

Universitätsbibliothek Paderborn

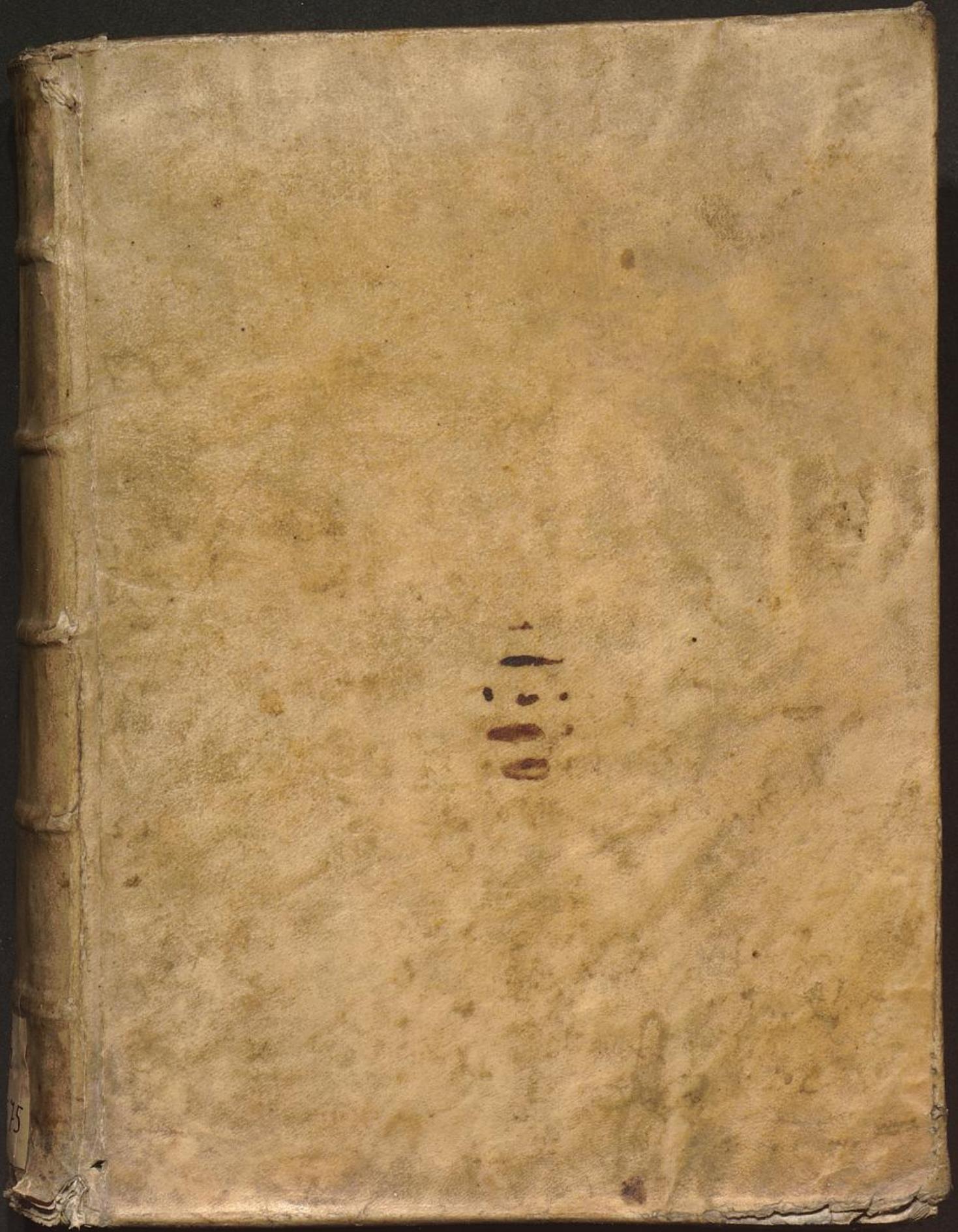
Thesavrvs Sacrорvm Ritvvm, Sev Commentaria In Rvbricas Missalis, Et Breviarii Romani.

In quibus origo cuiusque Ritus, causae historicae, vel mysticae, ex
maiorum ingenio, Theoria, Praxis, obligatio, & exquisitus vsus, additis
opportune Decretis omnibus S. Rituum Congreg. quàm breuissimè
explicantur.

Gavanti, Bartolommeo

Venetiis, 1647

urn:nbn:de:hbz:466:1-9500

Th. 2175.

G. V
6

THESAVRVS
SACRORVM RITVVM,
SEV
COMMENTARIA IN RVBRICAS
MISSALIS, ET BREVARII
ROMANI.

Auctore Admod. Reuér. P.D.

BARTHOLOMÆO GAVANTO
MEDIOLANENSI

Congreg. Cleric. Regul. S. Pauli, vulgo Barnabitarum,
& S. Rom. Rituum Congr. Consultore.

In quibus origo cuiusque Ritus, causæ historicæ, vel mysticæ, ex maiorum ingenio,
Theoria, Praxis, obligatio, & exquisitus usus, additis opportune Decretis
omnibus S. Rituum Congreg. quam brevissimè explicantur.

Editio Octava locupletissima, emendatissima.

SVPERIORVM PERMISSV, ET PRIVILEGIIS,
Ex Legato Elmi Princeps FERD. ALC. Bp. Paderb. eo. Bonasser
Anno 1683.

Collegij Socii IESU Paderb.
VENETIIS, M. DC. XLVII.

Apud Iuntas, et Baba.

THEATRUM
SACRORVM
ITERVM

SEA

COMMUNITATIA IN LVRICIA
MISSALIS ET BREVIALIS

OMNIA IN LIBRIS

AGOGIE ABBOTI R. P. D.

SACRATORIUM MISSALIS

MISSALIS ET BREVIALIS

CONFESSORIUM MISSALIS ET BREVIALIS

CONFESSORIUM MISSALIS ET BREVIALIS

CONFESSORIUM MISSALIS ET BREVIALIS

SACRATORIUM MISSALIS ET BREVIALIS

VENITIIS. M DC XLVII.

Agnesa de Hesse

APPENDICES TOMI PRIMI.

TAbellæ Auroraæ, Meridiei, & media noctis per singulos menses.
De mensuris proprijs sacræ Suppelæctilis ad Missam.
De nitore, & munditia prædictæ sacræ Suppelæctilis.
Prosodia verborum in Missali Romano.
Resolutio Dubitationis de Missis pro Defunctis.

DON IVLIVS CAVALCANVS
Congr. Cler. Reg. S. Pauli Præpositus Gen.

CVM Opus R. P. D. Bartholomei Gauanti Visitatoris Generalis nostra Congregat. cui titulus est; COMMENTARIA IN RVBRICAS MISSALIS, ET BREVIARII ROMANI: duo eiusdem Congregationis eruditæ, ac Sapientes viri recognouerint, atque in lucem dari posse probauerint, potestatem facimus, ut in publicam utilitatem Typis mandetur, si & ijs, quibus id competit, ita placuerit. In quorum fidem, &c. Dat. Mediolani in Collegio nostro SS. Apost. Pauli, & Barnabæ die 14. July 1627.

D. Iulius Caualcanus Præpositus Generalis.

Imprimatur, si videbitur Reuerendissimo P. Mag. Sac. Pal. Apost.
A. Episcopus Bellicastren. Vicesig.

Imprimatur.
Fr. Nicolaus Riccardius Sacri Pal. Apost. Mag. Ord. Præd.

¶ 2 CAN.

C A N D I D O L E C T O R I

Ec Sibillæ folia, in quibus scribabantur oracula, & quæ auris cœlestibus afflari olim solita fuisse, Poetæ suis fabulis memoriae prodiderunt, tam cito per antrum spargebantur, quam cito per Vtbum, atque hinc per Orbem vix Typis mis- sa, ex officinis Bibliopolarum volitarunt eruditissima Com- mentaria in Rubricas Missalis, & Breuiarij Romani, à R.P. D. Bartholomæo Gauanto Clerico Regulari S.Pauli diligentissimè elaborata, fuerit dignitas planè cœlestis Rituum Sa- crorum, quorum traditur accuratissima cognitio: fuerit no- bilitas præclarissimi ordinis, qui aurea veluti Catena, dum gemmas sacrarum eruditionum in vnius voluminis aureo tanquam in monili conclu- sit, illustriores effecit: fuerit demum utilitas, seu necessitas præstantissimi operis ple- nissimique sacræ delectationis, quæ vniuersos penè Ordines Reipublicæ Christianæ, ut emerent, ac lectoritarent, pellexit. Illud certè vero est verius, tam felicibus auspicijs in lucem opus prodijse, vt prodire iterum homines sapientissimi, non cupiant sol- lum, verum rogitent etiam vehementius, rara operum felicitate, his præsertim tem- poribus, in quibus librorum supereffluens copia legendi satietatem inuexit. Quorum ego honestissimæ postulationi ita occurendum existimau, vt nouis, supra trecentas, præclarissimis Annotationibus diratum opus, ijsque Romana lance non semel ex- minatis, illustrioris Tituli nouum præferat in fronte decus. Ac quemadmodum in eo congetæ, conclusæque sunt Christianæ pietatis, & diuini cultus, pretiosissimæ opes, vt vix quidpiam in hac parte desiderare aliud religio hominis solertissimi possit; non secus, vt rerum opulentissimæ dignitati nominis præstantia responderet. *Thesaurus Sacrorum Rituum* deinceps appelletur.

Sed Thesauri, qui vel in publico Ciuitatis, vel in Cæsaris loco inueniretur, dimi- dium esse Cæsar, dimidium Inuentoris naturalem aequitatem secuti Romani Prin- cipes præclaris Constitutionibus olim statuerunt: opportunè ad rem meam, atque ex animi sententia; an melius optari quidpiam à me poterat, quam vt Thesaurus hic a me inuentus, ipso vel Iure Cæsareo, summo deberetur Pontifici, ac integerrimo eius- dem Nepoti; quorum alterum rerum Sacrarum Arbitrum supremum, alterum prox- imum Ministrum cœlestis prouidentia Ecclesiæ sue dedit? Curæ igitur secundæ huius excludendi operis omnis profus expertes sunt curæ, cùm nouæ Epistolæ nuncupato- riæ, tūm exquirendi Sacri Principis, cui possent hæ iterum dicari. Priorem enim partem V R B A N I VIII. Pont. Maximi; alteram esse Francisci Cardinalis Barberi- ni, non loci possessio, in quo inuentus Thesaurus est, sed Maiestas nominis, quo inscri- ptus est, apertissimè demonstrat.

Si quæ mihi pars Inuentori obueniret, ea demum tota eorumdem est, quibus ego iampridem, & in ea, & me ipsum lubentissime deuoui. Vale Candide Lector, & Thesauro in compendium missi sospes fruere.

V R-

VRBANO VIII. PONT.

MORIBVS OPTIMO, REBVS GESTIS MAXIMO.

Ecclesiasticae libertatis assertori studioſiſſimo,

Cuius lingua mellea, cuius calamus laetus

Omnium linguis, omnium calamis tantum sui laudis influxit,

vt in litteratorum Senatu sapientia Princeps

æque; ac in Principum cætu Maiestate Primarius habeatur:

Quem innumeris Animi, Corporis, & Fortunæ dotibus ornatum

Vrbs nihil suscipere solita suspexit:

Nunc earum vſu Sacerdotij fastigium ornantem

Orbis terrarum vniuersus terram despiciens humillimus adorat.

Cuius animus in Ecclesiæ hostes generosus optatam

in Christiana Rep.concordiam tuetur.

Qui Petri Nauis clavum sapienter adeo tener,

vt omnes in ea felicitatis portum tenere videantur.

Et quoniam Apes mellis copia aureum ſæculum retulerunt,

in eius Imperio diuinitus accepto

nihil viri prudentes desiderandum agnoscunt

præter Aeternitatem.

Ι ΕΡ Ο Ν Ο Φ Υ Λ Α Κ Ι

& acerrimo Vindici, Romanoque,

Commentaria in Rubricas Missalis, & Breuiarij Romani

Bartholomæus Gauantus Clericus Regularis S. Pauli,

& Sacrae Rituum Congregationis

eiusdem V R B A N I auctoritate

minimus Consultor

grati animi ergo

D. S. D.

¶ 3 AD

AD BENIGNUM LECTOREM.

E Sacris Ritibus, & de ijs præcipue, qui ad Missam, & Horas Canonicas attinent, scripsere ad hanc diem non pauci, tūm antiqui, tūm recentiores, grauissimi, & sapientissimi viri: sed liberè dicam, quod sentio, nemo rem nostram in hoc genere pertractauit integrè. nam alij, vt potissimū Hæreticos arguerent; alij, vt mysteria depromerent è ritibus, quos supponunt; ritus autem ipsos vel obsoletos referunt, vel nostros imminutè, vel additis aliorum ritibus superfluè, vel suboscure significant: de Missa tantū alij, alij de Festis, alij de Horis Canonice tantum, & vnā omnes omnia quidem illustrarunt, sed ea colligere cuique difficillimum. certè litteralem Rubricarum Romanarum, sensum nemo hactenus est prosequutus. quare optarunt plurimi, è quibus, honoris ergo, nominandi sunt, Siluius Antonianus, Robertus Bellarminus, Scipio Cobellutius, Iulius Roma, Franciscus Boncompagnus, S. R. E. Card. doctrina, pietate, & moribus præclarissimi; Neapolio Comitolus Perusinus Episcopus virtutum gloria clarus, & alij Ecclesiæ administri, vt volumine breuiori, quoad eius fieri posset, ea omnia comprehendenterunt summatim, quæ in Missali, & Breuiario Romano continentur; & ea præsertim, quæ videntur sufficere ad communiorum Sacerdotum instructionem, & ad integrum tum Missæ, tum Horarum Canonicarum disciplinam perdiscendam: indicata

cuiusque

DA 70

cuiusque ritus origine Christiana (ne à Gentibus , aut
Hebræis edocti videamus) tūm allata causa, siue historica,
siue mystica solidiori: tūm demonstrata obligatōne, qua-
ue culpa obstringamur ; denique vsu proprio, & e:quisito
cuiusque ritus in re dubia explanato . Ijsdem ergo si aden-
tibus Principibus viris, morem gerere cum ego cuperem ,
arduum hoc negotiū multis abhinc annis sum aggressus ,
& omnem moui lapidem tūm legēdo, tūm à peritioribus
sciscitando, tūm disputando in vtramque partem ; ita, vt ,
Deo dante, mihi meti ipsi satisfecerim (vt in alijs) & op-
tatum fine sim assequutus præsenti volumine .

Originem autem cuiusque ritus velut indice common-
stramus, quoad eius fieri potest, vel auctore certo, si est, no-
minato ; vel commemorato eo , qui ante alios de ritu me-
minit . quo facile videre est, qua ætate erat in vsu , & in
hanc causam adiecimus Indicem Summorum Pontificū ,
quorum decretis, aut inuictus, aut firmatus fuit ritus , ad-
notato iuxta anno, quo quisque obiit : Sacrorum item Cō-
ciliarum in opere citatorum , & quo anno celebrata fue-
runt : necnon aliorum Patrum, & Scriptorum Ecclesiasti-
corum penes quos mentio est de ritibus nostris .

Causas historicas eas vocamus in ritibus , quæ ad litte-
ram, vt aiunt, dedere ritum. mysticæ sunt eæ, quæ sensum
reddunt , vel Allegoricum, vel Tropologicum, vel Ana-
gicum ; quas fere nunquam (nisi tacentibus alijs) ex no-
stro ingenio, sed ex maiorum, vt par est, auctoritate con-
gerimus ; citato tantum auctore primo , à quo cæteri dein-
ceps acceperunt . neque tamen omnes, quas legitimus, cau-
fas præsertim mysticas allegamus , solidioribus contenti ,
& grauioribus .

¶ 4 Obl.

Obligationem definient Theologi doctiores, & probabiliorem sequemur sententiam in re controversa. modernos potius citamus, quam antiquos, & eos, qui præ manibus hodie sunt Sacerdotum; tum quia & hi citat antiquiores; tum quia ijdem multa decernunt, quæ antiquos fugerunt, occasione forte tunc temporis non data. significamus autem, omissa disputatione, quid sit agendum, ut propositæ breuitati consulamus; & quæ hactenus in controversiam venere, tum de Missa, tum de Horis, putamus omnia fuisse in hoc volumine commemorata.

Ad usum cuiusque ritus proprium enunciandum, vsumus antiquioribus libris, Missalibus Vaticanis M. S. tum Decretis Sacræ Rituum Romanæ Congregationis, quæ à multis desiderata sunt tum ijs regulis, quæ, me quoque præsente, & saepius vrgentre, datæ sunt ab ijs, qui Clementis, & Urbani Octauiorum auctoritate Recognitioni Missalis, & Breuiarij Romanorum præfuerunt.

Totius operis ordo is erit, vt à Missa incipiamus, tanquam à nobiliori parte: deinde, ita nos collaudante Cardinale Bellarmino, ordine Rubricarum seruato, recitatoque earumdem Textu, addamus ad singula verba, vbi est opus, Commentaria, & Notas. hoc enim pacto nihil nos effugiet. addemus tandem Appendices non inutiles, ne à Clero (quantum in nobis est) desiderari quicquam possit in ordine ad Missam, & Canonicas Horas. Ecclesiastico stylo & faciliori vtemur, docente nos Hugone Victorino, qui scripturus & ipse de Sacris Ritibus ait: communibus verbis, rebus ipsis, de quibus agitur cognatis, opus explicare congruentius duximus, quam Schemmatu varietatis inuoluere, & res per se fulgidas decolorando verba

collo-

colorare. Peritiores autē benignos imploramus Lectores,
quos etiam liberos cum Innocentio III. optamus corre-
ctores, vt quæ minus assecuti sumus, ea nois indicent, me-
liora suppeditantes; & illud interea non denegantes, quod
optabat idam S. Pōtifex in fine librorum de Mysterijs Mis-
fæ, vt apud misericordissimum iudicem pro peccatis Au-
ctoris deuotas preces effundant, siue Missam, siue Horas
Canonicas recitaturi, ad Deum Optimum Maximum &
præpotentem accesserint.

Vale benigne Lector.

I N.

INDEX AVCTORVM,

Quos nouit Commentariorum Au^rtor scripsisse de
Sacris Ritibus.

Albinus Flaccus, seu Alcuinus de di-
uinis Officijs.
Albertus Magnus de Officio Missæ.
Alexáder Sperellus Obseruationes scri-
psit Italicè pro celebr. Missæ.
Alphonsus de Medrano Instructionem
Hispanè ad Officium diuinum.
Alphōsus Rodriquez de Mysterijs Missæ
Hispanè in Tomo 2.
Amalarius Fortunatus Cardinalis de Ec-
clesiasticis Officijs, & de Ordine Anti-
phonarii.
Andreas Castaldus Cæremoniale Cler.
Regul. & Praxim Cæremoniarum.
Angelus Carezanus de ministro Missæ,
Italicè.
Angelus Contus de Mysterijs Missæ.
Antonius Deinocares de sacrificio Mis-
sæ, & ibi quoq; de Ritibus.
* Antonius Litteratus in summa habet
multa de Missa, & Horis canonieis.
Antonius Posseinius Tractatū de Missa.
* Antiquitatum Liturgicarum tres libros
scripti incertus Au^rtor impressos
Duaci 1605.
Augustinus Episcopus Pientinus primus
au^rtor Pontificalis, & Cæremonialis
Romani.
Benedictus Herbestus Rationarium
Horarum Canonicarum.
Bernardus de Parentinis Elucidarium
omnium difficultatum Missæ, & lilium
Missæ.
Berno Augiensis de Officio Missæ.
S.Bonauentura de Mysterijs Missæ.
Christophorus Marcellus Cæremo-
niale Papæ.
Conradus Brunus de Cæremonialijs.
Cornelius Scultingius Bibliothecam Ec-
clesiasticam de diuinis Officijs.
Florus Magister expositionem Mis-
sæ.

Franciscus Agricola de Sacerdotum offi-
cio.
Franc. Samarinus de Missa, & Officio.
Franc. Titelmannus de Mister. Missæ.
Gabriel Albaspina de Veteribus Eccl.
Ritibus.
Georgius Polaccus Aphorismos Italicè
de Sacris Cæremonijs.
Germanus Constantiopol. Theoriam
Ecclesiasticarum rerum.
S.Gregorius Papa librum Sacramento-
rum, Antiphonarium; quorum du-
plex est editio, Romana, & à Pame-
lio edita.
Eiusdem Appendix M. S. Vaticana.
Grimoldus Abbas librum Sacramento-
rum.
Guilhelmus Durandus Rationale diu. Of-
ficiorum.
Henricus Dissen in Officium Missæ.
Henricus Gorichen de Missis Voti-
uis, & Processionibus.
S.Hieronymus Comitem, seu Lettio-
narium, tum Epistolarum, tum Euange-
liorum totius anni.
Heron. Cantonus Ordinarium diuino-
rum Officiorum Hispanè.
Hildebertus Cenomanensis Carmen de
ritu Missæ.
Honорius Augustodunensis Gemmam
animæ.
Hugo Victorinus Speculum Eccl. & de
Cæremonijs, Officijs, &c.
Iacobus Hunterbeec de casibus vario-
rum dubiorum circa Missam.
Iacobus Pamelius Liturgias Latinorum.
Innocentius Tertius de Mysterijs Mis-
sæ.
Io. Alcocer de Cæremonijs Missæ Hi-
spanè.
Io. Baptista de Bertis.
Io. Baptista Monachus Cassinas Exposi-
tionem

ditionem Missæ.
Io. Baptista Rubeus de diu. Officijs.
Io. Baptista Scortia de Sacrificio Missæ.
Io. Beechoffen quadruplicem expositiō-
nem Missæ.
Io. Beleth de Diuinis Officiis.
Io. Brunefeuich de Missæ Officio.
Io. Burchardus Ordinem Celebrationis
Missæ.
Io. Cocleus Speculum Missæ.
Io. Jacobs Compedium Cæremon. Missæ
Hispanicæ.
Io. de lapide Resolutorium dubiorum
Missæ.
Io. Lopez de Sacrificio Missæ, Hispanè.
Io. Serranus Expositionem Missæ mysti-
cam.
Io. Stephanus Durantus de Ritibus Ec-
clesiæ.
Io. Superantius de Mysteriis Missæ.
Ioseph. Vicecomes de Apparatu ad Mi-
ssam in volumine 4. obseruationum.
S. Isidorus Hispalensis de Ecclesiasticis
Officiis.
Iudocus Clichouæus Elucidatorium de
Missæ, & alijs.
Iulius Cæsar Bulengerus de Vestibus sa-
cristiæ.
Iuo Carnotensis de rebus Ecclesiasticis
sermones.
Lactantius Radfoldus de Mysterio
Missæ.
Liturgiæ S. Petri, S. Iacobi, S. Marci, S.
Basilij, S. Ioann. Chysoft. S. Simeonis
Syracusani ante annum 800.
Ludouicus Ciconianus Directorium
Offic. diuini.
Ludouicus Richeomus de Missa.
Marcus Antonius Ghenare Ritum
celebrandi Missam.
*Martini Stephanus Manuale de caute-
lis in Missa obseruandis.
Matthias Kimchius Directorium Sacer-
dotale.
Maximus Monachus de Ecclesiastica
Mystagogia.
Melchior Huelamus Discursus Hispanè
de Cæremonijs Missæ.
Michael Sydoniensis de Mysterijs Mis-
sæ.

Michæl Timotheus Quæst. 300. in diu.⁷
Offic. & 600. in Missam.
Micrologus de Ecclesiasticis obseruatio-
nibus à lo. quodam scriptus fuit.
Missalia Vaticana, Vallicellana M. S. &
Breuiaria cum Canone M. S. Collegij
Aniciatii, seu Gregoriani de Vrbe anti-
quissima.
Musæus Massiliensis citatus à Gennadio
scripsit librū Sacrament. circa A. 490.
Mutius Cappuccinus Summarium my-
steriorum Missæ & de Officio Detun-
ctorum, Italice.
Nicolaus Aurifex de Cæremonijs
Missæ.
Nicolaus Cabasilas Expositionem Missæ.
Nicolaus de Ploue Traditum Sacerdo-
talem.
Ordo Romanus auctōrē habet Gela-
sium ex Barōnio A. 692. licet ple-
nior exierit sub Stephano Papa, Pipi-
no, & Carolo Magno. ex Hittorpio in
Præfatione ad librios à se collectos de
diu. Officijs.
Paganinus Gaudentius de Ritibus ve-
teris Ecclesiæ.
Paris Crassus Cæremoniale Bononiense.
Petrus Ciruelus Commentaria in Missale
antiquum.
Petrus Cluniacensis Nucleum de Sacri-
ficio, & ritibus Missæ.
B Petrus Damian. de Dom. Vobiscum.
Petrus Lopez de ritu Missæ Hispanæ.
Petrus Matthæus de Rubeis Annot. in
Rub. de Defectibus Missæ.
Petrus Opmeer de Officio Missæ.
Petrus Ruiz Cæremoniale Toletanum.
Rabanus Maurus de Institut. Clerico-
rum.
Radulphus Tungrensis de Canonū ob-
seruantia circa diu. Officia.
S. Remigius Antisiodorensis de Officio
Missæ.
Rupertus Abbas de diu. Officijs.
Stephanus Eduensis de Sacramento
Altaris.
Tydæus Bonamicus de Formâdis cru-
cibus.
Valens Quaresima de Ceremonijs
Missæ.

Ve-

MI

Vetus Codex de Missa editus ab Hift-
topio.

Vualafridus Strabo de rebus Ecclesiasti-
cis.

Vvilleinus Lindanus Apologiam, & Ex-
positionem Liturgiæ Græcæ S. Petri.

Zacharias Andrianus de Sacrificio
Missa.

Obiter de Sacris Ritibus alijs, tum Theo-
logi, & præsertim in 3. part. S. Thome;
tum Canonistæ, Iuo, & Burchardus, &
alijs tum Summistæ V. Missa, & alijs ti-

tulis: tum controuerſijs addicti contra
Hæreticos, quorum prope infinitus est
numerus.

In Canonem vero Missæ scripſerunt.

Ægidius Romanus.

Gabriel Biel.

Iacobus Iansonius, Iacobus Iunterbeec.

Odo Cameracensis.

De Valore Missæ.

Iacobus Iunterbeec.

Ioannes Montagnolus.

Paulus Fraxinellus.

Et alijs Scholastici cum Summistis.

INDEX SVMMORVM PONTIFICVM,

Qui sacros Ritus vel instituerunt, vel restituerunt, vel Decreto firmarunt, vel amplificarunt, & in his Commentarijs citantur, iuxta Chronologiam

Roberti Cardinalis Bellarmini.

S	Alexander I. obiit anno 132	S. Cœlestinus I.	432
	Alexander II. 1073	Cœlestinus III. S. Damasus.	1198 385
	Alexander III. 1181	Donus.	678
	Alexander IV. 1261	S. Euaristus.	121
	Alexander VI. 1503	* Eugenius IV.	1447
	S. Anacletus. 112	S. Eusebius.	311
	S. Anastasius. 402	S. Eutychianus.	284
	S. Anicetus. 175	S. Fabianus.	254
	Benedictus VIII. 1024	S. Felix I.	275
	Benedictus XI. 1304	S. Felix IV.	530
	S. Bonifacius I. 424	S. Gelasius.	496
	Bonifacius III. 607	S. Gregorius I.	604
	S. Bonifacius IV. 614	S. Gregorius II.	731
	Bonifacius VIII. 1303	Gregorius III.	741
	Bonifacius IX. 1404	Gregorius IV.	843
	S. Calixtus I. 227	S. Gregorius VII.	1986
	Calixtus II. 1124	Gregorius IX.	1241
	S. Clemens I. 103	Gregorius XI.	1378
	Clemens VI. 1352	Gregorius XIII.	1585
	Clemens VIII. 1605	Gregorius XV.	1623
		S. Hi-	

S.Hilarius.	468	Pius II.	1464
Honorius I.	638	Pius V.	1572
Honorius III.	1227	S.Pontianus.	238
S.Hormisda.	523	Sabinianus.	606
S.Innocentius I.	417	S.Sergius.	701
Innocentius III.	1216	S.Siluerius.	540
Innocentius IV.	1254	S.Silvester.	336
Ioannes VIII.	882	S.Simplicius.	482
Ioannes XIII.	972	S.Siricius.	398
Ioannes XVI.	995	S.Sixtus I.	140
Ioannes XXII.	1335	S.*Sixtus II.	261
S.Iulius I.	352	S.Sixtus III.	440
S.Leo I.	461	Sixtus IV.	1484
S.Leo II.	684	Sixtus V.	1590
Leo III.	816	S.Soter.	179
S.Leo IV.	855	S.Stephanus.	260
S.Leo IX.	1055	S.Symmachus.	514
Leo X.	1521	S.Thelephorus.	154
* S.Linus.	81	Theodorus.	649
S. Marcus.	337	S.Victor.	203
Martinus V.	1431	Vigilius.	555
S.Melchiades.	314	S.Vrbanus I.	233
Nicolaus I.	867	Vrbanus II.	1099
Nicolaus III.	1280	Vrbanus IV.	1264
Paulus II.	1471	Vrbanus VI.	1389
* Paulus III.	1550	Vrbanus VIII.	1644
Paulus V.	1621	S.Zacharias.	752
Pelagius I.	560	S.Zepherinus.	221
S.Pelagius II.	590	S.Zosimus.	419
S.Pius I.	167		

I N-

INDEX CONCILIORVM.

Quorum decretis, vel firmantur, vel indicantur Sacri
Ritus, de quibus in his Commentarijs.

A Gathense celebratum anno	506	Milleuitanum.	416
Ancyranum.	314	Moguntinum.	813
Antisiodorense.	590	Nannetense.	1125
Aphricanum.	257	Narbonense.	589
Aurelianense 1.	507	Nicenum.	325
Aurelianense 3.	540	Oxonense.	1222
Basilense.	1431	Palentinum sub Vrb. 6. ante An.	1389
Braccarense 1.	563	Placentinum.	1095
Braccarense 3. circa Ann.	660	Rhemense.	814
Cabilonense 2. sub Carolo Magno, ante annum.	813	Romanum 2.	372
Carthaginense 2.	397	Rotomagense.	682
Carthaginense 3.	398	Salegustanum.	1022
Carthaginense 4.	401	Senonense.	1528
Chalcedonense.	451	Synodus 6.	681
Claramontanum.	1095	Synodus 7.	787
Coloniense.	346	Synodus 8.	869
Constantiense sub Io. 23.	1414	Toletanum 1.	447
Constantinopolitanum.	381	Toletanum 3.	610
Constantinopolitanum 6. siue sexta Sy- nodus.	681	Toletanum 4.	663
Coyacense.	1050	Toletanum 7.	664
Ephesinum.	431	Toletanum 12.	682
Florentinum sub Eugenio.	1439	Treuerense.	386
Gerundense.	517	Triburiente.	895
Hipponense.	393	Triburiente 2.	1030
Ilerdense.	924	Tridentinum.	1565
Laodicenum.	320	Turonense 2.	570
Lateranen. sub Leone X.	1517	Turonense 3. circa.	810
Matisconense.	582	Turonense 4.	1055
Mediolanense 3.	1573	Vasense 1.	337
Mediolanense 4.	1576	Vasense 2.	442
		Viennense.	1311

I N.

INDEX AVCTORVM, ET SCRIPTORVM,

quorum opera vſi ſumus in his Commentarijs.

A Bdias Babylonicus floruit circa	1600
An.	60
Abraham Bzouius.	1630
Acta Mediolan. Ecclesiæ.	1590
Ado Viennensis.	898
Adrianus Turnebus.	1564
B. Albertus Magnus.	1280
Alcuinus.	780
Alexander Alensis.	1245
Alexander Sperellus.	1621
Aloysius Lippomanus.	1556
Alphonsus Ciaconius.	1590
Alphonsus Leonius.	1630
Alphonsus Villegas.	1580
Alphonsus de Torres.	1600
Amalarius Fortunatus Card.	830
S. Ambroſius.	397
Ammianus Marcellinus.	380
* Anacletus Siccus Congreg. nostræ.	1629
Anastasius Bibliothecarius.	860
Anastasius Nicenus.	688
S. Anastasius Sinaita.	599
Andreas Cretenis.	580
Andreas Castaldus.	1625
Angelus de Clauasio.	1484
Angelus Caninius.	1558
Angelus Carezanus.	1613
Angelus Rocca.	1610
Annonius ſeu Aimonius ex Ademaro.	990
S. Anſelmus Cantuariensis.	1100
Anſelmus Ryd.	1520
S. Antoninus.	1459
Antonius Diana.	1634
Antonius Cordubensis.	1560
* Antonius Daza.	1621
Antonius Demochares.	1550
Antonius Gallonius.	1610
* Antonius Litteratus.	1611
Antonius Molina.	1600
Antonius Naldus.	1630
Archidiaconus.	1290
Armilla Auctor.	1515
Arnoldus Vvion Ligni vita auctor.	
S. Athanasius.	370
S. Augustinus.	433
* Augustinus Barbosa.	1628
Augustinus Torniellus Congregat. nostræ.	1620
Aurelius Cassiodorus.	560
Baptista Platina.	1480
Bartholomæus ab Angelo.	1583
Bartholomæus Castanæus.	1520
Bartholomæas Pisanus.	1400
Bartholomæus Vgolinus.	1600
S. Basilius.	370
Beatus Rhenanus.	1547
V. Beda.	730
S. Benedictus.	525
Bernardinus Bustus.	1480
S. Bernardus.	1153
Berno Augiensis.	1014
Besfaron Cardinalis.	1455
Blasius Palma Cong. nostræ.	1625
S. Bonaventura.	1260
Breuiarium Toletanum.	1640
S. Birgita.	1273
S. Burchardus Vuormatiensis.	1025
* Calendarium Cisterciense.	1617
Canon græcæ Missæ S. Petri.	69
Cæremoniale Papæ.	1520
Cæremoniale Episcoporum.	1606
Cæremoniale Cler. Regul. S. Pauli.	1607
Cæſar Card. Baronius.	1609
* Cæſar Franciottus.	1625
Cæſarius Arelatensis.	500
Carolus à Basilica Petri Congregat. nostræ.	1616
Carolus Bouius.	1560
B. Carolus Magnus.	813
Catæchismus Romanus.	1568
Cœlius Rhodiginus.	1520
Cherubinus Casatus Congregat. nostræ.	1610
Christophorus Giarda Congregat. nostræ.	1625
Chronica Augustiniana.	

Chro-

Index Auct. & Script.

Chronicum Moguntinum.	529
Chronica Spirensia.	1620
Clemens Alexandrinus.	1490
S. Clemens Papa.	103
Codex Veterus Missæ apud Hittorpium.	1625
Columella.	1220
Compendiū Bullarij Fl. Cherub.	1623
Congreg. Pœnitentiarie Mediol.	1000
Conradus Bruehus.	1500
Constantinus Gaetanus Abbas.	1627
Constantius presbyter.	400
Corippus Poeta Africarus.	565
Cornelius Iansenius.	1570
Cornelius Scultingius.	1599
S. Cyprianus.	260
S. Cyrilus Alexandrinus.	438
S. Cyrilus Hierosolymitanus.	380
S. Darius Episcopus Mediol.	543
Didacus Murilius.	1625
S. Dionysius Areopagita.	120
Dionysius Carthasianus.	1460
Directorium Chori.	1540
Director. diuini Off. ante A.	1557
Dominicus Grauina.	1628
Dominicus Sotus.	1560
Dorotheus Panicarius Congreg. no- stræ.	1628
S. Eligius.	665
Elpis Boetij vxor.	510
Emmanuel Rodericus.	1605
Emmanuel Sà.	1585
Ennodius.	520
S. Ephrem.	340
S. Epiphanius.	406
Efaias Abbas.	654
Eudius.	418
Eusebius Cæsariensis.	328
Euthymius.	1120
Ferdinandus Salazar.	1610
Festus.	1625
Flaminius Parisius.	1590
Fl. Lucius Dexter.	444
Florus Magister.	825
Franciscus Longus Bre. Chron.	1620
Franciscus Sammarinus.	1570
Franciscus Suarez.	1615
Franciscus Titelmanus.	1523
Franciscus Toletus.	1596
Franciscus Turrianus.	1584
Gauant. Rubr. Miss.	
S. Fulgentius.	1620
Gabriel Albaspina.	1490
Gabriel Biel.	1625
Gabriel Pennottus.	1600
Gabriel Vasquez.	1600
Galenus.	1220
Gemma animæ.	1340
Georgius Codinus.	730
Georgius Nicomediensis.	1000
Georgius Polaccus.	1620
S. Germanus Constantinopol.	730
Gilbertus Genebrardus.	1580
Glossa in ius Canonicum.	
Goropius.	
Gratianus Decretorū Collector.	1151
S. Gregorius Nazianzenus.	370
S. Gregorius Nyseius.	380
S. Gregorius Papa.	604
Gregorius Sayrus.	1600
S. Gregorius Thaumaturgus.	240
S. Gregorius Turonensis.	596
Grimoldus Abbas, circa.	800
Gulielmus Alanus.	1580
Gulielmus Durandus.	1270
Gulielmus Eysengrem.	1566
Gulielmus Lindanus.	1585
Gulielmus Sirletus.	1585
Henticus Henriquez.	1595
Heribertus Rosuueydis.	1628
Hermannus Contractus.	1040
Hesychius.	600
S. Hieronymus.	420
Hieronymus Cantontis.	1606
Hieronymus Magius.	1570
Hieronymus Onuphrius.	1625
Hieronymus Pradius.	1600
Hieronymus Rubeus.	1570
S. Hilarius.	370
Hilduinus Abbas.	830
Homobonus de Bonis Congregat. no- stræ.	
Hostiensis nomine Henricus.	1250
Hugo Victorinus.	1136
Hugo Cluniacensis.	1000
Humbertus Cardinalis.	1054
Hyacinthus Petronius.	1618
Iacobus Castellanus.	1600
Iacobus Pamelius.	1580
Iacobus Philippus Bergomas.	1494
Iacobus Valentia.	1490

† †

S. Igna-

Index Auct. & Script.

S. Ignatius martyr. & Episcop.	101	S. Isidorus Pelusiora.	442
Ignatius Praccius.	1625	Julius Cæsar Bælengerus.	1620
Ignatius Portalupus Congreg. nostræ.	1625	Julius Cæsar Scaliger.	1550
	1625	Iulius Nigrinus.	1618
S. Ildephonsius.	667	Iulius Carnotensis.	1114
Innocentius III.	1216	S. Iustinus Martyr.	150
Innocentius ab Ecclesia Congreg. nostræ.	1625	Laurentius Surius.	1578
	1625	Lazarus Baifflus.	1537
Ioachimus Perionius.	1554	Leonardus Lessius.	1615
Io. Alcocer.	1612	Liturgiæ S. Petri, S. Marci, S. Iacobi,	
Io. Angel. Rossius Congr. nostræ.	1620	S. Basilij, S. Io Chrysostomi.	
Io. Ant. Gabutius Congr. nostræ.	1618	Lucas Vvandingus.	1627
Io. Azorius.	1620	Ludouicus Ciconiolanus.	1540
Io. Bacconus.	1346	Macrobius.	
Io. Baptista Costantius.	1606	Magnus Etymologistes Græcus.	
Io. Baptista Polleuinus.	1600	Manuel.	1180
Io. Baptista Rubens.	1600	Marcellus Francolinus.	1585
Io. Baptista Scottia.	1616	Marcus Ant. Genuensis.	1600
Io. Belethus.	1153	M. A. Marsilius Columna.	1580
Io. Bellarius Congr. nostræ.	1625	Marcus Vlyssippon. minor.	1560
Io. Burchardus.	1490	Maria Parmæ Princeps.	1570
Io. Carthagena.	1600	Martinus Bonacina.	1625
Io. Cassianus.	434	Martinus Braccarensis.	572
S. Io. Chrysostomus.	407	Martinus Nauarrus.	1586
S. Io. Damascenus.	730	Martinus Cosætinus, seu Polonus.	1320
Io. Diaconus.	867	Matthias Guargantus Congreg. nostræ.	
Io. Jacobs.	1621	1629	
Io. Langhecrucius. post An.	1580	S. Maximus Taurinensis.	450
Io. Lopez.	1606	Melchior Huelamus.	1597
Io. Lorinus.	1625	Menologium.	886
Io. Maior.	1510	Michael Sidonensis.	1549
Io. Nauelerus.	1500	Michael Timotheus.	1580
Io. Pechanus.	1292	Micrologus.	1080
Io. Petrus Besutius Congr. nostræ.	1580	Missale Ambrosianum.	1618
Io. Petrus Moneta Congr. nostræ.	1625	Moyses Ægyptius. Anno mundi.	2670
Io. Rjoche.	1500	Museus Massiliensis, circa.	490
Io. Scotus.	1300	Mutius Capucinus.	1616
Io. Serranus.	1626	Nicephorus Calixtus.	1310
Io. Stephanus Durantus.	1590	Nicetas Dauid.	860
Io. Tabiena.	1518	Nicolaus Cabasilas.	1250
Io. Trithemius.	1494	Nicolaus Lyranus.	1322
Io. Turrecremata.	1468	Nicolaus de Ploue.	1560
Io. Zenatas.	1110	Nogetus Abbas.	868
Idochus Clictouæus.	1520	Octauarium Romanum.	1624
R. Ionatas ante Christum natum.		Odo Cameracensis.	1128
Joseph Pamphilus.	1580	Odo Floriacensis.	900
Joseph Scaliger.	1570	Onuphrius Panuinius.	1567
Joseph Vicecomes.	1625	S. Optatus Mileuitanus.	368
S. Irenæus.	184	Ordo Gallicanus, ante Microlog.	
S. Isidorus Hispalensis.	633	Ordo Romanus.	497

Ori-

Index Auct. & Script.

- Origines.	230	S. Rhemigius Rhemensis.	545
Ortho Frisingensis.	1146	Rituale Romanum Pauli V.	1614
Palladius.	383	Robertus Bellarminus.	1620
Panormitanus.	1435	Robertus Rex Francie.	977
Paris Crassus.	1540	Ruffinus Aquileiensis.	400
Paschasius.	480	Rupertus Abbas.	1110
S. Paulinus Nolanus.	431	Rutilius Benzonius.	1600
Paulus Aresius.	1625	Sanctes Pagninus.	1524
Paulus Burgenis.	1430	Sedulius Poeta.	430
Paulus Comitolus.	1625	Seuerinus Binius.	1600
Paulus Diaconus.	770	Seuerus Alexandrinus.	600
Paulus Fraxinellus.	1625	Seuerus Sulpicius.	419
Paulus Piatensis.	1611	Sidonius Apollinaris.	486
Petrus Antisiodorensis.	1240	Sigebertus.	1112
Petrus Canisius.	1597	Silvester Prierates.	1515
S. Petrus Chrysologus.	500	Simeon Metaphrastes.	670
Petrus Comestor.	1160	Socrates.	440
B. Petrus Damiani.	1070	Soxomenus.	440
Petrus Galeinus.	1580	Stephanus Edensis.	950
Petrus Lombardus.	1164	Stephanus Proysthinius.	
Petrus Lopez.	1608	Suetonius.	144
Petrus Mattheus de Rubeis.	1626	Syphaxis Cyrneus.	402
Petrus Nauartus.	1590	Tertullianus.	220
Petrus de Natalibus.	1490	Theodoreetus.	460
Petrus Opmeer.	1570	Theodorus Balsamon.	1191
Petrus Paludanus.	1330	Theodorus Lector, circa	500
Petrus Paulus Parisius.	1518	Theodulphus Aurelianensis.	835
Petrus Ribadeneira.	1614	Thomas Aluarez.	1629
Petrus Ruiz.	1600	S. Thomas Aquinas.	1265
Philibertus Marchinus Congreg. no-		Thomas Caietanus.	1534
stræ.	1630	Thomas Sanchez.	1608
Pisanelle Auct.	1325	Thomas Vvaldensis.	1430
Plato, ante Christum.		Tobias Corona Congreg. nostræ.	1625
Plinius.		Tydaeus Bonamicus.	1620
Plutarchus.		Varro, ante Christum.	
Polidorus Virgilius.	1495	Venantius Fortunatus.	570
Pompeius Vgnius.	1586	Victor Vticensis.	484
Pontius Diaconus.	260	Victorianus Præmolus.	1629
Possidius, seu Possidonius.	450	Victorianus Voconius, inter 400. &	
Pratum Spirituale.	630	600.	
S. Proclus Constantinopolit.	440	Vincentius Gallus Cong. nostræ.	1625
Procopius Historicus.	560	Vincentius Sorianus.	1613
Prudentius.	406	Virgilius ante Christum.	
Puccius Cardin.	1548	Vranus Scriptor vita S. Paulini, &	
Rabanus Maurus.	855	contemporaneus.	440
Radulphus Tungrensis.	1400	Vsiardus.	778
Redemptus Barazanus Congreg. no-		Vualafridus Strabo.	849
stræ.	1610	Zacharias Andrianus.	1576
S. Remigius Antisiodorensis.	876	Xystus Senensis.	

†† 2 IN-

INDEX TITVLORVM

Commentaria in Rubricas Missalis diuiduntur in quinque partes, & partes in titulos plures.

Prima pars continet Rubricas Generales
primi ordinis, & titulos viginti.

DE Duplici. 1. pagina 3
De Semiduplici, & Simplici. 2. 4
De Feria & Vigilia. 3. 4
De Missis votivis Sanctæ Mariæ, & alijs 4.
De Missis Defunctorum. 5. 8
De Translatione Festorum 6. 12
De Commemorationibus 7. 12
De Introitu, Kyrie eleison, & Gloria in excelsis. 8. 17
De Orationibus. 9. 20
De Epistola, Graduali, Allel. Tractu, & Evangelio. 10. 26
De Symbolo. 11. 30
De Offertorio, Secretis, Praefationibus, & Canone. 12. 33
De Communione, Orationibus, It e Missa est, vel Benedicamus Domino, Benedictione, & Euangeli S. Ioan. 13. 37
De ordinanda Missa ex supradictis Rubricis 14. 39
De Hora celebrandi Missam. 15. 40
De his, que clara voce, aut secreto dicenda sunt in Missa. 16. 42
De ordine genuflectendi, sedendi, stanti in Missa priuata, & solemni. 17. 43
De coloribus Paramentorum. 18. 47
De qualitate Paramentorum. 19. 52
De præparatione Altaris, & ornamento-
rum eius. 20. 58

Secunda pars continet Ritum seruan-
dum in celebratione Missæ, & ti-
tulos decem & septem.

DE Præparacione Sacerdotis celebra-
turi. 1. pag. 66
De ingressu Sacerdotis ad Altare. 2. 82

De principio Missæ, & Confessione sa-
cienda. 3. 87
De Introitu, Kyrie eleison, & Gloria in
excelsis. 4. 91
De Oratione. 5. 90
De Epistola, Graduali, & alijs usque ad
Offertorium. 6. 99
De Offertorio usque ad Canonem. 7.
105
De Canone Missæ usque ad Consecra-
tionem 8. 114
De Canone post Consecrationem usque
ad orat. Dominicam. 9. 122
De Oratione Dominicæ, & alijs usque
ad factam communionem. 10. 126
De Communione, & Orationibus post
Commun. dicendis 11. 137
De Benedictione in fine Missæ, & Euangeli-
gio S. Ioan. 12. 139
De his quæ omittuntur in Missa pro De-
functis 13. 143
De his quæ addenda sunt in Missa, quæ
celebratur ad Altare, in quo exposi-
tum est Sanctissimum Sacramentum.
14. 148
Ordo Missæ, & partium eiusdem iuxta
ordinem temporum. 15. 149
Mystica expositio Missæ secundum or-
dinem vite Christi. 16. 150
Canonis expositio litteralis. 17. 155

Tertia pars Defectibus circa Missam
adhibet remedia, titulis duo-
decimis.

DE Defectibus in celebratione Mi-
ssarum occurrentibus. 1. 158
De Defectibus in Materia. 2. 158
De Defectibus Panis. 3. 159
De Defectibus Vini. 4. 160
De Defectibus Formæ. 5. 162
De Defectibus Ministeri. 6. 163
De Defectu intentionis. 7. 163
De

Index Titulorum.

De defectibus dispositionis animæ 8.	65	Trinitatis 11.	211
De defectibus dispositionis corporis 9.	166	De festo Trinitatis, Corporis Christi & Dominicis post Pentecosten 12.	225
De defectibus in Ministerio ipso occur- rentibus 10.	167	De Rubricis Proprijs Missarum de San- ctis 13.	229
De Rubricis præceptiuis, & directiuis 11.	173	De Benedictione Candelarum, & Pro- cessione in Purificatione B. Virg. 14.	
De obligationibus alijs Sacerdotum cir- ca Missam 12.	177	20	
Quarta pars complectitur Rubricas pro- prias, & titulos decem & nouem.		De Festis, in quibus cantandæ sunt duæ Missæ in Collegiatis 15.	232
D E Rubricis Missarum de Aduentu. pag.	183	De Rubricis Missarum communium. SS. 16.	234
De Quatuor Temporibus Aduentus 2.	184	De Rubricis Missarum Votuarum in- fine Missalis 17.	237
De Natali Domini & Festis sequentibus 3.	185	De Rubricis Missarum pro Defunctis 18.	241
De Dominicis post Epiphaniam usque ad Septuagesimam 4.	187	De Rubricis Benedictionum 19.	243
De Dominicis à Septuagesima usque ad Feriam 4. Cinerum 5.	188	<i>Quinta Pars Appendices addis quinque: ha sunt.</i>	
De Feria 4. Cinerum usque ad Dominica- cam de Passione 6.	190	T Abulas locorum pro vſu Tabella- rum sequentium.	249
De Dominica de Passione, & Hebdo- mada maiore 7.	193	Tabellæ Aurora, Meridici, & mediæ no- ctis.	250
De Feria quinta in Cœna Domini 8.	198	De mensuris proprijs sacræ supellectilis ad Missam congruentioribus.	256
De Feria sexta in Parasceue 9.	204	De nitore, & munditia prædictæ sacræ supellectilis.	261
De Sabbato Sancto 10.	211	Prosodia Verborum in Missali Roma- no.	264
De die sancto Paschæ usque ad Festum ad dominum 11.			

Gauant.Rubr.Miss.

†† 3 IN

INDEX DECRETORVM SAC. RITVVM CONGREG.

Super negotia Episcoporum, in ordine ad Missam post Missalis recognitionem, ordine temporum servato, quo fuerunt sancta.

1 Potest celebrari pro Defunctis de Requiem in Festis, in sepulto corpore. 27. Maij 1607. pag 9

2 In Rogationibus maioribus. si processio terminatur ad Ecclesiam S. Marci, ibi dicenda est Missa de eodem in Sancto. eadem die. 221. & 233

3 Cineres aridi, non in modum luti, sunt distribuendi. eadem die. 190

4 Canonici debent aspergi singillatim aqua benedicta in Dominicis 20. Decemb. 1605. 232

5 Gloria in excelsis, cum Credo, omittitur in Votis pro re graui, quando dicuntur cum paramentis violacei 19. Maij 1607. 20

6 Quae sit res grauis, declaravit S. Congreg. eadem die. 20

7 Cereus Paschalis certis tantum diebus accenditur. eadem die. 219

8 Tolerantur Missæ de Requiem in Festo duplice, quod non est de præcepto, pro voluntate testatorum implenda. 1. Septemb. 1607. 10

9 Quæ sunt Festa solemnia, in quibus non potest celebrari in Oratorijs priuatis, & priuilegiatis 17. Nouembris. 1607. 63

10 Ante Parochialem non sunt pulsandæ campanæ à Confratribus Diæcesanis in Sabb. Sancto. 9. Febr. 1608. 217

11 Communio Cleri facienda est in Cœna Domini 27. Septemb. 1608. 199

12 Missæ Defunctorum certo die direndæ, eo impedito, transferuntur in sequentem. eodem die. 10

13 Sabbato Sancto non sunt pulsandæ campanæ ante Cathedralis signum 21. Martij 1609. 217

14 Abbates, & alijs non possunt benedicere paramenta Ecclesiarum non sibi subditarum 24. Augusti 1609. 247

15 Clausis Hostiæ repositæ in Fer. 5. Cœna Domini non debet dati laico 30. Ianuarij 1610. 201

16 Canonici tenentur ad cantandam Missam de die, vt lucentur distributiones 2. & 3. Junij 1611. 8

17 Commendatatio, seu eius Procuratori non datur liber osculandus in Missa 17. Septemb. 1611. 100

18 Inferiores Episcopo non debent sumere paramenta pro Missa de Altari 7. Iulij 1612. 70

19 Diaconus non debet pacem dare laicis, neque Domino loci 5. Iulij 1614. 136

20 Non debent Regulares in Canone nominare Antistites suos Generales 12. Nonemb. 1615. 113

21 Regulares debent Crucem ferre cum velo, seu panno 14. Iunij 1617. 53

22 Duplex Officium fit de Sancto, cuius reliqua sit insignis, & approbata 3. Iunij 1617. 32

23 In Festo Corporis Christi Eucharistia in processione ferenda est manibus, non humeris 2. Junij 1618. 225

24 In Oratione, Accunctis, nomina Patronorum S. Michaelis, vel Sancti Io. Baptiste præponi debent Apostolis 22. Augusti 1610. 241

25 In Parasceue si incidat Festum Annunciationis B. Virg. non tenentur fidèles ad Missam audiendam 19. Februario 1612. 211

26 Nec in eodem die distribuenda est Eucharistia alijs, quam infirmis, eodem die. 211

27 Missa Rosati prohibita sicut concessa tantum Ordini Dominicanorum 25. Junij 1621. 234

28 Missæ certis Regularibus concessæ non possunt ab alijs dici, etiam in ipsorum Regu-

INDEX DECRETORVM.

Regulare Ecclesie. 19. Nouembcis
1622.

29 Vtus annuli in Missa prohibetur Protonotarijs non participantibus, & qui buscunque alijs Doctoribus. 11. Februarij 1623. 78

30 Qui habet onus celebrandi Missam de Rosario (exceptis Dominicani) possunt aliam dicere de Beata Virg 6. Maij 1623. 238

31 In Festo Stigmatum S. Francisci color albus adhibetur. 9. Decemb. 1623. 49

32 Facultas concedendi vsum pileoli in Missa spectat ad Papam. 31. Ian. & 24. Aprilis 1626. 83

33 Non potest omitti altera Missa ex duabus cantandis de Festo, & de Feria. 16. Maij 1626. & 28. Aug. 1626. 176

34 Celebrans, qui distribuit Cineres, Candalas, & Palmas, detecto capite distribuit. 18 Iulij 1626. 192

35 In Missa Ferie quartae temporum occurrentis in die octava Nativitatis B. Virg. Prefatio serialis dicitur. 12. Decemb. 1626. 6. 233

36 Non potest induci consuetudo contra Ritum cantandi Missam Conuentualem de die; ob votuam, seu pro Defunctis. 16 Ianuarij 1627. 8

37 Signum, quod fit cum patena à fronte ad pectus, fit integre cum signo Crucis. 13 Martij 1627. 128

38 In Itari pro certis diebus privilegiato non potest dici Missa de Requiem Festo duplice precepto 24. Aprilis 1627. 10

39 Non possunt Protonotarij benedicere paramenta. 17. Iulij 1627. 247

40 Ad Missam Vicarij Generalis non debent accendi quatuor candelae, nec assistere duo Capellani. 7 Aug. 1627. 62

41 Communicantes, inf. Octauiam Ascensionis contingit separari à propria Præfatione. 28 Aug. 1627. 37

42 In Festis prima classis non dicitur Oration: Deus Resigum, iussa dici à maioribus per annum. 28 Aug. 1627. 24

43 In fine Missæ ad quodcunque Altare celebratæ sit reverentia Crucis infra gradus capite semper aperto. eadem die. 142

44 In diebus, quibus prohibetur fieri de Festo Duplo, non possunt dici Missæ votuæ, neque de Requiem, eadem die. 8

45 In Paschæ non iunctimur particula in Calicem cum signis Crucis contentis, ne que se signat cum Calice Sacerdos eadem die. 209. 210

46 Litanie Maiores, si occurrant in die Paschæ, transferuntur in Feriam tertiam sequentem. 25. Septemb. 1627. 221

47 Missæ S. Gregorij pro Viis, & Defunctis, impressæ, vx. Auxiliatorum de Patre aeterno, prohibite fuerunt. die 8. Aprilis 1628. 239. 243

48 Missæ Rosarij & de Monte Carmelo non nisi certis Regularibus sunt concessæ, eadem die. 238

49 Reliquia insignis est caput, brachium, crux, & ea pars integra, in qua passus est martyr. eadem die. 32

50 Non prohibentur 30. Missæ Sancti Greg. pro Defunctis die 28. Octobr. 1628. 11

51 Annuli vlus in Missa prohibetur Canonis Cathedralium. 20. Nouemb. 1628. 78

52 Cappellani Monialū Breuiario vterniam non Rom. dicere posnat Missam de Sancto O'dinis, de quo Moniales officium. se Icum Missali Romano eadem die. 173

53 Sæpius decreum est, Episcopos carete facultate delegadi alijs benedictionem paramentorum, & earum terum, in quibus vñctio non adhibetur. 247

54 Teste Io. Alcocer in suo Cærement. si ob terræ frigiditatem populos veniat ad Ecclesiam tardè pro solemni Missa, decreuit Sacra Congregatio præstare, quod recitetur tardius Hora Tertia, quam quod cantetur Missa de Festo post Sextam. 40

55 Eodem teste. Eadem concessit insignioribus Regularium Ecclesijs vsum planetarum plicatarum. 58

56 Eodem teste. Eadem decreuit, Celebrantem & ministros sedere posse, †† 4 dum

INDEX DECRETORVM.

dum cantantur Epistola, & Graduale. 59
46

§7 In Feria quinta & sexta maioris Hebdomadæ non fit processio Sacram extra Ecclesiam. Congreg. Cardinalium super negotia Episcoporum 6. August. 1591. 200

§8 In Feria sexta Parasceues non potest fieri nocte processio cum Santissima

Eucharistia. Eadem 22. Martij 1596. 211.

59 Parochi in festis non possunt recipere noua stipendia pro Missis Congregat. Conc. Trid. 1. Septemb. 1629. 178

60 Vbi expresse iubetur Missa sine obligatione sacrificij potest accipi. Stipendum pro eadem Missa. ead. 13. Iulij 1630. 178

IN-

INDEX VERBORVM, ET RERVM,

Quæ in hoc Tomo continentur.

Bacis, vide *Credentia*.
Abbates non genuflexunt
ad *Confessionem*. pagin.
45.
Abbatibus quando data
Mitra. 77
Baculus eorum qualis. 55. 78
Abbas exempli non nominatur in cano-
ne. 116
Ablutio digitorum Sacerdotis saltu
matur à ieiunio. 167
Absolutio Defunctorum quid 156. dicta est
solemnis oratio ibidem. quo ritu. ibidem.
qua ratione sit in *Commemor.* omnium
Defunctorum. 234
Acerra V. Nauicula.
Acolythi in *Euangelio* stant semper. 45.
104. Ceroferarii dicti. 86. sint pares sta-
tura. ibidem. non sedent ad epistolam. 46.
quaratione incensant *Sacramentum* in
processione eiusdem. 200
Aetio, & Canon idem. 36
Adam Grace sonat numerum. 189
Adoratio cum genuflexione non prohibetur
tempore Pascati. 44. an unico genu. 119
Aduentus in feriis excludit. Alleluia 39.
de ieiunio 40. omittitur *Dalmatica* cum
Tunicetta. 97. à quo Aduentus insti-
tutus. 183. partim est letitiae partim
meritoris. ibidem. de 4. Temporibus eius-
dem. 184
Aenea vasa quomodo purganda. 262
Aer V. *Velum calicis. Manipulus.*
Agnus Dei in *Missa* unde 129. cur ter di-
citur ibid.
Ait Dom. omnipotens, cur in fine lectio-
num. 25
Alba 73. poderis, tunica, linea tunica ca-
misca, linea Dalmatica, sibi idem. ibid.
post amictum Romani eam induunt.
Ambrosiani ante. 73. quomodo vestien-
da. ibidem. quid significet allegorice. 79.
anagogice. ibidem. moraliter. 80. forma
eiusdem. 256
Albus color quid significet. 48. quando,
& cur adhibetur. ibidem. etiam in festo
Stigmatum S. Francisci, ex nono De-
creto. 49
Alcuinus auctor *Missarum Votiarum*.
& quomodo. 7
S. Alexander Papa decrevit lectionem
Epistola & *Euangelij* in *Missa*. 26. 9.
Auctor est: Qui pridie. 119. Vnde & me-
mores. 123. Passiones insit legi in Heb-
domada maiori ordine quo scriptæ fue-
runt. 197. & aquam sale mixtam be-
nedici. 244
Alleluia unde 27. quid ibidem. cur in-
mutatum. ibidem. extra tempus Pa-
schale à quo dici iussum. ibidem. geni-
natur

Index Verborum, & rerum.

natur post Epistolam. ibidem. quando
 omittitur. 28. in funere defunctorum di-
 cebatur. 144
 Aleruia cum planeta vel pluiali non
 debent deferri. 55. neque ponit super al-
 tare. 63
 Altare quid. 59. unde. ibidem. à quo pri-
 mum. 60. cur lapideum. ibidem. conse-
 cratum. ibidem. ornatum. 61. ubi cele-
 bravit proprius Episcopus, ne ibidem
 celebretur eo die. 64. nec ubi Papa, ibi-
 dem. nec ubi legatus. ibidem. altaris
 osculum quid. 91. in medio sit, non in-
 latere. ibidem. neque sit signum cru-
 cis cum manus super eo ibidem. cur an-
 te orationem illud sit. 96. altaris cor-
 nu sinistrum dextra pars dicitur, & è
 contra. 92
 Altaris incensatio quid. 94. initio Missæ
 ibidem.
 Altare nouies osculatur Sacerdos in Mis-
 sa regulariter, decies ad summum. 140
 Altaria quando nudanda. 201. quo ritu.
 ibidem.
 Altaris dedicatio. 236. altari conse-
 crato assistit Angelus. 61. 236. al-
 taria plura in ecclesia conceduntur.
 ibidem. non est aspergendum, si in eo
 expositum est Sacramentum. 245. al-
 tare privilegium pro Defunctis. 10.
 & 178.
 Altarium forma. 256. qua ratione mun-
 danda. 261
 Ambo V. Pulpitum.
 S. Ambrosius compositus Gradualis. 27.
 auctor dicitur, Pax Domini. 128. item.
 Praeconij Paschalis. 214
 Ambrosiana Missa Gracis vestigis fir-
 mis habet, quam Romana. 190
 Amen, in fine orationis. quid 25. à quo.
 ibidem.
 Amelius quid. 73. varia nomina. ibid. non
 est. Orale. ibidem. crux in medio eius
 ibidem. quid significet a legogice. 79. ana-
 gogice. 80. moraliter. ibid. forma eius-
 dem. 256
 Amylum non est triticum. 159
 Ampulla, Amula, Gemelliones quid. 62.
 earum forma. 258
 Amula vini est. 69
 Anabolagium V. Amelius.
 S. Anacletus dicitur auctor, Dominus
 Vob. 15. Pax vobis. 97
 Amalogium V. Pulpitum.
 Anastas. Papa stare iussit ad Euang. 44
 S. Andreas cui nominatus in oratione
 Liberanos. 127
 Angeli omnes in Praesatione quomozo nomi-
 nantur. 35. cur ante consecrationem.
 ibid. assistunt altaribus consecratis. 61.
 237. assistunt Missæ. 156
 Angelicus Hymnus. V. Gloria in excel-
 sis.
 Animetta V. Palla.
 Annunciationis B. Virgin. festum quo-
 modo celebrandum in Hebdom. maio-
 re. 211. 232
 Antimense V. Ara.
 Antiphona V. Introitus. Quandoque in-
 choatur flexis genibus. 245
 Antistitis nomine an vocentur in Canone
 Generalis Regularium. 116
 Antitypa corporis Christi, quid. 95
 Annulus aureus. 78. benedictus ibidem.
 Episcopalis quid. ibid. in quo digno ge-
 standus. ibid. quali gemma decorandus.
 ibid. eiusdem significatio. 78. 79. quibus
 veniunt in Missa 81. forma. 261
 Apex V. Mira.
 Apostolorum votiva Missa cur excludit
 orationem. A cunctis. 24. Apostoli au-
 tores Hymni Angelici. 18. eorum
 Symbolum initio erat in vsu in Missa.
 3. idem inserunt scire ad Euange-
 lium 45. eorum votiva Missa cur in se-
 ria quarta. 7
 Aplicatio sacrificij qualis 117. dñidi
 qualiter non posse. 180. 181. incerta
 prohibetur. 179. anticipata quæ luceat.
 ibidem. pendet a Prelato potius in Re-
 gularibus. 180. qua ratione secunda
 die. Nouemb. 234
 Aqua in calicem fundenda cur benedici-
 tur. 107. infunditur. ibid. quanta ibidem.
 in Missa Defunctorum non benedici-
 tur. 107. An conuertatur in sanguinem.
 162
 Aqua benedicta, & incensum circa De-
 junctas sunt correlativa. 146. eiusdem
 benedictio. 143. cum sale. ibidem. quo
 auctio-

Index Verborum, & rerum.

auctore, ibidem. qui effectus, qui riens. 125
 ibidem in Domine a ibidem. post Ternam aspersio eiusdem. 245
 Ara quid. 60. tabula itineraria. 61. viaticum, ibidem. quanto esse debet. ibid.
 Antimense dicitur. ibidem. quando compresus est Ara nimis usus ibidem. non est supponenda Sacramenta altius in altari expositi. 226. forma eiusdem. 257
 Ara a illustrationis. V. Pictis.
 Arentia ad spumam apud altare. 65. quomodo purganda. 261
 Argentea quomodo mundanda. ibid.
 Armariolum Sacramentum. V. Tabernaculum.
 Arundo serpentes necat. 213
 Aspersio aqua circa altare, & personas, quratione fiat. 24. circares benedicendas. ibid.
 Assidens libro debet amouere librum in altaris incensatione. 95. in canone quid agat. 115. in danda pace quid. 137
 Attenuo ad ea qua leguntur, qualis. 48
 S. Augustinus auctor Praconij Paschalis. 213. eiusdem mitra forma. 77. & baculi forma. 78
 Aurichaichea suppellex quomodo mundanda. 262
 Auriphrygium circulare. V. Mitra.
 Aurora ubi non est, quomodo attendatur. pag. 40

B Aculus pastoralis, virga pedum, se rula, capita, canthica, cambuta. idem. 78. eiusdem partes tres significatio. 79. 81. qua manu gestatur, & quomodo 78. forma. 161
 Baculus Abbacialis velum habet, & cur. 59. 78
 Baldachinum, umbella, mapulla super altare. 64. quomodo hasta sint distribuenda in processione. 200. eiusdem forma. 260
 Baltheus. V. Cingulum.
 Baptismus quid significat. 216
 Barba speciebus vim aspersa, quid agendum. 171
 S. Barnabas cur in Canone post Stephano num.
 S. Bartholomeus nominabatur in oratione: Libera nos. 127
 Basilica V. Ecclesia.
 Benedicamus Domino, cur. 28. quando dicendum, ibidem. versus altare dicitur. 138
 Benedicite omnia opera, &c. in fine Missae. 141
 Benedicti a Sacerdote sibi formant signum Crucis a fronte ad pectus in fine Missae. 140. etiam Ministri. 143
 Benedictio a Christo facta an signo Crucis. 119
 Benedictio 243. origo. ibidem. Episcopalis a quo, & quo riu. 142. Sacerdotalis in fine Missae unde. 38. quo riu. 140. non datur praesente Episcopo sine licentia. 141. petitur a Papa solum ante Missam a celebraturo. 88. Non datur benedictio communicatis intra Missam. 134. 144
 Benedictiones Palmarum. 194. Candalarum. 229. Cinerum. 291. Cerei Paschalis. 213. in hac non potest addi nomen nouum Principis. ibidem. somnis baptismatis. 215. incensi. 93. sponsorum. 740. a quo hec iussa. ibidem. habilius Sacerdotalis pro benedictione. 244. riu. ibidem. benedictio diuersarum rerum. 247. aqua. 244. vestrum Sacerdotalium non potest delegari ab Episcopo. 71. 247. an sub mortali benedicendo. 71. a quo benedicenda. ibid. & 247. an interrogandum sit de benedictione. 169
 Benedictus, qui venit, &c. a quo additum. 35. quando canatur in Missa solemni. 114
 Benedictus V III. iussit Roma dici in Afrisa Symbolum Constantinopolitanum. 31
 Birrus ne ponatur super altare. 66. nec super Altissale, neque super Calicem. 71
 Birrus lacernus V. Mazzetta.
 Bonifacius I. iussit dici, Gloria in excelsis, in Canticis Domini. 198
 S. Bonifacij Episcopi, & mar. de Sacerdotibus, & in calicibus præclaris senientia.

Index Verborum, & rerum.

71ia.
 Bucell. *V. Particulae.* 63
 Banchardus scripsit Ordinem celebrandi
 Missam. 2
 Bursa corporalium dicitur Pera. 68. qua-
 lis. ibidem. an sit benedieenda. 68. in ea
 corporale omnino gestandum ad altare.
 69. forma eiusdem. 257

Calcei in pedibus Celebrantis, & mini-
 strorum mundi sint. 71
 Calige quid. 76. sandalia, soleæ, camba-
 gi, pedulus, compagi, campobi, idem
 ibidem. significatio. 79. 80. forma. 260
 Calix unde dictus. 67. argenteo usus
 est Christus, ibidem. alter ex agatha ab
 eodem adhibitus. 68. varia eius nomi-
 na. ibidem. ligneus in usu erat. ibidem.
 vires. ibidem. argenteus, & aureus.
 ibidem. a quo. ibidem. non aureus, nec ex
 aurichalco. ibidem. stanneus potius ad-
 habendus. ibidem. octangularis forma
 suit. ibidem. cum imaginibus in eodem.
 ibidem cum nomine Episcopi. ibidem.
 gemmatus ibidem. cum capsula. ibid
 consecratus. ibidem. quandiu durat conse-
 cratio. ibidem. a latere hostia loca-
 tur. 107. cooperitur ad cauetam. 108.
 semel ad mysterium. 125. elevatio calicis.
 120. recentior. quam hostie. ibid. Velatus
 calix quid. 84. forma eiusdem. 275. qua-
 ratione lauandus. 261
 Callistus quomodo auctor. Temporum.
 184.
 Cambagi. *V. Calige.*
 Cambuca. Cambutia *V. Baculus.*
 Camisia. *V. alba, & superpelliceum.*
 Campana. 61. varia nomina. ibidem.
 quid. ibidem. a quo. 65. eius benedictio. ab.
 qui eam pulsat, qua ueste induendus.
 ibidem. ad quid pulsatur. ibidem. quando
 silent. 200. ne pulsentur alie in Sabbato
 sancto ante campanas Cathedralis
 Ecclesia. 217. neque in Diæcessi ante Pa-
 rochialem. ibid.
 Campana. pulsa de auctor in Missa.
 120. quare ratione pulsatur ad Sanctus.
 110. 20. ad elevationem Sacramen-
 ti dicens modis pulsatur. 120. quis

congruentior. ibidem. in Missa solemni
 pulsari potest. cum campanis maioribus.
 122. pro communione populi an liceat
 pulsare. 133

Campobi. *V. Calige.*
 Candelabra à quo. 61. quid. ibidem. quomo-
 do collocanda super credentia. 86. non
 ultra sex in linea in altari. 61. forma
 eorumdem. 257

Candeles ad Missam necessarie. 61. quid
 significant. ibidem. an una sufficiat.
 62. an sebacea ibidem. ne sit in numero
 supersticio. ibidem. ad elevationem Sa-
 cramenti una, aut duæ ardeant. ibidem.
 canthari cereostati qui. ibidem. quo ordi-
 ne extinguantur in altari post Mis-
 sam. 142. in Missa Defunctorum.
 quales. 145. quando à Clero accandan-
 tur. ibidem. cum Crucis processionali. 54.
 146

Candelarum benedictio à quo. 230. ad quid
 ibid.

Canon. varia nomina. 36. quis auctor.
 ibidem. Canonis actio prima quinque
 gestus continet. 114. imaginem Cru-
 fixi secum babel. ibidem. incipit à T.
 ibidem. crucis signa quinque quinque in
 eo sunt. 115. expositio Canonis litt-
 eralis. 156

Canonici tenentur ad cantandam Mis-
 sam de die, ut lucentur distributio-
 nes. 8. neque possunt eam omittere ob
 Missam votuam, seu pro Defunctis.
 ibidem. neque potest introduci consue-
 tudo in contrarium. ibidem. parati ad
 Confessionem stant in Missa solemni.
 45. Missam celebrantes solemnem an-
 posint pro alio sacrificium offerre cum
 stipendio. 176

Cantare, & dicere Missam idem se-
 piunt. 176

Canthari cereostati. *V. Candeles.*
 Canticum trium puerorum cur omitti-
 tur in Sabb. 4. temporum Pentecost.
 225

Capitolarium quid. 194

Cappa *V. Pluviata, & Planeta.*

Capella quid. 64. nomina varia. ibidem.
 Cubiculum. 64

Cappellani unde. 67. quales Missas cele-
 brent

Index Verborum, & rerum.

brent in Ecclesiis Monialium non Romanarum. 173
 Capita V. Baculus.
 Caput apertum in altari. 88. & quando liceat usi pileolo. ibidem. quis disperset ibid.
 Caracalla in clero quid. 71
 Cardinales ubique iurisdictionem quandom habent. 88. quid fernandum coram eis in Missa priuata. ibidem. 90. 160. 92. 119.
 S. Cassius qua hora celebrabat. 40
 Casula. V. Planeta.
 Catechizare. quid. 214
 Cathecumenus. quid. 215
 Celebritas. V. Festa Sanctorum.
 Cellula V. Missa loca.
 Ceremonarius quo loco procedit in Missa. 87. ubi stare debet in Missa ibidem. assistit ad librum. 113
 Ceremoniale Congregat. S. Pauli à quo 85. & qua auctoritate editum. ibidem.
 Cereus Paschalis. cur à Diacono benedicitur. 115. quid significat. ibid. aliud nomen Principis addi non debet. 214. quibus diebus ardet. 219
 Ceroferarij. V. Acolyti.
 Chariſſimi. ex initio epistolarum. 26
 Chirotheca. & manica 77. significatio. 79. 80. forma. 260
 Chorus quid. 41. varia nomina. ibidem. arceannus laici ab eo. 137
 Christi virtutes in vestibus Episcopi denotantur. 79. eiusdem vitta & mors ordinate in Missa representatur. 150
 Christus an signo crucis benedixerit hostiam. & calicem. 119. In cenatoria ueste instituit Eucharistiam. 48
 Christus naturae Dominico. Vnde veniet ad iudicium. 183. in Crucem respiciebat occasum. ibidem. subditur Sacerdoti. 123. templum est. 46. annis instauratum. 189
 Ciborium parvum. V. Pixis.
 Cinclitulum Manipulus.
 Cineres quid. 190. quo. rita distribuntur. ibid.
 Cingulum. zona. balthus. idem. 74. benedicendum est. 70. quando annuntiatur benedictio. ibidem. significatio anagogica. ibidem. allegorica. 79. tropologica. 80. forma eiusdem. 257
 Cingulum brachiale. V. Manipulus.
 Clausi Sacramenti in Feria 5. Cœne Domini cui datur. 201
 S. Clemens instituit uestes Sacerdotales. iussu. B. Petri. 47. lauari Corporalia in proprio vase. 69. dicitur auctor initij Canonis. 114. item. Dominus Proibitum. 15. Benedictionis frugum. 247
 Clemens V 1. diuinit Missam à benedictione candelarum in Septuageſimis. 230
 Clocha. V. Campana.
 Codo V. Campana.
 Cœleſtinus I. auctor Introitus 16. Tractus. 28. Gradualis. 26. Offertorij. 34. Communionis. 37. Psalmorum anūc Missam. 67
 Cœnaculum. V. Ecclesia.
 In Cœna Domini Hymnus Angelicus à quo. 18. an celebrari possint plures Missæ. 199. communio Cleri facienda. ibidem.
 Cœna pura. V. Paracœne.
 Collegiata Ecclesia omnis. 174. collegiata nomine non veniunt Ecclesia Regulam. 176
 Colores uestium quinque. 48. mutatio colorum qua regula fiat. 51. quando caput. 48. color castaneus in usu quis. ibidem. quis color in festis Translatiōnum. &c. 49
 Comes S. Hieronymi quid. 26
 Commemoratio viuorum & Defunctorum in Missa qualis. 117. & seq.
 Commemoratio Sanctorum in Canonice cur. 117. 128
 Commendatario non datur liber Euangel. scalandus. 10
 Commissionis peccatum in Missa manus est. quam omissionis. 172
 Commune Sanctorum. quid. 234
 Communicantes à quo 117. quando variatur 37. aliquando dicitur sine sua Presanone. 37. quid significet. 155
 Communio quid. 38. à quo ibidem. quando cantanda. ibid.
 Communio Sacerdotis necessaria. 130. quando populi est facienda. 133. non est

Index Verborum, & rerum.

est danda pars Hostie, quæ alias supersu, cuicunque. 134. danda est in ore. ibid. manibus communicandi qualiter componenda. ibid. quibus diebus communicandum. ibid. an maior gratia sub viraque specie, quam sub alturasumenti aet. 132
 Communio Cleri, & populi in Missa solemni. 135. Cleri in Cœna Domini. 199. à quo hæc instituta. ibid. stolam assumant Sacerdotes. 135. 199. non in Paracœne. 211. an quilibet altos communicare possit. 133
 Compagi. V. Caligæ.
 Concilia de ritibus habes in proprio Indice.
 Concio post Euangelium vel Symbolum. 104. Stola concionatori datur. 74. non Romæ. ibid. præmittatur lumen bona fame, & bonorum operum. 102. ubi celebrans concionatrus fedeat. 104. quo habitu utatur. ibid. signat se initio concionator. ibid. auditores strabant. ibid. pro Desunctis concio fit post Missam. 166
 Confessio. V. Ecclesia.
 Confessor quid. 235. nulla mentio Confessorum in canone. 36. quando capta eorum festa. ibid.
 Confessoris inopia quæ dicatur. 166
 Confiteor Deo, &c. à quo 90. n. lius Sancti addi potest nomen preter solitos. ibid.
 Conopeum Tabernaculi quale. 64. 257
 Consecratio Altaris quandiu durat. 61
 Consecratio pro benedictione quandoque sumitur. 84
 Consecrationis Eucharistie debitus ordo quis. 160. an omnia verba formarum necessaria. 122. cur quinque verba in prima forma. 119
 Contactus rerum sacrarum quibus veitatus. 86
 Costa V. Superpelliceum. 72
 Corona clericalis quid significat. varia forme. ibid.
 Corona Sacerdotalis glorie. V. Mitra.
 Coronæ ligneæ Altaris prohibentur. 62
 Corporale & varia nomina. 70. quid. ibid. n. à quo. ibid. que materia. ibidem. plicatura ratio. 70. significatio. ibidem. benedictio. ibidem. non tangentium ab omnibus. ibid. nec in vase communi lauandum. ibidem. eiusdem. crux acu pœla quam partem respiciat Altaris. 84. non extra bursam circumferendum. 69. ad Altare fertur post. V. Et incarnatus est. 104. forma corporalis. 200. qua parte anni amylo imbundum. 262
 Corpus Christi templum. 46. annis edificatum, & quomodo. 189. eiusdem Festum à quo. 225. in eius festo deseratur manus, non humeris. 225. processionis ritus. ibidem.
 Credentia mensa est. 86. qualiter ornanda. ibidem. quæ in ea locanda ibidem. forma eiusdem. 256
 Crucifixi imago ante Canonem. 114. & in Cruce Altaris. 60
 Cruces in vestibus Sacerdotibus à quo. 73. in quibus. ibid. exosculandæ. ibid.
 Cruces vidente quando. 207. genuflexendum ei, quæ in Altari maiori est, à quibus. 86. in triduo ante Pascha ab omnibus. 202
 Crucis signum ante omnem aëlum. 88. fit manu dextra. ibidem. plena manu. ibidem. à sinistra in dextram. ibidem. cum invocatione Trinitatis. ibidem. sinistra ubi locanda. 89. fit ad Introitum. 91. in fine Hymni Angelici. 92. Symboli 101. ad Euangelium, initio. 100. super oblata. 108. quomodo formandum, non per 4. puncta. ibidem. in fine, Sanctus 111. in Canone formatur quinque quinque. 114. bis, & ter. ibidem. post consecrationem cur fiat signum crucis super species. 125. descriptio à Craffo ad ea Per ipsum, &c. non probatur. 125. cum patena quomodo fiat. 128
 Crux pectoralis, Philacteria, Encolpium idem. 76. significatio varia. 79. 80
 Crux Processionalis à quo tempore induita. 55. eiusdem imago quam partem respiciat. ibidem. & 146. à Subdiac. deferitur. 146. cum velo à Regularibus. 54
 Crux super Altare fit. 60. benedicta. 61. au-

Index Verborum, & rerum.

61. aurea fuit apud antiquos. ibidem. altior candelabris, ibid. cum imaginc Crucifixi, ibid. etiam in Altari, vbi afferuatur iugiter Eucharistia, ibidem. & vbi Icon Crucifixum representat. ibidem eidem cur inclinatur. 93. dum incensatur, quando sedet chorus 47. eiusdem forma. 257

Cubiti super Altare in consecratione, & consumptio Eucharistie. 131

Cuffinus, puluinar, sub Missali quid. 62. eius forma. 259

Cydaris V. Mitra.

Dalmatica ubi primo inuenta. 54 Diaconis data. ibidem. erat habitus Sacerdotum, ibidem. Reges ea usi sunt. 55. Diaconorum Romanorum tantum vestis. ibidem. eiusdem usus. ibidem. pectoralis Tunicula dicta. ibidem eiusdem forma, ibidem. significatio. ibidem. non adhibetur in diebus luctus. ibidem. & 57. forma eiusdem. 257

Dalmatica Episcopi quid. 77. significatio. 79. 80. forma. 259

S. Damasus instituit, Gloria Patri, in Missa. 17. approbavit Comitem S. Hieronymi. 26. instituit, Alleluia in Missa. 27. Symbolum Constantiopolit. 30. presentium in festis Angelorum. 31. Confessionem ante Missam. 90

Dedicatio Eccles. quid. 236. a qua Festum cum oclaua, ibidem. dedicatio Altaris. 237. & quid significat. ibidem.

Defectus in Missa quando collecti in Missali. 158. in pane. 159. in vino. 160. forma. 162. intentione ministri. 164. dispositione anime. 165. inopia confessorij. 166. necessitas urgens qua, ibidem. dispositione corporis. 167. in ministerio ipso. 168. & seqq.

Defuncti, in Calendis orandum pro eis. 9 Fer. secunda. ibidem non tempore Paschali Missa de Requie. ibidem sepelendi cum Missa. ibidem. etiam in Dominicis & Festis. 10. quid, si in Parascene, aut in Pasch. die obeunt. ibidem. Anniversaria dies, ibidem. tertia. 10. septima, 11. trigesima, ibid. Missa S. Gregory qua, quomodo dicende, ibidem. non

Missa de Requie in iis diebus, quibus Festum duplex. 10. nec iis, quibus de Duplice non potest fieri, ibidem. toleratur in quibusdam casibus. ibidem. de viuis in Missa defunctorum nulla mentio 14. post Primam, vel Nonam. Missa cantatur. 42. eorum memoria in omnibus Missis. 124. multa omituntur. 144. quando concio su habenda. 145. candelae ad Euangelium, elevationem, & Absolutionem. 145. Oratione, Fidelium, ultima semper. 10

Defunctorum Missa imitantur triduanam Christi sepulturam. 124. Introitus, Offertorium Communio sunt extra ritum communem alijs Missis, ibidem. in Defunctorum omnium commemoratione, quibus applicandum est sacrificium. 234

Defuncto Papa, Card. Episcopo, cur prima dicitur Missa. 241. an pro Sacerdotem eadem. ibidem. in die tertio, &c. pro predicis que Missa. ibid.

Defunctorum in Purgatorio preces pro viuis non inuant. 14. cadavera osculabantur antiqui. 147. asperguntur & incensantur. ibid. & cur ibidem. benedicitur incensum. ibid.

Defunctorum oratio generalis in Missa, de viuis habet penultimum locum 14. in Missa Defunctorum vlt. 10

Deo gratias, vnde. 26. cur in fine Epistole, ibidem quando non dicitur, ibidem. cur in fine Missae. 37. cur in fine ultimi Euangely. 140

Deuatio curi presumptione in addendo aliquid in Missa lethalis est. 173

Diconi alba, amictus, & cingulum a quo data stiere 56. stola item. 59. qualis, ibidem. assumens stolam Diaconus osculatur crucem. ibid.

Diaconus & Subdiaconus quando pares procedunt. 86. & unus item post alium. ibidem. ad Altare quando pares, 95. & unus post alium 95. genuflexit Crucis Altaris 86. non dedit manus, ad Oremus. 90. non osculatur Altare, nisi pro pace. 94. non respondet Sacerdoti, que a Choro dicuntur. 99. orat, osculatur manum celebrantis ante Eu-

Index Verborum, & rerum.

<i>Euangelium</i> . 99. an peccet cantans		
<i>Euang.</i> peccati reus. <i>ibidem</i> . eius est calicem componere in Altari. 112. tradere calicem celebranti <i>ibidem</i> . cum eodem offerre. <i>ibidem</i> . cleuare pixedem in oblatione. 111. retinere pedem calicis in incensatione. 113. nulli laico dat pacem. 136. <i>Missalis</i> cura illi magis incumbit. 139. benedicit Cereum Paschalem. 195. incensat alios. 113. quo ordine. <i>ibidem</i> . alia munera in <i>Missis</i> , in tota secunda parte. eiusdem munus in processione <i>Sanctiss.</i> Sacramenti. 148. & 200. in aspersione aquae benedictio. 2. 5. in benedictione Cinerum, Candelarum, Palmarum, vide in suis locis, & titulis.		
<i>Dicere Missam</i> significat cantare. 176		
<i>Dicterium</i> <i>V.</i> <i>Pulpitum</i> .		
<i>Digitorum</i> pollicis, & indicis extensio ad quid. 118. <i>iunctio</i> . 120. <i>ablutio</i> vi no & aqua fit. 132. extra <i>Missam</i> cui danda. 167		
<i>Diptychi</i> quid. 124. <i>Diptycha</i> . <i>ibid.</i>		
<i>Dispositio anima</i> ad <i>Missam</i> . 258. corporis. 167		
<i>Domine non sum digna</i> , à <i>Monialibus</i> non debet dici. 133		
<i>Dominica</i> praconia. 226. cur nulla omittitur. <i>ibidem</i> . <i>Gaudete</i> , & <i>Letare cum Dalmaticis</i> . 57. <i>Vacans</i> que. 185. <i>Vage</i> que dicuntur. 187. post <i>Epiph.</i> quale <i>Officium</i> <i>Dominicarum</i> . 187. in <i>Pentecost.</i> 221. in <i>nona</i> post <i>Pent.</i> cur <i>Euangelium</i> legitur de <i>destructione</i> <i>Ierusalem</i> . 227. <i>Dominica</i> <i>Palmarum</i> , <i>varia nomina</i> . 193. <i>Dominica</i> 3. <i>mensis</i> pro <i>communione</i> . 134		
<i>Dominica</i> priuilegia a occurrentis in die octana duas ianum habet orationes. 22.		
<i>Dominicale</i> <i>V.</i> <i>Linteum</i> .		
<i>Dominicum</i> <i>V.</i> <i>Ecclesia</i> .		
<i>Dominus vobiscum</i> unde. 15. quid. <i>ibidem</i> ante <i>Euangelium</i> . 29. post <i>Symbolum</i> . 33. <i>divinissima</i> <i>salutatio</i> . 96. cur extensis & statim iunctis manibus dicitur. <i>ibidem</i> . <i>septem</i> <i>vicibus</i> in <i>Missis</i> . <i>ibidem</i> . ter non versus populum. <i>ibidem</i> . bis in fine <i>Missae</i> . 138. <i>Dominus</i> , non		
<i>Deus dicitur</i> .		15
<i>Dominus</i> & <i>Dominus</i> differunt.		103
<i>Dona nobis pacem</i> , a quo.		129
<i>E</i> <i>Clesia</i> <i>varia nomina</i> .		235
<i>Ecclesia</i> collegiate onera. 174. tenetur ad duas <i>Missas</i> cantandas de <i>Festo</i> , & <i>Feria</i> . 175. ubi sunt <i>Canonici</i> . <i>ibidem</i> . <i>Ecclesia</i> Regularis onus minus est. 176		
<i>Ecclesia</i> præcipue que. 57		
<i>Eleemosynarum</i> <i>Arcula</i> pro <i>Missis</i> amo uenda. 182		
<i>Eleuatio</i> <i>Hostie</i> , & <i>Calicis</i> quid. 129. genuslectitur ab omnibus. 46		
<i>S. Eligius</i> auctor benedictionis candelarum. 230		
<i>Encolpium</i> . <i>V.</i> <i>Crux pectoralis</i> .		
<i>Enim</i> , in forma à quo additum.		119.
omissio lethalis. 174		
<i>Ephod</i> . <i>Bat.</i> <i>V.</i> <i>Rocchettum</i> .		
<i>Epiphania</i> Vigiliam habet sine <i>ieiunio</i> : 6. continet 4. <i>miracula</i> . 187. in ea annunciatur <i>Pascha</i> . <i>ibidem</i> . habet <i>octana</i> . <i>ibidem</i> .		
<i>Episcopi</i> , <i>Vicarij</i> <i>Apostolorum</i> . 77. <i>Catholici</i> , id est, <i>Kom.</i> <i>Ecclesia</i> . <i>ibidem</i> . eorum <i>vestes</i> . 76. <i>Dalmatica</i> vst de <i>licentia</i> <i>Pape</i> , <i>ibidem</i> . significatio <i>vestium anagogica</i> . 79. <i>Topologica</i> . 79. in <i>Ecclesijs</i> Regularium audiunt <i>Missam</i> , vt in proprijs. 88. <i>quinam</i> in <i>Canone</i> nominandus <i>Episcopus</i> . 116. ter benedicit populo. 143. pro eo teneatur aliquando applicare sacrificium. 180. anniversaria dies creationis <i>Natalis</i> dicitur. 138. <i>colenda</i> . <i>ibidem</i> . tam electionis, quam consecrationis. 2. 9. que <i>Missa</i> , quo ritu. <i>ibidem</i> . <i>Confessio</i> , <i>osculum</i> <i>Euangelii</i> , & benedictio coram <i>Episcopo</i> sunt correlative. 141		
<i>Epistola</i> quid. 26. à quo inssa legi. <i>ibidem</i> . <i>Pauli</i> , <i>Apostolorum</i> , & <i>Prophetarum</i> . <i>ibidem</i> . per annum ordinavit <i>Epistolas</i> <i>S. Hieronymus</i> <i>ibidem</i> . de nono <i>Testamento</i> in <i>Dominicis</i> . <i>ibidem</i> . à quo legitur in <i>Missis</i> solemini. 101. quo loco. 102. cur ante <i>Euangelium</i> . 26. lector eam cantat. 102. 104.		
<i>Et</i> , pro, vel, in <i>Rubricis</i> .		141
<i>Et</i>		

Index Verborum, & rerum.

Et tū spiritu tuo, quid. 97
 Et erit firmamentum in terra Psalmi 71.
 explicatur. 119
 Et incarnatus est, quando in Missa solem-
 ni genu slectitur. 44
 Euangelistæ cum Apostolis comparan-
 tur. 31
 Euangelium quid. 29. à quo legi iussum.
 ibi dem. pars Missæ p̄cipua ibidem.
 caput omnium quæ sunt in Missa.
 ibidem. per annum distributa Euange-
 lia à S. Hieron. 29. in fine Euangelij
 varij responsionum modi. ibidem. ad
 Euangelium statut. 44. ad Aquilonem
 legitur. 99. benedictio antequam lega-
 tur. 100. osculum in fine. 101. à quo
 oculandum. 100. si plures Prælati, à
 quo. ibidem s̄æquales, cur nullus oscu-
 latur. ibidem. quando. ibidem. quo ri-
 tu. ibidem. an à laicis. ibidem. an à Vica-
 rio Apostolico. ibidem. An à Commen-
 datario. ibidem. luminaria adhibentur,
 & thus 102. in edito loco cantatur.
 ibidem. Tribunal. Ambo. Pulpitum di-
 citur. ibidem. Euangeli textus incen-
 satur. 103. contra altare versus popu-
 lum quid. ibidem. rursus de osculo in fine.
 ibid.
 Euangeli codex in Concilijs. 102
 Euangelium in fine Missæ unde 38. qua-
 le. ibidem. & seqq. & cur. ibid. ritus eius-
 dem legendi. 141
 S. Euaristus Benedictionis Nuptiarum au-
 tor. 240
 Eucharistia latens adoratur, non nisi pa-
 tens incensatur. 94. datur cum tem-
 peratis epulis. 107. an viraque species
 causet maiorem gratiam. 131. quando
 infunditur gratia in sumptione. ibidem.
 reservanda pro infirmis, & renouan-
 da. 132. potest distribui à quocumque
 celebrante, & quando. 134. si remaneat
 in altari in fine Missæ quid. ibidem. in
 processione deferenda manibus, non
 humeris. 225. Velum pro humeris qua-
 le. 260
 Eucharistia Hierarchica. V. Symbolum.
 Eulogia. V. Oblatio.
 Eusebius Papa decrevit corporale ex li-
 no. 69
 Gauant. Rubr. Miss.

Eutychianus auctor Offertorij. 34. benedi-
 ctionis frugum. 247
 Excommunicati Missa minus valet. 165
 Exultet iam angelica, à quo compo-
 tum. 213

 F. Acere est sacrificare. 156
 F. Fanon V. Manipulus.
 S. Felicitas in Canone quæ. 125
 Felix I. decrevit reliquias SS. in altari.
 61
 Felix IV. dedicationem Ecclesie iussit.
 236. & anniversariorum diem consecra-
 tionis Episcopi. 259
 Feria 2. tentatus fuit Christus. 190
 Feria 3. Christus baptizatus. 190
 Feria 4. cœpit Christus ieiunium suum.
 190. traditus fuit. 184. ieiunio ideo desti-
 natur. ibid. & 197
 Feria 4. Dom. 4. Quadrag. Missa est Scruti-
 nij. 193
 Feria 5. in Quadrag. erant Festiua, sine Of-
 ficio, quis dedit Officium. 192
 Feria 5. in Cœna Domini Officium. 197
 Feria 5. Pentecostis Missa eadem. cum
 Dominica Missa. 224
 Feria sexta Magi adorarunt Christum.
 187
 Ferula. V. Baculus.
 In Feste Sancti, de quo non fit Officium, di-
 citur, Gloria in excelsis. 19
 Festa SS. Stephani, Ioannis, Innocen-
 tum. 186
 Festa Sanctorum, Natalitia, Festiuita-
 tes, Celebritates, Solemnitates 229. à quo,
 & ad quid. ibid.
 Filioque procedit, quando additum. 30
 Flectamus genua. 44. 46. an duo flecten-
 da. 99. ad Diacon. ea verba spectant.
 ibid.
 Flectere genua est peccatorum. 97
 Flores in altari laudantur à S. Hierony-
 mo. 67
 Fæmina non ministrant Missa. 82
 in Ecclesia sedent in parte sinistra.
 112
 Fontis baptismalis benedictio. 216
 Forma consecrationis. 163. defectus in
 ea. ibid.
 Fratres, cur initio Epistola. 26

†††

Frat-

Index Verborum, &c rerum.

Frugum benedictio , quo auctore . 247
Fulmine tacta venenata censentur . 170

G Alea. *V. Mira.*
*G*elasius compositus Gradualia . 27
*T*raetus . 28. *P*refationem . 35. *ordinauit Canonem* . 36. *addidit* , *Hanc igitur* . 118. *creditur auctor Ordinis Romani* . *Vide indicem primum. absulit Roma Lupercalia* . 228. *extendit Ordinationes ac Sabbathum multa* . 184
Gemellones. V. Ampullæ.
Genuflectere quid . 43. *ad quid* . *ibidem* . quando in *Missa priuata* . 44. quando in *solemni* . *ibidem. & seq. quando dno-bus genibus* . 46. *celebrans non genuflectit Diacono dicente* , *Flectamus genua* . 43. *cur idem genuflectit* , *ad. Adiuua nos. usque ad finem in solemni* , *non in priuata* . *ibidem. ad. Et incarnatus est, quando genuflectitur in solemni* . *ibidem. quoties in fine Missæ genuflectendum, remanente Sacramento in altari* . 134. *penitentiam facere est genuflectere, in liturgia S. Petri* . 43. *ad ea: Et Verbum caro factum est cur* . 159. *Ministri genuflectunt ad benedictionem Sacerdotis* . 143
Gloria in excelsis dicitur *Hymnus Angelicus* . 28. *qui auctores ibidem. quando dicitur* . *ibidem. & seq. non in votiis* . 18. *nec in votiis S. Mariae, nisi dicantur in Sabbatho* . 19. *non in Vigiliis* . 20
Gloria, laus, & honor, quis auctor . 196
Gloria Patri, &c. à quo . 17. *quando omitteriatur* . *ibid.*
Gloria ibi Domine quid. 29
Graduale, Gradale, & alia nomina . 26.
qui auctores . *ibidem. significatio* . *ibidem. usus in Paschate* . *ibidem. cur in Feria secunda, quarta, & sexta Quadragesimæ* . 192
Gradus in altari qualis. 258
Grati quando primo celebrarunt Missam. 17
S. Gregorius I. Missalis auctor. 2. *Gratualium. 27. restituit Alleluia* . *ibidem. Sequentie Defunctorum auctor.*
241. Offerorium compositum . 34. *ultimo Canoni addidit verba, post eum nemo alius* . 36. *quoniam verba* . 118. *Communionis auctor, quæ dicitur ante Orationem ultimam* . 38. *quomodo auctor Orationis Dominicæ in Missa* . 126. *Præcepis salutaribus, & Libernos, addidit. ibidem. conciliavit pacem in orbe Domi* . 1. *post Epiph.* 187. *addidit 4. dies Quadragesimæ* . 183. *locationem pedum firmavit* . 203. *Litanias maiores* . 21. *Stationes ordinavit* . 228. *Festum Dedications Ecclesie decuit.* 236
Gregorius junior, idest, secundus auctor Officiorum in Fervijs quinis Quadragesima, & ieiuniis in iisdem . 192
Gregorius IV. auctor Festi S. Trinitatis. 225
Gregorius VII. firmavit Decreto 4. tempora Quadragesima. 192
Gregorius XI. dici insit Symbolum in Festis SS. 4. Doctorum Latinorum. 32
Gremiale quid. 79 non est Succinctorium . *ibidem. forma.* 261

H Amæ quid. 63
H Hamule. *V. Ampulle.*
Hanc igitur, quando variatur . 37. *auctor.*
118. cum palmis apertis supra calicem . 119
Hebdomada maior, Indulgentia, Pœnosa, Santa, Auhentica, Ultima , *idem* . 194. *pro Defunctis in ea orandum* . 9
S. Hieronymus ordinator Epistolarum, & Euangeliorum per annum, approbante Damaso. 26
S. Hilarius addidit Hymno Angelico. 18. *verius illum conuerit in laudem* . *ibidem.*
Hora celebrandi cur ab aurora ad meridiem . 39. *tertia, sexta, & nona obseruantur in Missa solempni* . 40. *tertia dicitur sacra* . *ibidem. aurea* . *ibidem. quid, si tarde veniat populus* . *ibidem.*

Index Verborum, &c. rerum.

dem. sublata sunt priuilegia contra
 debitam celebrandi horam. 41. Priu-
 ilegia iiii. qua hora possunt celebrari. 40
 Hostia quid. 106. modica, mundissima,
 in modum denarii, rotunda, integra.
 ibidem. cum imagine Crucis in altera
 tantum parte ibidem. dicitur oblationis
 corona. 106. ubi praeceps locanda in al-
 tari. 106. clementia in Missa. 121. nun-
 quam tegitur palla. 128. quomodo fran-
 genda. 128. an eiusdem pars possit da-
 ri alteri. 169. Hostia 40. horarum non
 cuique danda est. 133. de instrumento
 ad Hostias conficiendas. 262
 Hostia consecrata dubia quomodo tra-
 elanda. 172
 Hostia. V. Particulae.
 Humerale. V. Amictus.
 Humiliate capita vestra Deo, quomodo
 dicatur. 139
 Hymnologia Catholica. Vide Symbo-
 lum.
 Hymnus Angelicus. V. Gloria in excel-
 sis.
 Hypante, seu Hypapante quod Festum.
 229
 S. I. Acobus quomodo primus Apostola-
 rum Missam fecerit. 3
 Ieiunium prohibetur in Dominicis. 6.
 fit in Sabbato, & apud Hebreos. ibi-
 dem ante Missam est necessarium.
 166. non ieiuno Sacerdoti duo in
 Missa conceduntur. ibidem. imme-
 mor cibi sumptu an possit celebrare. ibi-
 dem.
 Ieiunium Christi quando cœptum, & de-
 sicit. 190. ieiunium Feria 4. est cele-
 bre. 197
 S. Ignatius addidit: Benedicetus, qui ve-
 nit, &c. 35
 Ignatius Braccius laudatur. 71. 72
 Imagines quando velanda. 193
 Improperia conuenient verba Graeca, & La-
 tina, non Hebreæ. 207
 Incensatio altaris initio Misæ. 97
 Celebrantis post Euangelium. 103. Ob-
 latorum. 104. cur in modum crucis,
 & circuli fiat, ibidem, & lexies. ibi-
 dem. incensantur omnes. ibidem. quo
 ordine. ibidem. laicorum, & populi
 qualiter fiat. 113
 Incensum an benedicatur ad Oblata in
 Parasceue. 208. incensum benedictum;
 & aqua benedicta pro Defunctis ad-
 bibentur. 146 non benedicatur pro in-
 censando Sacramento. 122
 In Christo I. D. N. cur in fine Episto-
 lae. 26
 Inclinatio capitis ad nomen Papæ, an-
 euam in Canone. 115. ad, Per Chri-
 stum D. N. uno in loco tantum, &
 cur. 124
 In diebus illis, initio lectionum vet. te-
 stam. 26
 Infixitas Sacerdotis quænam excusat ab
 onere Missarum. 199
 Insula V. Planeta Mitra.
 Ingressa quid. V. Introitus.
 In illo tempore: quando omittitur. 29
 S. Innocentius I. auctor, Pax Domini,
 128. & pacis danda. 129. iussit reser-
 vari Hostiam in diem Parasceue.
 179
 Innocentius III. auctor, Dona nobis pa-
 cem. 129. Orationes: A. cunctis. 21
 Innocentius V. I. iussit dici Symbolum
 in Festis S. Ioan. Baptista, & Sanct.
 Laurentij, quando in Dominica oc-
 currunt. 33
 In principio, cur in fine Missæ. 39
 cur. Deo gratias, ultimo loco respon-
 detur. 140
 Instructionum de nitore Eccles. in Attis
 Med. Eccles. quis auctor. 65
 quænam ea sint. 261
 Intentio Ministri in consecratione,
 & desecracione eiusdem. 163
 Intorticia cur extinguantur post eleua-
 tionem Misæ solemnis. 122. quando
 non. ibid.
 Introitus quid. 16. à quo. ibidem. ali sunt
 regulares, ali irregulares. ibidem cum
 signo crucis imhoatur. 92. Camores il-
 lius non genuflectunt ad Confessionem.
 46
 S. Ioannes nominatus post consecrationem
 quis, an Baptista, vel Euangelista, vel
 Marcus. 125
 ††† 2. Ioan.

Index Verborum, & rerum.

Ioan. Baptiste *Missa* quando habet, *Cre-*
do. 32.33
Ioannes XIII. *campanam benedixit.* 62
Ioannes XXII addidit dona nobis *pacem.*
 129. *auctor Festi Trinitatis.* 225
S. *Isidori mitra, & baculus.* 77.78
Ite, Missa est, à quo 38. quando diciuntur.
 ibidem. ad quid. ibidem. *versus popu-*
lum. 147
Iudicame Deus, à quo in *Missa.* 89. quan-
 do omittitur, & cur. 90

KYrie eleison unde, 17. cur ante *Ora-*
tionem primam. 17. quid signifi-
 cet. ibid. cur nouies. ibid.

LAtic in *Missa* solemini quando stent,
 sedeant, &c. 47
Lampas ante Altare ardeat. 65
S. *Laurentij commemoration post Missam.*
 142. à quo tempore. ibidem. quando ha-
 bet, *Credo, in Missa.* 32.33
Lauretana in *ade B. Virg.* semper dici-
 tur, *Gloria in excelsis, in Votivis B.*
Virg. 20
Laus tibi Christe, quid. 29
Lectionarium *S. Hieron.* 26. *Enangeli-*
arium. 29
Lectiones sine titulo quid sign. 204.214
Lectorium. *V. Pulpitum.*
Legatus à latere ubi celebravit, ibi ne
 alius celebret. 63
Leges rubra quid. pag.1.
S. *Leo I. auctor, Orate fratres.* 109. *Præ-*
stationum. 35. *incensationis oblitorum.*
 112. *Hanc igitur.* 118. *Sanctum Sa-*
crificium. 123. *Ite Missa est.* 38. & *Be-*
nedicamus Domino. ibidem. decreuit
jeiunium in mense Decembri pro Hye-
me. 184. in *Septembri pro Autumno.*
 228
S. *Leo II.* in *sistit dari pacem.* 129. *auctor*
Collecia votive Apostolorum. 228
S. *Leo IV.* cur non meminit cinguli. 73.
auctor Collecia Apostolorum votive.
 237
Leо *I X.* in *Officio 9. lectionis in* *sistit dici*
Hymnum Angelicum. 18
Libera nos quæsumus, à quo 126. *alia*
voce quando. 237

Liber *Euangeliorum in medio Concilio-*
rum. 102
Liber *Missalis necessarius ad Missam.*
 67. aperitur, & clauditur ab eodem. 86.
 138.139. quibus datur osculandus. 100
Liber *mysteriorum. V. Missale.* liber *Sa-*
cramentorum. ibid.
Ligneus sonitus à quo, & quid. 62.229
Linea *V. Rocchettum.*
Linea *Dalmatica. V. Alba.*
Linea *vestes, & panni quomodo mundandi.*
 263. quomodo mutandi. ibid.
Linguæ tres in *Missa.* 27
Linostima, quid significet. 74
Linea ad manus tergendas quando mu-
 tanda. 263
Linteamen, *Linteolum. V. Linteum.*
Linteum pro *Communione populi.* Lin-
 teamen, *Linteolum, Dominicalc,*
Syndon. 134. *formae eiusdem.* 258
S. *Linus auctor, Communicantes.* 118
Litanie quid. 216. 221. *nihil addatur. ib.*
Maiores quæ. 221. *Missa quæ.* 222.
Minores. 221. *cum abstinentia.* ibid.
 occurrentes *Maiores in Paschate*
 transferuntur. 223
Locus *jacer, non violatus, necessarius*
 ad *Missam.* 60
Lorum *V. Mira.*

Magistri *Ceremoniarum locus in-*
 procedendo ad *Missam.* 86
Magorum *adoratio Feria 6. contingit.* 186
S. *Mamerius auctor Litaniarum mino-*
 rum. 222
Mandatum quid, à quo. 203
Manica *V. Chirothecæ.*
Manipulus, *Mappula, Sudarium, Cin-*
gutum brachiale, Fauon, Phanon,
Mantile, Mappa parua, Linteum,
cincticulum, Aer, Palla tirofima,
 idem. 73. *quo loco induitur.* 74. *fimbrie*
 additæ. ibid. *Crux in eius medio.* ibid.
cur in leua gestatur. ibid. *ligandus in-*
fra cubitum. 75. *numquam cum pluia-*
li deseritur. 55. *significatio allegorica.*
 79. *anagogica.* ibid. *topologica.* ibid.
quid significet in Subdiacono. 58. *Epi-*
scopo datur ultimo loco. 79. & *initio*
Missæ, ibid. forma eiusdem. 257
Man-

Index Verborum, & rerum.

Mantile. *V. Manipulus.* 63
Mantilia pro purificatorijs. 63
Manutergium quid. 63. ne supra calicem seratur. *ibidem.* duplex pro manibus in sacrificia. 142. *forma.* 257
Manuum ablutio ante Missam. 67. iunctio manum. 87. pollice dextro super sinistro. *ibidem.* extensio, & iunctio. 90. ante benedictionem. 108. super altare. 90. eleuatio ad humeros. 97. osculum manus. 93. ablutio post oblata. 109. depositio super altare. 110. extensio super oblata. 118. post consecrationem. 123. ablutio post communionem in Missa non nisi Episcopo. 137. iunguntur manus super altare septies. 140. ablutio manum post Missam. 143. extra Missam iunguntur ad orationes. 147
Mappatriplex altaris. 60. *Palla* dicitur. & *Syndon.* 61. benedicenda. *ibid.* significatio. *ibid.* *forma* eiarum. 257
Mappa parua. *V. Manipulus.*
Mappa pro communione. *V. Linteum.*
Mappula. *V. Manipulus.* Baldachinum.
S. Marcus Papa Symbolum Nicenum in Missa post Euangelium dici iussit. 30
S. Mariae. *V. Sabbatum dicatum.* 6. à quo Officium in Sabbato. *ibidem.* eiusdem votiva Missa auctior. *ibidem.* differentiaruntur inter Festuam, in Sabbato, & votinam Missam de B.V. 19. *Orat.* de Spiritu Sancto frequens in eiusdem Missis. 24. *Oratio de B.V.* in Vigilijs, & frequenter per annum. 21. eiusdem Annunciationis Festum, qua ratione in Hebdomadam maiori. 232
Martyres in communione SS. speciales habent Missas in tempore Paschali. 235
Martyrium. *V. Ecclesia.*
S. Matthias post consecrationem nominatur. 125. & post Stephanum, cur. *ibid.*
Matutinum cum Laudibus ante Missam dicitur. 67
S. Melchiades candelabra in altari insit. 61
Gauant. Rubr. Miss.

Memento in Missa ne dicatur alta voce. 42. est oratio priuata. 117. admittit excommunicatos. 118. non debet fieri in momento. *ibidem.* traditur praxis. 116
Minister necessarius ad Missam. 78. unus saltet. *ibidem* non solumna *ibidem.*
Ministri cantantes in peccato, vel seruientes, an peccent. 103
Misereatur vestri, dicitur, uno communicatu. 134
Missa vox latina, antiquissima, valde significativa. 2. *Missæ* accidentiæ in genere. 1. ab Hæbreis dicit aliquam originem. 2. à Gracis sex nomina dantur. illi 2. quinque significat. *ibidem.* Collectio, & Dominicum, idem cum Missa. *ibidem.* varia nomina apud SS. Patres. *ibid.*
Missæ definitio ex omnibus causis. 3
Missæ Apostolorum quibus constaret. 16.
 a S. Petro data forma. 2. & ab eo prima Missa celebrata. 3. brevis initio. 16
Missæ à Græcis quando cepta dici. 17
 longior, quam latina. 150
Missæ locus. 59. nomina varia locorum. 65. non in mari, neque in flumine celebranda. 65
Missæ solemnis Ceremonia in Missali minutiores multæ desiderantur. 85. in diebus pro festis tolerantur aliqui defectus. *ibid.*
Missæ finis ibi fit, ubi & initium. 138. in fine Missæ quid agendum cum Prelatis. 141
Missæ Defunctorum deirabuntur multæ. 144. si fiat communio in ira eam, nullatur benedictio. *ibidem.* oscula prohibentur. 145
Missæ de Ferijs privilegiatis quam Praeationem habeant, si occurrant infra octauas, in festis habentibus propriam Praeationem. 35
Missæ Hora. *V. Hora.* 150
Missæ partes quando addita. 149
Missæ inchoata quando repeti possit. 173. quando interrupti. *ibid.* concordet cum Festo loci, licet discordet ab Officio celebrantis. 172
 ††† 3 Missæ

Index Verborum, & rerum.

Missa solemnis, & eius nomina varia. 85.
Conuentualis cum Officio concordet. 8.
 post aliquam Horam canonica can-
 tanda est. 40. eius Rubrice strictioris sunt
 iuris. 174
Missa solemnis coram Sacramento pre-
 scribiur. 148. & seq.
Missa priuata coram eodem. 149
Missa pro oratione 40. Horarum que. 148
Missa de die non potest omitti à *Canonicis*
 ob *Votiuam* seu pro *Desuntis*. 8
Missa due de Feste, & *Feria* priuilegia-
 ta omnino cantande. 4. & 175. quibus
 diebus. 233. à quibus 176. cur non due,
 de die infra oct. & de *Feria majori* 5. &
 6. neque in *Festo* occurrente in *Dominica*.
 13. neque de *Festo*, & de die infra octa-
 num. 5
Missa certae concessa quibusdam non pos-
 sunt dici ab omnibus, nec in illorum
 locis. 172. *Rosarii* permittitur *Predi-
 catorum Ordini*, non alijs. 234. pro obli-
 gatione *Missa de Rosario* celebranda a-
 lia *Missa* de B. *Virg.* dici potest. 238.
 multe non approbatæ, & que. 239. xv.
Auxiliatorum, ibidem. de *Patre auer-
 no*. ibidem. *S. Gregor.* pro *vinis*, &
 defunctis. ibid.
Missa 30. *S. Greg.* non sunt prohibite. 11.
 quomodo celebranda. 11
Missa tres super ordinati impositæ quomo-
 do dicende. 9
Missarum reductio prohibita, & moderatio
 quæcumque 181. onus perpetuum qua rati-
 one fiat. 182
Missarum obligationes, & onera ratio-
 ne loci. 177. *temporis*. 178. *ritus*. 179.
 beneficij, seu officij. 181. stipendiij. ibidem.
 vacatio à *Missa* quotidiana quando.
 179
Missa valor an infinitus. 116. quomodo ap-
 plicandus. ibidem. *Missa* plures uno die
 quando dici possint. 178
Missam incæptam supplere quis potest.
 169. & tunc quomodo sacrificium appli-
 cit. 179
Missa debet dici cum A. B. C. D. E. 177
Missa votiva potest compensari cum *Missa*
 die occurrentis. 179. item *Missa* de
 Requiem. 180

Missa cum Ordinationibus. 184. 185
Missa Parochialis sine cantu est priuata,
 non proprie *Conuentualis*. 40
Missa breuiores nunc, quam antiquitus.
 151. qua breuitate dicenda. 177
Missa expositio mystica iuxta ordinem to-
 tuus vita Christi. 150
Missalis nomen unde. 2. alia nomina.
 ibidem quis auctor. ibidem ordo & partes.
 39. sine eo non fit *Missa* 67. quomodo de-
 seratur ad Aliare à ministro. 83. forma
 eiusdem. 258
Mitra, *Apex*, *Sertum* cum gemmis, co-
 rona *Sacerdotalis*, *Corona glorie*, *Pileus*, *Galea*, *Thyara*, *Insula*, *Cydras*,
Pterygium, *Lorum*, *Auripterygium*,
 circulare idem. 77. forma ibidem. signifi-
 catio *anagogica*. 79. *tropologica*. 80.
Mitra S. *Silvestri*. 77. S. *Augusti*. ibidem.
 S. *Isidori*, ibidem. quando data *Abbatibus*. 77. forma propria. 260
More solito, non semper significat totum
 ritum, sed partem eius primariam. 209
Mezzetta, *Birrus lacernus*, ibidem. cum rochet-
 to nudo plenariam. 83
Mundandus est, qui alijs predicat. 100
Munditia supellebitis. *Sacra* suæ describi-
 tur. 261

N. In *Oratione*. A cunctis, quid. 21
 in *Canone*, quid. 117. 123. in *Mis-
 sis defunctorum*. 243

Natalis Domini habet certum diem. 185.
 tres *Missas*. ibidem. qua ratione ce-
 lebrantur. ibidem qua hora. 41. si prima
 ante medianum noctem ex priuilegiis,
 quomodo ieiunus exi celebrans. 186.
An omnes tres ante diem celebrari
 queant. ibidem. *An* una ex tribus faris,
 & que. 186

Natalis Episcoporum dies, qui. 239
Natalitia Sanctorum. V. *Festa*.

Nauicula, & *Acerra*, ibidem 93. forma
 eiusdem. 256

Necessitas urgens ad *Missam* que. 166
Nicenum Symbolum in *Missa*, à qua. 30
Nicol. I. iussit dici *Gloria in excelsis in Cœ-
 na Domini*. 18

Niger color quando adhibendus. 52
 Nota.

Index Verborum, & rerum.

Nola. V. Campana. 197
Note in Passione † C. S. quid. 197
Nuptia quae non benedicenda. 50

O Blatio populi in Missa quando. 198
quomodo. ibidem. in Missa noua.
ibidem. non datur benedictio in fine.
ibid.

Oblationis Corona. V. Hostia.
Ad Occidentem orabant Hebrei. 98

Octaua est prorogatio Festi. 4. & 229. cur
aliquorum tantum Octaua celebratur.
ibidem ritus. ibidem. mysticae causa.
ibidem.

Octaua Nativitatis Domini. 187. *Sanctorum*
Stephani, Ioannis, Innocentium.
ibidem. Epiphaniae. 187. *Paſchalis.* 220.
Ascensionis. 222. *Pentecostes.* 223. *Corporis*
Christi. 223. *ibidem.*

Octauarum Romanum. 229

Oculorum elemosia nonies in Missa. 140

Offertorium quid. Offerenda. 34. à quo.
ibidem.

Omissio in Missa minus peccatum. quam
commisso. 172

Omnium Sanctorum Festum non includit
Trinitatem. 49

Oraculum. V. Missa loca.

Orale non est Amelius. 73. quid. *ibidem.*
Orandum ad Orientem septem de cau-
sis. 98

Orans populus acclinis esse debet. 99 quan-
do genuflexus orare debet. 44. & tempo-
re Paſchali. 44. *ibid.*

Orarium. & Orarius. V. Stola.

Orate fratres, à quo. 109. *quo ritu.* *ibi-*
dem.

Oratio, Benedictio, idem. 20. *Collecta.*
ibidem. brevis esse debet. 20. *Aucto-*
res Orationum. *ibidem. numerus in*
Missam quis. 22. *tres tantum in Semi-*
duplicitibus. 20. *non quatuor in Dom.*
& Fer. *Quadragesi.* 24. *non ultra sep-*
tenarium. 23. *septem ad libuum quo-*
modo intelligantur. *ibidem.* *Vna ex*
Romanâ traditione. 20. *Due sub una*
conclusione dantur. 15. *non in Missa*
pro grauiarum actione. *ibidem.* *quali-*
tas Orationum. 21. & sequen. *ordo*
earum qui. 14. *pro Desuntis penulti-*

mo loco ponitur. *ibidem.* *de Beata*
Virgine sepius. 21. à *superioribus*
indicta pro re graui, *quo loco dici-*
tur. 24. *an semper.* *ibidem.* *pro se-*
ipso Sacerdote, *coram Prelato pro-*
prio omittenda. 21. *A cunctis,* *quis*
auctor. 21. *quando mutatur.* 24. *illud*
N. quid significat in ea. 21. *anteponi-*
tur nominibus Apostolorum, *si digni-*
tas Patroni postulet. 241. *Omnipo-*
tens, *C. qui viuorum dominaris,*
quis auctor. 241. *tres additæ à Sancti.*
Petro, *que.* 16. *si duæ coincidant,* *que*
mutanda. 16. *ad Patrem, & Filium.*
nunquam ad Spiritum Sanctum di-
riguntur Collectæ. 25. *varia conclu-*
sio. 25. *in ea tamen mentio Trinitati-*
onis. *ibidem.* *breuior conclusio quando*
fit, *ibid.*

Orationes secreæ. 34. *post communio-*
nem Collectæ dicuntur, & *benedictio-*
nes 38. *titulus earum,* *Ad comple-*
dum, *ibidem.* *cum extensio manum*
dicuntur omnes in Missa tantum.
97. iunctis manibus extra Missam.
147. Oratio ultima in quadragesima
vnde. 138. *Orationes iunctoriae in*
Missâ. 42

Oratio nulla est frustra in Missali. 240

Orationes ante Missam que. 67. *unde.*
ibidem. ad indumenta. 72. *Uſus earum*
an necessarius sub peccato. 67. & 72.
post Missam que. 142

Oratio Dominica à quo in Missa 126. *cur*
alta voce. *ibid.* *an extra Canonem sit.*
126. additur preludium. *ibid.*

Oratio solemnis pro Desuntis. V. Abſo-
lutio.

Oratoria priuata quando non admittant
Missam, *etiam posito priuilegio ibidem*
celebrandi. 63. *a quo deputanda* 59. *in*
Oratorijs Regularium qui possunt cele-
brare. 63

Oratorium. V. Ecclesia.

Ordinationes in Sabbatis 4. *temporum à*
quo. 184. *in Sabb. Sicutientes.* 193. *cum*
reiuox, & *Missâ vnde.* 185

Ordo Romanus a quo. *Vide Indicem pri-*
mum.

Oramus, ante Orationes, *quid.* 15. *ante*
††† 4 Of-

Index Verborum, & rerum.

Offertorium. 34. cum extensione, & in-
 extione manuum 90. dicitur Indictio ora-
 tions. 98
 O Sacrum conuiuum, explicatur. 107
 Osanna, dicitur bis. 35
 Oscitantes digito pollice sibi os signant si-
 gno crucis. 221
 Ocula rerum, dum dantur, & recipiun-
 tur 99. manuum. ibidem. textus Euau-
 gelici. 10. cur ab uno tantum liber Euau-
 gelium osculatur. ibid. altaris oscu-
 lum nouies fit in Missa. 140. omittun-
 tur oscula manus & rerum coram Sa-
 cramento. 148. & in Missa Desunctorum. 143

P Alatum Episcopi non est domus pri-
 uata. 59. in eo Missa dici potest. ibi-
 dem.
 Palla quid. 69. corporalis pars. ibidem. à
 quo. ibidem. materia eiusdem. 69. cur
 Anmetta. ibidem. non benedicitur se-
 paratim à corporali. 70. duplicitis pallæ
 usus non communis esse debet omnibus. 70
 Pallæ corporalis. V. Corporale.
 Pallæ linostima. V. Manipulus. & 58.
 Pallium Altaris. 62. an benedicendum.
 ibidem. velum dicitur. ibidem. pallia
 auro texta sub Hormida. ibidem. ta-
 bula lignæ ad ea extendenda. ibidem.
 significatio. ibidem. Crux in medio sit.
 62. forma eiusdem. 258. quomodo recon-
 dendum. 264
 Palmarum benedictio. 194. processio. 196.
 mysteria. 197
 Panis, materia Sacramenti, qualis. 159.
 defectus in eo. ibidem. benedictio eiusdem
 à S. Petro. 247. distribuebatur in fine
 Missæ. 138
 Papa in Missa priuata qnas habet pre-
 rogativas. 88. ubi celebrat ipse, non
 celebrat alius. 64. Papa nomen quid
 significet. 145. nominatur in Canonc. ibidem.
 an possit concedere Missam in
 solo pane. 162. eiusdem Creatio, Coro-
 natio celebranda. 239. Romam ibant
 Episcopi in hanc causam ibidem. ad eius
 eumen caput inclinatur. 97. 115. Stola
 uiuit extra Sacramentalia, ut pro-
 prio habitu. 104
 Paramenta pro Sacerdote nunquam in
 Altaris medio ponuntur. 70. neque
 sumuntur de altari. ibid. que usui non
 sunt, comburantur. 168
 Paracœne, cœna pura. 103. à quo ibidem.
 ritus, ibidem. cur ea die non consecra-
 tur. ibidem. cessam officia Sacerdo-
 tis. 104
 Passo in nudo pulpito cantatur. ibidem.
 an eodem die, si accidat Festum,
 Missa sit audienda. 211. an item
 communicandus sit populus. ibi-
 dem.
 Parutoria, idest capsæ Calicum. 68
 Parenthesis in Oratione Secreta Dedi-
 cationis Ecclesie quid importet. 236
 Parochus tenetur applicare sacrificium pro
 omnibus aliquando. 180. an in Festis pos-
 sit stipendium accipere ab alio pro Mis-
 sa. 180
 Particula, Hostia, an recipi possit particu-
 la consecranda. ab imo Hostia an, à
 summo præcidi debet particula in Cali-
 cem mittenda. 128
 Paschale tempus est Remissionis. 220
 Paschatis elogia. 220. in Dominica ce-
 lebratur. ibidem. à quo. ibidem. octa-
 ua à quo. 221. Pascha petitum, seu
 competentium. V. Dominica Palma-
 rum.
 Passio à quo legi inssa. 197. in nudo pul-
 pito. 204. legitur cum lumine in Al-
 tari, excepta Paracœne. 197. Notæ
 † C. S. quid significent. 197. Passio
 Christi indicatur in vestibus Sacerdo-
 talibus. 79
 Pastophorium. V. Tabernaculum.
 Paupera. 68. ex qua materia. ibidem. que
 forma. ibidem. vas sacrum. 68. subeius
 corporale absconditur. 106. in manu
 Subdiaconi velatur. 112. pars interior
 respiciat Subdiaconum. ibidem. non
 tenetur ab eo in Missa Desunctorum.
 ibidem. non adhibetur pro Tabella pa-
 cis. 136. neque sub mento communican-
 tum. 137
 Patronus quem locum habeat in Oratio-
 ne: A cunctis. 241. Votua Patroni
 an

Index Verborum, & rerum.

an excludat: *A cunctis*. 24
S. Paulinus campanarum auctor. 62
S. Paulus quando Romam est ingressus. 7.
 eiusdem Epistola tantum legebantur.
 26. orat genibus flexis tempore Pascha-
 li. 44. institutor diei Parasceues. 103.
Votiva Conuersionis eius, quomodo di-
 catur. 238
Pax Domini, &c. à quo. 128. datur
 pax cum osculo Altaris. ibidem.
 cum amplexu. 136. per genas sinis-
 tras. ibidem. cum oculo. 128. cum
 Tabella sacra. ibidem. & 176. ne-
 quaquam cum patena. 136. auctor hu-
 ius ritus dandi pacem. 129. non datur
 in Missis defunctorum. ibidem ad eas
 verba: *Pax Domini*, standum est,
 & cur. 48. de ordine, & ritu dandi pa-
 cem. 128. quibus danda in *Missa pri-
 nata*. 129
Pax Vobis. *V. Dominus vobiscum*. 96. di-
 citur tantum cum *Hymno Angelico*.
 ibid.
Peccatorum genera nouem. 151
Pectoris tunis, quid. 90. unde. ibi-
 dem.
Pedules. *V. Calizae*.
Pedum. *V. Baculus*.
Pedum ablutio in *Feria* & *Cene Domini*.
 202
Pelagius I. instituit hora nona celebrari in
 ieiuniis. 40. memoriam Defunctorum
 in *Missa* decrevit. 124
Pelagius I nonem *Præfationes* appro-
 bavit. 35
Peluicula qualis. 253
Pentecostes quid. 223. in *Dominica* cele-
 bratur. 224. septem hebdomads ante,
 & septem dies post eam. ibidem. de 4.
 temporibus eiusdem. ibidem. *Feria* *V.*
Officium idem cum *Dominica*. ibidem.
 octauam habet. 224. quando termina-
 tur. ibid.
Peplum sudarium. *V. Velum calicis*.
Pera. *V. Burfa*.
Per Christum Dominum nostrum, qui-
 quies in *Canone*. 26. & 125. cur
 abbreviata conclusio. 134. cur uno loco
 tantum inclinatur caput ad hac verba.
 134
 244
Persilio. *V. Purificatio*.
 Per omnia scula, &c. cur altè. 114. an sit
 principium *Præfationis*. 34
Perspicilla deponuntur extra corpora. 96
Petaſus. *V. Campana*.
S. Petrus primus celebrauit *Missam*. 3.
 & quando. ibidem. addidit *Missæ*
 tres *Orationes* 16. *Liturgia eiusdem*.
 2. & 16. quando Romam sit ingressus.
 7. addidit (enim) formæ *consecratio-*
nis. 134. instituit *Aduentum*. 189. Ro-
 me *Quadragesimam*. 188. *Pascha* in
Dominica. 220. *Planeta S. Petri*, ubi.
 80. *Panis benedictio* à *S. Petro* orta.
 244
Phanon. *V. Manipulus*.
Phelonion. *V. Planeta*.
Phrygium. *V. Mitra*.
Phytacteria. *V. Crux pectoralis*.
Pileoli vnum quis concedat in *Missa*.
 83
Pileus. *V. Mitra*.
S. Pius I. statuit penas effundenti calicem.
 171. an sint in usu. ibidem. decrevit dient
 Paschatis. 220
Pius V. addidit *Symbolum Festo S. Thomæ*.
 32. concessit Regi Hispaniarum
 nominari in *Canone* in Hispania.
 116
Pixis, ciborum paruum, arca illustra-
 tionis, turris gestatoria idem. 84. an
 consecranda. ibidem. ex qua materia.
 ibidem. sine corporali imus. ibidem.
 quomodo purificanda. 134. quid si
 coopta consecretur. 166. forma eius-
 dem. 259
Placeat tibi, &c. 140
Planeta S. Petri. 76. *S. Gordiani* qua-
 lis. 48. penula, casula, insula, in-
 nica, cappa, phelonium, idem. 75.
 76. forma eiusdem. 53. 76. 259. signifi-
 catio anagogica. 79. allegorica. 80.
 tropologica. ibidem. planeta plicata.
 cur ministris datur. 58. cur deponi-
 tur a cantauris Epistolam, seu Eu-
 angelium. ibidem. quibus Regula-
 ribus conceditur. 58. eiusdem eleva-
 tio in *Missa*. 119. quomodo recondenda.
 263
Plupia.

Index Verborum, & rerum.

Pluviale quid. 62. 53. à quo. ibidem. eiusdem usus. ibidem. significatio. ibidem. non benedicitur. 56. forma eiusdem. 256. quomodo recondendum. 264.
 Poculum, mysticum, janicum. V. Calix.
 Poderis. V. Alba.
 Pœnitentiam sacerè, est genuflectere. 43
 S. Pontianus Confessionis ante Missam auctor. 90
 Pontifices Summi, qui ritus deereuerunt. Vide Indicem secundum.
 Preceptis salutaribus moniti. 126
 Prefatio quid. 34. qui auctoress. 35
 initium eiusdem. ibidem. nouem prefationes approbatae. ibidem. ordo eorum, ibidem. de B. Virg. à quo addita. ibidem. in Feriis privilegiatis quæ dicenda. 35
 Pralati ad Confessionem non genuflectunt. 45. eorum locus ad Missam priuatam. 88
 Preces, quæ in Secretis addi possunt. 42
 Privilegium Minorum de Gloria in excellis nullum. 20
 Procesio quid. 54. unde. ibidem. multiplex. ibidem. cum Cruce. ibidem. cum velo ad Crucem à Regularibus. ibidem. imagine Christi Clerum non aspiciente, qui sequitur. ibidem. ante Missam qualis. 86. non cantat Celebrans in processione S. Sacramenti. 201. Processiones nigrae, quæ. V. Litanie maiores. Procesio septiformis. ibidem. Procesio Corporis Christi. 225. Procesio cum cereis benedictis, à quo. 220
 Prophetæ sine titulo leguntur. 214
 ordo eas legendi in Sabbatho Sancto. 215
 Protonotarii non genuflectunt ad Confessionem. 46. eiusdem vestitus annulus in Missa. 78. non possunt benedicere paramenta. 247
 Psalmus pars Introitus. 17
 Psalterium totum ante Missam dicebatur. 17
 Psychia. V. Palla.

Publica causa, & gravis, quæ. 20. si celebretur in violaceis, non diciur Gloria, neque Credo. ibid.
 Pulpitum Euangeli, Tribunal, Ambo, & alia nomina. 102. 104. nudum pro Passione. 104
 Pulmular. V. Cusinus. forma eiusdem. 259
 Pulus, & cinis simul, quid. 192
 Purificatio, perfusio, vino fit, & quæ ratione. 132. non in calice in primis. duabus Missis Natalis Domini. 167. communicati purificantur aqua & vino. 134
 Purificationis Festum cum processione, &c. 219
 Purificatorium. 68. an benedicatur. ibid.
 Crux in eius medio. ibidem. forma eiusdem. 259
 Quadragesima quid. 188. cur coniuncta Paschati. ibidem. ieiunium Paschalis est dicta. ibidem. non adhibentur Dalmatica. 57
 Quadragesima sex annis ad sicutum templum corporis Christi, quomodo. 189
 Quatuor tempora à quo. 84. quare. ibid. duæ lectio in Fer. 4. ibidem. sex in Sabbatis. ibidem. sexta lectio semper de tribus pueris, cum Oratione, sine Flectamus. 184. quatuor tempora in 3. Hebd. Aduentus, à quo. ibidem. Pentecostis cum lenti. 214. quatuor Septembbris à quo. 228. si in Festum incidiunt, est adhuc ieiunandum. ibidem. Missa 4. temporum cedit Missa infra Octauam. 5. quæ Prefatio in Missa de Feria infra Oct. B. V. vel in die Octaua. 36. in Collegiatis non omittenda, si occurrat in Feste. 175
 Quinquagesima quid, & à quo. 188
 Quinque verba consecrationis, cur hic numerus. 118
 Qui pridie, &c. à quo. 119
 R Eges an in Canone nominandi. 116
 Rex Hispaniarum in Hispanys regale nominatur. ibid.
 Regula illa: de eodem bis non fit mentio in Missa, explicatur. 240
 Regu-

Index Verborum, & rerum.

Regulares non canonici non debent vii
 bireto 82. An teneantur cantare 6
 Missas duas de Festo, & Feria. 175.
 eorum Ecclesia non sunt collegiata. ibi-
 dem. tenentur se conformare inten-
 sioni superiorum in applicatione sacri-
 ficij. 180. eorum voluntatem potest ir-
 ruare superior etiam in applicatione
 sacrificij. ibidem. qualis eorum Crux
 processionalis. 93. tenentur celebrare
 Festum Patroni loci, non Octauam.
 235
 Reliquia insignis, ut dicatur. Credo,
 que. 32
 Reliquia SS. necessaria in altari. 61. cur,
 ex S. Augustino. ibidem. & approba-
 tae. ibidem. quid, si non sunt reliquia?
 91. earum incensatio in altari qualiter
 fiat. 93. earum vultus. ibidem. ubi lo-
 canda. 64
 Requiescant in pace. 37. dicitur versus
 altare. 138. semper in plurali. 37. &
 147
 Requiem eternam non dicitur ad, Lau-
 bo. 109
 Res grauis qua. V. Publica causa.
 Reverentia quatuorplex dicitur. 83
 Riccha. V. Rocchettum.
 Rocchettum, linea, Ephod, Supparus, Ric-
 cha idem. 71
 Rogationes. V. Litanie. Missa sine
 Gloria, Credo, cum Praesatione se-
 riali, etiam in Litanis maioribus.
 222
 Rosa aurea Pape. 190
 Rosarii Missa quibus concessa. 238. veitura.
 ibidem. eius Festum quale. 234
 Rotunditas Hostie. Paten, Calicis,
 quid. 106
 Rubeus color quid significat. 50. quando ad-
 bibendum. ibid.
 Rubricae quid. 1. generales quando adduc-
 t Missali. ibidem. preceptua que.
 173. directiue. 176. collector earum. 2.
 Rubrica singularis restituta in Missali.
 142. Rubricarum obligatio maxima ex
 Tridentino. 177

S Abbas dicendi Trisagij auctor.
 221

Sabbatum dicatum B. V. 6
 Sabbatum Sanctorum. 211. eiusdem ritus.
 ibidem. non habet Officium Vesperarum.
 219. Vesperae extra Chorum. ibi-
 dem. an alia Missa dici possint. ibi-
 dem. quale in hoc casu exordium erit
 Missa. 219. an communio laicorum ad-
 mittenda. ibid.
 Sabbathum in Albis. 228
 Sabinianus auctor campanarum. 62
 Sacerdotis nomen. 66. virtutes in vesti-
 bus notatae. 79. dignitas coram Pape
 90. communicet cum stola. 137. 199.
 an sub mortali. ibidem. obligationes,
 & onera Missarum nouerit, fuse. 177. &
 seqq.
 Sacraenta integre sumenda à celebran-
 te, & quomodo. 130. & 169
 Sacramentale. V. Missale.
 Sacramentum quid. 172
 Sacrificij applicatio practica. 116. valor.
 ibidem. portiones tres. ibidem. quibus
 tribuantur. ibidem. satisfactorium
 est, meritorium, & imperatorium. 117.
 Suppleri potest ab excommunicato, &c.
 169
 Sal cur ante benedicitur, quam aqua, & cur
 misceatur. 244
 Sanctorum Missa in Festis proprijs admis-
 tit. Gloria in excelsis, licet Officium non
 fiat. 19
 Sanctorum commemoratione in Canone.
 118. 119. ante consecrationem cur.
 118. Catalogus eorum à quo. ibidem.
 quot nominantur. ibidem. non Confes-
 sores. ibidem. qui vltimi in mar-
 tyrio fuerunt, non sunt vltimi in no-
 minatione. ibidem. non ideo exclu-
 duntur alicuius à Canone. ibidem.
 post consecrationem quindecim nomi-
 nantur, octo viri, septem mulieres.
 125
 Sandus, Sandus, &c. est Hymnus An-
 gelicus. 35. Venerialis, Triumphalis
 Cherubicus, & primarius dicitur. ibi-
 dem. quo antore. ibidem. in Adi-
 sa solemni à celebrante non debet omitti.
 114
 Sandalia quid. 76. & Sandalium. ibidem.
 forma. 260
 Sapientia

Index Verborum, & rerum.

Sapientia titulus communis est lectionibus 39
 Proverbiorum, Canticorum, & Ecclesiastici in Missa. 26
 Scriptores de sacris ritibus in Indice pri-
 mo. 26
 Scyphus aquæ pro Missa. 63
 Secala non est iriticum. 159
 Secretarum Tabella. 62
 Secreto dicuntur multa in Missa oculo de-
 causis. 42
 Sedere quando conuenit in Missa. 46
 qua ratione sedendum à celebrante, 46
 & ministris. 95. in qua parte. 46.
 quibus, ibidem. sedent in choro ad
 incensationem altaris, & oblitorum. 47
 Septuagesima tollit Alleluia. 190. quid, & à
 quo instituta. 188
 Sequentia, prosa, iubilatio, idem. 11. qui
 primus auctor. 27. qui alij, ibidem. iungit
 cum Alleluia. 28. Auctor Sequentia
 Paſchalis. ibidem. & 220. Pentecost. 28.
 Corporis Christi. ibidem. Desunctorum. 241
 Sequentia S. Euangeli, quid. 29
 Seraphim in Praefatione cuius generis. 35
 Sergius auctor, Agnus Dei. 127. & pro-
 cessionis cum Cereis benedictis. 230
 Sermo pro Desunctoris quando fiat. 145
 Sexagesima quid. 188. à quo ibidem. Col-
 lectatur de S. Paulo. 190
 Sic dicitur etiam in Missis B.M. expli-
 tatur. 19
 Sicut erat, &c. a Niceno additum. 7
 Signum crucis. V. crucis signum.
 Sinistra super Altare in benedictione quid. 108
 Siluerius Papa velari patenam iussit. 111
 S. Silvester dedit Dalmaticas Diaconis. 55.
 & manipulum. 58. dicitur auctor
 corporalis linei. 70. concessit Dalmati-
 cam Episcopis. 80. eiusdem Miraque-
 lis. 76
 Simplicius Papa ordinationes habuit men-
 se Februario. 184
 Siricius auctor, Communicantes. 118
 Sextus I. auctor corporalis. 69. & memo-
 rie Desunctorum in Missa. 124. au-
 tor, Sanctus, Sanctus, &c. 39
 Sextus II. decrevit Missam celebrari in
 altari tantum. 59
 Sextus V. addidit Symbolum festo S. Bona-
 venturæ. 32
 Solea. V. Calige.
 Solemnitates. V. Festa.
 Sponorum benedictio cum Missa. 240.
 qui Missæ ritus, ibidem. communicare
 debent sponsi, ibidem. non omnes sponsi be-
 nedicendi. 50. 240
 Standum in Missa solemnni, quando. 47.
 ad Orationes. ibidem. stare iustorum est.
 97
 Stannea supplex quomodo mundanda. 262
 Statio quid. 228. initium, & finis Statio-
 num. ibid.
 S. Stephanus Papa iussit in Dominicis dici,
 Gloria in excelsis. 18. uestes sanctas sa-
 crificio destinavit. 48
 Sternunti dicuntur: Deus te iunct. 221
 Stipendia Missarum que, & quando pec-
 catur in ipsis. 204
 Stola, orarius, orarium, idem. 74. auro texta
 donata à Costantino. 48. Diacono quis de-
 dit. 55. Sacerdoti, & Diacono tantum
 data. 74. Vnde nomen. ibid. forma.
 ibid.
 Significatio anagogica. 79. allegorica.
 ibidem. tropologica. 80. vñus eiusdem
 cum forma crucis ante pectus. 55. &
 75. non longe à collo. tanquam ingum.
 ibidem. parte dextra super sinistram.
 ibidem. cingulo est firmando. ibidem.
 ab Episcopo non ducitur in modum cru-
 cis. 75. non danda ministri more Sacer-
 dotali. 56. neque loco pluvialis, nisi
 celebranti in munere Sacerdotali. 55.
 habitus Papalis stola. 104. Roma. sine
 stola concionandum. ibid. forma eiusdem.
 259
 Subbiretum mitrale. 260
 Subdiaconi propria uestis. 58. in albis
 ministrabant. 56. datus fuit illi ma-
 nipulus, & cur. 59. in fine benedicitur,
 non ante lectionem. 161. si ministrat
 in peccato sine manipulo, non peccat.
 102. non genuflexit in Euangeli. dum
 cantatur. 45. & 103. quando illi cura-
 Mif-

Index Verborum, & rerum.

<i>Missa</i> alis <i>incumbit</i> . 139. <i>desert</i> <i>calicem</i> <i>in</i> <i>sinistra</i> .	115	<i>Elis.</i> 250
<i>Subtile</i> , & <i>Tunicella</i> <i>idem</i> .	56	<i>Tabernaculum</i> <i>Sanctissimi Sacramenti</i> , <i>pastophorium</i> , <i>thalamus</i> 83. <i>ad formam</i> <i>columba</i> , <i>ibidem</i> . <i>armariolum</i> <i>ligneum</i> .
<i>Subucula</i> . <i>V.</i> <i>Tunicella</i> .		<i>ibid.</i> <i>non vestitur</i> <i>colore nigro</i> . 64. <i>forma</i> <i>eiusdem</i> .
<i>Succentor</i> <i>quid</i> .	197	259
<i>Succinctorum</i> <i>non est</i> <i>Gremiale</i> .	79	<i>Taperia</i> <i>quomodo</i> <i>mundanda</i> .
<i>Succinctorum</i> <i>Papale</i> <i>quid</i> .	257	264
<i>Sudariolum</i> <i>ad</i> <i>nares</i> <i>emungendas</i> <i>extra</i> <i>Aliare</i> <i>sit</i> . 63. <i>quomodo</i> <i>portandum</i> . <i>ibi-</i> <i>dem</i> .		<i>Te</i> <i>igitur</i> . 115. <i>cur</i> <i>Canon</i> <i>incipit</i> à <i>T.</i> <i>ibidem</i> .
<i>Sudarium</i> . <i>V.</i> <i>Manipulus</i> .		<i>Tela</i> <i>stragula</i> <i>Altaris</i> <i>que</i> <i>forma</i> .
<i>Supellec</i> <i>sacra</i> <i>quam</i> <i>veneranda</i> <i>sit</i> . <i>quan-</i> <i>do</i> <i>oppignerari</i> <i>vendique</i> <i>possit</i> .	264	259
<i>Superhumeral</i> . <i>V.</i> <i>Amictus</i> .		<i>S.</i> <i>Telephorus</i> <i>auctor</i> <i>Hymni Angelici</i> .
<i>Suppelliceum</i> . 72. <i>significatio</i> . <i>ibidem</i> . <i>vus</i> . <i>ibidem</i> . <i>Cotta</i> <i>dicitur</i> . <i>ibid</i> . <i>forma</i> <i>illius</i> .	ibid. & 259	18. <i>Tractus</i> . 28. <i>horam</i> <i>prescripsit</i> <i>Mis-</i> <i>sa</i> <i>solemni</i> . 40. <i>Quinquagesima</i> , & <i>Qua-</i> <i>drag.</i> <i>ritum</i> <i>decreuit</i> .
<i>Supparus</i> . <i>V.</i> <i>Rocchettum</i> .		188
<i>Sursum corda</i> , <i>vnde</i> 34. <i>cuius</i> <i>casus</i> . <i>ibi-</i> <i>dem</i> .		<i>Templum</i> . <i>V.</i> <i>Ecclesia</i> .
<i>Suscep<i>ti</i></i> <i>qui</i> <i>dicantur</i> <i>in</i> <i>Missa</i> .	116	<i>Theodorus</i> I. <i>auctor</i> <i>Cerei Paschalis</i> .
<i>Symbolum</i> <i>quid</i> . 29. <i>varia</i> <i>nomina</i> . 30. <i>initio</i> <i>recuebatur</i> , <i>quod</i> <i>est</i> <i>Apostolorum</i> . <i>ibidem</i> . <i>tum</i> <i>Nicenum</i> . <i>ibidem</i> . <i>negat</i> <i>Baronius</i> . <i>ibidem</i> . <i>deinde</i> <i>Con-</i> <i>stantinopolitanum</i> <i>in</i> <i>Missa</i> . <i>ibidem</i> . <i>Ecclasiasticum</i> <i>quale</i> . <i>ibidem</i> . <i>post</i> <i>Euangelium</i> à <i>quo</i> . <i>ibidem</i> . <i>Ro-</i> <i>ma</i> <i>post</i> <i>Bened.</i> <i>V</i> <i>I</i> <i>I</i> . 31. <i>dolet</i> <i>di-</i> <i>ci</i> <i>Baronius</i> . <i>ibidem</i> . <i>quando</i> <i>dicen-</i> <i>dum</i> . <i>ibidem</i> . 32. <i>non sufficit</i> <i>concur-</i> <i>sus</i> <i>populi</i> , <i>ut</i> <i>dicatur</i> . 33. <i>ad</i> <i>ea</i> : & <i>in</i> <i>Spiritum Sanctum</i> , <i>caput</i> <i>non in-</i> <i>clinatur</i> . 156. <i>signum crucis in fine</i> . <i>ibidem</i> .	214.	
<i>Symmachus</i> <i>iussit</i> <i>Hymnum Angelicum</i> <i>dici</i> <i>in</i> <i>Dominicis</i> & <i>in</i> <i>festis Marty-</i> <i>rum</i> . 18. <i>eiusdem</i> <i>Hymni</i> <i>quomodo</i> <i>di-</i> <i>citur</i> <i>auctor</i> .	ibid.	<i>Thalamus</i> . <i>V.</i> <i>Tabernaculum</i> .
<i>Syndon</i> . <i>V.</i> <i>Corporale</i> . <i>V.</i> <i>Linteum</i> <i>V.</i> <i>Ve-</i> <i>lum</i> <i>Subdiaconi</i> .		<i>Thuribulum</i> , <i>thymiamaterium</i> <i>idem</i> . 93. <i>quid</i> <i>significet</i> . <i>ibidem</i> . <i>forma</i> <i>eius-</i> <i>dem</i> .
<i>Syndones</i> . <i>V.</i> <i>Mappae</i> .		259
T <i>Abella</i> <i>scara</i> <i>ad</i> <i>dandam</i> <i>pacem</i> <i>qua-</i> <i>129. cur</i> <i>adhibita</i> . <i>ibidem</i> . <i>cum</i> <i>velo</i> . 130. <i>quando</i> <i>sit</i> <i>tergenda</i> <i>cum</i> <i>eodem</i> <i>velo</i> . <i>ibidem</i> . <i>forma</i> <i>eiusdem</i> .	259	
<i>Tabella</i> <i>tres</i> <i>in</i> <i>Altari</i> . 62. <i>forma</i> .	259	<i>Tonsura</i> <i>quid</i> <i>signif</i> . 71. <i>qualis</i> <i>ministro-</i> <i>rum</i> .
<i>Tabella</i> <i>Aurora</i> , <i>Merid.</i> <i>Media</i> ne-		<i>ibid.</i>
		<i>Tractus</i> <i>quid</i> . 28. <i>auctores</i> . <i>ibidem</i> . <i>dicitur</i> <i>in concursu</i> <i>populi</i> .
		<i>ibid.</i>
		<i>In Translatione</i> <i>Sanctorum</i> an <i>dicatur</i> <i>Credo</i> .
		32
		<i>Translatio</i> <i>festo</i> <i>quomodo</i> <i>de eo</i> <i>cantetur</i> <i>Missa</i> , & <i>quando</i> .
		12
		<i>Tribunal</i> <i>V.</i> <i>Pulpitum</i> .
		<i>Trinitatis</i> <i>Festum</i> à <i>quo</i> . 225. <i>an</i> <i>octaua</i> <i>su</i> <i>Pentecostis</i> .
		<i>ibid.</i>
		<i>Trifagion</i> <i>gracum</i> <i>quo</i> <i>auctore</i> , à <i>laudes</i> <i>cantatur</i> <i>gracce</i> <i>in</i> <i>Parasene</i> .
		257
		<i>Tunicella</i> <i>Subdiaconalis</i> , <i>subtile</i> , <i>subu-</i> <i>cula</i> .

Index Verborum, & rerum.

cula, idem. 55. à quo data. 56. significatio. ibidem. non adhibetur in diebus ieiuniorum, Vigiliis exceptis. 77. Episcopus eam induit. 57. significatio anagogica. 79. tropologica. 80. forma. 259
 Turris gestatoria. V. Paxis.

Vas Asculum. V. aspergillum. V. Calix.
 Vas Hostiarum quale. 259
 Vas pro calicibus lauandis. 259
 Vela quid. 200
 Velamen, velamentum, & alia nomina, velum Calicis. 69. sericeum. ibidem. an benedicendum. ibid. significatio. 151. forma. 259
 Velare caput, quid signis. 83
 Velum Subdiaconi, syndon. 111. forma. 259
 Velum de Cruce Regularium pendens quid significat. 54
 Verba enunciativa in Rubricis sunt imperativa. 176
 Veste Sacerdotales à quo. 47. quales. ibidem. non immunda, nec lacera. 70. benedicenda. ibidem. quomodo lauanda. ibidem. omissione unius vestis est lethalis. 76. significatio vestium Sacerdotium allegoria. 79. earundem & Pontificalium anagogica. ibidem. tropologica. 80. cur multæ sint. ibidem. sex sunt Sacerdotiorum. ibidem. quo ordine deponuntur in fine Missæ. 143. non benedicta assuta benedicta non ideo illa benedicta dicitar. 247. Veteres comburendæ. 168
 Vests talaris caracalla idem. 71. brevior quibus permittitur. ibid.
 Vicario generali celebrante, quot candeles, quot ministri. 62
 Vicario Apostolico non desertur liber osculandus. 191
 S. Victoris Decretum de Paschate. 210
 Vidua nuptia non benedicuntur. 50
 Vigilia Natale Domini. 185. si in Dominica, quando cantanda Missa. ibidem. Epiphania, & Ascensionis sine ieiunio. 6. in Vigilia Ascensionis Missæ tres. 222. Pentecostis cum ieiunio, & à quo. ibidem, ritus eiusdem, 223. baptismus in ea die solemnis. 224. dicitur Credo in Vigil. Nativitas, & Epiphania. si in Dominica. 33. & 186
 Vigilia Sanctorum unde 226. à S. Ambro. non abrogata. 227. cur introducatur. ibid. sine Credo. 33
 Vigilia Missa excludit Missam de die infra oct. 5. quando dicitur in Sabbato vice Dominicæ. ibidem. Dalmatice in suis adhibentur. 57. Vigilia S. Ioan. infra oct. Corpor. Christi an Missam habeat. 5. quam Praefationem. 35. Vigilia S. Pauli Ioan. & Apostol. infra octauam Corpor. Christi communem habent Praefat. ibid.
 Vinum pro Eucharistia. 160. defeculus in eo. ibidem. vinum ex aqua miraculosum est apta materia. 160. quid de celebrante, qui vovit non bibere vinum. 152
 Violaceus color quando adhibendus. 50. 51
 Virga Pastoralis. V. Baculus.
 Viridis color, & communis dicitur. 50. eius usus. 51
 Vitrea quomodo purganda. 262
 Vimbellarum varie formæ. 260
 Vumbo. V. Pulpitum.
 Voce clara que dicenda in Missa. 41
 Vomitus Eucharistie quando licitus. 171
 Votiva Missa quid. 6. non concordat cum officio. 41. qua hora solemnis dicenda. ibidem. votiva um ordo, & quibus diebus. 7. non in Dominicis dicitur. ibidem. non debent, dici quando prohibetur fieri Festum de duplice. 8. votiva de Cruce & Passione tempore passionis, ut alia votiva. 89. de Apostolis cur Feria quarta. 7. de Assump. Nativit. & huiusmodi votiva, quare ratione dicantur. 238. vice Missæ de Rosario. que dicenda. ibidem. de aliis Apostolis & Sanctis quomodo votiva dicuntur pro varietate temporum. 218. in votiva pro gratiarum actione quotuplex oratio. 15. & 239. que Praesatio in votinis, infra Nativit. Domini. 36. quod Euangelium, in fine.

Index Verborum, & rerum.

in fine. 39. qualis votua in Aduen. &
infra octauam Pascha, si dicatur. 238

S. Urbanus I. calices aureos, & argenteos
iussit. 68

Urbanus II. Officium B. Virg. instituit in
Sabbato. 6. ieiunium auiumhale in Se-
ptembri. 227. Praesatitnis de B. Virg. au-
tor. 35

Urbanus IV. auctor Festi Corporis Chri-
sti. 225

Urbanus VI. iussit dici Symbolum in
Missa Doctorum. 32

V R B A N V S V I T T I . decreuit multa
de celebratione Missarum. 177. bis
in anno à Regularibus legenda.
182.

Z Acharias iussit, ne velato capite ce-
lebretur. 83

S. Zephyrinus vitreos decreuit Calices.
68

Zona. V. Cingulum.

Zosimus auctor Benedictionis Cerei Pa-
schalis. 214

F I N I S.

N E A-

NEA P O L I O
C O M I T O L V S
E P I S C O P V S P E R V S I A E .

Instituta Clericorum Academia de Sacris Ritibus , & Cantu Gregoriano , annuo-
que redditu perpetuo de ære suo stabilita , Auctoris hotum Commenta-
tiorum opera usus , & iisdem Commentariis in eandem causam ab
Auctore ibidem in libum edactis , sequentia carmina scripsit .

L V C I D A T I O R V B R I C A R V M
M I S S A L I S , E T B R E V I A R I I .

Natura mater omnium
Intus alit, quæ parturit ,
Emissa scetu prouidet ,
Quo nutriantur ubere .
Videmus animantia
Ex vtero vix edita
Appetere , & exugere
Mammas genitricis suæ .
Quin illa , quæ sensu carent ,
Hanc bonitatem sentiunt
Telluris , ex qua prodeunt
Errore pulso protinus .
Ut educent & procreent
Consimilem prolem sibi
Sufficienter congrua
Prouisam & alimonia .
Natura , qui verus Deus ,
Quarumque rerum statui
Conuenienter incubans
Gratuita non deserit .
Quæ generantur Spiritu ,
Sustentat , auget , promouet ,
Suaibus , miris modis ,
Incognitis , & cognitis .

Spirante dudum Spiritu
Ex ventre nostræ Ecclesiæ
Bartholomæi commoda
Obstetricante dextera .
Est Clericorum plurimus
Eductus vnico chorus
Fœtu ruditis , & indigens
Præceptra , & alimonia .
Et ecce is idem Spiritus
Pauli nouis è Clericis
Doctorem alumnum protulit
Et ruditum Nutritum .
Qui explicatu congruo
Ineruditos imbuat
In Clericali munere ,
Et ritibus Ecclesiæ .
Suscepta Lucidatio
Pro curiosa indagine ,
Futura doctis non minus
Ut grata , sic perutilis .
Potatur ab infantibus
Lac , esca fit maioribus ;
Vtrisque ministrat suum
Bartholomæus Ferculum .

Quibus Auctor Commentariorum .

SVNT verba , quæ Clero dedi :
C O M I T O L V S Aurum dedit ;
Formamque Coepiscopis ,
Qua Clerus ediscat sacra .

COM-

COMMENTARIA IN RUBRICAS MISSALIS ROMANI.

PARS PRIMA.

a Rubricæ *b* Generales *c* Missalis.

RUBRICÆ. Rubrica propriè *ex Columella libr. 5. cap. 8.* est species quædam terræ rubri coloris, qua solent Artifices ducere lineas ad opera sua concinnanda; antequam, inquit, explantes arbusculam, rubrica notato partem eius. Accipi etiam solet pro genere coloris *à Plinio libr. 35. cap. 6.* & *S. Isidoro Etym. libr. 19. cap. 17.* Hac autem terræ specie solebant antiqui librorum titulos, capita, & Indices notare, *Iuuen. Sat. 14.* & præsertim titulos, & inscriptiones legum. Vnde ille: *Per lege rubras maiorum leges, id est, Rubrica aspersas, cum itaq; leges opportunitate hoc loco præscribantur ad Missam celebrandam, & rubeus color in titulis, & capitibus adhibetur, ideo Rubricæ sunt appellatae.*

Et quidem leges ipsas Missalis, quam paucissimas tamen, rubro colore scriptas vidi, & legi in Missalibus M. S. Bibliothecæ Vatic. antiquissimis, & deinceps in alijs multis apud Venetos impressis ante tempora Pij V. Sed Vocem ipsam, *Rubr. Gauant. Rubr. Miss.*

bricæ, non legi usurpatam in Missalibus, ante annum 1557. neque in titulum communem legibus Missæ, nisi à Pio V.

Nam separatim à Missalibus habebant Rituales libri, seu Directoria nomen autem usurpatum hoc modo. & quod præfertim videtur eit in Inuentario Sacraij, seu Sacrificiæ Pontificiæ tempore Bonifacij VIII. quod asseruatur in Bibliotheca Vaticana, & ibidem in *Volumine 4279. fol. 227.* à Magist. Cæmoniarum Urbani Sexti scripta fuere hec verba: *Rubricæ Novæ: pro titulo libri. vbi etiam fol. 228. citat, & nominat antiquas Rubricas, quare extra Missale Vox, Rubricæ, perantiquæ est, & leges ipsæ antiquissimæ; quamvis alijs titulis (è quibus Ordo Rom. & quod à Græcis τυπιανοί) varijs temporibus in lucem editæ. in Missali vero nonnisi eo tempore, & modo, quo adnotauit.*

b Generales. Distinguuntur hæ à proprijs de Tempore, de Sanctis, & alijs, de quibus infra. Generales autem complectuntur ea, quæ generatim accident Missæ, & octo ea sunt. Concordantia cum Officio; Discordantia ab eodem; Com-

A memo-

memoratio , ut in eodem ; Ordo , tum partium Missæ , tum Missatum inter se ; Varietas Temporis , Vocis , & Situs Corporis ; Apparatus Sacerdotum , & Altaris ; Ritus priuatae Missæ , & solemnis ; Defectus in Missa occurrentes . De quibus in sequentibus agitur : nam in prima parte Rubricarum de concordantia cum Officio agitur in primis tribus titulis . ad Discordatiām spectant tituli tres sequentes . De Commemoratione habes in tit. 7. Ordo partium Missæ patet ab 8. usque ad 13. Missarum vero inter se tit. 14. Varietas temporis traditur tit. 15. Vocis . tit. seq. & Situs corporis tit. 17. Quæ continent ad Apparatum tit. 18. 19. 20. deceberis . in altera vero parte Ritus suse describuntur in titulis 13. & Defectibus remedia adhibentur in prostremis decem . certe generalium harum legum magna ex parte Collector , si minus auctor , fuit Ioannes Burchardus Papæ Cæremoniarius , qui scripsit primus Ordinem exquisitum celebrationis Missæ : sine distinctione tamen Titulorum , seu Capitum ? concordatque ferē in omnibus , etiam in verbis ipsis cum Ritu seruando in celebratione Missæ , de quo nos in altera parte , & ibidem pro occasione data leges addidit alias à majoribus acceptas , de quibus nos in prima hac parte agimus . additæ sunt aliae , quæ , quando nullo certo auctore à nobis referantur , adscribendæ erunt traditioni , seu auctoritati Pij V. vel Clementis VIII. quod & de toto opere semel dixisse sit satis . Vetus autem imprimendi in Missalis initio , præter Ordinarium Missæ (quod in centro

Missalis una cum Canone semper est habitum) & tradendi distinctissimos , & minutissimos ritus celebrandi , non est antiquior , quod viderim , anno 1542. quo prædictus Ordo Burchardi Venetijs initio Missalis primum dicitur in lucem editus .

c Missalis . Deducta vox à Missa , de qua mox dicemus . Auctorem autem Missalis credit Amalarius libr. 4. cap. 31. fuisse S. Gregorium Papam , fortasse & vocabuli auctor fuit : sed , quia Romani Missalis est mentio in libr. *Sacrament.* S. Gregorij , ideo auctorem eum puto , quatenus illud meliorem ad formam rededit . * Baronius enim docet in *Annal.* anno 102. quod antiqua traditio sibi vendicat eam , quæ latinis , vniuersaque occidentali Ecclesie præscripta est sacræ Missæ forma (quibusdam exceptis , quæ postea sunt addita , vel mutata) à S. Petro Apostolorum Principe : cum eius institutionis nullum alium sit principium , & originem demonstrare . Sanctus autem Clemens , quem acceperat à S. Petro ritum offerendæ sacrificium , Missam nempè ipsam , Romanae Ecclesie scriptis confignasse dicitur , ex Proculo Costantino . Episcopo citato à Baronio ibidem . Vocabatur etiam Sacramentale , quod nunc Missale , Ex Lindano pro *Litur.* S. Petri cap. 22. Item Liber mysteriorum S. Hieronym. dum loquitur de S. Hilario in *Catalogo Scriptorum.* Liber Sacramentorum à Concil. Rhemen. apud Burchard. libr. 3. cap. 97. Libellus à Gregorio Turon. libr. 2. de *Histor. Franc.* cap. 22.

d Missa quotidie dicitur secundum ordinem Officij deo Feste Duplici , vel Semiduplici , vel Simplici : de Dominica , vel Feria , vel Vigilia , vel Octaua , & extra ordinem Officij Votivæ , vel pro Defunctis .

d Missa . Vox Latina est , & antiquissima , à vulgo potius introducta , multipli citer eiusdem rei significativa .

Latina est , non Hebræa , velut aliae voces , *Alleluia* , *Amen* , & eiusmodi , quas Græci Patres retinuere . ab

Hebræis aliquam originem dicit : unde Baronius anno 34. numer. 59. a Iacobo usurpatam vocem , Missach : id est , spontaneam oblationem in Liturgia dicit . Missa vero ab ijsdem Gracis numquam usurpatur ; sed eam , Liturgian , publicum .

cum opus: vel *Jerurgian*, sacrum opus, apud *Ignatium* non semel; vel *Mystagogiam*, summum ministerium, *Nazianzenus* plures; vel *Prophoran*, oblationem, *can.*, *Apost.* vel *T bysian*. *Sacrificium*, *idem can.*, *vel Telestin*. *Mysterium*, vocuere. *lege Durant* *libr. 2. de rit. cap. 1.* neque *Latinus* quisquam eam exarauit cum aspiratione, *Missa*, *vt hebrei*.

Antiquissima est. à *Clem. epist. 3. ab Euaristo*, inquit *Burchardus tertio Decretal. capit. 27.* Certius autem a *Sancto Ambrolio* *libr. 5. epist. 33. dubitante Azorio* *libr. 10. capit. 18. quast. 1. de Epistola Euaristi*. à *Vulgo* potius introducta est vox, sumpto vocabulo à publicis illis verbis, quae in fine dicuntur: *Ite Missa est: ait Azor. ibid. quast. 1.*

Missionem autem significat (mitto, quod *Baron.* in *Martyrologio* prima Octobris docet, apud *Francos* significare quandoque per *Synecdochen* festiuitatem ipsam, de qua sit *Missa*) sicut *Remissa* significat Remissionem *apud Territ. lib. 4. contra Marcionem* *capit. 18. & Cyprian. de bon. patient.*

Missio enim est, tum precum populi per Sacerdotem ad Deum, *Alcuinus de Diuinis Offic. cap. de celebr. Missae*: tum Christi, qui missus est a Patre ad nos. *Durand. Ration lib. 4 cap. 1.* tum eiusdem Christi a nobis ad Deum ad placationem solutionemque inimicitiarum inter Deum, & Homines, *Rupertus Abbas libr. 2. de diuin. offic. capit. 20.* tum *Cathecumenorum*, qui post Euangelium à Diacono dimittebantur, *Rabanus Infit. Cleric. lib. 1. cap. 2.* tum fidelium, qui tanquam Rei toti sacrificio, veluti cuicam iudicio interfunt (vnde & *Canon Missae* *Actio* dicitur) idest, causa in iudicium deducta ab Aduocato Sacerdote; peracta vero causa dimittuntur Rei. *Durand. loc. cit.*

Dicta est etiam *Collectio*, & *Dominicū*, ex *Baron. anno 103.* quia colligebantur ut ad rem *Dominicam*. *Alia nomina Missæ*, ultra 80. à *SS. Patribus usurpata*, recenset *Joseph Vicecomes de Missa ritibus lib. 1. cap. 7.*

Quod ad rei definitionem attinet. *Missa* significat verum sacrificium in cruentum Christi, ab eodem institutum iis verbis, *Hoc facite in meam commemorationem*: quod secum habet rem exterram sensibilem, quæ sit sacra, & mutationem patitur, & offertur Deo per legitimum Ministrum, certis ritibus, & cæremonijs; vel ad delenda peccata; vel ad gratias agendas pro beneficijs; vel ad opem inuocandam; vel ad supremum Dei dominium profitendum: in quibus propria *Sacrificij* ratio consistit; fusus *Azor. libr. 10. capit. 18. quast. 5.* neque enim nostri est instituti merè *Scholasticas* *quastiones* hic enodare.

Primam verò *Missam* celebrauit sanctus Petrus in die Pentecostes, ex coniectionis *Anton. Democharis* *Tomo 2. de Sacrificio Missæ* *cap. 4.* quia, inquit, eo die *Hebræi Deuter. 16.* offerebant oblationem spontaneam, *Missa*, quæ erat tritici. Petrus igitur eandem obiulit in pane azymo, in *Cœnaculo Sion*. Eadem docet *Pamelius Tom. 1. Liturg. Eccl. Latine*. neque dicas, *Iacobum* celebraisse primam, *de consecrat. d. 1. capit. Iacobus*, ex *Synodo Sexta*; quia Petrus ordinem prescripsit; *Iacobus euangelianus*; quomodo conciliat *Scriptores Vualden libr. de Sacrament. tit. 12. cap. 28.* & de *Petro* absolute docent *Clement. epist. 2. Isidor. libr. 1. de offic. cap. 13.*

e *De Feste Duplici*, &c. Quid sit *Festum Duplex* &c. dicemus cum de *Rubricis Breuiarij*.

De Duplici. I.

Missa dicitur de dupli illis diebus, quibus in *Kalendario* ponitur hac nota *Duplicis*, & in *Festis mobilibus*, quandocumque officium est duplex. In *Duplicibus*

A 2

plicibus dicitur *f* una tantum *Oratio*, nisi aliqua *commemoratio* fieri debeat. *Alia omnia dicuntur, ut in propriis Missis assignatum est. Quando dici debeat, Gloria in excelsis, & Credo, inferius ponitur in propriis Rubricis.*

f Vna tantum Oratio. Vide infra tit. 6. de Orationibus, cur vna tantum.

De Semiduplii, & Simplici. II.

Missa de Semiduplii dicitur, quando in Kalendario ponitur hac vox, *Semiduplex*. Præterea in Dominicis, & diebus infra Octauas. In Semiduplici bus tam festis, quam Dominicis, & infra Octauas dicuntur plures Orationes. ut infra dicetur in Rubrica de Orationibus. *g Infra Octauam dicitur Missa sicut in die Festi, h nisi propriam Missam habuerit: in Dominicis vero sicut in propriis locis assignatur. De Simplici dicitur Missa, sicut de Semiduplii, ut suis locis ponitur.*

g Infra Octauam. Octaua namque est eiusdem Festi prorogatio, teste Radulpho Tungrensi de Canonum obseruat. propos. 16.

h Nisi propriam Missam habuerit. Ut infra Octauas Paschæ, Pentecostes, & Sanctorum Apost. Petri; & Pauli accidit.

De Feria, & Vigilia. III.

*2 M*issa de Feria dicitur, quando non occurrit Festum, vel Octaua, vel Sabbathum, in quo fiat Officium B. Mariae. In Ferijs tamen Quadragesime, Quatuor temporum, Rogationum, & Vigiliarum, etiamsi Duplex, vel Semiduplex festum, i vel Octaua occurrat, in Ecclesijs Cathedralibus & Collegiatis cantantur duæ Missæ, una de festo post Tertiam, alia de feria post Nonam.

Missæ de Feria fit mentio in Lectionario Sancti Hieron.

*i Vel Octaua. Idest, dies Octaua, * quidam explicat de quolibet die infra Octauam, ita ut occurrente Feria ex prædictis in die infra Octauam, dici debeat duæ Missæ, de Octaua, & de Feria: sed in Missali in Vigilia SS. Petri, & Pauli, quando occurrit in Sabbatho (occurrente nimis S. Leonis festo in Dominica) item & in Vigilia Assumptionis B. V. non præscribuntur duæ Missæ, de Octaua, & de Vig. ergo neque in alijs similibus Ferijs erunt dicenda. Neque dicas, esse casum ijs locis omissum; tum quia in recognitione Missalis notatae sunt diligenter, me præsente, duæ Missæ, quan-*

do debent dici, in propriis locis: tum quia diuersa est ratio inter Festum, diem Octauam, & diem infra Octauam: Festum enim semel accidit in anno; dies Octaua est æqualis ferè ritus cum suo Festo, at dies infra Octauam sæpius occurrit, & sine iniuria omitti potest, de qua propria sequitur Rubrica *nu. sequent.*

K Cantantur duæ Missæ. Idein habetur infra tit. 7. num. 2. qua de re commodius cum de defectibus tit. 11. numer. 7. & seqq.

Duarum autem Missarum de Festo, & de Feria meminit Micrologus de Eccles. obser. cap. 48. & 58. Cur altera post Tertiam, altera post Nonam, dicemus infra tit. 15.

2 In

De Feria, & Vigilia

2 In Vigilijs autem, & Ferijs Quatuor Temporum, vel feria secunda Rogationum, quae veniunt infra Octauam, Missa dicitur de Vigilia, vel ferijs supradictis, cum commemoratione Octauae: praterquam infra octauam Corporis Christi, in qua in Ecclesiis Cathedralibus, & Collegiatis cantantur die Missa, una de octaua post Tertiam, alia de Vigilia post Nonam: in Missis autem priuatis dicitur Missa de octaua cum commemoratione Vigiliae. Si autem in die Vigilia, vel predictis Ferijs fiat officium de aliquo Feste, tunc dicitur Missa de Feste cum commemoratione octauae, & Vigiliae, vel Feriarum predictarum. Quod si Vigilia occurrat in die alii cuius Feste ex maioribus prima classis, in Missa non fit commemoratione de ea, sicut nec in officio.

1 Missa dicitur de Vigilia. In his casibus discordat Missa ab officio; quia his Missis proprijs conuenit, ut cedat ea Missa, quae infra octauam saepius repetitur; populus etiam, qui ad Missam, non ad officium conuenire solet, cum Missa de his Ferijs ad luctum mouetur, & animatur.

Dubitabatur de Vigilia S. Ioannis Baptiste infra octauam Corporis Christi, quae excludit semiduplicia Festa; sed hoc non obstabat, quia semiduplex transfertur cum officio, & Missa; Vigilia vero non transfertur, & Missam tantum habens non tollit officium de octaua, neque Missam de eadem, quae saepius infra octauam dici solet.

Communior erat etiam hæc sententia anno 1628. ut patet ex Calendarijs diversis eiusdem anni, quo occurrerunt Vigiliae Sancti Ioannis, & Sanctorum Apostolorum infra Octauam Corporis Christi, quod nimis Missa de Vigilia dicenda esset cum commemoratione. Octauæ iuxta Rubricam antiquam; contra quam neque urgebant ea, quæ afferebantur: non auctoritas P. Ruiz, seu Alcocor Missam de octaua cum commemoratione. Vigiliae gratis, & sine maiorum decreto prescribentium; non aliorum congruentia: quia, aiebant,

deperdi Indulgentias concessas octauæ Corporis Christi, omissa de Sacramento Missa: An deperduntur in festo Duplice infra eam octauam occurrente? Neque quia concordare debebat cum officio Missa; quod non est verum, cum infra eamdem octauam possint dici Missæ Votivæ, & de Requie, quocumque die non est Duplex. Neque quia Missa de Sacramento magis excitaret ad pietatem populos, quam Missa de Vigilia, quæ certe ex Alcuino in Parasceue, excitat ad imitandas passiones Martyrum.

Hæc ex vi Rubricarum priorum; sed noua Rubrica opus fuit, ut legitimè Missa dici posset de octaua cum commemoratione Vigiliae: quæ nuper, ut supra, decreta fuit in recognitione Missalis sub Urbano VIII.

Quæres ex predictis: cur in Cathedralibus & Collegiatis non dieuntur duæ Missæ, una de die infra Octauam; alia de Vigilia; sicuti infra Octauam Omnium Sanctorum, una dicitur de die infra Octauam, alia pro Defunctis in Commemoracionum Defunctorum? at ecce disparitas, potest enim in Missa Vigiliæ fieri Commemoratio de die intia Octauam, de qua non potest fieri in Missa Defunctorum.

3 Si festum habens Vigiliæ celebretur feria secunda, Missa Vigiliae dicitur in Sabbato, sicut etiam de ea fit Officium: excepta Vigilia Nativitatis Domini, & Epiphanie.

Ad Rubricas Breuiarij spectat huius Rubricæ sensus, & est Radulphi pro-Gauant. Rubr. Miss.

pos. 19. Sicut etiam iejunium anticipatur, quod ab Hebreis fieri solitum pridie

A 3 Sab.

Sabbati, in quo ieiunandum esset, testatur *Moyses Aegyptius de temp. capit. de Sabb. O cap. de ieiunio*, neque Domini-

co die ieiunare debemus *distin. 76. cap. vitinam*, & passim dicitur à Sanctis Patribus.

4 m. *Missa Vigilia in Aduentu occurrentis*, dicitur cum commem. *Feria Aduentus*, licet de ea non sit factum *Officium Vigilia Natiuitatis excepta*.

in *Missa Vigilia*. Dicitur eadem ratione, quam supra diximus de Vigili infra Octauam, quia propriae Missæ cedere debet minus propria diei.

Occurrat licet Festum nouem lecti-
num in Vigilia intra Aduentum, & quæ-
sum est, quo ordine in Missa de Feste
dicantur orationes de Aduentu, & Vigili,
& an Euangeliū in Vigiliæ legatur in
fine: Respondi: orationem de Aduentu
dici ante orationem Vigiliæ; quia, licet de

Missæ Vigiliæ alius sit ordo; in Missa tamē alia dignior est oratio, quæ dicitur in Officio, similē fere casum habes in festo S. Leonis 28. Iunij, in cuius Missa oratio de Vigilia posterior est, licet in Sabbato Missa Vigiliæ præferatur Missæ de oct. S. Ioannis. Euangeliū vero non legitur in fine; quia nec in officio legitur, neq; in Missa quatuor Temporum legitur de Vigilia quæ occurrit in ea.

5. *Si in Quadragesima, & Quatuor temporibus occurrat Vigilia, dicatur Missa de Feria cum commemoratione Vigilia.*

Missæ in his casibus concordat integrè
cum Officio, & cessat ratio, quam supra
diximus; propriam Missam cedere de-
bere Missæ non ita propriæ; neque po-

pulus eget monitione ad ieiunium, quod
significatur per Missam propriam Qua-
dragesimæ, seu Quatuor Temporum.

6. *Tempore Paschali non dicitur Missa de Vigilia, nisi in Vigilia Ascensionis, quæ tamē non ieiunatur, sicut nec in Vigilia Epiphanie.*

Cur non ieiunatur in his Vigilijs? dici-
mus non ieiunari, quia lex nulla est de his
ob lætitiam Natalis Domini, & Resurre-
ctionis eiusdem.

De Missis n Votiuis S. Mariæ, & alijs. IV.

7. *Votiuis.* Large hic sumitur votum
pro voluntate, & desiderio. Missæ
igitur, quæ pro voluntate dicuntur, Voti-
tuæ nuncupantur, non tamen debet esse
voluntas irrationalis, puta, ut Sacerdos

breuiorem celebret Missam &c. Votiu-
rum autem Missarum est mentio *in vita
Santi Germani Antisiodor. c. 16. apud
Sur. Tom. 4.*

1. *In Sabbatis non impeditis festo Duplici, Semiduplici, Octaua, Vigilia Feria Qua-
dragesimæ, vel Quatuor temporum, vel Officio alicuius Dominicæ, quæ superfl. in
precedens Sabbatum translato, dicitur Missa de S. Maria secundum varietatem
temporum, et in fine Missalis ponitur.*

2. *In Aduentu autem licet Officium non fiat de S. Maria in Sabbato, dicitur tamen
Missa principalis de ea, cum commem. de Aduentu, nisi fuerint Quatuor tempora,
vel Vigilia, ut supra.*

Sabba.

Sabbatum dicatum esse constat Beatæ Virgini Deipare. Missæ vero Sanctæ Mariæ in Sabbato dicendæ auctor fuit Albinus Caroli Magni Præceptor, qui rogatus Bonifacij Archiepiscopi Maguntini eam instituit vna cum alijs, de Trinitate, de Angelis, de Spiritu Sancto, & de Cruce, quæ adhuc sunt in vñ. Meminit huius ritus *Micrologus* capit. 60. *Urbanus II. in Concil. Claramontan.* 1096. Officium in Sabbato B. Virginis destinavit *Radulph. prop. 20.* & à Monachis Ecclesiæ Occidentalis inducūm esse hunc ritum *An. 1056.* scribit *Baronius.* *Durand.* autem in *Ration. lib 4 cap. 1.* quinque afferunt causas. Prima est, & secundum eundem originaria, quod olim Constantinopoli, cum ante quandam *Imaginem* B. Virginis pederet velum, quod eam velabat, in sexta Feria post Vesperas recedebat velum, nullo mouente, & cælum versus deferebatur, ita, ut à populo imago tota conspici posset: celebratis autem in sabbato Vesperis, descendebat ipsum velum, & velabat imaginem, ut prius, usque ad sequentem Feriam sextam, quo miraculo sanctum est, ut eo die semper de B. Virgine, catareretur. Altera est, quia in Sabbato post mortem Christi tota fides in sola Virgine manasit; quæ tamē ratio à modernis Theologis, & merito, reprobatur. Tertia, quia dies Sabbati est qualis ianua ad Dominum diem, quo significatur aeterna vita; Maria vero est ianua Cæli, & Porta lucis fulgida. Quarta est, ut coniungatur festivitas Matris cum solemnitate Dominicæ, quæ est Filij. Quinta, ut sit festivus dies ille, quo Deus ab omni opere quietuit: requieuit autem in Maria, ut in Tabernaculo suo.

Et licet in Aduentu Rubrica prescribat Missam conuentualem de B. V. non excludit tamē priuatas Missas; imo à for-

tiori in ferialibus eas concedit, cum ex quotidie dici queant, quando nō est Dominica, neque duplex: & eo casu scilicet in Sabbato etiam in priuatis Missis dicitur Hymnus Angelicus, ex tit. 8. num. 4. Ex prædictis orta est quæstio: An Missa de B. V. in Sabbato ratione officij de eadem, dicenda sit Votua? Affirmat *Castaldus in Praxilibr. 2. sect. 6. c. 4 num. 2. cum Rulib. citato:* quia, inquit, officium B. V. in Sabbato est ex voto ecclesiæ. Potior est ratio, si diceret, de ea tradi sub titulo, De Missis Votiuis, de quo nunc agimus. Negant alij, quia, de ratione Votua Missa est, quod non corresponeat officio, ut dicitur *infratit. 15. nu. 5.* at hæc corresponeat officio; ergo non est votua. Sed quæstio est de nomine, nam Votuum quidem dicitur, quod à voto habet originem; sed minus propria dicitur Votuum quod in Sabbato ex antiquo voto Ecclesiæ dicitur. Hodiernam; est in præcepto officium cum Missa de B. V. in Sabbatis non impeditis, ut supra, & probamus *Tomo 2. sect. 8. c. 9. num. 1.* Proprie igitur illud est Votuum, quod est merè voluntarium, & ad libitum fit, sine peccato: neque propriæ Missa de B. V. in Sabbato, ratione officij, quod est in præcepto, potest dici Votua. Titulus autem de Missis Votiuis comprehendit omnes, etiam minus propriæ votinas; unde supra num. 2. facit Ecclesia de præcepto Votuum Missam de eadem B. V. in Sabbatis Aduentus, vbi cantatur conuentualis Missa, que, cū non respondeat officio de Aduentu, Votua est; non tamen ad libitum omitti queat, ob illud verbum: dicitur: quod est præceptuum, & confirmatur, quia Missa de B. V. in Sabbato, ratione officij simplicis, debet cantari post Sextam, ut infra tit. 15 nu. 2. Votua autem post Nonam, ibid nu. 5. non est ergo Votua.

3. Alijs diebus infra Hebdomadam, quando Officium sit de Feria, & non est resumenda Missa Dominicæ præcedentis, que fuerit impedita, (exceptis Ferijs Aduentus, Quadragesima, Quatuor temporum, Rogationum, & Vigiliarum) dici potest aliqua ex Missis votiuis, etiam in principali Missa, que vocatur Conuentualis, secundum ordinem dierum in fine Missalis assignatum, cum commemoratione Feria, de qua factum est Officium. Que tamen Missæ, & omnes

A 4 alia

aliae Votiuæ in Missis priuatis dici possunt pro arbitrio Sacerdotum, quocumque die Officium non est duplex, cum commemoratione eius de quo factum est Officium. commemorat. item festi Simplicis si de aliquo occurrat eo die fieri commemorationem in Officio. Id vero pessimum non fiat, nisi rationabili de causa. Et quoad fieri potest, Missa p cum Officio conueniat.

Ab Albino institutore Votiuarū Missarum alius decretus fuerat Ordo, nam in Dominica dicebatur Missa de Trinitate, Feria secunda de Sapientia, Feria tertia de Spiritu sancto, Feria quarta de Charitate, Feria quinta de Angelis, Feria sexta de Cruce, Sabbato de S. Maria; *Microl. sup.* nunc autem Feria sexta, & Sabbato immutatis, & remanentibus, ut prius in Feriam secundam translata est Missa de Trinitate, quæ est propriæ Dominicae; Missæ de Angelis, & de Spiritu Sancto. Ferias inter se commutauere: Feria scilicet tertia data Angelis, quia natura proximiores Trinitati; Feria quinta Spiritui Sancto, & Sanctissimæ Eucharistie; illi quidem fortasse, quia die quinta creationis, aquæ, super quas Spiritus Dei ferebatur, omne reptile, & omne volatile produxerunt; huic autem, quia eo die instituta fuit a Christo Domino. Missa de Sapientia non est amplius in vsu; & Missæ de Charitate sufficere est Missa Apostolorum Petri & Pauli flagrantium præalijs amore, & charitate, vel quia ea Feria Romam sunt ingressi, ut ab eruditissimo viro se didicisse scribit *Vicecom. lib. 3. de rit. Missæ cap. 18.* Denique Missa de Cruce, cui additæ est alia de Passione, assignata fuit Feria sextæ, in qua Christus Crucifixus fuit, eius ritus auctores facit Monachos occidentales *An. 1056.* Card. Baronius. Sed Alcuinum censeo potius assignasse certis diebus Missas votiuas; quia Pelag. II. meminit *Præfationis de Trinit. & S. Gregor.* habet *Introitum Missæ de eadem in suo Antiphonario.*

o Non est duplex. Vtrum in Dominicis dici poterunt votiuæ nequaquam: quia supra dicitur: *alijs diebus infra Hebdomadam*, hoc est, a Dominica ad Dominicam, & expressius dicitur hoc idem circa finem Missalis, in Rubrica posita inter Missas votiuas post Missas de B. V. in hac

verba: *Aliæ Missæ Votiuæ pro diversis rebus, que dici possunt quocumque die nisi fuerit Dominica, vel officium Duplex: eadem enim est omnium Votiuarum ratio, vnde & præcedentes Votiuæ Missæ feriis particularibus (nulla Dominicæ) fuerunt assignatae in Rubrica ante easdem, & de Dominica quidem, quia Festiuæ est, congrua est Rubrica; de Duplici vero tum quia Duplex solemnitatè quando non est duplex: & hoc recte quidem, tum quia Duplex solemnitatem habet, tum quia in Festis inferioris gradus pluralitas Orationum, & in præparatione, gratiarumque actione post Missam non duplicatae Antiphonæ minus incognitæ Missæ Votiuæ, quæ in Festis duplicibus, in quibus vna tantum Oratio dicitur, & predictæ Antiphonæ duplicantur. ex quo consequenter dicendum est, prohiberi Votiuas in ijs etiam diebus, in quibus prohibetur fieri de festo duplice; argumento à fortiori sumpto; nempe infra Octauam Epiphaniæ, Paschatis, Pentecostes, in fer. 4. Cin. in Hebdomada maiori, in Vigilijs Natiuit. Domini, & Pentecostes; & ita decreuit Sacra Rituum Cong. die 28. Aug. 1627. Tamen pro re graui, de qua infra, poterunt cantari Missæ Votiuæ etiam in Festis non maioribus, cantata item altera de die.*

Neque putes huic Rubricæ derogari in Pontificali Romano, in ordinatione presbyterorum, quibus in fine præscribitur, ut post priuam Missam celebrent alias de Spiritu Sancto, de Beata Virgine & pro Defunctis: id enim intelligitur, saluus Rubricis Missalis, alioquin absolum esset, celebrata prima Missa in Nativitate Domini, in tribus Festis sequentibus recitare Missas votiuas prædictas, & pro Defunctis, ut patet.

Dubitatum est: An exceptio Missarum votiuarum in Dominicis intelligatur etiæ quando

quando in die feriali sit officium de Dominica anticipata post Epiphaniam, seu Pentecosten, seu oct. Natiu. Domini: sed vere verba Rubrica sonant ipsum diem Dominicum, qui colitur a populo, cui non conuenit Missa votiva priuata.

p. Cum Officio conueniat. Rubrica loquitur de priuatis Missis. nam Conuentualis Missa debet semper concordare cum officio capit. cum creatura. de celebrat. Miss. vbi verbum mandamus obligat ad mortale, ex Bonacis. de leg. disp 1. q. 1. p. 7. § 4. n. 7. cum communi; & in quidam, & in cap. & hoc de consecr. dist. 1. lege A. Zor. lib. 10. cap. 32. quest. 1. & nota, quod neque omitti potest pro Missa Defunctorum in d. cap. cum creatura.

* Ex quibus Sacra Rituum Congregatio die 35. Iunij 1611. & die 28. Ianuarij 1612. Decreuit, teneri Canonicos omnino ad cantandam Missam de die, ut lucentur distributiones. & die 16. Ianuarij 1627. duo respondit: alterum, quod ob Missam votuam, seu pro Defunctis, non potest omitti Missa conuentualis; quod

intellige, salua eadem hac Rubrica de Votiuis assignatis singulis diebus in fine Missalis, cum officio de Feria, & pro Defunctis tit. seq. numer. 1. & 2. alterum est, quod neque potest introduci consuetudo in contrarium ritum. & quoad illud primum perstigit in eadem sententia die 12. Iulij 1628.

Conuentualis igitur Missa erit semper de die, vel in Feriali officio erit Votiva, ut supra, secundum ordinem dierum assignatum in fine Missalis; non autem votiva ad libitum cleri, seu laicorum: priuata vero Missa poterunt dici Votiva quecumque in diebus non duplicibus, neque Dominicis, non seruato dicto ordine dierum, arbitrio rationabili celebrantis. non tamen conuenit, puta infra octauam Beatae Virg. dicere Votuam de eadem; tum quia magis colitur B. Virgo cuim Missa de octaua, tum quia secunda oratio efficit de eadem B. V. cuius recitatur officium; tum quia fit satis obligationi pro Missa Votiva, si recitetur longior Missa festiva.

De Missis Defunctorum. V.

1. q. **P**rima die cuiusque mensis (extra Aduentum, Quadragesimam, & tempus Paschale) non impedita Officio Duplici, vel Semiduplici, dicitur Missa principalis generaliter pro Defunctis sacerdotibus, & benefactoribus, & alijs. Si vero in ea fuerit festum Simplex, vel Feria, quæ propriam habeat Missam, aut resumenda sit Missa Dominicæ præcedentis, quæ fuit impedita, & infra Hebdomadam non occurrat alijs dies, in quo resumi possit: in Ecclesijs Cathedralibus, & Collegiatis dicantur due Missæ, una pro Defunctis, alia de festo Simplici, vel Feria prædicta. Sed in Ecclesijs non Cathedralibus, nec Collegiatis, dicitur Missa de die cum commemor. generaliter pro Defunctis.

q. **P**rima die. Suffragiorum pro defunctis in Calendis mentio est apud Alcuinum de diuin. Offic. qui excludit tempus Paschale cap. de exequijs mortuorum.

1. **D**icantur due Missæ. Cur duæ Missæ in occurso cum festo Simplici, vel Feria prædicta? quia in Missa de Defunctis non potest fieri commemoratione de Festo, ne-

que de Feria, neque omitti debet semel in mense quod eius fieri potest, Missa principalis pro Defunctis in Collegiatis; neque item omitti Feria prædicta, vel Festum simplex. Hoc, negligitur hæc Rubrica; quæ tamen habet verbum; **Dicantur**: quod est præceptuum.

2. **P**raterea s. Feria secunda cuiuscumque Hebdomada, in qua Officium sit de Feria, Missa principalis dici potest pro Defunctis. Si autem fuerit propria Missa

Missa de Feria, vel de festo Simplici, vel refumenda sit Missa Dominicæ præcedentis, ut supra, in Missa de die fiat commemratio (ut dictum est) pro Defunctis. Excipitur tamen Quadragesima, & totum tempus Paschale, & quando per annum Officium est Duplex, vel Semiduplex; quibus temporibus non dicitur Missa Conuentualis pro Defunctis x (nisi in die Depositionis defuncti, & in y Anniversario pro Defunctis) neque pro eis fit commemratio. Missa autem priuata pro Defunctis z quocumque die dici possunt, a præterquam in festis Duplicibus, & Dominicis diebus.

f Feria secunda. Fecit enim eo die Firmamentum Deus, quod & Cœlum appellavit, quod defunctorum animas transferri quam primum hac eadem die petimus. Vide miram Sanctæ Matris Ecclesiæ pro defunctis sollicitudinem, quæ initio mensis & hebdomadæ pro ijsdem orat; quinimmo eos purgantes honorat Feria secunda post diem Dominicum, quo Ecclesiæ Triumphantib[us] tributa iam solui; sequentib[us] diebus militarem iuuat, ortum habet hic ritus in Feria secunda à Monachis Gamungensibus ex Petro Damiano 1056. & idem in Annal. notauit Baronius anno eodem.

t Quadragesima. Ergone dicitur Officium defunctorum in Quadragesima, absque vlla eorundem Commemoratio[n]e in Missa ? fit quidem Commemoratio in Missa, sed in tertia Oratione, quæ communis est Viuis, & Defunctis. Cur autem non excipitur Aduentus ? quia Feriae secundæ non habent Missas proprias, vt in Quadragesima. & conuenit, quia dicitur in Aduentu Officium Defunctorum, cui respondet Missa.

u Tempus Paschale. Mortuorum memoria mortuariam habet, quæ non congruit letitiæ summa Paschali; & ad vnu Christum tunc est attendendum. Durand. lib. 6. cap. 72.

x Nisi in die depositionis. Non debet corpus sepeliri defuncti sine Missa. Durand. libr. 7. de Offic. mortuorum, quod erat in vsu, teste Tertull. lib. de anim. cap. 51. & Aug. 9. Confess. cap. 12. de funere Monicae matris. & omni tempore, cadduere præsente, potest celebrari pro defunctis; nisi in Parasceue, quo die Corpus Christi immolari non debet, & eo casu differenda sunt exequiæ in crastinum,

in quo post Missam Sabbati Sancti posset alia Missa celebrari pro Defuncto. quod intellige iuxta patris mores Durandi, vbi nimurum vigeret consuetudo sepelendi defunctos simul cum Missa, & nunquam sine ea absque scandalo. Si quis autem in die Paschæ moriatur, corpus eius referuetur in sequentem diem ob reuerentiam Paschæ. Idem ibidem, & Rituale Rom. Pauli V. In Dominicis, & Festis Missam defunctorum insepulto corpore concedit Sacra Rituum Congreg. 23. Maij 1603. Festa hoc loco intelliguntur de præcepto aequalia Dominicis & usque ad Ecclesia. sed & Rubrica loquitur de Missa solemni, non autem de priuatis, quæ etiam insepulco, hoc est, præsente corpore in Ecclesia, non possunt dici in Dominicis, neque in Duplicibus.

y Anniversario. Anniversaria dies defunctorum habet usum antiquissimum. Clem. lib. 6. Conſt. Apost. capit. 48. & Tertull. de cor. militis, vt sicut Sanctis ea dies prodest ad gloriam, ita defunctis ad salutem. Amal. libr. 3. cap. 44. Vnde, si contingat anniversaria dies in festo celebrari, debet mutari in præcedentem diem, vt citius defunctis consulatur. Dur. loc. cit. quæ ratio militat etiæ in tertio, septimo, & trigesimo. Sed in sequentem diem non impeditam sepius transitu[m] anniversarias pro defunctis, seu alias pro ijsdem Missas Sacra Rituum Congregatio, die 27. Septembris 1608. & die 19. Maij 1614. Quomodounque vero fiat mutatione (si de perpetua in aliud diem mutatione agatur) ab eo faciendam puto, qui commutare potest ultimas voluntates, ex Clem. quia contingit, derelig. dom.

z Quocumque die. Conc. Cabilon. de conf.

conf. d. i. visum; quotidie vult orari, & sacrificari pro Defunctis. *Sancta enim est & salubris cogitatio pro Defunctis exorare, ut a peccatis soluantur.* 2. Matth. 12.

a *Praterquam in Festis, &c.* Ne minuatur solemnitas Festi Duplicis, & latitia Paschalis, quam representat dies Dominicus, Dierum Princeps, *S. Ignat. epistol ad Magnesianos.* adde consequenter, & à fortiori, ne que in ijs diebus, in quibus de duplice fieri non potest: quamquam in primo triduo maioris Hebdomadæ hortatur nos Constitutio Apostolica lib. 5. cap. 13. ad orandum pro ijs, qui pereunt; quæ verba importare solent sacrificium apud Sanctos Patres. Sed potest etiam fieri sacrificium sine Missa de-

Requiem pro Defunctis. Qua ratione ritus antiquus, & nouus non discordant.

Sacra tamen Rituum Congregat. tolerari posse censuit Missas de Requiem, in duplice Festo, quod non est de præcepto, vt testatorum voluntates adimpleantur. 1. Septembr. 1607. & rursus 20. Iunij 1626. non, ait, ad arbitrium viuorum; quod benè nota; sed pro implenda lege Defunctorum. Dixi: *quod non est de præcepto:* quia etiam in Festo de præcepto si cadat illud in diem assignatū pro Altari priuilegiato, puta feriam secundam, extra quam priuilegium Altaris pro Defunctis est nullum, non potest adhuc Missa dici de Requiem, vti decreuit eadem Sacra Congregatio die 24. Aprilis 1627.

b *In die Commemorationis omnium Defunctorum, & in die Depositionis, & in Anniversario Defuncti dicitur unatantum Oratio; & similiter b in die Tertia, c Septima, d Trigesima, & quodocunque pro Defunctis solemniter celebratur: in alijs Missis, plures, ut de Ferys & simplicibus dicetur infra in Rubrica de Orationibus.*

Oratio Fidelium, erit ultima. Burchard. vbi plures dicuntur orationes.

b *In die tertia.* Præter diem obitus, seu depositionis, & Anniversarium, qui celebriores reputantur solemnies habent, tertius, septimus, & trigesimus, constanti Ecclesiæ ab Apostolis traditione. caueant igitur iij, qui nominant in Missas alios dies quartum, quintum, vigesimum, & eiusmodi. quia neque in Rituali nouo, prout neque in Missali, ponuntur alij dies à prædictis. Et Tertij quidem meininit *Clem lib 6. Conf. Ap. c. 48.* propter eum, inquit, qui tertia die resurrexit: vel vt purgetur anima, quæ triplicis est naturæ, irascibilis, concupisibilis, & rationalis; vel vt in ea Sanctæ Trinitatis imago integrè reparetur. *Alcuin loc cit.* vel vt absolutur à peccatis, quæ patrauit, cogitatione, verbo, & opere, *Durand. loco citato.*

c *Septima.* Mylteria Septimæ diei scribit *Ambros. orat. de fide resurrect.* quia Symbolum est futuræ quietis. Addit *Alcuinus*, vt anima suo corpori reconcilietur, illa namq; vt diximus tripliciter peccare solet, & corpus item quadrupliciter

ob humores quatuor, quibus constat. *Durandus* vult significari vitæ totius purgationem, quæ septem diebus in orbem dicitur, fortasse ab Eccles. 22. hic ritus ortum habet: *luctus mortui septem dieum;* vel à Ioseph Ægypti Prorege, qui septem impleuit dies luctus super defunctum Patrem suum. *Gen. 50.*

d *Trigesima.* Trigesimum diem commendat *S. Ephrem in suo Testamento apud Surium Tom. 1.* deriuaturque ritus à morte Aaron & Moysis, quos fleuit populus triginta diebus. *Num. 20. Deuter. 20.* Vel quia Dominus baptizatus est annum agens trigesimum: *Alcuin.* Vel quia in hac mensura etatis Christi resurgemus omnes. *Idem.* Vel quia hac aetate Adam creatus fuit, secundum communiores Doctorum sententiam; vel vt, quicquid in Decalogo legis defuncti deliquerunt, in Sanctæ Trinitatis misericordia deleantur. *Hugo de Miss. obser. lib. 3. cap. 37.* nā ter decies constituant triginta. Trigesimum numerum obseruant alij, ea ratione, vt per triginta dies fiat Missa pro defunctis: solemnius autem tertia die, septimaque,

maque, intra triginta, & ipsamet trigesima. *Amalar. lib. 4. cap. 42.* Ritus autem triginta dierum à Sancto Gregorio Papa, 4. *Dialog. 55.* præscribitur Abbatii Pre- cioso pro Monacho Iusto ijs verbis: *Va- de, ab hodierna die diebus triginta conti- nuis offerre pro eo sacrificium stude, ut nullus omnino prætermittatur dies, quo pro absolutione illius hostia salutaris non offeratur.* ex quibus intelligere possunt celebraturi Missas, quas vocant S. Gregorii, hoc est, institutas, aut approbatas à S. Gregorio, quod Primo non est ne- cessere, vt idem Sacerdos per mensem ce- lebret diebus triginta; sed necesse est, vt offeratur hostia per mensem, siue ab uno, siue à pluribus, vt patet ex ijs verbis, *stu- de offerre;* neque addit Abbatii per te, quod esset onus græve. Secundo, sufficit offerri sacrificium; non autem omnes Missæ dicenda sunt ritu proprio de de- functis, qui in Dominicis intercurrenti-

bus prohibetur. Tertio, continuis diébus fieri debent, *ut nullus omniwo prætermit- tatur dies, remota superstitione, quam- vetuit Trid. Ses. 22.* ratione numeri. ne- que discontinuantur ob triduum maioris Hebdomadæ, quo ex usu Ecclesiæ pro- bato non debet celebrari. Doctores au- tem, qui volunt eas posse discontinuari, vel vno die dici omnes 30. concludunt valere, tanquam triginta Missas; sed non ut eas, quas instituit S. Greg. vt ex eiusdem verbis patet.

* Dubitatum aliquando fuit, edito de- creto S. Congregat de quo infra, prohi- bente quasdam Missas Sancti Gregorij pro Viuis & Defunctis: An prohibitæ censentur prædictæ triginta Missæ Sancti Gregorij at negavit Sacra Ritum Con- gregatio die 28. Octob. 1628. & prælo da- tum est Decretum potentibus Mouachis S. Gregorij de Vrbe.

4. e *Sequentia pro Defunctis dicitur in die Commemorationis omnium fidelium Defunctorum, & Depositionis defuncti, & quandocunque in Missa dicitur una tantum Oratio: in alijs autem Missis pro Defunctis dicitur ad arbitrium Sacerdotis.*

e. *Sequentia.* Prosa, siue Sequentia hoc est. *Dies ira, dies illa.* Significat autem iubilationem, & hoc nomine quamcumque Sequentiam vocat Ordo Romanus, vt idcirco cantari debeat, cum solemnius celebratur pro Defunctis. *Sequentia quo-*

*que appellatur, quia per cantus amenita- tem ad sequentia præparat, Hugo Victor. de offic. eccl. libr. 2. cap. 19. vel quia se- quitur, *Alleluia,* in alijs Missis festiis, *Cor- nelius Schultingius,* qui & Prosa eam dici putat: quia lege metri caret.*

De Translatione Festorum. VI.

1. *In dicendis Missis seruetur Ordo Breuiarij de Translatione Festorum Dupli- cium, & Semiduplicium, quando maiori aliquo festo, seu Dominica impediuntur. In Ecclesijs autem vbi titulus est Ecclesia, vel concursus populi ad celebrandum Fe- stum, quod transferri debet, possunt cantari due Missas una de die, alia de festo: ex- cepta Dominica prima Adventus, Feria quarta Cinerum, Dominica prima Quar- dragesime, Dominica Palmarum cū tota hebdomada maioris, Dominica Resurrec- tions, & Dominica Pentecostes, cum duobus diebus sequentibus, die Nativitatis Do- mini, Epiphania, Ascensionis, & Festo Corporis Christi, aut saltem commemora- fieri de festo, si de eo non debeat celebrari Officium illa die.*

De Translatione Festorum & nos do- cebimus in Rubrica Breuiarij. Vide hoc

loco soliores leges Missæ, quām officij diuini, & quia populus concurrit ad au- dien-

diendum potius Missam, quam Vespertas, & alias Horas, ideo conceditur, posse fieri alteram Missam solemnē de Festo traslato. excepti dies in Rubrica noua sub Vrb. VIII. apertam habent causam, & rationabilem, ut populus anterior sit ad mysteria eorumdem dierum; in fine vero prædictarum duarum Missarum, Evangelium dicitur S. Io. non aliud Feriæ, vel Festi occurrentis.

* Prædictæ item duæ Missæ ea ratione cantandæ erunt, ut altera de die post Horam congruentem, de qua infra tit. 15.

num. 2. altera de festo (cum nullam habeat cum officio cōexionem) post Nonam. si hoc accidat in Temporibus Pent. ambe quidem post Nonam, sed illa prius de die, qua cum officio concordat; postea de Festo ad cuius Missam populus eō libenter, quod tardius, conuenire solet & licet in hoc casu nulla Hora sit media inter utramque Missam, quod tit. seq. numer. 2. conuenire docebimus, tamen est casus vnicus, & priuilegiatus ob concursum populi.

De Commemorationibus. VII.

Commemorationes in Missis sunt, sicut in Officio de Festo simplici fit commemoratione in Missa, quando de eo in Officio facta est commemoratione in primis Vesperis. Quando autem de eo fit commemoratione tātum ad Laudes in Missa solemnē non fit commemoratione de ea, sed in Missis tantum priuatis. g Excipitur Dominica Palmarum, & Vigilia Pentecostes, in quibus nulla fit commemoratione, etiam in Missis priuatis de festo simplici occurrente, licet facta sit in Officio. De Dominica fit commemoratione, quando in ea agitur de festo Duplici. De Octaua fit commemoratione, quando infra Octauam celebratur aliquod Festum, nisi illud festum fuerit de exceptuatis in Rubrica Breuiarij de Commemorationibus. Item quando infra Octauam fit de Dominica.

Pendet hæc Rubrica à simili in Rubricis Breuiarij. tit. 9. vbi eam examinabimus.

f Non fit commemoratione. Quod fit ut festum secundè Classis distinguitur à Festis Duplicibus minoribus, in quarum Missa Solemni fit de Simplici Commemoratione, à Festo vero primæ classis distinguitur, quia nec in Missis priuatis Festum primæ classis Commemorationem de Simplici admittit.

g Excipitur Dominica, &c. Discordant hæc duæ Missæ ab Officio, ut abunde patet in lectione Passionis pro Evangelio ratione cuius Passionis de Sanctis

non est facienda mentio: & licet Fer. 3. & 6. fiat in Missa Commemoratione de Simplici occurrenti, Officium tamen earum Feriarum non est tām solemnē, quam Dominica Palmarum. Vnica autem Oratio solemnitatem significat maiorem. Item Vigilia Pentecostes discordat ab Officio in Collecta & colore paramentorum. Præterea hæc duæ Missæ pendent ex benedictionibus solemnibus Palmarum, & Fontis Baptismalis, ut imitari debeant solemnitates maiores; vnde numquam omittuntur, cedentibus omnibus alijs Festis, etiam primæ classis.

2. De Feria fit commemoratione in Aduentu, Quadragesima, Quatuor temporibus, Rogationibus, & Vigilijs, quando Missa dicenda est de Festo illis temporibus occurrente. Sed in Ecclesijs Cathedralibus & Collegiatis, vbi plures Sacerdotes quotidie celebrent, in Ferijs, Rogationibus, & Vigilijs prædictis, quæ habent Missas proprias, dicuntur duæ Missæ, una de festo, alia de Feria, Rogationibus, & Vigiliam, h. absque vlla utrorumque commemoratione; in Festis tamen maioribus primæ classis nihil fit de Vigilia occurrente, ut dictum est supra.

Om-

Omnia patent ex supradictis, & licet Missa Vigiliæ sumatur è communi, dicitur tamen propria Vigiliæ, cui assignatur, & ideo non omittenda.

Sed quæritur: Cur occurrente Festo in prædictis Ferijs dicuntur duæ Missæ Cœuentiales; occurrēt autem Festo duplice in Dominica, quæ est dignior prædictis Ferijs, non dicuntur duæ Missæ, altera de Festo, altera de Dominica? Respondet *Francolinus*, aliud agens de tempore horarum canonice part. 1 c. 16. n. 18. in prædictis Ferijs unam cantari post Tertiam, aliam post Nonam; & horæ mediae sunt præparatoriæ ad sequentem Missam: Missa vero Dominicæ, & Festi Duplicis cantandæ essent ambæ post Tertiam. At secundum hunc Auctorem incongruè cantantur Missæ duæ, nulla mediante Hora Canonica, quæ est quasi ad Missam præparatoria. Addo ego, resum i posse Missam Dominicæ in sequenti Hebdomada: Populunque item non teneri nisi ad unam Missam audiēdam: quam igitur audiet? Audiat unam de Festo & Dominicæ simul, cum duobus Euāgelijs merito à populo audiendis. Sed, dato quod non possit resum Missa Dominicæ infra Hebdomadam, non videtur hæc omitienda, cum sit dignior, quam Missa de ferijs prædictis, ergo saltem in eo casu cantandæ forent duæ, de Festo, & Dominicæ, & altera immediata post alteram cœata Tertia, sicuti in quatuor Temporibus Pentecostes post Nonam possunt duæ Missæ cantari, de Feria, & de sancto Titulari ecclesiæ ob festum, & concursum populi iuxta Rubricam superiorem De Transl. Festorum. Nihilominus tamen est ille casus peculiaris, ratione Festi: & dispar est ratio in Missis de Dominicæ, & de Ferijs maioribus, nam in his intendit

3 Quando infra hebdomadam dicuntur Missæ votiuæ, post primam Orationem semper dicatur Oratio eius, i de quo fit Officium, ut supra explicatum est in propria Rubrica.

i De quo fit Officium. Ut aliqua vel minima ratione cōcordet cum Officio Missæ Votiuæ, debet de Officio fieri Cōmemoratio. *Ioannes Burchard.* * Tertia

Ecclesia sine præjudicio Festi excitare clerum, & populum ad actus humilitatis, & pœnitentiæ cum genuflexione ad orationes in Missa, & officio proprio eium Missarum: qui actus non conueniunt Dominicis, in quibus ob memoriam Dominicæ Resurrectionis stamus ad orationes, neque genuflectimus: & ideo omitti non vult integras Missas de Ferijs prædictis; de Dominicis autem vult tantum commemorationem cum oratione, & lectione Euāgelijs a Festo maiori impediantur. Porro Francolini ratio adeo vera est ut idcirco nulla sit Rubrica de duabus Missis dicendis, de quatuor Tēporibus, & de Vigilijs S. Matthæi, & S. Thomæ, si in eumdem incident diem, quia essent ambæ cantandæ post Nonam, ut dicemus tit. 15. n. 2. nulla Hora media inter illa; quod est valde notandum omnino vero negamus, nomine Feriarum, de quibus in hac Rubrica, comprehendit etiam Dominicam; tum quia est contrasensum, & usum communem; tum quia S. Rituū congregatio nomine Festi nouem lectionum intelligit etiam Dominicam 12. Martij 1618. ergo non est Feria prima; neq; in ea duæ Missæ sunt cantandæ, ut in Ferijs, & Sabbato, prædictorum temporum in Rubrica.

h Absque vla utrorumque, Aduerte, quod si præterea facienda sit Cōmemor. Festi Simplicis, vel de die inf. O>ct. hæc Cōmem. facienda erit in Missa de Festo, ut habes in Missali die 28. Iunij, 17. & 2. Sepeēbris & similiter, puta in Aduētu, si alicubi occurrat festū in Vigilia S. Thomæ Apostoli, cantandæ sint & duæ Missæ, de Festo, & de Vigilia, cōmemoratio Feriæ Aduentus fiet in Missa de Vigilia; quia sunt eiusdē rationis, tertia oratio deinde erit, quæ secundo loco alias dicetur.

vero erit ea, quæ alia secundo loco dicetur, ut infra indicatur tit. 9. numer 14. in iis verbis: dicuntur plures, ut in Festis simplicibus: de quibus ibidem num. 16.

3 Quando

3 Quando fit Commemoratio de Feria Quatuor Temporum pro Feria Commemoratio-
ne dicitur prima Oratio, quæ concordat cum Officio.

Patet ratio; vt concordet cum Officio. Burchard.

5 In faciendis Commemorationibus seruetur Ordo vt in Breviario, de Dominica ante
diem infra Octauam, de die infra Octauam ante Ferias prædictas, de Ferijs præ-
dictis ante Festum Simplex, de Festo Simplici ante Orationes, quæ secundo, vel tertio
loco dicenda assignantur; & haec dicantur K ante Orationes Votivas in quibus ser-
uetur deinde dignitas Orationum, ut de Sancta Trinitate, de Spiritu sancto, de Sa-
cramento, de Sancta Cruce, ante Votuam de Beata Maria, & de Angelis & S.
Ioanne Baptista ante Apostolos; & similiter in alijs.

K Ante Orationes Votivas. Præce-
dunt quæcumque Orationes, quæ ab Ec-
clesia certum habent locum. Votuæ, quæ
ad arbitrium Sacerdotis dicuntur, poste-
riorem occupant locum; & sicut Votuæ,
verbi gratia, de Spiritu Sancto, cedit
Commemoracioni Festi Simplicis, ita-
cedere debet Orationi. Acutis, vel alijs,
que secundo, vel tertio loco iubentur di-
ci. Cateris autem paribus attenditur di-
gnitas eorum, de quibus est Oratio. ita-
Burchard. videtur durum aliquibus, sed
rationabile est, legem communem præ-
poni arbitrio, hoc est, legi priuatæ, quam
facit sibi Sacerdos in Orationibus Voti-
uis, quæ non concordant cum Officio.

6 Si facienda sit commemoratio pro Defunctis semper ponitur 1 penultimo loco. In
Missis autem Defunctorum nulla sit commemoratio pro viuis, etiam si Oratio eisset
in communis pro viuis, & Defunctis.

I Penultimo loco. Ratio Innocentij Pa-
pæ Tertiij est Mysterijs Missæ lib. 2. capit.
27. quia finis ad suū debet torqueri prin-
cipium. non igitur dignitatis ergo, sed, vt
à Viuis, de quibus in prima Collecta, ad
Viuos, de quibus in ultima, fiat regressus.
in Communis pro viuis &c. Hoc sanc-
tum est post tempora Innocentij Tertiij,
qui concedebat loco citato, Orationem,
Omnipotens sempiterne Deus, qui Viuo-
rum dominaris simul & Mortuorum.
&c. in Missis etiam Defunctorum. Sed
planè æquum est Defunctis suffragia dari

in Missis Viuorum, vt supra num. 6. di-
ctum est: & in Missis Defunctorum solis
Defunctis operam dare, exclusis Viuis
in Collectis; quibus omni tempore, & in
primo, Memento, secrete satis superque
est prouisum, etiam in Missa de Defun-
ctis. Significatur etiam non posse Defun-
ctos in Purgatorio iuicare vinentes. Du-
rand lib. 4 cap. 15. cuius sententia est pro-
babilior, Sancti Thome 2. 2. quest. 83.
quem sequitur Nauarr. de Orat. cap. 20.
nu. 9. contra Medinam.

7 Quando dicuntur plures Orationes, n prima tantum, & ultima cum sua conclusio-
ne terminatur, & o ante primam, & secundam Orationem tantum dicitur, Oremus,
ante primam dicitur etiam p. Dominus vobiscum.

n Prima tantum, & ultima. Et pri-
ma quidem terminatur, quia est propria
Missa, ultima vero, quia comprehendit
alias, & quasi eas colligit, quæ ideo Col-
lectæ dicuntur: quamquam aliæ causæ
sunt, cur Collectæ dicantur, vt infratit.

9. quandoque prima & secunda Oratio
sub vna conclusione dicuntur, vt vnicæ
videatur Oratio in Missa celebri, quod
præsertim iubetur fieri in Collatione or-
dinum, Consecratione Episcoporum;
Virginum, Ecclesiarum, & Altarium;
Bene-

Benedictione Abbatum, Abbatissarum, Cœmeterij benedictione, & Consecratione Regum, & Reginarum. Atque in his tantum casibus vniri duas orationes sub uno, *Per Dominum*, docet *Burch in Ord. celebrandi Missam*. An verò Orationes illæ, quæ post Missam votivam de Trinitate habentur pro gratia: una actione sub eadem conclusione cum prima recitandæ sint, negamus in Missis priuatis. nam, quod dicitur in oppositum in Missali Romæ edito 1621. additum fuit sine superiorum facultate, me penitus rem indagante; & hic esset nimis nouus ritus in Missa priuata, in ijs autem, quæ solemniter dicitur pro re gravius vñus Capellæ Papalis est, vt de diabolo fiat vna ad solemnitatem: sed verba Rubricæ tit. 9. num. 14. quæ remittunt lectorum ad locum proprium, de Missa solemnis sunt, vt ibidem exprese dicitur ijs verbis: *quando solemniter*: in loco autem proprio Missalis editi sub Urbano VIII. prescribitur vñica conclusio: ergo in Missa solemnis, non autem in priuata: & confirmatur, quia ibidem additur: *In alijs, (hoc est, non solemnibus) dicuntur plures, vt in festis simplicibus.*

o *Ante primam & secundam*. Ita Or-

8 *Cum vero dicuntur plures Orationes, & una Oratio eadem sit cum alia, ibidem dicenda, Oratio huiusmodi illa scilicet, quæ eadem est, non alia, q. commutetur cum alia de communi, vel propria, quæ sit diversa. Idem seruetur in Secretis, & Orationibus post Communionem.*

q *Commutetur cum alia*. Quænam commutanda est; prima, aut altera? Prima manet, altera mutatur, eo modo, quo prescribitur clare in Dominica Septuagesimæ, quando venit ante Festum Purificationis Beatæ Virginis, cuius Secreta eadem est cum Secreta prædictæ Dominicæ, & illa mutatur, quæ secundo loco ponitur.

* Dices: quomodo fiet mutatio secundæ orationis de Feria, vel Dominicæ, vel de ijs, quæ sunt ad libitum; quando est eadem cum prima de Sancto? nam hic accidit casus in Festo Quadraginta Martyrum occurrente in Feria quinta Cine-

do Romanus: vt inuitetur populus ad orationem, qua etiam de causa alutatur populus i's verbis, de quibus mox. *Dominus vobiscum*, vt ait *Innocent. libr. 2. cap. 26.*

p *Dominus vobiscum*. Ordo Romanus hoc habet, quæ salutationis forma ead verbum legitur *Ruth. 2. & 2. Paral. 15.* ferè simili vñus est Gabriel Angelus salutando Mariam, *Dominus tecum*; & alter Angelus ad Gedeonem *Ind. 6.* sed vim & efficaciam habet à Christo, qui dixit: *Ego vobiscum sum. Matth. 11. 1. Ritus autem emanat a Clemente, ex Gemma libr. 1. capit. 87. vel Anacleto Papa, ex Hugon. Vi. libr. 2. capit. 11. vel ab utroque ex Radulpho, loco citato, pro pos. 23. & est sensus: Dominus in vobis maneat, & petitionibus vestris effectum tribuat, Durand. lib. 4. capit. 14. Vel Sacerdos se habere pacem cum populo docet, ex P. Damiani opuscul. de Dominus Vobiscum. Vel dicitur ad excitandos animos ad Orationem, Ruper. libr. 1. cap. 31. Dicitur autem, Dominus, non Deus; quia Dominus, potestatis est titulus. Turrem. in cap. Iacobus, de conf. dist. 1. Alia addemus infra suis locis propria. par. 2. tit. 5. nn. 1.*

rum; & item in Festo S. Martini Episcopi in Dominica 22. post Pentecostem: vel cum præcipitur Oratio: *Deus regnum*. Verum in his casibus poterit sumi Oratio secreta Feria sextæ cinerum, vel Dom. 23. vel ea, quæ proxime sequitur pro quacunque tribulatione, respectiue ad casus prædictos; vt eadem sit regula in fauorem orationis primæ, quæ non debet mutari: & ita accidit in praxis, quia celebrens, qui non præuidit secretas, dicit primam de Sancto; mox aduertens, secundam esse eandem, non potest non mutare secundam.

De

De Introitu, Kyrie eleison, & Gloria in Excelsis. VII I.

Item aggredimur partes integrates Missæ, quæ in primordiis Ecclesiæ, ordinante Petro, & Apostolis, duæ tantum fuerunt, scilicet, Consecratio cum verbis proprijs, & Oratio Dominica. *Gregor. Papa in Epistola ad Ioannem Episcopum Siracusum*; cuius Missæ quasi vestigium remanet in Parasceue, in quæ tamen non fit consecratio. Idem Petrus Antiochij addidit tres Orationes, *Innoc. III. in Pro. ad lib. Myster. Missæ*, Collectam, Secratam, & Post communionem, *ex Lindano ad Liturgiam Sancti Petri*. Crescente vero cultu Christianæ Religionis adiecta sunt alia, quæ visa sunt decentius conuenire, quandoque alia dempta, alia mu-

tata in melius. *Lindanus autem in Apologia pro Liturgia Sancti Petri Græca*, quæ valde similis est Gregorianæ, contendit probare, à S. Petro sive prescrip-
tam totam Missam latinam; paucis excep-
tis, & successores eiusdem vel firmasse aliqua Decretis, vel restituisse negle-
cta, quod & nos cum Baronio supra affir-
mauimus: ab initio vero non erat tutum
moram longam trahere in sacrificio, ex
Simone Græco apud Lindanum ibidem.

Nunc agamus de singulis iuxta titulos Rubricarum, dilatis causis de Christo my-
sticis in alteram Rubricarum genera-
lium partem.

I Introitus semper eodem modo dicitur cum f Gloria Patri, ut in Ordinario, præterquam t tempore Passionis, & in Missis Defunctorum, ut etiam ibi annotatum est.

Introitus. Vel quia, introeunte Sacerdote ad Altare, dicitur, qui paulo ante dixerat, *Introibo ad Altare Dei*. ita *Microl. de Eccles. obser. cap. 1.* vel quia-
fit quasi proœmium Missæ. *Conrad. li. 1. Ceremon. cap. 1.* vel, quia populo introeunte, psalmus cantabatur. *Rhenan. ad Tertull. de Cor. militis. A S. Gregorio dicitur Antiphona*; ab Ambrosianis In-
gressu.

Componitur regulariter ex Psalmo Davidis, Versu eiusdem Psalmi, *Gloria Patri*. Sicut erat, & repetitione Psalmi. *Dixi, regulariter ex Psalmo*. nam Cœlestinus I. Papa constituit, ut Psalmi CL. ante sacrificium cantarentur antiphonati, quod antea fiebat ex *Dion. de Eccles. Hierar. cap. 3. & Cassiano li. 3. de institut. mon. cap. 11.* sed non ubique antiphonati autem, hoc est, non totum Psalmum recitabant antiqui, ut aiunt quidam *apud Radulph. propos. 23. sed, ut docet Alcuin. loco citato ex omnibus Psalmis excerptant Antiphonas. Baron. tamen An. 418. explicat decretum Cœlestini de toto Psalterio cum Antiphonis ante Missam can-*

Gauant. Rubr. Miss.

tando in Ecclesia Romana; & Bellar-
min. idem sentit *libr. 2. de Missa capit. 16.*

Irregulares verò Introitus sūt per pau-
ci, qui non ex Psalterio, sed ex Prophe-
tis, seu alijs Scripturæ libris sunt hausti,
ut in Natiuitate Domini: *Puer qui natus* est, &c. in Ascensione: *Viri Galilai*, &c. Versum tamen ex Psalmo, qui cantaba-
tur, retinuit S. Gregorius Papa, ex *Du-
rando lib. 4 cap. 5. Dixi, Versum eiusdem
Psalmi*: quia, quando Introitus incipit à
primo versu Psalmi, tunc Versus Introit-
us est, qui proximè sequitur in Psalmo.
quando vero incipit à Versum de sequen-
tibus in Psalmo, Versus est idem, qui est
primus in Psalmo, exépla patent in Mis-
sali, nimirum in Natiuitate Domini, *Do-
minus dixit ad me, &c.* Versus est: *Qua-
re tremuerunt gentes*. in Dominica prima
Aduentus: *Ad te leuavi animam meam*,
&c. Versus est de sequentibus in Psalmo:
Vias tuas Domine, &c.

f *Gloria Patri*. Additum est, quasi ad
finem Psalmi, ex instituto Damasi Pa-
pa, quinquam ante Damasum com-
posita

B posita

posita fuisse laus hæc fertur à Nicena Synodo; imò ab Apostolis; ex Basilio, eam fluxisse probat Baron. An. 325. Nicenum addidit, Sicut erat, &c. Baron. ibid. ex Cœno. Väsen. can. 7.

De repetitione Psalmi, seu Introitus Durandus, & Radulph. locis cœtaris:

1 Tempore Passionis. Nam tunc omittitur laus Trinitatis, Gloria Patri, &c. ita. Microl. capit. 52. tum quia Introitus sunt de Passione Christi; tu quia propter hu-

2 Kyrie eleison, dicitur nouies post Introitum, alternatim cum ministro, id est, ter Kyrie eleison, ter Christe eleison, ter Kyrie eleison.

Post Apostolicos Hebræos cœperunt Græci facere Missa Adriano Primo Imperante. Durand. libr. 2. cap. 1. obiit ille Anno Domini 140. Vox autem Græca, kyrie eleison, inuenitur in Liturgijs Sancti Iacobi, & Sancti Marci. Durand. lib. 2. cap. 17. A Græcis Syluester ad Romanos eam transtulit. Radulph. propos. 23. fuisse vero in vsu in tota Italiâ, testatur Cœno. Väsen. can. 3. ante Sanctum Gregorium 150. annis ex Bellarm. libr. 2. de Missâ. cap. 16. idem scribit August. de omnibus Christianis contra Pascentium epist. 178. & significat ex eodem ibidem, Domine miserere. Nouies autem in Missa dici doceat Gregor. libr. 7. epist. 63. qui se dicit restituisse, non instituisse hunc ritum cum.

3 Gloria in excelsis, dicitur, quandocumque in Matutino dictus est Hymnus, Te Deum, preterquam in Missa x Feria quintæ in Cœna Domini, & y Sabbati sancti, in quibus Gloria in excelsis dicitur, quamvis in Officio non sit dictum, Te Deum.

Hymnus Angelicus ita dictus est, quia illum cecinere Angeli in Nativitate Domini; cui addidere reliqua usque ad finem varij Doctores, ex Conc. T olet. 4. can. 12. quo modo conciliari possunt, qui eum tribuunt Apostolis, Clem. libr. 7. Constit. capit. 48. & qui Telephoro, Innocent. III. libr. 2. cap. 20. & qui Symmacho, Berno cap. 25. de Officio Missæ, & qui S. Hilario Pictau. Alcuin. cap. de celebratione Missæ: qui verius in Latinum transtulit, ait Bonius ad Apost. Constit. Clem. capit. 47.

milationem capit is nostri proximam, omittenda est glorificatio Sanctissimæ Trinitatis, in qua Filius Dei est idem cum alijs Personis Diuinis. Prima causa redditur à Durando libr. 6. cap. 60. in Dominica de Passione, Altera ab Amalar. de Ecclesiis Officijs lib. 4. cap. 20. in Defunditorum. Indicia lætitia omittuntur in his Missis ad imitationem Officiorum, quæ aguntur in morte Domini. Alcuin. circa finem libri.

alternatione partim à Sacerdote, partim à populo, quod non faciunt Græci: nimirum, ter kyrie, ter Christe (quod etiam Romanorum est, non Græcorum) & ter kyrie. addit Amalar. libr. 3. capit. 6. causam; quia ante omnem Orationem specialem Sacerdotum necesse est præcedere misericordiam Domini, ut serenetur mens Sacerdotis ad ea intendenda, quæ ore dicit, &c. ut dignus sit Deum alloqui, & exaudiri. S. Tha. 3. p. quest. 83. artic. 4. notat (quod prius notauerat Innocent. III. libr. 2. cap. 19.) ter dici ad Patrem, ter ad Filium Christum, ter ad Spiritum Sanctum; additque S. Thom. ad significandum, quod omnes personæ sunt in se inuicem.

lib. 7. Ut autem dicatur in Missa, constituit Telephorus, ex Innoc. loc. citat. & ex Epist. 1. eiusdem Telephori. idem asserunt Damasus, Rabanus, & alijs complures apud Duran. libr. 2. cap. 14. Symmachus præterea iussit recitari in diebus Dominicis. & in Natalitijs Marryrum, ex Alcuin. Amalar. & alijs, quia in Dominicis significatur resurrectio Christi, per quam Sancti sociati sunt in gloria, & laudibus Angelorum, Durand. lib. 4. cap. 13. tribuit Stephano Schulting. quod in Dominicis

minicis dicatur, & citat librum Pontificalem tom. 1. sue Bibliothec. part. 1. c. 26. Item in omni Feste dicitur, quod plenum habet Officium, hoc est, nonem Lectio-nes, exceptis, Aduentu, Innocentium Fe sto, & a Septuag. ad Pascha.) ex decret.

Leon IX. teste Democh. tom. 4. capit. 15. Microl. cap. 2. &c. 45. Item toto tempore Paschali, quod statum aeternae gloriae, & pacis significat, Hugo Victor. libr. 2 cap. 4. Denique quando in Officio dicitur, *Te Deum, de celebrat. Miss. cap. Consilium, ex Innocent. III. quia hi duo Hymni continent laudes Sanctissimae Trinitatis.*

x. *Feria quinta in Cœna Domini. Di-*

citur Hymnus Angelicus in hac Missa can. porro, de consecrat. dist. 1, ex institu- tione Nicolai Papæ, & quia gaudium ea die est ob institutionem Sacramenti. Durand de Cœna Domini, & in Ordine Romano prescribitur.

y. Sabbati sancti. In cuius Missa ideo cantatur, Gloria in excelsis, quia pax data est renatis fonte baptismatis, & proxima est resurrectio Salvatoris, Durand de Missa Sabbati sancti. Pascha item dici potest præsens: Missa enim dicitur Resur- rectionis, quæ nocte sequenti celebratur: & huius ritus meminit etiam Ordo Ro-

manus.

4. *In Missis Votiuis non dicitur, etiam tempore Paschali, vel infra Octauas, nisi in Missa B. Mariae in Sabbato, & a Angelorum: nisi Missa b. Votiuia so-lemniter dicenda sit pro re gravi, vel pro publica Ecclesia causa, dummodo non dicitur Missa cum paramentis violaceis. Neque dicitur c. in Missis Defun- torum.*

Innoc. III. in capit. Consilium, de cele- bran. Miss. ait in profestis (id est, procul à festis) non dici Hymnum Angelicū apud Romanos, vt inter commemorationem, & solemnitatem appareat differentia; & hoc assentit specialiter obseruari in Missis B. Mariae; quod, ex Radulpho propos. 13. debent obseruare, qui diligunt decorum domus Dei. Nam sicut decor est, illum in festiuitatibus recitare, ita decor est illum omittere in diebus priuatis. iucundius etiā in festiuitatibus suscepitur, quod in profestis supprimitur, & tacetur. Hæc ille.

z. *Beatae Mariae in Sabbato. Ita legen- dum omnino, non autem cum interpu- ctione, vt olim in Missalibus Venetis, & alijs mendosis, in quibus legebatur hoc modo: nisi in Missa B. Mariae, in Sab- bato. Superfluum enim eset illud, in Sab- bato; nam vel intelligis de Missa in Sab- bato, quando de ea fit Officium in Sab- bato; & eo casu, Gloria dicitur, quia in Officio dictum est, *Te Deum*, & pertinet ad Rubricam superiorem num. 3. neque illa est votiuia; nam votiuia non concordat cum Officio, tit. 5. num. 3. Vel intelligis de vere votiuia, quæ dicitur in Sabbato*

principalis de Aduentu, de qua supratul. 4. numer. 2. & tunc additum fuisset in hac Rubrica, *Sabbato de Aduentu*. Vel intelligis de merè Votiuia, quæ ad libitum dicitur, etiam in Sabbato, priuatis, & omnino discordante ab Officio: & eo casu sufficeret dixisse, in *Missa Beatae Mariae*, absolutè, quounque die dicatur, ne igitur superfluat illud in Sabbato amoue comma, seu distinctionem; & dic, præscribi hoc loco, quod in Votiuis Beatae Mariae, quæ dicuntur in omni Sabba- to, etiam Aduentus, Quatuor Temporū, Vigiliarum, seu Festi semiduplicis (non in alijs diebus extra Sabbatum) dicatur in ijs tantum Hymnus Angelicus: ita vt hoc ordine Beatae Virginis operam demus: Primo in Festis ipsius cum Hymno Angelico, Symbolo Apostolorum, & Præ- fatione propria, quod nemo negat. Deinde in Sabbato (quod habere nonnihil solemnitatis in honorem Beatae Virginis docuimus sup. tit. 4.) cum Hymno Ange- lico, & Præfatione propria; siue concor- det, siue discordet Missæ Beatae Virginis ab Officio; quod hoc loco piè concedi- tur omni Sabbato. Tertio in reliquis & diebus votiuis Missis eiusdem, dicatur

B 2 tantum

tantum Præfatio propria eiusdem Beata Virginis. Confirmatur hæc Rubrica ab alio, quæ habetur in Ordine Missæ in Missali post Hymnum Angelicum, vide-
lecit: *Sic dicitur etiam in Missis Beatae Mariae, quando dicenda est. ergo non semper dicenda est, Gloria in excelsis.* Sensus autem horum verborum est: *Sic, idest, eodem modo, quo immediate supra descriptus est, dicendus est Hymnus Angelicus, non additis amplius iis verbis, quæ ante Pium Quintum in dicto Hymno addeabantur a Sacerdotibus in honorem Beatae Virginis: Quoniam tu solus Sanctus, Mariam sanctificans; tu solus Dominus, Mariam gubernans; tu solus Altissimus, Mariam Coronans, & alia verba, quæ amplius non sunt in usu.*

Neque post recognitionem Missalis datus est hic Hymnus cuicunque Missæ de B. Virg. quicquid in vulgo sparserint aliqui, & falso immo Sacra Rituum Cōgreg-deleri iussit anno 1627. de quibusdā Caledarij insigniorum locorum Decretum falso adscriptum eidem Congregationi contra hanc Rubricam de Hymno Angelico in Votu B. Mariæ.

a. *Et Angelorum Burchard.* & merito, quia prima verba Hymni fuere primo prolata ab Angelis *Luc. 1.*

b. *Votua solemniter, &c.* Supra diximus cum Innoc. III. omitti Hymnū Angeli cum in priuatis diebus, vt appareat differentia inter solemnitatem, & commemorationem. Si ergo solemnitas adsit aliqualis; Vel ratione temporis, puta, quia Sabbathum dicatum Beatae Virginis; Vel quia eo die obiit ille, de quo dicitur Missa

fa, quasi in eius Festo, licet non dicatur Officium, vt in Ceremoniali suo Petrus Ruiz notauit, & bene; Vel ratione causæ grauius aut publicæ, cōceditur Missis Votiu Hymnus Angelicus estimatur etiam solemnitas, ratione loci, qua ratione priuilegium dicitur fuisse datum Sacrosā & c. Aedi Beatae Virginis Lauretanæ, vt ibidem in omnibus Missis B. Virginis dici queat *Gloria in excelsis;* & habetur in Synodo ultima Laurent. tit. 11. num. 4. sub Card. Rom. Res autem grauius ea est, pro qua cōuenit totus Clerus cum Episcopo, vel apud Regulares in eorum Comitijs Generalibus, seu Provincialibus cum cātatur Missa pro re, eorumdem iudicio, graui: si tamen paramenta adhibeantur violacea, tunc non dicitur *Gloria,* neque *Credo:* & Sacra Rituum Congregatio 19. Maij 1607. vtrunque declarauit. quare ex dictis sublatum est priuilegium de, *Gloria in excelsis,* datum Minoribus ab Alessandro Quarto, & Sixto Quarto.

c. *In Missis Defunctorum.* Hoc notat Amalar. libr. 3. cap. 44. quia tunc non est locus lætitiae, quam indicat Hymnus Angelicus: sicut nec in diebus luctus Aduētus, & Septuagesima ad Pascha.

Hoc loco addendum videtur, neque dici, *Gloria in Excelsis,* in Vigiliarum Missis, quæ veniunt infra Oct. licet in Officio dictum sit, *Te Deum:* quia hæ Missæ non concordant cum Officio, & habetur hic ritus in Missali in Vigilia Apostolorum Petri & Pauli, & Assumpt. Beatae Virg. cōtinet enim Hymnus cœlestem gloriam, ex S. Tho. 3. part. q. 83. art. 4. quæ cum Vigilia non consonat.

De Orationibus. IX.

O Ratio, & Collecta idem. eiusdem vi-
sus ab Apostolis, ex Orig. hom. 11.
in Ierem. explicat Ordo Romanus, quasi
sit Collectio, vt Missa, & Missio; vel quod
ex Diuinis Scripturis colligatur Oratio,
vel quia dicitur super Collectam, idest,
Populum collectum, Alcuin. vbi supra:
vel quia Sacerdos omnium preces in ea
colligit, Microl. cap. 3. vel quia astantes

se debent colligere, vt orient, S. Bonauen.
de myster. Missæ. dicitur etiam Benedic-
tio ab Amalar. 2. cap. 9 ex 1. Cor. 14. Bre-
uis autem est, ne multum loquentes ore-
mus. Matth. 6. Docet Dion. epist ad Demophil. preces fieri ante mysteria. Oratio-
nes composuit Ambr. ex Gemma libr. 1.
cap. 87. & in Missali Rom. multæ sunt il-
lius, vt suis locis indicabimus. a Gelasio
Papa

Papa auctæ, & limatae fuerunt, ex Sigeb.
A.D. 487. A.S. Gregorio deinde quibus-
dam additis, vel detractis, in Ordinem
& librum Sacramentorum redactæ,

*Vualaf. Strabo de reb. Eccles. capit. 22. &
Micrologus capit. 61. Concilia Carth. 3.
can. 23. Mileuit. can. 12. quibus aderat
S. Aug. reiiciunt non probatis.*

1 *In Festis duplicibus dicitur una tantum Oratio, nisi facienda sit aliqua comme-
moratio, ut dictum est supra.*

Romana traditio vnam Orationem
tribuit cuique Missæ. *Micrologus cap. 4.* quia
vnum Introitus, vna Epistola, vnum Euan-
gelium, *Amalar. iu prolog. de diuinis*

*Offic. Vnum est Officium, Radphul. pro-
pof. 23. & fidei seu unitatis Sacramentum
denotat. Innocent. III. lib. 2. cap. 27.*

2 *In Festis Semiduplicibus occurrentibus ab Octaua Pentecostes usque ad Aduentum,
& a Purificatione usque ad Quadragesimam, dicitur secunda Oratio, A cunctis,
tertia ad libitum.*

Sicut in Officio sunt commemorations de
Beata Virgine, Sanctis Apostolis, S. Pa-
tronis, seu Titulari, & de Pace: ita in
Missa dicitur secunda Oratio, *A cunctis*,
cuius auctor Innocent. III. ex Duran.
libr. 4. cap. 15. in qua supradicta memo-
rantur. Nam littera N. nomen exigit Pa-
tronis, seu Titularis Ecclesiae, vbi celebra-
tur; tercia vero additur, quia impari nu-
mero gaudet Deus, ex Innocentio III. &
tres dicenda in honorem Sanctissimæ
Trinitatis, *idem Innocent. ibidem*; vel quia
Christus ter oravit in horto, *Micrologus su-
pra*, vel quia in memoriam eius qui tercia
die resurrexit. *Clem. lib. 2. constit. capit. 62.*
& tres approbat dici *Concil. Laodic. cap.
19.* Numerus impar est indiuisibilis, &
unionem hoc loco significat Ecclesiae

orantis. In tercia oratione ad libitum,
cauere debet Sacerdos pro sua modestia,
ne coram Praelato suo, seu Principe dicat
Orationem, quæ habet titulum, *Prose-
ipso Sacerdote*, ita *Burchardus in Ordine
celebrationis Missæ*.

* Dices: cur in oratione, *A cunctis*, in
qua continetur omnia suffragia, seu com-
munes commemorationes officij, ut di-
ctum est, nulla metio sit de cruce, de qua
in officio? Respondeo non semper fieri
de Cruce in officio commemorationem;
& fuisse in omnino modo, modo eam de-
mere, modo addere in orat. *A cunctis*,
pro varietate Missæ ferialis, seu de sancto.
Deinde tota Missa cōm. est de Cruce, qua
etiam de causa tempore Paschali fit in
offic. comm. de Cruce, non in Missa.

3 *In Festis Semiduplicibus occurrentibus ab Octaua Epiphaniae usque ad Purificatio-
nem dicitur secunda Oratio, Deus qui salutis, tercia Ecclesia, vel pro Papa, Deus
omnium fidelium.*

Secunda Oratio de Beata Virg. ob eius-
dem partum dicitur, usque ad Officium
Purificationis, etiam translatum. tercia
pro Ecclesia, vel pro Papa.

4 *In Festis Semiduplicibus à Feria iij. Cinerum usque ad Dominicam Passionis, se-
cunda Oratio de Feria; tercia, A cunctis.*

Secunda de Feria, de qua in Officio fit
commemoratio. tercia. *A cunctis*, ob
alias commemorationes, & Suffragia,
quæ in eodem sunt Officio.

5 *In Semiduplicibus à Dominicâ Passionis usque ad Dominicam Palmarum, secunda
Oratio de Feria, tercia Ecclesia, vel pro Papa.*
Gauant. Rubr. Miss.

B 3 Omit-

Omittuntur enim commemorationes in Officio, & consequenter etiam in Missa; tamen pro Ecclesia, vel eius capite adhuc est orandum, quod si hoc tempore cantandæ sint duas Missæ, de Festo, & de Feria; in Festo semiduplici secunda.

6 *In Festis Semiduplicibus ab Octaua Pascha usque ad Ascensionem, secunda Oratio de S. Maria, Concede nos; tertia Ecclesia, vel pro Papa.*

In his & sequentibus quando in Officio cessant commemorationes de Sanctis, & de Pace, cessat etiam Oratio, *A cunctis*; sed quia B. Virgo numquam cessat orare pro nobis, & festa Filij sunt etiam Matris, neque à Sanctis quicquam obtineimus, quod à Deo per manus Mariæ

erit, *Ecclesia, vel pro Papa.* neque dicitur tertia Otatio; ita Romæ fit: & minutur numerus Orationum in Missa, sicut & suffragiorum in Officio. cuius rei causam num. 8. afferemus.

7 *In Festis Semiduplicibus infra Octauas occurribus, secunda Oratio dicitur de Octaua, tertia, quæ secundo loco infra Octauam ponitur.*

Sicut in Officio fit commemoratio de Octaua, ita & in Missa in secunda Ora-

tione, & consequenter, quæ secunda erat, tertium obtinet locum.

8 *Infra Octauas Pascha, & Pentecostes, in Missa de Octaua dicuntur duas tantum Orationes, una de die, alia Ecclesia, vel pro Papa.*

Valer hic ea ratio quam affert Durandus in *Dominica de Passione*, in qua cessant Commemorationes Sanctorum in Officio, ut scilicet nostra intentio feratur in Christum solum & spes nostra eleuetur ad unicum eius singulare refugium. Addimus igitur in tempore Passionis, Paschatis, & Pentecostes aliam Orationem

tantum pro Ecclesia, vel pro Papa, pro quibus præcipue orandum, nullo alio mediante Aduocato, neque B. Virg. quia Christus, & Spiritus paraclitus sunt tunc temporis supremi & unici Aduocati nostri. Si in prædictis occurrat commemoratio de Sancto, non dicitur tertia Oratione, ad sensum Rubricæ.

9 *Infra alias Octauas, & in Vigiliis, quæ ieiunantur (excepta Vigilia d. Nativitatis Domini, & Pentecostes) dicuntur tres, una de die, secunda de S. Maria, tertia, Ecclesia, vel pro Papa. Sed infra Octauas S. Marie, & in Vigilia, & infra Octauam omnium SS. secunda Oratione dicitur e de Spiritu sancto, Deus qui corda, ter- tia, Ecclesia, vel pro Papa.*

Pro prima parte Rubricæ attulimus congruentem rationem, *in hoc eodem tit. num. 6.*

d *Nativitatis Domini, &c. Hæ Vigiliæ habent rationem Festi Duplicis, & solemnioris.*

e *De Spiritu sancto.* Quia in prima Oratione vel explicitè, vel implicitè ut in Vig. & infra Oct. omnium SS. Mariæ

merita imploramus; ideo in secunda oratione eam denuo inuocare nō debemus. Sit igitur secunda de Spiritu Sancto, qui eam obumbravit & secundam reddit; quem ritum viguisse apud aliquos in Officio paruo Beatae Virginis, ut post Orationem de Beata Virgine fieret semper Commemoratio de Spiritu Sancto, & de omnibus Sanctis scribit Kadulph. prop. 20.

10 In

10. In Dominicis infra Octauas occurrentibus dicuntur dua Orationes, una de Dominicis, secunda de Octaua, & in die Octaua dicitur una tantum Oratio, nisi facienda sit aliqua commemoratio.

Ratio est, quia de Octaua fit Commemoratio in Dominica, tertia vero Oratio omittitur ad maiorem solemnitatem. In Octaua dicitur una tantum Oratio, quia est duplex Officium.

Accidit in Dominica priuilegiata fieri

tantum Commemorationem de die Octaua, quæ non transfertur; & tunc in Missa secunda Oratio erit de Octaua, neque tertia dicitur; quia dies est Octaua, & nobilior, quam Dominica infra Octauam, in qua duæ tantum dicuntur.

11. In Dominicis dicuntur tres, ut in Ordinario assignantur, quibusdam exceptis, ut suis etiam locis notatur.

Causam habes ex Clemente supra nu. 2. Excipitur Dominica Passionis, in qua duæ tantum dicuntur ob rationem supra allatam num. 8. Item Dominica Palma-

rum, in qua una tantum Oratio. tit. 7. num. 1. Item Dominica in Albis, quæ vnicam habet Orationem, quia eius Officium est Duplex.

12. In festis Simplicibus, & Ferijs per annum, nisi aliter in propriis locis notetur, dicuntur tres, ut in Semiduplicibus, aut & quinque: possunt etiam septem ad libitum.

Plures tribus non dicuntur in Semiduplicibus, nisi ob Commemorat.

f. Quinque. Propter quinque partitam Christi passionem. *Microl. cap. 4.*

g. Septem. Quia Christus in Oratione Dominicali septem instituit petitiones, *Microl. vbi supra*, vel ob septiformis gratiæ Spiritum, *Innoc. III. libr. 2. cap. 27.* Plures etiam possent dici; sed tædio essent audiendis ex *Micrologo loco citato.* * contingit Romæ anno 1628. in Ecclesia Angelorum dici octo collectas de præce-

pto: nimis de Festo S. Sylvestri, de Dom. infra oct. Natiu. de quatuor Octauis, de quinta Octaua S. Thomæ titularis, & ultimam iussu Pontificis, Deus refugium.

Ad libitum vero hoc loco non significat tamen, quod quascunque velis, orationes dicas; sed eas prius, quæ in Rubricis assignantur, pro secunda, vel tertia; & tunc supra illas, quæ tibi magis placent, addere poteris alias cum debito ordine, & numero.

13. In Ferijs quatuor Temporum, & vbi plures leguntur Lectiones huiusmodi plures Orationes dicuntur post ultimam Orationem ante Epistolam, ut suis locis in proprie Missarum de Tempore.

Leguntur enim plures Lectiones in Ferijs quartis, & Sabbatis Quatuor Temporum. Præterea in Feria quarta ante Sabbatum, Suntientes, Dominica Quadrages. & in Feria quarta maioris Hebdo-

madæ; quia vero Epistola magis attinet ad sacrificium Missæ, quam Lectiones precedentes, idcirco multiplex Oratio, quæ ad Sacrificium proprius accedit, immediatè ante Epistolam collocari debet.

14. In Missis Votivis, quando solemniter dicuntur pro re gravi, vel pro publica Ecclesiæ causa, dicitur tantum una Oratio: Sed in Missa pro gratiarum actione additur alia Oratio, ut in proprio loco notatur. In alijs dicuntur plures, ut in Festis simplicibus.

Vnitas Orationis dicit, & significat solemnitatem, ut in Dupli patet. In Missa vero pro gratiarum actione additur alia sine distinctione a prima, ut notauimus sup. tit. 7. num. 7. & est Burchar.

15 In Votiuis B. Mariae secunda Oratio dicitur de Officio illius diei, & tertia de Spiritu sancto: sed in Sabbato, quando de ea factum est Officium, secunda Oratio erit de Spiritu sancto, tertia Ecclesia tua, vel pro Papa.

h In Votiuis de Apostolis, quando ponitur Oratio, A cunctis, eius loco dicitur Oratio de S. Maria, Concede nos famulos.

Orationem de Spiritu Sancto conuenire Missae Beatae Virginis diximus hoc eod tit. num. 9. & semper dicitur, quia est Rubrica generalis, etiam tempore Aduentus, Passionis, & Paschali, in quibus assignatur in alijs Missis Oratio, Ecclesia, vel pro Papa.

h In votiuis de Apostolis, &c. Non dicitur Oratio, A cunctis, ne fiat noua mentio Apostolorum Petri & Pauli, nam de his Apostolis tantum Rubrica loquitur; ne vero pereat deinde memoria Beatae Virginis, quae habetur in omissa Oratione, A cunctis, dicitur eius loco, Concede nos famulos.

16 Si cum plures dicuntur Orationes, occurrat fieri i commemorationem alicuius Sancti, eapponitur secundoloco, & tertia Oratio dicitur, quae alias secundo loco dicenda erat.

i Commemorationem. Intellige hic Commemorationem Sancti, non ad libitum. Sacerdotis, sed eam, quae facta est in Officio, ut in Sabbato, quando fit Officium Beatae Virginis, cum commemoratione Festi Simplicis; tunc enim Oratio de Spiritu Sancto erit tertio loco dicenda, quod valet etiam in Missis non votuibus, ut dictum est supra tit. 7. num. 5.

Atque hinc ille ritus non satis placet dicens quatuor Orationes in Dominicis, & Feris Quadragesima. Prima de Feria, secunda de Vigilia, vel Festo Simplici, tertia, A cunctis, quarta. Omnipotens.

Accidit etiam a Superiori decerni pro publica causa quotidie dicendam Orationem, Deus refugium nostrum, seu alia in; & tunc vel dicitur loco tertia ad libitum;

In votiuis priuatis secunda oratio est, de quo fit officium, tertia erit, quae secundo loco dicitur in Missa de officio, exceptis Votiuis ijs, de quibus numero sequenti. oratio pro gratiarum actione tertio loco dicitur.

cede, de Sancta Maria.

In alijs autem temporibus, quando non dicitur, A cunctis, nulla accidit mutatio.

Quæres: An similem ob causam in Missa votua de Patrono, seu Titulari, cui nominatur in littera N. in oratione, A cunctis, debeat fieri similis mutatio Orationum? Respondeo, satis esse in eo casu, vel tacere in Oratione, A cunctis, nomen Patroni, seu Titularis, ne de eodem bis fiat mentio in Collectis; vel nominare poteris vice illius alium pro tua deuotione.

vel addatur uti commemoratione in duplicitibus, semiduplicibus, & Dominicis. Sacra Rituum Congregatio die 28. Augusti 1627. omitti decreuit regulariter prædictam orationem in Festis primæ classis. in alijs vero secundæ classis communior usus insigniorum Ecclesiarum Vrbis est, ut neque dicatur in Missis priuatis, nedū in solemnī, à qua sola excluditur commemoratione de festo simplici: quæ consuetudo mihi placet. * Ita vero addatur hæc oratio, ut nulla omitatur ex ijs, quæ in Missali cuique Missæ singillatim, & nominatim assignantur. imo in ijs, in quibus tertia est ad libitum, potes eam dicere, & addere: Deus refugium: ea ratione tamen, ut serues debitum numerum, videlicet, quatuor in Dominicis, & semiduplici-

duplicibus; quinque in simplicibus, feri-
libus, & Votiuis iuxta superiorem Ru-
bricam num. 12.

In Missa de Sancto, qui Titulus est
Altaris, de quo tamen non recitatur offic-
ium, sed Missa tantum, ad eiusdem alta-
re, in die festo illius (quia non debet o-
mitti oratio eius, de quo fit officium) co-

uenit, vt tertia sit oratio, quæ tunc tem-
poris secundo loco dicenda foret; est
enim hæc Missa ex votivo, & festivo mix-
ta: ex votivo, quia discordat ab officio; ex
festivo, quia eo die obiit Sanctus, de quo
Missa: & ideo dicitur in ea Hymnus An-
glicus, vt supra diximus.

17 In conclusione Orationum hic modus seruetur. Si Oratio dirigatur ad Patrem, con-
cluditur, Per Dominum nostrum &c. Si ad Filium, Qui viuis & regnas cum Deo
Patre. Si in principio Orationis fiat mentio Filii, concluditur, Per eundem Domi-
num nostrum. Si in fine Orationis, eius fiat mentio, Qui tecum viuit. Si facta sit men-
tio Spiritus sancti; in conclusione dicitur. In unitate eiusdem Spiritus sancti, &c.
Alia quoque in dicendis Orationibus seruentur, quæ superius in Rubrica de Cor-
mem. dicta sunt.

Oratio ad Patrem ut plurimum diri-
gitur, iuxta doctrinam Christi. Matth. 6.
& Ioan. 16. & ex decr. Carthag. Conc.
cap. 23. & tunc conclusio fit hoc modo.
Per Dominum nostrum Iesum Christum.
Quod sumptum est ex Epist. ad Rom. 5.
Innoc. III. lib. 2. cap. 26. Raro ad filium
dirigitur, nec antiquitus, vt notat Bellar.
de Miss. lib. 2. cap. 16. vt Filius etiam cre-
datur Deus: & eo casu conclusio fit, Qui
viuis. & regnas. numquam de facto ab
Ecclesia ad Spiritum Sanctum in Missa.
Collecta dirigitur; quia donum est, & à
dono non petitur donum, sed à donato-
ribus, à quibus ille procedit. Duran. lib. 4.
cap. 15. diriguntur tamen Hymni, & Se-
quentiae ad eum; & possunt etiam dirigi
Collectæ, quod Ecclesia non fecit adhuc.

Reliqui conclusionum modi per se
patent, & qua de causa variandi, vt ni-
mirum cōcinant sensui orationis ultimæ,
ex Nau. de Oration. capit. 19. numer. 169.
quam concludunt. Si ad ipsam Trinitatem
dirigitur Oratio, dicitur, Qui viuis,
&c. ne videatur separari Christus à Tri-
nitate.

Hoc autem est commune omnibus
Conclusionibus, vt mentio in ijs fiat sem-
per Sanctissimæ Trinitatis; vt intelliga-
mus, nullum fieri præjudicium reliquis
Divinis personis, qua in Oratione taceri
videntur, dum consummatio ostendit,
nullum esse discriben in Trinitate, Ful-

gent. lib. 2. ad Monimum quæst. 1.

In unitate Spiritus sancti Deus, ita
legendum esse, non autem præponen-
dam vocem, Deus, tradit ex Romana au-
toritate Radulph. prop. 23.

Additur, Amen, in fine, vt commu-
nem Orationem, quam Sacerdos obtulit,
omnes confirmant. Idem ibidem, memi-
nitque huius ritus respondendi, Amen,
S. Aug. epist. 178. & tract. 41. in Ioann. &
quia vox Hæbreæ est, quæ significat apud
nos idem quod, fiat, in precationibus
vsurpata est Apostolorum tempore,
1. Cor. 14. tam à Græcis, quam à Latinis,
numquam fuit mutata, vti alia etiam
retinentur Hæbreæ ob causas paulo infra
recēendas. Significat etiam, Verum est,
Orig. tract. 35. in Matt. Ambr. de ijs, qui
initiantur mysterijs libr. 1. cap. 9. & in hoc
sensu concordat, Amen, cuin Orationis
potius conclusione, quam cum Oratione,
quæ affirmet populus, verum esse, re-
gnare Deum in unitate Spiritus Sancti.
Innocent. III. libr. 2. cap. 26. Duran. libr. 2.
cap. 17.

Notat Nauarrus de Oration. capit. 19.
num. 171. conclusionem abbreuiari, &
dici: Per Christum Dominum nostrum:
quod in Canone fit; quando scilicet non
præcedit, inquit ille, Dominus Vobiscum:
quod verum est ut plurimum, non autem
semper.

De

De Epistola, Graduali, Alleluia, & Tractu,
ac de Euanglio. X.

Post ultimam Orationem dicitur K. Epistola: qua finita, a ministris respondeatur, *Deo gratias*. Et similiter, quando leguntur plures Lectiones, post singulas dicitur, *Deo gratias*, praterquam in fine quintæ Lectionis Danielis in Sabbatis Quatuor temporum, & in fine Lectionum Feria sexta in Paracene, & Sabbati Sancti.

K Epistola. Sonat Epistola super missionem, seu super erogationem, quia litteræ, quæ mittuntur, habent aliquid supra id, quod viva voce nuntius refert; Ideoque Epistolæ vocantur.

Est igitur Epistola missa supra, sive ultra testa nentum vetus, & Euangeliū. *Alcuin. de Dīmīs Officīs. Auctōres. Legēdi Epistolam in Missā fuere Apostoli, & habetur in Liturgia S. Petri; tum Successores Apostolorum ex Can. 10. Apost. Dion. de Ecclesiast. Hirarch. cap. 3. Clem. libr. 2. const. cap. 57.* Alexander autem Papa, qui dicitur auctor ab Honor. in *Gemma* cap. 88. fortasse decreto ritum stabilituit. Ante Anastasium Paulus tantum legebatur ex *Demochare*, tom. 4. capit. 15. deinde vero non solum Pauli legebantur Epistolæ, *Vulnaf. Strabo* capit. 22. sed etiam aliorum Apostolorum & Prophetarum, quod clare asserit *S. Iustin. Apol.* 2.

Porro per totum anni curriculum ex Prophetis & Apostolis collegit, & ordinavit Epistolas, & Lectiones S. Hier. in libr. qui dicitur *Lectionarius*, vel *Comes S. Hier.* vt docet *Berno* capit. 1. Damaso approbante, ex *Radulpho* prop. 23. eo fine, vt per lectionem præparemur ad mysteria, ex *Cabasila* cap. 22.

Et in Lectionibus quidem veteris testamenti initium esse solerit. *In diebus illis*: finis autem: *ait Dominus omnipotens*: quia in libris illis hæc sèpe sunt in usu. titulus etiam Sapietiae communis est *Lectioni Proverbiorum*, *Canticorum*, & *Ecclesiastici*; quia hi libri dicuntur *Sapientiales*, ex *SS. Patrum* antiquo usu, & ritu. In Epistolis vero Pauli eadem de causa sit initium ab ea voce: *Fratres*; &

finis est: *in Christo Iesu Domino nostro*. In alijs item Apostolicis Epistolis ob eadem causam utimur initio voce illa *Carrisimi. vñitata à Petro, & Ioh. in suis Epist. Durand. lib. 4. cap. 16.*

Certe in Dominicis Epistola solet esse de novo Testamento, quia Dominicus dies Resurrectionem Domini, & tempus gratiæ repræsentat. *Durand. libr. 2. d e rit. cap. 18.*

Sed, cur ante Euangeliū legitur cum sit minoris dignitatis? Primo quia designat officium Ioannis Baptiste, *Rupert. lib. 1. cap. 32.* qui fuit utriusque testamenti, quorum sunt Epistolæ. *Innoc. III. libr. 2. cap. 29.* Deinde ex *Alcuin.* mos fuit Apostolorum, ut bini ante Dominum, irent *Luc. 10. Tertio ex Vualaf. loco citat.* vt animus audientium a minoribus ad maiora sentienda proficiat, & gradatim ab imis ad summa concendet. alias duas causas lege apud *Durand. loco citato*, quæ minus mihi placent.

I. Deo gratias. Burchard. Augustini saeculo consueverunt dicere Monachi, cum hominibus occurrerant: *Deo gratias*: quod ipse scribit *August. ad Psalm. 132.* adeo erat tunc in Missa & Officio vñitatum. gratias autem agimus Deo quod dō & tinx suæ panem nobis frangere dignatur, ex *Rupert. libr. 1. de Diuin. Offic. cap. 14.* si Pauli erat Epistola, dicebatur in fine Pax tecum. ex *Aug. Epist. 163.*

II. In fine quintæ lectionis. Omittitur responsio Ministri, ne interrumpatur textus, & sensus, vt ibidem legenti patet.

III. Et in fine lectionum, &c. Sunt hi dies luctus, in quibus abstinemus etiam a *Gloria Patri, &c.* & similibus loquendi modis festiuioribus.

a Post

2 Post Epistolam dicitur o Graduale, quod semper dicitur p praterquam Tempore Paschali, cuius loco tunc dicuntur duo Versus, ut habetur in rubrica, in Sabato in Albis.

o Graduale. Seu Gradale: Rabanus li. 1. cap. 33. eo quod cantabatur in inferiori gradu, Ordo Rom. vel iuxta gradus pulpiti, in quo legebatur Euangelium; Rabanus ibidem; vel quia cantabatur dum Diaconus ascenderet gradus pulpiti Euangelici ex Vualafred. cap. 22. & Rhenano ad Tertul. de cer. Milit. vel in gradibus Altaris: Duran. li. 4. c. 19. Cantari autem cepit auctore Cælestino primo ex Sigeber. An. Domini 426. & Ruper. libr. 2. de Diuin. Offic. c. 24. Ambrosius composuit ex Rad. prop. 23. Gelasius & Gregorius item ex Durand. loco citato. appellantur in Anti-

phonario Gregor. Responsoria. p Praterquam tempore Paschali. Quia: ex Rup. lib. 1. cap. 34. Graduale lamentum indicat, & labore, quæ non congruunt cum tempore summæ lætitiae Paschalis. Summa vero fuit lætitia post recuperatum Thomam in Dominica in Albis, in cuius Sabbato ideo cessat Gradualia. eorum autem loco dicuntur duo Versus, qui nihil sinistrum, aut triste sonant. Innocen. loco citato capit. 33, quod si infra Oct. Pasch. Graduale dicitur, id sit propter recenter baptizatos, Ruper. libr. 8. cap. 1.

3 Post Graduale, dicuntur q duo Alleluia, deinde Versus &, post Versum, unum Alleluia. Tempore Paschali, quando non dicitur Graduale, dicitur aliud Alleluia, post secundum Versum: & quando dicitur r Sequentia, non dicitur post ultimum Versum, sed post Sequentiam.

q Duo Alleluia. Vsurpatur Alleluia in Liturgia S. Petri hoc loco. Post luctum lætitia sequitur, Ruper. libr. 1. capit. 35. & peregrina vox est, vt idem ait, ad exprimendum peregrinum gaudium, quod in Cælesti Hierusalem nos manet. est enim vox hebræa, quæ significat, Laudate Dominum, Aug. in Psal. 118. cum plenitude tamen gaudij & exultationis, auctore S. Thomas post Glos. in capit. 19. Apoc. vnde & in diebus mæroris omittitur. S. Germanus in Theoria explicat, Al, idest venit; el, Deus, via, laudate. Alias refert significaciones Durand. lib. 4. cap. 20. Primam ex Augustino. Saluum me fac Domine. Secundam ex Hieronymo, Cante laudem Domino. Tertiam ex Gregorio, Pater, Filius, & Spiritus Sanctus; sed est S. Germani loco citato: vel lux, vita, salus. Quartam ex Petro Antisidor. Altissimus leuatus est in Cruce, lugebant Apostoli, iam surrexit. In aliam linguam trasferri non debet, sicut nec, Amen, propter sanctiorem auctoritatem Isidor. libr. 1. de Diuin. Offic. capit. 13. nam de Hierosolymitana Ecclesia translata fuit ad Roma-

nam à Sancto Hieronymo iussu Damasi, vt docet S. Gregorius libr. 7. Epist. 63. qui & eadem vocem restituit ex Ruperr. lib. 1. cap. 35. non simpliciter, sed instituit, vt caneretur etiam extra tempus Paschale, vt explicat Baron. ex August. in Psalm. 116. cum scribit de Damaso An. 384. quod enim erat in vsu Hierosolymis ante Damasum, & Damasus Romæ ordinauerat; fortasse deinde omnissum fuerat usque ad tempora Gregorij; & sicuti, Kyrie, vox græca, ita & Alleluia, vox hebræa, à latinis usurpantur; vt omnis lingua in Missa confiteatur, quia Iesus Christus in gloria est Dei Patris, Innoc. III. libr. 1. cap. 33.

Quod autem dicendum sit in Missa post Graduale, seu Epistolam, habetur in Ordo Romano: & geminatur ob geminam quam expectamus glorificationem animæ, & corporis. Additur versus, & alterum Alleluia quasi intermixtum sit Graduale, tum luctu, tum lætitia, ne deficiamus in hac vita ærumnarum plena, Durand. loco citato. Quod dicitur de Sequentia, & Alleluia in hac rubrica; habet Bur-

chard.

chard. vt vltimum locum prope Euangelium impletat *Alleluia*.

^r *Sequentia* Diximus *supra* 1. part. tit. 5. vocari iubilationem ab Ordine Romano & cur dicta sit *Sequentia*, docuimus ibidem. Primum earum Auctorem ferunt fuisse Abbatem Nogerum Sancti Galli, & Nicolaum Papam eas approbasse. *Radulph.* propos. 23. Eas etiam fuisse in vnu Roinano tradit *Vualafri* *Strabo* cap. 22. Verum SS. Ambrosio & Augustino adscriptas fuisse aliquas *Sequentias* scribit *Duran.* libr. 2. cap. 22. Pulchre igitur iungitur *Sequentia* cum vocibus, *Alleluia*, ad explicandam Paradisi latitudinem ineffa-

bilem in solemnioribus Festis, puta, in Paschate, & Pentecoste; cuius *Sequentie*, *Veni Sancte Spiritus*, & emitte calitus, &c. Auctor esse perhibetur Robertus Franciae Rex, apud *Trithemium*, & *Durand.* lib. 4. capit. 22. circa An. 1003. vel Hermannus Contractus, ex *Ligno vita* libr. 5. capit. 70. In *Festo Corporis Christi* Auctor eit *Sequentia* S. Thomas Aquinas, quem tamen tribuit S. Bonaventuræ 10. *Rioche* lib. 4. *compend. temporum* capit. 71. col. 3. sed primum puto verius. De *Sequentia Paschatis* mentionem subobscuram facit auctor *Gemma anim.* libr. 3. cap. 135.

⁴ *A Septuagesima usque ad Sabbathum sanctum* non dicitur, *Alleluia*, neque dicitur in *Missis de Feria in Adventu*, *Quatuor temporibus*, & *Vigilijs* que ieunantur, exceptis *Vigilia Nativitatis Domini*, tñ si venerit in *Dominica*, & *Vigilia Pasche*, & *Pentecostes*, ac *Quatuor temporibus Pentecostes*. Nec dicitur in *Festo x SS. Innocentum*, y nisi venerit in *Dominica*.

^f Non dicitur. *Leo IX. de conf. dist. 1. hi duo.* & *Concil. Tolet.* 14. can. 10. prohibent in *Quadragesima* dici. Vox enim tantæ latitudinæ audienda non est in diebus mœroris, & tristitiae, cuiusmodi sunt à *Septuagesima* ad *Sabbatum sanctum*; tum *Feria* *Aduentus*, & *Quatuor Temporum*, tum *Vigiliæ*, quæ ieunantur. *Alcuin. de Diuin Offic. capit. de Septuagesima.* idem affirmit de *vigilijs* *cap. de fer. 6. in Parascene*. Stillicidium est enim, *Alleluia*, gaudij cœlestis, *Rup. lib 1. cap 35.*

^t Si venerit in *Dominica*. *Burchar.* quam nullo tempore ieunare, sed semper festiuam esse, Dominicæ Resurrectionis auctoritas cogit. *Alcuin. loco citato de*

feria sexta.

u *Vigilia Pasche*, &c. *Burchar.* idem docet in duabus Vigilijs prædictis. In his autem solēnioribus diebus, licet ieunemus, leptie tamen plena sunt omnia in Diuinis Officijs celebrandis.

x *Sanctorum Innocentum*. *Burchar.* propter plorationem Rachel, quæ in figura præcessit Matris nostræ Sanctæ Ecclesiæ; aut quia tempus erat, quo tunc ad Inferni claustra descendebant passi. *Alcuin. cap. Officium, Vir erat in terra.*

y *Nisi venerit in Dominica*. Quæ regina est dierum ob Domini Resurrectionem, ex *Ignatio supra citato*, & *Alcuin. supra de fer. 6.*

⁵ *A Septuagesima usque ad Pascha eius loco* dicitur, z *Tractus*, qui *Tractus* prædicto tempore in aliquibus Ferijs non dicitur, vt suis locis ponitur, a nec dicitur in Ferijs à *Septuagesima* usque ad *Quadragesimam*, quando repetitur *Missa Dominica*.

^z *Tractus*. De eo in *Ordine Roman.* *Tractus* autem, hoc est, luctus, ex eodem *Ordine Romano de Septuagesima*, à trahendo dictus est, qui tractum cantatur, *Alcuin. de Sept.* & veluti tractæ voces lugubres gemitibus & spirijs admixtæ

sunt, *Azor. lib. 10. cap. 36. quæst. 8. auctor Tractuum*, vel *Cælestini. Berno. de Offic. Missæ. cap. 25.* vel *Gelasius. Rup. libr. 2. de Diuin. Offic. capit. 21.* vel *Telephorus. Durand. lib. 4. cap. 21.* vel hi omnes perfecere.

Humi-

Humilitatis vero tempore dici solet, & sēper in causa humilitatis ponitur. *Amalar. libr. 2. capit. 3.* vnde à Septuagesima ad Pascha locum habet Tractus, quia tūc mortem, quę intravit in mundum per inuidiam Diaboli; lugemus, *Rupert. libr. 5. cap. 12.* vel miseriam vitæ præsentis, *In-*

voc. III. lib. 2. cap. 32.

a Nec dicitur. Is certè diebus cantatur Tractus, quibus frequentior est populus, vt ad luctum excitetur, nempe Dominicis diebus, & in Quadragesimæ Feris seundis, quartis, & textis. Durand. libr. 4. cap. 21.

b Diēto Graduali, seu Alleluia, seu Tractu, b dicitur Euangelium. c Et in principio Euangeli dicitur, Dominus vobiscum. Respondeatur: Et cum spiritu tuo. d deinde Sequentia sancti Euangeli secundum N Respondetur, e Gloria tibi Domine. f In fine Euangeli a ministro respondetur, Laus tibi Christe, quod etiam dicitur in fine illius partis Passionis, qua legitur in tono Euangeli, & præterquam in Parascene. Potestasi dicendum est, dicitur, Credo.

*b Dicitur Euangelium. Vox Græca, quæ latinitate donata sonat, bonum nuncium. *Isidor. libro 1. cap. 11.* accipitur hic pro textu historiæ Euangelicæ, quem Apostoli in Missa legebant; quod *Schulting. part. 1. cap. 19.* ex eo Pauli deditur, quod de Luca ait: *cuius laus est in Euangeli per omnes Ecclesias.* Successores Apołtolorum legi currunt in Missa, vt testantur *Liturgia omnes;* & *Strabo capit. 22.* Alexáder Papa firmavit usum decreto, *Radulph. prop. 23;* & *Gemma libr. 1. cap. 88.* Eit autem Euangelium principale omnium quæ dicuntur in Missa. Sicut enim caput corporis præminet, & illi reliqua consentiunt; ita Euangelium se habet cum toto Missæ Officio, *Ruper. libr. 1. cap. 37.* Verbum verbi est, sermo sermonis, & Sapientia Sapientiæ, *Innoc. III. libro 2. cap. 47.* Euangeliarium per annum Hieron. composuit *ex Gemma libr. 1. cap. 87.* certas enim statas Lectiones Euangelicas legi, testatur *August. Prol. in epist. Ioan. 1.**

*c Et in principio Euangeli. Ita Ordo Romanus; vt populus, ait, silentium præbeat, attentus & benevolus fiat; quod ostendit ille per ea verba: Et cum spiritu tuo. quod notat *Rupert. libr. 1. cap. 6.* Nam & Apostoli salutabant primum dicentes: *Pax huic domui.* *Gemma libr. 1. capit. 23.**

d Deinde Sequentia, &c. Ex Ordine

*Romano, quo docilis etiam fiat idem populus, *Ruper. loco citato.* Sequentia vero hoc loco est numeri pluralis, idest, ea quę sequuntur in Textu Euangelista. Durand. libr. quarto cap. 24.*

*e Gloria tibi Domine. Chrysostom. in Liturgia. Dicat qui promptior non est, vt cum fructu capiat verba Euāgeli, *Gloria tibi Domine,* ita *Amalar. libr. 3. cap. 18.* vel, qui capiunt, glorificant Dominū, qui mittit Verbum salutis, vt dicitur *Aet. 11. Ruper. libr. 1. cap. 36.* Vel sapientiam & sermonem Dei hunc esse omnes nos credentes, clatremus; *Gloria tibi Domine.* ita explicat *S. German. in Theoria, rerum Ecclesiasticarum.**

*f Ante Textum Euangeli præmittitur: In illo tempore: præterquam, quando est initium Euangeli, vel in primis verbis Textus describitur tempus proprium illius narrationis; vt: *Anno quinto decimo; Elisabeth impletum est, &c.**

*g In fine Euangeli refert Durand. libr. 4. cap. 24. varios ritus quidam dicebant, Amen, hoc est, verum, vel fiat. Alij, Deo gratias. Alij, *Benedictus qui venit in nomine Domini.* Nos Christum laudamus. de quo narratum est in Euangilio: sed verba non sunt antiquiora Burchardo, qui ea refert, ante eum nemo.*

h Symbolum dicitur i post Euangelium 1 in omnibus Dominicis per annum, etiam si in illis fiat de Festo, in quo alias non diceretur, vel Dominica vacet.

m In

De Symbolo. XI.

m In tribus Missis de Nativitate Domini, & deinceps usque ad Octauam beatissimi Ioannis Apostoli inclusive. n In Epiphania, & per Octauam. Feria quinta o in Cœna Domini. p In Paschate Resurrectionis, & per Octauam. q In Ascensione Domini, & per Octauam. r In Pentecoste, & per Octauam. s In Festo Corporis Christi, & per Octauam. t In omnibus Festis Beatae Mariae, & per Octauas. u In Festis duodecim Apostolorum, & Evangelistarum, & per Octauas. x In utraque Cathedra Sancti Petri, & in Festo S. Petri ad vincula. In Festis Conversionis, & Commemorationis Sancti Pauli Apostoli. In Festo S. Ioannis ante portam Latinam. In Festo S. Barnabæ Apostoli. y In Festis Inventionis, & Exaltationis Sancte Crucis. z In Transfiguratione Domini. a In Festis Angelorum. b In Festo S. Maria Magdalene. c In Festis quatuor Doctorum, videlicet, Gregorij, Ambrosii, Augustini, & Hieronymi, addito Festo S. Thome de Aquino, & S. Bonaventura. Item in Festis Doctorum, Athanasii, Basilij, Gregorij Nazianzeni, & Ioannis Chrysostomi. d In die Octuarum S. Ioannis Baptiste, & S. Laurentij. e In Festo omnium Sanctorum, & per Octauam. f In Dedicationibus S. Salvatoris, & SS. Apostolorum Petri & Pauli. In Anniversario Dedicationis propria Ecclesie, & per Octauam. In die Consecrationis Ecclesie, vel Altaris. In Festis Sanctorum quibus dedicata est Ecclesia, & ubi habetur corpus, vel insignis reliquia Sancti, de quo agitur. In dies Creationis, & Coronationis Summi Pontificis, & in Anniversario eiusdem diei. In die, & in anniversario Electionis, & Consecrationis Episcopi. Item in omnibus Festis, in quæ in Dominicis, & infra Octauas celebrantur, etiam si dicuntur in parvamentis violaceis in Dominicis in quibus ratione Dominicæ & Octauæ dici debet. Item in Festo n. Patroni aliorum loci, vel Tituli Ecclesie (non autem alicuius Cappella, vel Altaris) & in Festis principalibus Ordinum, & per eorum Octauas, in Ecclesiis tantum illius Ordinis. Item dicuntur Credo, in Missis Votivis, quæ solemniter pro regravi, vel pro publica Ecclesie causa celebrantur.

h Symbolum. Hoc est, indicium, seu signum, seu collatio; quia Symbolum Apostolorum est indicium fidei, eiusdemque regula, & continet omnes articulos eiusdem, Isid. libr. 2. de diu offic. cap. 22. Hymnologia catholica, seu Hierarchica Eucharistia dicitur à Dionys. apud Lindanum ad Liturgiam S. Petri. Symbolum, autem quod recitamus in Missa, non est Apostolorum, quod initio Ecclesie cantabatur in Missa, ex Dion. Areop. cap. 3. de Eccles. Hierar. & habetur in Liturgia Sancti Petri. neque est Nicenum, quod deinde recitari iussit in Missa S. Marcus, qui Sancto Silvestro successit, ex Bernone capit. 25. de Offic. Missæ. quod tamen negat Baron. An. 325. & probat ex Ruffino in Symbolum: sed est Constantino politanum, cum additione, Filioq. procedit, facta in Concil. Toleiano sub Leone I. ex Baron. Anno 447. seu in Concilio

Rom. à Damaso, vt probat Steph. Dur. lib. 2. cap. 24. & optime. quod Symbolum idem Damaso Papa dici decreuit, ex Rup. lib. 2. cap. 21. & quasi esset aptius modulii sonorum, inquit Strabo cap. 22. Neque est tamen Constantinopolii annum purum, sed dici potest Ecclesiasticum, ex Demochare tomo 4. cap. 15. Purum enim à Gregor. Nysseno scriptum fuit, & approbatum in Conc. Constantinop. ex Neph. libr. 12. c. 13. de quo Baron. An. 281. quod paulo diuersum est ab eo, quod dicimus. Romæ vero non dicebatur, vt ex mox dicendis patebit.

i Post Euangelium. Ex decreto S. Marci Symbolum post Euangelium dicitur, Radul. propos. 23. vt per Sanctum Euangelium corde credatur ad iustitiam, & per Symbolum ore fiat confessio ad salutem. Strabo c. 22. omnes enim errorum, impietates, perfidieque blasphemias calcat.

cat, & ob hoc in universis Ecclesijs parti confessione à populo clamatur. *Ibid.* lib. 1. cap. 16. Dicendum est autem, quod ideo Ecclesia Romana nō recitabat, quia (& inquit Berno, se hoc audisse à Romanis) nulla vñquam fuit hæreos fece infecta. Nam Henrico Imper. instantे, Benedictus Papa Octauus hunc Ritum instituit; ex eodem Brunone, qui aedrat, cap. 2. de quibusdam ad Missam spect. Baron. quoque An. 1014. sub Benedicto VIII. cœptum esse Symbolum Constantinopolitanum dici in Missa Romæ, ita ut non antea, tradit, & dolet, mutatum fuisse Romæ hunc Ritum, Romanæ fidei intemeratae testem.

1. In omnibus Dominicis. *Vulafrid.* Strabo cap. 22. ex Concilio Toletoano, quia in Symbolo habetur articulus Resurrectionis Christi. *Innocentius Tertius* libr.

2. cap. 51.

in *Intribus Missis*. De Natali Domini docet *Microlog.* cap. 46. De Octaua, quia omnes dies infra Octauam pro una festiuitate computantur, ut tradit *Radulph.* proposit. 23. Et quia Octauæ significant resurrectionem mortuorum, quæ continentur in Symbolo. *Innocentius Tertius* loco citato. Sed aduerte, quod in Octaua Sancti Stephani dicitur, *Credo*, propter Octauam Sancti Joannis Apostoli, de quo est eadem regula cum Apostolis, ut mox dicemus.

n. In *Epiphania*. *Microlog.* ubi supra: quia Festum Domini, & in ea celebatur præterea Festum baptismatis, de quo in Symbolo: *Confiteor vnum baptisma*. quod adnotauit *Innocentius Tertius* loco citato, vbi & Symboli meminit infra. Oct. Epiphan. recitandi.

o. In *Cœna Domini*. *Innocentius III.* loco citato: quia, inquit, ad Eucharistiam respicit illud: *Sanctorum Communionem*, quod quamvis non legatur in Symbolo Missæ Constantinopolitano, puto contineri tamen in eo eiusdem verbo: *Vnum baptisma*: per quod vna est Sanctorum generatio, & per Eucharistiam deinde, quæ lac dicitur 1. *Petr.* 2. vna lactatio, & nutritio; vel in eo verbo: *unam Sanctam*

Ecclesiam, Catholicam, & Apostolicam, vt explicat *Durand.* lib. 4. cap. 25.

p. In *Paschate Resurrectionis*. *Radulph.* & *Innoc.* locis citatis; & ratio patet, quia de Resurrectione Domini in Symbolo fit commemoratione.

q. In *Ascensione Domini*. Quia Festum Domini. *Microlog.* & habetur articulus. *Innocentius Tertius*.

r. In *Pentecoste*. *Radulph.* supra, quia dicitur: *Credo in Spiritum Sanctum*: vt ait *Innocentius Tertius*.

s. In *Festō Corporis Christi*. Ratione supra allata de *Cœna Domini*. *Vrbanus Quartus* instituit.

t. In *omnibus Festis B. M.* *Microlog.* cap. 46. quia de ea in Symbolo. *Innoc.* III. qui tamen mentionem facit Oct. tantum Assumptionis Beatæ Virg. non Octauæ Natiuitatis eiusdem.

u. In *Festis duodecim Apostolorum*, De *Apostolis Microlog.* loco cit. quia Symboli Auctores, & quia dicitur in Symbolo: *Apostolicam Ecclesiam*; quod habet *Durand.* lib. 4. cap. 25. Euangelista censentur Apostolici viri, & Symbolum in eorum Festis dicebatur, teste *Durando ibidem*.

x. In *intraque Cathedra, &c.* *Microlog.* loco cit. & ratio patet, ex titulo Apostolico, de septem his Festis.

y. In *Festis Inventionis, &c.* *Microlog.* ibidem de his duobus Festis: & de Cruce fit mentio in Symbolo: *Crucifixus etiam pro nobis*.

z. In *Transfiguratione Domini*, *Durand.* ibidem tradit. Festum Christi est. non ergo renueret *Microlog.* nec *Innoc.* III. quorum temporibus hoc Festum defiderabatur.

a. In *Festis Angelorum*. *Innoc.* Tertius loco cit. docet, & ea ratione, quia cum dicimus: *Creatorem Celi, & Terræ*: intelligimus Deum Creatorem Angelicæ naturæ, & humanæ. in Symbolo Missæ expressè dicitur: & *inuictibilium*: hoc est, Angelorum. A Damaso decretum fuisse Symbolum in Festis Angelorum, scribit *Crassus* lib. 2. cap. 30. in suo *Ceremoniali*.

b. *Sancta Maria Magdalena*. Fauet *Innoc.* Tertius, quia in Christi Resurre

ctione

ctione ea fuit Apostolorum Apostola.

c Quatuor Doctorum. Ea ratio esse potest, quia ipsi docuere populos, & explicarunt Symboli mysteria. eo verbo quoque fortasse significantur: *Catholicam Ecclesiam*: argumento simili sumpto à Durando supra in verbo, *Apostolicam*, pro Apostolis. Et in Festis quidem quatuor Doctorum latinorum dici testatur *Burchardus*; immo dicitur etiam fuisse decretum à Gregorio XI. & Urbano VI. in alijs Græcorum & S. Thomæ, iussit Pius V. sicut & Sixtus V. illud addidit Festo S. Bonaventuræ.

d Octauarum S. Ioannis Baptiste, &c. Ita *Innoc. III.* sed ea, inquit, de causa, quia veniunt infra Octauas Apostolorum Petri & Pauli, & Assumptionis Beatae Virginis. unde & Præfationes dicuntur de Apostolis, & de Beata Virgine. Qua ratione dicitur etiam Symbolum in eorum Festis, si occurant infra Octauas alicuius Patroni loci, seu Tituli Ecclesie, licet de Octaua nulla fiat Cōmemoratio in prædictis Festis.

e Omnim Sancotorum. *Microl. loc. citato.* & ratio est, quia in hoc Festo ve- neramur B. V. Apostolos, & alios, qui- bus cōgruit recitatio Symboli. *Innoc.* putat hoc Festum esse Dedicacionis Ecclesie omnium Sanctorum, de qua statim.

f In Dedicacionibus. *Microl. loco cita- to*, addit & causam *Innocen.* quia in Sym- bolo dicitur: *Sanctam Ecclesiam*: & vallet in quatuor his festiis casibus Ecclesiarum.

g Quibus dedicata est Ecclesia. Scribit Durand. lib. 4. c. 25. hoc fuisse in vsu apud quosdam.

h Habetur Corpus, &c. Symboli reci- tatio cū sit nobiliorū Festorum propria, videtur addere solemnitatem Missæ, in qua illud præter supradictos dies recita- tur; & idcirco extenditur ad præsentem, & sequentes casus in Rubr. descriptos. In translatione vero SS. non dicerem Symbolum, nisi Officium sit duplex, quod Translationi principalis tantum Patroni concedere solet sacra Rit. Cong.

Vfus recitandi Symboli in Festis san-

ctorum, quibus dedicata est ecclesia, seu vbi habetur insignis Reliquia, non fuit, vt opinor, ante annum 1393. in quo Bonifacius IX. concessit recitari Symbolum in testo S. Francisci in propria ecclesia, & vbi corpus eius requiescit; vt refert F. Lucas Vuandrigus tomo 4. Annal. eodem anno num. 1.

Quæ vero sit insignis reliquia Sancti, ratione cuius dici queat, *Credo*, in Missa: eam esse ne dubites, ratione cuius Offi- cium Duplex recitari potest. Gregorius enim XIII. anno 1573, concessit Ecclesis Hispaniarum. vt possint facere Officium Duplex de Sancto cuius habetur, Caput, brachium, crus, quibus Sacra Rituum Congregatio die 8. Apr. 1628. tantaquam insignem reliquiam addidit, eam partem corporis, in qua passus est Martyr, modo sit integra, & non pauca. Quod si corpus habeatur integrum, aut illis magna pars, à fortiori Symbolum in Missa recitari debet. prædicta vero intellige de Reli- quijs approbatis, vt declarauit eadem Sa- cra Congregatio die 3. Iunij 1617. & præ- dicta die 8. Aprilis 1628.

i Creationis, &c. Et iure in tribus his casibus: quia Dominus Apostolicus no- minatur in Litanij, caput est Ecclesie Ca- tholicæ, & Apostolicæ, de qua in Colle- ctis pares sunt illæ duæ, pro Ecclesia, & pro Papa, quæ cum alternatiua ad libitum Sacerdotis præscribuntur.

l Electionis, &c. Si in consecratione Ecclesiarum, quanto magis in consecra- tione Episcoporum? & pertinent Episco- pi adeum articulum: *Catholicam Eccle- siam*. Audi Ambrosium in *Oratione de obitu fratris sui*. Aduocauit Satyrus, ad se Episcopum, nec ullam veram putauit, nisi veræ fidei gratiam, percunctatusque ex eo est, vtrumnam cum Episcopis Ca- tholicis, hoc est, cum Romana conueni- ret Ecclesia. Denique Vicarij sunt Apo- stolorum, vt dicitur in *Ordine Romano*, ex *Conc. Niceno cap. 4. de consecratione Episcopi*. In die Consecrationis Episcopi asserit dici Symbolum *Burchardus*.

m Quæ in Dominicis. *Innoc. VII.* de- creuit, dici *Credo* in Festis S. Io. Baptiste, &

& S. Laurentij, quando veniunt in Dominicis: *vt in Breu. Veneto 1521. narratur.* & hac eadem ratione dicendum erit etiā Symbolum in Vigilijs Nativitatis Domini, & Epiphaniæ: & in octaua Innocentum, si venerint in Dominica, nimurum ratione Dominicæ vacantis.

*n Patroni alicuius loci. Patronus, & Titularis Ecclesiae sunt quidem primæ classis; non ideo tamen illis conuenit, vt dicatur, *Credo*; quia non dicitur in Festo Sancti Ioannis Baptiste, quod est primæ classis: sed quia, cum locus fiat celebrior, concurrente populo ad Festum Patroni, seu Tituli Ecclesiae, æquum est, vt Sanctam fidem populus ibidem cum Clero conclamet, & profiteatur. Hinc dicitur, *Credo*, in festo Sancti Ioannis Baptiste in*

propria Ecclesia, ob locum, & concursum populi, & ob eundem concursum dicitur etiam in Missis votiis, quæ solemniter celebrantur pro regrati, de qua vide *supratit. 8. num. 4.* Solus autem concursus populi sine alio solemnitatis titulo, non facit, vt legitime dicatur *Credo*, ex Rubricis: alioquin in Ecclesijs ruralibus in omnibus Festis diceretur, *Credo*.

In Vigilijs autem, quæ veniunt infra Octauas, & habent Symbolum, non tamen dicitur Symbolum, sicut in eis, Hymnus Angelicus; quod habetur in Missali ex simili Rubrica, in Missa Litaniarum maiorum in Festo Sancti Marci. eadem enim est ratio in his ferijs maioribus: immo à fortiori, si non in Rogationibus: ergo nec in Vigilijs, quibus illæ præstant.

De Offertorio, Secretis, Præfationibus, & Canone XII. I.

I Post Symbolum, vel si non sit dicendum, post Euangelium, o dicitur Dominus vobis, p Oremus. q deinde Offertorium: postea fit oblatio cum Orationibus, vt in Ordine Missæ. Qua oblatione facta, dicuntur et Orationes secretae, s secundum numerum Orationum, quæ clara voce in principio dictæ sunt: sed ante primam Orationem t non dicitur Dominus vobis, nec aliquid aliud, sed dico, Suscipiat Dominus sacrificium, absolute dicuntur; u neque etiam ante secundam Orationem dicitur Oremus. x Terminatur autem prima & ultima Oratio, vt dictum est supra in Rubrica de Orationibus: & secreto dicuntur usque ad illa verba in conclusione, y Per omnia secula seculorum, quæ clara voce proferuntur, & incipitur Prefatio.

o Dicitur Dominus vobis. *Ordo Romanus* & introitum demonstrat ad aliud Officium, dum salutat Sacerdos operarios suos. *Amalar. lib. 3. c. 19.* inuitaturus quoque ad Orationem monet, nisi Dominus sit nobis, non posse nos orare. *Innocent. III. li. 2. cap. 53.*

p Oremus. *Ordo item Rom.* quo doce- mur, vt stabiles sumus in fide, quam professi sumus in Symbolo. *Steph. Eduen. de Sacram. Altar. cap. 12.* vel precamur, vt voluntarium Sacrificium acceptabile sit Domino, nec despiciatur cum sacrificio Cain. *Amalar. loco citato.*

q Deinde Offertorium. *Ordo Romanus*, & in Antiphon, Sancti Gregorij nomine, hoc habetur. Porro Offertorium, auctore *Isidoro lib. 6. Ethymol. capit. 19.* quasi ob Gauant. Rubr. Miss.

fertum. fertum enim dicitur oblatio, que in Altari offertur. fertum, siue feretur, ait Festus, genus libi dictum, quod cerebris ad Sacra ferebatur; vel dicitur Offertorium, ab offerendo, quia tunc oblationes fiunt *Innocent. III. li. 2. cap. 5.* vel est offerentium Canticum, *Gemm. anim. lib. 1. cap. 97.* Offerendam vocat etiam *Amalar. li. 3. cap. 36.*

Quis auctor? Cælestinus ex Demochare tom. 4. capit. 15. Eurychianus ex Petro ab Opmeer de Off. Missæ. S. Gregorius, ex Gemma anim. lib. 1. cap. 88. inclinaverat prior in hanc sententiam *Vulafrid. Strabo capit. 22.* Ordo sane conueniens. inquit *Innoc.* supra. nam sequitur prædicationem Euangeli fides in corde, laus in Offertorio, fructus in Sacrificio.

C Addit

Addit *Alcuin. c. de celebr. Missæ*, ad imitationem populi Israhel hoc fieri, qui oblationes & vota cum laude Deo offerre consueuerat.

r *Orationes Secretæ*. Quia Secreto dicuntur. *Amal. li. 3. cap. 20.* Ordo Romanus eas hoc nomine vocat.

s *Secundum numerum Orationum*. Habet *Radulph. propos. 23.* & ante eum *Bethel. cap. 43.*

t *Non dicitur Dominus, &c.* Iam enim dixit Sacerdos, *Dominus vobiscum*, & *Oremus*, ante Offertorium, quæ Salutatio, & Inuitatio antiquitus erat ordinata ad Orationem Secretam; & ante illam ab Offertorio nulla prorsus interponebatur Oratio, ut notat *Microl. c. 11.* secundum usum Romanum. Orationes enim, quæ nunc dicuntur in oblatione, habent originem à Gallicana Ecclesia, ut dicimus tit. 7 part. 2. *Rubricarum, generalium*, vbi de ipsa oblatione.

u *Neque dicitur Oremus Burchard. tum*

v *Prefationes autem dicuntur, ut in Ordine Missæ adnotatum est: & a qua in Quadragesima, Tempore Passionis, b & Paschali, & infra Octanas propria assignantur, dicuntur etiam c in Dominicis, & Festis, quæ illis temporibus celebrantur: nisi illa Festa propriam Prefationem habeant.*

w *Prefationes*. Hoc est, Prælocutiones ante Canonem, *Alcuin. de celebratione Missæ*. Originem habent ab Ecclesiæ primordiis, ex *Clem. lib. 8. Conf. Apost. c. 16.* Dionysium auctorem facit. *Honor. Gemmalib. 1 c. 89.* & Leonem Papam ib. Præfationis communis auctorem Gelasium dicit *Alcuin. loco citat.* aut cætari iussit, ut ait *Gemma*, aut forte limauit: quæ tamen habetur in Liturgia S. Petri Græca.

Nouem Præfationes enumerat, ut antiquas, & approbat Pelagius Papa Secundus epist. 4. nimis, Paschalem, de Ascensione Domini, de Pentecoste, & de Nativitate Domini (quæ dicitur etiam in Missa de Sacramento Altaris, ex *Radulph. loco citat.*) de Epiphania, de Apostolis, de Sancta Trinitate, de Cruce, de Ieiunio Quadragesimali. *Sigeber. de Pelagio ad An. D. 581.* & can. inuenimus de consecr. dist. 1. & hoc fortasse ordine composite fuerūt.

quia dictum est ante Offertorium; tum quia eius vice proxime ante dicitur, *Ora te fratres*, tum quia (& hæc est magis propria ratio) *Orationes secreto dicende sūt.* quis dicat ergo, *Oremus?* an alta voce? inconcinna interruptio: an submissa voce? quos inuitamus non audientes? omittimus igitur conuenientius.

x *Terminatur autem prima, &c. Burchard. ijsdem de causis, quibus supra de Commemorationibus tit. 7. numer. 7. & de Oratione tit. 9.*

y *Per omnia secula seculorum.* Non est hoc initium Praefationis, si propriè loquamur, sed finis Orationum. vult *Innocentius Tertius lib. 2. c. 61.* esse finem Orationum, & esse principium Praefationis, ut ostendatur, ait Christus lapis angularis, qui fecit utraque unum, propeque passionem Iudeos continens, & Gentiles, qui per Philippum adierunt Iesum, *Ioan. 12.* sed de nomine videtur quæstio.

nam ordine temporis positæ sunt in Missali, quo eas cantari contigit. His, teste *Radul. ibid.* addidit decimam de Beata Virgine Maria *Urbanus II. in Concilio Placentie celebrato. An. 1095. ex Baron. vel ex Bellarm. libr. 2. de Miss. cap. 17.* Anno 1080 & habetur can. *Sanctorum.* § final. dist. 70. Angeli vero omnes in Praefatione nominantur implicitè in verbo, *Virtutes*, ex *Alcuin. loco citat.* quia Dominus Virtutum, id est, Angelorum, ipse est Rex gloriae. *Psal. 23.* ideoque nominatur paulo ante consecrationem, quia creduntur sacrificio adesse *Microl. cap. 11.*

Sursum corda: de Ieremia sumptum est. legit *Clem. Conf. lib. 8. cap. 16.* *Sursum mentem.* ex quo datur intelligi, corda, esse casus accusatiui. *Gratias agamus*, de Apostolo, *Radul. loco citato Beata Seraphim, Alcuinus legit, Seraphin*, & vult esse plurale generis neutrius; *Seraphim autem*

autem esse genetis masculini; illud ab Hēbreis, hoc à Græcis deriuare. Sed fallitur: quia in Liturgia S. Petri legitur: *Seraphim*, per in generis neutrius. Miror; Caroli Magni magistrum hæc minutiora persequi; sed minima Dei Maxima sunt, & maxime obseruanda. Pleniorum Præfationis declarationem lege apud Duran. lib. 2. cap. 31.

Cōcluditur Præfatio Hymno trifagio seu Angelico, quem Victorialem Liturgia S. Petri, Triumphalem SS. Iacobus, & Marcus in Liturgijs; Cherubicum. *Sanctus Germanus in Theoria*: *Alcui-nus* Primæuum vocant, & quamvis vulgo huius Hymni, *Sanctus*, *Sanctus*, *Sanctus*, &c. feratur auctor *Sanctus Sixtus*; hic quidem decreto firmavit, vt, Sacerdote incipiente, populus prosequeretur; sed antea erat in vñ in Liturgijs prædictis, & meminit *Clemens* libr. 8. *Constit. c. 16.* de-sumpius aut est, partim ab *Isaia* 6. partim ab *Euang. Matt.* 12. in quo Trinitas adoratur in Vnitate; & benedicitur Incarna-tio Verbi, quo Venit in nomine Domini. Addidit *Sanctus Ignatius* illud: *Benedi-cetus qui venit*, &c. si credimus *Remigio Antisiodorensi* in expositione *Misse*. bis dicitur, *Osanna* si deit, *Salua quæsio*, ab antiquis temporibus. *Ordo Romanus*. semel Angelorum nomine, semel nostro: quia Hymnus hic partim ab Angelis, partim ab hominibus cōcinitur, vt per Christum immolatum genus humanum sociatum, fuisse Angelis fateamur. *Gemma* capit. 42. li. 1. Concil. autem *Vasense* can. 6. statuit, vt diceretur in omnibus Missis, etiam de Functorum.

a *Qua in Quadragesima*. Etiam in Fe-rijs Præfationem Dominicæ dici, scribit *Microl. cap. 50.*

b *Et Paschali*. Eandem recitari præfa-tionem usque ad Ascensionem tradit *Mi-crol. cap. 55.*

c *In Dominicis, & Festis, &c.* Genera-le est Præfationum; vt eorum temporibus & diebus in omni Missa cōtinuentur, vbi propriæ non habentur, *Radulph. propos.* 23. per quod patet ratio sequentium Rubricarum num. 3. & 4. Excipe Festum Sæcti Ioannis Euangelistæ, cui datur Præfatio de Natiuitate ex antiquo vñ Capellæ Papalis, licet habeat Præfationem pro-pria; & item diem Octauam Sæcti Ste-phani, quæ est infa Octauam Sancti Ioānis, in qua dicitur Præfatio de Natiuitate, in gratia in eiusdem Natiuitatis.

Excipe quoq; Missam de Feria priuile-giata, vt Litaniarum Maiorū in Festo S. Marci ex Rubrica propria; & Missam fe-riæ quartæ Temporum occurrentem in Octaua Natiuitatis B. Virg. in quibus di-citur Præfatio communis; ita Sacra Rituū Congreg. die 12. Decembris 1626. * & à simili Missam Vigiliæ Sancti Ioannis, seu Apostolorum infa Octauam Corporis Christi, seu in die Octaua.

Ratio est, quia prædictæ Missæ sunt fe-riales, in quibus dissonaret cantus sole-mnis Præfationum, puta, de Corpore Chri-sti (Ferialis cantus non habetur eiusdem in Missali) & ideo, sicut in Missa solemni Præfatio communis non potest non can-tari; ita etiam in Missa priuata de Vigilia communis Præfatio recitari debet. Præ-terea cōgruit communicatio Præfationū Festiuarū alijs Festis, & Votuīs, quæ ali-qualiē habent rationem Festi; nō autem Ferij, & Vigilijs; vnde de ijs in seq. nu. 3. & 4. regula datur, de his nihil in Rubrica; nihil, inquam; vt non dicas esse casum, omissum.

3. Si infa Octauam alicuius Festi, quod habet Præfationem propriam occurrat Festum ex maioribus non habens propriam Præfationem, dicitur Præfatio de Octaua, quam-uis de ea nulla fiat commemoration in Missa.

4. In Missis Votuīs dicitur etiam Præfatio propria, si propriam habeant, si vero nō ha-buerint, dicitur Præfatio de Tempore, vel Octaua, infa quam contigerit huiusmodi. *Missa* celebrari: alioquin Præfatio communis. Et quando aliqua *Missa* votua pro causa publica solemniter celebratur, dicitur d in cantu solemni, ut in Duplicibus. In Missis Defunctorum quocunque tempore semper dicitur Præfatio communis.

C 2 d In

d In *Canitu solemni*. Qui nimirum assignatur Festis Spiritus Sancti, Trinitatis, Sanctæ Crucis, Sanctæ Mariæ, &c. demptis verbis, quæ non congruent votiuæ Missæ, ut in Præfatione solemni de Spiritu Sancto, omittenda sunt ea verba in cantu, *hodierna die*, quæ conueniunt tantum Festo Pentecostes, non votiuæ Missæ.

e Post prefationem incipitur e *Canon Missæ secreto*; in quo seruentur omnia ut in Ordine Missæ, Vbi vero ē infra actionem, g *Communicantes*, & *Hanc igitur*, vel alia, variari contingit, suo loco in proprijs Missis adnotatur.

e Canon. Idest, Regula Canon, vox usurpata à Sancto Gregorio lib. 11. epist. 16. qui & Precem nominavit libr. 7. epist. 63. Regulam vocat Ecclesiastica Ambros. in epist. ad Timoth. c. 2. Legitimum, Optatus Milenit. lib. 2. contra Parmen. Secretum, Basilius de Spiritu Santo capit. 27. Ordinem precum, Isidor. 1. de diuinis officijs capit. 15. & à Dionys. loco citato dicitur Actio, quia ex Vinalfr. capit. 22. in ea, actione est legitimus Ordo, & Regula, fixa & stabilis, ad Sacra menta conficienda. Auctor illius nescitur, antiquior est Ordine Romano, in quo habetur Canon, vti iam usitatus; & in Liturgia Sancti Petri totus habetur, sed partim auctus, saltem Sanctorum nominibus, post mortem Petri. antiquior est omni memoria, Bellarmin. mox cit. loco, & quia nulla ibidem sit mentio Confessorum, probat idem libro 2. de Missa cap. 20. fuisse finitum totum ante Concilium Maguntiacum, in quo Festa Confessorum habentur. Putat Innocen. III. libro 3. capit. 10. finitum ante Sanctum Sylvestrum. Tamen ultimus qui addidit Canon, fuit Sanctus Gregorius, vt dicemus: à quo, loco citato, dicitur fuisse à Scholastico compositus, quem putant esse Gelasium doctrina clarissimum, Innocen. III. libro 3. capit. 10. & Honor. in Gemma animi. libro 1. cap. 90. De Musico Massiliensi dubitat Pamphilus in Liturgijs, qui Scholastico sermone scripsit librum Sacramentorum circa An. 490. Vel de Victoriiano Vocomio Mauritaniae Episcopo, qui composuit Sacramentorum volumen, & vixit

Monendum hoc loco; votiuas Missas infra Octauam Natiuitatis Domini non habere aliam Præfationem, quam de Natiuitate, sicut & Festum S. Ioann. argument. a fortiori, & item, quod Præfatio de tempore, & de die, idem sonat in hac Rubrica.

inter tempora SS. Hieronymi, & Gregorii Papæ. Sed sicuti verè compositus fuit à pluribus, ex Domini verbis, ex Apostolorum traditionibus, & Sanctorum Pontificum Institutionibus, iuxta Concil. Trident. sessione 22. capit. 4. ita pars eiusdem antiquior est altera, ut patebit ex auctoribus singularium partiū, de quibus in secunda parte Rubricarum generalium titulo octauo, & sequentibus, agemus commodius.

f *Infra actionem*. Hoc est, Canone, ob rationem supra allatam.

g *Communicantes*, &c. Varietas hæc habetur in libro Sacramentorum Sancti Gregorii. Microlog. cap. 12. hæc habet: in summis Festiuitatibus quædam, Canoni in illo loco, vbi dicitur, *Communicantes*, vel, *Hanc igitur oblationem*, interponimus; quæ tamen ex antiquis, & emendationibus Sacramentarijs interponenda esse didicimus; vide-licet in Natiuitate Domini, in Epiphania, in Cœna, in Pascha, in Ascensione, in Pentecoste: quæ sanctum nostris Missalibus concordant. Dantur autem causas, quod separari debeat, *Communicantes* à sua Præfatione, nam infra Octauam Ascensionis, si occurrat Festum Sanctorum Philippi, & Iacobi, Præfatio erit de Apostolis, *Communicantes de Ascensione*, licet in Missa nulla fiat commemorationis: idemque accidere potest in Inventione Sanctæ Crucis, & in Missis solemnis votiuis, quæ dicuntur infra eandem Octauam, & habent Præfationem propriam.

Ratio

Ratio vero est, quia, *Communicantes*,
habet iuxta illam Octauam quasi ratio-
nem de tempore, sicut haberet etiam
Præfatio de Octaua in prædictis Festis, si
propriam Præfationem non haberent,
ut dicitur in titulo hoc eodem num. 3. & 4.
& licet nulla fiat Commemoratio de O-
ctaue, dicitur tamen *Communicantes*, si-

cut in officio dicitur ad Primam, & in fi-
ne Hymnorum in prædictis Festis: *Qui*
scandis super sydera. neque enim ideo
vinitur, *Communicantes*, *Præfationi*, vt
vna simul vel dicantur, vel omittantur;
sed vt facilius vtrunque reperias. Atque
ita decreuit tandem Sacra Rituum Con-
gregatio die 28. Augusti 1627.

De Communione, Orationibus post Communionem,
Ite Missa est, vel Benedicamus Domino, de Benedi-
ctione, & Euangelio S. Ioannis. XIII.

¹ **E**x plecto Canone, & alijs omnibus usque ad Communionem, ea peracta dicitur h
Communio, & Orationes i post Communionem, eodem modo, & ordine, ut in
principio Missæ, & repetito, Dominus vobiscum, dicitur, Ite Missa est, vel Bene-
dicamus Domino, pro temporis ratione. Ite Missa est, dicitur in quocunque dictum est, Gloria in excelsis. Cum non dicitur, eius loco dicitur, Benedicamus Domi-
no. Respondeatur, n Deo gratias. In Missis Defunctorum dicitur, o Requiescant in
pace. Respondeatur, Amen.

h Communio. De hac *Ordo Romanus*,
& *Antiphonar.* *Gregor.* & cantabatur,
dum populus communicabatur. tradit
Rupert. lib. 2. cap. 18. solitam dici post ci-
bū salutarem in gratiarum actionem.
Cælestino Demochares tom. 4. capit. 15.
Gregorio tribuunt auctori, *Gemm.* lib. 1.
capit. 90. & *Hugo Victor.* de *Eccles. Offic.*
lib. 2. cap. 11. Deducit hunc ritum *S. Th.*
3. part. quæst. 83. art. 4. ab Hymno dicto à
Christo, & Apostolis post cœnam. Nunc
cantari debet post, *Agnus Dei*, immedia-
te; nisi fiat populi communio, ad quam
ea cantatur.

i *Orationes post Communionem.* Idem
docet *Microl.* cap. 19. quas Orationes
Collectas etiam vocat *Ordo Romanus*.
Ad complendum, titulus earum est in
Sacrament. *Gregoriano.* Benedictiones
appellat *Vulnaf. loc. cit.* quæ pro cōmu-
nicatis dicebātur; neque alia tunc in fine
benedictio dabatur populo. *Micr.* c. 21.

l *Ite Missa est*, &c. A Leone institu-
tum fuisse scribit *Radulph.* prop. vlt. quod
tamen habetur in *Liturgia S. Petri*, &
expressius in *Constit.* *Ap.* lib. 8. cap. 23. &
quidem in Festis, concurrente populo, di-
Gauant. *Rubr.* *Miss.*

mittitur ille solemniter, nisi tristitia tem-
poris insinuāda sit, vt in Dominicis Qua-
dragesimæ, & ejusmodi: in ferialibus au-
tem, vbi deuotiorum est accessus ad Mis-
sam, iij sunt potius detinēdi in diuinis be-
nedictionibus. *Microl.* cap. 46. sed Clem.
vtitur ijs verbis; *Ite in pace.* à Christo de-
ducit hunc ritum *Vulnaf. tom.* 3. tit. 4.
cap. 44. numer. 7. qui in fine cœnæ dixit:
Surgite, eamus hinc.

m *Quocunque dictum est, Gloria.*
Docet *Microl.* cap. 19. & 46. solemnis
autem est dimissio, aut *Rupert.* lib. 2. capit.
20. & gaudium sonat commune Hymno
Angelico, & *Cantico.* *Te Deum*; vnde se
inuicē consequuntur, sicut cantus Ange-
lorum, & iter Pastorum ad Christum.
Durand. lib. 7. cap. 1.

n *Deo gratias.* Hoc loco usurpari in-
nuit *Dion.* cap. 3. *Eccl. Hierarch.* ijs verbis:
in gratiarum actionem sacram definit,
cum omni Ecclesiæ sacra plenitudine,
August. etiam *Epist.* 59. ad *Paulinum*: par-
ticipato tanto Sacramento gratiarū actio
cuncta concludit. quod *Amalar.* libr. 1.
cap. 34. de hoc ritu declarat.

o *Requiescant in pace.* Explicat *Du-
rand.*

rand. lib. 4. cap. 47. vt requies concedatur, quae eis optamus. sed ante a meminit huius titus Steph. Eduens. de Sacr. Alt. c. 18.

2. **Dic̄to p̄ Placeat**, datur q̄ **Benedictio**, que à **Celebrante** semper datur in **Missa**, pr̄terquam in **Missis Defunctorum**. Deinde legitur. **t Euangelium S. Ioannis**, In principio, pr̄missō, **Dominus vobiscum**, & **Initium** ut moris est: quod **Euangelium** numquam pr̄termittitur in **Missa**, nisi quando fit de **Festo** in aliqua **Dominica**, vel **Feria**, que habet **Euangelium proprium**, quod legitur eius loco. **Excipiuntur** **Dominica iij**. **Aduentus**, cuius **Euangelium** non legitur in fine **Missa**, quando in ea occurrit **Vigilia Nativitatis Domini**, quia nec in **Officio** lectum est. **t In tertia Missa** de die **Nativitatis Domini** legitur in fine **Euangelium de Epiphania**; Cum natus esset Iesus. Et in **Dominica Palmarum** in **Missis priuatis** legitur **Euangelium**, quod ponitur in **benedictione Palmarum**, quod etiam lectum est in **Officio**. In **Vigiliis**, que occurunt in **Quadragesima**, vel **Quatur temporibus**, non legitur **Euangelium Vigiliae** in fine **Missa**. Et similiiter in **Missis Votinis** numquam legitur in fine alius **Euangelium**, nisi **Sancti Ioani**.

p Placeat. Huius meminit **Microlog. c. 22.** quamquam post datam **benedictionem**.

q Benedictio. De hac à **Sacerdote** hoc loco danda indicium est in **Liturgia S. Petri**, & in lib. 8. **Conf. Apost. capit. 23.** expresse de ea scribit **Hier. ad Rusticum Narbonensem Episcopum**, cuius verba de **benedictione** hac explicat **Microlog. cap. 21.** qui & addit causa; vt, qui non communicatus discedit, saltem benedictus à **Sacerdote** recedat. **habetur** etiam de **conf. dist. 1. cum ad celebrandum ex Cōc. Aurelian. 1. cap. 28.** & **Agathen. c. 47. ead. dist. Missas**.

t Euangelium Sancti Ioannis. In **Liturgia S. Petri** habentur hæc verba in fine: **Deinde plenitudo legis**, & **Prophetarum**. legebatur ergo aliquid; & Lindanus citat **Liturgiā S. Simeonis Syracusani** ante an. 800. in cuius fine **Lectio iubebatur**. A pud quosdam **Lectio Euangelij S. Io.** fuit in vñ, ex **Durand. lib. 4. cap. 24.** & **capit. quidam de celebrat. Miss. tum in Conc. S. elegunt. tit. de suffrag. capit. 22.** Additum ergo denuo est quoad omnes, & **Burchard. habet**: vt diuinatis & humanitatis Christi quasi circulari sigillo facto, vt opinor, toti sacrificio extremam manum imponamus. & vt tanti beneficij iugiter recordemur, ait **Suar. part. 3. dist. 1. 18**.

sp. 83. sect. 1. **Eius loco** legitur **Euangelium** quod in **Officio** lectum est pro **nona** **Lectione**; vt **Missa** concordet cum **Officio**, & nullum **Euangelium** in **Missali** positum pr̄termittratur, quin aliquo modo publicetur populo in **Missa**, saltem per modum commemorationis in fine **Missa**, item, si quis fortasse primum **Euangelium** non audierit, in fine saltem **Missa** audire poterit alterum, ait **Suar. loco citato**. Ex his autem ratio patet **Rubricarum** sequentium de **Dominica quarta Aduentus**, cuius **Euangelium** non modo non lectum est in **Officio Vigiliae Nativitatis Domini**, sed & sufficienter lectum est pridie in **Missa Sabbathi Quatuor Temporum**.

t In tertia Missa Nativitatis Domini. Ne in eadem **Missa** legatur bis idem **Euangelium**, legitur illud **Epiphania**; quod & conuenit **Nativitati Christi**, & in fine occasionem pr̄abet adorādi cum genuflexione, vti ad ea verba: **Et Verbum caro factum est**; quando nimurum dicitur: & procidentes adorauerunt eum.

t Euangelium Vigiliae. Quia nec in **Officio** lectum est; ideo neque legitur in fine **Missa**.

u In Missis Votinis, Quia **Votiuæ discordant ab Officio**, cuius **Euangelium** vel nobiliore loco in **Missa** legendum est, vel

vel omissendum, idcirco semper in ijs
legitur Euangelium S. Ioannis.

* Dicitur etiam Euangelium S. Io. in
fine Missæ de Festo, in quo nulla fit com-

memoratio Feriæ priuilegiatae; ut in tit. 7.
num. 2. quando scilicet dicuntur due Missæ
de Festo, & de Feria sine utrorunque
commemoratione.

De ordinanda Missa ex supradictis Rubricis. XIV.

² **S**upradictis Rubricis cognitis, si quis velit ordinare Missam diei recurrat ad Ordinarium Missarum de tempore, vel de Sanctis, secundum qualitatem Officij. Si proprium non habeat, recurrat ad commune Sanctorum. Si de Feria agendum sit, & propria Missa non fuerit de Feria, dicatur Missa precedentis Dominicæ, omissis: Gloria in excelsis, & Symbolo, præterquam Tempore Paschali, in quo semper dicitur, Gloria in excelsis, ut supra, excepta Missa Rogationum: & in Adventu x prætermittitur. Alleluia, post Graduale, cum suo Versu. Si dicenda sit Missa Votiva, requiratur post Commune Sanctorum suo loco. Si plures Orationes dicenda sint, requirantur post Missas Votivas, suo loco de singulis rebus singula. Si pro defunctis dicenda sit Missa, habetur post Missas Votivas, cum Collectis diuersis, circa finem Missalis, Ordo totius Missæ cum Præfationibus, Canone, & alijs; dicendis habetur suo loco cum Proprio Missarum de Tempore.

EX his colligitur Ordo Missalis, quam optime institutus sit, in quo primum habentur Missæ de tempore, ab Aduentu ad Pascha, à Paschate ad Adventum; & hæ sunt Missæ, ut ita dicam, de Vita Christi per annum distributæ. Deinde Missæ de Sanctis, ab Aduentu, item ad Adventum, sive finem Nouembris & hæ sunt Propriae. Tum communes de iisdem. Quarto loco Votivæ & pro varijs necessitatibus. Postremo locopro Defunctis, qui exterritum in pacem clauerunt diem. Canon vero medium Missalis iure occupat locum Ordine Missæ, qui communis est omnibus Missis.

x *Prætermittitur, Alleluia.* Feriæ Adventus sunt quasi Vigiliæ summae Festivitatis Natalis Domini & in ijsdem erat iejunium, ut dicemus titulo sequenti, ad maiorem repræsentandum Sanctorum Patrum expectantium Messiam. quare sicut in Vigilijs, & alijs ieuniorum diebus ex Alcuin. de diu. Offic. cap. de Paræscene, omissimus festiūsum Alleluiaiticū melos; ita & in Ferijs Adventus. *repete ea,* quæ diximus supra tit. 10. ad num. 4.

Accidit aliquando obstinate peti ab aliis, Missam celebrari de sancto infra eiusdem octauam, sed in die, in quo fit

officium de alio sancto semiduplici cum commemoratione octauæ: puta: exigunt Missam de S. Io. Baptista in Festo S. Leonis II. seu Missam S. Antonij Patauini infra eiusdem octauam, & sepe infra octauam corporis Christi, seu Missam de B. V. in Festo S. Nicolai Tolentinatis, & similes Missas: quo ritu hec Missæ celebribuntur? neque enim à Rubricis Votivæ Missæ prohibentur dici infra prædictas octauas, neque in Festis Semiduplicibus: at neque in eis Votivæ ex evidentur esse, ratione propriæ octauæ, intra quam ex pertinetur dici. Multis autem hac de re à me quærentibus respondi, saluo meliori iudicio, & S. Rituum cōgregationis arbitrio, festivas eas non esse; quia Horis canonici non correspōdent: & Votivas esse ex hoc potissimum capite, quia non correspōdent officio, quæ est Votivarum nota in tit. seq. 15. n. 5. tum quia supponimus, infra Octauas proprias eas occurrere, transacto Festo, & licet octaua tota reputetur unus & idem dies festus; vnde & Missa Festi repetitur per totam octauam: tamē id locum habet, quando perseverat officium de octaua simul cum Missa: securus, si discordat Missa ab officio. Posito igitur, quod ex sint: Votivæ potius;

C 4 quam

quām Festiuæ, ritum Votuarum in ijs
obseruarem, si obstinate exigantur, aut si negari non possunt sine petentis offensione.

De Hora celebrandi Missam. XV.

Missa priuata saltem post Matutinum, & Laudes, quacunque hora y ab aurora usque ad Meridiem dici potest.

y Ab aurora usq; ad meridiem. Nempe in luce, quia ex S. Th. 3. par. q. 83. art. 2. ad 4. Christus ait me oportet operari, donec dies est, Ioann. 9. addit. Suar. disp. 80. sct. 4. nec ante aurorā regulatiter ad opus publicum conueniri, nec post meridiem ieunium protrahi: vbi etiam concedit horam cum dimidia ante ortū Solis ex causa. Tertiam partem horæ ante auroram, vel post meridiem, esse notabilem partē, & sufficientem ad lethale peccatum, docet Azor lib. 10. cap. 25. q. 6. minor, quām tertia pars horæ, excusat à lethali, ex Soto 4. dist. 14. q. 2. art. 2. concedit Nau. in Man. c. 25. num. 85. & alibi, celebrari posse ex causa rationabili post meridiem; cōtra quē cum communi opinione scripsit Francol. tract. de tempore Hor. canon. 1. part. c. 41. iusta vero causa esse potest, post Missam solemnem tardius cantatam in Festis, vel post concionem longiorem. addit. Suar. vt fiat de licentia.

2 *Missa autem Conuentualis, & Solemnis, sequenti ordine dici debet. In Festis Duplicibus, & Semiduplicibus, in Dominicis, & infra octauas, dicta in Choro a Hora Tertia. In Festis Simplicibus, & Ferijs per annum b dicta Sexta. In Aduentu, Quadragesima, Quatuor Temporibus, etiam infra Octauam Pentecostes, & Vigilijs, quæ ieunantur, quamvis sint dies solemnes, Missa de tempore debet cantari c post Nonam.*

Missæ solemnis semper dicitur post aliquam Horam, etiam in nocte Nativitatis Domini, vt Horæ canonicae sint quasi quædam ad Missam præparatio. Francol. 1. part. cap. 38. & post varias horas, vt maiori præparatione, minori pro Missarum varietate, seu dierum fiat Missa.

* Hoc loco notandum est, quod Missa Parochialis sine cantu est priuata, non Conuentualis, de qua in his Rubricis, licet ad eam conueniat populus, seu loci clerus, quo posito, multa facile definire poteris circa Rubricas Missalis.

Episcopi, si commode haberi potest.

Priuilegiati, vt hora ante, vel post, celebrare queant, poterūt hora, ante vel post, statā horā, à Summis regulariter cōcessam celebrare; alias non esset priuilegiū.

Vbi vero non est aurora physicè, atēdatur ea moraliter, & politicè; quādo scilicet ibi terminari solet hominum quies, & inchoari labor iuxta probatam regionum consuetudinem. qua de re opportunam mouente questionē Theodosio Rubbeo, in Mathematicis peritissimo, iussu Sanctiss. D. N. Vrbani VIII. in pleniore Congregatione coram Emin. Card. Oregio, ea bene discussa, iuimus omnes in hāc eādem sententiam, die 18. Septemb. 1634. Varijs igitur horis celebrari priuatim potest, quia fit in Missa memoria Passionis, quæ accedit mane; Mortis, quæ hora nona; Resurrectionis, quæ item mane; & Ascensionis, quæ hora tertia, vel sexta contigisse creditur. Durand. lib. 4. c. 1.

z *In Choro. Presbyteriū dicitur in Epist. SS. Cornelij & Cypr. Sanctuarium Altaris in Concil. Braccaren. 1. nu. 31. Sancta Sanctorum, in Turon. 2. cap. 4. Chorus in Tolet. 4. n. 17. hoc est, consensio cantatiū, ex Aug. in Ps. 149. vnde & Corona dicitur ab Isid. li. 1. de Offi. ca. 3. quia in modū corona ait Amal. lib. 3. cap. 3. A choræ deduct. Gemma libr. 1. c. 139. Græca vox significat lætitiam, in Platone 2. de leg.*

a. Horæ tertia. Non ante Horam tertiam cantari Missam iussit Thelesphorus ex Amal. lib. 3. c. 42. de conf. dist. 1. nocte. & ib. c. 5.

c. *O* hoc , & de solemini intellexit Duran. *loco citato*. Cassius Narniensis Episcopus hac eadem Hora celebrare cōsueuit, laudatuīque de Cālo fuit, *apud S. Gregor, in Dialogis.* in Festis autem Hora tertia obsequatur, ea fortasse ratione, *inquit Amal.* quia ea hora Christus ascendit in Crucē, *apud Marc. c. 15.* hoc est, linguis Iudæorum clamantium, Crucifige; *vel ex Microl. cap. 58.* quia inter reliquas passionis Christi horas, tertia Resurrectioni Domini, siue Natiuitati eiusdē propinquior esse videtur; *vel ex Radulph prop. vlt.* quia ea hora missus fuit Spiritus Sanctus; *vel ex Conc. Aurelian. 3. c. 11.* vt facilius redire possint ad vespertina Officia in Festis Sacerdotes præsertim, quibus eo non decet deesse; *vel ex Aug. apud Burcher. lib. 2. o. 54.* vt populus ante cibum cōueniat, Missam & Concionē auditurus. *Hinc ex Collec. Martini Braccar. capit. 66.* & habetur *Can. fin. dist. 44.* Tertia Hora dicitur Sacra, quia sacris Missarum soleminiis dicitur: ab Italis Aurea. *ex Alph. de Torres 3. part. c. 4. nu. 14.*

Si propter terra frigiditatem populus veniat tardius ad Ecclesiam pro Missa solemani, præstat differri tempus recitandi Horam Tertiam; quā cantare Missam de Feste, seu Dominica post Sextam, ita censuit Sacra Rituum Congr. referente *Alcocer in suo Ceremoniali.*

b *Dicta Sexta.* In profestis (cuiusmodi sunt Festa Simplicia, & Feriæ) post Sextam. *Gemma anim. lib. 1. c. 113.* quia, inquit, ea Christus manibus Gentilium crucifixus est. *Io. 19.* & quia in profestis, neque lætitia, neque luctus, sed quid medium videtur habere locum; lætitia in Festis Horam Tertiam requirit; luctus Nonam *Francol. 1. part. de temp. hor. can. c. 29. num. 3.*

c *Post Nonam.* In ieuniis ita instituisse Pefagium scribit Durand. *loco supra cit.* & in c. solent distinct. 1. de consecrat. hoc idem iubetur. Horæ Nonæ meminit in Quadragesima *Ambr. srm. 8. in Psal. 118.* & *Amal. lib. 1. cap 7.* quia in ea. *Amal. ait lib. 3. c. 42.* expirauit Dominus; & quia ad Vesperam ieunabatur, *Microl. cap. 49.*

Item in Aduentu: quia Aduentus fere æquiparatur Quadragesimæ, *Hugo Vict. lib. 3. de spec. Miss. cap. 4.* & 9. In Aduentu ieinium erat, *Durand. lib. 6. c. 1. de Aduentu;* & de Romanis testatur *Radulph. prop. 16.* immo & vniuersale ieuniū illud vocat *Raban de insit. cler. lib. 2. capit. 22.* quod à Sancto Perpetuo Turon. Episc. institutum fuit, *ex Gregor. Turon. lib. Histor. 10. cap. 31.* & *Conc. Matison. can. 6.* fanciuit in Ferijs 2. 4. & 6. saltem obseruandum esse, cum quotidianum præcepisset Turonense 2. can. 6.

3 *Missa autem Defunctorum dici debet d post Primam diei; vbi vero dicuntur eorum Vigiliae mane post Matutinum diei, dictis huiusmodi Vigiliis cum Laudibus, immediate dici potest Missa pro defunctis. Sed in die Commemorationis omnium fidelium Defunctorum Missa Conuentualis dicitur post Nonam, quia eo die est principalis. In die etiam Depositionis Defuncti, vel Tertio, Septimo, Trigesimo, aut Anniversario solemini, in quo sit concursus populi, poterit similiter dici ultimo loco post Nonam.*

d *Post Primam diei.* Properandum, enim est in suffragijs Defunctorum. at in diebus alijs, de quibus in hoc numero, rete post Nonam; tum quia discordat ab

Officio; tum quia Hora Nona & ipse Christus emisit Spiritum; tum quia Hora Nona mæroris est, vt in die ieuniij.

4 *Excipiuntur ab hoc ordine dicendi Missam Conuentualem, Missam in Natiuitate Domini, quarum prima dicitur post median noctem finito, Te Deum laudamus, in Matutino, secunda in aurora, dictis Laudibus, & Prima, tertia vero in die post Tertiam, vel vbi aliter ex dispensatione Apostolica disponatur.*

e *In*

e In Natiuitate Domini. De prima Missa in nocte extat Canon Thelesphori de consecrat. dist. 1. nocte. quia nocte natus est Christus. De secunda in aurora, ibidem, quia Pastores ea hora creduntur adorasse Christum natum. Plura in Rubrica de Natiuitate.

f Ex dispensatione Apostolica. Intellige de concessa post Conc. Trident. quod prohibet, ne alijs horis, quam debitis, Missæ celebrentur, Sess. 22. sublatis qui-buscumque priuilegijs, ut declarauit Sacra Congregatio super Conc.

g Missæ Votiuæ, quia non correspondent Officio, si solemniter celebrentur pro re gravi, vel publica Ecclesiæ causa cum populi frequentia, dicantur post Nonam.

Duplicem habes causam; discordantiam ab Officio, & frequentiam populi, qui dum tardiori Missæ interest, quasi suo ieiunio orationi publicæ vires addit.

Dehis, quæ clara voce, aut secreto dicenda sunt in Missa. XVI.

IN Missa priuata clara voce dicuntur, Antiphona, & Psalmus ad Introitum, Confessio, & quæ sequuntur, excepta oratione, Ausfer a nobis, & Oramus te Domine per merita Sanctorum tuorum, &c. Item, Introitus, Kyrie eleison, Gloria in excelsis, Dominus vobiscum, Oremus, Fleatamus genua. Leuate, Oratio, vel Orationes, Prophetia, Epistola, Graduale, Versus, Tractus, Sequentia, Euangelium, Credo, Offertorium, Orate fratres, solum hæc duo verba, Prefatio, Nobis quoque peccatoribus, solum hæc tria verba. Item Per omnia sacerdula sacerdorum, &c. cum Pater noster, Per omnia sacerdula sacerdorum, cum Pax Domini, Agnus Dei, Domine non sum dignus, hæc quatuor verba tantum, Communio, Oratio, vel Orationes post Communionem, Humiliate capita vestra Deo, Ite Missa est, vel Benedicamus Domino, vel Requiescant in pace, Benedictio, & Euangelium, In principio, vel aliud Euangelium. Alia omnia g dicuntur secreto.

Hæc eadem Burchard. Quæ hic clara voce dicenda enumerantur, habent a pertinente causam, ut audiantur a populo: specialiæ cuiusque causas enarrabimus, cum de ijsdem singillatim infra suis locis agemus.

g Dicuntur secreto. De prece cum silentio in Missa Clem. lib. 8. Constat. Apost. capit. 12. Concil. Laodic. can. 19. Trident. sess. 22. can. 5.

Causa multæ. Primo, quia secretum Mysterium est, Hugo Vit. Erud. Theol. in Specul. Eccles. cap. 7. Secundo, quia significatur in hoc sacrificio latere sacrificia antiqua, Amalar. lib. 3, cap. 19. Tertio, & è contra, hoc sacrificium latuisse in antiquis, Gemma lib. 1. capit. 40. Quartio, silentium Sacerdotis latubulum Christi

fit indicat. Innocent. III. lib. 2. capit. 54. multoties enim latuit in vita suæ cursu Christus: vnde & in Missa multiplex silentium. Quinto, in passione Christi discipuli non nisi occulte confitebantur Christum; S. Thom. 3. part. quest. 83. artic. 4. ad 6. Sexto, ut videatur Sacerdos loqui cum Deo, quo cum corde loquimur clamantes magis, quam ore. Septimo, ne populus tædio afficiatur, neque Sacerdos longo clamore voce deficiat, Gemma lib. 1. c. 103. Postremo, ne ipsa verba, in sacrificio potissima assiduitate auriu vilescant, Alcuin. de celeb. Missa. nā repetuntur in omni Missa & memorie facile mādarentur, quod de Canone præsertim intellige: qui sine culpa graui non potest alio totus legi. ita Doctores communiter.

2 Sa-

2 Sacerdos autem maxime curare debet, ut ea, que clara voce dicenda sunt, distin-
cione, & apposite proferat, non ad modum festinantur, ut aduertere possit, quae legit,
nec nimis morose, ne audientes radia afficiat: neque etiam voce nimis elata ne per-
turbet alios, qui fortasse in eadem Ecclesia tunc temporis celebrant, neque tam sub-
missa, ut a circumstantibus audiri non possit sed mediocri, & graui, quae & deuotio-
nem moueat, & audientibus ita sit accommodata: ut, quae leguntur, intelligant. Quae
vero secreto dicenda sunt, ita pronunciet, ut & ipsem se audiat, & a circumstanti-
bus non audiatur.

Non eget Commentario; sed moni-
tione. Primo, ne clara voce dicantur ea
prima verba: *Memento Domine famu-*

*lorum, &c. Secundo, ne secreras alias O-
rationes addat celebrans. Tertio, Verba
consecrationis secreto dicantur.*

3 In Missa solemni quando dici debent, a celebrante Gloria in Excelsis, & Credo, in-
tonantur, & cantantur, Dominus vobiscum, & orationes ante Epistolam, Dominus
vobiscum, Oremus, ante Orationes, & ante Offertorium, Praefatio. Per omnia saecula
saeculorum, cum Pater noster, Per omnia saecula saeculorum, cum Pax Domini, & ora-
tiones post communionem. Alia, que in Missa priuata dicuntur clara voce, in Mis-
sa solemni a celebrante dicuntur submissa voce.

Eadem Burchardus.

De ordine genuflectendi, sedendi, & standi in Missa priuata, & solemni. XVII.

1 In Missa priuata Sacerdos genuflectit, quando legit Euangeliu[m] S. Ioannis, In principio, ad illa verba, Et verbum caro factum est: & in Euangeliu[m] Epi-
phania, Cum natus esset Iesu[s], ad verba illa, Et procidentes adorauerunt eum. Item in Euangeliu[m] Ferie iiii post Dominicam quartam Quadragesima, ad illa verba in fine, Et procidens adorauit eum. Item genuflectit Dominicale Pal-
marum, & in Missis de Cruce ad illa verba in Epistola, In nomine Iesu omne
genuflectatur, &c. & quando legitur Passio, ad illa verba, expirauit, vel, emi-
fit spiritum, ut suis locis notatur. Item genuflectit cum dicit, Fletamus ge-
nua. Item quando in Quadragesima dicit in tractu Vers. Adiunca nos Deus,
&c. & in omnibus Missis de Spiritu sancto, cum dicit Vers. Veni sancte Spiritus,
reple. &c. Item, quando Sacramentum in Altari discopertum appareat, ge-
nuflectit quoties ante illud transi in medio Altaris: & quandounque in Or-
dine Missa, & in ritu seruando celebratione Missa notatur, quod debeat genu-
flectere.

Prima duo habet Burchardus.

Vsus genua flectendi ortum habet ab
antiquis, & habetur expreſſe 3. Regum
cap 8. vt omnitem genitilium ritus, tum a
Christo Luc. 22. a Sancto Stephano Att.
7. Finis illius duplex est, ad orandum, &
ad adorandum: ille significatur a Sancto
Ambroſio libro 6. Hexameron. capit. 9. fle-
xibile genu, quo Domini mitigatur of-

fensa, ira mulcetur, gratia promouetur.
de hoc autem Alcuin. cap. de Parascene ait:
per hunc habitum corporis mentis hu-
militatem ostendimus. & Honorius in
Gemma lib. 1. c. 117. cadiamus in terram,
ait, vt Christum in carne adoremus; vt
item memoremus, nos in Adamo cecidisse,
& mole corporis grauari ingemi-
scamus; & vt lapsum anima[n]t nostrā in vi-
tia,

ria dum corpore ad terram cadimus, pos-
nitendo fateamur. Vnde & *Raban* libr. 2.
de Instit. cler. cap. 41. inflexio genuum,
inquit, pœnitentia, & luctus est indicium.
in Liturgia Sancti Petri, pœnitentiam fa-
cere, est genuflectere, ut ibi notat *Lindan*. Quare in primis quinque casibus
huius Rubricæ quis non videat, adora-
tionis ergo genuflecti? & item in duobus
ultimo erga Spiritum Sanctum, & Sa-
crosanctam Eucharistiam. In sexto vero,
ad, *Flectamus genua*, oratur genuflecti-
mus; in septimo ad illa, *Adiuuanos*, cum
Tractus idem sit, ac luctus, ut docuimus

supratit. 10. genuflectimus ad indican-
dum solemnum luculum. *Raban*. ubi su-
pra.

Et quamvis Concilium Nicenum ca-
none 20. in vulgatis exemplar. vel 29.
apud *Turrianum*, statuerit, non genufle-
ctendum in Dominicis, neque tempore
Paschali; sed à stantibus orandum esse,
ad significandam libertatem, ut ait *Ru-
pert*. lib. 8. cap. 3. quam Christus sua Re-
surrectione nobis acquisiuit; tamen non
prohibuit adorationes cum genufle-
xione, quod bene nota pro mox di-
cendis.

2 *Circumstantes autem in Missis priuatis semper genuflectunt, h etiam tempore Pas-
chali, i præterquam dum legitur Euangelium.*

Eadem & *Burchardus*.

h *Etiam tempore Paschali*. Tam ad
doctrinam in priuata Missa audiendam,
quam ad Orationem, & mysteria tremenda,
titulo adorationis curvantur genua à
populo in tota Missa: *nisi dicamus, pri-
uatam Missam audiri, sicut & priuatas
fieri preces, etiam tempore Paschali, ge-
nibus flexis: quo modo orauit S. Paulus
in littore Tyri genibus positis. *Act. 20.*
paulo ante Pentecosten. nō enim ea fuit
oratio solemnis, iudice *Lor.* in eū textum.

i *Præterquam dum legitur Euangelium.*
Anastasij Papæ decreto de conf. dist. 1.
Apostolica, Sacerdotes, & cæteri omnes
ad Euangeliū stare debent, ut promptio-
res se ostendant ad credendum, & obe-
diendum Euangeliō. Sed antiquior Cle-
mens lib. 2. *Constit. Apost.* cap. 61. testatur,
Apostolos constituisse, ut etiam laici as-
surgant ad Euangeliū. imò vero & ca-
pita nudabātur in *Ordine Romano*, quod
& hodie obseruatur.

3 *In Missa solemni celebrans genuflectit, k ad omnia supradicta, præterquam ad 1
Flectamus genua, & tunc ipse solus stat, Diaconus vero & Subdiaconus & omnes
alij genuflectunt. Ad uersum vero, m Adiuuanos Deus, &c. & ad iversum, Veni
sancte Spiritus, &c. genuflectit usque ad finem. Item genuflectit in die n Annunia-
tionis Beatae Mariae, & in tribus Missis Natiuitatis Domini, etiam quando can-
tatur in Choro. Et incarnatus est, &c. Alijs diebus, si sedeat, cum cantatur ea ver-
ba, non genuflectit, sed o caput tantum profunde inclinat apertum: p Si non sedet,
genuflectit.*

K *Ad omnia supradicta*. Cum priuati-
tim legit, & iterum, quando publicè di-
cuntur: sicuti fit ad *v.* *Et incarnatus est*,
&c. in Symbolo priuato, & publico, si
non sedet celebrans.

l *Flectamus genua*. In Missa priuata
ipsemet Sacerdos dicit, *Flectamus*, &
genuflectens exemplo suo docere debet
alios. In solemni sufficit, ut Diaconus
inuitans populum idem faciat. Sacerdos

autem Deum orans regulariter stare de-
bet, qui præfert personam Christi stan-
tis. *Act. 7.* & orantis Patrem in Cœlis.
Amalar. lib. 4. cap. 4. & 7. *Durand.* libr. 5.
cap. 5.

m *Adiuuanos Deus*, &c. Quæres for-
tasse hoc loeo: Cur in solemni celebrans
genuflectit usque ad finem dictorum.
Versum, qui in priuata Missa genufle-
ctere iubetur nonnisi ad prima verba?

Re-

Respondeo, quod in priuata debet Sacerdos commode posse legere Versum in libro, & ideo sufficit ut genuflectat ad prima verba: in solemini ea cantat Chorus, neque celebrans est in alijs tunc occupatus. genuflectit autem celebrans vtrumque genu in medio Altaris post lectum a se Euangelium. de Versu, *Adiuuans*, tradit hunc ritum in priuata Missa *Burchardus*.

In Annunciationis B. Mariae, &c. Ut nimirum his diebus maiori cum veneratio adoretur Mysterium articuli, & Festi propriissimum. ante Radulphum Romanum numquam ad hæc verba: *Et incarnatus est*: genuflectebant. *propof. 23.* sed

ritum tamen tradit huius genuflexionis in omnibus Missis. *Honor. in Gemma lib. 1. cap. 118.*

o Caput tantum profunde inclinat. Quia iam genuflexit, quando submissa voce cum ministris ad Altare Symbolum recitauit: caput autem inclinat apertum.

** Idem præstare debent Ministri, qui cum celebrante sedent.*

p Si non sedet, genuflectit. Scilicet in superioris Altaris gradu. neque vero stare conuenit ad verba tantæ Filij Dei humilitatis: sedere potius conuenit, quam stare; quia sedendo, addita capitis profunda inclinatione, contrahitur, & minatur homo.

4 Ministri semper genuflectunt cum Celebrante, præterquam q Subdiaconus tenens librum ad Euangelium. & Acolyhi tenentes candelabra, qui tunc non genuflectunt. Et cum Diaconus cantat illa verba, ad qua est genuflectendum, *r ipse versus librum.* *Celebrans, & omnes alijs versus Altare genuflectunt.*

q Subdiaconus, &c. In hoc casu se gerunt. ac si ille marmoreum esset legile, & Acolyhi marmorea candelabra; neque textus Euangelicus demitti debet, neque lumen illius, vt ita dicam, humiliari, *Cæ-*

remon. Episc. li. 1. cap. 10. & seq.

r Ipse versus librum. Ne videatur recedere a libro, in quo legere sequentia debet. alijs versus Altare, vbi est Crux, cui debetur adoratio.

5 In Choro genuflectitur ab ijs, qui non sunt Pralati, & ad Confessionem cum suo Psalmo. In Missis autem & Feriarum Aduentus. Quadragesima, Quatuor Temporum, & Vigiliarum, que ieiunantur, ac in Missis Defunctorum, genuflectunt omnes, etiam ad Orationes, & dicto per Celebrantem, Sanctus, usque ad Pax Domini, & ad Orationes post communionem, & super populum, excepta y Vigilia Pasche, & Pentecostes, ac Natiuitatis Domini, & Quatuor Temporibus Pentecostes. Et similiter ab omnibus genuflectitur & quando eleuantur Sacramentum.

f Ad Confessionem. Diximus enim supra genuflexionem esse indicium poenitentiae. *cum Rabano.* Prælati vero stant ob eorum dignitates, Abbates, & Protonotarij, & iij nempe, qui vti possunt Rochetto, si sæculares sint, & ijs digniores, sicut etiam Canonici, quando sunt parati, alias non, *Ceremon. Episc. lib. 2. cap. 8.* De genuflexione ad Confessionem idem ferè docet *Burchardus.* Cantores autem, si tunc cantant introitum, non genuflectunt, quia stare debent

ad Lectorile.

t Feriarum Aduentus, &c. De Orationibus in Quadragesima docet *Microl. c. 50.* eadem est ratio in Aduentu, & diebus ieiuniorum, vt diximus supra tit.

14. numero 2. Item in Missis Defunctorum ad luctum *ex Rabano* indicandum.

Omnes autem genuflectunt, ad unum.

u Ad Pax Domini. Si enim danda est Pax, a Clero stante est danda, *Ceremon. Episcop. libro primo capit. 24.* Sed & *Pax Domini:* in hoc loco Missa, *Resurrec-*

lectionem Christi significat, Innoc. III. lib. 6. cap. 4. ob quam standum est, ut in Dominicis, & tempore Paschali.

x. Ad Orationes post Communionem. quia eiusdem rationis sunt cum primis, quae dicuntur ante Epistolam, Microl. cap. 19.

y. Vigilia Paschæ, &c. Hæ Vigiliae sunt Festiæ, & solemnies, per modum festi Duplicis celebratae, præterquam quod Vigilia Paschæ & Pentecostes ad Paschale tempus attinent, quo stantes oramus. qua eadem ratione, his etiam addita non sunt Rubricæ in postrema recognitione Missalis Quatuor Tempora Pentecostes.

z. Quando elevatur Sacramentum. tradunt Honor. III. de celebr. Miss. cap. sanè, & Chrysost. apud Durand. libr. 2. cap. 40. quia adoramus Christum in Sacramento, & genufleximus in expiacionem blasphemie Iudæorum, qui dicebant flexo genu, Ave Rex Iudæorum lege Turrem. in can. quoniam, de confecr. dist. 3. Ab omnibus autem initio Canonis genuflexitur. Cerem. Episc. lib. 2. cap. 8.

* Dubitant non pauci in prædictis casibus, quando unicum genu, & quando duo genua sint flectenda? & celebrans quidem in Missa priuata iuxta usum communissimum ab initio ad finem usque unicō tantum genu debet genuflexere, ut facilius surgat, in Missa item solemnī

6. In Missa item solemnī Celebrans medius inter Diaconum & Subdiaconum sedere potest a cornu Epistole iuxta Altare, cum cantatur, Kyrie eleison, Gloria in excelsis, & Credo: alio tempore stat ad Altare, vel genuflexit, ut supra.

Possunt etiam sedere, dum cantatur Epist. & Graduale, si datur tempus, ex Decreto Sac. Rit. Congreg. relato ab Alcocer in suo Cœrimoniali, & semper se-

ad ea omnia, quæ sunt communia priuata Missæ. duobus autem genuflexere debet in Missa solemnī ad prædicta, quæ à Choro cantantur; & regulariter, quando cum aliqua morula in prædictis est genuflexendum, & quasi orandum.

Ministri vero intra Missam eadem servare debent, quæ facit celebrans, ut expeditius illi ministrant. ad: *Flectamus genua: ambobus genuflexant, & ad elevationem Sanctissimi Sacramenti.*

Subdiaconus patenam tenens non tenetur genuflexere toties, quoties celebrans; quia non illi tunc ministrat, ut Diaconus, qui est illi à latere proprius minister. semper autem genuflexit cum eo eidem vicinus.

Alij de clero à consecratione usque ad communionem duo genua flectere debent, cum transeunt ante altare, & item, quando patet Sacramentum in altari, quod etiam faciunt Cardinales in Cappella Papæ. duo quoque ad: *Flectamus genua, ad confessionem, orationes ieiuniorum, versus &c. de quibus supra, quando cum aliqua mora præscribitur genuflexio ratione cantus, vel actionis longioris.*

De Missa coram Sacramento in altari exposito, & genuflexionibus eo casu debitis dicemus in proprio capitulo, seu titulo.

Possunt etiam sedere, dum cantatur Epistola & congruit, à qua parte est credentia; & ut cedat latus Euangelij Episcopo sedenti, si adsit.

7. In Choro non sedent, qui aetate cantant reliqui autem possunt sedere, quando celebrans sedet, & præterea a dum cantatur Epistola, & Prophetæ, Graduale, Tractus, vel Alleluia, cum Versu, ac Sequentia, & ab Offertorio, usque ad incensationem Chori, & si non incensatur usque ad Praefationem, & ad Antiphonam, quæ dicitur in Communione. Ad alia dstant, vel genuflexunt, ut supra.

Eadem Burchardus in Ordine Missæ. a Dum cantatur Epistola, &c. Sedetur ad Epistolam, Ambros. in Epist. ad Cor.

vt maiori deinde reverentia assurgamus ad Euangelium, Rupert. libro 2. capit. 32. Anima quoque ad doctrinam sedendo fit sa-

fit sapientior. qui vero non attendunt ijs, quæ leguntur, venialiter saltem peccant, *Suar. lib. 4. de Hor. can. cap. 22. numer. 20.* Acolyti vero nequaquam sedeant ad Epistolam; & quando sedent vna cum celebrante, sedeant super Altaris gradu in cornu Epistolæ facie versa ad celebrantem, non ad populum.

h *Ad incensationem Chori. Incensum.* enim ad oletur stanti, *Carem. Episc. lib. 1. cap. 23.* & hic simul aduerte, quod, dum oblata incensantur, adhuc in Choro sedent. *Carem. Episc. ibidem.*

* Vellent aliqui tamen, quod clerus staret ad incensationem Crucis, sicuti stat ad incensationem Episcopi: sed Episcopo stante, stat etiam chorus; & haec est propria causa, non autem incensatio eiusdem. Vnde, quia Papa sedet, dum incensatur, non asurgunt Cardinales, nisi Papa incensato.

c *Qua dicitur Communio.* Non enim, ut alias, cantatur haec Antiphona, dum populus communicatur; quo casu ob reverentiam Sanctissimo Sacramento exhibendam standum esset; sed cantatur post communionem Sacerdotis, dum ablutionem sumit, quando neque ratio est genuflectendi, neque standi, ergo sedent, quamquam monet adhuc *Carem. Episc. lib. 2. cap. 8.* ut *Communio*, cantetur immediate post *Agnus Dei*, quod si accidat fieri, facta communione celebrantis, & aliorum, eo casu sedetur.

d *Ad alia stant.* Qua nam sunt haec alia, ad quæ stare Clerus iubetur? nimirum

primo ad Introitum, *Alcuin. quid significant vestimenta;* quo excitantur operarij Christi, & inuitantur ad opus, *Amalar. lib. 2. cap. 5.* hoc est, ad sacrificium, ad quod ingreditur Sacerdos, opus vere sumum.

Item ad Orationem, exceptis diebus ieiuniorum, ut supra, quibus genuflectimus.

Item ad Euangelium ratione supra allata, *cum decreto Anastasi* hoc tit. n. 2.

Item ad Praefationem, in qua statim, ut Sursum corda, & corpora simul habeamus; nec genuflectimus, nisi initio sacri Canonis. *Carem. Episc. lib. 2. cap. 8.* ut supra dictum est.

Item statim deposito Calice standum erit; quia hoc eodem tit. num. 5. genuflectere debemus in diebus ieiunorum, usque ad *Pax Domini*. Ergo Regula erit, quod in Festis stare debemus post eleuationem Sacramenti usque ad Antiphonam, quæ dicitur, *Communio*, ad quam sedetur.

Item ad Orationem post Communio nem, quæ rationis eiusdem est cum prima ante Epistolam, ut pluries diximus.

Standum præterea erit usque ad finem Missæ; quia neque sedere, neque genuflectere iubemur.

Stare autem solemnitatem significat, sicut genuflectere, ut diximus, mætorem, & luctum.

Denique à laicis etiam prædictæ regulæ seruati possunt in Missa solemnni.

De Coloribus Paramentorum. XVIII.

¹ *Paramenta Altaris, Celebrantis, & ministrorum debent esse coloris conuenientis Officio, & Missæ diei, secundum usum Romana Ecclesiæ, quæ e quinque coloribus uti conuenit, Albo, Rubeo, Viridi, Violaceo, & Nigro.*

Vestes Sacerdotales per incrementa ad eum, qui nunc habetur, ornatum auctæ sunt. nam primis temporis communis indumento vestiti Missas agebant, *Vulnaf. cap. 24.* & *B. Clemens inquit Honor. in Gemmalib. 1. cap. 89.* tradente B. Petro, usum sacrarum vestium ex lege de-

creuit. Sancta vero esse & honesta, S. Stephano Papa iussit, de consecrat dist. 1. *Vestimenta*, ex illius Epist. 1. ad Hilar. Anacletus meminit sacrarum vestium epist. 1. Hinc S. Hieron. lib. 13. in capit. 44. Ezechiel. Religio Diuina, ait, alterum habitum haber in ministerio, alterum in viu,

usu, vitaque communi. quo loco vtitur
Alcuin. capit. quid significet vestimenta.
 & re vera, si Sacerdotes antiqui vestes
 habuere ad sacrificia non communes,
 nos in communi ueste sacrificabimus? no-
 ui sicut in Christo homines, ait Hieron.
locus citatus, moribus nimis, & vestibus.
 Denique fortasse ideo in ueste coenatoria
 Christus Dominus hoc sacrificium insti-
 tuit, *Ioan. 13.* quam fuisse syndonem al-
 bam docet *Baron. An. Domini 34. n. 39.*
 At de singulis vestibus infra dicemus,
 nunc de coloribus earundem.

e *Quinque coloribus.* Totidem enu-
 merat colores *Innocent. III lib. 1. capit. 65.*

quamvis Nigrum confundere videatur
 cu Violaceo; quatuor principales faciens
 colores, quatuor coloribus antiquarum
 vestium legalium respontentes, Bissi, Pur-
 puræ, Hyacinthi, & Coccii. *Exod. 28.*
 Certum autem est, quod post Sylvestrum
 varius color fuit in usu, si forte antea lino
 vel lana tantum vtebantur, nam Macha-
 rius donata fuit stola a Constantino Ma-
 gno filiis aureis texta, *Theodor. libr. 2. Hi-*
stor. cap. 27. Planeta Sancti Gordiani pa-
 tris Sancti Gregorij erat coloris callanei,
ex Ioanne Diacon. lib. 4. capit. 83. forte est
 idem color, qui viridis.

2 *Albo colore vtitur a Vesperis Vigilia f Natiuitatis Domini usque ad Octauam Epiphaniae inclusive, exceptis Festis Martyrum, que infra eam veniunt. Fe- ria quinta in Coena Domini, & h. Sabbato sancto in Officio Missa, & ab illo die usque ab Sabbatum in Vigilia Pentecostes ad Nonam, in Officio de Tempore, praterquam in Missa Litaniarum, & Rogationum. In festo i Sanctiss. Trinitatis. In Festo l Corporis Christi. In Festo m Transfigurationis Do- mini. In Festis n Beatae Mariae Virginis, praterquam in benedictione Cande- larum, & Processione, que fit in Festo Purificationis eiusdem. In Festis o An- gelorum. In Natiuitate p Sancti Ioannis Baptiste. In principali Festo q San-cti Ioannis Evangeliste, quod celebratur infra Octauam Natiuitatis Domini. In utraque r Cathedra Sancti Petri. In Festo Sancti s Petri ad Vincula & In Conuersione Sancti Pauli. In Festo u Omnia Sanctorum. In Festis x Con- fessorum Pontificum, & non Pontificum, & Doctorum. In Festis sanctorum y Virginum non martyrum, & nec virginum, nec martyrum. In Dedicazione, & Consecratione Ecclesie, vel Altaris, ac a in Consecratione Summi Pontificis, & in anniversario Creationis, & Coronationis eiusdem, & Electionis, & Consecrationis Episcopi. Item b per Octauas predictorum Festorum, que Octauas habent, quando dicitur Missa de Octaua, & in Dominicis infra eas occurribus, quando in eis fit Officium de Dominicis praterquam in illis Dominicis, quibus tributus est color vio- laceus. c In Missis Votivis supradictorum Festorum, quocunque tempore dicantur: in Missa d de Sponso & Sponsa.*

Albus color adhibitus est sacrificijs, teste *Hieronymo contra Pelagian.* & si-
 gnificat gloriam, gaudium, & innocentiam. *ex eodem Hieron. in Ezech. & alijs Patribus.*

f *Natiuitatis.* Quia natus est Christus carens originali peccato, & in Epiphania propter splendorem stellæ *Inno- cent. III loc. cit.*

g *In Coena Domini.* Propter Confe-
 ctiōnem Chrisimatis, quod mundationi
 animarum deseruit; & in Euang. Missæ

de lauandis pedibus agitur. *Idem ibidem.*
 Adde vestem coenatoriam Christi fuisse
 albi coloris, *ex Baron. supra cit.* hoc co-
 demtit.

h *Sabbato sancto, &c.* Nam Resurre-
 ctionis Angelus testis & nuncius stola
 candida coopertus apparuit. *Idem Innoc.*
Vestimentum eius sicut nix. Matth. 28.
 In Ascensione quoque Christi steterunt
 Angeli iuxta Apostolos in vestibus albis,
Act. 1. cuius ritus Paschalis meminit *Pal- ladius in libello de vita S. Nicet. Luga-*
i San-

i Sanctissime Trinitatis. Quis purior Deo? & hoc docet Directorium divini Officij ante annum 1557. citatum in Missali codem anno 1557. impresso Venerijs.

l Corporis Christi. Eadem ratione, qua supra, in Cœna Domini, color albus adhibetur.

m Transfigurationis Domini. Ex predicto Directorio, & Missali. nam in ea vestimenta eius facta sunt alba, sicut nix Matth. 17. Et nubes lucida obumbravit eos.

n Beatae Mariae Virg. Ex eodem Directorio, quia purior sub Deo Creatura nequit intelligi. Damascen.

o Angelorum. De quoru nitore Deus ad Luciferum: ubi eras, cum me laudaret astra matutina? Iob 38. & haec Innocent. III. loc. cit. in hanc Rubricam.

p Sancti Ioannis Baptiste. Qui natus est sine peccato, sanctificatus in utero idem ibidem.

q S. Ioan. Euang. Ex predicto Directorio. de quo tanquam de Virgine, & Virginis altero filio tunc fit Festum, nascēte Christo primogenito Virginis.

r Cathedra S. Petri Innocent. III. sup. in qua veneramur Petrum, tanquam Pontificem.

s Petri ad Vincula. Ex predicto Directorium ob eiusdem innocentiam declarandam, tum ob Angelicam liberationem. in albis enim forte Angelus apparuit Petro.

t In Conversione Sancti Pauli. Innocent. III. sup. ad significandam primam eius sanctitatem baptisitalem.

u Omnim Sanctorum. In quo fulget præcipue nomen Deiparæ Virginis, &

leguntur eo die amicti stolis albis Innocent. III. Aliqui Trinitatem includunt in hoc Festo ob primum Festi Responsorium; sed Festum est Beatae Virginis, & Sanctorum, ut patet ex Martyrologio Romano.

x Confessorum. Ad indicandum can-dorem, & morum in illis, & doctrinæ in Doctoribus. Innocent. III. loc. cit. Idem fiat in Festo Stigmatum Sancti Francisci, Sacra Rituum Congregat. 9. Decembris 1623.

y Virginum, &c. In testimonium puritatis & castitatis earum, quia albo colore gaudet castitas.

z Consecratione Ecclesie. Nam Ecclesia virgineo nomine nuncupatur ab Apostolo 2. Cor. 11. Innoc. supra.

a In Consecratione Summi Pontificis, &c. Innocent. III. loco citato. Ratio esse potest, quæ supra de Pontificibus est allata.

b Per Octauas, &c. Ex eodem Directorio: quia supra diximus, totam Octauam esse unum, & idem Feflum.

c In Missis votiis. Quia sequitur naturam principalis Festi id, quod ea votuum; & militat eadem ratio coloris in votiis, quæ in Festis. Quod de Votis dicitur, multo magis verum est in Festis Translationum, Apparitionum, & similium Festorum.

d De Sponso, & sponsa. Quia supponitur in Sponsa benedicenda carnis integritas; unde Vidua nuptias non benedicimus. Rituale Rom. de Sacram. Matrimon.

Exceptionū in hac Rubrica omisimus causas, quia in sequentibus patebunt.

3 Rubeo colore vitur e à Vigilia Pentecostes in Missa usque ab Sabbatum sequens finita Nona, & Missa. In Festo sanctæ Crucis. g In Decollatione Sancti Ioannis Baptiste. In Natali Apostolorum Petri & Pauli, & in Festis aliorum Apostolorum (exceptis Festo principali Sancti Ioannis Evangelista post Natiuitatem, & Festis Conversionis Sancti Pauli, & Cathedrae Sancti Petri, & eius Vincularum) In Festo Sancti Ioannis ante portam Latinam. In Commemoratione Sancti Pauli Apostoli. In Festis Martyrum, excepto Festo sanctorum Innocentum, quando non venerit in Dominica: si autem h in Dominica venerit, vitur Rubeo; in eius vero i die Octava semper vitur Rubeo, quocunque die occurrat. In Festis sanctorum l Virginum, & Martyrum, & in Martyrum. D non Gauant. Rubr. Miss.

non virginum. Item n per Octauas predicatorum Festorum, que Octauas habent; quando si de Octaua, & in Dominicis infra eas Octauas occurrentibus, eodem modo ut dictum est supra de colore Albo. Item in Missis votiis supradictorum Festorum, & in Missa o pro eligendo summo Pontifice.

Rubeus color, seu purpureus indicat dignitatis gradum alijs excellentiorem; humano sanguini similis est; igneam refert naturam. ex quibus facile patebunt sequentes ritus,

e Vigilia Pentecostes. Innocent. III. loco citato, propter Sancti Spiritus feruorem, qui in igne descendit. Act. 2. & propter potestatis plenitudinem in igne significatam, Apostolisque datam, ex Tobia Corona de Templis p. 1. c. 49.

f Sancta Crucis. Ex citato Directorio, quæ sanguine Christi consecrata fuit, & passionem illius indicat Rubeus color.

g In Decollatione, &c. Innocetius III. ob effusionem sanguinis.

h In Dominica venerit. Ex eodem Directorio, ratione Dominicæ, quæ semper est festiva, cui & idcirco eo die con-

ceduntur Hymnus Angelicus, & Allelu. Festiuus enim SS. Martyrum color est Rubeus; qui vt Festiuus est, Dominicæ congruit, vt Rubeus vero conuenit Officio de Innocentibus, quod fit in Dominicæ.

i Die octaua Ex eodem Directorio. Octaua enim glorificationem denotat. Amal. lib. 4. cap. 29. & 36.

l Virginum & Martyrum. Quia Martyrum præfertur virginitati: Innoc. III. loco cit.

m Martyrum non Virginum. Quia pro Christo sanguinem fuderunt.

n Per Octauas Predicatorum. Ratione supra allata numero præcedenti. ex citato Directorio.

o Pro eligendo Summo Pontifice. Quia aquila et Missæ de Spiritu Sancto.

4 Viridi colore vitur ab Octaua Epiphania usque ad Septuagesimam, & ab Octaua Pentecostes usque ad Aduentum exclusive, in Officio de tempore, excepta Dominicæ Trinitatis, ut supra: ac exceptis Dominicis infra Octauas occurrentibus, in quibus color Octauarum seruatur: exceptis etiam Vigilijs, & Quatuor Temporibus, vi infra.

Eadem in citato Directorio. Viridis color medius est inter colores, ait Innocent. III. loco cit. & ideo vtimur eo in diebus ferialibus, & communibus, inquit ille; cuiusmodi sunt dies ab Octaua Epiphania usq; ad Septuagesimam, & ab O-

ctaua Pentecost. usque ad Aduen. in Officio de tempore. Dies etiam Dominicæ minus solemnes sunt his temporibus, & communes vocantur ab Innocent. comparative ad alias Dominicæ, & Solemnitates anni.

5 Violaceo colore vitur à prima Dominica Aduentus in primis Vesperis, usque ad Missam Vigilia Nativitatis Domini inclusive: & a Septuagesima usque ad Sabbatum Sanctorum ante Missam inclusive, in Officio de Tempore, excepta Feria quinta in Cœna Domini; in qua vitur Albo, & Feria sexta in Parascene, in qua vitur Nigro, ut infra: & p Benedictione Cerei in Sabbato Sancto, in qua Diaconus illius Praefationem dicens, solus vitur Albo: ea autem finita, Violaceo vt prius. Item in q Vigilia Pentecostes ante Missam, a prima Prophetia usque ad Benedictionem Fontis inclusive. In x Quatuor Temporibus, & Vigilijs, que ieiunantur, exceptis Vigilia, & Quatuor temporibus Pentecostes. In Missis & Litaniarum in die Sancti Marci Evangelista, & Rogationum, & in Processionibus, quæ his diebus sunt. In Feste u SS. Innocentium, quando non venerit Dominicæ. In benedictione x Candelarum, in die Purificationis Beatae Marie, & in Benedictione Cinerum, ac Palmarum, & in ipso Dominicæ in Palmis, & in eo-

in eorundem, ac generaliter in y omnibus Processionibus, & exceptis Processionibus sanctissimi Sacramenti, & quæ sunt a in diebus solemnibus, vel pro gratiarum actione. In Missis b de Passione Domini, c Pro quacunque necessitate, Pro peccatis, Ad tollendum schisma, contra paganos, Tempore belli, Pro pace, Pro vitanda mortalitate, Pro iter agentibus, & pro infirmis.

Eadem fere habet citatum Directoriū. tempore Innocentij Tertiij Niger color adhibebatur ijs diebus, quibus à nobis Violaceus; quo vtebatur Ecclesia tunc temporis bis tantum in anno, in Festo Innocentum, & in Dominica Letare, diebus, inquam, afflictionis, & abstinentia; pro peccatis, & pro Defunctis, inquit ille: nunc autem conuenientius Violaceo vtimur ab Aduentu ad Natalem Domini, & à Septuagesima usque ad Pascha. p Benedictione Cerei. Pertinet enim ad Paschale Sacramentum. Durand. libr. 3. cap. 18.

q Vigilia Pentecostes. Eadem ratione, qua Vigilia Pascha, afflictionis indicatæ causa, & Cathecumenorum humiliatis ante Baptismum.

r Quatuor temporibus. Durand. libr. 3. cap. 18. afflictioni enim debitus est color Violaceus.

s Vigilia, & Quatuor temporibus Pentecost. quæ sunt festiua, vt diximus.

t Litaniarum. Quæ cum meroe quodam celebrantur.

u Sanctorum Innocentum. Quia eo die ploratus matrum accidit, de quo in Euāgelio: Vox in Rhama audit a est, ploratus, &c. Matt. 2. & licet legatur idē in Octaua, color tamen est alius, Rubeus nimirū, & Festiuus, ratione allata supra, ex Amalario. Item alia est ratio coloris Violacei; quia descenderunt iij in limbum. Microl. cap. 36. quæ, quia communis est Io. Baptista, in cuius tamen Decollatione Rubeo vtimur; adde, illos non plene fuisse de novo testamento.

x Candelarum, &c. In Cinere, & Pal-

mis cum Passione Domini patet ratio coloris Violacei. in Cadelarum vero benedictione, & processione color Niger adhibebatur, ex Alcuino, sed diximus supra ex Innocent. III. Nigrum pro Violaceo usurpatum fuisse, fortasse ratio esse potest Prophætia Simeonis ad Matrem Christi: Et tuam ipsius animam pertransibit gladius, nam alioquin Missa, pertinet ad puritatem Virginis eiusdem, quæ purificari dicitur, & celebratur cum colore albo. Durandus autem libr. 3. cap. 18. anxiā Simeonis expectationem in hoc rito significari tradit.

y In omnibus processionibus. Hoc est, in ijs, quæ indicuntur ad Iubilæum consequendum, vel pluviām impetrandum, vel quid simile: nam in his casibus cum luctu, & dolore est procedendum.

z Exceptis Processionibus Sanctissimi Sacramenti. Quæ colore albo adhibito sunt, ratione allata in Festo eiusdem Sacramenti.

a In diebus solemnibus. Nam in his color adhibendus est, qui cōgruit Festo, vel Missæ post processionem cantandę.

b De Passione Domini. Ad Missam de Cruce color rubeus, vt sequatur qualitatem Festi principalis, in quo effusio Sanguinis Christi repræsentatur. Ad Missam vero de Passione violaceus, vt respondat Dominicæ de Passione, cum quæ participat in titulo & sacramento mortis Christi.

c Pro quacunque necessitate, &c. In his nouem casibus, & similibus, habent præcipuum locum luctus, afflictio, & pœnitentia.

6 Nigro colore vtitur Feria sexta in Parasceue, & in omnibus Officijs, & Missis Defunctorum.

Mortis est propriissimus color niger apud omnes. Innocent. III loco cit. cap. 65.

Acatij tempore erat hic ritus in usu, ex lib. 1. Collectan. Theodori Lectoris.

D 2 Regula

Regula verò in mutandis coloribus, ea est, ut mutatio fiat in primis Vesperis Festi. Si autem Vesperæ non sint integræ, is color adhibendus est initio Vesperarum, qui congruit illi, de quo dicitur Capitulum. Si Officium, & Missa discordat, color Altaris sequatur Officium; Vestitum

autem Sacerdotis sit color Missæ conformis; quæ diuersitas accidere solet in Feria tertia Rogationum, & in Vigiliis infra Octauas. Pro Missa vero solemni conuenit, ut pallium etiam Altaris concordet cum colore paramentorum Missæ: quod adnotauit recte P. Ruiz in suo Cæmon.

De qualitate Paramentorum. XIX.

1 In Officio Missæ Celebrans semper vtitur Planeta super Albam.

Qua de re suo loco, cum de alijs vestibus Sacerdotalibus p. 2. tit. 1.

2 Si autem sit Episcopus, & solemniter celebret, super Dalmaticam & Tunicalam.

De his etiam, cum de vestibus Pontificalibus par. 2. tit. 1.

3 d Pluuiali vtitur e in Processionibus, f & Benedictionibus, quæ sunt in Altari. Item in Officio g Laudum, & Vesperarum, quando solemniter dicuntur. Eodem vtitur h Assistens Celebranti in Missa Pontificali. Item, quando Celebrans i post Missam Defunctorum facit in fine Absolutionem.

d Pluuiali. Pluuiale, & Cappa sunt idem. Durand. lib. 2. cap. 1. & forma quidem & vsus Pluuiialis similes sunt Cappæ, quam describit Honor. in Gemma lib. 1. cap. 227. Propria vestis, inquit, est Cantorum: & apud nos quoque Cantorum est Pluuiale, in Cærem. Episc. lib. 2. cap. 3. in Vesperis à singulis ordinibus, inquit ille, portatur. ergo Cappa hæc Honorij nō est Casula, quæ solius Sacerdotis est, aut Diaconi, & Subdiaconi ad summum: contra coniecturam Isid. lib. 15. orig. cap. 12. & contra Durand. libr. 2. cap. 9. qui volunt, Cappam esse Casulam. Sicut autem describitur Cappa. habet; inquit Honor. in supremo caput, ad pedes pertingit, fimbrias habet, anteaperta manet. & quis non videat hæc omnia conuenire Pluuiali tantum? Cappa est, quia capit totum hominem. Cappam etiam Rustici vocant, quod Latini Tugurium, Duranus ait loc. cit. Capannam rustici nostri; & Pluuiale quasi tugurium est, contra pluuias, ideoque Pluuiale vocatur. Immò vero apud laicos quoque

Cappa ea dicebatur, ut nos vidiimus ante paucos annos, quæ caputum habebat, ad differentiam mantelli, quod caputio caret. cuius caputij vñus erat absque dubio ad tuendum caput tempore pluuiæ, sicut in itinere caputio Feltri vtitur. unde & Pluuialis laicorum Cappa ea dici poterat. itaque modò Cappa Ecclesiastica cum caputio adhibita propriissime in processionibus, extra Ecclesiam, caputio tegens Sacerdotem, cum plueret, Pluuialis nomen, ut opinor, est adepta. Impluuiia dicebatur ea vestis, qua Sacerdotes per imbreu ytebantur, ex Varone. Pluuiale item quasi fluviale dici potest; quia lineæ, quæ in ora anteriori sunt fluiij, seu flumina, à Græcis vocantur ποταμοί.

Facile quoque accidere potuit, quod Ignatius Braccius Recinetensis (cuius laus est in Etymologijs omnium vocum, Italicarum, Græcarum, Latinarum, & Hebrearum, quarum parat immensum opus) postremo memonuit, à Plebe, & Plebano, quem Pluie-

Piuierio, vocauere, Academic Florentini; & vulgo, Piouano, dicimus additam esse vocem Italicanam, Piuiale, aut Pieuale, aut Piouiale, quod postremum latinitate donantes appellauerent Pluuiiale. Ea enim vestis est in vsu frequenter apud Parochos in Sacramentorum administratione. *Idem autem Honor. capit. 233.* concedit, Cappam deduci posse a Casula, id est, parua cappa; Casulam antiquam fuisse scio valde similem Pluuiiali nostro, excepto caputio, & anteriori parte, quae in Casula non erat aperta; unde & reflectebatur Casula, vtrinque super brachia Sacerdotis; & in eleuatione Hostiae ideo posterior Casula pars, ut hodie, eleuatur, ad brachia Sacerdotis magis expedienda. Ambrosiani vestigium retinent amplioris antiquae Casulae, tam latae, quam longae; & nos, cum de Casula, ex antiquioribus eam indicabimus infra. Addendum quod in *Ordine Romano in consecratione Episcopi* Ordinandus prima vice ante Ordinantem constituitur cum Cappa super Albam, Cingulum, & Stolam; certe non cum Cappa Episcopali; lanaea ordinaria, quae non adhibetur super Albam, & Stolam; sed cum Cappa, id est, Pluuiali: secunda vero vice, *ibidem* constituitur idem Ordinandus cum Planeta super Dalmaticam, Manicas, Sandalia, quae consona sunt consecrationi Episcopi in Pontificali moderno. ergo Cappa non est Casula, sed quasi Casula, & est Pluuiale. Vides cum forma simul & vsu antiquitatem? Vide *Mysteria*, ex *Gemma loco citato* 227. haec vestis conuersationem denotat: caputium vero supernum gaudium, quod est caput conuersationis, dicente Apostolo: *nossa conuersatio in celis est*; ad pedes pertinet ob perseverantiam: aperta manet ante, quia sancte conuersantibus eterna vita patet: in fimbrijs labor signatur. *Hac Gemma. Charitatem quoque significat Cappa, ibidem cap. 234.*

Dur. loc. cit. In Cappa hac intelligi docet gloriosam corporu immortalitatem; Gauant. Rubr. Miss.

vnde illa vtimur in Festis maioribus, & patent anteriores partes Cappae; quia corpora, inquit, facta spiritualia nullis animam obturabunt angustijs *ibidem* ipse vtitur vocabulo Pluuiialis; ante quem apud alium auctorem non inueni hanc vocem.

c In Processionibus. Processio, quasi progressio, a procedendo in publicum. *Durant. lib. 2. cap. 10.* cuius origo, An a Purificatione Beatae Virginis cu Iosepho, Simeone, & Anna? vel certius ex Historia Euangelica a turbis in die Palmarum? *Tertullianus libr. 2. ad uxorem* meminit processionum; & *Ambros. sermone 8.* Aliæ vero sunt ordinariae, ut in Festo Purificationis, in Dominica Palmarum, in Litanis maioribus, & minoribus, in Festo Corporis Christi, de quibus dicetur in proprijs rubricis. Aliæ extraordinariae, quæ auctoritate Episcoporum fieri solent, quarum exempla multa refert *Durantus loc. citato*; in his præfertur Crux cum luminebus, quorum auctorem faciunt S. Io. Chrysostomum *Socrates*, & *S. Zomenus citati a Cesare Francioito in obseru.* circa mysteria totius anni: Crux autem a Regularibus cum velo pendente, seu pallio, ex Decreto Sacr. Rituum Congreg. 14. Januar. 1617.* ad indicandam subiectiōnem, & inferioritatem respectu cleri sacerdotalis, eadem ratione, qua Baculo Abbatiali appenditur velum, seu sudarium nodo eiusdem ad differentiam Baculi Episcopalis: quod notatur in *Actis Eccl. Mediolan. de suppel. Eccl. li. 2.* & mulieri datur velamen supra caput subiectiōnis indicium sub viro *1. Corin. 11.* Porro ritus deferendi Crucem ante Ann. 398. teste *Baronio ibidem* fuit in vsu: & imago Christi terga debet vertere Clero sequenti, quasi Christus praetere videatur, nisi sit Archiepiscopalis, vel Papalis, in qua imago Crucifixi respicit Archiepiscopum, vel Papam, quasi ex illius aspectu in summa animarum cura iij recreentur, ut indicatur in *Ceremon. Episcop. libro 1. capit. 15.* & *libro 2. capit. 16.* & aperte in *Ceremon. Marcelli libro 3. capit. 20.* & *Crassi libro secundo ca. 42.*

D 3 etiam si

etiam si inter Crucem & Prælatum incedant Canonici, ut expresse dicitur in *Ceremon. Episcop. libro 1. cap. 15. citat.* contra recentiores quosdam, qui distinguunt in Cruce Archiepiscopali, quando immediate præcedit Archiepiscopum, & quando Canonici præcedunt eumdem post eis Crucem.

Cum igitur processio sit quædam Clerici cum populo itinerarya conuersatio, recte Pluuiale adhibetur, quod, ut diximus, sancte conuersationis formam designat.

f *Et benedictionibus.* hoc est, Cinerum, Cereorum, Palmarum, sacrarum Imaginum, &c. quæ, cū solemnies sint, Pluuiale iure merito exigunt; neque aliud induimenti genus aptius esse potest benedictioni solemnii, quæ sit extra Missam. Sunt aliae benedictiones, quæ non sunt in altari, & in fine Missalis de rebus varijs habentur, in quibus satis est Stola cum superpelliceo vti.

4 *Cum Celebrans vtitur Pluuiali, semper I deponit Manipulum, & vbi in Pluuiale haberi non potest, in benedictionibus, quæ sunt in Altari, Celebrans stat sine Planeta cum Alba, & Stola.*

I *Deponit Manipulum.* Manipulus non adhibetur cum Pluuiali: & fortasse, quia ille fletum, & dolorem significat, ut infra docebimus, ideo non concordat cū Pluuiali, quod diximus significare conuersationem cœlestem, & ex Durando gloriosam corporum immortalitatem, quæ fletum non admittit.

Dices: sunt processiones flebiles, ergo congruit in illis Manipulus fletus, & doloris. Respondeo, extra Missam nullum esse Manipuli Sacerdotalis usum; & de hoc ritu plena ratio penes auctores desideratur ad huc.

m *Pluuiale haberi non potest, &c.* Planeta cum Stola est habitus ad Missam tam & ideo potius Stola super Albam sufficit, deficiente Pluuiali. Verum licet

g *Laudum, & Vesperarum.* Laudes, & Vesperæ sunt pares numero Psalmorum, Hymnorū, & ratione Canticorum Evangelicorum, ut dicemus in Rubricis Breuiarij. Pluuiale in iis conceditur ad solemnitatem *Ceremon. Episcop. libr. 2. capit. 3. & 7.* Qui almutijs vtuntur, eas deponant, cum Pluuiale induant; sicut exunt Cappas, ij Canonici, qui his vtuntur.

h *Affistens Celebranti.* Ordo Rom. dat Cappas Presbyteris affistentibus Papæ celebranti. Vides hic etiam Cappas idem esse, ac Pluuialia?

i *Post Missam Defunctorum, &c.* Mis- sa finita, deponenda est Casula, quæ ergo nunc ad Absolutionem solemnem aptior erit vestis, quam Pluuiialis Cappa? vestis est ad omnia mage communis; neque benedicitur, quia communis est cuicunque Ecclesiastico, neque ordinata ad sacrificium Missæ.

in hoc habitu procedat celebrans, ac si haberet Pluuiale; non tamen hinc sequitur, Stolam gerere vicem Pluuiialis, ut ex verbis patet. quod malè inferunt alij.

* Stola vero vna cum Alba in modum Crucis ante pectus gestari debet cingulo de more coniuncta, & vtrinque religata. quod si adhibeat vna cum superpelliceo, soluta pendebit à collo hinc inde, quia ligari in modum crucis non potest: & eodem modo siue cum pluuiiali, siue absque eo adhibeat illa. fauet autem Concil. Braccar. 3. cap. 3. signum, ait, in suo pectore præparet crucis. licet enim ibi loquatur de stolæ usu in Missa, extra Missam tamen forma crucis, si fieri potest, muniri pectus decet: quod ex usu didici apud nos communiori.

s n *Dalmatica & o Tunicella vtuntur Diaconus & Subdiaconus in Missa solemnni, p & Processionibus, q & Benedictionibus, quando Sacerdoti ministrant.*

n *Dal-*

n Dalmatica. Eam assignat Diacono *Ordo Romanus.* Sanctus Syluester Diaconis concessit, ex *Damaso.* in Dalmatia fuit reperta, *Alcuin.* quid signif. vest. & *Isid.* 19. *Etymol. capit. 22.* primo textam ibidem fuisse scribit, eiusdem vero vñs in Ecclesia fuit ante Siluestrum. nam *Sæ-
ctus Cyprianus meminit,* & *Eutychianus Papa,* apud *Durant.* libro 2. capit. 9. Sacerdotum enim erat habitus, & Casulis introductis Dalmatica data est Diaconi, *Vulnaf. Strab.* cap. 24. qui tamen à *Vicecomite lib. 3. de Missa apparatu capi.* 26. iure refellitur cum antea lib. 3. cap. 29. probauerit ille, fuisse casulam in vñs Sacerdotum tempore Apostolorum, quod & nos infra suo loco ostendemus, vñs sunt etiā Dalmatica Reges summi; quorum nomina vide apud *Baron.* in *not. Mart. ad 31. Mai.* neque vero Syluester omnibus Diaconis eam concessit, sed tantum Romanæ Ecclesiæ, & in diebus tantum solemnibus in signum lætitiae *dis-
tin.* 76. *cap. de Ieiunio, ex Conc. Salegust.* exteris autem ex priuilegio Rom. Pont. vt ait *Gregor. lib. 7. epist. 3. ad Aregium;* qui *epist. 28.* & *113. eiusdem libro. 7.* tradit aperte fuisse Romanorum r̄atum Diaconorum propriam vestem. erat etiam Regula, quod Dalmatica adhiberetur cum, *Gloria in excelsis, ita Microl. c. 46.* hoc est, vbi *Gloria,* ibi Dalmatica vñs: non è conuerso: nam in Dominicis, Gaudete, & Lætare, vtimur Dalmaticis; non autem dicimus, *Gloria in excelsis.*

Forma antiqua Dalmatica erat sine manicis, & *Amian. Marcellin.* lib. 14. vocavit eam Pectoralem Tuniculam, quā nos cum manicis ad cubitum vocamus Italicè, Tunicella. pertusas habet alas, *Amalar. libro 2. cap. 21.* duas item lineas ante, & retro *ibidem.* manicæ latæ sunt, ex *Alcuin. supra:* vbi etiam notat formā habere Crucis, alia habebat, quæ nostræ non habent. vide *Iunoc. III. vel Amalar.* locis citatis, & citandis. Significat ergo Dalmatica lætitiam: item curam proximorum, *Iuo Carnot. Serm. de signif. in-
dum.* formam Crucis gerit, vt ea indutus mundo sit Crucifixus, *Alcuin. supra* per-

tusas alas habet, vt Christum imitetur, qui lancea fuit perfoissus. *Latere, Amalar.* *supra.* latus manicas, vt sit liberalis, qui ex officio cum Stephano Protomar. ministrare debet mensis. *Innocent. III. lib. 1. ca-
pit. 56.* cum gemina dilectione Dei, & proximi, quam indicant duæ lineæ ante, & retro. *Amalar. ubi supra.* Dalmaticæ denique vñs fuit super Albam, & consequenter cum Amictu & Cingulo, quæ conceduntur Diacono in *Conc. Narbon.* *cap. 12.* ex ritu antiquiore. * De Alba vt Diaconi ueste mentio est in *ord. Romano.* de *Conc. Prou. celeb.* Amictus autem, & cingulum concomitantur Albam.

o *Tunicella.* Subdiaconi ministrabant in Albis tempore Sancti Gregorij Papæ *libro 7. epist. 6;* iubet *Ordo Rom.* eis tradi congruas uestes Subdiaconales, & Mappulas in sinistra: sed quas uestes, non explicat. Subtile cum minori manica datum Subdiaconis scribitur in *Gemma libro 1. cap. 229.* & hoc est Tunicella, ideo sic appellata; quia minor est Dalmatica Diaconali. Ante Gregorium nescio quis, ait ipse loco citato. induit Subdiaconū, qui modus loquèdi excludit Siluestrum, quem faciunt quidam huius ritus auctores, & indicat per errorem id esse factū, vnde Gregorius removit Subdiaconalem uestem. *Concil. Braccaren.* 1. *capit. 27.* appellat Tunicam, & pates in ueste facit Diaconum, & Subdiaconum; fortasse ex prædicto abusu, quem postea correxit Sanctus Gregorius, quoad Subdiaconos. nunc eorundem strictrior est uestis, quam Diaconorum; & ideo dicta est etiam Subcula ab *Amalar. libro 2. cap. 22.* Significat autem loricam iustitiae, quæ communis est virtus, *Gemma vbi supra;* sed eadem significat, quæ Dalmatica, nisi quod Subdiaconus minori tunica indutus, si ad minorem virtutis gradum, quam Diaconus pertinet, tolerandus esse videtur. * suppone Albam Tunicellæ, ex *Concil. Narbon.* cit. consequenter Amictum & cingulum vt supra diximus de Diacono.

p *Et processionibus.* Ad maiorem nempe ornatum celebrantis Sacerdotis. Scriptus recentior, Ministris eiusdem dari pos-

D 4 fe

se in processione Sanctissimi Sacramenti Stolas Sacerdotales supra Cottam; sed hoc videtur contra Bullam Pij V. in qua prohibetur mutatio, additione rituum, & contra rationem, ne ij videantur equales celebranti; & contra usum Ecclesiarum communem, quem maximi facien-

dum existimo in Sacris Ritibus.

q. *Et benedictionibus.* Quæ scilicet sunt solemniter, non tamen cinerum, cereorum in Purificatione Beatae Virginis, nec Palmatum, in quibus Dalmatica & Tunicella prohibentur in sequenti numero.

6. *In diebus vero t. ieuniorum (præterquam in f. Vigilijs Sanctorum)* & in Dominicis & Ferijs & Aduentus & u. Quadragesima, ac x in Vigilia Pentecostes ante Missam (exceptis y. Dominica, Gaudete, etiam si eius Missa infra hebdomadam repetatur, & Dominica, Lætare, Vigilia Nativitatis Domini, Sabato sancto in z. Benedictione Cære, & in Missa, ac a Quatuor Temporibus Pentecostes) item in benedictione b. Candelarum, & Processione in die Purificationis Beatae Mariae, & in benedictione c. Cinerum, ac Benedictione d. Palmarum, & Processione: in Cathedralibus & e precipuis Ecclesiis utuntur f. Planetis plicatis ante pectus: quam Planetam Diaconus g. dimittit, cum lectrurus est Euangelium, eaque tunc super sinistrum humerum super Stolam complicatur: aut ponitur aliud genus Stola latioris in modum Planetæ plicatae, & facta Communione resumit Planetam, ut prius. Similiter Subdiaconus dimittit eam, cum lectrurus est Epistolam, quam legit in Alba, & ea finita, osculataque Celebrantis manu, Planetam h. resumit ut prius.

x. *ieiuniorum.* interdictum Gemma lib. 3. cap. 45. Dalmaticas tempore ieunij; quia diximus, Dalmaticam significare lætitiam, quæ in ieunio facile desideratur.

y. *Vigilijs Sanctorum.* Vigilia est principium Festi, Radulph. propos. 19. ergo & lætitiam aliqualem, non plenam habet; cum in eadem ieunemus.

z. *Aduentus.* Tempore Aduentus in aliquibus locis omitti Dalmaticas scribebat Amalar lib. 3. cap. 40. & libro 4. capit. 30. ut audius, inquit, resumatur, & festivius, quod aliquando omittitur; & item ad insinuandum tempus veteris testamenti in Aduentu, ratione cuius maior est gloria noui testamenti in Nativitate Domini. ibidem addit Honor. in Gemma lib. 3. cap. 1. quia vestes innocentiae & immortalitatis significantur per Dalmaticas nobis per Christum natum redditæ sunt, non ante Christum natum; vel quia ante Nativitatem Christi, neque Lex, neque Euangelium in ijs significata, qui Dalmaticas gerunt, cum claritate patebant, Rupert. lib. 3. cap. 2. tit. 3.

u. *Quadragesima.* A Septuagesima, usque ad Cenam Domini a Dalmaticis

abstinuere in quibusdam locis, aiunt Ordo Roman. & Alcuin. cap. de Septuag. antiquo vero more omitti, indefinite scribit Microl. cap. 47.

x. *In Vigilia Pentecostes.* Diximus supra, Vigiliam hanc esse parem Vigiliae Paschatis. in Missa vero lætitia perfunditur Ecclesia. Ideoque & Dalmaticæ sunt in usu ad Missam, non ante Missam.

y. *Dominica Gaudete.* Ecce lætitia, ergo cum Dalmaticis. idem affirmandum de sequentibus, ut patet.

z. *Benedictione Cære.* Quæ tota est festiva, sicut etiam Missa Sabbati Sancti.

a. *Quatuor Temporibus Pentecostes.* Dalmaticæ his temporibus decernuntur ob solemnitatem Spiritus Sancti à Concilio S. Alegroflano cap. 2.

b. *Candelarum.* Ob anxiæ Simeonis expectationem, inquit Durand. lib. 3. cap. 18.

c. *Cinerum.* Quia dies solemnis ieunij, & initium est Quadragesima, quæ excludit Dalmaticas.

d. *Palmarum, &c.* Quæ passionem Domini sapit potius, quam lætitiam inanem Turbarum. fleuit etiam Christus sedens

dens super Asinum. *Luc. 19.*

e *Principis Ecclesiis*. Præcipuas intellege præfertim, quæ sunt Collegiatæ insignes Canonicorum Cleri sacerularis, & quæ ob alias causas præcipue à populo, seu à Maioribus declaratur. Dantur enim Ecclesiæ minores, præfertim apud Regulares, de quibus num. sequenti. Sed in signioribus Regulatium Ecclesiis conceduntur planetæ plicatae à Sacra Rituum Congregatione, teste *Alcocer in suo Cæmoniali*.

f *Planetis Plicatis*. Diacono, & Subdiacono dantur Planetæ sæpius in *Ordo Rom.* Casula datur Diacono ab *Alcuin. cap. qui a signif. vest.* Item Subdiacono ea ratione, qua imitari debet Diaconum, ab *Honorio in Gemma lib. 1. cap. 231.* quæ eleuantur ante, ut liberius ministrare valeant, *Durand. lib. 3. ca. p. 11.* Puto etiam ad differentiam Casulæ sacerdotalis, quæ cum significet charitatem, secundū omnes Autatores, qui scripserunt de ritibus, intelligent Ministri, primo in prædictis diebus teneri ferè ad eandem perfectionem, ad quam Sacerdos in alijs temporibus; deinde ex charitate, non ex timore debere ministra re Altari, *Durand. vbi supra.*

g *Dimittit*. Dimittit autem Casula ab utroque lecturo Epistolam, seu Euangelium, quasi profiteantur in proprio ministerio legendi, eam non esse propriam

vestem. *Rupert. libr. 3. capit. 2.* & Subdiaconus quidem dimittit Casula, quæ charitatem denotat, lecturus Epistolam quæ significat legem veterem, legem timoris, non amoris: Diaconus vero induit aliam, seu eandem complicata in sinistro humero ad latus dextrum, lecturus Euangelium, legem scilicet amoris, ut in sinistris, & in dextris, in aduersis, & prosperis, charitatem ore & opere doceat; tum Euangelio, tūm ministerio usque ad consumptionem Sacramenti. *Durand. loc. cit.*

h *Resumit*. Casula à Subdiacono post Epistolam resumitur, quia post legem timoris data est lex charitatis. Diaconus vero resumit circa finem Missæ, quia non sufficit inchoasse in charitate, sed in ea finiendum est, *idem ibidem*. Vel dic *cum Amalar. lib. 3. cap. 15.* lecturos exui Casulis, quasi milites expeditos contra errores, duplicitâ denique Diaconus portat Casulam ab Euangelio ad Communione, ut quæ ore predicat, iugum Domini portans, opere quoque impleat, liberius, & expeditius ministrando. *Honor. in Gemma lib. 1. cap. 231.* *Lege Hugon. Vt. de special. Missæ obser. lib. 3. capit. 9. vbi in Casula ministrorum, quæ collum circuit, utrumque brachium, pectus, & humeros vestit; docet charitatem, quæ exigitur in voce collo formanda, in opere, corde, & in aliorum onere portando.*

7 *In minoribus autem Ecclesiis, prædictis diebus iejuniorum Alba tantum amicti ministrent i Subdiaconus cum Manipulo, i Diaconus etiam cum Stola ab humero sinistro pendente sub dextrum.*

Non enim congruunt Dalmatica ratione dierum: neque Casula ratione locorum.

i *Subdiaconus cum Manipulo*. Manipulus Subdiaconi propria vestis est, in *Ord. Romano*, qui tradit eis mappula in sinistra, de quibus dicemus infra, cum de Vestibus Sacerdotis. Vnū hic nota, quod licet Sacerdoti fuerit datus Manipulus ab initio ad tergendam pituitam oculorum, & narium, ut ibi probabimus, & fortas-

se eadem de causa à S. Silvestro fuerit idem concessus Diacono sub nomine pallæ linostimæ ad lauam (linum enim totum est ad tergendum oculos, & narres) non tamen Subdiacono datus fuit in hanc eandem causam Manipulus, sed ad tergendas fortes vasorum sacrorum; quod benè notauit *Durand. lib. 2. cap. 8.* eumque in sinistra cum alijs gerit, ad expeditius ministrandum. *Rupert. libr. 3. cap. 33.*

i Dia-

I Diaconus cum stola, &c. Stola Diacono datur ab Ordine Romano; quia Oratorium est, hoc est, Oratorum, seu Concionatorum, Aleuin. *supra*, quam ab Apostolicis dataim Diacono fuisse probabilius puto, tamquam de substantia ordinationis eius, non à Siluestro nomine pallæ linostimæ ad lœvum humerum, quod vult.

Vicecomes de appar. ad Missam: nam ad lœvam, hoc est, ad manum lœvam, explicat *Innocent. III. libr. 1. cap. 43.* *vbi de Manipulo agit*, vide infra de Manipulo. Verum à sinistro humero ad latus dextrum, ex

Conc. Braccar. I. cap. 27. vt ab actiua laboriosa ad contemplatiuam suauem transeat. *Honan Gemm. lib. 1. cap. 230.* vel, vt portet hic iugum Domini in sinistra, id est, in præsenti vita cum spe quietis futura in dextera, *Durand. lib. 2. cap. 9.* Cæterum dexteram Diaconi partem vult esse liberam, ob ministerium Altaris, *Concil. Tolletan. 4. cap. 39.* quæ rationes etiam valent pro Casula complicata ad modum Stole. Diaconus autem, cù induit stolam, osculetur Crucem, quæ est in medio eius. *Cerem. Episc. lib. 1. c. 9.*

De Præparatione Altaris, & ornamentorum eius. XX.

m **A**ltare, in quo sacro sanctum Missæ sacrificium celebrandum est, debet esse in Lapideum, & ab Episcopo consecratum: vel saltem p. ara lapidea, similiiter ab Episcopo consecrata, in eo inserta, quæ q. tam ampla sit, ut Hostiam, & maiorem partem Calicis capiat. Hoc Altare operiatur & tribus mappis, seu tobaleis mundis, ab Episcopo, vel alio habente potestatem & benedictis, superiori saltem oblonga, quæ usque ad terram pertingat, duabus alijs brevioribus, vel una duplicata. & Pallio quoque ornetur coloris, quoad fieri potest, diei Feste, vel Officio convenientis. Super Altare u. Collocetur Crux in medio, & Candelabra saltem duo cum y Candelis accensis hinc, & inde in utroque eius latere. Ad Crucis pedem ponatur & Tabella Secretarum appellata: In cornu Epistolæ a Cussinus supponendus Missali: & ab eadem parte Epistolæ paretur b Cereus, ad eleuationem Sacramenti accendendus, c Parua campanula, d ampulla vitrea vini & aquæ, cum peluicula & emanuergio mundo in fenestella, seu in parua mensa ad hoc preparata. Super Altare f nihil omnino ponatur, quod ad Missæ sacrificium, vel ipsius Altaris ornatum non pertineat.

m Altare. Locus hic sopponitur sacer vel deputatu: ab Episcopo. cap. nullus de consecrat. dist. 1. ex S. Siluestro saltem sit benedictus ritu proprio in Rituali Romano Pauli V. Non potest autem Episc. deputare Oratoria in domo priuata, ex litteris Cardinalis Lancellotti ad Episcopos datis, nomine Pauli V. 10. Marij 1615. vt ibi fiat Missa, citatis à Scortialib. 2. capit. 13. immo ex Concil. Trident. sess. 22. de obseru & euitan. in sacr. Missæ non tamē intelligitur domus priuata Palatiū Episcopi, vt notauit Carolus ad Epif. Nouar. in Comment. Canon. ad cap. Missarum 23. de consecr. distinc. 1. in eo enim Cappella deputari potest pro Missa celebranda, quod si violetur locus (qua de re optime Suar. dist. 81. sect. 4.) non potest

ibi celebrari sine peccato. *Azor. lib. 10. t. 26.* per totum. Deducunt vocē hanc, Altare, ab altitudine, Festus, & alijs quasi sit alta Ara, *Vulafra. cap. 5.* vel alta res, *Gemmalib. 1. cap. 122.* vel ab alendo, quia igni Altaris addebatur alimentum, *Isidor. lib. 15. Orig. cap. 4.*

Patet Altaris usus in Scripturis Sacris, à Noe, qui primus ædificauit Altare; & in nouo testamento 1. Cor. 9. Hebr. 13. Sixtus II. decreuit, vt Missa non fiat nisi in Altari, *Radul. prope. 23.* & significat Primo mensam Domini. *Amalar. lib. 1. cap. 24.* Secundo Crucem, *Bern. de Cena Domini.* Tertio, Christum, per quem sacrificia acceptantur à Deo. *Gemma lib. 1. cap. 134.* forma Corporis Christi est Altare, aut *Ambros. lib. 4. Sacr. cap. 12.* ideo præminent

eminet in Ecclesia, vt Christus inter membra eius, *Rup lib. 5. capit. 30.* Gradus illius virtutes sunt, quibus ad Christum itur, *Hugo Viel. in Can. Missæ cap. 2.* Quarto, significat Ecclesiæ spiritualem, cuius cornua sunt quatuor mundi plagæ, *Durand. lib. 1. cap. 2.*

n. *Lapideum.* Ex institutione S. Silvestri, *de consecrat. dist. 1. cap. Altaria, ex Conc. Hippo. cap. 6.* idest, prius hoc decreuit in Romana Ecclesia Sæc. Silvester Papa; quod habes in Breuiario in Feste Dedicationis Saluatoris nà à Græcis factitatum esse prius, significat *Dionys. c. 3. Eccles. Hierar. ex lapide*, quia Petrus erat Christus, *1. Cor. 20.* nullum foramen habeat ex *Actis Eccles. Mediol.* ad designandam vndeque plenitudinem, & integratatem Christi; *S. Tho. 3. part. q. 83. artic. 5.* Vacuum enim erat Hebræorum altare fine Christo.

o. *Ab Episcopo consecratum.* Ex *Dion. de Eccles. Hier. cap. 4.* ad indicadam gratiæ pinguedinem, *ex Sancto Cypriano, Conc. Agat. de consecr. dist. 1. capit. Altaria* quod non fit (præter Sanctum Christum, pinguedinis prædictæ Symbolū) sine Reliquijs Sanctorum, *ex decreto Felicis I. apud Radulph. loco cit. & cap. placuit, de consecr. dist. 1. ex Concil. Apricano.* Sunt autem hæc de substantia consecrationis, *ex Azor. lib. 10. cap. 27.* & debent esse Sanctorum ab Ecclesia approbatorum, vt respödit Sacra Conc. Trid. Cong. Episc. Interamnensi 13. Sept. 1593. apud Plasœcum par. 1. cap. 5. nu. 7. etenim Christus, hoc est, vñctus, appellatur, consecratus à Deo caput Sanctorum. * cōuenienter autem, ait *S. August. ser. 73. in Append. de diuersis*, & quasi pro quodam cōsortio ibi martyribus se pultura decreta est, vbi mors Domini quotidie celebratur; scilicet, vt qui propter mortem eius mortui fuerant, sub Sacramenti eius mysterio reuiescant. Hæc ille.

Si vero sub altari, vel sub eius gradibus humata sint cadauera defunctorum, non debet in eo celebrari, donec alio transfrantur. *Cong. Card. super negotia Episcop. 10. Non. 1599.*

Porro ab Episcopo est consecrandum *ex Hormisda can. nullus. de conf. dist. 1.* duratque cōsecratio vsque ad amotionē tabulæ, vel fractionem quomdocumque sigilli Reliquiarū, fusijs *Suarez disp. 81. sect. 5.* Illud est mirandum, quod in prato spirituali legitur *capit. 4.* & 10. dari à Deo Angelum custodem Altari consecrato.

p. *Ara lapidea.* Ara ab ariditate ex igne, *Seruus*: vel quasi area plana, vel ab ardore sic dicta, quod in ea ardebāt sacrificia, *Gemma lib. 1. cap. 122.* vel Ara, græce, precatio, latine, *Vulafra. cap. 5.* vbi addit, quod imprecatio dicitur, Antara, dicta fuit etiam Tabula itineraria ab *Ordine Romano.* Itē Tabula Altaris de consecrat. distinēt. 1. c. concedimus, *ex Concilio Tribur.* Antimense quoque à *Balsamone ad Concil. sextum can. 31.* & à *Nicephoro apud Belingerum libro tertio cap. 30.* denique *Viaticum cap. vlt. de privileg. in sexto à Bonifacio Octavo.*

Lapidea debet esse, vel inclusa vel superposita tabulæ lignæ, vel alterius materiæ. *Azor. lib. 10. c. 27. quæst. 2.* Hic autem iubetur, vt sit inserta ad maiorē cautelā; sed tamen emineat aliquantulum, vt eius limites à Sacerdote facile dignosci possint.

q. *Tam ampla sit, &c.* Intellige, vt comode capiat ista tempore cōsecrationis Hostiæ, & Calicis. *Silvest. verbo, Altare numero 1.* Ante Concil. Maguntiacum, vnde sumptum est *cap. concedimus (mendosè Triburensi datur)* circa Ann. 900. nulla est mentio Aræ, quod nomen: res autem erat in vſu tempore persecutionū, & S. Ambrosius ea vſus est, celebrans in domo quadam priuata Romæ, eiusdem vero vſus nimis frequens compressus fuit in *Concil. Senonensi, & tandem in Concil. Mediol. 4.* decretum est, vt maiora saltē Altaria Ecclesiæ Parochialium consecrarentur. Hæc *Carol. Nonar. ad cap. nullus presb. 24. de consecr. dist. 1.*

r. *Tribus mappis.* Vestiendum est lineis Altare ex decreto Bonif. III. apud *Polidor. Virgil. lib. 5. c. 6.* & ex *Concil. Rhem.* apud *Burchard. lib. 3. c. 97.* & ex *S. Clemente epist. 2. ad Iacobum fratrem Domini.*

ni, sive ad alium, ut notat Bellarminus de script. Eccles. cum Iacobus tunc obierit: & ad Simonem, qui dictus est frater Domini, directam eam fuisse docet Seuerinus Binus in Notis ad eandem in 1. Tom. concil. ibi S. Clemens Pallam vocat Altaris vestem, quia Palla palam est, & foris, teste Varone; & palliat sacra mysteria, ex Durandis cap. 29. Syndones etiam dicuntur in Altis Mediol. Ecclesiae.

Quae debent esse tres; vel ea ratione, quia in hac Rubrica indicitur, vel quia indicatur de conf. distin. secunda cap. si per negligentiam, a Pio, ubi fit mentio de effusione sanguinis, usque ad quartum linteum inclusum scilicet Corporali; & quia in honorem cedit Sanctissimae Trinitatis. Angelus, verbo Corporale, docet debere tres esse. Duplicatam unam concedit Rubrica, ut sint tres non ergo duæ, tuta conscientia, sufficiunt.

f Benedictis. Nisi necessitas aliud suadeat. Sylvestris verbo, Benedictio qu. 5. A Zor. lib. 10. cap. 28. quæst. 8. Immo Suarez hac de re negat ius aliquod esse 3. p. disput. 31. seft. 6. Benedictio tamen earum est in Ordine Romano. Vestes autem Altaris significant gloriam Sanctorum; quorum Reliquiae ibidem sunt, Gemma lib. 1. cap. 134. & Amalar. lib. 1. c. 12.

Obserua, quod in Cærem. Episcop. sanc tum est libro 1. cap. 12. ne vllæ coronides ligneæ circa Altaris angulos ducatur; sed earum loco apponi poterunt fasciæ ex auro, vel serico elaboratae, quibus ipsa Altaris facies apte redimita ornati orpareat: & verè coronides ligneæ corrodunt etiam Planetas.

t Pallio quoque ornetur. Pallium hoc, quod item à palliando dicitur, non solet separari ab alijs paramentis; nec in Rituali, Pontificali extat propria benedictio. potest etiam sine eo celebrari, puta, si Altare est ornatum auro, vel lapide pretioso. Velum videtur appellari à Clemen. Epist. 2. nisi Calicis sit velum. in Concil. Rhemensi apud Iuon. libro tertio, cap. 97. erat in vñ ad ornatum anterioris partis altaris; & palliorum auro contextorum est mentio apud Anastas. in Hormisda,

vbi & tabularum, quas pallijs aptius extendendis adiungimus. significat autem pallium ornementum virtutum in Christo, Durandus libro primo cap. 2. sicut eiusdem auriphrygium charitatem; ibidem decet etiam habere in medio sui Crucem, ex Fortunato lib. 2. epist. 3.

u Collocetur Crux, &c. Ordo Rom habet benedictione Crucis. meminit Crucis aureæ in altari, Beda lib. 2. Histor. Anglic. cap. 20. & Baron. Ann. 878. num. 43. Innoc. III. lib. 2. cap. 21. qui dicit, collocari Crucem in medio candelaborum, quæ saltem sunt duo, quia Christus per Crucem fecit utraque unum. Ephes. 2. negat autem esse de præcepto Suar. Crucem in Altari locandam in Missa. disp. 61. seft. 6.

Crux certe in Altari est tāquam signum Regis in Regia; ut Passionis memoriale; & ut vestigia Crucifixi sequamur. Gemmalibro 1. cap. 135. ideo in Cærem. Episc. libr. 2. cap. 12. monemur, ut locemus Crucem, & cum imagine Crucifixi, & in Altaris medio præaltam, ita ut pes Crucis equeat altitudinem candelaborum, & Crux ipsa tota candelabris superemineat. Mystica ratio est; quia Christus etiam in cruce, maior est super omnes populos, significatos in candelabris.

Illud hoc loco queri debet: An in altari, in quo continue in Tabernaculo immobili clausum sanctissimum asseruatur Sacramentum, collocanda sit Crux cum Crucifixo, in medio altaris ante ipsum Tabernaculum? Cui quæstioni Romæ sapientis agitatæ ut respondeam, præmitto, cū Cærem. Episc. libr. 1. cap. 12. maximè dece re, ut ibi Missæ non celebrentur, quod antiquitus obseruatum esse testatur, & loquitur ibi, etiam de Missis planis. Vide textum, & attentè lege, quo casu, si Crux in eo non sit, non est contra Rubricam hanc, quæ expressè loquitur de Altari, in quo Missæ sacrificium faciendum est. Si vero ibidem sit celebrandum, quod non prohibetur absolute in Cærem. loco citato. & nō negat Missale infratit. 2. nu. 2. & tit. 4. nu. 6. tunc est affirmandum, collocādam esse Crucem in hoc Altari. Primo, quia hæc Rubrica loquitur indefinite de

de Altari, vbi facienda est Missa, vt Sacerdos auctu sibi reuocet in memoriam passionem Christi; quæ memoria magis ex Crucis aspectu, quam ex ipsa Eucharistia excitatur. Statutum enim ideo est a SS. Patribus, *ait Bonauen. de myster. Missæ*, ne quisquam in aliquo loco Missam celebret, nisi ibi imago posita sit Crucifixi. Deinde non incongruit, figuram cum figurato adesse simul, quæ est potissima ratio Aduersariorum, nam, saæta consecratione Hostiæ remanet Crucifixi imago in eadem Hostia simul cum Corpore Christi, & toto Christo. Tertio, in Missa solemni ad hoc Altare celebrata iubetur Sacerdos *infra titulo quarto numero 6.* genuflectere ob Sacramentum latens in Turri, seu Tabernaculo, antequam incipiat incensationem, quam certè prosequetur ille, *ut in eodem tit. num. 4.* nimis ter incensando Crucem; nam alioquin, remota Cruce, quid incensabit in medio? non Crucem, quæ non esset ex suppositione; neque Sacramentum, quod later; cui quidem genuflectimus, vt illud adoremus, sed illud incensare (Romano more) non solemus, nisi pateat aperte. Quarto, vsus multarum Ecclesiarum Orbis insigniorum est, vt ante prædictam Turrim, seu Tabernaculum immobile collocetur Crux in medio. Romæ non est in vna, vel altera, in eo altari, vbi distribuitur populo sacra synaxis; quia indicare volunt ibidem non celebrari debere iuxta monitionem supra allatam, *ex Ceremonial. Episcop.* Quinto, in ostiolo Tabernaculi immobilis solet etiam pingi imago Christi in Cruce, vel sedentis in Sepulcro: cur igitur potius depicta in ostio Tabernaculi, quam separatim in Cruce ante ostium? Sexto, in processione Sanctissimi Sacramenti ante illud prædit Crux cum Crucifixo, quæ ergo maior est ratio in processione, quam in Altari? & præsertim cum in dicta processione Sacramentum pateat, in Altari lateat in tabernaculo clausum. hanc quæstionem cœcludit Synodus Turonica secunda sub Pelagio Primo can. 3. quæ definit, quod Corpus Domini in altari sub

Crucis titulo, non in armario (*legit Pamelius in Liturgijs, non in imaginario ordine*) componatur, hoc est, ad basim Crucis in medio Altaris erectæ, vt explicat *Durant. lib. 1. de rit. capit. 16.* seu in meditullio Altaris sub Cruce, vt declarat *Baronius tomo 7. anno 570.* quod hodie Romæ cernitur in Capella Sixtiana Sanctæ Mariæ Maioris, & Sanctus Carolus iussit in *Concilio provinciali 5. Instruct. suppell. Eccles. lib. 2.*

Quæritur præterea. An in Altari, cuius Icon, seu Tabula picta, seu statua, est ipsam Christi Crucifixi imago, debeat item collocari altera Crux cum imagine Crucifixi inter ipsa candelabra? Sed Rubrica nostra absque vlla limitatione inter candelabra Crucem præscribit generaliter: & ratio fauet, quia ob oculos Sacerdotis ea debet esse, tum ad orandum, tum ad eam incensandam, tum ad mysterium, *ex Innocentio tertio* allatum supra, de Christo mediatore vtriusque populi.

x *Et candelabra saltem duo.* Idem *Innocentius ibidem.* quibus significantur populi, præfertim Iudaicus, & Gentilis. de Candelabris *Sanctus Clemens epistola secunda ad Iacobum, & Athanas. epistola ad Orthodoxos.* Melchiad. Papa decreto stabiluit hunc ritum, *apud Burchard. libro 5. cap. 7.*

* Ait Rubrica: saltem duo: quia in solemnioribus Missis regulariter sex in rega linea debent adhiberi; quod coniicitur ex tria hinc inde altaris incensatione, prout (*ait Rubrica part. 2. tit. 4. num. 4.*) distribuuntur candelabra: quatuor etiam in minus solemnibus adhiberi solent pro dignitate Missarum, sed & plura quam sex poni possunt, *ex tit. 4 part. 2 numero 5.* Myticas rationes duorum luminum recenset *Tobias noster de Sacris Tempis part. 1. cap. 62.*

y *Cum candelis accensis.* Sub Telesphoro lumina fuisse ad Missam adhibita, scribit *Auctor Breuiarij Chronolog.* Tertull. meminit aduersus *Valentinianos c. 2. & 3.* puto, ad literam quia in cryptis fiebat Missa. De his in c. literas, de celebrazione Missæ *Ex Honorio Tertio.* Ordo item

Ro-

Roman. requirit lumen in Missa, in typum illius luminis, cuius Sacraenta confici-
mus, sine quo & in meridie palpabimus,
vt in nocte: *Micrologus cap. 11. lumen*,
hoc significat etiam fidem populorum,
quos, vt diximus, denotant Candelabra;
Innocentius Tertius vbi supra; vel chari-
tatem Christi in sacrificio, *ex Augustino*
sermone 215. de tempore: vel quia Christus,
vt ignis, rubiginem peccatorum con-
sumit, *Biel let. 13.* vel quia expectamus
sponsum cum lumine, *ex Hieron. epistola*
20. vel ad deuotionem excitandam, *Soto*
4. dist. 13. quest. 2. artic. 4. vel ad latitudinem
quam Sacramentum indicat aeternam,
Gemma, lib. 1. c. 118.

An sufficiat unicum lumen? concedit in
necessitate *Azor. libr. 10. cap. 28. quest. 5.*
& ex cera debet esse; unde dicti tuere
Ceroferarij, Cereorumq. metio est apud
Sanctos Patres, * & presertim indicat *S.*
Athan. epist. ad orthodoxos cum Prudentio
in Hymno de S. Laurentio.

An vero possit adhiberi sebaceum ex
seuo? negat *Suarez* *disp. 81. sect. sexta.* con-
cedit in necessitate *Azor. loco citat.* Caue-
tu a numero candelarum superstitioso, con-
tra quem *Concil. Trident. sess. 22.* & * a
numero ambitioso: nam in Missis priuatis,
nisi aliud exigat ratio Festi, accendere
quatuor candelas in Altari, non conuenire
Vicariis Generalibus, licet sint Protone-
notarij, sicut nec eisdem ministrari a
duobus Cappellanis decreuit Sacra Ri-
tuum Congr. die 7. Augusti 1627.

z *Tabella Secretarum.* Ad maiorem
commoditatem haec prescribitur, sicut
etiam conmodius est parasse in cornu Eu-
angelij Tabellam, in qua legi possit Euange-
lium Sancti Ioannis, *In principio*, quod in
Tabella Secretarum scribi, seu imprimi
solet aliqui adhuc conmodius parat ante
Missam in cornu Epistolae Tabellulam
aliam, in qua legitur Psalm. *Lauabo inter*
innocentes. &c.

a *Cassius.* De quo *Ordo Rom.* & pul-
uinar appellat rationem addit *Innoc. III.*
libro 2. cap. 41. designatur, ait, in eo mini-
stranda esse temporalia praedicanti verbum
Dei: est enim ad quietem. *Hugo vero libr.*

2. cap. 20. significare docet cor tenerum
audientis, & praedicantis verbū Dei, quod
continetur in Missali; non lapideum, vt
Iudæorum.

b *Pareatur Cereus.* Forte ad hunc usum
deseruebant Canthari cerostati. *Apud*
Clem. Epist. 2. & Damas. in Sylvestro, &
hic ideo iubetur ponit in parte Epistolæ,
quia minister in eadem parte genuflexus
reperitur paulo ante consecrationem. Ve-
rum ratione Festi solemnioris poterunt
etiam accendi duo cerei ad elevationem
in utraque parte: ad excitandam magis cir-
cumstantium fidem, quæ lumen est. in
cornu vero Epistolæ regulariter accen-
ditur, quæ legem antiquam resert, lumen
inquam, obscurum, & sub cortice figura-
rum antiqui testimenti latens, tum Agni
Paschalis, tum Mannæ, & eiusmodi. si
addatur alter in cornu Euagelij, designa-
bit fidem clariorem, tempore Euagelij
& ideo congrue in Festis solemnioribus
accenditur. In signum denique adoratio-
nis accenduntur cerei, *Hieron. epist. 20.*
ad *Marcellam.*

c *Parua Campanula.* Tintinnabulum,
Clocha, sunt idem, *Durand. lib. primo de*
rit. cap. 22. ex tintitu, tin, tin, dicitur tintin-
nabulum, *ex Hieronymo Magio de*
Tintinn. cap. 1. qui & *Petasum*, idest, ad
formam galeri, & *Nolam*, & *Codonem*,
& Campanam vult esse unum, & idem
Campanæ nomen habetur *apud S. Hieron.*
in reg. Sanctimon. unde patet, ritum
antiquorem esse Sabiniano Papaam. Ad ex-
citandos circumstantes, ad latitudinem expri-
mendam, & ad cultum Sanctissimi Sacra-
menti adhibetur campanula fusus
Amalar. lib. 3. cap. 1. & *Rupert. libro 1. ca.*
16. Sabinianus Papa dicitur statuisse pulsationem
Capanæ ad Horas canonicas.
Durand. libro 1. cap. 4. nam ligna pulsab-
tur pro Campanis in saeculo quo vixit S.
Anastasius Persa Martyr circa Ann. 610
ex Septima Synodo Act. 4 apud Cæsaream
in delatione reliquiarum eiusdem Sancti
Anastasij. Vulgo fertur, Paulinum No-
lanum Episcopum, Nolaram, idest, Cam-
panarum usum in Ecclesiam inuenisse,
hoc est, ad rem sacram, nam Gentes ante
Chri-

Christum ijs vñi sunt, ex *Angelo Rocca de Campanis*: cui placet, Auctorem dici S. Paulinum coœnū S. Hieronymo; & ideo à ciuitate Nolæ, & regione Campaniæ dictas fuisse Nolas, & Campanas, eadem docet *Polidor*. *Virgil. de inuent libro 3. ca.*

18. meminit benedictionis Campanarū *Alcuin. & Baron.* scribit de Ioann. XIII. Campanam benedicente Anno 968. *lege eundem ad Annum 615. tomo 8.* meminit Campanarū in Cena Domini *ordo Rom.*

Cæterum misericordiam Dei annunciat Campanæ, ut olim Hebræorum Tubæ clangentes; Et erit recordatio vestri coram Domino. *Numer. 10. vnde & eos*, qui Campanas pulsant, sacris vult superpelliceis indui, *Concilium Colonense parte 3. cap. 31.*

d *Ampulla Vitrea. Ordo Roman.* vocat Amulas nam Amula est vas, in quo vinū offertur, *Durantus libro 1. cap. 7.* Alij cum aspiratione Hamulam dicunt, ab Hamis, de quibus etiam *Damasus in vita Sancti Marci Papa, & Anastas. in Sylvestro*; quæ, erant argenteæ. * erant quidem argenteæ; nunc autem vitreæ iubentur in Rubrica, ne contingat error in calice, ob densiorē materiam Hamulatum, quæ difficile vinum dignoscitur ab aqua. Sunt autem Hamæ vasa aquaria rotundioris formæ, & ventris globosioris *apud Turnebum libro 19. aduersariorum capit. 23. ex Plinio*. Vides hic Amulas ad vñum vini & aquæ Ampullas appellamus quasi parum amplas? *Vñalafried. cap. 24.* Vrceos dixit Clemens epist. 2. * Vrceos *Concil. Carthag. 4. cap. 5.* Gemelliones *Ordo Romanus* qualiter Missa celebretur, ut explicat *Pannin. in interpret. vocum obscurarum.* Amula tamen propriæ vini est, scyphus aquæ *Isidor lib. 2. de off. cap. 10.*

e *Et manutergio.* Vocis, & rei mentio in *Concilio Carthaginensi 4. cap. 5. & apud Isidor. loco citato.* Rubrica designat locum manutergio, nō supra calicem, quod minus decet.

f *Nihil omnino ponatur.* Non birretum Sacerdotis, sive in principio, sive in fine Missæ, quod valde indecens est; neque Sudarium ad emungandas nares,

quod potius sub Planeta, vel à Cingulo pendens ad dexteram portādum erit; neque Almutia celebrantis Canonici, ut videatur Canonicus; quæ omnia ad sacrificium non spectant, neque ad ornatum Altaris.

Illud monendi sunt hoc loco Sacerdotes, cum de Altari sit sermo, quod, vbi celebrait Episcopus proprius in sua diœcesi, ea die ne ibidem faciant Missam sine eiusdem Episcopi licentia, quæ tacita sufficit, quando necessitas vrget; ne perdant scilicet aliqui Missam: vel, si consecrandæ sint hostiæ pro infirmis, ex Homobono nostro tract. 4. quast. 139. & alijs, quos citar, non autem ex vi legis consecratione distinct. 2. cap. in Altari: quia ibi loquitur textus de Missa cantata ab Episcopo; sed, tūm ex decreto Concilij Altiisidorenſis cap. 10. vbi apertissime hoc iubetur, ne celebretur ibidem post Missam priuatam Episcopi; tūm ex bona consuetudine legum interprete; tū ex doctrina *Ang. Silvestri, Tabien. & Armill. verbo Altare*; tūm ex ratione *Glossa*, ob honorem inquit, qui Episcopo debetur, alicubi abrogata esse hanc consuetudinē, tradit *Azo. lib. 10. c. 27. qu. 10.* sed eam nos ea, quæ decet, reverentia retinemus.

A fortiori vbique abstinendum erit à celebratione Missæ, vbi Papa eo die celebrait, cuius propria Diœcesis est totus Orbis. * Idem fiat cum Legato à latere intra fines sue legationis; cuius rei causa ex prædictis patet.

Sciendum quoque est, in Altari priuati Oratorij, cui conceditur ex priuilegio Apostolico celebratio Missæ (exceptis solemnioribus Festis) non posse in eo celebrari in Natali Domini, Epiphania, Paschate, Pœtecoste, Annūciatione: Assumptione Beatae Virginis, Festo Sanctorum Apostolorum Petri, & Pauli, & Omniū Sanctorum; ex decreto Sacrae Rituum Cōgregationis 17. *Nouembris 1607.* quo declaratur magis decretum *Concil. Agathen. c. 21. de consecration. dist. 1. Si quis.* * Ordinarij locorum opiat addi prædicto Festorum numero Festum Patroni principalis loci, quod est primæ classis & præcipui.

etipui cultus in proprio loco; & meo iudicio esset addendum ab ipsiusmet priuilegiatis absque nouo Decreto in gratiam proprij Patroni principalis. Nomine Paschatis, & Pentecostis, dies prima dumtaxat intelligitur, ex communi sensu, vsu Romano, & modo loquendi, & ex DD. in materia de Interdicto Silu. *Interdictum 5. quæst. 2.* quare Feriæ sequentes nō sunt exceptæ, licet sint solemniora Festa, quæ excludunt alia solemnia, etiam primæ classis, multo minus excluduntur alij dies infra octauas; de qua re dubitauerem non nulli, ea motiratione, quia octaua reputatur dies vñus à Radulpho Tungrensi: quæ ratio non valet in omnibus.

In ijs item Oratorijs, quæ separata sunt à domibus, in agro, prope domos priuatas, sicuti potest Episcopus celebrationē Missæ concedere; ita maxime decet, vt ea moderatione concedatur, qua fiat vñica tantum Missa ibidem in die, & ad commoditatē certę familiæ; nec in die Festo, nisi celebrata Missa Parochiali; quæ leges Bononia & alibi rite obseruantur.

Addam in gratiam Regularium, quod in Oratorijs quæ sunt in domibus Religiosorum Priuilegia Societatis Iesu participatiū, iuxta concessionem Gregorij XIII. si ea deputetur ad Missam celebrandam à Prouinciali, poterunt ibidem Sacerdotes alij non regulares celebrare. *Scortia cap. 13. lib. 2.*

Numquam in mari, neque in flumine celebrari debet, ob periculum effusio- nis calicis. & est communis, *contra Durand. lib. 4. capit. 1.* neque enim imitandi sunt Lusitani, quos defendit *Scortia loco cit. num. 5.* exemplis historicis, quæ potius admirationem habent, quam postulent imitationem.

Denique nihil refert, quo nomine vocentur; Oraculum, Cellula, Cappella. nā Oraculum vocat *Anastas. in Leone IV.* Cellulam *Georgius Codinus in Constanti- nopolis apud Belingerum libr. 3. capit. 3. 1.* Cappella fuit apud antiquos pia domus itineraria ex pellibus caprarū fabricata, & à pellibus his Cappellas, earumque Custodes Cappellanos vocitabant. *Gem-*

mavero lib. 1. cap. 128. deducit Cappellā à capeno, quod significat domum, ad quā confluunt pauperes pro recipienda eleemosyna: quod vere cōgruit Cappelle Ecclesiasticæ, in qua velut mendici oramus Deum. Addit *Durantus libro secundo de rit. cap. 9.* idem esse in Gallia apud rusticos Cappam, & Tugurium, quem Italia Cappannam dicunt; & forte inde dupli- cū pp. dicta est Cappella, quasi sit tugurium Deo minus dignum, *Baronius in notis Martyrol. ad diem 11. Junij.* docet, Cappellam, & Cubiculum, de quo *Matth. 6. intra cubiculum tuum, & ora,* esse idem Cubiculariosque SS. Petri & Pauli à S. Leone constitutos, *vt dicitur in Breuia- rio Romano*, fuisse cappellanos notat etiā Oratorium, & Sacellū, minus tamen proprie, idem significare; recentius autem Oratorium, quām Cubiculum appellatū esse, & Sacellum, quam Oratorium.

H Aetenus de Altari, ornamētis, & vsu eiusdem iuxta Rubricam Missalis, quæ necessaria ad Missam celebrandam comprehendit, & vt ita dicam, substan- tialia, accedunt alia, quæ hoc loco tacere non debemus.

Nam Vmbraculum, seu Baldachinum super altare appendi cōuenit forma qua- drata, colore, vbi commode fieri possit, conformi colore ceterorum paramento- rum pro temporum, ac celebritatum va- rietate, quod si ciborium adsit super alta- re ex lapide cōfectum, Vmbraculū omitti potest. *Hæc in Cæmon. Episc. lib. 1. c. 12.*

Tabernaculum, in quo assidue diuinissima seruatur Eucharistia, conopæo serico, vel similis materia, vestiri debet, eius item coloris, cuius est Altaris pallium: quamquā pro colore nigro violaceus cō- gruentior erit in honorem Christi viuē- tis. quod probabimus *infra 3. part. tit. de Feria quinta in Cœna Domini.*

Vasa quoque Sacrarum Reliquiarum exponi solent hinc inde, vel inter cande- labra, *vt Cæmonali Episcop. loco cita- to;* vel in gradu superiori, quæ in re cauen- dum illud erit, ne vñquam supra locum Sacramenti, præsertim si exponatur po- pulo pro oratione publica, ea vasa collo- centur.

cerit, decet enim sedere Dominum in altiori loco supra seruos suos, sicuti diximus de Cruce præalta super ipsa candelabra.

In Festis solemnioribus plura candelabra debent apponi, non tamen ultra sex in linea recta, etiam in Missa solemni, nō Pontificali; quæ neque omnino æqualia erunt, sed ab ytroque altaris latere surgent, ita ut ex eis altiora sint immediate prope Crucem. In Festis autem minus solemnibus pauciora, saltem quatuor apponenda forent, ut supra diximus.

Floribus item & exquisitis quibusdam ramulis apte, & concinne dispositis, seu veris, seu fictis pro temporum varietate; siue in vasculis elegantibus, siue alia ratione ornari poterunt, altaria, exemplo Nepotiani, quem hac de re perhonorifice S. Hieronymus commendat.

Gradus altarium vestiri poterunt tape-
tibus, & præsertim suppedaneum illud,
quod proximum est altari, super omnes
gradus: in eoque arcula apponi posset ad
sputum excipendum, à latere Euange-
lij, ne fœdetur suppedaneum, tapetum,

aut paumentum circum altare.

Lampadem ardere ante vnumquodque altare, plures ante altare maius, suadet auctoritas Cærem. Episcop. loco cit.

Telis stragulis altaria contegi decet, si-
nitis Missis; & ante Missas, detractis stra-
gulis, mappæ ipsa detergēdæ forent sco-
pulis ad id tantum paratis, ut mundissimæ
semper appareant. ita S. Carolus in Re-
gulis, & instructionibus de nitore, & mū-
ditia Ecclesiarum; quas ad verbum com-
positas à Carolo à Basilica Petri Præpo-
sito tunc Generali nostro, & ad vsum
Congregationis nostræ editas, transtulit
Sanctus, ac pius vir in Acta Ecclesiæ suæ
Mediolanensis, ad totius Ecclesiæ vtilita-
tem, & splendorem.

Denique sepimento altaria mundæ
conseruantur, quo arcentur & laici, ne
altaribus inhærent indecorè, alia quæ
ad nitorem & munditiam totius supelle-
ctilis prædictæ ad Altaris vsum spectant,
dabimus infra; & debitas cuiusque rei
mensuras. Atque hic esto finis Rubrica-
rum Primæ Partis.

Gauant. Rubr. Miss.

E COM-

COMMENTARIA IN RUBRICAS MISSALIS ROMANI.

PARS SECUNDA.

Ritus seruandus in celebratione Missæ.

ALTERA pars Rubricarum generalium in duo capita diuiditur, quorum alterum ea complectitur, quæ ad integrum & accurratā Missæ celebrationem

spectant, nempe Ritus, & Cæmonias: alterum ea cōtinet, quæ scitu sunt necessaria, ne male celebratio fiat, videlicet, Defectus occurrentes; quibus & adhibentur remedia. Sufficiēs ergo huius partis est diuisio, ut rite semper, & male nunquam celebretur.

De præparatione Sacerdotis celebraturi. I.

Sacerdos celebratus Missam, prævia Confessione sacramentali, quando opus est, & saltē Matutino cum Laudibus absolute, orationi aliquantulum vacet, & c. Orationes inferius positas pro temporis opportunitate dicat. Deinde accedit ad locum in Sacristia, vel alibi præparatum, ubi paramenta, aliaque ad celebrationem necessaria habentur: et accipit Missale, perquirit Missam, perlegit, & signacula ordinat ad ea, quæ dicturum est. Postea e lauat manus, dicens Orationem inferius postam. Deinde f. præparat Calicem (qui debet esse vel aureus, vel argenteus, aut saltē habere cupram argenteam intus inauratam, & simul g. cum Patena itidem inaurata, h. ab Episcopo consecratus:) super eius os ponit purificatorium mundum, & super illud Patenam l. cum Hostia integrā, quam leuiter extergit, si opus est, à fragmentis, & eam tegit m. parva palliatica, tum n. velo serico: super velo ponit o. bursam coloris paramentorum, intus habentem p. Corporale plicatum, quod ex lino tantum esse debet, nec serico, vel auro in medio intextum, sed totum album, & ab Episcopo, vel alio habentem q. simul cum palla, benedictum.

a. Sacerdos. Ita dictus est quasi sacramens, vel sacerdos, id est, ipsamnet sanctitas, vel sacer dux, vel sacer docens. nam docere debet verbo, ducere exemplo, sanctus esse, & sacra alijs dare, ut sancti fiant.

De Confessione Sacramentali dicimus infra, eum de defectibus animæ. Hoc

loco monebo tantum, ne Sacerdos induitus Sacerdotalibus indumentis confiteatur, sed antequam ea vestiat. hoc enim magis decet, quod & notauit Didacus Murilius in scola spirit. part. 1. libr. 3. c. 13.

* b. Matutino cum Laudibus. Missam ante Matutinum ne præsumamus dicere, aperte

aperte his ipsis verbis vetuit Innocen. IV. ad Episc. Tusc. can. 11. Recenset Barbosa de potest. episc. part. 2. alleg. 24. nn. 15. auctores viginti, quos ipse sequitur, negantes, esse peccatum mortale, celebrare Missam ante Matutinum; & ibidem numerat alios decem & nouem, quibus addi debet Francol. de tempore Hor. can. cap. 42. affirmantes esse peccatum mortale; inter quos duo sancti numerantur, S. Antoninus, & S. Raymundus. excusat autem iusta causa, Syll. V. Missa 1. q. 6. quid facies pie lector in reta dubia, in qua totidem sunt hinc inde auctores, pro affirmativa Sanctiores; præterea vero duo summi Pontifices Innoc. IV. & Pius V. qui collocavit hunc inter defectus grauiores tit. 10. de defectibus numer. 1. inter eos defectus, qui de Communis DD. sententia non accidit sine culpa mortali de suo genere? ego certe tuiorem, quæ in Rubrica est, sequor libentius sententiam.

c. *Orationes inferius postas*. Scilicet Antiphonam; *Nereminiscaris*; quæ in duplicibus duplicatur; & pariter ante eas Missas, quæ ritu duplii celebrantur, hoc est, cum unica Oratione; siue fit votiva pro re graui, siue pro defunctis (quoniam pro defunctis omitti possunt Antiphona, & Psalmi, ut dicemus infra) & tempore Paschali additur, *Allel. Psalmos* quinque habes cum Orationibus: *Quam dilecta tabernacula*, &c. de quibus mentio est apud *Microlog. c. 1. & 23.* ut interius, inquit, & exterius Sacerdos sumo Sacerdoti placere valeat. addit. *Innoc. III. libr. 1. c. 47.* ut quicquid immundum quinque sensuum transgressionem commisit Sacerdos, quinque Psalmorum oratione deterget. quædam enim continetur in ipsis, quæ recte conueniunt celebraturis Missam, ut legeti patet. eosdem hoc loco instituit Cælestini. I. ex *Durand. lib. 4. cap. 2. Microlog.* vñ tantu Orationem pro peccatis nouit. *Innoc. III. plures.* quæ, innuit, manifeste pertinet ad impetrandam cordis, & corporis munditiæ, & inunimen. ex quo cōjicio de iisdem Orationibus eum loqui, quæ apud nos sunt in usu numero sunt septem iuxta numerū petitionum Orationis Do-

minice, ad septiformem gratiam Spiritus sancti obtinendam. Has ego legi in *Missali M. S. Vaticano* ante 300. annos scripto, vol. 4743. Oratio: *Conscientias, est Ambrosiana, ex Pamelio: in Sabbato Domin. 5. Aduen. Ambrosiano more.* Septem autem versus præcedentes respöndent iisdem septem Orationibus. * Cum autem haec eatur in titulo & Rubrica: *Pro temporis opportunitate*: inde patet, nullum esse peccatum, si celebraturus eas omittat: & communius omittitur ijsalmi à Sacerdotibus.

d. *Accipit Missale*. Nec sine libro Missa celebranda est; alias grauiter peccatur. *Nauar. cap. 25. num. 85. A. Or. libr. 10. cap. 29. quæst. 4.* Neque aliud Missale, nisi Pij Quinti, adhiberi potest à Romanis, ex eiusdem Pij Bulla. * Conuestitur Missale ab acculturis proprio integumento coloris Misæ conuenientis, tum ad decorum, tum ad reuerentiam in eo contetur. quod autem hoc loco iubetur, ut perlegatur Missa, siue prælegatur, eo fine dicatur, ut si mutanda sit oratio, maxime secreta, quæ sit eadem cum alia, puta, commemorationis, & Festi, opportune mutationi sit prouisum; & præterea ne accidat error in prolatione verborum cum scandalo auditorum.

e. *Lauat manus*. Ut spiritualiter mundet actus *Innoc. III. libr. 1. cap. 49.* & propter reuerentiam tanti Sacramenti, *Durand. supr. cap. 3.*

f. *Præparat Calicem*. Calix à voce græca, *Kylix*, ex *Macro. lib. quinto. Saturn. cap. 2. ab aqua calida dictus*, ut aiunt *Varro. libr. 4. latin. lin.* & *Festus. libr. 3.* quam vino mixtam habebant veteres in delitiis ut *Persius docet*. * vel ab alia voce Græca, *χαλκον*, quæ lignum significat. *Isid. libro 20. orig. cap. 5.* nam ex ligno, ait, fiebant calices. Forro in Calice argenteo consecrasse dicitur Christus à Baronio, ex *Beda. Anno 34. num. 63.* vereor tamen ne Calix hic, in quo, ut narrat idem Beda. seruat spongia potus acetii ministra, & habet duas ansas hinc inde, adhibitus fuerit potius ad potandum Christum felle & aceto, quam ad ultimam cenam.

E 2 Valen-

Valentia venerantur Calicem lapideum alium preciosum ex Agatha, quam vocat; quo dicunt vsum fuisse Christum in ultima Cœna: *Lege Carthaginam de Euchar. homil. 26. ἀγάθην* latine bonum: & quid bonum eius nisi vinum huius Calicis germinans Virgines? *Zachar. 9.* inde mos inoleuit, quod nō in alio vase, quam in Calice sanguis consecratur, *ex Paschafio de Sanguine & Corpore Domini in cap. 20.* Vasculum dixerunt Patres *Concil. Tribur. cap. 18.* Vas mysticum *Synnesius Constit. 2. Poculum Clemens lib. 8. Constit. c. 15. Poculum Sanctum Nazian. orat. 25.*

Lineos autem adhibuere Calices Apostoli, *Honor. in Gemma* *libr. 1. cap. 89.* deinde vitrei decreti sunt à Zephyrino, *apud Damasum in eius vita:* & Calicem vitreum fractum à Sancto Donato Arethino restitutum habes in libro 1. *Dial. S. Greg. cap. 7.* Sed & tunc temporis argentei erant in vsu apud aliquos. *vt notat Baron. in notis Martyrol. 7. Augusti, ex Aug. epist. 165.* Urbanus argenteos, & aureos instituit; *de consecr. dist. 1. cap. vasa,* *ex Concil. Triburienſi cap. 18.* non ex ære, neque auricalcho fiant, ne erugo generetur, neque vomitus prouocetur; potius est flanno *ead. dist. cap. vt Calix, ex Conc. Rhemensi cap. 6.*

Octo angulis formabantur, *ex Prudentio apud. Bulengerum libro 2. capit. 20.* imaginibus etiam decorabantur, quos effigiatos historia Pastoris, & ouis docet *Tertull. de pudicit. capit. 7. & 10.* & Imaginatos Calices ideo appellat S. Remigius in suo testamento. quid idē inscriptis in Calice proprium nomen, citra vanitatem, *apud Sur. tom. 1.* Calicem vero gemmatum misit Epiph. Constantinop. ad Holmisdam. vnde etiam in *Ord. Rom. Paratoria* dantur, id est, capsæ ad Calices recondendos. Solebat (quod doleo) dicere S. Bonif. Martyr, & Epif. Ultraiectensis: quondam aurei Sacerdotes vtebantur ligneis Calicibus; nunc lignei Sacerdotes aureis Calicibus *Vualaf. Strabo* *cap. 24. & in cap. vasa.*

g Cum patena. Patena, seu patina: vox tamen prima est frequentior. Discus in

Liturgia S. Iacobi appellatur. à patendo est dicta, *Amal. lib. 3. cap. 27.* vel quia patula est *Vualaf. cap. 24.* vel quia dispensis patentibusque otis sit, *Isid. libr. 20. Orig. cap. 4.* Patenæ vero eiusdem fuere materia cum Calicibus. Forma earundem nūc multo minor, quam antiquarum. nam erant *apud Damasum in vita S. Siluest.* ponderis quindecim, vel triginta librarum, cum multi in Missa communicaret, Patena adhibita tunc téporis pro Pixide.

h *Ab Episcopo Consecratus.* Habetur consecratio hæc in *Ordine Romano.* & durat consecratio, donec frangatur, vel intus de nouo auro liniatur *Suar. disp. 81. sec. 7.* iccirco Calix, & Patena vocantur vasa sacra à *Sixto de conf. dist. 1. capit. in Sancta,* & vngi calicem expresse iussit Silvester, *ex Innocen. III. in ep. decret.* Hinc fit, quod non omnibus licet hæc vasa tangere. non licuit Subdiaconis ante Conc. Laodicenum, *ubi cap. 21.* iisdem interdicunt eorum cōtactus. fuit concessus in *Braccar. 1. cap. 28.* inferioribus autem alijs negatus in *Conc. Rom. 2. capit. 9.* nisi mappula adhibita, *iuxta Ordinem Ro.* An vero sub mortali? negat Bonac. *disp. 4. quæst. vlt. pun. 9. nu. 20.*

Quid, si Sacerdos bona fide adhibeat Calicem non consecratum? an egeat cōsecuratio? Negat Diana *tract. 14. de celebr. Missarum resol. 69.*

i *Ponit purificatorium.* Neque nomen Purificatorij, neque rem apud antiquos de ritibus scriptores inueni. *Durand. lib. 4. cap. 55.* perfusionem digitorum appellat, purificationem; & inde Purificatorium ad extergendum digitos perfusos, & Calicem, dictum esse patet. *Burchard.* vocat Purificatorium.

Quarunt: An sit benedicendum? negat *Suarez. 3. part. disput. 81. sec. 8.* Quartu; nec in Ritualibus inuenitur benedictio propria, sicuti neq; Veli, neque Bursæ Corporalis, de quibus statim dicemus. Ratio esse potest, quia sine his videbatur sacrificium non incomodo fieri posse. vtebantur enim paruis mantilibus à Manipulo diuersis, ad tergendas manus, & mappulis quibusdam, *ex Beda in Collect.*

lect. de septem ordinibus quas & tenebant manibus, ex Durand. lib. 3. cap. 6. sed decentius sit, proprium adhibendo Purificatorum; quod ut ab alijs lineis pannis ad tergendas manus dignoscatur, conuenit, ut in medio illius pingatur, Crux, Ut in Concilio Provinciali 3. Mediol. in instrut. Supell. lib. 2. fuit decretum.

1 Cum Hostia. De hac plenius, & commodius infra tit. 7. num. 2.

in Parua palla linea. Ad differentiam Corporalis, quod & Palla dicebatur can. Sacratas. dist. 23. ex Soher. nam erat Corporale magna Palla; Palla vero à palliando, Durand. lib. 4. cap. 29. vestimentumque genus est, ex Baifio de re vestiaria. cap. 13. Cæterum Innocent. III. lib. 2. c. 56. eam distinguit à Corporali, quatenus Calicem regit, antiquitus enim Corporale quoque tegebatur Calicem altera sui parte, ibidem. * Anselmus antiquior in libr. de divers. Sacram. putat tutius, quod calix operiatur, ne aliquid indecens in illuminet. Ergo eo tempore palla fuit in v/su apud aliquos; quia non præcipit, sed suadet Anselmus, quod est tutius, geritq; vicem Corporalis; sed diuisi. Quare & eiusdem materiae debet esse, cuius est Corporale, de quo paulo post dicemus. Cur autem vulgo Animeta vocatur? Auctor Græcus, in Liturgia quadam sit. à Vicecomite lib. 7. cap. 5. eam vocat Psichian; & Psichi significat animam: vel quia intra Corporale plicatum asseruatur, quasi anima intra corpus.

* Qui duplarem adhibent Pallam, alteram pro Calice, alteram pro Hostia, approbante, ut aiunt, Summo Pontifice, non sunt reprehendendi: non tamen imitandi sunt ab alijs sine Pontificia facultate. Esset enim additio ritus, quæ est à Pio V. prohibita.

in Tūvelo serico. De hoc antiqui, Clem. can. 72. vbi quia latari iubetur, è lino coniicitur fuisse. Pepli Sudarij, vel Aeris, quo operiuntur sancta, meminit Chrysoft. in Liturgia, vocat S. Germanus in Theoria Velamen, & Velamentum, & significare docet aerē tenebrosum noctis Passionis Dom. seu lapideum monumenti. sericea Galant. Rubr. Miss.

Vella donata fuerint Hormisda ab Epiph. cum Calice gemmato, de quo supra, ut in epist. 1. Hormisda: & benedici solita cum alijs vestibus puto, quia in can. cit. 72. sanctificata dicuntur. docet Amalar. Prefat. 2. ad libr. de Eccles. Offic. apud Romanos Calicem inuolutum Sudario ad altare porrigi: velumque inde dicitur, quia velando Calicem, eiusdem etiam velata esse mysteria signat.

* Victorianus Premol. in memor. cler. part. 3. capit. 7. numerat. Vellum hoc inter alia necessaria sub mortali, nullo Autore, nulla ratione allata, quod non placet ex dictis supra, cum de Purificatorio ageremus.

in Bursam. Peram vocat Chronicum Moguntin. sed Bursam Burchard. conuenitque, ut Crucem in medio habeat, ut mos est. Non videtur in ysu fuisse ante Conc. Rhemensē, in quo cap. 5. iubetur, recondi Corporale simul cum libro, seu cum calice, quæ vero pars eius aperta est, in hoc casu celebrantem respiciat, velo anteriori super eam renoluto, ut Calix commodius deferri queat à Sacerdote ad Altare: intra quam Bursam (alias superflua Bursa est) omnino recludatur Corporale, (neque gratis distinguas. vtrum plures, an pauciores in Ecclesia dicantur Missæ) ut cautius, & decentius Corporale deferatur. Pius V. dispensauit cum Hispanis, ut extra Bursam Corporale portari queat, ex Hier. Cantono in suo Ordinario Diuin. Offic. vereor ergo, ne pigeat aliquos educere Corporale de Bursa, & quid, si in via terram cadat?

in Corporale plicatum, Palla dicitur à Clem. epist. 2. ad Iacobum. Syudon ab Isid. Pelus. libro 1. capit. 123. Palla Corporalis in Ord. Rom. tit. de pallis. Corporale vero dicitur, quia in eo ponit Corpus Christi, Alcuin. cap. 2. de celebrat. Rom. eiusque auctor est Eusebius Papa ante Siluestrum, quem communiter auctorem dicunt. lege Burchard. lib. 3. de or. cap. 99. Sextum auctorem facit Polid. Virg. lib. 6. cap. 12.

Ex lino debet esse. capit. consulto de consecrat. distinct. 1. ex epist. Euseb. & Sils.

Silu, quia Syndonem Christi repræsentat; *ibidem*. Ex cannabe fieri posse concedit *Azor. lib. 10. cap. 28. quest. 8.* neque debet misceri alia materia etiam preciosiore, ex *Concil. Rhemen. cap. 3.* sed hoc intellige in interiori parte tam Corporalis, quam Pallæ paruæ, nam in illius extima, & Pallæ superiori parte potest sericum, & aurum addi, vt ait *Suarez. 3. part. disp. 81. sect. 6. n. 6*, Ara breuioii facta, breuius etiam est Corporale, quam apud antiquos.

Quod attinet ad plicaturam Corporalis, docet *Alouin. loco citato* ita plicadum esse, vt nec initium, nec finis appareat, quod & hodie obseruat ab accuratiis in Ecclesiastica disciplina: quia *inquit*, Corporale significat Linteamina, & Sudarium, præsertim capitum Christi. Cum autem caput Christi sit Deus, qui nec initium habet, nec finem; eadem, vt in Corporali sacra palla pallientur, & abscondantur, quam maxime decet.

2 *Quibus ita dispositis, accedit ad paramenta, que & non debent esse lacera, aut scissa, sed integræ, & decenter munda, ac pulchra, & ab Episcopo uem uel alio facultatem habente benedicta; & calceatus pedibus, & indutus vestibus sibi conuenientibus, quarum exteriori & saltu talium pedis atringat, induit se, si sit Prelatus, sacerdos, facultatis supra & Rocchettum, si sit Prelatus regularis, vel alius Sacerdos, facultatis, supra & superpelliceum, si commode haberi possit, alioquin sine eo supra vestes communes, dicens ad singula b singulas Orationes in serius positas.*

* Paramenta non debent ponni in altari, in quo Missa est facienda, nisi pro solis Episcopis, & Cardinalibus, vt decreuit S. Rituum congregatio die 7. Iulij 1612. Deficiente vero Sacrificia, aut mensa separata, si in casu necessitatis ponantur in altari, nunquam tamen in medio, sed in cornu euangelij collocentur.

Birretum deponens Sacerdos, vt paramenta induat, ne illud super Missale deponat, nec super Calicem. Scopis item se purget, & mundet a puluere.

* *Non debent esse lacera.* Si figura paramenti destruitur, vel inepta sit ad usum sacrum, amittitur quoque benedictio *arg. cap. quod in dubijs de consecrat. Ecclesi. vel Alt. ex Suarez. 3. part. disput. 82.*

q *Simul cum Palla benedictum. Capit. consulto, de consecr. distin. 1.* neque benedicitur Palla separatis; quia est unum quid, & veluti pars Corporalis; nec in Pontificis datur distincta benedictio, vnde & eodem cultu veneranda sunt, & adeo, vt non modo non tangenda sint alicis, nec a sacris scemini. *can. sacratas distin. 23. ex Sothero, vt Damasus ait, non ex Sixto, vt ait Platina:* sed neque lauanda ea sint in communi vase, vt latuit *Sanctus Clemens, & in Ordine Romano* habetur eiusdem decretum. possunt quidem Corporalia tangi post eorundem benedictionem, & lotionem, sed non post usum: neque post lotionem iterum debent benedici. *Silu. verbo Corporalia.* Si vero immunda adhibeantur notabiliter, peccatum mortale est. *Emman. S a verbo Sacra num. 5. & est communis.* De eorundem vero vetito contactu, an sit peccatum mortale dic, vt supra de Calice.

sect. 2. Cingulum ergo nondum ruptum, potest nodo reparari: quod si rumpatur, altera quidem parte poteris vti, non autem toto per nodum resarcito sine noua benedictione; quia forma amissa est & nota, quod ligamina, quibus vere te cingis, sunt magis de forma Cinguli, quam illæ eiusdem partes, quæ pendent versus terram: vt scias ferre iudicium de eodem iterum benedicendo.

s Et decenter munda. Lethale peccatum admitti docet Silu. verbo Missa. quest. 2. §. 3. si enormiter quis eum immundis celebret paramentis lauanda vero sunt in proprio vase, ex Conc. Illerden. can. 4. de conf. d. quarta cap. omnis.

*t Ab Episcopo benedicta. * Sacra vocat. hoc*

hoc est, benedicta indumenta ante alios primus *S. Anacletus Papa ep. 2. tum So-*
terus ep. 2. deinde Sacratæ dicta sunt, cap.
vestimenta, de consec. dist. 1. ex Stephano,
*quod autem docet *Nauar. in Man. cap.**
25. num. 84. de vestibus, intelligitur etiam
*de Cingulo, contra *Scotum 4. dist. 13. q. 2.**
An vero benedictio vestrum præcipitur
*sab mortali? Affirmat *Nau.* & habentur*
*in *Ord. Rom.* etiam Cingulorum, benedi-*
ctiones omnium vestium Sacerdotaliū.

* Quod autem ab episcopo sint bene-
 dicenda, docet expresse *Innocen. 3. libro*
1. myst. Missa capit. 9. & addunt DD. be-
 nedictionem hanc esse ordinis Episcopali-
 lis, non iurisdictionis, quam alijs delegare
 non potest sine facultate Papæ.

u *Vel alio habente facultatem.* Hac de
 re dicemus infra in proprio loco circa fi-
 nem Missalis: vbi de paramentorum be-
 nedictionibus.

x *Calceatus pedibus.* Præceptum volunt
 esse *Silu. verbo Missa. & Sotus 4. dist. 13.*
quest. 2. sed non nisi ad maiorem hone-
 tatem, & decentiam hoc præscribi no-
 rat. *Suarez 3. part. diss. 82. sect. 3.* Ordo
Rom. de Parafœne. nō licet, inquit, Pres-
 byterum, Diaconum, vel Acolytum ad
 Altare ministrare per nudos pedes. &
Exo. 13. cum calceamentis edebantur Ag-
 nus quo significatur asperitas vitæ *ex*
Nazianz. Orat. 42. & promptitudo ad
 omnia, *ex Esaiâ Abb. tract. 22.* laudandi
 vero sunt Clerici Regulares nostri, qui in
 Sacraria deponunt etiam communes
 crepidas, seu calceos, & alias ibidem ad
 id paratas crepidas induunt, ad maiorem
 nitorem, & sacri ministerij splendorem.

y *Saltem talum pedis.* Vestis Clerico-
 rum erat antiquitus etiam talaris: inde &
 vocabatur, *Caracalla*, *Beda* testante de
 gestis *Angl. libro 1. capit. 7.* & cum expo-
 nente *Baronio An. 303.* In clericis pere-
 grinis & rusticis tolerande videntur
 breuiores vestes, non tamen supra me-
 dium crux, *Homob. tract. 4. quest. 145.*

Vestis autem, & Tonsura sunt sibi in-
 uicem correlativa, de qua *Dion. Eccles.*
Hierar. part. 2. capit. 3. & *Baronius An-*
no 58. numer. 13. extat Bulla Sixti V. con-

tra non ferentes Habitum, & Tonsuram,
 grauissimis impositis pœnis. Significat
 Tonsura abiectionem terrenarum cogi-
 tationum, *Ang. lib. de contemptu saeculi*; tum
 vitorum refectionem *Steph. Eduen. in*
prol. libro de Sacram Altaris, tum re-
 giam Sacerdotis dignitatem, *Isid. lib. 1. de*
Offic. c. 4. tum coronam Christi spineam,
 quam peccatores denotant, portandam
 a Sacerdote, *S. German. in Theoria.* De
 hac *Ezech. 16. ut legit Hier.* coronam
 gratiarum suscipiet vertex tuus. Concil.
 autem Palentinum sub Vibiano VI. defi-
 niuit Coronam Sacerdotis esse debere
 ad mensuram maioris Hostiæ. *Tolet. 4.*
 coronam clerici ad mensuram minoris
 Hostiæ. ergo Diaconorum, & Subdiacono-
 rum erit formæ mediae.

z *Rocchetum.* Dicebatur Linea, quia
 ex lino, *in Ordine Romano.* & quidem
 hoc ordine numerantur ibi uestes Ponti-
 fices, Linea, Amictus, Linea Dalmati-
 ca (quam *ibidem* vocat Albam) Cingu-
 lum, Dalmatica, Orarium, Stola, & Pla-
 neta. ergo Linea Pontificis ante Amictū
 Rocchettum erat. Remansit in Linea S.
 Cyprianus prope martyrium, ex Pontio,
 hoc est, in Rocchetto, *ait Baron. An. 261.*
 alijs explicant, in Alba; sed assentior Ba-
 ronio. * quod si verum est, adhuc habes
 antiquiorem Lineæ, seu Rocchetti vsum
 apud Adonem *in Martyrolog. 26. No-*
uemb. vbi S. Alexander Episcopus &
 martyr sub Antonino dicitur suscepisse
 gladium stans in linea: quo fere loquen-
 di modo vtitur Ponticus in S. Cypriani
 morte. nomen est nouum, cuius synony-
 mum est Riccha *apud Crassum libro 1.*
cap. 21. Gallica profecto vox, Auenione
 forte, cum degerat ibidem Summi Ponti-
 fices, introducta. nam in Calepini di-
 ctionario septem linguarum Latina vox,
 Supparus, Gallice sic vertitur, Roquet.
 Supparus autem *ex Varrone lib. 4. de lat.*
lingua dictus est, quod supra induatur,
 sicut subacula, quod supra induatur sub-
 tu. Ignatius Bracci vocem à Græco de-
 ducit idiomate; Primo, ut simplex voca-
 bulum à *ponere* quod, ut vetera Lexica
 testantur, Corimbi sunt ornatus gratia.

E 4. Sacer-

Sacerdotum stolis annexi; atque ita dicti ob mali punici similitudinem, Limbus autem Rocchetti lineis Corimbris, aut alio simili artificio acu pingi solet. Deinde, ut vocabulum compositum, ex *ρω*, & *Χιτων* siquidem *ρω* particula, molle, & delicate tum significat, ut *magnus* ait *Etymologistes*: *Χιτων* tunica m significat ex eodem, & praeceps lineam, ita ut, Rochiton, Græce, sit Latinis tunica mollior, & de licatior. Idem ab Hebraeo deduci posse docet, à verbo, *Rah*, quod est spectare intueri, & à nomine, *Chetan*, quod est lineum, qua ratione Rocchettum esse lineum spectabile, seu vestis linea speciosa. Hæc ille argutæ manicas habet angustiores, ut ad opera bona manus sint expeditiores: in cæteris significationem com mune habet cum Superpelliceo, de quo statim scribo.

a. *Superpelliceum*. Antiquitus induebatur hæc vestis supra tunicas pelliceas, de pellibus animalium factas. *Durand* lib. 3. cap. 1. ad indicandam innocentiam supra peccatum Adæ; quem vestiuit Deus tunica pelicea; ideoque coloris albi est hæc vestis. * meminit *S. Hieronym* lib. 1. *and. Pelag* candidæ vestis ad usum Episcopi, presbyteri, Diaconi, & reliqui ordinis Ecclesiastici in administratione Sacramentorum; quæ vero alia in inferiori clero potuit esse communis vestis, nisi superpelliceum? est item laxa, quia clericalis vita debet esse in eleemosynis larga. *Gemm* libro 1. capit. 232. inditum supra communes vestes, quia charita operit multitudinem peccatorum; & habet formam Crucis, ut passionis Christi vestigia imitetur Ecclesiasticus. *Durand*. loco citato. qui & cap. sequenti in Superpelliceo, veste prima ante Amictum intelligit fidem.

Sed vnde, Cotta, dicitur? Hetrusci vocant Cottam, quam vestem, & togam Latini appellant. *Ioachimus Perionius de lingua Gallica cum Græca cognatione* libro 3. vocabulum Gallicum, Cottæ, à Græca voce *Χιτωνον* deducit, quæ tuniculam significat, mutatisque inter se litteris duabus factum esse ait, *Cotinum*. *Χιτωνον*

autem est diminutuum à, *Χιτων*, de quo diximus supra, cum de Rocchetto. *Pagninus* in *Enchiridio* ait, *Chitam*, vel *Chetam* significare linum. vnde & *Chituna*, id est tunica linea; quamquam *Angelus Caninus* putat, hæc Punica potius esse vocabula, quam in Hebraea. *Ignatius Bracchius* addit, non incongrue à *Cottis*, quod apud Dores caput significat, ex *Rodig. libro 7. cap. 23*. Cottam dici posse, eo quod in eam caput primo inferatur, mox reliquo corpore velato solum ferè capit ex ea conspicatur exertum. extende bat ultra medias tibias. *Superpelliceum* clericale, *Conc. Basilien*. *sess. 21*. & *Canisia* ideo dicta est à *Codino de officiis Constantinopolitanis*, apud *Buleng. libro 2. cap. 39*. ad usum Lectorum, & Psalmistarum.

b. *Singulas Orationes*. *Seuerus Al exadrinus* meminit precum ad sacras vestes induendas. *Stephan. Edens. de Sacram.* *Alt. cap. 10*. habet eandem precem ad Manipulum, qua nos utimur. *Chrysost.* in *Matt. homil. 38*. indicat recitari aliquas preces. & certe conuenit, cum sint hæc sacræ vestes, & ad sacrificium ordinatae.

Concordant Orationes hæc majori ex parte cum significationibus vestimentorum Sacerdotaliū tropologicis, seu moralibus, quas antiqui tradidere, & nos infra enarrabimus. Sed dubitari potest, an Orationes originem ducant à prædictis interpretationibus; an vero interpretationes ab Orationibus crederem ego, Orationes omnes, ut sic ad Missam præparatorias, longe posteriores esse, etiam post Durandum qui sequutus antiquiores de Stola scribit significare iugum Domini, & Casulam charitatem, citato *Ordine Romano*, in ordinatione Presbyteri; quæ interpretationes discordant ab Orationibus hodie dicendis ad Stolam, & Casulam induendas. illam enim in Oratione appellamus Stolam immortalitatis: hæc vero iugum Domini suave. Sælus autem dictarum Orationum patebit, cum infra de Mysterijs vestimentorum agemus in fine huius tituli.

Neque debent omitti hæc preces sine causa,

causa, alias lethale peccatum est, *Nauar.* *cap. 25. num. 23.* licet *Burchard. Decreto-* *rum etiam doctor,* moneat, non ex præ- cepto, sed ex deuotione eas dii solitas esse, excusat *Suarez* *disput. 82.* in *tertia* parte, *inicio.*

3. Ac primum accipiens c. Amictum circa extremitates, & chordulas d. osculatur illud in medio, ubi est Crux, & ponit super caput, & mox declinat ad collum, & eo. vestium collaria circumtegens, ducit chordulas sub brachys, & circumducens per dor- sum ante pectus reducit, & ligat. Tum e. Alba induitur, caput submittens, deinde & Manicam dexteram brachio dextero, & sinistram sinistro imponens, Albam ip- sam corpori adaptat, eleuat ante, & a lateribus, hinc inde, & Cingulo per mi- nistrum à tergo sibi porreto se cingit. Minister eleuat Albam supra Cingulum circum circa, ut honeste dependeat, & tegat Vester, ac eius fimbrias diligenter ap- pat, ut ad latitudinem digiri, vel circiter surraterram equaliter fluat. Sacerdos h accipit manipulum, & osculatur Crucem in medio. & imponit brachio sinistro: de- inde ambabus manibus in accipiens stolam simili modo in deosculatur, & imponit medium eius collo, ac transversando eam o ante pectus in modum Crucis p. ducit partem à sinistro humero pendentem ad dexteram, & partem à dextero humero pendentem ad sinistram, sic que utramque partem stola q. extremitatibus Cinguli, hinc inde, ipsi Cingulo coniungit.

c. Amictum. Ab amiendo dicitur Amictus. Anabolagium, Ambolagium, Anagolagium, Humerale, & Amictus ea- dem sunt in Ordine Romano. Superhumerale dictum est ab Alcuino capit. quid sign. vestimenta. Humerale ab Honorio quoque in Gemma, libro 1. capit. 201. quia humeros tegit. Raban. 1. insit. cler. c. 15. vocat Ephod. Bat, & esse ab Hæbreis de- ductum ad nos s scribit. ergo Apostoli sunt vñ. Orale, de quo Innoc. III. cap. 53. putat Vicecomes esse Amictum; sed idē Innoc. distinguit ab Amictu, de quo cap. 50. hic enim ante Albam, illud post Albam, induitur; diuersa est utriusque forma, ut Romæ videre est; & Orale, quod hodie dicitur, Fauon, à Marcello in Cœremon. Pap. lib. 2. cap. 14. est propria Papæ vestis.

Caput amictu cingitur, tum collum, dorsum, & pectus. de collo Amala libr. 2. cap. 17. de Vittis, reliqua cingentibus, Gemma supra, & Innoc. III. lib. 1. cap. 50. Mysteria aperiemus infra.

d. Osculatur illud in medio. Cruces in- vestibus Sacerdotalibus adhibitas esse à tempore Sancti Marci Papæ, tradit Baron. An. 336. hodie in Amictu, Mani- pulo, & Stola cruces adesse solent ad re- lendum Domini passionem, sicuti Stola imponitur collo cum osculo. ut ait Du-

rand. lib. 3. cap. 5. ita simili ritu imponen- dus est capiti Amictus, in honorem San-ctæ Crucis. omittat igitur hoc loco signu- Cincis, quod præter Rubricam sibi fa- ciunt quidam manu, & Amictu simul à fronte ad pectus: vel signet se, antequam accipient Amictum; nam antiqui ter se signabant, ut scribit Seuerus Alexan- de Ord. oblationis, ante Amictum, & manu tantum. Quod autem super Casulā reflectitur Amictus à Regularibus, indi- cant hunc ritum. Rupert. libr. 1. cap. 19. & Innocent. III. libr. 1. cap. 58. ex quo se- quirur simplicis Amictus vñum esse valde nouum.

e. Alba induitur. Poderis est appellata à Nazianz. Or. 3. quia Græci vocant pe- des, podas, & hæc vestis ad pedes demit- titur, Durant libr. 3. cap 9. Camisia ab A- malar. capit. 18. Tunica à Rabano loco cit. capit. 17. Tunica linea Ab Iuone serm 3. de indum dicta quoque est Linea Dalmati- ca ab eodem Ordine Romano supra à num. 2. citato: vbi etiam & absolute Linea, quia ex lino. Denique Supparus ab Al- cuino. Alba vero ante Amictum ab Am- brosianis à Romanis autem post Amictu induitur, ut in Liturgia Chrysost. in Conc. Carthag. 4. cap 41. & in Ord. Rom.

f. Manicam dexteram brachio, &c. Bur- chard.

chard Mōtus enim naturalis à dextera est in sinistram; & creditur Christi manus dextera Crucis prius affixa fuisse, quā sinistra, *ex Beata Birgitta lib. 1. cap. 10. & lib. 4. cap. 70.*

g. Et Cingulo, &c. Ordo Rom. Cingulum nominat. *Alcuin supra Zonam Baltheum, Io. Diac. in vita S. Gregor. libr. 4. capit. 8.* & *Gemma an. libr. 1. capit. 201.* Duarum eiusdem summitatum meminit *Innoc. III. lib. 1. cap. 37.* fortasse enim tunc temporis, ut apud nos, extremitates cum ornatu erant. *Leo IV. in epist. ad Episcopos,* non meminit Cinguli (quia non est vestis) inter vestes Sacerdotales.

h. Accipit Manipulum. Quarto loco indui Manipulum scribit aperte *Raban. loc. cit. cap. 18.* alij, vel negligunt ordinem vestium, vel Episcopalem ordinem seruant. Mappulam *Ordo Rom.* appellat, qua pituita oculorum, narium, & oris detergebatur, inquit *Alcuin loc. cit.* Sudarium *Alcuin. idem, & Amalar. capit. 17.* quo sudor abstergitur. Cingulum brachiale, *Ord. Rom. in consecrat. Episcop. Fauonem Leo IV. epist. ad Episc. & Gemma cap. 208.* Manipulum *Rupert. libr. 1. capit. 33.* & *Hugo Victor. in Spec. capit. 6.* Phanonem, & Mantile *Rabanus de inst. Cler. libr. 1. cap. 18.* qui & Mappam paruam vocauerunt. Linteum cincticulum sacerdotale, *Hesychius apud Bulenger. libr. 1. cap. 42.* Aerem *Chrysost. in Liturgia.* Decem ergo nomina certa Manipulus habuit; & apud antiquos Patres in vsu fuisse tradit *Cancil. Khemen. apud Burchardum libr. 2. cap. 50.* nomina quidem sunt ad placitum, sed reseadē est apud prædictos; tum ex fine, ad tergendūm pituitam, & sudorem; tum ex eo, quia in læua secundum omnes portabatur.

Dubitatur; An idem sit cum Manipulo Palla illa linostima, quia ex lino erat apto ad tergendūm, quam concessit Diaconibus S. Silvester, ut cum Dalmaticis ad læuam vterentur? affirmans sententia placuit valde Roberto Card. Bellarmino, quo cum eam communicauimus. Vox ipsa, linostima, vim facit, quasi linosto-

ma, quæ ex duabus constat vocibus Græcis, altera significante linum, altera os; nam vsus manipuli erat ad tergendūm os, & oris pituitam, vt diximus: *S. Isid. lib. 19. orig. cap. 22.* habet: *Linoftima*: quam dicit ibidem esse ex lana, linoque contextam: & sic dictam, quia in stamine linum, in trama (hoc est sub tegmine) lanam habet. Stola volunt esse alij, *ex Damaso citato in Actis Eccl. Mediol.* de cuius tamen expositione non constat; & Stola potius læuam, non læuam tegit: humerū, pectus, & dextram partem cōuestit: Manipulus propriæ læuam partem tantum ornat. fimbrias additas manipulo describit *Rupert. loco cit.* qui primus inter Scriptores eum Manipulū appellavit. * quod si hanc vocem legas apud Seuerum Alexandrinum, seu Stephanum Eduensem, aduerte, quod est interpretum vox recētiorum; non Græcorū auctōrum Ruperto antiquiorum.

i. Osculatur Crucem in medio. Ut supra de Amictu est dictum.

j. Et imponit brachio sinistro. Concordant omnes citati Auctores, eo fine, vt brachium dextrum liberius sit ad ministerium. vnde & ideo ministri Manipulos deponunt in induendo Pontifice, vt longè sint expeditiores in eo ministerio, quod notat *Durand. lib. 3. cap. 5.* Addu, quod dextra manu commodius tergebatur oculi, & os, mappula pendente à læua manu, ligati vero debet Manipulus infra cubitum, non supra, nec longus à manu, vt ex prædicto fine & vsu constat.

m. Accipiens Stolam. Orarium eam vocat *Ordo Rom. in genere masculino:* alij in genere neutro; quia Oratorum, hoc est, prædictorum habitus est, *ex Alcuin supra.* quare non datur nisi Presbyteris, & Diaconibus, quorum tantū munus proprium est concionandi. ab oratione deducit *Beda vocabulum in Collectan. cap. de septem ord.* quia in oratione, & in ministerio Sacramentorum frequetas est Stolæ vsus: Stola dicta est etiam in *Ordine Romano à Greco 500,* idest, indumentum, vel à se dō, idest, orno. Ad genua tendit, *ex Amalar. libr. 2. cap. 20.* nam

nam, licet Stola esset vestis candida pertingens ad ialeſ vsque, vt ait *Auctor Clem. malibr. 1. cap. 204.* tamen, introducta Alba, seu Camisia sacerdotali, mutata est Stola in torquem, ut *ibidem.* & *apud Durand. lib. 3. cap. 5.* cum fimbrijs eam describit *Rupert. lib. 1. cap. 33.* eiusque usus habetur in actis *S. Clem. Metensis, patrui S. Clem. Papa apud S. Antonin. part. 1. tit. 6. cap. 26.* qui Stola sua cinxit Draconem. Sed & *Cedrinus apud Bueng. libr. 1. cap. 38.* scribit, Augustæ Stolas Apostoloum suisse repertas.

Stolam vero in Missa omnino adhibēdam esse decreuit *Concilium Bracchar. 3. cap. 3.* & habetur *22. cap. Ecclesiastica.*

n *De osculatur. Durand. loco citato.* vt de osculo amictus supra diximus. & imponit collo, vt torquem, ait *Gemma loco cit.* non longe à collo, contra quosdam. longe enim à collo est proprium Episcopi. * premens ceruicem & utrumque humerum, ait *Concil. Bracaren. citatum.* si premis ceruicem ergo prope collum.

o *Ante pectus in modum Crucis.* Ita *Concil. Bracchar. loco cit.* quod tamen Innoc. III. tempore, Romæ non obseruabatur, ut ipse indicat *lib. 1. capit. 54.* nisi forte dicamus, eum ibi loqui de Stola Pontificali, in qua neque hodie obserua-

tur prædicta forma Crucis; quia Crucem pectoralem Episcopus habet.

p *Dicit partem à sinistro humero. Burchar.* Hoc autem est notandum diligenter; tum quia à sinistro ad dexterum latus Stolæ duilio prior in memoriam ieuocat, me esse prius Diaconum, quam Sacerdotem (Stola namque Diaconalis est ab humero sinistro ad dextrum latus) sicut Episcopus prius induit Tunicellam Subdiaconi, & postea Dalmaticam Diaconi, vt quasi per gradus meminerit suæ summæ dignitatis; tum quia in ordinatione Sacerdotis eodem protus modo aptata fuit Stola collo eiusdem ab Episcopo, & sic ad eiusdem rei memoriam est continuandum; tum quia hac ratione, si bene aduertas, pars dextera Stolæ formans Crucem in pectore remanet superior supra partem sinistram eiusdem, quod infra tit. 3. in simili casu, non casu fieri dicendum est; pollicē dextero, inquit Rubrica, super sinistrum positio, in modum Crucis. Meminit autem huius ritus in Stola distincte *Iuo Carnot. serm. de signis indumentorum.*

q *Extremitatibus Cinguli, &c.* Et hoc etiam describit *Iuo ibidem cum Innoc. Tertius lib. 1. cap. 54.*

4 *Si celebrans sit Episcopus r non ducit stolam ante pectus in modum Crucis, sed sinit binē inde utrāque extremitates pendere. T antequam accipiat stolam, accipit parvam Crucem pectoralem, quam osculatur, & collo impositam sinit ante pectus chorudis pendere; t manipulum quoque non accipit ante stolam, nisi in Missis Defunctorum, sed accipit ad Altare, cum in Confessione dicit: Indulgentiam, illumque prius osculatur.*

r *Non ducit stolam in modum Crucis.* Quia ante pectus gestat eius loco Crucem pectoralem, quam ante Stolam accipit, vt solus notat *Innoc. III. cap. 53.* qua de re infra cum de Vestibus Pontificalibus.

s *Osculatur.* scribit *Durand. lib. 3. c. 9.*

t *Manipulum quoque.* De quo iecirco *Innoc. idem cap. 43. & 59.* post Casulam Episcopalem agit: *apertius Durand. lib. 4. cap. 7.* & idem habetur in *Ordine Romano,* causamque cum alijs dabimus infra num. 6.

5 *Postremo Sacerdos accipit u. Planetam.*

u *Planetam. Ordo Roman. Usitatum est vocabulum Planetæ, quicquid neget Durantis apud Latinos antiquiores re-*

periri, lib. 1. cap. 9. vbi negat, suisse unquam a Græcis usurpatum. Planeta vero errorem sonat, & limbus planetæ Sacerdotalis

lis

lis errabundus erat utrinque, & idcirco ad brachia reflectebatur, & subleuabatur, inquit Honor. in Gemma lib. 1. c. 207. Penula quoque dicta fuit, non tamen ea, de qua Paulus 2. Timor. 4. Vide Baron. Anno 58. numer. 69. Casula item dicitur ab eodem Ordine Romano, hoc est, parva Casula, in Gemma loco citaro. Insula ab Hugone Victorin. in Specul. Eccles. capit. 6. Tunica item a Seuero Alexandrino de Ord. oblat. Cappa ab Isidoro libr. 15. Orig. cap. 12. ex conjectura tantum, quia capit torum hominem. sed vide quae diximus de Plauiali in prima parte tit. 19. numer. 3. contra Durantum. Phelonium dicitur in Actis Eccles. Mediolan. part. 4. lib. 2. Planetæ Sancti Petri meminit Hugo Clunianensis in vita Sancti Hugonis Abb. quæ

6 Si sit Episcopus, & solemniter celebret, x accipit paramenta, & alia, ut in Cæremoniali.

x Accipit paramenta. hoc est, Caligas, Amictum, Albam, Cingulum, Crucem pectoralem, Stolam, Tunicellam, Dalmaticam, Cirothecas, Planetam, Mitram, Annulum, & Manipulum: de quibus hoc loco, quia in Missali hoc ordine nominantur, & numerantur, omittamus tamen ea, quæ sunt communia Sacerdoti.

Caligæ, Sandalia, apud Sanctum Hieronymum in Iсаi. lib. 5. cap. 20. sunt idem. Soleæ dicuntur ab Alcuin. cap. quid signific. vestim. sed distinguuntur in habitu Episcopali ex Innoc. III. lib. 1. cap. 48. nam Caligæ primum induuntur usque ad genua, & Sandalia generis sœminini, seu Sandalium apud alios, pedes tantum cōtegunt, Iuo Carnot. serm. de signific. indum. Sacerd. Caligæ, quia ligantur, sic dicit, ex Isid. lib. 19. Orig. cap. 34. Cambagi, & Pedules in Ordine Romano. Cōpagi, à Sanct. Gregor. lib. 7. epist. 28. Cambobi, ab Amalar. lib. 2. cap. 18. quorum usus ab Apostolis manat, ex Rabanoli. lib. 1. instit. cleric. capit. 22. & probat e. c. Marc. cap. 6.

De Cruce Pectorali, quam Philacteria seu Philacteria (eo quod filo suspensi soleret, Vicecom. ait.) appellat S. Gregorius Papa, libr. 22. epist. 7. ut notat Baron. ex

asseruatur Parisijs, ergo ab Apostolis oratum habet. erat Planeta totæ clausæ: post tempora Ruperti diuise sunt. & Innocent. indicat libro 1. capit. 42. & 58. olim cum Cruce, etiam in parte posteriori; nunc cum Columnæ potius specie, recentiori vñ, quæ & ad Passionem Domini spectat: quæ Sacerdos sit inter Columnam, & Crucem Christi.

* Qui aliquam prædictarum vestium sponte omiserit, peccat mortaliter, ex cōmuni DD. sententia. Qui vero aliquid ex indumentis omitit in casu necessitatis, non peccat, ait Diana tr. 14. de celebr. Miss. ref. 57. sed non explicat, quod omitti queat. ego puto Albam, Stolam, Planetam singillatim omnino necessarias esse.

Io. Diacono Anno 604. & 827. & Encolpium vocat Nicephorus Episcop. Constantinop. ad Leonem III. Papam, ut exponit idem Baron anno 811. solus aperte ante alios Innocent. Tertius ait, Crucem appellans pectoralem; quia pectoris ornata, ut supra significauimus num. 4. & latinx Hebreæ eam sufficetiam esse tradit, idem, ibidem.

Tunicellæ, & Dalmaticæ originem, & causas attulimus supra in prima parte tit. 19. num. 5. quæ ambæ in Ordine Romano ad usum Pontificis aliquando dictæ fuerunt Dalmatica maior, & minor; quia altera latior, altera strictior. Cur autem utraque datut Episcopo? An quia in eo eminenter omnium Sacrorum Ordinum sunt gradus? An quia duorum testamtorum custos? ita Durand. supra cap. 10. & 11. ex Hugone Victorin. in Specul. Eccles. cap. 6. Antea vero non in duebant Dalmaticas Episcopi sine Papæ licentia, ut indicat S. Gregorius libro 7. epist. 118. ad Aregium, & habetur can. communis filius distinct. 23. primumque à Siluestri concessa est Episcopis Dalmatica, ex Durand. lib. 3. cap. 12. hoc est, aliquibus: sed sicuti ea, quæ in Ordine Romano linea erat, ferica deinde fuit, ex Eduensi capit. 11. ita, quæ

quæ aliquorum erat, omniū deinde Episcoporum facta est communis vestis.

Chirothecæ ab Ordine Romano dicuntur Manicae, quia manuum sunt ornamēta. Conuenit enim, vt Episcopi quælibet pars ornatior appareat. ab Apostolis deducit hūc ritū *Gem. l. 1. de antiq. ritu. 215.*

Mitra, seu Apex, ex *August. 2. Ciu. 15.* seu Sertum cum gemmis, ex *Ennodio de Mitra Sancti Ambrosii*: seu Corona Sacerdotalis, ex *Ammiano Marcell. libr. 29.* seu Corona gloriae, ex *Eusebio Cesariensi lib. 10. Hist. cap. 4.* seu Pileū generis neutrius; vel Galea, vel Tiara, ex *Isid. lib. 19. Orig. c. 21.* seu Insula, ex *Hugo Vic. libr. 1. de Sacr. cap. 55.* seu Cidaris, ex *Alcuino c. de singulis vestibus.* seu Phrygium, ex *Niceph. lib. 14. cap. 34.* quod imposuit capiti Sancti Siluestri Constantinus; seu Lorum, ex *Balsamone apud Buleng. de vest. Pontif. lib. 1. cap. 6.* seu Auriphrygium circulare, ab *Innoc. III. in serm. de S. Siluestro* (nomina multa eadem res) ab Apostolis ortum habet, ex *Baron. An. 34. num. 298.* & inter Episcopi insignia enumeratur, ad ornatum illius caput, & erudiendum Episcopum, vt infra. * Abbatis non fuit cōcessa ante annum 1091. quo Urbanus II. eam dedit S. Petro Cauensi Abbatii Cluniacensis Ordinis, qui & eandem vt sibi minus congruam recusauit. *Acta Conc. Beneuent.* Alij docent, ante annum 1000. à Syluestro II datam fuisse mitram Abbatii S. Sauini Placentino, & à Leone IX. anno 1040. Abbatii S. Iustini Patauino, & extant hodie diplomata Placetiæ, & Patauij. Mitra vero (vt alia rasea nomina) ex *Varrone libr. 1. de lingua lat.* vox est Latina, Græca, & Syriaca, vel Hebræa, quæ verba interpretatur Iosephus Scaliger hoc modo: Mitra Syriacū, Diadema Grecū, Vitta Latinū; id est significant in lingua sua; nempe vinculū. *Celius Rodiginus libr. 16. c. 10.* à μιτρα eam deducit, quod significat filum, vt μιτρα, sit quasi μιτρα ex filo, erat enim fascia ad obligandum caput, ex *Hier. in Is. 3. ad usum sceminarum in capite, Iudith c. 10.* viroru etiā, ex *Goropio in suo Vertuno. Sacerdotum quoq; Exod. 39. vbi LXX. Cidarim legūt ex bif-*

fo. Duo redimicula addebat Phryges in festis solemnibus per maxillas fluentia, ex *Hieron. Prado in Ezech. c. 21. vers. 26.* vel sub mentū ligabantur, ex *Buleng. loco cit.* quæ in nostra Mitra habentur, & forte ab ijsdē Phrygibus auriphrygiata Mitra aliquid accepit: de qua in *Cerim. Episc. lib. 1. c. 17.* Duo cornua Mitrae accepta puto à Cidari Hebræorū, referente quasi cornua Moyris ex consortio Dei. *Nicol. Lyran. Exodo 28. ex Iosepho afferit*, quod Mitra in acutum tendebat, & quod lamina aurea secundum aliquos corniculata erat.

Pars Mitrae S. Siluestri afferatur Romæ in Ecclesia S. Martini in Mōtibus, quæ acutā formam refert, nō altiore palmo communis manus. serico & auro est cōtexta, coloris cœrulei cū imagine B. V. & pueruli Iesu inter duos Angelos stantes, Diaconali ueste indutus. Valētiæ quoque visitur Mitra S. Augustini altioris formæ, & item acutæ, qui, vt supra, eam Apicem appellauit: serica est & alba, quam cingit, & diuidit à cuspide linea cœrulea serico & auro texta. testatur eādem esse, *Martinus V. in serm. de S. Monica.* similem ergo vidi Bononiæ in Ecclesia S. Steph. auro, & margaritis ornatam, quæ erat S. Isidori Hispalensis, cuius corpus ibidem quiescit: ex quibus probatur antiquitas formæ in nostra Mitra. * Quod si velis cū Abb. Constatino Caietano, opus. de tribus Hispaniarum Patronis, alium esse Isidorum, nō Hispalensem, quem ille recte probat Hispali mortuum, & ibidē quiescere corpus eius, sed Italosiculum in Sicilia Episcopum, qui Bononiæ obiit; non perit argumētum nostrum de antiquitate, quia hi duo Isidori, ex eodem Caietano fuere condiscipuli S. Greg. Magni, & coetanei. lubēs auctores nomino, honoris & veritatis ergo; quod & facere debuerat recentior, qui de iure Abbatū scribens, in suum librum trāstulit ipsamet verba, quæ de Mitra, & alijs Abbatialibus vestibus in hoc volumine scripti, tacito Auctoris nomine, nominato in leuioribus alijs à se non semel.

Regula vero est, Mitram, & Baculum in Episcopis esse correlatiua, vt dicitur

in

in Cerimon. Episc. libr. 1. capit. 17. & licet in Missali nihil de Baculo , quia ad eum assumendum nullam Episcopus recitat Orationem, sicut ad alia ornamenti præscriptas Orationes recitat in Missali positas , quatum causa de his hoc loco cum Missali agimus; tamen de eo breuiter hęc notabo; ne, Baculo omisso, à lectore sine baculo corripiat.

Baculus, Virga Pastoralis, Pedum Ferula. & Capuita sunt synonima, ex Iuone Carnot. epist. 8. & Hon. in Gemma libr. 1. cap. 217. Cambucam alij vocant apud Petrum Comeslorem in Histor. Exodi c. 52. Cambuttam vocat Ordo Romanus, in Dedicat. Eccles. sed Capuita, & Cambutta corrupræ sunt voces, à Cambura voce barbara, quæ significat baculum retortum. Porro tres habet partes, summam retortam, vt Pedum Pastorum, recuruum ad colligendas, vt ait Festus, oves; medianam rectam, imam acutam. talis est S. Saturnini Apostolorum discipuli, qui Tholosæ cum imagine Sancti antiquissima habetur; & Valerij S. Augustini Baculus, qui est eburneus, & rotundus; & item S. Isidori, quem ego vidi Bononiae, ubi supra, cum Mitra eiusdem. datur enim Episcopo, ad regimen animarum: vnde versus.

Curua trahit mites: pars pungit acuta rebelles.

Et sub imagine præfata S. Saturnini legitur iste versus.

Curua trahit, quos virga regit, pars vltima pungit.

Vt refert Hugo Victor. Spec. Eccles. capit. 6. Innocent. autem III. lib. 1. cap. 62. affert hoc carmen auctore incerto.

Collige, sustenta, stimula, vaga, morbida, lenta.

Idest, Collige vagos, sustenta debiles, & punge pigros. est autem Baculus ultimum Episcopi ornamenti. *Imoc. III. lib. 1. cap. 10.* quem gestat ille manu sinistra, quæ cordis esse dicitur, & partem curuam populo vertit. *Ceremon. Episcop. libro 2. cap. 8.* nec ornatur Sudario, quod conuenit Abbatiali; *Acta Mediol. Eccl. in Instruct. fabr. Eccl. ad differentiam Episcopalis.*

Annulus datur Episcopo, de quo Operat. *Milleu. libr. 1. contra Parmenidem.* & *Ordo Rom. in consecratione Episcopi.* qui & aureus debet esse, *Innocent. III. l. 1. c. 46.* & benedictus, vt in *Ord. Romano*, daturque ad honorem & significacionem, quod Ecclesia suæ sponsus est, & quod velut Annulo signatorio non omnibus omnia reuelare mysteria debet: ita *Isidor. 1. de Eccles. Offic. cap. 5.* & regulariter quidem in dito indice manus dexteræ defertur, neque in gemma sculptum quid esse debet, ex *Durand. libro 2. de rit. cap. 9.* sed in Missa Pontificali iubetur Episcopus gestare annulum in dito annulari dexteræ manus. *Ceremon. Episcop. libr. 1. cap. 7.* & *libr. 2. cap. 8.* cui & in eodem dito in consecratione datur concelebraturo cum consecrante. *Pontif. Rom. n.* Alij caueant, ne vñquam annulum gestent in Missa; qui expresse prohibitus fuit Protonotariis non participantibus, & quibuscumque Doctoribus à Sacra Rituum Congregat. die 11. Februario 1623. * & item Canonicis cathedralium Ecclesiæ, qui se maiores estimabant Protonotariis, die 20. Novembris 1628. Canonicorum vero nomine hac in re intelliguntur etiam Dignitates, siue sint, siue non sint de gremio Capituli.

Vltima Vests Episcopi est Manipulus. *Ordo Roman. de quo supra diximus non pauca.* hoc loco querimus: cur ille sit ultima vests Episcopi? Solus *Durand. lib. 4. capit. 7.* hunc ritum in Episcopo declarat: & primo, inquit, quia dum eum accipit in confessione ante Missam, ornatum accipiens inferioris ordinis, & ab inferiori ministro, idest, Subdiacono, cuius propria vests est Manipulus, humilietur Episcopus coram Deo. Secundo, vt quod ore cōfitetur se peccasse, per fructum boni operis, qui significatur in Manipulo ad brachium ligato, reficiatur in mente. Tertio, vt concessa temporalia per Manipulum adumbrata, videatur accipere per alienam manum, & cum sui cognitione in humilitate, ne ob temporalia eleuetur in superbiam. Quarto adnorandum, quod tunc bonorum operum mani-

manipulum cum præmio portabimus cū Christo, quando ad altare Dei æterni tribunal ludicris peruenierimus. nam Episcopus typum gerit Christi capitis nostri.

De Gremiali Episcopi, quia ad eius gremium ponitur, ita dicto, neque Missale, neque nos loquimur; & præterea nihil de eo occurrit dicendum, nisi quod Episcopo deseruit tantum super fœmora, cum Planetam indutus sedet. Succinctorum dici putat Vicecom. lib. 3. cap. 15. sed Innocent. III. libr. 1. cap. 10. tertium. Succinctorio dat locum; tum solus Papa eo vtitur, Ceremon. Papa libr. 2. cap. 14. & usus eius est circa renes, ex Iuon. Carnot. loco cit.

Pluuiale item est Vestis Episcopi ad Horam Tertiā, Vespertas, Laudes, & Processiones, de quo diximus supra. De quibus autem Missale tacet, vt de Pallio Archiepiscopi, Orali Papæ, & alijs eiusdem vestibus ad Missam spectantibus, alias, Deo dante, scribeimus.

Nunc breuissimam prædictorum omnium indumentorum subiunctionem significationem, quam supra promisimus; quæ triplex est, Anagogica, Allegorica, Tropologica, seu Moralis.

Anagogica significatio est de Christo, cuius imago gloria est Episcopus.

Allegorica est de passione Christi, quam Sacerdos minus gloriose vestitus indicat.

Tropologica, seu Moralis, eruditio[n]e continet, conformem moribus Sanctorum quorumcumq[ue] ministrorum Ecclesiasticorum, Episcopi, Presbyteri, Diaconi, & Subdiaconi.

Expositio Anagogica Vestiū Pontificaliū, de Christo.

CAlige & Sandalia denotant incarnationem Christi, de qua in Psalm. 59. in Idumæam extendam calceamentum meum, ex Stephano Eduensi de Sacram. Alt. cap. 11.

Amictus latibulum capitum, idest, diuinitatis in Christo, Idem Steph. cap. 10.

Alba Resurrectionis gloriam, Idem

Eduensi. ibidem. nouitatem vitæ in Christo. Innocentius III. lib. 1. cap. 36. & muniditiam eiusdem, S. Bonavent. de Myster. Missæ.

Cingulum charitatem Christi, cuius extremitates due sunt, fecit & docuit. Innocent. cap. 37. Maiestatem deitatis, S. German. in Theoria, Virginitatem Christi, Bonavent. loco cit.

Crux pectoralis passionem Christi exemplar passionum aliorum Martyrum, quorum Reliquiæ in Cruce asseruantur, nihil apud Autatores inueni in hoc sensu anagogico.

Stola designat obedientiam Christi, ex Stephano Eduensi loc. citato, & voluntariam seruitutem Bonau. loco cit.

Tunicella doctrinam Christi inconsutilem, quæ scindi non potest. Innocent. cap. 39.

Dalmatica misericordiam Christi erga nos latam, & largam, Idem cap. 40.

Chirothecæ, hædorum pelliculæ, similitudinem carnis peccati in Christo.

Idem cap. 41.

Planeta Ecclesiam vniuersalem, Christi vestem: posteriorem quidem partem, antiqui Testamenti; anteriorem noui, Idem cap. 42. in tecta ea erat, vndiq[ue] clausa antiquitus, quia una Ecclesia est, Rupert. 1. cap. 22. Plenitudinem gratiæ Christi, ex Biel. lett. 11. indicat.

Mitra summagam Christi honorificatam, Innocent. cap. 44. Baculus potestatem, Idem cap. 45.

Annulus perfectionem donorum Spiritus Sancti in Christo. Idem cap. 46.

Manipulus in læua beatitudinem Christi, qui Viator, & Comprehensor erat. Idem cap. 43. vel humilitatem Christi, Bonau. de Myster. Miss. Vel amorem cordis ad passionem, T olet. lib. 2. cap. 2. fusius ista leges explanata locis citatis.

Expositio Allegorica Vestiū Sacerdotaliū de Passione Christi.

AMICTUS significat velamen faciei Christi, Gabriel Biel in Cap. lett. 11. seu Coronam Spineam. nam velar caput,

put, non faciem, amictus, *S. Thom. 3. part. quest. 83. art. 5.*

Alba Vestem ab Herode Christo datam *S. Thom. quest. 40. art. 7.*

Cingulum flagellum à Pilato iussum. *Durand. lib. 3. cap. 4. vel funes. S. Thom. loco cit.*

Manipulus funem, quo captus est, *S. Thom. loc. cit.*

Stola ligaturam ad Columnam, *Durand. cap. 5. vel Crucem. S. Thom. loco cit.*

Casula purpureum Vestimentum coronam Pilato, *S. German. in Theoria*

Sex numero sunt Sacerdotales vestes; in quarum senario numero, *ait Zachar. And de Missa lib. 2. cap. 1.* recolenda est illius passio, qui sex diebus creatum mundum, sexta aetate, sexta die, & hora sexta eundem reparauit.

Expositio Tropologica omnium vestium Pontificalium, & Sacerdotialium.

MULTAE sunt, eaque ornatisimae Sacerdotum Tunice, quia Sacerdotialis Ordo est veluti oculus ipsius Dei, vel Ecclesiæ, quibus per Zachariam *cap. 2.* dicitur. *Qui tetigerit vos, tangit pupillam oculi mei;* & sicuti multis tunicis munitur oculus, & 1egitur, 1isque adeo speciosis, ut Iridis speciem referat, quod late docet *Galenus de usu partium libr. 10.* ita Sacerdotes tam varijs, tamque ornatis voluit Deus vestiri tunicis; ut memores esent, se tanquam oculos à Deo diligiri, illudque muneris sui proprium esse, ut in Ecclesia Dei oculorum vice fungantur.

Itaque Caligæ, & Sandalia monent, gressus rectos esse faciendos, & genua roboranda in præparationem Euangeli, quod est proprium Episcoporum, & prædicatorum: & item affectuum custodiæ, qui sunt pedes animæ, *ex Iuone Carnot. serm. de signif. indum.* concordant hæc cum Oratione, quæ dicitur ad Caligas.

Amictus docet decem: Labores esse ferendos, *Alcuin capit. quid signif. vestim.* Vel custodiæ vocis, quæ formatur in collo, *Amalar. lib. 2. cap. 17.* Vel spem cœlestium, qua onus portamus, cuius Virtus

duæ sunt, fides, & operatio; timor peccati, desiderium glorie, *Honor. in Gemma lib. 1. cap. 201.* Vel iustitiam, *Hugo Vict. in Specul. Eccles. cap. 6.* Vel munditiam bonorum operum, *Raban. de inst. Cleric. lib. 1. cap. 15.* Vel Galeam salutis, *Gemma lib. 1. cap. 82.* concordat hoc cum propria Oratione; Vel fortitudinem operum cum duabus quasi vittis, intentione, & fine, *Innoc. lib. 1. cap. 50.* Vel fidem, *Biel. leit. 12.* Vel fiduciam, *Scortia lib. 1. cap. 8.* Vel contemplationem, *S. Thom. quest. 83. artic. 5.*

Alba connotat duodecim: Perseuerantiam, *Alcuin. supra.* Vel castigationem totius corporis, *Amalar. supra cap. 18.* Vel castitatem totius vitæ, *Gemma. supra cap. 202.* Vel munditiam animæ, *Hugo Vict. loco cit.* & concordat cum propria Oratione, quæ dicitur ad Albam. Vel munditiam carnis, *Idem Erud. Theol. lib. 1. cap. 46.* Vel continentiam, *Vel summam iustitiam, Raban. cap. 16. supra.* Vel nouam vitam Sacerdotis, *Rupert. supra cap. 20.* Vel loricam iustitiae, *Gemma libro 1. cap. 82.* Vel munditiam vitæ latam in libertatem filiorum Dei, *Innocent. III. supra cap. 51.* Vel fidem & innocentiam, *S. Thom. loco cit.*

Cingulum indicat septem: Discretiō nem moderatricem virtutum omnium, *Alcuin. supra.* Continentiam, *Amalar. supra cap. 22.* Custodiæ cordis, *Gemma cap. 203.* Castitatem corporis, *Hugo Vict. supra.* Feruorem continentiae, ne sit remissa, *Raban. cap. 17.* cōcordat cum Oratione propria. Arcum contra hostes: *Gemma lib. 1. cap. 83.* Fortitudinem, *Hisych. lib. 5. in Leuit.*

Crux Pectoralis memoria est Passionis Christi, & Martyrum, ut eam Pontifex recondat in pectore, *Innocent. III. lib. 1. cap. 53.* concordat cum sua Oratione.

Stola decem significat: Iugum Christi est; feratur ergo utroque humero, *Alcuin. supra.* ad genua tendit, ad humiliatissimum indicium, *Amalar. supra cap. 20.* ab humeris ad utrumque latus descendit, ut per arma iustitiae à dextris, & a sinistris muniamur. Cingulo colligatur, quia virtutes

tes virtutibus iuantur, *Iuo Carnot. supra*. Obedientiam Euangelij significat, quæ tum à sinistro humero actiæ vitæ, tum à dextero contemplatiæ Crucem in pectore format, & mundo crucifixum facit, *Gem. lib. 1. cap. 204.* Fortitudinem cum perseverantia, *Hugo dicto capit. 6.* Munditiam vitæ, *Idem supra cap. 48.* Orationem ad pectus est, ut ore & corde preceatur, *Raban. supra cap. 19.* Hasta est contra hostes. *Gemma supra cap. 82.* Memoria est Passionis Domini & Crucis in pectore, *Bonavent. in Mysterijs Misse.*

Tunicella quæ non videtur in Episcopo, demonstrat virtutes intimas Episcopi proprias, *Amalar. lib. 2. cap. 22.*

Dalmatica immaculatæ vitæ typus est, *Durand. supra cap. 11.* Liberalitatis erga pauperes, *Innoc. III. capit. 56.* & ideo fuit etiam data Diaconis, quorū munus erat præcipuū ministrare mensis. *Act. 6.* Religionis immaculatæ, quæ ex Iacobo est apud Deum Patrem, visitare pupillos, & viduas in tribulatione, & immaculatum secusodire, *Amalar. cap. 21. supra.* Charitatis geminæ, *Hugo Victorin. supra cap. 6.*

Chirothecæ manus tegunt, ut opus sit in publico, intentio in occulto, *Gemma cap. 215.* vel exempla Sanctorum præambibus habenda esse monent. *Durand. 3. cap. 12.*

Planeta quæ super omnes est, charitatis est Symbolum, *Alcuin. supra*: ideo duplex est, ante pectus, & post humeros, ut Deus ametur, & proximus; amicus, & hostis, *Amalar. cap. 19.* parua casa est, quæ totū hominem regit, charitas, *Gemma lib. 1. cap. 207.* Vel prudentiam cum charitate duæ Casulæ partes persuadent, *Hugo supra cap. 6.* contra hostes Clypeus est, *Gemma dicto capit. 82.* reliqui supracitati charitatem interpretantur. Pars anterior strictrior est, quia Deus unus; posterior est latior, quia proximi amor est multiplex. *T olet. lib. 2. cap. 2.* Obedientia denique significat ex Bellarino nostri Ordinis in Doct. Conc. Trident. part. 3. cap. 5. num. 6. Concordare potest Oratio propria cum prædictis, quia iugum amo-

Gauant. Rubr. Miss.

ris Casula est, & Stola iugum patientiæ: inquit *Suar. 3. par. disp. 83. sect. 2.*

Mitra cum duobus cornibus sc̄iætiam requirit utriusque testamenti contra hostes, *Hugo Victor. supra cap. 6.* duæ vittæ, seu fimbriæ posteriores, sunt Spiritus, & Littera: ad humeros pendent, ut, quod docet Episcopus, opere compleat, *Innoc. III. cap. 60.* Baculus correctionem pastoralē docet, ea ratione, qua *Hugo Victorin. dicto cap. 6.*

Per Baculum rectum doceas Episcope visuere &c. recte per flexus ferri properes misereri.

Annulus fidei Sacramentum est cum Sponsa, à qua nunquam discedendum est, ex Stephan. Eduen. de Sacr. Altaris cap. 2. fertur in dīgito indice manus dexteræ, quia digitus index salutaris dicitur à Duranto libr. 2. derit. capit. 9. digitus autem significat Spiritum Sanctum, cuius dona Episcopus distribuit in ordinazione Cleri, *Innocent. III. cap. 46.* In Gemma nihil sculptum esse debet, ex Synodo Mediolan. de sacra supp̄electedili, ut Deum ipsum in Annulo veneremur Episcopi.

In Missa vero Pontificali fertur annulus in dīgito dextræ manus, non autem sinistra, quod est sponsæ proprium: & item in dīgito annulari, qui est remotior ab indice; ne indice quasi coronato ab annulo Episcopus vti videatur ad consecrationem Corporis Christi, si quod sentio, dicere liceat. nam annulus corona manuum dicitur à sapientioribus, & coram Christo digitorum coronam depōnere conuenit, seu remotius saltem gestare. vnde & alijs, ut dictum est supra, prohibetur usus annuli in Missa; tum ad differentiam Episcopi, tum ad humilitatis indicium coram Sanctissimo Sacramento, quod manu tractari debet.

In Manipulo septem disce: quia portatur in sinistra, præsentem vitam labiosam repræsentat, *Alcuin. supra.* Repudium mundanæ cogitationis, quia eo tergebat pituita, *Amalar. supra cap. 24.* Pœnitentiam cum fletu, ad tergendas

F animæ

animæ labes, *Gemm. an. 208.* & concordat cum Oratione, quæ dicitur ad Manipulum. Vigilantiam contra accidiam, quia eo tergebantur oculi, *Edens. cap. 10.* cōtra hostes Clava est, *Gemma d. cap. 82.* Discretionem deuoram, *Biel. leet. 12.* Retributionem futuram bonorum operum, *Rub. lib. 1. cap. 33. ex Psal. 125.* venient cum exultatione, portantes manipulos suos.

Verum clausula sit cum *Iuone Carnot. serm. cit.* ornamenta hæc, ait. non sunt virtutes, sed virtutum insignia, quibus tāquam scripturis vtētes admonentur, quid debeat appetere, quid vitare, & ad quem

sua facta dirigere. Prouideat ergo, inquit *Innoc. III. cap. 64.* diligenter Episcopus, & attendat Sacerdos studiose, vt signum sine significato non ferat, vt vestem sine virtute non portet, ne forte similis sit sepulchro deforis dealbato; intus autem omni pleno spurcitia. quisquis autem sacrī indumentis ornatur, & honestis moribus non induitur, quanto venerabilior apparet hominibus, tanto indignior redditur apud Deum. Pontificalem itaque gloriam iam honor nō commendet vestim, sed splendor animarum. *Hæc Innoc.*

De ingressu Sacerdotis ad Altare. H.

Sacerdos omnibus paramentis indutus, accipit manu sinistra Calicem, vt supra præparatum, quem portat eleutum ante pectus, bursam manu dextera super Calice tenens, & a facta reverentia Crucis, vel Imagini illi, quæ in Sacristia erit, capite cooperito accedit ad Altare, b. Ministro cum Missali, & alijs ad celebrandum necessarijs (nisi ante fuerint præparata) c. precedente, superpelliceum induto, procedit autem oculis demissis, incesu graui, erecto corpore, si verò contingerit eum transire ante Altare maius, capite cooperito, faciat ad illud reverentiam. si ante locum Sacramenti, d. genuflectat. si ante Altare ubi celebretur Missa, in qua eleutatur, val tunc e ministratur Sacramentum, similiter genuflectat, & detecto capite illud adoret, nec ante surgat, quam Celebrans depositur Calicem super Corporale.

a. Facta reverentia. Hæc vox, quæ hoc loco primum occurrit, *Reuerentia*, est nomen genericum, quod habet species, id est, inclinationem capitis, vel genuflexionem; ponitur in sequentibus Rubricis iuxta specificam significationem, quæ rei congruit, cui fit reverentia: quod semel dixisse, sit satis. & hoc loco reverentia fit capite cooperito, & profunde ex numero seq. inclinato. non enim verbum illud, *cooperito*, concordat tantum cum sequenti, *accedit*; sed etiam cum præcedentibus. nec inconuenit, cum paulo post idem fieri præscribatur, quando transit Sacerdos ante altare maius, in quo item Crux esse debet, iuxta Rubricam superiorē in prima part. tit. 20. Coopertum vero caput hoc loco significat cum birrete, quare de Regularibus non loquitur

Rubrica, * quos neque decet vtī birreto, nisi sint Canonici Regulares.

Prima fit hoc loco de sacris imaginibus mentio; de quibus præclare scripsit *Tobias noster de Sacris Templis part. 1. cap. 63.*

b. Ministro cum Missali. Si Missale tantum gestandum erit, quod magis deceret, illud portet minister ambabus manus erectum ante pectus, manus apponens angulis inferioribus eiusdem. cæterum sine ministro celebrari non debet: *de Fil. presbyter. tit. 17. cap. proposuit, ex Alex. III. sub mortali ex S. Thom. quæst. 83. art. 5. ad 12.* neque minister fœmina sit, *Azor. lib. 10. cap. 29. ubi fuisus, ex cap. inhibendum. de cohabit. Cleric. ex Conc. Magunt.* Vnus autem sufficit minister, *ex Conc. Nanetten. cap. 30. apud Iuon.*

Iuon. 3. part. cap. 70. posset tamen excusare necessitas, vt sine ministro fieret Missa, & Sacerdos responderet sibi, vt ad, *Orate fratres, & ad, Kyrie.* Vel prædiceret laico præsenti quæ responderet, deberet; ne populus careat Missa. *Suar. disput. 88. sect. 2.*

c *Præcedente.* Eodem modo incedente, vt mox dicitur de Sacerdote, oculis demissis, & incessu modesto, factis debitibus reuerentijs Crucis in Sacristia, altari que maiori simul cum celebrante, a latere sinistro eiusdem paulo post eum.

d *Genuflectat.* Cooperto adhuc capite, ne amota manu dextera cadat aliquid de Calice. Sacramento vero patente in altari, caute se gerat, dum amouet manum dexteram ad detergendum caput, iuxta proximam Rubricam. * neque incedat

iccirco longius aperto capite, quod titulo maioris reuerentiæ aliqui faciunt, sed minus caute ob calicem, quæ manu gestant.

e *Ministratur Sacramentum.* Eodem modo fiat, si expositum sit in Altari Sanctissimum Sacramentum; vel si aduertat in Altaribus minoribus adhuc esse post consecrationem Sacramentum. *Hoc loco similiter significat quidem genuflexionem unico genu; sed in eleuatione Hostiæ usque ad calicis depositionem duobus genibus fit adoratio.*

* Si vero transeat ante altare, in quo sit exposita solemniter Reliquia insignis sancti, de quo fit festum ibidem, conuenit, ut apertum caput inclinet illi profunde, in alijs Reliquiarum expositarum casibus habeatur ratio altaris tantum.

2 *Cum peruererit ad Altare, stans ante illius insimum gradum, f caput detegit, birretum ministro porrigit, & Altari, seu Imagini Crucifixi desuper posita profunde inclinat. Si autem in eo sit g Tabernaculum Sanctissimi Sacramenti, genuflectens debitam facit reuerentiam. tunc ascendit ad medium altaris, ibi h ad cornu Euangelijs sit Calicem, extrahit corporale de Bursa, quod i extendit in medio Altaris, & super illud Calicem l Velo cooperatum collocat. Bursam autem de cornu Euangelijs. Si m in Altari paramenta accepit, hoc idem facit, antequam descendat ab Altari, ut Missam inchoet.*

f *Caput detegit.* *Sanctus Paulus 1. Cor. 11. omnis vir orans velato capite deturpat caput suum.* dixerat autem paulo ante, *caput viri, Christus.* Signum enim est libertatis, sicut in feminis, & Sacerdotibus Hebreis velatio capitum indicium est seruitutis, & subiectionis. nudo capite, quia non erubescimus, ait *Tertull. lib. de Orat.* Zacharias itaque Papa *cap. nullus de conf. dist. 1.* iussit, ne velato capite Sacerdotes adstant Altari, peccaret autem, si absque iusta causa, & sine dispensatione, tecto capite, etiam pileolo, quis celebraret. Si vero necessitas adsit, & difficile sit petere dispensationem, vel non sœpè accidit, excusatur a peccato. *Silu. verbo Missa 1. q. 2 §. 1.* sed eo casu secreto celebret, *Nauarr. de celebrat. Miss. consil. 7. num. 1.* & quamvis ibi concedat *idem Nauarr.* posse renouari antiquum ritum amiciendi caput Amictu, qui ante

Albam assumitur, negat tamen, nisi in modo valetudinis gratia, *Algor. sup. cap. 28. quæst. 16.*

Verum Sedi Apostolicæ reseruata est hæc facultas concedendi pileoli usum, tū ex Decreto, quod est Papale, & in Conc. Rom. tum ex praxi Romana. nam sacra Cōgregatio Card. super negotia Episcoporum 2. Jan. 1590. & 17. Ianuarij 1595. concessit, extra Canonem, usum pileoli Episcopo Fauētino; & respondit Archiepiscopo Vrbinati, eo non posse ut sine licentia Sedis Apost. Idem sensit Sacra Rituum Cong. 31. Ian. 1626. & 24. April. eodem anno, ad Papam scilicet spectare hanc dispensationem.

* Afferunt DD. dispensationem hanc (sine qua nō sufficit iusta causa, ut dicitur in *Defectib. tit. 10. nu. 1.* si celebrat, inquit, capite cooperio sine dispensatione) fieri posse ab Episcopo; & id dicunt quidem, F 2 sed

sed nō probant at canon ilie tām Episcopo quam Presbyt. prohibet, ne velato capite assūtāt altari. An ergo Episcopus, cui fuit prohibitum à Papa, secum ipse, & cū alijs dispensabit? *Io. Andr. post Host. in cap. 1. de sup. negl. pral. in 6.* dicit notabile verbum (obseruante hoc *Sylu. V. Dispensatio q. 13.*) vbi Canones, ait, imponunt legem ipsis Episcopis, non dispensat Episcopos, nisi hoc reperiatur concessum, & Romæ vidi pauperes gratis dispensatos à Summo Pontifice. Hinc prædictæ S. Cōgregationes constanter remittunt ad Papam, vt dispenset; & ita respondit rursus S. Rit. Congr. die 26. Febr. & 7. August. 1628. à quibus non decet dissentire Decretis. Vide initio Missalis Recogniti sub Urbano VIII. Decretum hac de re impressum.

g Tabernaculum. Hic prima mentio de Tabernaculo immobili SS. Sacramenti, quod appellatū est Pastophoriū à Clem. lib. 8. Cōst. Apost. c. 13. hoc est, Thalamus, ex Hier. c. 40. in Ezech. Ad formam colubæ fabricabatur illud ætate S. Basilij, ex Amphil. in eius vita, item ex auro, vel argento, *ibid.* Armariolū ligneum erat apud

3 Si est consecratus nō plures Hostias pro communione facienda, quæ ob quantitatem super patenā manere non possint, locat eas super Corporale ante Calicem, aut in aliquo Calice consecrato, vel o vase mundo p benedictō ponit eas retro post Calicem, & alia patena, seu q palla cooperit.

n Plures Hostias. Hoc est particulas, ita dictas *infra* titulo 10. num. 6. de qua voce vide Baron. Ann. 57. numer. 149. vbi Tertull. de Monogam. capit. 11. eas vocat Bucellas; & S. August. Particulas. Albaspinus tamen explicat Tertullianum in *Notis ad eundem*, de eleemosynis, quæ pane erogato siebant.

o Vase mundo. Idest, Pixide, *infra* tit. 10. num. 6. quam vocem usurpat Sanctus Leo Papa ad Michael. Imper. Ciborium etiam à cibo, quem continet, appellavit, & paruum Ciborium Sanctus Chrysost. hom. 42. in Acta Apostolorum. Turrim vocat, quæ à Diacono gestari poterat fortasse ob formam, *Gregor. Turen. lib. 1. de gloria mart. cap. 86.* frequen-

Renerum S. Laur. de quo Durand. libr. 1. cap. 16. *quod autem hic dicitur, genuflectens debitam facit reverentiam, intellige vnicu genu, vt alias diximus.

h Ad cornu Euangeliū s̄ sit. An cornu nobilium prima vice Calicem excepti? sed re vera hoc sit, quia cornu Epistolæ occupatur à Missali.

i Extendit in medio Altaris. Solent multi acu pingere Crucem in Corporali, circa oram, & in medio; & tunc congruit, vt latus illud ad anteriorem partem Altaris referatur. *Acta Mediol. Eccles.* Osculantur autem eādem Crucem osculaturi Altare, quod nec approbo, nec reprobo. certe conuenit, vt ora corporalis orā Altaris tāgat, vt manus intra Corporale post consecrationem cōtineantur cōmodius.

l Velo cooperatum. In anterioi parte latet totus Calix, quo usque reuelato Calice, reuelentur propria passionis Christi mysteria, vt dicemus, cum de Offertorio habet igitur mysterium velatus Calix.

m In Altari paramenta. Ex tolerantia hoc dicitur, deficiente Sacrificia. & eo causa fiat, quod supra diximus tit. 1.

tius Pividem *Symmachus* Papa in libro Pontificali. Arca illustrationis Dei dicta est ab Hesychio, apud Buleng. libr. 2. cap. 18.

p Benedicō. Burchardus, ait consecrato, latē tamen sumitur hic consecratio pro simplici benedictō, quæ habetur in Ordine Romano sine vñctione. decet enim Pividem benedici saltem, vt Corporale: & ab eo benedici potest, à quo & Corporale.

Nec est necesse quod sit eiusdem materiæ, cuius est Calix, vel Patena; quia nullum ius de hac re, Suarez tertia par. disputat. 81. sectione 7. qui monet, in vase inferioris materia, carente etiam auro lito, includendum esse aliud vas lineum

lineum simile Corporali, ob reuerentiam tanti Sacramenti, sed melius est lignire auro vas interius ad dignoscenda, & colligenda fragmenta; & experientia teste, amylum, quo linu illud imbuitur, ge-

nerare solet animalia quædam minuta in Pixide.

q. *Palla cooperit*. Si Pixis proprium habet operculum, eodem tegatur.

+ *Collocato Calice in Altari accedit ad cornu Epistola, Missale super cussino aperit, reperit Missam, & signacula suis locis accommodat. Deinde rediens ad medium Altaris, facta primum r. Crucis reuerentia, svertens se à cornu Epistola, descendit post infimum gradum Altaris, ut ibi faciat Confessionem.*

Apertio libri ad Sacerdotem spectat, qui repræsentat Agnum aperiens librum, *Apocal. 5. ex Innoc. III. lib. 2. cap. 3.* r. *Cruci reuerentia*. Cum capituli inclinatione, quod in sequentibus obserua; & sit semper profunda, *ut supra, num. 2. dictum est.*

* Multi addunt similem crucis reuerentiam collocato calice in Altari, antequā accedit ad librum aperiendum, qui ritus placet, *vti valde prius, & habetur in libello de Cæremoni. Missæ edito Roma 1628.*

eo quia fit post actionem circa calicem, quæ moram habet.

† *Vertens se à cornu Epistola*. Sensus horum verborum est iuxta motum naturalem, qui clarius describitur *infra tit. 5. num. 1.* cum celebrans dicturus est; *Domini vobis* & militat in utroque casu eadē ratio motus à dextera Sacerdotis, quæ est sinistrum latus Altaris.

‡ *Post infimum gradum*. Non supra gradus, sed in plano Cappella, ad humilitatem coram Deo magis indicandam.

§ *In Missa solemni u in Missale apertum super Altare, calix vero, & alia necesaria præparentur y in Credentia cooperta linteo, antequam Sacerdos veniat ad Altare. Ipse autem r procedit cum Diacono, & Subdiacono, qui capite cooperito, simul cum eo tenent manus iunctas ante pectus, a. Acolythi vero ante eos deferunt candelabrum candelis accensis, quæ deinde b collocantur super Credentia: c cum peruenierit ante infimum gradum Altaris, ibi medius inter Diaconum a dextris, & Subdiaconum à sinistris, c antequam ascendat ad Altare, facit cum ipsis (ut infra) Confessionem.*

Ritus, & Cæremoniæ in Missa solemni seruandæ parcus in Rubricis Missalis sunt descriptæ; tum quia de his in Cæremoni. Episcoporum paulo ante Missalis recognitionem actu erat satis; tum quia minutiora persequi nō videbatur in Missali per opportunum. quare, ne quid in his nostris Commentarijs Sacrorum Rituum studiosiores desiderent addam suis locis non pauca, immo plurima, quæ in Congregatione habita super Missalis recognitione, sub Clem. VIII. me quoque præsente, declarata fuerunt, adnotata, iam magna ex parte in Cæremoniali Cōgregat. nostræ, multo cum labore nostro, & iussu Capituli Generalis nostri, eius-

demque auctoritate approbato, & edito, & locupletius Anno 1637.

Illud autem primum admonebo, Missam solemnem, de qua hic loquimur, dici in Rubric. Principalem, & Conuentualem. Publicam vocat *Ordo Romanus*, titulo de dedicat. *Eccles. & Concil. Vasens. 1. capit. 2. Canonicam Sanctus Gregorius in libr. Capitulari capit. 45. Generalem Microlog. capit. 45.* tum eam fuisse antiquiorem priuata, *vt ex Dion. de Eccles. Hier. colligitur, & Clemente in Constit. Apostolicis. nam Baron. Ann. tantum 418 Missæ priuatae nouit originē.*

Ea vero est solemnis hoc loco, quæ in festis solemnioribus cantatur; in

F 3 qua

quanihil omittitur, quod ad solemnitatē indicandam spectat. nam in profestis cātantur quidem Missæ cum Minitris; sed aliquādo absque incensatione Altaris, & Chori, sine credentia, sine osculo pacis: quā tolerantur potius, quām conceduntur in Collegiatis (aiunt) vt inter festa & profesta appareat differentia. quo casu Subdiaconus portat Calicem, Diaconus librum de Sacristia ad Altare. Hic, deposito, & aperto libro, descendit ad celebratē, cum quo Confessionem facit; & interim Subdiaconus, explicato corporali, collocat Calicem in medio Altaris; quod etiam innuitur *infra tit. 7. num. 9. initio*; eodemque modo, finita Missa, reuertuntur in Sacristiam. toleranda hæc sunt potius, quām concedenda, & de his nō scribimus, quā minus approbamus.

u *Missale apertum super Altare*. Per Cæremoniarium, aut Sacristam poni debet, antequam celebrians incipiat Cōfessionem, si minus illud, antequam veniat ad Altare, collocatum fuerit: quia etiam in Missa priuata aperitur Missale ante Confessionem.

x *Alia necessaria*. Nimirum Missale, vnum, seu duo, pro Epistola, & Euangelio cantandis. Volum longum pro Subdiacono, Peuiculam cū vrecolis & manutergio, Calix cum Purificatorio, Hostia in Patena, Palla, Velo, Bursa cū Corporali. Calix autem erit in medio Credentia: cætera hinc inde.

y *In credentia cooperata linteo*. Erit hæc brevis, demissa, simplex, à latere Epistolæ, sine gradibus, sine Cruce, vel imaginibus, cooperata linteo usque ad terram, undeque pendente, Cæremon. Episcop. libro 1. cap. 12.

z *Procedit cum Diacono, &c.* Antequam exeant ē Sacristia, celebras imponat, capite aperto, in cēsum in Thuribulum, ministrante Diacono nauiculam, & Thuriferario Thuribulum, cum benedictione, eo modo protus qui describitur *infra tit. 4. num. 4.* & nos ibidem exponemus. Thuriferarius autem portans Thuribulum manu dextera, in annulum quidem maiorem pollice immisso, annulum ve-

rō catenæ mediæ, sive operculi, annulari digito sustentans, & nauiculam, illius scilicet pedum, sinistra manu tenens ita, vt pars, quā aperitur, à parte exteriori sit, non pectus respiciat, præcedit ante omnes, sicut in sacris processionibus: Diaconus, & Subdiaconus, de quibus hie, procedunt capite cooperato, unus post alium, *Hugo Victorin. de offic. Eccles. libro 2. cap. 14* Pares autem cum celebrant, si hic pluiale sit indutus pro aspersione aquæ benedictæ: Cæremon. Episcop. lib. 2. cap. 30. & 31.

a *Acolythi*, &c. Latine Ceroferarij, quorum ordo apud Baron. idem est, ac Acolythorum *Anno 58. num. 70.* qui sint pares statura, vt equalia in motu, sint candelabra. Ferant autem eadem illi, ita vt, qui à parte dextera incedit, apponat dextram nodo candelabri medio, sinistram pedi eiusdem: & qui à sinistra incedit, è conuerso sinistram nodo, dextram pedi. Si adsit Cæremonarius, procedit solus post Acolythos, Cæremon. Episc. libr. 2. cap. 3. in casu simili.

b *Collocantur super credentia*. ante Confessionem, Cæremon. Episcop. lib. 2. cap. 8. & collocantur accensæ in cornibus mensæ anterioribus, ad differentiam candelaborum, quæ collocantur in Altari, & vt usui præsto sint Acolythis.

Birreta celebrantis (qui dat Diacono suum) & ministrorum deponuntur à Cæremonario extra credentiam super aliquod scandinum, puta, ubi sunt sessuri, vel in alio loco decenti.

c *Antequam ascendat*. Genusflectit, si in Altari est Tabernaculum Sanctissimi Sacramenti, vel si non est, caput profunde inclinat Cruci, antequam incipiat Cōfessionem. Ministri vero omnes, etiam Cruci, quæ in altari est, genuflectunt in tota Missa, vt in tit. 4. num. 7. expresse habetur. Simile quid habes in Absolutione post Missam Defunctorum, in qua Diaconus genuflectit Cruci, quam portat Subdiaconus; ergo genuflectunt Cruci inferiores Ministri ad diff. rētiam celebrantis. ad Confessionem autem genufle-

nusflectunt Acolythi, & Thuriferarius prope Credentiam. Cæremoniarius, si adest, genuflectit ubi vult à latere commodiori ad functionem suam, cui neque statim assignari potest certus locus in presbyterio; ut plurimum stabit à cornu Epistolæ.

Porro processio ante Missam antiqua est, & habetur in Ordine Romano cum Acolythis candelabra, & incensum portantibus, cuius mysteria, sicut & sequen-

tium rituum, uno in loco collecta post finem Missæ totius indicabimus. vna cum Mysterijs Missæ priuatae.

* Si in hac processione contingat trahere ante altare Sanctiss. Sacram. fiat, vt supra, in Missâ priuata; sed celebrans semper detegat caput, quia non gestat Calicem; & genuflectat medius inter ministros, qui & eadem cum eo præstare debent.

6 In Missâ Pontificali omnia seruentur, vt in Cæremoniali ordinatur: cuius ordinem Episcopus nunquam prætermittat, quandocumque cum Diacono, & Subdiacono paratis celebrat.

De Missâ Pontificali nihil habet amplius Pontificale modernum post editio-

nem Cæremonialis Episcoporum, in quo tradita est integra Pontificalis Missa.

De principio Missæ, & Confessione facienda. III.

1 **S**acerdos cum primum descenderit d sub infimum gradum Altaris, conuertit se ad ipsum Altare, ubi stans in medio, e iunctis manibus ante peccus, extensis & iunctis pariter digitis, & pollice dextro super sinistrum posito in modum Crucis, (quod semper seruatur quando iunguntur manus, præterquam post consecrationem) detecto capite, facta prius Crucis, vel Altari profunda reverentia, vel, si in eo sit tabernaculum sanctissimi Sacramenti, facta genuflexione, erectus incipit Missam.

d Sub infimum gradum. Clarius locundi modus, & habetur num. 4. ante infimum gradum.

e Iunctis manibus. meminit Nicol. Roman. Pontif. ad conf. Bulgarorum re-scribens, de constrictis ante peccus manibus in oratione; & ait, fieri humilitatis gratia, quia in Euangeliō (Matth. 22. ligatis manibus) reproborum manus ligari reperiuntur. quasi dicat orans: Domine, ne ligari manus præcipias, quia ecce iam eas ligavi, & ecce in flagella para-

tus sum. *Hac ille*. Item iunctio manuum deuotionem significat. Durand. lib. 4. cap. 7. supplices etiam manus indicant, supplicio destinatas esse.

f Pollice dextro super sinistrum posito in modum Crucis. ita Burchardus. Quadrat iunctioni manuum secundum prædicta. Nam forma hæc, & signum Crucis excitat ad humilitatem, & deuotionem; & videtur hoc ritu quasi formari nodus vinculi manum, de quo paulo ante.

a Si celebraturus sit coram Summo Pontifice, sicut se ante infimum gradum Altaris g. à cornu Euangeli ante ipsum Pontificem, ubi genuflexus expectat. h. accepta benedictione erigit se, & stans aliquantum versus ad Altare, incipit Missam. Si autem sit coram Cardinale, Legato Sedis Apostolice, aut Patriarcha, l. Archiepiscopo, & Episcopo m. in eorum residentijs, vel loco iurisdictionis stans ante infimum gradum à cornu Euangeli, vi supra expectat; dato signo, facit profundam reverentiam Prelato, & versus ad Altare incipit Missam.

F 4 g. A cor-

g *A cornu Euangeli*. Eo quia Summus Pôtifex occupare debet locum medium ante Altare, ut pote nobiliorem idem locus debetur & alijs Prælati. Minister autem erit in cornu Epistolæ. Si vero locus nō capiat Prælatum in medio, nihilo minus celebrans prædicto in cornu Missam incipiat.

h *Accepta benedictione*. A Papa petit, celebrans benedictionem, non ab alijs inferioribus Papæ, quibus profundè tantum inclinat caput, quia uestibus paratus est Sacerdotalibus: illi vero etiam genuflexit tanquam summo Sacerdoti.

i *Coram Cardinale*. addit Burchard. in loco sui Tituli, seu Cardinalatus. sed vere ubique terrarum Cardi, aliquam jurisdictionem habent, & summa in toto Orbe præminentiam: ex Cæmon. Episcop lib. 1. cap. 4. tanquam Consiliarij papæ. vnde & ubique Mozettam, seu Birrum lacernum induunt, indicium iurisdictionis; & est (colore rubeo excepto) uestis Episcopalis, apud Baron. de Sancto Cypriano Ann. 261. Plura de Birro Ga-

briel Pernottus in Histor. Tripartita Can. Reg. lib. 1. cap. 23.

l *Archiepiscopo*. In tota eiusdem Provincia; in qua idcirco & ipse Mozettam induit.

m *In eorum residentijs*. Episcopis datur hic honor Ecclesijs etiam Regulatiū, & exemptis intra suas diœceses, in quibus vñ habent Rocchetti nudi, & Mozettæ, quæ sunt plenariae iurisdictionis indicia.

Docet Microl. cap. 22. Sacerdotem sacrificaturum debere se inclinare Episcopo pro licentia celebrandi: idest, si proprius est Episcopus.

* Cum alijs Principibus, & Prælati debet Sacerdos ita se gerere, vt eos quidem honoret, sed parcus, quām præminatos in Rubrica, puta, antequam accedit ad altaris gradus, calicem tenens manibus, vt supra, se illis inclinet, capite tecto, profunde, & profundius pro dignitate personarum. idem præstare poterit in fine Missa recedens ab altaris gradibus, dum adhuc est in plano capellæ.

3 *Si autem solemniter celebrat coram Summo Pontifice, aut alio ex Prælati prædictis in Ecclesiis eorum iurisdictionis, stans à ministris Prælati, facit cum eo Confessionem, & alia seruat, ut in Cæmoniali ordinatur.*

4 *Stans igitu[m] celebrans n[on] ante infimum gradum Altaris, vt supra, producens manu dextera a fronte ad pectus signum Crucis, dicit intelligibili voce, In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti. Amen. Et postquam id dixerit non debet aduertere quemcumque in alio Altari celebrantem, etiam si Sacramentum eleuet, sed continuante prosequi Missam suam usque ad finem. Quod item obseruatur in Missa solemnii, & simul p[ro] etiam à ministris.*

n *Ante infimum gradum*. Idest, in plano Capellæ.

o *Signum Crucis*. Ante omnem aëtum manus pingat Crucem, S. Hieron epist. 22. ad Eustoch. cap. 16. & manus dextera, ex Iustino Martyre ab Orthod. Resp. ad quest. 118. & manus plena, hoc est, quinque digitis, ad quinque vulnera Christi significanda, Duran lib. 2. cap. 46. sed tribus digitis signum Crucis exprimendum esse, quia sub inuocatione Trinitatis imprimitur, aiebat Innoc. III. lib. 2. cap. 45. & memorat Leo IV. epist. ad Episcopos: ita ut manus à superiori descédat in inferius, & à dextera transeat ad finistram, quia

Christus de Cœlo descendit in terrā, & à Iudæis transiuit ad Gentiles. Quidam tamen, subdit ille, à sinistra producunt in dextram (quos nos hodie præstamus) quia de miseria transire debemus ad gloriam, sicut & Christus de morte transiuit ad vitam. Hæc Innoc. vñ etiam habes in uocationem Trinitatis. In nomine Patris, &c.

p *Etiam à Ministris*. Intellige de Ministris paratis, non de inferioribus, sed expediret Missas priuatas facere procul ab Altari, vbi Missa fit solemnis; vel omittere pulsationem campanulae ad eleuationem iudicio prudentis Sacrifice.

5 *Cum*

¶ Cum seipsum signat, semper sinistram q̄ ponit infra pectus: in alijs benedictionibus cum est ad Altare, & benedicit oblata, vel aliquid, ponit eam super Altare, nisi aliter notetur. Seipsum benedicens, vertit ad je palmam manus dextra, & omnibus illius digitis iunctis, & extensis, à fronte ad pectus, & ab humero sinistro ad dexterum, signum Crucis format. Si vero alios, vel rem aliquam benedicit, parum digitum verrit ei, cui benedicit, ac benedicendo, totam manum dextram extendet omnibus illius digitis pariter iunctis, & extensis: quod in omni benedictione obseruatur.

Eadem omnia Burchardus.

¶ Ponit infra pectus. Ita ut sinistra manus sit extra terminos Crucis à dextra impressa; sed tamē supra Cingulum eam ponat. Reliqua patent, & habentur apud Innocent. III. citatō loco. Cur autem benedicens alijs rebus in Altari, ponat fini-

stram super Altare, causam dabimus infra tit. 7. num. 5. nam in vtroque hoc casu non decet sinistram manū suspensam, quasi in aere teneri; sed deponi debet, ut quiescat cum proportione tamen ad terminum, ad quem mouetur dextra: & hēc docent Rubricæ.

6 Postquam dixerit, In nomine Patris, &c. ut supra, iungens iterum manus ante pectus pronunciat clara voce, Antiphonam, & Introibo ad Altare Dei. Minister vero retro post eum ad sinistram genuflexus (& in Missa solenni Ministri hinc inde stantes prosequuntur) Ad Deum qui latificat inuentutem meam. Deinde Sacerdos eodem modo stans incipit, & prosequitur cum Ministro, vel Ministris, alternatim Psalmum: Iudica me, usque ad finem, cum Gloria Patri. Quo finito, repetit Antiphonam, Introibo, cum Ministris, ut supra. Qui Psalmus non quād prætermittitur, nisi in Missis Defunctorum, & in Missis de Tempore, uā Dominica Passionis in exclusione, usque ad Sabbatū Sanctum exclusione: in quibus semel tantum dicta Antiphona, Introibo, cum Ministris, ut supra, Sacerdos statim subiungit. ¶ Adiutorium nostrum, &c. ut infra. cum in fine Psalmi dicit, Gloria Patri, &c. caput Crucis inclinat.

¶ Introibo ad Altare Dei. Habet Ambros. lib. 4. de Sacram. cap. 2. &c docet solitum dici Microl. cap. 23.

Iudica me Deus, &c. Habet Microl. ibidem. & ex decreto Cælestini dici asserit Duran. libro 4. cum Platina, qui Martini Cassinatem citat.

Nunquam prætermittitur, nisi &c. Quoniam in Missis Defunctorum, & de Passionis tempore, abstinemus à Versu lætitiae, Gloria Patri, & Filio, quo Psalmus Iudica, cōcludi debet; ideo Psalmus totus omittitur, præterquam quod lētitię

quoque Psalmus est, dum dicitur contra tristitiam: Quare tristis est anima mea?

at in his casibus non est fuganda tristitia.

u A Dominica Passionis. Docent aliqui recentiores Hispani, hāc Rubricam seruandam esse quoque in Missis votiis de Cruce & Passione, tempore passionis; & alteram item, de qua infra, ad Lauabo, ut non dicatur, Gloria; sed vere dispar est ratio. nam ha votiū sunt, hoc est, non concordat cum officio de tempore: tum Missa de Cruce discordat etiam in colore paramentorum à tempore passionis.

¶ Repetita Antiphona, Introibo, dextera manu producens signum Crucis à fronte ad pectus dicit. ¶ Adiutorium nostrum in nomine Domini. ¶ Qui fecit Cālum, & Terram. Deinde Altari se profunde inclinans, iunctis manibus dicit, x Confiteor, ut in Ordine Missæ, & prosequitur eodem modo stans inclinatus, donec à Ministro, vel Ministris, dictum sit, Misereatur. Cum incipitur à Ministris, Confiteor, se erigit, cum dicit, y mea culpa, ter pectus dextera manu percuit, sinistra infra pectus posita.

x Con-

x Confiteor Deo. Liturgia S. Iacobi à Confessione incipit *Azor. li. 10. c 36. q. 1.* Dam asum autem auctorem facit, quod apud Romanos sit in vsu, *Radulph. prop. 23. Pontianum Berno de offic. Miss. capit. 25.* & recte solet esse iustus in principio accusator sui. *Proverb. 18.* meminit Aug. Confessionis huius *ser. 48. de tempore.* Neque addas arbitrio tuo in Confessione hac Patroni nomen, aut alterius Sancti; quia Pius V. hoc expresse concessit Ecclesiis Hispaniarum. ergo non sine Papæ licetia fieri debet additio. *Bulla Pij V.*

y Mea culpa, ter pectus &c. Percutimus pectus exemplo Publicani *Luc. 18.* quasi peccata intus inclusa contestantes, *ex Cypr. libr. de Orat. Dom.* vel, ac si cogitationes velimus à corde pellere, *ex Hier. in vita Hilarionis;* vel quia tensione pectoris est contritio cordis, *ex Au-*

gust. enarrat. 2. in Psalm 31. vel ex *Niccol. I. c. 54. ad Bulgar.* signamus, quod in nobis ferimus, antequam Deus feriat: vel flagellis & percussionibus nos dignos factemus, *ex Euthymio;* vel mundari cor optamus, & euacuari cordibus, *ex Hier. contra Luciferianos;* vel, ut excitemus cor nostrum, ait *Theophylac.* vel ad placandum iudicem ultionem de nobis sumimus, *ex Chrysost. homil. 41 ad Pop.* vel, ut castigemus carnem nostram, qua Deum offendimus, *ex Aug. in Psel. 146.* Ab Apostolis ortu habet hic ritus, *ex Nazarr. de Hor. canon cap 4* inclinationis autem ante Altare, quæ fit in Confessione antequam ascendatur, meminit *Cypr. ep 6.* Tūsionisque pectoris hoc loco ad Confessionem, *August. sermone 48. de tempore* resupracitato.

8 Si est coram Pontifice, Cardinali, Legato Sedis Apostolice, vel Patriarcha, Archiepiscopo, & Episcopo in eorum prouincia, ciuitate, vel diœcesi constitutis, ubi dicit, vobis fratres, dicat, tibi pater, similiter, in fine, ubi dicit, vos fratres, dicat, te pater: quad dicens Summo Pontifici genuflectit, alijs Prelatis profunde se inclinat.

9 Cum minister, & qui intersunt (etiam si ibi fuerit Summus Pontifex) respondent, Confiteor, dicunt, tibi pater, & te pater, aliquantum conuerse ad Celebrantem.

Vide hoc loco dignitatem Sacerdotis, cui coram Papa dicitur a circumstantibus, tibi Pater, & te Pater.

Quid dicendum, si plures adessent Cardinales, seu Prælati æquales? sicuti nemo

eorum osculatur Euangeliū; ita non videtur dicendum: Vobis Patres: & Vos Patres: sed tamen vsus obtinuit, ut in numero plurahæc dicantur.

10 Facta à circumstantibus Confessione: Celebrans stans respondet, & Misereatur vestri, &c. Deinde producens manu dextra à fronte ad pectus signum Crucis, dicit, Indulgentiam, &c. (& si est Episcopus, a accipit Manipulum, osculando illum in medio.) Et stans inclinatus iunctis manibus prosequitur, Deus tu conuersus, & que sequuntur in Ordine Missæ clara voce usque ad Orationem, b Aufer à nobis, &c. & cum dicit, Oremus. c extendit & iungit manus.

z Misereatur, &c. Habet Microl. loco citato, & item: Indulgentiam. Ad: Misereatur: Ministri adhuc inclinati manet, sicut ad: Confiteor: Rant autem ad: Indulgentiam.

a Accipit Manipulum. vide supra, quæ diximus tit. 1. nu. 4. de Manipulo Episcopi pag. 83.

b Aufer à nobis. Habetur hæc Oratio in

Ordine Romano, post Litaniæ in benedictione Ecclesiæ. quis hoc træstulerit, ignoratur.

c Extendet, & iungit manus. Extensio ne manu quasi colligit Sacerdos astantum corda; iunctione quasi cogit eadem in unum ad Orationem: vnde & clara voce dicit, Oremus. ita Melchior Huellamus de Cærem. Missæ.

ii Et

11 Ettunc, sicutam Summo Pontifice, aut alijs Prælatis, vt supra, celebret, facta Summo Pontifici genuflexione, alijs Prælatis profunda reverentia, accedit ad medium Altaris ante infimum gradum, & ibi incipit secreto, Aufer à nobis, vt in Ordine Missæ.

In Missa solemni ministri inclinēt, percutiant sibi pectus, vt supra; sed ad, Oremus, non diducant manus, quod solitus est Sacerdotis iunctantis: idem manus semper iunctas teneant à principio Confes-

sionis usque ad finem. Signa quoque Crucis sibi adhibeant, quod etiam in tota Missa obseruent, excepto Subdiacone, dum patenam tenet.

De Introitu, Kyrie eleison, & Gloria in excelsis. IV.

1 **D**Vm dicit, Aufer à nobis, &c. Celebrans iunctis manibus ascendit ad medium Altaris, & ibi inclinatus, manibusque item iunctis super eo positis, & ita ut dorsi parui dumtaxat frontem, seu medium anterioris partis tabula, seu mensa Altaris tangant, residuo manuum inter Altare & serento, pollice dectro super sinistrum in modum Crucisposito (omnia que semper obseruantur, cum manus iunctæ super Altare ponuntur) secreto dicit, Oramus te Domine, &c. & cum dicit, Quorum reliquiae hic sunt, d' oscularur Altare in medio, e manibus extensis equaliter hinc inde super eo positis: quod semper seruatur, quando oscularatur Altare: sed post consecrationem pollices ab indicibus non disunguntur. In omni etiam deosculatōne sive Altaris, sive libri, sive alterius rei, t' non producitur signum Crucis pollice vel manu super id, quod osculandum est.

d Oscularatur Altare. meminit Justin. in fin. Apol. 2. osculi Altaris inter orandum, in signum venerationis. hoc autem loco fit. ex Innoc. III. libr. 2. cap. 15. & sicut Altare Christum designat, ita Sacerdos meminisse debet desiderij & amoris sponsæ: Osculetur me osculo oris sui. ibid. est etiam osculum signum reverentiae, vnde Esther osculabatur apicem virgæ Regis. Caveat ergo, ne audiat celebrans vocem illam: osculo filium hominis tradis? Durant. lib. 2. c. 57. caueat item, ne osculetur à latere Altaris, sed in medio Altaris illud idem osculetur, vbi sunt Reliquiae Sanctorum.

Monet Hier. Cantonus in Ordinar. diuin. Offic. quod, vbi non sunt Reliquiae Sanctorum, ex dispensatione Apostolica, in Altari, omissi debent verba: Quorum

Reliquiae hic sunt: eoque casu osculum Altaris fieri debet ad ea: indulgere digneris: & bene monet.

e Manibus extensis, &c. Hæc Duran. lib. 4. cap. 39. quia inquit, si renuit operari, amor non est, secundum Gregorium; & quia omnium temporalium curam deponere debet, qui tato sacrificio operam dat, Idem. vel ad pacem indicandam à Christo vtrique populo nunciata, qui significatur in vtrique latere Altaris, Eduenf. cap. 12. Iunctio item manuum ad anteriorem & superiori Altaris partem, significat Christum fecisse vtraque vnum, Scotia lib. 3. cap. 12.

f Non producitur signum Crucis. Quia Altare, vel Ara est consecrata, liber etiam, & aliæ res alijs de causis sanctificatae.

z Osculata Altari accedit g ad cornu eius sinistrum, idest, Epistola: vbi stans versus Altare, & producens a fronte ad pectus h signum Crucis, incipit intelligibili voce, Introitum missæ, & prosequitur iunctis manibus. Cum dicit, Gloria Patri, tenens iunctas manus, i caput inclinat versus Crucem. Cum repetit Introitum, non signat se, vt prius: & eo repetito, iunctis manibus ante pectus accedit ad medium

diuine Altaris, ubi stans versus illud similiter manibus iunctis, dicit eadem voce ter Kyrie eleison, ter Christe eleison, & iterum ter Kyrie eleison, alternatim cum ministro. Si minister, vel qui interfunt, Celebranti non respondeant, ipse solus nouies dicit.

g. Ad cornu eius sinistrum. appellat Iuo Carnot. sermon. de conuen. noui, & veter. sacrificij, Epistolæ latus, dexteram partem Altaris, & significare dicit Israelitas, qui erant à dextris Dei; sed quod est sinistrum, sibi est dexterum, respectu dextræ celebrantis. Idem habet Innoc. III. lib. 2. cap. 22.

h. Signum Crucis, &c. Burchard. & hic præcisè Missa incipit; quare conuenit, ut signum Crucis faciat Sacerdos.

3. Diicto ultimo Kyrie eleison, Sacerdos stans in in medio Altaris, & n manus extendens, eleuansque usque ad humeros, (quod in omni manuum eleuatione obseruatur) voce prædicta incipit, si dicendum sit, Gloria in excelsis. Cum dicit, Deo, iungens, manus, o caput Crucis inclinat: quo erecto, stans iunctis manibus ante pectus, prosequitur usque ad finem. Cum dicit Adoramus te, Gratias agimus tibi, & Iesu Christe, Suscipe deprecationem nostram, & iterum, Iesu Christe, caput Crucis inclinat. Cum dicit in fine, Cum sancto Spiritu, seipsum p à fronte ad pectus signat, interim absoluens, In gloria Dei Patris, Amen.

m. In medio Altaris. Quia mediator Christus est, quem representat Sacerdos dist. 10. Quoniam, & quia Angeli media nocte Natiuitatis Christi in medio Pastorum hunc Hymnum cecinerunt. Durand. lib. 5. cap. 14.

n. Manus extendens, &c. Ad decentiam motus hic terminus manuum præscribitur usque ad humeros, non ad mysterium; & eleuatio eorum designat quod cælestia diligimus, ex Orig. Homil. 11. in cap. 17. Exodi. Extensio vero vim affectuum orantis, ex Basili. in cap. 1. Isaia.

De Gloria in Excelsis, vide supra tit. 8. nu. 3. pag. 18.

o. Caput Crucis inclinat. In sex locis caput inclinatum in hoc Hymno: & ratio est summae reverentia; ideoque caput in

De Introitu, & eius partibus egimus sup part. 1. tit. 8. nu. 1. pag. 16.

1. Caput inclinat. Cum Trinitati datur gloria, Crucifixo reverentiam exhibemus, in quo tota Trinitas ob unitatem essentia cum Verbo reperitur esse: & eo casu satis est conuertere caput ad cricem, nō personam; quod in sequentibus nota.

1. Kyrie eleison supratit. 8. num. 2. pagina 17.

clinatur Crucis, quæ est in medio. Caput Deo inclinatur, ait Burchard. at Deus in Altari est in Cruce, ergo Crucis inclinemus, ut docet Chrysostomus in Liturgia.

* Monet 10. Baptista Constantinus in Monit. ad curatos, genuflexendum esse ad verbum, adoramus, & in Symbolo ad Verbum, adoratur, si nimis ibi est Sacramentum, sed gratis dicit, & nullo auctore.

p. A fronte ad pectus signat. Hoc est, signo Crucis, sicut etiam in fine Symboli; quia Hymnus Angelicus, & Symbolum, sunt de verbis Euangelij, quod Crucem, continet, Beleth. c. 50. at sinistram infra pectus pone, ut supra; & iunge manus in verbo: Amen: in fine.

4. In Missa solemni Sacerdos facta confessione q ascendit cum ministris ad medium Altaris: ubi dicto, Oramus te Domine, & osculato Altari ponit s incensum in Thuribulum, t ministrante Diacono nauniculam, & u Thuriferario Thuribulum. Diaconus parum inclinatus versus Celebrantem dicit: Benedicte pater reverende, & osculatur cochlear, & manum Celebrantis, ante & post. Celebrans y ter

y ter incensum ponit in Thuribulum dicens interim : *Ab illo benedicaris* ; & deposito cochleari, producens manu dextera signum Crucis super thus in Thuribulo, illud & benedicit. Postea Diaconus a dimissa nauicula, accipit Thuribulum. & dat Celebranti, osculata prius catenularum summittate, & manu illius dextra. Qui facta Crucis profundareuerentia, eam ter incensat nihil dicens : & facta iterum Crucis reuerentia, b incensat Altare ter dicens Thuribulum equali distantia, c prout distribuuntur candelabra a medio eius usque ad cornu Epistola: ubi dimissa manu, thurificat illius postremam partem inferiorem, d mox superiorem, bis ducit Thuribulo; & conuersus ad Altare, eleuans manum incensae eius planitem, seu mensam in parte anteriori, ter dicens Thuribulum usque ad medium, ubi facta Crucis reuerentia, procedendo thurificat aliud latus Altaris triplici ductu usque ad cornu Euangeli, & pariter incensata inferiori & superiore parte ipsius cornu Euangeli dupli auctu, adhuc stans ibidem, eleuans Thuribulum ter incensat superiorem tabula partem versus medium Altaris, ut fecit in cornu Epistola: deinde manu aliquantulum dimissa, incensat anteriorum eius partem, seu frontem ter dicens Thuribulum dum procedit a cornu Euangeli usque ad medium Altaris, & facta Crucis reuerentia, incensat similiter triplici ductu reliquam partem anteriorum usque ad cornu Epistola: ubi redditio Thuribulo ipsi Diacono, ab eo ipse solus incensatur.

q Ascendit cum Ministris. Diaconus sinistra manu, Subdiaconus dextera Albam & vestem anteriorem celebrantis paululum eleuant, dum ille ascendit.

r Osculato Altari. Ministri non osculantur, neque tangunt Altare, sed suo quisque loco genuflectit, & statim surgit, quod semper obseruent.

s Incensum in Thuribulum. Hic primum Thuribuli nomen habetur. Thymiamaterium appellat Ambros. libr. 4 de Sacerd. cap. 1. Thymama significat incensum. Canon. 3. Apost. meminit, & Damas. in vita Soteris, & Silvestri: vsumque ad nos ab Hebræis manasse docet Bellar. lib. 2. de Missa cap. 15. Sed nota, si quicquam aliud misceatur cum incenso, maior qualitas semper esse debet incensi, ut dicitur in Ceremon. Episc. lib. 1. cap. 23. ut incensum dici queat. Thuribulum autem significat Christum, igne Spiritus sancti plenum, & odore bono, Amalar. lib. 3. capitul. 5. & 18. Tres Catenulae tres denotant Uniones in Christo, quibus diuinitas & humanitas iunguntur, scilicet unionem carnis ad animam, diuinitatis ad carnem, & eiusdem ad animam: quarta Catenula deitatis ad compositum. Innoc. III. lib. 2. cap. 17.

t Ministrant Diacone Nauiculam. Da-

tur illi nauicula aperta sine osculis a Thuriferario. Nauicula vero dicitur, quia forma Nauis refert. Accerra dicta est a Tertulliano Apolog. aduersus Gentiles cap. 9.

Subdiaconus in hoc casu stat a sinistris celebrantis.

u Thuriferario Thuribulum. hoc est, sustentante Thuriferario annulum maiorem manu sinistra, & eleuato altero anulo operculi manu dextera, eademque manu complectente catenulas circa medium earum inter operculum & Thuribulum, flexoque quasi genu dextero, offerente Thuribulum æqualiter eleuatum ad nauiculæ altitudinem celebranti.

x Osculatur cochlear, & manum. Osculum rei quæ porrigitur fit ad fidem. & dicitur osculum fidei. Osculum vero manus est ad venerationem, ait Hieron. in Ruffinum. utrumque osculum requiriat Crast. lib. 1. c. 20.

y Ter incensum ponit, &c. Manum sinistram pectori admouet celebras, & dextera sumit ter, & immittit ter incensum in Thuribulum de nauicula.

z Benedicit. Non addit, in Nominis Patris, &c. Benedictio vero incensi est antiqua in Liturgijs S. Basili, & S. Chrysost. Apud nos cum manu fit, & loquimur cum incenso ipso: benedicaris.

a Dic.

a *Dimissa nauicula*. In manu Thuriferarii, qui sine osculis, demissò operculo, statim tradit Turibulum Diacono.

b *Incensat Altare*. Habetur in *Liturgia Sancti Iacobi* tum *Dion. c. 3. & Amb. in Luc. capit. 1.* astraunt Altaris incensationem, sed initio Missæ eam faciendam esse, & apud quasdam Ecclesiæ fuisse tunc in usu, scribit *Hugo Victorin. de off. Eccles. lib. 2. cap. 14.* Fit autem incensatio ad repræsentandam gloriam Dei, qui in nebula apparebat; tum ad reuerentiam loci; ut malus odor inde pellatur concurrentis populi, *Bellar. lib. 2. de Miss. cap. 15.* tum ad repræsentandum odorem bonum Christi, ex *Sancto Germano in Theoria*:

5 *Si vero in Altari fuerint e Reliquia, seu Imagines Sanctorum, incensata Cruce, & facta ei reuerentia, antequam discedat a medio Altaris, primum incensat eas quæ a dexteris sunt, id est, a parte Euangeli prope Crucem bis ducens Thuribulum, & iterum facta Crucis reuerentia: similiter incensat bis alias quæ sunt a sinistris, hoc est, a parte Epistolæ; deinde prosequitur incensationem Altaris, ut supra, ter ducens Thuribulum in unoquoque latere, etiam si in eo essent plures Reliquia, vel Imagines, seu etiam plura, vel pauciora candelabra.*

e *Reliquijs, seu Imaginibus*, id est, Statuis Sanctorum, (non pictis imaginibus in pariete) fit reuerentia cum thure hoc loco; tamen isdem non inclinat caput Celebrans, ad differentiam Crucis, cui inclinare debet, ea ratione, qua abstinemus a genuflexione quæ sit, verbi gratia, Episcopo proprio, si cora eo sit Cardinalis, aut Papa. * & hic ritus seruatur Romæ, ne scilicet fiant immediate tres

6 *Si in Altari fuerit Thuribulum Sanctissimi Sacramenti, accepto Thuribulo, antequam incipiat incensationem, genuflectit, quod item facit, g quotiescumque transit ante medium Altaris.*

f *Genuflectit*. Ob præsentiam Sanctissimi Sacramenti, quamvis lateat: & eo casu non inclinat caput Crucis, quam incensat. adorat igitur, quod latet, & pater, Sacramentum, & Crucem; incensat, quod manifeste pater, id est, Crucem. Antitypa

tum Orationem ad Deum dirigendam esse. ex *Psalm. 140. S. Thom. 3. part. questione 83. articul. 5.* demum ad expellendos etiam dæmones, *Innoc. III. lib. 2. c. 17.*

c *Prout distribuuntur Candelabra*. Non enim incensantur Candelabra, sed posterior illa pars Altaris, in qua sunt Candelabra. Si pauciora ea sint, quam sex, adhuc triplici ductu Thuribuli ea pars est incensanda, ut in sequenti numero dicitur. d *Mox superiorem, &c.* Id est, semel inferiorem, semel superiorem, non vnamquamque partem semel, & iterum.

Nihil in tota hac incensatione a celebrante dicitur.

capitis inclinationes, ut attente consideranti patet. approbat incensationem Imaginum Sanctorum *Synodus 7. Aet. 4.* ergo multo magis Reliquiarum. & *Sancto Basilio teste*: hoc ipsum, quod erga conservos bonos honor, erga ipsum Dominum commune benevolentia signum exhibetur. Honor autem & cultus Reliquiarum habetur *lib. 6. Const. Apost. cap. 30.*

corporis Christi, id est, Symbola vocat Eucharistiam *Clem. lib. 6. Corist. cap. 26.*

g *Quotiescumq; transit*. Accidit transire ante medium Altaris in incensatione bis, & textus loquitur tantum de incensatione Altaris: non de alio transitu in Misa.

7 *Diacono & Subdiaconus hinc inde h. assistunt Celebranti, dum incensat, & cum transiunt ante Crucem, semper genuflectunt. Deinde Celebrans, Diacono a dextris eius, Subdiacono a dextris Diaconi flantibus in cornu Epistolæ, i legit Introitum*

troitum, & Kyrie eleison: Cum vero intonat hymnum, Gloria in excelsis Deo; Diaconus & Subdiaconus, unus post alium, stant à tergo Celebrantis: postea in ascendunt ad Altare, & hinc inde Diaconus à dextris, & Subdiaconus à sinistris, cum Celebrante hymnum submissa voce n prosequuntur usque ad finem. Quod etiam seruatur, cum dicitur Credo, & cum dicitur Dominus vobis cum, Oratio, Prefatio, & Pater noster, Diaconus & Subdiaconus similiter stant unus post alterum à tergo Celebrantis.

h. *Assistunt Celebranti*. Ministri inseruiunt hinc inde eleuando planetæ eam partem, quæ est circa brachia Celebrantis, ut non impediatur; altera eorum manus pectori interim admota.

Diaconus accipiendo Thuribulum à Celebrante, osculatur primo manum eius, tum Catenularū summitate, eumque incensat cum inclinatione semper profunda capit, ante & post; cui Celebrans nec modicum quidem caput inclinat.

Librum amouet de Altari Thuriferarius, si abest Cæremoniarius, & restituit statim, quando nimirum incensandum est cornu Epistolæ, seu Euangelij, tempore incensationis huius, & Oblatorum infra. *quod si adsit Assistens pluiali induitus, eiusdem erit amouere librum. *Cæmon. ep. l. i. c. 17.*

Subdiaconus autem ad incensationem Celebrantis à Diacono sistit se contra cornu Epistolæ, neque cum Diacono caput inclinat Celebranti.

Finita incensatione redit in Sacristiam Thuriferarius, qui propterea non habet locum stabilem in presbyterio.

i. *Legit introitum*. Solus Celebrans legit, non ministri: qui tamen respondent, & dicunt cum eo nouies. Kyrie & Christeleison, in eodem cornu Epistola usque ad nonum.

l. *Vnus post alium*. Diaconus super secundum gradum, Subdiaconus in plano Cappellæ se locant, formantes rectam lineam, tanquam serui post Dominum.

m. *Ascendunt ad Altare*. Facta in medio tantum, ubi sunt, prius genuflexione: non alia iterum ad Altare.

n. *Prosequuntur usque ad finem*. Caput inclinant ministri cum celebrante, & si-

gnant se in fine. Si sedendum erit, parato scanno oblongo, & decenter Vestito à latere Epistolæ, in plano Cappellæ, postquam celebras dixerit secreto Hymnum Angelicum, facta Cruci à Celebrante inclinatione, seu genuflexione, (si in altari fuerit tabernaculum Sanctissimi Sacramenti) & à ministris semper genuflexione, descendunt unus post alium per breuiorem viam à latere Epistolæ ad sedem paratam, in qua sedent cooperio capite; quod tamen aperiunt cū inclinatione ad verba supra notata Hymni, dum cantantur à Choro. *in fine vero non se signant rursus signo crucis: quæ omnia & in Symbolo sunt obseruanda.

Sedet celebrans medius inter Diaconum à dextris, & Subdiaconum à sinistris stant Acolythi regulariter apud Credentiam.

Reuersuri vero ad Altare, dimissis birretis, præcedunt unus post alium per planum Cappellæ, & facta in medio reuerentia Altari, ut supra, ascendunt quisque ad locum suum, uno remanente post aliū.

Si vero sedendum non sit, quod maxime decet coram Sacramento in Altari exposito, stabunt apud Altare quasi pares ex communiori vñ Romano, à principio usque ad finē dicti Hymni cantati à Choro, & inclinabunt, ut supra dictum est. Finitoque Hymno, facta à ministris genuflexione ibidem, descendunt ad gradus suos, ut unus stet post alium.

Habet in fine huius Rubricæ quoties ministri stare debent, unus post alium in Missa, id est, nouies, ergo non in alijs casibus, quam hoc loco præscriptis, & nunquam extra Missam.

De

De Oratione V.

Ditto Hymno, *Gloria in Excelsis*, vel si non sit dicendus, eo omisso, Celebrans oscularitur Altare in medio, manibus hinc inde super eo, ut supra, extensis; tum illis ante pectus iunctis, & demissis ad terram oculis, vertit se a sinistro latere ad dextrum per versus populum, hoc est, per eam partem, qua respicit cornu Epistole, & extendens ac iungens manus ante pectus, ut prius, dicit voce praedicta, q. Dominus vobiscum (vel sis Episcopus,) t. Pax vobis, quod dicitur, tantum hoc loco, quando dictus est Hymnus, *Gloria in Excelsis*) re. t. Et cum spiritu tuo, & iunctis ut prius manibus uenirentur per eandem viam ad librum, ubi eas extensis, & iungens ante pectus, caputque Crucis inclinans, dicit, x. Oremus; tum y extendit manus ante pectus, ita ut palma vniuersus manus respiciat alteram. & digitis simul iunctis, quorum summa humerorum altitudinem, distantiamque non excedat, quod in omni extensione manuum ante pectus seruatur. z. Stans autem, ut supra, extensis manibus, a dicit Orationem. Cum dicit, b. Per Dominum nostrum, iungit manus, easque iunctas tenet usque ad finem, si aliter concludit Oratio, Qui tecum, vel, Qui viuis, cum dicit, in unitate, iungit manus.

Hec & que sequuntur usque ad numerum 4. inclusive fere omnia Burchardus.

Osculatur Altare. Alia ratione hic osculatur Altare Sacerdos salutatus populu, quasi qui accipiat pacem a Christo per Altare, ut supra significatio, ut eandem det populo, pro quo statim est oraturus: cui ideo dicit, *Dominus vobiscum*, vel, si Episcopus est, *Pax vobis*. extensio vero & iunctione manuum eadem significant, quae diximus in verbo, *Oremus*, supra tis. num. 10. pag. 96.

* Præter extensionem & iunctionem manuum, addit congrue eleuationem earundem Cerem. Episc. lib. 2. cap. 8.

* Qui uerantur perpicillis solent ea hoc loco deponere primum: deponat autem ea quidem super altare, nunquam tamen super corporale.

Per Versus populum. ita Amalar. libro 2. cap. 9. quos salutamus, eis faciem præsentamus: & a sinistro latere ad dextrum se vertit Sacerdos, tum quia hic motus naturalis, est; tum quia bonum est omen in dextera. *Dexter a Domini fecit virtutem*, Durand. lib. 4. cap. 14.

q. *Dominus vobiscum*. Iis, quae supra diximus par. prima tit. 7. num. 7. pag. 17. adde haberi in *Liturgia Graeca Sancti Petri* diuinissimam hanc salutationem, quae ita appellatur a Dionys. de Eccles. Hier.

per hanc autem salutatur Ecclesia, etiam vnu tantum sit præsens, *Alexand. Alem. part. 4. quæst. 36.* & tribuitur Apostolis, eiusdem usus a *Conc. Braccar. 1. cap. 21.*

Septem sane vicibus dicitur in Missa, si bene numeres, *Dominus vobiscum*, quatenus exclusis septem vitijs capitalibus, suscipiat populus septiformem gratiam, ex *Innoc. III. lib. 2. cap. 24.* qui tamen indicat c. 22. vel suo tempore non dictum esse, *Dominus vobiscum*, in fine Confessionis ante Missam; vel Missam ab eo præcise sumi, ab Introitu tantum. nam salutationes septem ab eo indicatae explicitantur a Durando libro 2. cap. 14. ut una eorum sit illa, quæ sit ante Communionem, *Pax Domini sit semper vobiscum*, quam nos non numeramus inter eas.

Ex his etiam septem vocibus ter non vertit se Sacerdos ad populum, nempe, in fine Confessionis, ante Euangelium, & in Præfatione. & in hac quidem, quia inquit *Innocent. dicto cap. 22.* cor habet sursum ad Dominum, iamque proximo sacrificio totus intentus est: ad Euangeliū autem, inquit Durandus, totus est intentus ad verbum Dei annuntiandum. ferè idem dicam & ego in fine Confessionis totus est ad se purgandum.

Nota præterea, quod alternatim, non se vertit, & se vertit, salutaturus populum Sacer-

Sacerdos, præterquam in fine Missæ, quia populum mox est dimissurus. Prima, tercia, quinta vice non se vertit; secunda, quarta, sexta, & septima se vertit; quod valet etiam ad varietatem.

r *Pax vobis*, Dicitur in libr. 8. const. A. post. cap. 15. Pax Dei illud autem habetur expresse in Liturgijs Sancti Iacobi, & S. Basili, tanquam prima vox Christi ad Episcopo, ex S. Remigio, à quo Innocentius III. lib. 2. cap. 24. vt ostendat Episcopus, se esse Christi Vicarium, sicut in sequentibus salutationibus se demonstrat deinde Sacerdotem. *Idem ibid.* Tribuit Anacleto Hugo VIII. lib. 2. c. 11. ritum dicendi; *Pax vobis*: & verè solius est Episcopi distribuere dona Christi, cuiusmodi pax est, ex Opiato Milieu libr. 1. circa fin.

s *Dicitus est Hymnus, Gloria*. indicat Ordo Romanus. ratio est Durandi loco citato, quia in Hymno Angelico dicitur; *Et in terra Pax*. ideo subditur; *Pax vobis*, ab Episcopo: & quia hæc salutatio à Christo facta fuit in die lætitiae, qua plenus est Angelicus Hymnus.

t *Et cum spiritu tuo*. Nihil melius, ait, *Florus Magister*, in expositione Missæ, quā quod optet populus Sacerdoti, quod ipse optat Ecclesiæ. habetur hoc in prædictis Liturgijs: quod & à populo toto respondebatur, teste *Chrysostomo homil. 36. in epistolam primam ad Corinthios*, & *Microlog. cap. 2.* nunc Minister respondet pro populo. Est autem sumptum à Sancto Paulo 2. *Timoth. ultimo*. neque dicitur, *tecum*, quia spiritualiter officia Ecclesiastica fiunt, *Ex Petro Damiano, de Dominus vobiscum, cap. 3.* vt nimis unus sit affectus Sacerdotis, & populi, *Amalar. lib. 2. cap. 9.*

u *Reuertitur per eandem viam*. Ita & Durand. loco citato, & ratio motus est ad librum ipsum.

2 *Cum nominatur IESVS, caput versus Crucem inclinat: quod etiam facit, cum nominatur in Epistola. Et similiter ubicumque nominatur nomen B. MARIAE, vel Sanctorum, de quibus dicitur Missa, vel fit c. commemoratione: item in Oratione pro Papa, quando nominatur, semper caput inclinat, non tamen versus Crucem. Si plures Orationes sunt dicenda, idem in eis, in voce, extensione manuum, & capitum inclinatione, quod supra dictum est, obseruatur.*

Gauant. Rubr. Miss.

x *Oremus*. Habetur in Liturgijs Sanctorum Petri, Iacobi, & Marci, ante Orationes publicas dicitur semper, ex August. epist. 106. ad Vitalem: & hoc loco habet Ordo Romanus. vnde ab Vranio Scriptore vita Sancti Paulini Episcopi Nolani appellatur, Indictio Orationis: quia innuit alios ad Orationem quæ sequitur, vt patet: sed Durand. innuit dici ante medium Altaris ab aliquibus. ab alijs vero, vbi Orationem sunt dicturi, vt inter insinuationem & Orationem nihil omnino interponatur, ibidem: quod à nobis est visitatum, quia congruentius.

y *Extendit manus*. Ex Paulo 1. *Timoth. 2. Leuantes puras manus*. scribit Tertull. de Orat. cap. 12. manibus sublimius elatis temperate, & probè elatis: temperate, inquit, & ideo in Rubrica præscribuntur fines, vt humeros non excedant. in Missa vero significat extensionē Christi in Cruce, in qua statim oravit pro crucifixoribus, *Innocentius Tertius libro secundo cap. 28.* & ante eum *Microlog. cap. 16.* forte desumptum est à veteri testamento. nam Moyses leuans manus vicit Amalechitas. *Exod. 17.* & Salomon expandit manus suas orans Deum, *3. Reg. 8.*

z *Stans*. Stare in oratione iustorum est; genua flectere peccatorum, ex *Iustino Martyre libro question. q. 115.* Ritus autem standi hoc loco habetur apud *Innoc. III. libro 2. cap. 22.*

a *Dicit Orationem*. Vide, quæ diximus supra tit. 9. part. 1. pag. 20.

b *Per Dominum, iungit manus*. De varijs conclusionibus supra tit. 9. numer. 17. pag. 25. Iunctio manus, quod est deuotionis, & humilitatis signum, responderet optime conclusioni Orationis; & multo magis, cum dicitur, in unitate, utraque scilicet manu iuncta.

Aperta est causa reuerentiae in his noninibus. Crucis vero, quia ibi præterea est imago Christi, æquum est, ut ad nomine IESVS, caput inclinetur; qua de re Octaua Synod. can. 3. & concilium Moguntinum cap. de usu imaginum §. 2.

c Commemoratio. Nomine commem-

morationis hoc loco ne tamen intelligas suffragia communia Sanctorum in Oratione: *A cunctis*; sed commemorationem de Festo Simplici Sanctorum, seu de Octaua ad quorum nomina, etiam in Canonie, caput inclinatur.

3 Si Altare sit d ad Orientem versus populum, Celebrans versa facit ad populum, non vertit humeros ad Altare, cum dieturus est. Dominus vobiscum, Orate fratres, Ite missa est, vel datus benedictionem; sed osculato Altari in medio, ibi expansis & iunctis manibus ut supra, salutat populum, & dat benedictionem.

b Ad Orientem. Ex traditione Apostolorum orandum est ad Orientem. S. Athanasius de plur. & necess. quæst. 14. addit causas, quarum Prima est, quia ex Psal. 131. adorandum est, vbi steterunt pedes Domini, qui ex Zachar. 14. in monte olivatuum in Oriente stare dicuntur. Altera est, quia Deus est lux vera. Tertia, ut respiciamus Paradisum; unde Adam electus fuit: est Clem. libr. 8. Constit. cap. 15. & Nysseni de orat. Quartam addit Justin. ad Orthodox. quæst. 118. quia Oriens est pars honoriorum mundi. Quintam Damasc. 4. de fid. orthod. cap. 13. quia Christus in Crucis occasum respiciebat, eodemque situ cælum ascendit, & inde est venturus ad iudicium cœversi igitur ad Orientem. quasi sedem Christi, nos in occasu semper ob

culpam oremus. Sextam, S. Tho. 1.2. quæst. 3. artic. 3. ad quintum, ad differentiam ludæorum, qui ad Occidentem orabant, ut ex situ Templi Salomonici colligit Anastas. Nicen. quæst. 18. Septimam, Tertull. contra Valent. capit. 3. quia in aurora venit ad Apostolos Deus in Pentecoste. Octauam. August. libr. 2. serm. Dom. cap. 9. quia monemur conuertere animum ad naturam præstatiorem, id est, Deum; sicuti conuertimus corpus terrenum ad cælestis nobilium. Verum nunc ad omnem partem Missam celebramus, quia Deus ubique est; neque intelligitur hæc Rubrica de omni Altari ad Orientem, sed de eo, in quo celebrans habet & Crucem & populum ante faciem suam.

4 In quatuor temporibus, vel alias, quando dicenda sunt plures Orationes cum Prophetijs, dicto Kyrie eleison, in medio Altaris, reuertitur ad cornu Epistolæ, ubi stans ante librum extensis & iunctis ante pectus manibus, & caput Crucis inclinans; dicit, Oremus, & Flectamus genua, illico manibus super Altare extensis, ut scipsum ad Altare sustineat, genuflectit, & sine mora surgens, eadem voce ministro respondentem: Leuate, manibus extensis dicit f Orationem, ut supra, & in conclusione eas iungit. Dum autem legit Prophetias, tenet manus super librum vel Altare positas, ut mox dicetur de Epistola.

c Flectamus genua. Habet Microl. cap. 28. ut oratio, quæ sit cum ieiunio, addita humilitate, sit efficacior Durand. libro 4. cap. 14. habet ritum genuflectendi, & statim surgendi, ad indicandum, quod propter peccatum in terram delapsi sumus, & per benignitatem Dei reuocati sumus, apud Basil. libro de Spiritu Sancto capit. 2.

vbi etiam hunc eundem ritum deducit ab Apostolis.

Duo genua flecti vult Alcocer in suo Cæmeriali ex vi verborum: Flectamus genua; sed vim non faciunt, quia dum singuli genu, plura genua tunc flectuntur.

f Ad Orationem. Populus saltem ac clinis esse debet ad Orationem, usque ad,

ad. Per omnia, ex Alcuino c. de celebratio- ius significatione diximus supra, titulo 9.
ne Miss. additum est Amen ab Anacleto, num. 17. pag. 25.
ex Hugone Victorino lib. 2. cap. 11. de cu-

5 In Missa solemnium dicitur, Dominus vobiscum, & Oratio, Diaconus & Subdia-
conus stant retro post Celebrantem. g Flectamus genua, dicitur a Diacono, a Subdia-
cono vero, Lenate, illo primum genuflectente, hoc primum surgente, h Celebrans ve-
ro non genuflectit.

g Flectamus genua. Ad Diaconum-
spectat, teste Casar. Arel. homil. 30. de
gen. flect.

h Celebrans non genuflectit. Vide su-
pra titulo 17. num. 3. part. 1. pag. 44. Mini-
stri caput inclinant in Oratione, eodem

modo, quo Celebrans; & deceret, ut ma-
nus iunctas ijdem tenerent. neque Dia-
conus in fine Orationis tenetur dicere
submissa voce, Amen, quod quidam pu-
tavere. Satis enim est, quod a Choro re-
spondeatur Sacerdoti.

De Epistola, Graduali, & alijs, vsque ad Offertorium.
VI.

1 **D**ictis Orationibus, Celebrans positis super librum, vel super Altare manibus, ita
ut palma librum tangant, vel, ut placuerit, librum tenens, illegit Epistolam, in-
telligibili voce, & respondet a ministro, Deo gratias, & similiter stans eodem mo-
do prosequitur Graduale, Alleluia, & Tractum, ac Sequentiam, si dicenda sint.
Quibus dictis, Celebrans si priuatum celebret, ipsem, seu minister portat librum
Missalis ad alteram partem Altaris in cornu Euangeli, & dum transit ante me-
dium Altaris, caput Crucis inclinat, & Missale sic locat, ut posterior pars libri respi-
ciat ipsum cornu Altaris, & non ad parietem, siue ad partem eius contra se dire-
ctam.

i Legit Epistolam. De qua docuimus
multa, titul. 10. pag. 26. ubi etiam de Gra-
duali, Tractu, & Sequentia. Hxc cum se-
quentibus vsque ad numerum quartum
exclusue Ioan. Burchardus habet.

1 Ad alteram partem Altaris. Sinistram
Altaris appellant antiqui hoc cornu, Mi-
crol. cap. 9. ad Aquilonem, legit Alcuin.

c. de celebrat. Miss. quia contra Luciferum
dirigitur Euangeli, & contra se-
quaces Diaboli, Eduen. cap. 12. & contra
peccatores, Innoc. III. lib. 2. cap. 25. & ad
Gentiles vocando, Iuo serm. de conu. ve-
ter. & noui sacrif. Item ad alteram partem
it, ut expeditior sit Sacerdos in dextera
ad confiencia mysteria, Microl. c. 9.

2 Locato Missali in Altari, Celebrans reddit ad medium Altaris, ibique stans iun-
ctis manibus ante pectus, eleuatisque ad Deum oculis, & statim demissis, tum
profunde inclinatus, dicit secreto, in Munda cor meum: & Iube Domine benedi-
cere. Dominus sit in corde meo, ut in Ordinario. Quibus dictis, vadit ad li-
brum Missalis, ubi stans versus illum iunctis manibus ante pectus dicit intelli-
gibili voce, Dominus vobiscum. &c. Et cum spiritu tuo. Deinde pollice dexter &
manus signo Crucis n signat primo librum super principio Euangeli, quod est le-
cturus, o postea seipsum in fronte. ore, & pectore, dicens, Sequentia, vel, Initium
sancti Euangeli, &cet. &c. p Gloria tibi Domine. Tum iunctis iterum manibus
ante pectus, stans ut supra, prosequitur Euangeli, vsque ad finem. Quo finito,
minister stans in cornu Epistola post infimum gradum Altaris, respondet, Laus
tibi Christe, & Sacerdos eleuans parumper librum, q osculatur principium

G 2 Euau-

Euangelij, dicens: Per Euangelica dicta, &cet. praterquam in Missis Defunctorum, & nisi celebret coram Summo Pontifice, Cardinale, & Legato Sedis Apostolica, vel Patriarcha, Archiepiscopo, & Episcopo in eorum residentijs, quo casu defertur & cuilibet predicatorum osculandus liber, & Celebrans tunc non osculatur illum, nec dicit, Per Euangelica dicta. Cum autem nominatur I E S V S, caput versus librum inclinat, & eodem modo versus librum genuflectit, cum in Euangelio est genuflectendum.

m Munda cor meum. Maiore benedictione indiget, qui tradit semina Euangelij, quam qui accipit, Amalar. lib. 3. c. 18. & quomodo prædicabunt, nisi mittantur? Rom. 10. Orat igitur Sacerdos se mitti à Deo, Innoc. loco citato cap. 38. & similis Oratio habetur in Liturgia Iacobi.

*n Signat, &c. scribit Iunocentius III. c. 43. de signando libro; & explicat; quasi dicatur: Hic est liber Crucifixi. * dum signatur liber, sinistra manus apponi potest eidem libro, & est usus communissimus. neque signatio hæc dici debet benedictio, ita ut ex hoc titulo ponit finis super altare; quia neque manus fit, sed pollice tantum; eoq; modo, quo Episcopus in confirmationis Sacramento signat pollice frōtem signo Crucis, & manus statim benedicit, quæ duo sunt valde diuersa.*

d Postea seipsū. iubet Ordo Rom. signa in fronte & pectori tantum, ut se ostendat discipulum Christi, cuius Euangelium non erubescit, & malas cogitationes de corde pellat. Alcuin. loco cit. de Signo in ore, quo cōfessio verbi Dei ad salutē fiat, meminit Honor. in Gemma libr. 1. c. 23. Pollice vero tantum sicut hæc signa; non cum indice & pollice coniunctis in formam Crucis.

p Gloria tibi Domine. Vide supra, sicuti etiam de principio Euangelij, & de ipso Euangelio, quæ diximus, titulo 10. part. 1. num. 6. pag. 29.

q Osculatur principium Euangelij. tradit Dion. libro de Eccl. Hier. cap. 3. & Ordo Rom. quasi dicamus, per Christum reconcilationem accepimus, Innoc. III. d. c. 43 vel ex charitate euangelizamus, Durand. libr. 4. cap. 24. Pacem denique à Christo optamus, deletis peccatis nostris; unde dicimus, per Euangelica, &c.

r Cuilibet predicatorum. Ob reuerentia Prælatorum datur eisdem liber osculandus. Si vero plures Prælati æquales intercessent Missæ, nulli dabatur osculandus; nec etiam celebranti, si plures inæquales, tunc digniori tantum Carem. Episc. lib. 1. c. 30. quia Christus unus est, quem representat ille, qui osculatur librū, ut dicemus in mystica expositione Missæ, aut unus igitur & dignior osculatur, aut nullus; non duo, ne diuidatur Christus.

*Tolerari potest illa consuetudo, quæ defertur liber Prælato, continuante celebrante Symbolum; quia antiquitus, dum Symbolum cantabatur, dabatur Euangelium osculandum toti populo. Gemma lib. 1. c. 119. non autem placet altera, qua Prælatus osculatur librum, dicto Offeritorio, quando non dicitur, Credo. abusus est ad breuitatem Missæ introductus. & Minister quidem deferet librum sine villa reuerentia ad prælatum; sed postquam ille fuerit osculatus, libro statim clauso, reuerentiam illi debitam faciet. * ille vero tantum, qui librum osculatur, dicere debet, Per Euangelica, &c. sunt enim verba osculatis propria, quæ ideo omisso osculo omittuntur, ut in Missa Defunctorum hoc loco præscribitur.*

*Ex Decretis Cōgreg. Cardd. super negotia Episcoporum 22. & 28. Augu. 1589. non defertur liber osculandus Vicario Apostolico. * neque Commendatario, seu eisdem Procuratori, ex Decr. S. Rituum Congr. die 17. Septemb. 1611. neque alijs in hac Rubrica non nominatis fine facultate Sedis Apostolicae. Principibus autem magnis ex tolerantia, non autem inferioribus laicis: & illis aliis liber defertendus est, non idem ipse celebrantis, qui proprium eo casu semper osculari debet librum.*

3 Di-

3 *Dicto Evangelio*, stans in medio Altaris versus Crucem, eleuans, & extendens manus, incipit (si dicendum sit) *Credo*, cum dicit; in unum Deum, iungit manus, & caput Crucis inclinat. quo erekto stans ibidem iunctis ante pectus manibus, ut prius, prosequitur usque ad finem. Cum dicit, Iesum Christum, caput Crucis inclinat. Cum dicit, Et incarnatus est, usque ad, Et homo factus est, inclusus, genuflectit. Cum dicit, simul adoratur, caput Crucis inclinat. Cum dicit, Et vitam venturi seculi, Amen, & producit sibi manu dextera signum Crucis à fronte ad pectus.

4 *Credo*. De Symbolo, & eius partibus egimus supra titul. 11. pagina 29. Ad ea verba: *Et in Spiritum sanctum*; non inclinatur caput, sicuti neque ad ea; *Patrem omnipotentem*, tantummodo in verbo, *Deum*, quod nomen commune est tribus personis; & in verbo, *Iesum Christum*; de quo diximus supra titulo 5. num. 2. Itē, quando dicit, *adoratur*, (non ultra, ad sequens verbum, *conglorificatur*) caput inclinatur, ex vi verbi eiusdem.

t *Producit signum Crucis*. ita Beleth. cap.

4 In Missa solemni Subdiaconus circa finem ultime Orationis II accipit ambabus manibus librum Epistolarum, deferens illum supra pectus, & facta Altari genuxione in medio, redit ad partem Epistola & contra Altare, & y cantat Epistolam quam etiam Celebrans interim submissa voce legit, assistente sibi Diacono a dextris, & item Graduale, Tractum, &c. usque ad, *Munda cor meum*. Epistola cantata Subdiaconus, facta iterum genuflexione Altari in medio, redit ad Celebrantem, & genuflectens & osculatur eius manum, & a ab eo benedicitur, praterquam b in Missis Defunctorum.

u *Accipit librum*. Comitatus ab uno Acolytha, ait *Innocentius III. libr. 2. cap. 29.* procedit Subdiaconus; sed habetur in Cærement. *Episcop. libro 1. cap. 10.* quod Cærementario comite procedat ad cantandum Epistolam, comitatur autem Subdiaconum à sinistris eiusdem, quod & alias facit, genuflectens cum eo unico genu; quod semper fit, nisi aliud in Rubricis præscribatur.

x *Contra Altare*. Meminit huius situs *Severus Sulpitius libro 3. de vita Sancti Martini*: ante Altare inquit, astante, qui lectionem Sancti Pauli proferret in dextera vero parte Ecclesie cantandam esse Epistolam, docet *Petrus Antiodor. citatus a Duran. lib. 4. cap. 15.* nunc cantatur iuxta cornu Altaris, vbi Celebrans legit Epistolam in piano presbyterij: & est dextera Gauant. *Rubr. Miss.*

40. ob rationem supra allatam in fine Hymni Angelici: sed antiqua fidelium consuetudo fuit, ut cum Symbolum fidei recitarent, in verbis illis, *Carnis resurrectionem*, frontem Crucis signaculo minirent, testaturque id *Ruffinus in expositione Symboli*: inde forte translatum fuit signum crucis ad sequentia postrema verba, ut quasi sigillo crucis fidei totius professio firmaretur.* in verbo, *Amen*, iunge manus, ut diximus in fine Hymni Angelici.

teria pars Ecclesiæ intrantibus in eam. y *Cantat Epistolam*. Non habet Subdiaconus hoc munus ex consecratione, sed quando a Patribus datum est Diacono, ut cantaret Euangelium, datum est Subdiacono, ut Epistolam. *Amalar. lib. 1. cap. 11.* soli vero Subdiacono nunc conuenit, adeo ut potius Sacerdos ipse Epistolam legere debeat, quam pati, ut inferior Subdiacono id exequatur. *Micr. c. 4. cap. si Subdias. dist. 34. in Collect. Martini Braccar.* Si vero inferior cantare velit, ne facras induat vestes, de quibus loqui videtur Canon; sed superpelliceum tantum ut hoc eodem titulo infra n. 8. dicitur.

z *Osculatur eius manu*. In yisu erat apud quosdam, restit *Duran. c. 17.* forte loquitur de Romanis nam *Innoc. III. lib. 2. cap. 30.* testatur idem de Romana Ecclesia.

G 3 a Ab

a *Ab eo benedicitur. Non in principio, vt Diaconus, Rupertus libro 1. cap 36. sed in fine Subdiaconus, quia ante Euangelium lex Mosaica accepit finem in Christo, Innocent. Tertius cap. 30.*

b *In Missis Defunctorum. His Missis non congruunt solemnitates, Durand. vbi supra.*

5 *Postea idem Subdiaconus accipit Missale Celebrantis, deferit ad cornu Euangeli in altare, & ibi ministrat Celebranti: qui in medio Altaris submissa voce dicto, Munda cor meum, &c. & deinde lecto Euangeli, quod insine non osculatur, c delato etiam per Diaconum libro Euangeliorum ad Altare, dimponit incensum in thuribulum: Postea Diaconus genuflexus ante altare dicit, Munda cor meum, & f accipiens librum Euangeliorum de Altari, g petit benedictionem a Celebrante similiter genuflexus in superiori gradu Altaris: & h osculata illius manu, i praecedentibus Thuriferario & duobus Acolythis cum candelabris accensis de credentia sumptis, i vadit cum Subdiacono a sinistris ad locum Euangeli in contra Altare versus populum, vbi Subdiacono librum tenente, medio inter duos Acolythos tenentes Candelabra accensa, dicit, Dominus vobiscum, iunctis manibus. Cum dicit, Sequentia, &c. signat librum in principio Euangeli, frontem, os & petus: postea inter librum incensat, hoc est, in medio, a dextris, & a sinistris, & prosequitur Euangeliu m iunctis manibus. Interim Celebrans, post datam Diacono benedictionem, retrahens se ad cornu Epistole, ibi stat iunctis manibus. Et cum Diaconus dicit, Sequentia S. Euangeli, Sacerdos etiam signat se: & cum nominatur IESVS caput inclinat versus Altare. Finito Euangeli, Sacerdos osculatur librum p a Subdiacono sibi delatum, dicens, Per Euangelica dicta, &c. & a Diacono ter q incensatur. Si sit coram Prelato in sua residentia, liber deferitur ad Prelatum, vt supra, & ille incensatur, vt in Ceremoniali. Postea stans in medio Altaris versus ad Crucem, incipit, si dicendum sit, Credo, stantibus post eum Diacono & Subdiacono; deinde ad Altare accendentibus, & cum eo prosequentibus, vt dictum est ad Gloria in excelsis.*

e *Delato per Diaconum libro. Nullo comite. Comes enim datur Ministris ad aliquid cantandum, aut quando exeundum esset e Presbyterio.*

d *Imponit incensum. Eo prorsus modo, quo in principio Missae dictum est, neque tamen Celebrans interrumpere debet Euangeliu m quod ipse legit, vt ea praeferat, quae circa Diaconum sunt peragenda: sed hic expectet finem.*

e *Dicit, Munda cor meum. Super primo Altaris gradu altiori hoc dicit, in quo etiam versus Celebrantem stantem in latere Euangeli, non omnino conuersus ad eum, petit benedictionem.*

f *Accipiens librum Euangeliorum, &c. iubet Ordo Romanus. Diaconum orare ante Altare, tum petere benedictionem, deinde ab altari accipere librum, tum a Sacerdote, qui benedic illi tacite dici, Dominus sit in corde tuo, &c. Hac eadem*

Amalar. libro 3. cap. 18. docet: quasi, inquit, de Sion exeat lex noua, & verbum Domini de Ierusalem, neque tamen illud praedicetur, nisi post orationem, & missiōnem a maiori.

Hoc loco commemorandum censeo venerationem adhiberi solitam libro SS. Euangeliorum in antiquis Conciliis: in quorum Sede nobiliori, & media inter Episcopos collocabatur liber Euangeliū, vt scribit Baron. Anno 325. & 451. vt scilicet Christum representaret. certe liber Euāgeliorum in Altaris medio positus maiorem habet, quam alias, venerationem.

g *Petit benedictionem. Dicat Diaconus, Iube Domne, nō Domine. nā hoc Dei est, illud hominis praeclari, vt probat ex Eusebio lib de mirat. S. Stephani Anno 416. sed & Sancti Hieronymi tempore omnes sancti, & homines alij vocabantur Do-*

Domini, solus autem Deus, Dominus. & interim Ministri, qui cum Diacono sunt, genuflexi manent, ex Cærem. Episc. libro 2. cap. 8. nisi forte ratione dignitatis Episcopalis illud ibidem præscribatur, quod puto verius. & est in praxi communius, ut coram Episcopo tantum fiat.

h. *Osculata illius manu.* Nimirum dextera, Innocen. loco citato cap. 36. hoc est gloriam Dei desiderat Diaconus, de qua Can. 1. *Dextera illius amplexabitur me. Hec ille.*

i. *Precedentibus Thuriferario, &c.* De Thuriferario, & luminibus, *Ordo Romanus.* De luminibus ad Euangelium in signum lætitiae. *Hier.* aduers. *Vigilantium:* vt videlicet Prædicator præmittat bonam opinionem, lumen operum bonorum, Innoc. III. cap. 40. libr. 2. Populus etiam, vt cum fructu audiat verbum Christi, præmittat orationem denotatam in Thuribulo ardente, & gaudium spirituale in cereis, Durand. libr. 4. capit. 24. vbi fusi sibi illi.

Quæritur: An ministri peccent mortaliiter, cantando Epistolam, seu Euangelium, in peccato mortali? affirmat *Nauar.* de pœnit. d. 6. cap. 1. §. *Sacerdos num. 15.* cum alijs. negat *Suar.* 3. part. quest. 65. artic. 4. caue tibi: nam de Diaconis ait Paulus 1. *Timot.* 3. *ministrant nullum crimen habentes.* Aliqui docent, Subdiaconum sine manipulo ministrantem, quia ex officio non ministrat, non peccare, si in peccato, vel censura ministrat; neque sibi irregularem, quod non est improbabile.

Quod autem hic dicitur de Euangeliis coram Prælato, vt in cærimoniali: intellige, vt alias, Episcoporum cærimoniale; in quo duo valde notanda reperiuntur, circa hunc casum. lib. 1. c. 23. Alterum est, quod Episcopus in sua residentia paratus Pluuiali incensatur post osculum Euangeli, & nemo aliis: si vero intersit Missa in cappa, neq; ipse incensatur, licet osculatur librum; neq; celebrans ibi iubetur incensari. Alterum est, quod Legatus, vel alius Cardinalis, in suo habitu, post osculum euangeli, thurificatur, etiam coram

Episcopo loci, ob dignitatem Cardinalitatem. quare, sicuti contingit aliquando, neminem osculari euangeli, si V. G. intersint plures æquales prælati, ex eodem Cærimoniali libr. 1. c. 30. ita non incongruit omitti omnem incensationem post euangeliū; celebrantis quidem ob præsentiam Episcopi; & huius, quia non est Pluuiali indutus.

1. *Vadit cum Subdiacono.* Vadit autem Diaconus, portans librum ante pectus, ex Cærem. Episc. lib. 1. cap. 9. vt intelligat, Prædicatorem Verbi Dei debere prius illud habere ante oculos, in corde, & in manibus, quam in ore, *Rubens* lib. 2. c. 33.

2. *Contra Altare versus populum.* Antiqui in edito legebant Euangelium; quem locum vocavit, Tribunal, *Sanctus Cyprianus* lib. 4. epist. 5. & Pulpitum, libr. 2. epist. 5. quasi in publico statutum, ait *Vulafra.* capit. 6. *Dicterium Basil.* *Seleuc.* libr. 2. de *Sancta Thecla.* Analogium, id est, super quo legitur. *Isidor* lib. 4. *Orig.* *Lectorium,* *Anastas.* apud *Bulenger.* libro 3. capit. 17. Vmboinem latini, ex eodem ibidem cap. 18. Alij Ambonem, vt in *Sixto, Platina,* & *Cassiod.* lib. 10. hist. tripar. capit. 4. vel à Græco verbo *ἀυλαριῶν*, hoc est ascendo, ex *Bellar.* libr. 2. de *Missa* capit. 16. vel ab ambiendo, quia cingit intrantem, *Vulafra.* capit. 6. vel ab ambiendo, quod locus ille gradibus ambiatur utrinque, *Durand.* loco citato, sed græca vox est, quæ pulpitum significat, suggestum, & locum altum. Primo, vt audiatur ab omnibus, ex *Innocen.* III. cap. 43. Secundo, quia palam ante oculos omnium non in latibulis, vt *Hæretici*, annunciamus Euangelium. Tertio, quia Christus docturus turbas ascendiit in montem. Quarto, quia eminentissima est doctrina, *Amalar.* libr. 2. cap. 18. Hodie communius catur ante Altare, sed contra Aquilonem, inter Altare & Populum, quod idem est ac contra Altare versus populum, & usus iam declaravit verba Rubricæ, quæ alioquin videntur pugnare inuicem, & non pugnant; sed locum, & situm quasi medium indicant, ita vt Diaconus neque totus sit versus populum, sed inter utrumque faciem sicut suam.

G 4 Cau-

Causas autem vide supra numer. 1. pagina 105. Reliqua, quæ sequuntur, patent ex supradictis num. 2.

n Ter incensat, &c. intellige à dextris libri, quæ est illius pars nobilior; & incensatio fit ad venerationem Christi in eiusdem verbis Euangelicis.

o Osculatur librum, &c. Diaconusredit vacuus, ut post prædicationem contemplatione dedat, Durandus sup. Liber & Thuribulum reportantur ad Sacerdotem, quia Christus primus est & nouissimus, ad quem referenda omnia, Innocen. capit. 48. Sacerdos osculatur ex amore, & item quia acceptat verbū Christi, Durand. ibidem. incensatur in Sacerdote Christus, in gratiarum actionem, Idem ibidem, & Ordo Rom.

Dum cantatur Euangeliū, Thuriferarius stabit post Diaconum ad sinistram

6 Si autem sit prædicandum, Concionator finito Euangeliō prædicet, & sermone, sive concione expleta, dicitur, Credo, vel si non sit dicendum, cantetur, Offertorium.

Hoc loco concionandum est, ex Ordine Romano, ut Concionator sit quasi interpres Sancti Euangeliū; sed antiquiores post Symbolum concionabantur, ex libr. 8. Conf. Apost. cap. 4.

Si Celebrans concionari velit, sedeat super scamno nudo in Cornu Euangeliū capite tecto, aut sine Casula in pulpito.

Orator Romæ non vtitur stola super

7 Cum vero in Symbolo cantatum fuerit, Et incarnatus est, Diaconus accepta bursa de Credentia, ambabus manibus eam defert eleuatam cum solitis reuerentijs ad medium Altaris, in quo t explicat Corporale, & reueritur ad Celebrantem. Cum non dicitur, Credo, Subdiaconus defert bursam simul cum Calice, ut infra dicitur.

Quid agendum sit à Celebrante, & Ministris, ad ea verba, Et incarnatus est, dictum est supra part. 1. tit. 17. numer 3. pag. 45. qui vero tempore Symboli stant, ad prædicta verba genuflectant in suis locis versus Altare.

r Explicat Corporale. ita Ordo Romanus: seruatis ijs, quæ supra docuimus initio Missæ priuatae tit. 2. nu. 2. pag. 89. Celebrans, & Subdiaconus, si ad Altare sint,

eiusdem Ord. Roman. & agitabit leuiter Thuribulum, eleuata aliquātulum operculi catenula, ne ignis extinguitur.

Subdiaconus & Acolythi immobiles stabunt, neq; capita inclinabunt vñquam, multo minus genuflectent, vt dictum est, in tit. 17. num. 4. part. 1. Cæremoniarius post Diaconum stabit.

p A Subdiacono sibi delatum. Subdiaconus defert librum apertum ad Sacerdotem sine vlla reuerentia, tam Altari, etiam in quo est Sacramentum, quām Sacerdoti, ob reuerentiam Sacri Euangeliū: deinde clauso libro reuerentiā faciet vtrique; & deponet librum super credentia. Acolythi, finito Euangeliō, deponent candelabra sine mora.

q Incensatur. Diaconus in plano medio ter incensabit Celebrantem.

cottam, ob reuerentiam Papæ, qui extra Sacra menta stola vtitur. initio concionis signabit se signo Crucis, quod docuit ex Corrippo Poeta Baronius Anno 565. Auditores ad conciones, vt ad Euangeliū, ex Augustino lib. 50. homil. 26. non tamen vbiique nam sedebant Act. 13. vers. 14. & apud Clem. lib. 2. constitut. cap. 57.

& non sedeant, paululum secedant versus cornu Euageliū, vt Diacono venienti quasi medium Altaris totum relinquent. Diaconus autem solus cum debitiss reuerentijs portat bursam sine comite, ex Cæremoni. Episc. lib. 1. cap. 9. per viam breuiorē ad Credentiam, per longiorem ad Altare.

Porro memorato Incarnationis mysterio, non prius extendit Diaconus Corporale

porale pro initio sacrificij: quia & Christus non nisi post incarnationem redemptio per passionem operam dedit. *Rub. lib. 2. cap. 45.*

8 Si quandoque Celebrans cantat Missam sine Diacono, & Subdiacono, Epistolam cantat in loco consueto aliquis Lector superpelliceo indutus, qui in fine non osculatur manum Celebrantis; Euangelium autem cantat ipse Celebrans ad cornu Euangeli, qui & in fine Missa cantat, Ite missa est, vel, Benedicamus Domine, aut, Requiescant in pace, pro temporis diuinitate.

Antequam definiretur, quod Subdiaconatus esset Ordo Sacerdotum, cantabat Epistolam Lector, ut colligitur ex Clem. lib. 8. Conf. c. 28. & Conc. Carthag. 4. c. 8. & c. lector. dist. 23. lege Io. Langh crucium in Spec. Canonorum libr. 6. c. 8. adde pra-

terea, quod in hac eadem Missa celebrans dicit *Kyrie*, in cornu Epistolæ, ut in alijs solemibus. item, *Humiliate capita*, sed versus altare, ut dicitur in *Rub. propria Fer. 4. Cinerum.*

De Offertorio, & alijs, vsque ad Canonem. VII.

1 *Dicito Symbolo*, vel, si non sit dicendum post Euangelium Celebrans osculatur Altare in medio, & iunctis manibus ante pectus, ibidem à manu sinistra ad dextram (ut dictum est supra) veritatem ad populum extendens ac iungens manus dicit, Dominus vobiscum, & iunctis manibus reuertitur per eandem viam ad medium Altaris, ubi extendens & iungens manus, caputque Crucis inclinans, dicit, Oremus, tum iunctis, ut prius, manibus dicit, Offertorium: & omnia quæ usque ad finem Missæ in medio Altaris dicenda sunt, dicit ibidem stans versus ad Altare, nisi ubi aliter ordinatur.

Hæc eadem & quæ sequuntur ad finem usque, Missæ priuatæ, sunt ferè verba ipsius Burchardi, ut initio diximus.

1 Dicit Offertorium, Lege rit. 12. supra num. 1. in prima part. pag. 33.

2 *Dicto Offertorio*; t discoperit Calicem, & uad cornu Epistolæ silit, & manu dextra amouet paruam pallam desuper Hostiam, accipit x Patenam cum Hostia, & ambabus manibus usque ad pectus eam eleuatur tenens, oculis ad Deum elevatis, & statim demissis dicit, *Suscipe sancte Pater, &c.*

t Discoperit. Velū plicatur a Ministro, & deponitur prope Tabellam Secretarū ab eadem parte Altaris ubi Calix, ne super Corporale, aut extra illud remaneat non plicatum; quod cum neque à Sacerdote plicari conuenire videatur, plicetur à Ministro; & est ritus laudabilior. idem, explicato manutergio, in eadem parte, collocabit ibidē peluiculam cū vrceolis.

u *Ad cornu Epistolæ*. Nullum mysterium: sed quia ibi sunt ampulæ vini, & aquæ.

x *Patenam cum Hostia*. dicitur Hostia, quia est materia ad Sacrificium, & Hostiam. Item Hostia, quæ ante hostium pugnam offerebatur, *Gemma libr. 1. cap. 98.*

Panis est, quia Christus dedit se uti panem viuum, *Ioan. 6.* Ex frumento est, cui comparauit se Christus: nisi granum frumenti, *Ioan. 12.* sine frumento, idest, sine peccato, & ex prima institutione in azymis, *Gemma libr. 1. capit. 31.* mundissima debet esse, ex Decreto Aniceti apud Burchard. libro 5. capit. 29. in modica quantitate, ex Decreto Alexand. Papæ dicentis: quanto paucior, tanto potior, *Radulph. propos. 23.* in modum denarij cum imagine Christi, seu literarum nominis Christi, quia traditus est, & venditus triginta denarijs; & est verus denarius laborantibus in vinea Domini,

mini, quo etiam reparatur in nobis imago Dei, *Gemma ibidem cap. 35.* formæ rotundæ, ex Epiph. in *Ancor.* integra debet esse, ob Christi integritatem ex *Concil. Coyacensi cap. 3.* vocatur oblationis Corona a *S. Gregor. 4. dial. 55.* quasi Orbis, ad significandum Christum, qui est Alpha, & Omega, Dominus Orbis, *Durand lib. 4. cap. 30.* & in rotunditate Hostiæ, Patenæ, & Calicis intellige sacrificij nostri perpetuitatem usque ad finem mundi. Figuram habet Hostia in alterantum parte; quia Christus Deus, & ho-

mo est; vt Deus figura caret. notat *Humber. Card. in dis. contra Gracos:* Romanæ Ecclesiam in pane, aqua, & igne præparato sacrificare tres substantias in Christo, carnem, animam, deitatem. Imago vero Crucis in Hostia deducitur à *Baronio anno 58. ex lib. 1. dial. Sancti Gregor. cap. 11.* & ex Romanorum vsu, qui panem coquebant quadrifida incisione in formam Crucis decussatam ex quo laudabilior est imago Crucifixi tantum in Hostia, quam aliud quicquam.

3. *Si fuerint aliae Hostie non super Patenam, sed super Corporale, vel in alio Calice seu vase pro Communione populi consecranda, Calicem illum, seu vas y dextra discooperit.* & intentionem suam etiam ad illas offerendas & consecrandas dirigens, dicit *vt supra, Suscipe, &c. vt in Ordine Missæ.* Quo dicto, Patenam utraque manu tenens, cum ea z facit signum Crucis super Corporale, & deponit Hostiam a circa medium anterioris partis Corporalis ante se, & Patenam ad manum dexteram aliquantulum b subitus Corporale, quam extenso Calice, ut dicitur, cooperit purificatorio. Si autem adsit vas, seu Calix cum alijs Hostijs, ipsum cooperit alia Patena, vel Palla.

y *Dextera discooperit.* Nimirum antequam accipiat Patenam cum Hostia; & collocat Pixidem in medio Corporalis inter locum Calicis, & Tabellam Secretarum, vt dictum est supra *tit. 2. numer. 3. pag. 84.* & sicuti non potest commode, ita non est necesse, vt Sacerdos eam eleuet sub prætexu oblationis, sed ad eam tantum intentionem dirigat.

z *Facit signum Crucis.* De hoc ritu, & alijs signis Crucis sequentibus in Oblatione docet *Innocent. III. libro 2. capit. 58.* ea nempe fieri, vt per Crucis virtutem, omnis conatus Diaboli effugiat, ne contra Sacerdotem, vel sacrificium aliquo modo præualeat; quod semel dixisse suf-

ficiat. foris ritus fluxit ab Hebræis, qui in eleuatione Hostiæ versus celum, terram, antrorum, & retrosum eam mouebant, *ex Lyran. in Len. cap. 7. & Burgen. ib.*

a *Circum medium anterioris partis.* Deponitur Hostia super Aram, ubi est Crux cum Chrismate ab Episcopo facta, quasi Corpus Christi Cruci ibidem sit affigendum, *Gemma libr. 1. cap. 98.* de hoc ritu testatur *Durand.* communiter seruato, sed non Romæ, libro 4. cap. 30. *vide infra num. 5.*

b *Subitus Corporale.* Habet *Microlog. cap. 10.* ob mysteria infra declaranda in Patenæ inuolutione, quæ fit cum Velo longo in Missa solemni.

4. *Deinde in cornu Epistolæ accipit Calicem, purificatorio extergit, & sinistra tenens illius nodum, accipit ampullam vini c de manu ministri, (qui osculatur ipsam ampullam, non autem manum Celebrantis) & ponit vinum in Calicem.* Deinde de eodem modo tenens Calicem, producit signum Crucis e super ampullam aquæ, & dicit, *Dens qui humanae substantię, & infundens f parum aquæ in Calice prosequitur, Da nobis per huius aquæ & vini mysterium, &c.* Si vero celebrat pro Defunctis, g non facit signum Crucis super aquam, sed imponit absque benedictione, dicens *Orationem, vt supra.*

* c De

* c *De manu Ministri*. Teneat minister ampullæ partem inferiorem, ita ut Sacerdos eam possit per aurem, seu manubriolum capere: recipiat item eandem manu sinistra, vt alteram statim ministret ampullæ manu dextera. Offerat autem ambas cum osculis eorum, non manus Sacerdotis, & cum debita reverentia, saltem inclinando caput, nisi Sacerdos de maioribus exigat genuflexionem. sed & Sacerdos ipse proprius admoueat Calicem ampullis, ita vt neque gutta caderet queat super altaris mappam.

d *Eodem modo tenens Calicem*. Non dum ideo data est regula generalis iungendi manus, antequam aliquid benedicitur, quam habes numero sequenti; vt intelligas, excipi hunc casum à regula generali, ne Calix, in quo iam est vinum, periclitetur, amota manu.

e *Super ampullam aquæ*. Aqua, vt dicimus, significat populum, benedictioneque eger cum Cruce, vt Christo vniatur; *Durand. lib. 4. c. 30.*

f *Parum aquæ: ita ex Liturgia Iacobi, & ex decreto Alex. 1. de conf. dist. 2. cap. Sacramentorum; imò ex traditione Christi in ultima Cœna, vt ait Cypr. Epist. 63. ad Cecil. tum, vt significetur fluxus sanguinis, & aquæ ex latere Christi, ex Alexand. tum, vt populus in Apocal. significatus per aquam, vniatur Christo, ex Cypr. tum, vt fateamur in vna persona*

Christi duplē naturam, ex *Niceph. lib. 1. c. 53.* tum, vt significetur introitus in vitam æternam, ex *Ambros. apud S. Tho. q. 74. art. 7.*

Ex quibus illa quatuor patent, quæ in Antiphona: *O Sacrum conuinium, &c.* idest, ex duabus naturis Christus, memoria passionis eiusdem; gratia ex unione populi cum Christo; & pignus æternæ vitæ.

Quia vero pauci sunt electi, ideo etiam modicissimum aquæ vult infundi *Conc. Florent. in instruct. Armenorum*: & eo minus aquæ, quo vinum est debilius, vt in vinum citius conuerti queat, ante consecrationem, vt monet *AZor. lib. 10. c. 30.*

Hinc *S. August. 17. Cuius. c. 20.* colligit, dandam esse Eucharistiam cum temperatis, & sobrijs epulis, potus enim cum aqua sobrietatem denotat apertissime.

g *Non facit signum Crucis*. Quia connotat solemnitatem: & sicut in fine Missæ Defunctorum non benedicitur populus; ita nec aqua, quæ eundem populum significat, vt diximus: vel aqua hoc loco significat, populum Purgatorij, qui iam est in gratia. *Melchior Huelamus de Cœrémon. Missæ.*

* Si guttæ vini, aut aquæ dispersæ apparetant intra Calicem, tunc vel circumacto vino Calicis vniuantur, vel purificatorio abstergantur, ne in consecratione oriatur dubium, an sint ex consecrata.

s *Imposita aqua in Calice, & finita Oratione prædicta, accipit manu dextra Calicem discovertum, & stans ante medium Altaris, ipsum ambabus manibus eleuatum tenens, videlicet cum sinistra pedem, cum dextra autem nodum infra cuppam, intentis ad Deum oculis offert, dicens, i Offerimus tibi Domine, &c. qua Oratione dicta, facit signum Crucis cum Calice super Corporale, & ipsum in medio post Hostiam collocat, & palla cooperit: Deinde iunctis manibus super Altare positis, aliquantulum inclinatus dicit secreto, in In spiritu humilitatis, &c. Postea erectus, eleuans oculos, manusque expandens & statim iungens ante pectus n (quod semper facit, quando aliquid est benedicturus) dicit. o Veni sanctificator, &c. cum dicit, & benedic, p signat manu dextra communiter super Hostiam & Calicem, q sinistra posita super Altare.*

h *Eleuatum tenens. Ita, vt cuppa Calicis non excedat oculos, neque sit infra os, ad differentiam eleuati Calicis consecrati.*

i *Offerimus tibi Domine. Habet Durand. loco citat. cap. 30. ybi etiam indicat præcedentem: Suscipe S. Pater, &c. Oratione vero: Deus, qui hum. substantia, &c. et*

est S. Ambros. in Missa de Vigilia Nativitatis Domini, cui addita sicut mentio vi-
ni & aquae, & in hunc locum translata, vſuque recepta.

1 *Post Hostiam collocat.* Antiquiores à latere Hostiae collocabant Calicem. *Innoc. III. lib. 2. cap. 58.* testatur tamen *Durand.* loco cit. communiter suo tempore ponit Hostiam inter Sacerdotem, & Calicem: Calix autem hoc loco cooperitur cautelæ potius gratia, quam Mysterij, ait *Micro. cap. 10.*

in *In Spiritu humilitatis.* Meminere huius Orationis hoc loco *Steph. Eduens. c. 12.* & *Radulph. propos. 24.*

2 *Quod semper facit.* Hoc intelligitur de manibus tantum, non de oculis eleuādis, qui post consecrationem defigendi sunt potius in Hostiam consecratam. * & item, quando vtraque manus est libera, nec earum altera est occupata ad Hostiam tenēdam, seu Calicem: quod accidit paucō ante eorundem consecrationem, neque enim deponenda est Hostia vel Calix in eo casu, vt manus iungantur ad illud verbum, benedixit, manus autem iunctæ significant diuinitatem, & humanitatem Christi unitas; vnde virtus emanat benedictionis. *Io. Serranus.*

3 *Veni Sanctificator.* Habetur in Ordine Romano. * & in Gallicano Ordine, teste *Micro. cap. 11.*

4 *Signat manu dextera.* Ante Canonem nullum inuenio apud antiquos signum Crucis super oblatu fieri: & hoc loco puto mutatum esse ordinem. nam *Innocent. pred. capit.* docet, accipi patenam cum Hostia, & Calicem cum vino, facto super vtrunque distinctè signo Crucis a Celebrante. Hodie vero fit singillatim in deponendo vtroque; & deinde communiter fit vnum Crucis signum super vtrunque iam depositum in Altari, ad commemorandam Christi passionem, præter alias duas causas supra n. 3. allatas.

Ad formandas vero Cruces manu dextra, Regula sit iuxta peritiores Romæ

hac de re consultos, vt formentur duæ lineæ hoc modo, prout pingitur in Missali; non autē quatuor: & lineæ illæ puncta non excedant mensurā palmi com- munis manus: Item ex *Innoc. III. libro 5. cap. 1.* transuersa pars Crucis fiat manu quoque transuersa, non ea recta, qua ad abigēdas a Calice muscas vtrinque. Agit hac de re fuisus *Tydeus Bonamicus* in proprio tractatu. Hoc idem *Leo IV. ad Episcop.* videtur docere; *Calicem*, ait, & oblatam recta Cruce signata. addit contra alium abusum: non in circulo, & varicatione digitorum. Idem docuit *S. Carolus in Actis Ecclesiæ sua part. 4. de Missæ Ceremon.* * vt nimis transuersa manu pinguiatur pars crucis transuersa, tam super Hostiam, quam super Calicem, & super vtrunque. in hoc autem ultimo casu ea pingi debet inter Hostiam, & Calicem, ita vt equaliter altè fiat crux a Calice ad Hostiam, & transuersè super oram anteriorem pallæ, quæ Calicem tegit, quod media esse solet inter Calicem, & Hostiam.

5 *Sinistra posita super Altare.* *Innocent. lib. 4. cap. 10.* quia Christus per Altare significatus tribuit vim benedictionis. *Io. Serranus.*

Si facienda est oblatio populi, fiat dicto offertorio, ante oblationem Hostiae. *Acta Mediolan. Ecclesiæ Iacobos in suo Compendio.* Eulogia dictæ fuerūt, & fermentum ad distinctionem azimi panis: quæ oblatæ distribuebantur in fine Missæ vice sacramentalis communionis. *Baron. An. 313.* Vsus autem colligendi oblationes in Syndone placet, & habetur in Ord. Rom. qui tamen Missas nouas celebrant, non possunt circuire Eccl. ad oblationem, ex Decr. S. Congr. Trident. Conc. sess. 22. neque in fine oblationis debet dari benedictio. An vero populus osculari debet celebrantis manum, seruetur locorum consuetudo. certè non in Missa Defunctorum.

6 *Tum iunctis ante pectus manibus, accedit ad cornu Epistola, vbi stanst minister aquam fundente. I lauant manus, idest, extremitates digitorum pollicis & indi-*

indis, dicens Psalmum, t. Lauabo inter innocentibus, cum Gloria Patri, &c. qui versus, Gloria Patri, u prætermittitur in Missis Defunctorum, & in Missis de Tempore a Dominica de Passione vsque ad S abbatum sanctum exclusive.

r Ministro aquam fundente. Eleuato prius ab eodem pausulum ab Altari manutergio, vt Sacerdos illud capere queat: & tenente peluiculam in sinistra, ampullam aquæ in dextra, cum osculo ampullæ & debitibus reuerentijs fundit aquam, reposita deinde ampulla aquæ cum alia vi ni in loco suo, manutergium plicabit.

f Lauat manus, ait Dionys. de Eccles. Hier. cap. 3. lauatio, quæ summis, sive extremis digitis adhibetur coram sanctissimis signis, obseruatur, quasi coram Christo spectante onus occultissimas nostras cogitationes, & summarum partium expiationem. &c. Itaque in signum fit puritatis animarum, Clem. lib. 8. Constitut. Apost. capit. 11. vt puri accedamus, ait Cyril. Hierosolym. Catech. 5. Mythagog. exter-

gità tactu communium manuum, & terreno pane, Ordo Roman. de Offic. Missæ, & Rab. lib. 1. in fine. A veniali, & peccatorum reliquijs emundat, ex Sancto Thoma tertia part. quæst. 83. artic. 5. ad primum.

t Lauabo inter innocentibus manus meas, Habetur in Liturgia Sancti Petri Gracianitatem Sanctus Germanus in Theoria rerum Eccles. hæc eadem verba, cum agit de hac digitorum ablutione. Ad Vers. Gloria Patri, qui potest dici, cum redditur, in medio Altaris, caput inclinatur.

u Prætermittitur, &cet. Vide quæ diximus p. 1. tit. 8. num. 1. pag. 17. neque illius loco dicendus est Vers. Requiem; quod aliqui scripsere.

7 Celebrans lotis manibus eas tergit, & illis ante pectus iunctis reuertitur ad medium Altaris, ubi stans, oculosque ad Deum eleuans, & statim demittens, manibus iunctis super Altare, aliquantulum inclinatus dicit secreto, Orationem, x Suscipe sancta Trinitas, &c. Qua dicta, manibus hinc inde extensis, & super Altare positis, osculatur illud in medio: tum iunctis manibus ante pectus, demissisque oculis ad terram, à sinistra manu ad dextram vertit se ad populum, & versus eum extendens, & iungens manus, dicit voce aliquantulum elata, y Orate fratres, & secreto prosequens, ut meum ac vestrum sacrificium, & cet. z perficit circulum, reuertens iunctis manibus ante pectus a manu dextra ad medium Altaris. Et responso à ministro, vel à circumstantibus, a Suscipiat Dominus sacrificium de manibus tuis, &cet. (alioquin per seipsum, dicens: Sacrificium de manibus meis) ipse Celebrans submissa voce dicit, Amen, & manibus ante pectus extensis, ut fit ad Orationem, stans in medio Altaris versus librum dicit absolute sine, Oremus, & sine alia interpositione, Orationem, vel b Orationes secretas. Cum dicit, Per Dominum, iungit manus: cum dicit, Iesum Christum, caput inclinat, quod facit in prima Oratione, & in ultima, si plures sint dicende.

x Suscipe sancta Trinitas. Hanc habent precem Steph. Eduens. cap. 12. & Micro. cap. 11. * non ex aliquo Ordine, inquit, sed Eccles. consuetudine. Inclinationem Innocen. III. lib. 2. cap. 60. non tam Innocen meminit harum quinque Orationum: quas post Innocent. additas fuisse ideo putat Bellarm. lib. 2. de Missa c. 17. in medio Altaris nunc orat Sacer-

dos, Dionys. de Hier. Eccles. cap. 3.

y Orate fratres. Leo Papa instituit; ex Raduph. prop. 23. sed de eo meminit Soether. de conf. dist. 1. hoc quoque & Chrysostom. 10. in 2. epist. ad Cor. ut norat Durant. lib. 2. de rit. cap. 29. Reliqua cum silentio dicuntur; & cum paratur consecratio tacite precari Sacerdotem docet S. Clem. lib. 8. Constitut. Apost. 12.

Ore-

Oremus, dicitur versus Altare: *Orate fratres*, versus populum: quia hic alloquentur Sacerdos populum tantum, non autem seipsum. *Durand. libro 4. capit. 32.*

z Perficit circulum. A dextra, ut antiqui loquuntur, ad sinistram Altaris; quia sinistra tristitiam sonat, & iam passioni Christi appropinquat magis Sacerdos. *Circuiui*, ait Dauid, & *immolauit*. *Psalm. 26.* ostendit etiam se esse in sinistra, id est, peccatorem, pro quo orari petit, *Durando libro 4. cap. 14.* Ad litteram diei potest, perfici circulum, ut cōuertat se Sacerdos ad librum, ad quem semper se vertit, ex-

cepto vnico casu, ante Offertorium, quod à Choro cantabatur.

a Suscipiat Dominus, &c. Paulo diversam hanc partem habet *Remigius Antisidor. in expositione Missæ*. hanc ipsam *Durand. lib. 4. cap. 32.*

b Orationes secretas. Explicauimus supra 1. part. tit. 12. pag. 34. * Dicit eas Sacerdos, in medio versus librum, hoc est, conuersus ad librum, non recedens à medio. Hinc patet, aptandum esse librum prope corporale, ut commodius legatur; non autem relinquendum eo loci, in quo lectum est Euangelium, licet hac de retaceat Rubrica.

8 Peruendo autem in conclusione ultime Secretæ ad verba illa, Per omnia facula faculorum, exclusive, Sacerdos stans in medio Altaris, c depositis super eo manibus hinc inde extensis, dicit conuenienti & d intelligibili voce Praefationem. Cū dicit, *Sursum corda; eleuat manus hinc inde extensas usque ad pectus, ita ut palma unius manus respiciat alteram.* Cū dicit, *Gratias agamus Domino, iungit manus: cum dicit, Deo nostro, oculos eleuat, & statim Crucis caput inclinat.* Responso, *Dignum, & iustum est, & eleusat & extensis ut prius manibus, prosequitur Praefationem propriam, vel communem, ut tempus requirit.* Cū dicit, *Sanctus, iunctis ante pectus manibus, & inclinatus voce mediocri prosequitur, ministro interim parvam e campanulam pulsante.* Cū dicit, *Benedictus qui venit in nomine Domini, &c. erigit se, & f signum Crucis sibi producit a fronte ad pectus.*

c Depositis super eo manibus. Ut omnem cogitatum temporalem deponat, & exercitio bonorum operum aditum sibi faciat ad elevationem cordis, *Durand. d. cap. 32.*

d Intelligibili voce, Per omnia facula faculorum. Ut assentiat populus, & confirmet sua voce, *Amen*, quæ Sacerdos secreto Deum precatus est, *ex Ordine Roman. & Microl. cap. 7.*

De Praefatione egimus supra prima part. tit. 12. pag. 34. Ritus etiam patent ex supradictis: nam quadrant singulis verbis eiusdem Praefationis. non vertit se Sacerdos ad, *Dominus vobiscum*, quia intentus est totus nunc ad sacrificium, ut supra diximus, *ex Amalar. libr. 2. cap. 9.* lege supra titul. 5. num. 1. pag. 107. neque iungit manus ad, *Per Christum Domi-*

nun nostrum.

e Campanulam pulsante. Ter cum aliqua distinctione, tum in laudem Dei, ter sancti: tum ad excitandos astantium animos ad proxima mysteria. qua de re diximus in prima p. tit. 20. pag. 62.

f Signum Crucis sibi producit. De hoc signo in fine Praefationis *Honor. in Gemma libro 1. cap. 42.* quia, inquit, *signum Christi recipere se profitetur, cui mox in imagine, hoc est, representatiue, per Canonem contradicitur.* Canon enim, addit ille, *Christi passionem proximi designat.* Sed sicut Hymnus primus Angelicus finitur cū signo crucis, eodemque modo Symbolum, ita & alter hic Hymnus item Angelicus, non alio modo terminandus est, quam adhibito signo Crucis, & manuum iunctione in fine.

g In Missa solemnii dicto, Oremus, Diaconus, & Subdiaconus g accedunt ad Altare in cornu Epistolæ, Diaconus amouet Calicem, si est in Altari, vel, si est in Credentia, ut magis decet, accipit eum de manu Subdiaconi, qui illum cum Parena & Hostia, coopertum palla & velo hæ collo sibi pendente, i manu sinistra tenens, & alteram manum superponens velo; ne aliquid decidat, de Credentia l detulit, in comitatus ab Acolytha ampullas vini & aquæ portante; ipse Diaconus Calicem detegit, & dat n Patenam cum Hostia Celebranti, osculando eius manum: Subdiaconus extergit Calicem purificatorio, Diaconus o accepta ampulla vini de manu Subdiaconi, imponit vinum in Calice, Subdiaconus interim p ampullam aquæ ostendens Celebranti, dicit, Benedicte pater reverende, qui facto ver- fuscum signo Crucis, dicit Orationem, Deus qui humanae, &c. interim Subdiaconus infundit paulum aquæ in Calicem, Diaconus illum Celebranti dat, & pedem Calicis tangens, seu brachium dextrum Celebrantis sustentans, q cum eo dicit, Offerimus tibi Domine, &c. quem postea positum in Altari, ut supra, palla cooperit. Subdiacono deinde stanti in cornu Epistolæ v ponit in dextra manu Patenam, quam & cooperit extremitate veli ab eius humero pendentis; qui radit post celebrantem ante medium Altaris, & facta genuflexione, ibi stat, sustinens eam eleuatam usque ad finem Orationis Dominicæ, ut dicetur. In Missis autem Defunctorum, & in fe- ria sexta Parasceues t Patena non tenetur à Subdiacono.

g Accedunt ad Altare. Facta prius in locis suis post Celebratæ genuflexione.

h A collo sibi pendente. Indicat Ordo Ro- manus, & vocat Syndonem in collo ligatam. deponitur autem velum parvum Ca- licis, & relinquitur super Credentiam, ut expeditius portetur Calix.

i Manu sinistra tenens. Manu nuda, nō autem cum velo pendente ab humeris, si verè in sacris est Subdiac. vti par est.

l Detulit. Per breuiores viam defertur Calix ad Altare; & munus Subdiaconi est ferre Calicem in sinistra, quæ est vita pre- sens, ex vetusto Codice de Missa, apud Hittorium. Item eiusdem est parare Ca- licem, Innocent. lib. 2. cap. 58.

m Comitatus ab Acolytha. Qui tamen Subdiaconum sequitur, non præcedit; ne- que ab alio quam uno ex prædictis duobus.

n Patenam cum Hostia, ita Ex Cœc. An- chyritano, seu Ancyrano 50. dist. presbyte- ros. datur autem cum osculo manus Ce- lebrantis, & prius Patenæ.

Si adsint particulæ consecrandæ pro communione solemnii, delata Pixide ad Altare paulo ante Subdiaconum à Cere- moniario, seu Sacrifa, eā Diaconus aper- git, & collocat super Corporale, antequā

tradtat patenam Celebranti, & eandem eleuat parumper, ex Cœrem. Episc. lib. 2. cap. 29. dum Celebrans Hostiam offert; qua deposita, & ipse deponit Pixidem, cooperit, & collocat post Calicem, ut su- pra.

o Accepta ampulla vini de manu Sub- diaconi. Hoc est, Diaconus manu sinistra Calicem per nodum tenens, accipit ampullam vini de manu Subdiaconi, qui eā- dem accipit de manu Acolyti (utque vero accipit sine osculis, nec ampulle, nec manuum) & infundit vinum in Calicem. Diaconi enim est componere Calicem in Altari, Innocent. predicto c. 58.

p Ampullam aquæ. Hanc accipit ab A- colytha sine osculis Subdiaconus, & pa- rum inclinatus ostendit Celebranti. olim aquam ipsam Celebranti tradebat infun- dendarum ab eodem, ex Innoc. loco nunc ci- tato: nunc ipse infundit.

q Cum eq dicit, Offerimus. Habet Du- rand. predicto c. 30. neque Sacerdotibus licet de mensa Domini tollere Calicem, nisi eis tradatur à Diacono, Isidor. lib. 2. de Eccles. off. c. 8. Verbum, Offerimus, con- uenit duobus saltem, & ideo Diaconus idem dicit cum celebrante.

r Ponit in dextra manu Patenam. do- cet

cet *Vet. Codex de Missa*, ponit in spem vitæ æternæ post Calicem huius vitæ, in sinistra ab eodem ministro delatum. dextera enim vitam æternam designat, & patena rotundam æternitatem indicat. *Durand. cap. 30.* Subdiacono, non alijs, datur tenenda, ex *Innoc. cap. 59.*

f. Cooperit extremitate Veli. Ex decreto Siluerij Papæ, ait *Petrus de Ruiz in suo Cærominali.* quia mysteria adhuc sunt

10 Dicto, Veni sanctificator, ut supra, Celebrans ministrante Diacono nauiculam, & dicente, Benedicite pater reverende, ponit incensum in Thuribulum, u[er]o dicens, Per intercessionem, &c. vt in Ordine Missæ. Deinde accepto Thuribulo per manum Diaconi, nullam tunc faciens Crucis reverentiam, x incensat oblata, y ter dicens Thuribulum super Calicem & Hostiam, simul in modum Crucis, & ter circum Calicem & Hostiam, scilicet bis à dextera ad sinistram, & semel à sinistra ad dexteram, (Diacono interim pedem Calicis tenente manu dextra) dispensans verba in qualibet incensatione h[oc] modo. In prima incensatione, Incensum istud, In secunda, à te benedictum, In tertia, ascendat ad te Domine, In quarta, & descendat super nos, In quinta & sexta, misericordia tua. Deinde facta reverentia, x incensat Crucem, & Altare, vt dictum est supra, assistente eodem Diacono, interim dicens, a Dirigatur Domine oratio mea, &c. & cum incensatur Crux, Diaconus b[ea]tum est Calicem ad partem Epistola, & incensata Cruce reponit in loco suo. Cum reddit Thuribulum Diacono, dicit, Accendat in nobis, &c. & incensatur ab eo: deinde Diaconus c incensat Chorum, & postremo Subdiaconum tenentem Patenam; & ipse Diaconus incensatur a Thuriferario, & Thuriferarius postea incensat Acolytos, & populum. Celebrans postquam incensatus fuerit, lauat manus, & ministrantibus Acolybis ampullam aquæ cum peluicula, & manutergio.

u Dicens, Per intercessionem. Ter imponebit incensum, & semel illud benedicit in Thuribulo, ita vt ad verbum, benedicere, manu dextera producat signum Crucis super Thuribulum fumigans. Diaconus, & Thuriferarius ministrant, vt initio Missæ.

x Incensat oblata. Leo Papa Primus dicitur Auctor incensationis oblatorum in memoriam Christi, ex *Radulph. propos. 23.* nec ubique antea erat in v[er]o, ex *Microl. cap. 9.* Ordo tamen Romanus habet hunc ritum. de quo & eiusdem causis supra tit. 4. pag. 93. * & Diaconus in hac incensatione retineat pedem calicis dextra manu, ne cadat. *Cærem. Episcop. lib. 1. cap. 9. cum Missali.*

y Ter dicens Thuribulum, &c. ita Innoc. III. libr. 2. cap. 57. quo designari dici-

tegenda, *Hugo Victor. de offic. Eccles. lib. 2. cap. 23.* vel quia latibulum significat discipulorum prope passionem, *Innocent. cap. 59.* Pars vero interior patenæ Subdiaconum respicere debet. ea enim est nobilior, vt patet.

t Patena non tenetur. Ritus lætitiam, connotans de æterna vita, quod paulo ante adnotauimus, in patena velata, non cōuenit Defunctorum Missis.

tur triplex vinctio Mariæ; item, vt Thuri & Crucis virtute malignus hostis effugiat, *Durand. cap. 31.* in modum Crucis, & in modum Coronæ fit incensatio, vt ex passione Christi ad Coronam Trinitatis fiat transitus. *Idem ibidem.* Crux autem fit etiam in hoc casu, non veluti per quatuor puncta, vt *Crassus libr. 1. cap. 47.* docuit, sed super Calicem, & Hostiam, inquit *Rubrica* in modum Crucis. neque demittendum est Thuribulum, sicut in circulis sequentibus, in quibus Thuribulum depresso ducitur, ita vt circumeat Calicem. Dexteram hoc loco & sinistrâ celebrantis intellige. notat *Melchior Huelamus de cærominali Missæ*, sexies incensari oblata; quia ante sex dies Paschæ iuit Iesus Bethaniam: bis circum Calicem, & semel conuerso circulo; quia redit

redijt Hierusalem ad ramos palmarum. & de Hierusalem redijt in Berthaniam. quæ, licet minutiora sint, non sunt contemnenda tamen.

z Incensat Crucem. Non Sacramentum, nisi sit expositum, & tunc genibus flexis in supremo gradu, ut dicemus infra.

a Dirigatur Domine Oratio mea, &c. hoc idem apud Alcuin. capit. de celebrat.

Missa habetur.

b Amouet Calicem. Non extra Corporale, si capax est. Subdiaconus autem in tota hac incensatione nihil se mouet. Thuriferarius, deposita naucula super credentia, amouet de Altari, & reportat librum, quando opus est, nisi adsit Assistens.

c Incensat Chorum. Comite Thuriferario, qui præcedit; & incensantur omnes; quia Christus coiununicat alijs odorem suum. *S. Thom.* 3. part. quæst. 83. artic. 5. & quia, quæ fecit Sacerdos, pertinent ad omnes. *Durand.* cap. 31. Item Thurificatio repræsentat diffusionem gratiarum spiritualium in capite, & ab eo ad membra. *Idem lib.* 4. cap. 4. in Choro autem incensandi stare debent quasi extra stallum, neque illi indecore inniti; se mutuo inuitent, ante quam quilibet incensetur à Diacono, *Cærem. Episc.* lib. 1. cap. 23. in quo fusius præscribitur ordo incendi Clerum.

Facit ad rem nostram hic ordo, (nam de Canonorum, & maiorum incensatione vide *cit. loco Cæmoniale Episcorum*) quod nimurum Celebrans, nullo maiore præsente, cui triplex ductus thuribuli debeat, triplici ductu incensandus erit; eo præsente, duplici tantum ductu: Diaconus, Subdiaconus, & alij parati, duplici ductu; Sacerdotes in choro vno ductu, cæteri sine mora. inclinabit caput, qui incensat, ante & post, iisdem usque ad sacerdotes inclusive, nisi ita multi sint, ut incensatio finiri non possit

ante finem Præfationis. Diaconus incensabit omnes de Clero, exceptis Acolythis, quos stantes apud Credentiam incensabit Thuriferarius ante laicos de populo. Domini locorum minorum, de quibus in Cæmoniali prædicto nulla fit mentio, seu Magistratus, incensari poterunt à Thuriferario duplici, vel vno ductu, pro qualitate personarum; iij videlicet, quibus proprium sciamnum, seu sedes ab alijs distincta parati solet. consuetudo locorum laudabilis in his attendi solet, ad pacem tum cleri, tum laicorum conseruandam in toto incensationis ordine, & ritu.

d Et populum. incensat ter, primo in medio, deinde versus latus Epistole, quod est dextrum populi, vbi mares d'uisi à feminis stare solebant, & solent in Cathedralibus Mediolanensis, & alijs, ex decreto S. Caroli; tertio versus latus aliud, cum honoris significatione, ante & post, à Thuriferario adhibita. Ier autem ex communis vnu, ut adit Thuriferarius in tempore pro incensando Sacramento in eiusdem elevatione; & vt significetur diffusio gratiæ Christi in populum in nomine Trinitatis. Stabit autem Thuriferarius incensans populum in medio presbyterij, vel ferè à latere Euangeli, si expositum est in Altari Sacramentum, ne eidem terga vertat.

e Ministrantibus Acolythis. Cum reverentij debitis, & cum quasi osculis ampullæ & manutergij, ante, & post; sed stantes Acolythi, non genuflexi, ministrant.

Ad, Orate fratres, Subdiaconus respondeat; *Suscipiat, &c.* & Celebrans tardius dicat secretas Orationes, ut Diaconus opportuno tempore redire queat ad dicendum, *Sanctus, &c.* cum eodem. Cæmoniarius interim assistat libro, & folia vertat, quandiu Diaconus abest, nisi adsit Assistens.

ii Cum dicitur, Præfatio, Diaconus, & Subdiaconus stant retro post Celebrantem. & paulo antequam dicatur, *Sanctus*, f accedunt ad Altare, vbi g cum Celebrante hinc inde dicunt, *Sanctus*, & quæ sequuntur usque ad Canonem. Deinde Diaconus accedit ad sinistram Celebrantis; et h assistens dum dicitur, *Canon,* *H* nisi *Gauant. Rubr. Miss.*

nisi alius Sacerdos assistat, quia tunc ipse staret ad dexteram aliquantum post Celebrantem. Subdiaconus vero tunc stat post Celebrantem.

f Accedunt ad Altare. Facta in locis suis post celebrantem genuflexione; quā rursus faciunt, dicto ab eisdem ultimo. *Osanna in excelsis*: addita fuit sequens Rubrica in Missali Romæ edito 1621. si- ne maiorum auctoritate; nimirum; si *Subdiaconus non tenet patenam cum Dia- cono accedit ad Altare, ubi dicunt, Sanctus, &c.* quod monuisse sit satis.

g Cum celebrante dicunt. Hymnum, *Sanctus*, &c. Sacerdos ipse cum alijs ne- cessario debet dicere, ne se ipsum sua- prece videatur priuasse, qui & suas vo- ces, & aliorum Angelicis laudibus ad- mitti deprecatus est in Præfatione, vt ait *Microl. cap. 11.*

Benedictus qui venit, &c. non cantatur à Choro, nisi post depositionem Calicis, *Ceremon. Episc. lib. 2. c. 8.* * etiam in Mis- sis Defunctorum; quod obseruatur in Capella Papali.

h *Assistens.* Non tenet manus iunctas, sed folia Missalis vertit, & indicat quæ sunt dicenda à Celebrante.

Ad, *Sanctus*, campanas maiores pul- sare conuenit, sicut in Missa priuata cam- panula, parua; quam pulsant aliqui etiā in Missæ solemni; & placet per alterum ex Acolythis, vt moneantur ii, qui maiores pulsare debent campanas, & tempus ignorantias pulsandi, quia longius ab- sunt. Vide p. 1. tit. 20. pag. 62.

De Canone Missæ usque ad Consecrationem. VIII.

i *Inita Præfatione, ut supra, Sacerdos stans ante medium Altaris, versus ad il- lud, aliquantulum eleuat manus, oculisque eleuatis ad Deum, & sine mora de- uote demissis, ac manibus iunctis, & super Altare positis, profunde inclina- tus incipit Canonem, secreto dicens: i Te igitur, &c.* vt in Ordine Missæ. Cum dicit, *vii accepta habeas, & benedicas, prius osculatur Altare in medio, deinde erigit se, & stat iunctis manibus ante pectus.* Cum dicit, *Hac + dona, hac + mu- nera, hec sancta + sacrificia, dextra manu signat ter communiter super Hostiam, & Calicem.* Deinde extensis manibus ante pectus, prosequitur, *In primis quæ tibi offerimus, &c.*

Actio prima in Canonæ quinque actus complectitur, manum, & oculorum eleuationem; oculorum demissionem; manuum iunctionem: & earundem su- per Altare positionem, in primo quinario numero venerare Christum in Cru- ce quinque plagiis vulneratum: & nota ex Rubrica propria in Ordine Missæ, ne discordare videatur à generali: quod ad primum gestum, prima quoque verba, *Te igitur*, sunt pronuncianda: neque dari debet gestus sine voce, qui alioquin es- set inconcinnus. extendens dicit, iungens dicit, eleuans dicit, sunt participia cum- veribus simul, in Ordine Missæ, & sic con- cordantur Rubricæ.

i Te igitur. Crucifixus solet imprimi initio Canonis, ait Honor. in Gēma lib. 2.

capit. 103. vt statim passio Christi oculis cordis ingeratur. prima quoque littera T, est figura Crucis Christi. *Innocen. III. lib. 3. cap. 2.* Auctor autem principij Ca- nonis dicitur esse *S. Clem à Radulph. pro- pos. 23.* Vide, quia diximus in *part. tit. 12. num. 5. pag. 35.* vbi de nomine, auctori- bus, & partibus Canonis non pauca. Hoc loco ritus & Cærimonie in primis sunt examinanda, & eæ quæ sunt ita propriæ Canonis, vt in alia parte Rubricarum ha- stenus proprium non habuerint locum. Sensum litteralem difficiliorum verbo- rum afferimus infra cum Mysterijs.

l Cum dicit hæc + Dona, &c. Ex re- sponso Zacharia S. Bonifacio Magun- no fiunt hic tres Cruces. S. Anselm. libro de Sacram. ait: una Cruce duo simul san- ctificen-

etificantur, idest, vbi verbum est communio pani, & vino, vt explicat *Vuald.* tom. 3. tit. 4. cap. 37. habet *Microlog.* cap. 14. has easdem. Sed nota à principio Canonis, vsque ad, *Libera nos, inclusiue*, vbi finis est Canonis, secundum *Innocent.* III. quod septem vicibus signa Crucis fiunt. primo hic, & ter. secundo ad ea, *Quam oblationem, quinque.* tertio in consecratione ad ea, *Benedixit semel & iterum.* quarto post consecrationem ad ea, *Hostiam puram*, quinque: quinto ad ea, *Sacrolanctum filii tui Corpus, semel,* & iterum super Sacramentum, & semel supra se ipsum. sexto ad ea, *Sanctificas, ter.*

septimo ad ea, *Per ipsum: quinque.* *Innocentius III* libr. 4. cap. 11. addit ibidem in ordine ad Hostiam & Calicem fieri signa Crucis 25. & quinque quinque: tum quia, sicut hic numerus per se ductus semper in se ipsum reducitur, si ducatur in infinitum; ita Eucharistia quantumlibet multiplicetur, semper est idem sacrificium; tum quia quinque sensus hoc Sacramento perficiuntur: sed & binarius signorum numerus congruit propter carnem & sanguinem Christi; ternarius quoque propter panem, vinum, & aquam. *Hæc ille eruditæ, & acutæ.*

2. *Vbi dicit una cum famulo tuo in Papa nostro N. exprimit nomen Papæ: Sede autem vacante verba predicta omittuntur. Vbi dicitur, & in Antistite nostro, N. specificatur nomen Patriarchæ, Archiepiscopi, vel Episcopi ordinarij in propria diœcesi; & non alterius Superioris, etiam si Celebrans fit omnino exemptus, vel sub alterius Episcopi iurisdictione. Si vero Episcopus ordinarius illius loci, in quo Missa celebratur, sit vita functus, predicta verba omittuntur: quæ etiam omittuntur ab ijs, qui Roma celebrant. Si Celebrans est Episcopus, Archiepiscopus, vel Patriarcha, omissis predictis verbis, eorum loco dicit, Et me indigno seruo tuo. Summus autem Pontifex cum celebrat, omissis verbis, una cum famulo tuo Papa nostro N. & Antistite nostro N. dicit, una cum me indigno famulo tuo, quem gregi tuo præesse voluisti: Et continuant omnes, ut sequitur, Et omnibus orthodoxis, &c.*

in *Papa*, Nominatur, ex *Concil. Vafsen.* cap. 4. alias 6. tempore *Leonis I.* celebrato, apud *Burchard.* libro 2. *Decret.* cap. 230. immo vero *S. Clemens lib. 8. Condit. Apost.* cap. 12. instituisse dicitur, seu obseruasse; qui celebrans Missam dicebat: *Adhuc obsecramuste pro me, qui nihil sum: ibidem.* quod hodie idem est, quando ex *Innocent.* III. de celebrat. *Missæ cap. 3.* ait *Papa: una me cum indigno famulo tuo: à Christo deducitur hic ritus, qui in cena rogauit pro Petro, vt non deficiat fides illius: Vualden. 10. 3. tit. 4. c. 37. n. 5.*

* *Quod attinet ad nomen, Papæ, & significationem vocabuli, docet Baron. in Not. Martyrol. ad diem 10. Ianuar. significare Párem, non autem Patrem Patrum: & cum esset Episcopis commune, tandem Greg. VII. anno 1073. in Synodo Rom. statuit, vt nomen Papæ unicū esset in vniuerso orbe. plura ib. scribit Baron.*

Caput autem inclinatur etiam hic ad nomen Papæ, eadem enim est ratio, qua supra dictum est, in *Collecta*, ad nomen eiusdem; de quo dubitauere nonnulli. sed in *Rubrica de orat.* non adest limitationis particula, tantum.

In Antistite nostro N. Sanctus Paulus Hebr. 13. Mementote, inquit, Prepositorum vestrorum. & pro Episcopo quidem orandum esse docet in Missa, S. August. epist. 110. in fine.

Sed quis Episcopus hic nominandus: vult *Alcuin. de celebrat. Missæ*, Episcopum nominari celebrantis, quem sequitur *Innocen. III. lib. 3 cap 5.* Rubrica tamen nostra Episcopum loci, in quo celebratur, nominari decreuit: tum quia expresse ait: *Ordinarius illius loci: tum quia Romæ omitti iubet hæc verba, & placet Bellarminolibro 2 de Missa cap. 21.* * Neque nominandus est Abbas

H 2 exem-

exemptus loci, sed Episcopus vicinior ad quem pro ordinatione itur. neque enim Abbas est Antistes, de quo in Canone.

Pro Regibus orandum etiam hoc loco scribit *Innocent. III. loco citato*, in eorum locis, ac prouincijs, inquit *Azorius Libro 10. cap. 16. quest. 13.* & vere habetur hic ritus in *pradicto cap. 12. S. Clementis*, & in *Liturgijs Sancti Basili*, & *Sancti Chrysost.*

Pius V. tamen, qui nihil addi voluit,

3. *Cum dicit, Memento Domine, eleuans & iungens manus usque ad faciem vel pectus, sic iunctis manibus stat paulisper in quiete, o demissio aliquantulum capite, faciens commemorationem viuorum Christi fidelium ad suam voluntatem, p quorum nomina, si vult, secreto commemoret, non tamen necesse est ea exprimere, sed mente tantum eorum memoriam habeat. Potest etiam celebrans, si pro pluribus orare intendit, nec circumstantibus sit morosus, ante Missam in animo proponere sibi omnes illos tam viuos, quam defunctos, pro quibus in ipsa Missa orare intendit, & hoc loco generaliter vniuersico contextu ipsorum viuorum commemorationem agere, pro quibus ante Missam orare proposuit in Missa.*

o *Demissio aliquantulum capite. Non ergo oculis eleuatis versus Crucem, ut multi faciunt, nec iisdem clausis, nisi forte ad maiorem animi compositionem.*

p *Quorum nomina secreto. Eos, pro quibus orare intendit Sacerdos, appellat Susceptos S. Aug. epist. 59. quest. 5. quos labiis compressis inclusa pectoris cogitatione nominet, ait S. Hieron. apud Durant. lib. 2. de rit. cap. 34.*

De litteris N. & N. apponi solitis hoc loco in Canone, meminit *Odo Camerac. in explicatione sacri Canonis*, antiquitus autem recitabantur nomina offerentium in Missa, ex *Innoc. I. epist. 1. & nos eorum, qui eleemosynam ideo dederunt, memoriam facimus.*

Hoc loco dicendum videtur de applicatione sacrificii: & quicquid sit de valore Missæ, quem conciliando Doctores, dicerem infinitum esse in radice, sed ad imperatandum, & ad alios effectus, finitum in terminis; quia finite de eo omnes participant, minusque, vel magis, pro minori, vel maiori deuotione cuiusque concurrentis ad Missæ sacrificium, ex *S. Th. 3. part. quest. 79. artic. 4. Quatuor Sacer-*

concessit nominari in Canone Regem in Hispanijs. nihil ergo tu addas sine Papali auctoritate, contra Pij V. Bullam de Missali editam. caueant etiam Regulares, ne in Canone nominent Superiores suos, vt Antistites, ex decreto Sacrae Rituum Cōgregat. 12. Nouembris 1615. & nominantes suum Generalem pro Episcopo loci peccant mortaliter. *Diana tra. 14. de celeb. Missæ resol. 40.*

doti, ut faciat, ego consulerem.

Primum est, ut intendat prodesse omni meliori modo ijs, de quibus Ecclesia meminit in Canone, nimirum toti Ecclesiae, Papæ, Episcopo loci, & circumstantibus, quibus Deus distribuat portionem sacrificij generalem prope infinitam pro eorum capacitate, & deuotionis mensura, & hæc est prima portio. quam ponit *Scot. quodlib. 20. artic. 2. & 3.*

Alterum est, ut prouideat sibi ipsi Sacerdos de portione sibi debita, quam vocat *Scotus speciale*, & nouit Deus, quanta sit: probabile vero est, eam posse dari alijs à Sacerdote nominandus pro eo titulo, quo importat pœnæ debitæ remissionem. quo casu prodesset ijs multo magis, quam si pro iisdem sequenti proxima ratione & modo celebraret; quia certum est participare Sacerdotem in maiori quantitate de valore Missæ quam alium quilibet, qui eundem celebrare iuber, aut procurat: tūm ex ministerio proximiori, tum ex maiori deuotione, & fide, quæ inter celebrandum multipliciter excitantur.

Tertium est, ut suffragari intendat
ea

eo maiori affectu quo potest, & debet ijs, quibus tenetur, siue ex obedientia, siue ex titulo beneficii, siue legati, siue contractus rationabilis, siue promissionis, aut voti, siue congruentis eleemosynæ acceptæ, aut promissæ; & ea prorsus ratione, qua ijsdem, & ex sensu certo, & practico eorundem, non speculatiuo, & disputabili, ille tenetur ad Missam, seu plures Missas. tutior enim in hac re tenenda est sententia. Si vero ijs non egeant, aut forte ex defectu gratiæ non sint capaces sacrificij fructus, substituat statim alios actu, & secunda, vt aiunt, intentione. quod docet Suarez, disp. 79. sect. 8. in fine: alioquin fructus Missæ non applicatus remanebit in thesauro Ecclesiæ. Deus autem nouit quantum cuique de Missæ fructu sit dandum: & haec est, qua vocat Scotus portionem medianam.

Quartum est, vt alijs item prodesse intendat sine aliorum præiudicio, eo ordine, & quantitate fructus, qua Deus seit se teneri, & eos specialiter nominatos Deo commendet, siue in ordine ad remissionem pœnæ, cum sit satisfactorium; siue ad gratiam acquirendam, & augendam, cum sit meritorium; siue ad quæcunque bona spiritualia, & temporalia, quibus illi egent, & vtiliora eisdem forent obtinendæ.

da, cum sit etiam, immo & propriissime. vt ait Bellarmin. de Missalib. 2. cap. 3. im- petratorium.

Notat præterea A. Zor. libro 10. cap. 22. quæst. 3. Orationem ad, Memento, esse priuatam quare in ea admitti possunt infideles, & excommunicati omnes ad eorum salutem procurandam; idem ibidem cum alijs DD. docet, seu ad augmentum Ecclesiæ, vt Suarez, disp. 78. sect. 2. ex his ergo & tu memeto, ne Memento in Missa fiat in momento, sed cum aliqua mora.

In Commemoratione post Memento Defunctorum, eadem ferè obseruet Sacerdos; vt primo omnes commemoret ex instituto, & intentione Ecclesiæ. deinde eos, pro quibus, vt supra, tertio loco teneri dictum est. tertio alios cariores, quos voluerit, & inter hos Auctorem huius operis, qui commendat seipsum quam maxime, postquam obierit; & item illius animam Defuncti, quæ proxime, dum celebras (Deus nouit) egressura est de Purgatorio: tibi enim de cælo statim rependet gratiam. omnes autem Defunctos commendabis Deo in ordine tantum ad pœnarum remissionem, cum hoc sacrificium pro Defunctis sit tantum modo satisfactorium.

4 Commemoratione viuorum facta, demissis & extensis, vt prius manibus, continuat, Et omnium circumstantium, &c. Similiter stans prosequitur q. Communicantes. Cum dicit, Iesu Christi, caput Crucis inclinat: in conclusione quando dicit, x Per eundem, iungit manus. Cum dicit, f Hanc igitur oblationem, expandit manus simul super oblata, ita vt t palmae sint aperte versus ac supra Calicem & Hostiam, quas sic tenet vsque ad illa verba, Per Christum Dominum nostrum. Tunc enim iungit manus, & sic prosequitur: Quam oblationem tu Deus in omnibus quæsumus, & cum dicit, u. bene f dictam, adscri f ptam, ra f tam, communiter signat ter super Hostiam, & Calicem simul: deinde cum dicit, x vt nobis corpus, separatis, signat semel super Hostiam tantum; & sanguis, semel super Calicem tantum: deinde eleuans, & iungens manus ante pectus, prosequitur, fiat dilectissimi Filii tui Domini nostri Iesu Christi, & inclinans caput Crucis, y extergit, si opus fuerit, pollices & indices super Corporale, & dicit secreto, vt prius, z Qui pridie, quam pateretur, & accipiens pollice & indice dextra manus Hostiam, & eam cum illis, ac indice & pollice sinistra manus tenens, stans erectus ante medium Altaris, dicit; accepit panem in sanctas, ac venerabiles manus suas, eleuansque ad cœlum oculos, & statim demittens, dicit, & eleuatis oculis in cœlum ad te Deum Patrem suum omnipotentem, ca- Gauant. Rubr. Mill.

H 3 putque

putque aliquantulum inclinans, dicit, tibi gratias agens: & tenens Hostiam inter pollicem & indicem sinistram manus, dextra producit signum Crucis super eam, dicens, a bene & dixit, fregit, deditque discipulis suis, dicens: Accipite, & man- ducate ex hoc omnes.

q. *Communicantes*. Siricius Papa creditur Auctor huius partis Canonis à Radulph. vbi supra. Lino tribuit Nicol. de Plone in exposit. *Missa*. sed Commemoratio Sanctorū in Missa est apud S. Clem. libr. 8. *Constit. Apost.* cap. 13. & *Dionys. de Eccles. Hier.* cap. 3. & quidem ante consecrationem nominatur cum Beata Virgine Apostoli, Summi Pontifices, Episcopi, Diaconi, & Laici: nempe Apostoli duodecim, & Martyres totidem; quia illi doctrina & sanguine; isti sanguine, & martyrio sacrificiū hoc confirmauerunt. *Gemma* libr. 1. cap. 104. Qui vero Cano- nem ordinavit, quos voluit, dictante Spi- ritu Sancto, hoc loco, & infra, nominauit, ex Steph. *Eduens*. cap. 13. coniicit *Lindanus* in *Liturgiam Sancti Petri* c. 22. cum alijs, à S. Hieronymo iussi Damasi Catalogum hunc Sacerorum ortum habere. Idem Sancti vna cum Beata Virgine cōstituunt numerū quinque quinque, quem supra in signis Crucis eundem adnotauimus; quia quinque in hac re quinque nostri sensus consummandi sūt, ait *Hugo ibidem*. Confessorum autem nulla fit mentio, quia editus fuit Canon ante Sanctum Siluestrum, ex *Innoc. III. libro 3. capit. 10*. neque sunt passi, sicut Christus, *Durand. libr. 4. cap. 38*. vbi plu- ra. vltiū de toto Canone Sancti passi sūt Anno 362. nempe Ioannes & Paulus; reliqui omnes ante ipsos, & tamē post eosdem additi sunt Cosmas & Damianus. Quis causam nouit: passione priores loco sunt in Canone, posteriores arbitrio auctorum Canonis, vt *Eduens*. loco citato significare videtur. eminentissimi de- nique nominantur Sancti; in quibus tamē non ceterorum Sanctorum intercessio prætermittitur, sed in istorum cōmemoratione omnium suffragia expe- tuntur, quia sicut omnes in Deo vniū exi- stunt, ita omnes vnum desiderant, & ro- gant pro salute hominum: vt in uno om-

nes habeantur pariter, & in uno omnes pariter negligantur, *Alcuin. supra*. Qui nomen Sancti in Canone ex intentione omittit, non peccat mortaliter. *Diana* trahit. 14. de celebr. *Missa* resol. 49. sed hæc omisso videtur magis iniuria, quæ omisso, vel mutatio nominis Episcopi, de qua supra num. 2. De variando, *Com- municantes*, vide supra part. 1. titul. 12. num. 5. pag. 36.

r. *Per eundem*. In Canone quinque se- creto dicitur, *Per Christum Dominum nostrum*, & habet *Microlog. cap. 16*. ob quinque recolenda vulnera Christi, ait *Honor. in Gemma lib. 1. cap. 56*.

Hanc igitur oblationem tribuit *Alcu- nus Gelasio. Radulph. proposit. 23*. Leoni Magno, vsque ad ea: placatus asciplias. reliqua vsque ad *Quam oblationem*, exclu- siue addita fuere à Sancto Gregorio, *A- malar. libr. 3. cap. 23*. & communiter om- nes; occasione pestis Romanæ, & bello- rum, ait *Lopez lib. 2. cap. 14. § 1.* legitur ta- men in *Liturgia Sancti Petri Grata*, vna cum *Communicantes*.

De huius item partis varietate in Pa- schate, & Pentecoste propter baptizatos recéter, vide locum paulo ante citatum, part. 1. tit. 12. nu. 5. pag. 36.

t. *Palmae sint aperta*. Pollice dextro ad- huc super sinistro in modum Crucis po- sito, quod recte notauit *Alcocer in suo Ceremoniali*. & pollicibus item supra, non infra manus, positis, & iunctis, quod videtur fieri commodius; & placuit Dia- na quoque trac. 6. *Miscell. resol. 104*. ex- panduntur autem manus super obla- more Aaron, *Leuit. capit. 1. e. x. Suarez* di- sp. 84. scit 1. & vt intelligas, hæc myste- ria tegi etiam Angelis, nedum homini- bus: *Ruper. lib. 2. cap. 57*. vel innuunt di- uinam protectionem, seu efficaciam gra- tie, quæ in hac prece postulantur, ex *Ioan. Serrano*; qui & addit, vel Sacerdotem profliteri, non proprijs viribus, sed virtu- te or-

re ordinationis per impositionem manuum Episcopi mirabile opus se factum.

u. *Benedictam, adscriptam, &c.* Ita loquitur *S. Ambros. lib. 4. de Sacram. cap. 5.* ergo verba sunt antiqua. quinque vero Cruces fieri hoc loco tradit *Microl. cap. 14.* immo & in *Liturgia Sancti Petri* habentur.

x. *Ut nobis corpus.* Cruces fiant continenter, non interrupte tres, & postea post breuem moram alias duas dispensando verba apposita.

y. *Extergit pollices, & indices.* Ne sint humiditate affecti, & ad maiorem reuerentiam.

z. *Qui pridie quam &c.* Tribuitur *Alexandro* usque ad verba Consecrationis à

Vulgar. cap. 22. & Microl. capit. 12. sed Apofolorum est periodus ex *Alcuino* usque ad *Vnde & memorie*: cum habeantur apud *Clementem libro 8. capit. 17. & in Liturgia Sancti Petri citata.* Ceterum gestus corporis in hac periodo consonant singulis verbis, ut patet ex *Microlag. cap. 15.*

a. *Benedixit.* Meminit huius benedictionis cum signo Crucis paulo ante verba Consecrationis, *S. August. serm 19. de Sanctis.*

Non opinor, Christum benedixisse manu formando signum Crucis; quia nondum data erat Crucis deifica virtus, *Nicol. de Ploue in expositione Missæ* idem sentit.

s. *Si adsit vas cum alijs Hostijs consecrandis, antequam accipiat Hostiam, b diccooperit manu dextra Calicem, seu vas aliarum Hostiarum.* Cum autem finierit supradicta verba, cubitis super Altare positis, stans capite inclinato, distincte, reuerenter, & secreto profert verba consecrationis super Hostiam, & simul super omnes, si plures sint consecranda, & Hostiam suam pollicibus & indicibus tantum tenens, dicit; *Hoc est c enim corpus meum.* Quibus prolatis, Celebrans tenens Hostiam inter pollices & indices predictos super Altare, reliquis manuum digitis extensis, & simul iunctis (& Hostijs, si plures sint consecrata, in loco in quo a principio Missæ posita sunt, super Corporali, vel in alio vase, aut calice dimissis) genuflexus eam adorat. Tunc se erigens, quantum commode potest, & eleuat in altum Hostiam, & intentis in eam oculis (quod & in elevatione Calicis facit) populo reuerenter ostendit adorandam: & max sola manu dextra ipsam reuerenter reponit super Corporale in eodem loco, unde eam leuauit, & deinceps pollices & indices t non disiungit, nisi quando Hostiam consecratam tangere vel tractare debet usque ad ablutionem digitorum post Communionem.

b. *Discooperit.* Si Pixedem collocauerit post Calicem, retrahet eam prius ad latus ipsius Calicis versus cornu Epistolæ, ut super ipsas quoque particulas proprias verba proferat consecrationis, quæ profere debet, stans quidem, & inclinato capite, sed retentis æqualiter pedibus in suppedaneo altaris, non dextro ultra finitum reuerentia causa quasi deflexo.

c. *Enim.* Additum est à Sancto Petro; ex *S. Thom. 3. par. quæst. 78. art. 2. ad 5.*

Notat *Biel. lect 38.* non vacare Mysterio, quod sint quinque verba huius Consecrationis. totidem enim fuit consum-

mata incarnatione: fiat mihi secundum verbum tuum: Publicano totidem facta culparum remissio: Deus propitius esto mihi peccatori: Latroni totidem Cœli promissio: *Hodie tecum eris in Paradiso.*

d. *Adorat.* Vniro genu, ut statim, & facilius surgere possit: quod & in sequentibus obserua, neque cubitis super altare positis adorat, sed manibus Hostiam tenentibus super altare retentis, & ita, ut commode ad terram usque genuflexio fiat, neque videri Hostia ab omnibus possit. abstineat omnino ab osculo Hostiæ. *S. Bonavent. in spec. discipl. p. 2 cap. 11.*

H 4 e Ele-

e Eleuat in altum Hostiam. Et statim reponit, neque diu eleuata tenere debet. qui ritus indicatur in Psalm. 71. exponente Rabbi Ionatha, qui vixit ante Christum, in libro Collectiozum: sicut placenta panis sacrificium in capitibus Sacerdotum, qui sunt in Ecclesia. & licet hæc expositio minus probetur à Bellarmino in Psal 71. placet tamen Galatino, Burgensi, & alijs apud Lorinum in eundem Psalmum, Vulgata legit: erit firmamentum (epithetum enim est panis, qui cor hominis confirmat. Psalm. 103.) in terra in summis montium. Sane hæc habet Dionys. cap. 3. Eccles. Hierarch. Mysteria conficit, in conspectu agit, reuerenter ostendens & Anastas. Synaita de sacra Synnaxi: panem vitæ sustollit, eumque omnibus ostendit; tanquam cibum & potum excellentiorem ceteris, ait Hugo Victor. in Specul. Eccles. capit. 7. vel, ac si tunc Christus eleuetur in Crucem, & rursus immoletur, Gemma lib. 1. cap.

46. Item, vt à populo sciatur consecratio facta secreto, & adoretur Christus, Durand. lib. 4. cap. 41. vnde & populus genibus flexis adorat, ex Conc. Treueren.

Monet hoc loco. Nicol. de Plone, ne in consecratione ipsa eleuetur Hostia, ita vt videatur, ne tunc nondū consecrata adoretur. Octo vero causas eleuationis morales, & pias afferit S. Bonavent. de Myster. Missæ.

* In eleuatione Hostie digitos extensos iungat, & item vias partes manū, vt solidius, & decentius eam eleuet, neque eas diuidat, nisi quando reponit Hostiam.

f Non disiungit. Nullus antiquorum indicat hunc ritum non disiungendi digitos, que in potius confutat, sed male, Microl. cap. 16. meminit Sanctus Thom. 3. part. quæst 83. artic. 5. & Durandus post eum cap. 41. ob reuerentiam scilicet Sacramenti. Digitæ vero prædictæ non disiunguntur usque ad eorundem ablutionem inclusiæ.

6. *Reposita Hostia consecrata super Corporale, genuflexus ipsam veneratur: si adit vas aliarum Hostiarum, Patena vel palla cooperit, ut supra. Interim dum Celebrans eleuat Hostiam, accenso prius intortio (quod non extinguitur, nisi postquam sacerdos Sanguinem sumperit, vel alios communicauerit, si qui erunt communicandi in Missa) & minister manu sinistra eleuat fimbrias posteriores Planetæ, ne ipsum Celebrantem impeditat in eleuatione brachiorum, quod & facit in eleuatione Calicis: & manu dextra h pulsat campanulam iter ad unamquamque eleuationem, vel continuat quousque Sacerdos deponat Hostiam super Corporale, & similiter postmodum ad eleuationem Calicis.*

g. *Minister. Paulo post Sacerdotem ad eiusdem dextram genuflexus supra altiorum gradum, si plures sint gradus, manu sinistra eleuat partem inferiorem posterioris Planetæ, quæ, ut supra, docuimus, errabunda utrinque super brachia reflestebatur, & eadem brachia in hac eleuatione impidebatur; in medio eam accipit, quam deponens deinde non osculatur.*

h. *Pulsat Campanulam. Ex Decreto Gregor. XI. apud Nauclerum gener. 42. Anno 1240. & meminit huius ritus Iuo Carnot. epistola 167. sicut in veteri testamento Leuitæ tempore sacrificij tubas clangebant argenteas, quarum sonitu po-*

pulus prouocabatur ad adorandum, Durand. libr. 4. c. 41. Honorio 3. adscribit ritum Abbas Vrsbergen. cum Schulting. tom. 1. part. 1. c. 18. Vidoni Card. An. 1207. Cesaris lib. 9. cap. 51.

i. *Ter. Id est, cum Sacerdos adorat, cum eleuat, & cum reponit Hostiam, seu Calicem: & hic ritus sicuti est prior in Rubrica, ita decentior est posteriori, quo continuata campanula pulsatur. ternario namque numero gaudet Deus, ut alias cum Innocentio III. diximus.*

* Non pugnat Cæmoniale Episcoporum lib. 1. cap. 29. cum Missali, dum in eo extinguntur funalia post depositio-

tione calicis, & Missali post communio-
nem. quia nimius funeralium calor, & fu-
mus Prælatis nocent: vnius autem cerei
non item.

7 *Celebrans adorato Sacramento surgit, & discooperit Calicem, in quem, si opus sit, extergit digitos; quod semper faciat, si aliquod fragmentum digitis adhaerat, & stans erectus dicit, Simili modo postquam cœnatum est, & ambabus manibus accipiens Calicem iuxta nodum infra cuppam, & aliquantulum illum eleuans, ac statim deponens, dicit, accipiens & hunc preclarum Calicem, &c. cum dicit, item tibi gratias agens, caput inclinat. cum dicit, benedixit, sinistra Calicem infra cuppam tenens, dextra signat super eum, & prosequens, deditque discipulis suis, &c. ambabus manibus tenens Calicem, videlicet sinistra pedem, dextra nodum infra cuppam, cubitis super Altare positis, & capite inclinato, profert attente, continuante, & secrete, ut supra, verba consecrationis Sanguinis: Hic est enim Calix, &c. Quibus dictis reponit Calicem super Corporale, dicens secreto, in Hac quotiescumque feceritis, &c. genuflexus Sanguinem reuerenter adorat. Tum se erigit, & accipiens in Calicem discoupertum cum Sanguine ambabus manibus, ut prius, eleuat eum, & erectum, quantum commode potest, ostendit populo adorandum: mox ipsum reuerenter reponit super Corporale in locum pristinum, & manu dextera palla cooperit, ac genuflexus Sacramentum veneratur.*

1 *Discooperit Calicem. Sunt, qui nunc interea palla Calicis tegunt Hostiam, ne in eleuatione Calicis eam foras tangat cum fimbrijs Manipuli, deponendo Calicem: quod non probo, mouente questionem Durando c. 46. Cur Hostia nuncquam cooperitur, & Calix operitur? cui respondet, tum ob periculum ne quid in Calicem cadat tum ob mysterium, quia in Calice repræsentatur Christus, ut in Sepulchro, opertus syndone, sudario, lapi- de clauso, & signato; in Hostia vero, ut in passione, extra Sepulchrum. quare tegi nunquam debet in Missa Durandi iudicio Hostia sacra. * Quod hic dicitur, iuxta nodum infra cuppam, idem est, ac si dicatur: capit nodum calicis, qui est infra cuppam quidam deponunt calicem, ut manus iungant, & benedicant, sed non bene. Vide supra tit. preeed. num. 5. pag. 115. non enim deferendus est calix ab eiusdem acceptance, sicuti nec deseritur Hostia ad illud verbum; benedixit, donec fiat consecratio.*

m Hac quotiescumque, &c. Antequam eleuet Calicem, hac verba dicere debet; & dum reponit, pedi Calicis non debet osculū infigi, Celebrante; de quo nihil Rubrica.

n Calicem discoupertum tradit Durand.

cap. 41. & laudat eleuari Calicem cooptum, mysticasque afferit causas cap. 42. sed antiquitus non poterat eleuari cooptus, quando Corporale erat satis amplus, substratum Hostiæ, & Calici, quod vna simul adhibebatur ad tegendum Calicem altera parte eiusdem, cuius vices nunc gerit Palla, ut significauimus supra tit. 1. Ne quid vero cadere nunc possit in Calicem, dum eleuatur, prohiberi debet, vel recto super Altare concamerato, vel Vmbella decenti superaddita. Ritus igitur à Rubrica nostra præscriptus conformior est antiquiori nascentis Ecclesiæ, qui tamen & tēpore Durandi apud quodam, inquit idem ibidem, erat in usu, forte apud Romanos. nō erat autem in præcepto hæc eleuatio Calicis ante S. Thomam, ex Soto 4. d. 13. q. 2. art. 5. vnde neque S. Thom. meminit illius, vbi minute ritus omnes persequitur Missæ.

*o * Ut prius. hoc est, sinistra pede, dextra nodum tenens. qui ritus frequentior est tenendi Calicis, de quo in oblatione eiusdem, tit. 7. num. 5. nedum in consecratio- ne, ergo idem est seruādus in eleuatione. putant enim aliqui illud, ut prius, referri ad ea: ambabus manibus iuxta nodum, sed minus recte.*

8 In

8 In Missa solemni ad finem Prefationis accenduntur duo saltē intorticia ab Acolythis, quæ p̄ extinguntur post elevationem Calicis, nisi aliqui s̄nt communicandi, & tunc extinguntur post Communionem. In diebus etiam ieuniorum, & in Missis pro Defunctis tenentur accensa usque ad Communionem. Cum autem Celebrans dicit, Quā oblationem, &c. q̄ Diaconus accedit ad eius dextram, & ibi in superiori gradu Altaris genuflexus, cum Sacramentum eleuatur fimbrias Planeta eleuat, & quando opus est se erigens, Calicem discooperit & cooperit, & cum Celebrante genuflexit. Subdiaconus genuflexit in loco suo. Thuriferarius genuflexus in cornu Epistola & ter incensat Hostiam cum eleuatur, & similiter Calicem, post incenso in Thuribulū absque benedictione. Reposo Calice, t̄ Diaconus redit ad librum, nisi aliud assistat. Ceteri surgunt, & stant in locis suis.

p Extinguntur post elevationem. Nō portantes intorticia genuflexi manent, ceteri stantibus, ideo a portatūr funalia, & extinguntur. Cum autem communio facienda est, non discedunt, ut deinde redeant; sed expectant communionem, quæ fieri debet cum accensis luminibus, præsertim si discedatur ab Altari, cum autem eleuatur Hostia, eleuentur etiam intorticia usque ad depositionem Calicis inclusa.

In diebus Ieuniorum, &c. Cessat ratio standi; & quia genuflexi manent omnes in choro, usque ad, Pax Domini, parum quod superest, usque ad communionem Celebrantis, pro nihilo reputatur; congruitque ob præsentiam Sanctissimi Sacramenti in Altari, ut eo casu tantum ardeat intorticia. Excipe Vigilias Nativitatis Paschatis, & Pentecostis, quando nimis in choro non genuflexit, & consequenter neque remanent intorticia deposito Calice.

q Diaconus accedit. Facta prius nimis genuflexione, ubi est, Altari, si adeat Pixis cum particulis consecrandis, ipse eam detegit, & collocat prope Hostiam ante consecrationem, & deposita Hostia, post elevationem, facta cum Celebrante genuflexione, Pixidem operit, collocat in pri-

stino loco. & antequam discooperiat Calicem consecrandum, cum Celebrante prius adorat cum genuflexione Hostiam ab eo depositam super Altare.

r Subdiaconus genuflexit in loco suo. Hoc est, supra infimum Altaris gradum in medio post Celebrantem.

s Ter incensat. Nimis, cum Celebrans adorat, cum eleuat, & cum depositat, neque benedicitur incensum, Carem. Episc. lib. 1. cap. 23. ad maiorem reverentiam Sanctissimi Sacramenti, à quo omnes benedictio.

Genuflexuntur autem prædicti, quando Diaconus genuflexit.

Pulsantur etiam Campanæ, signo dato cum campamila, ut supra dictum est num. 6. ab Acolyto.

t Diaconus redit ad librum. Facta iterum genuflexione in cornu Euangelij tam, ubi est liber, & assistit, ut prius. Thuriferarius redit in Sacrarium.

Eleuato Sacramento; hoc est, deposito Calice, chorus dicit: Benedictus, qui venit, &c. ait Carem. Episc. lib. 2. c. 8. ut supra dictum est. Nota, quod chorus genuflexit initio Canonis Carem. Episc. lib. 2. cap. 8. & surgit post depositionem Calicis, ex hac Rubr. stant autem omnes, versus Altare, in locis suis.

De Canone post Consecrationem usque ad Orationem Dominicam. IX.

R Eposito Calice, & adorato, Sacerdos stans ante Altare extensis manibus ante pectus, dicit secreto, u. Vnde & memores, &c. Cum dicit, de tuis donis,

nis, ac datis, iungit manus ante pectus: & cum dicit, x Hostiam puram, Hostiam sanctam, Hostiam immaculatam, manu sinistra posita super Altare intra Corporale, dextera signat ter communiter super Hostiam & Calicem, & semel super Hostiam tantum, & semel super Calicem tantum, dicens, Panem & sanctum vitam aeternam, & Calicem & salutis perpetuae. deinde stans ut prius, extensis manibus prosequitur, y Supra quæ propitio, &c. Cum dicit z Supplices te rogamus, &c. inclinat se ante medium Altaris, a manibus iunctis super illo positis: cum dicit, ex hac Altaris participatione, osculatur Altare, manibus hinc inde super Corporale positis. Cum dicit, sacrosanctum Filii tui, iungit manus: & dextera signans semel super Hostiam tantum, & semel super Calicem, sinistra super Corporale posita, dicit, Cor & pus, & san & guinem sumpseris; & cum dicit, omni benedictione & celesti, seipsum signat a fronte ad pectus signo Crucis, sinistra posita infra pectus, & prosequitur: & gratia repleatur. Cum dicit, Per eundem, iungit manus.

u Vnde & memores. Tribuitur hac pars Alexandro I. à Radul. propos. 23. hostia fuit ex Liturgia Graeca Sancti Petri, & ex lib. 8. Constat. Apost. cap. 17. memores, inquit, Passionis, Mortis, & Resurrectionis. Verbum, Ascensionis, additur in Liturgia Sancti Basili. Mortis, Resurrectionis, Ascensionis, simul inter Latinos legit Ambros. lib. 4. de Sacram. c. 6 qui & habet ea verba, quæ sequuntur: Hostiam puram, &c.

Extenduntur etiam hic manus, ut gestu corporis represeetur Christi passio, Microl. cap. 16. non tamen fit brachiorum extensio, more Ambrosianorum, & Dominicanorum.

x Hostiam puram. nouit Microl. cap. 15. has quinque cruces, & hoc eodem modo.

Quærit Innocent. III. libr. 5. cap. 3. Cur super Hostiam & Calicem nunc consecrata fiant signa Crucis? Respondet, non nisi ad recolendam Christi passionem, quem sequitur Alex. Alem. de Officio Missæ. mem. 3. artic. 2. cum S. Thom.; par. quest. 83. artic. 5. ad 4.

Distinguunt moderni Theologi in Christo rationem Sacerdotis efficientis principalis in Missa, & Hostia, vii causæ materialis, & secundū hanc dicitur Christus subesse, secundum quid, Sacerdoti ministro secundario, & instrumentalis: qua ratione verum esse potest hic quod à Paulo dicitur, Hebr. 7. quod minus est,

secundum quid, à maiore, seu meliore, secundum quid, benedicitur. vide 10. Of. orum Concence de Sacerdorio. O profunda Christi Domini nostri humilitas sub Sacerdote.

y Supra quæ propitio, &c. Hæc leguntur in Liturgijs cit. Sancti Petri: & Sancti Basili, & apud Ambros. 4. de Sacram. cap. 6. quæ vero in fine dicuntur: Sanctum sacrificium, immaculatam hostiam: S. Leo Magnus addidit, ex Innocent. super cap. 4.

z Supplices te rogamus, &c. Inclinationis mentio est apud Microl. cap. 16. Verba leguntur in Liturgia cit. S. Petri, apud Clem. & Ambr. locis cit.

a Manibus iunctis. Non ramen pollice dextro super sinistrum positio, sed iunctis pollicibus & indicibus inuicem inter se, tit. 3. num. 1. & paruis digitis frontem Altaris tangentibus; quod etiam in sequentibus obseruatur. * ex Rubric. tit. 14. num. 1. ibi: quæ omnia semper obseruantur, cum manus iunctæ super Altare ponuntur, reliqua sunt nota, & habentur apud Innocent. III. lib. 5. cap. 5. tum osculum, tum cruces tres, antiquiores non formabant has cruces, & patet ex numero sex ordinum crucium, quas memorant in Canone.

Ea verba, Iube hac perferris, fer manus Sancti Angeli, &c. habentur in Liturgia Graeca Beati Petri, & apud Ambros. lib. 4. de Sacram. cap. 6.

z Cum

2 Cum dicit. *Memento Domine famulorum, famularumque tuarum, &c. extensis & b*iu*ntis manibus ante pectus, & usque ad faciem eleuatis, & intentis oculis Sacramentum super Altare, facit commemorationem fidelium c*o* Defunctorum, de quibus sibi videtur, eodem modo, ut dictum est de commemoratione viuorum. Qua commemoratione facta, stans, ut prius, extensis manibus prosequitur, Ipsi*s* Domine, & omnibus in Christo, &c. & in fine ad, Per eundem. iungit manus, & d caput inclinat.*

b *Iunctis manibus*. Bis hoc loco iunguntur manus, ad, Per eundem, & iterum ad, *Memento*.

c *Defunctorum*. Communis est iitus omnibus Liturgiis, ex præcepto Apostolorum, *Chrysostomus homil. 3. in epistola ad Philipp. & alij apud Durant. libro 2. cap. 43.* ut scilicet pro Defunctorum in Missa oremus. *Sixto I. tribuit Platina; Pelagio I. Anselm. Ryd.*, in Catalogo annorum: hoc est, Decreto confirmauerunt.

N.N. nomina recitabantur in Romana Eccles. *Alcuin. de celebrat. Missa, & ante eum Cyprian. Ambr. & alij apud Durant. ibidem*, ex Dyptychis, & Tabulis. Diphthychi vero erant complicati pugnulares, seu Tabulæ duplicatae, in usum

scribentium cōparatae, *Turneb. lib. 9. Aduersar. cap. 23.* una viuorum, altera continebat nomina Defunctorum in Christo.

* *Dyptycha* in genere neutro appellant alij, de quibus plura *Durant lib. 2 de rit. cap. 43. Angelus Rocca* ad librum Sacrament. S. Gregorij pluriina legere potes in Onomastico ad Vitas Patrum, verbo *Diptychum, auctore Hieriberto Rosvvedo*. Pausa fit, nō post litteram N. sed post verba: *somno pacis*. ex libro *Sacramen* S. Greg. quam & nos retinemus.

d *Caput inclinat*. Cur hoc loco, non alibi, ad, *Per Christum Dominum nostrum*, caput inclinatur? puto, quia Sacerdos dicatus est statim: *Nobis quoque peccatoribus*, quæ sunt verba maximæ humilitatis.

3 Cum dicit, *Nobis quoque peccatoribus, e vocem aliquantulum eleuat, & dextera manus pectus sibi percutit, sinistra posita super Corporale, & prosequitur secreto, famulis tuis, &c. stans manibus extensis, ut prius. Cum dicit, Per Christum Dominum nostrum: Per quem hæc omnia Domine semper bona creas iungit manus ante pectus: deinde manu dextra ter signans communiter super Hostiam & Calicem, dicit, ḡ san̄tificas, viuī s̄tificas, bene s̄tificas, & præstas nobis. Postea discooperit manu dextra Calicem, & genuflexus Sacramentum adoratum se erigit, & reverenter accipit Hostiam inter pollicem & indicem dextre manus, & cūmea super Calicem, quem manu sinistra tenet circa nodum infra suppam, signat h̄ter a labio ad labium, dicens. Per s̄t̄ ipsum, & cum s̄t̄ ipso, & in s̄t̄ ipso: & similiter cum Hostia signat bis inter Calicem & pectus, incipiens à labio Calicis, & dicit: *Est tibi Deo Pās̄ tri omnipotenti, in unitate Spiritus s̄t̄ sancti*. Deinde tenens manu dextra Hostiam super Calicem, sinistra Calicem, i eleuat eum aliquantulum simul cum Hostia, dicens; omnis honor, & gloria: & statim utrumque deponens, Hostiam collocat super Corporale, & si opus sit, digitorum extergit, ut supra, ac pollices, & indices, ut prius, iungens, l Calicem palla cooperit, & genuflexus Sacramentum adorat.*

e *Vocem eleuat*. ita *Amalar. lib. 3. capit. 26. & Microlog. cap. 17.* Verba *Nobis quoque*, habentur in *Liturgia citata Sancti Petri*.

f *Pectus sibi percutit*. tradit *Innocentius Tertius libro 5. capit. 12.* & ante eum ne-

mo. tribus digitis sit tensio pectoris, ex *Durand. libr. 4. cap. 46.* hoc est, digitis inferioribus, & ultinis, ne pollex & index iuncti tangant planetam.

Quindecim Sancti hoc loco nominantur, octo viri, septem Mulieres, quia per hoc

hoc sacrificium à septem donis Spiritus sancti ad octo beatitudines peruenitur, *Honor. in Gemma lib. 1. cap. 127.*

E quibus primo loco Ioānes. quisnam? Euangelistam putat *Innocent.* ratione virginitatis, cui ideo adiungitur statim Stephanus virgo. inclinat idem in Baptistam, qui Martyr fuit; sed dubitat, quia dicitur: *Apostolis & Martyribus.* intelligit *A-Zor. libro 10. cap. 37. quæst. 7.* Baptistam, ne Euangelista bis dicatur nominari; quem ego tamen Apostolum dixerim, qui fuit homo missus à Deo. deinde satis est, quod verificetur titulus Apostolorum in *Matthia*, & *Barnaba Apostolis.* *Liturgia Sancti Basili.* habet aperię Baptistam. *Gemma* ubi *supra* *capit. 108.* putat esse Ioannem, qui est Marcus Euangelista, ut purus aliquis Euangelista reperiatur in Canone. Sed *Baronius* negat, *Marcum Euangelistam* eundem esse cum illo Ioāne, *Anno 45. num. 45.* Reliqui vero, vel sunt Summi Pontifices, vel Episcopi, vel Presbyteri, vel Exorcistæ, vel Virgines, vel Coniugatæ, ut ex *Historijs Breuiarij* patet, omnes autem fuderunt sanguinem simul cum Christo, & pro Christo.

Matthias, & *Barnabas* nominantur posteriori loco, quia obiere post Stephanum, *Bellarmin. de Missa libro 2. cap. 26.* vbi addit, *Matthiam* non cum alijs duodecim nominari, quia post passionem fuit electus. *Quod si obijcias*, *Paulum quoq; post passionem vocatum: Responde*, *Paulum Petro semper adiungi.*

Felicitatem, de qua hoc loco, putat *Biel lect. 59.* esse matrem septem filiorum, cuius commemoratione fit die 23. *Nouembris*, sed ego sentio, foro rem esse Perpetuæ, cui coniungitur; de quibus die 7. *Martij*, quæ à S. August. summis laudibus celebrantur. Idem sentit *Baronius* in *Martyrol. ad predictam diem Martij.*

g. *Sanctificas, viuificas, &c.* De tribus his crucibus *Microl. cap. 17.* verborum autem meminit *S. Cypria. serm. de Cœna Domini.*

h. *Ter à labio ad labium.* Tres crucis

fiant æqualiter nunc, sicut & duæ sequentes inter Calicem & pectus. taceat *Crasfus*, qui sequutus *Durandum libro 4. capit. 46.* tres primas cruces voluit fieri alius, deinde minus altè supra Calicem, & postea intra Calicem; & aliarum duarum alteram in planum à Calice ad pectus, alteram in longum à labio Calicis ad pedem eiusdem. non sunt in vsu Romano. neque Hostia debet tangere labium Calicis, ne fragmenta inde fiant; licet apud quosdam antiquorum, ex *Ordine Romano.* fieri soleret.

Cæterum *Microl. capit. 17.* reprehendit duas postremas cruces, & male, ergo erant in vsu ante eundem verba vero, *Per ipsum, cum ipso, &c.* habet *S. Ambros. libro de Sacrament. capit. 5.* & in *Liturgia Græca Sancti Petri* docetur, cum ijsdem verbis pane signari Calicem.

i. *Eleuat eum aliquantulum.* tradit *Microl. capit. 17.* nisi quod eleuabatur *Calix ad ea: Per omnia secula, &c.* vsque ad *Durandum*, qui hunc eundem cum *Micrologo* describit ritum. præsens autem ritus noster magis concordat cum verbis: *omnis honor, & gloria;* quæ in exaltatione Calicis, & Hostie manifestantur.

l. *Calicem Palla cooperit.* Hactenus operimentum Calicis fuit ad necessitatem, deinceps ad mysteriū, inquit *Microl. loco citato*, quia in hac eleuatione, & depositione Calicis meditatur depositione Christi in sepulchro, in quo iacuit tribus ferè diebus, quos denotant tres *Orationum articuli sequentes*; & in Palla ut designari lapidem monumenti, de quibus & nos suo loco infra, cum de mystica agemus expositione missæ. *Microlog. idem capit. 16.* notat, quinque dici, *Per Christum Dominum nostrum: & Gemma libro primo capit. 56.* reddit causam, ob memoriam quinque vulnerum Christi. est autem conclusio breuis, quia non præcedit, *Dominus vobiscum*, ut ait *Narr. de orat. cap. 19. numer. 171.* neque in ultima dicitur, *Amen:* quia sequitur; *Per quem.* ut notat *Biel lectione 60.*

4 In

4 In Missa solemni cum Celebrans dicit, Per quem hec omnia, &cet. Diaconus facta Sacramento genuflexione, accedit ad dexteram Celebrantis, & quando opus est, in discooperit Calicem, & cum Celebrante adorat: similiter cooperit, & iterum genuflectit. n Cum incipit, Pater noster, idem vadit retro post celebrantem, facta prius Sacramento genuflexione, ubi stat, dum dicitur Oratio Dominica.

m Discooperit Calicem. Habet Durād. libro 4. cap. 46. ad ea verba; Per ipsum, &c. Dum sūt crucis, Diaconus retineat duobus digitis dextræ manus pedem Calicis. Cærem. Episcop. lib. 1. cap. 9. & habet mysterium, de quo infra in expositione mystica Missæ.

n Cum incipit, Pater noster. Facta genuflexione, Diaconus vadit post Celebrantem; quod docetur etiam à Durando loc. citato. Regula vero est, quod Diaconus (non alij) cum Celebrante genuflectente genuflectat, si solus eidem assit.

De Oratione Dominica, & alijs usque ad factam Communionem. X.

1 C Elebrans cooperito Calice, adoratoque Sacramento erigit se, & manibus extensis hinc inde super Altare intra Corporale positis, dicit intelligibili voce, o Per omnia facula sacerdotum, & cum dicit, p Oremus, iungit manus, caput Sacramento inclinans. Cum incipit, q Pater noster, extendit manus, & stans oculis ad Sacramentum intentis, prosequitur usque ad finem. Responso amictro. i Sed liberanos a malo, & à Celebrante submissa voce, Amen, manus dextera, pollice & indice non disunctis, Patenam aliquantulum purificatorio extergens, eam accipit inter indicem & medium digitos, quam tenens super Altare erectam, sinistra super Corporale posita, dicit secreto f Libera nos quæsumus, &cet.

o Per omnia saecula sacerdotum. Cur manibus extensis super Altare, & voce intelligibili: idem videndi sunt qui supra, in simili casu initio Præfationis, & præser-tim Innocen. III. lib. 5. cap. 12. vt populus nimirum ratificet quæ secreto peracta sunt cum verbo. Amen. Idem habetur in Liturgia S. Petri.

p Oremus. Sicut ad, Oremus, caput inclinat, ita erigit illud statim, ad, Præceptis salutaribus, &c. quod dicit manibus iunctis, quas deinde extendit ad, Pater noster, Præfatio, Præceptis salutaribus, &cet. vetustior est, quam plerique arbitrantur. Ordo Roman. Alcuin. meminit, & Amal. lib. 3. cap. 20. Tribuitur Sancto Gregor. a Radul. prop. 23. sed videtur esse S. Cypriani tract. de Oratione Dominica: apud Durant. lib. 2. cap. 47. & additur tanquam

præludium Orationis Domini, quia sola à Deo fuit formata, Odo Camerac.

q Pater noster, Oratio Dominica ab Apostolis ipsis usurpata fuit in Missa secundum omnes: nec Missa, vt dictum est supra, ex Gregorio lib. 7. epist. 63. conflabat alijs patribus. quam Consecratio-ne & Oratione Dominica. Hier. lib. 3. aduers. Pelag. scribit. Christum Dominum docuisse Apostolos, vt quotidie in corporis eius sacrificio credentes audeant loqui: Pater noster, &c.

Cum ergo à Ruper. libro 2. cap. 15. dicitur auctor S. Gregor. intellige, vel cum restituisse Missæ; vel determinasse tempus ante Sacramenti sumptionem, nam S. Ambrosius eam recitari post Canonem testatur libro 5. de Sacrament. cap. 4. & August. de se fatetur idem, sermone in vige-

vigilia Pasche: forte S. Greg. hoc idem fanciuit: vel statuit; quod à solo diceatur Sacerdote, non à populo, vt Græcis mos erat, & indicatur in *Liturgia Sancti Petri Græca*, eundem *Gregor. lib. 7. epist. 63.*

Alta voce dicitur, ex *Liturgia Sancti Petri citata*: tum quia communis Oratio est, vt ex *Cypriano Sermone 6. notat Amalar. ca. 9.* tum quia hac ratione populus eam discere potest, ex *Augustino epistola 42. inter 50.* tum quia sumpta est de *Euangelio*, *Durand lib. 1. ca. 47.* & dum Sacerdos eam dicit, extendit manus, *Idem ibid.*

An verò sit extra Canonem? concedit *Alcuin. cum Amalario locis citatis*, & aperte id sentit *S. Gregor. epistola 63.* dum post Canonem vult eam recitari: sed & in Parafœue dicitur, quādo Canon omittitur. ergo non est de Canonе. oppositum docet *Innoc. III. lib. 5. cap. 17.* qui vult eādem esse finem Canonis *Bellarmin. libr. 2. cap. 26.* & *AZor. lib. 10 cap. 37 q. 9.* sentiunt cum Alcuino.

1 *Sed libera nos à malo.* Clerum respondere hoc solitum esse testatur *Durandus cap. 49.* & Sacerdotem item secreto subdere, *Amen.* Dicitur autem secreto, ad significandum, quod nos latet an exaudiamus in Oratione Dominica data nobis à Christo; & Deus hoc vult latere, ne torpeamus, *Rub. libro 2. cap. 69.* male quidam dicūt etiam secreto; *Sed libera, &c.* quod à ministro tantum dici debet. & eā mysticam rationem affert hoc loco *Angelus Contus de Mysterijs Missæ, p. 5. c. 1.* quod nimurum tacet hāc verba Sacer-

dos, in quibus petimus liberari à malo culpæ præsentis; sicut in præcedentibus postulamus à præteritis, & à futuris liberari; ne videatur, inquit, sacerdos tunc temporis esse reus peccati mortalis. eadē vero dicit populus cōuenientius, cui dein de Sacerdos bene precatur, dum secreto subdit: *Amen.* sed idem sacerdos statim sibi quoq; optat, & peiit liberari à præteritis, præsentibus, & futuris ea prece. *Libera nos. &c.* Dicit ille: secreto conuenit, non publice, hoc petere Sacerdotem. Valeat, mīstica est ratio.

2 *Libera nos quæsumus*, Habet *Ordo Romanus*. volunt aliqui additum esse à Sancto Gregorio cum Præfatione prædicta. innuit *Radulph. loco citat. expresse docet Gemma lib. 1. c. 90.*

Quæritur autem: Cur hoc loco solus Andreas cum Petro & Paulo nominatur? at quis nesciat Sanctum Gregorium erga hunc Apostolum propensiorem fuisse, cuius nomine ædificauit monasterium ad Clivum Scauri? frater Petri est, prius vocatus, in Cruce cum Petro, & Christo obiit; habetur hac Oratio in *Liturgia Sancti Petri*; sed nomina Petri, & Pauli fuere addita, post mortem eorundem. nomen Andreæ non est cum ijs: & licet habeatur in Ambrosiano ritu? quia tamē ibidem est etiam Ambrosij nomen, a recentioribus vtrunque additum fuisse patet. in Missali M. S. de Vrbe antiquissimo tribus Apostolis, Petro, Paulo, Andreæ, quartum legi additum Bartholomæum. est textus vere singularis, sed monasticus, non Romanus. quod tamen adnotare volui in gratiam S. Apostoli mei.

2 Antequam celebrans dicat; da propitijs pacem: elevat manu dextera patenam de Altari, & t seipsum cum ea signat à fronte ad pectus signo Crucis dicens, da propitijs pacem in diebus nostris. Cum signat se, manum sinistram ponit infra pectus; deinde u patenam ipsam osculatur: & prosequens: vt ope misericordia tua, & cet. submittit patenam Hostia, quam indice sinistro accommodat super patenam, discooperit Calicem, & genuflexus Sacramentum adorat: tum se erigens, accipit Hostiam inter pollicem, & indicem dextra manus, & cum illis, ac pollice & indice sinistra manus eam super Calicem tenens, x reuerenter frangit per medium, dicens, Per eundem Dominum nostrum Iesum Christum Filium tuum, & medium partem, quam inter pollicem & indicem dextra manus tenet, ponit super patenam: de alia media, quam sinistra manu tenet, y frangit cum pollice & in-

¶ indice dextram manus particulam prosequens. Quiccum viuit, & regnat, &c. & eam inter ipsos dextram manus pollicem, & indicem retinens, partem maiorem, quam sinistra tenet, adiungit media super Patenam positam, interim dicens, In unitate Spiritus Sancti Deus, & particulam Hostie, quam in dextera manu retinuit, tenens super Calicem, quam sinistra per nodum infra Cuppam retinet, intelligibili voce dicit, Per omnia facula faculorum. &c. Amen. & cum ipsa particula signans ter a labio ad labium Calicis dicit, a Pax Domini sit semper vobiscum. &c. per Ministrum: Et cum spiritu tuo, particulam, quam dextera manu tenet, immittit in Calicem dicens secreto, b Hec commixtio & consecratio Corporis, &c. deinde pollices & indices, super Calicem aliquantulum tergit, & iungit, Calicem palla cooperit, & genuflexus Sacramentum adorat, surgit, & stans iunctis manibus ante pectus, capite inclinato versus Sacramentum dicit intelligibili voce, c Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, & dextera percutiens sibi pectus, sinistra super Corporale positam, dicit, miserere nobis: & deinde non iungit manus, sed iterum percutit sibi pectus, cum dicit secundo, miserere nobis: quod & tertio facit, cum dicit, dona nobis pacem.

t Seipsum cum ea signat. Signabat facientem cum patena signo Crucis, ait Innocentius III. libro 6.c. 1. alij signabant se ait Durand. c. 50. & hic ritus est congruentior a fronte ad pectus, signoque Crucis integro, ut declarauit S. Rituum Congr. die 13. Marij 1627.

u Patenam ipsam osculatur ita Ordo Romanus, ad ea tamen verba: da propitius pacem: quasi per osculum huiusmodi pax a Deo petatur, ut ex verbis pater.

x Reuerenter frangit. Habet Dionys. cap. 3. Ecclesiast. Hierarch. & ex latere dextero, Microlog. cap. 17. & ad ea; Per eundem Dominum nostrum, ut in hac Rubrica. frangit autem super Calicem, ex Radulph. 23. ad cautelam, inquit Hugo Victorinus. de spec. obseru. Miss. libr. 2. cap. 39. & incipit a superiori parte Hostie, sicuti signum Crucis incipit fieri ab eadem superiori parte.

y Frangit particulam. tradit Microlog. cap. 17. Sed queritur, vnde praecidenda sit haec particula, a parte superiori, an ab inferiori dimidiata iam Hostie? ex Durando cap. 51. numero 7. coniicio, quod a parte superiori: ex premisarum duarum partium, ait, in patena coniunctione, post totam fractionem, duo resultant quasi cornua in modum Luna, & illa versus Calicem. ergo de superiori parte fuit praecisa, accedit expositio mystica Sergij. Papae cap. Triforme de consecr. distinet. 2. qui in oblata in Calicem missa corpus

Christi, quod resurrexit, designari docet. ergo in parte oblata superiori & nobiliore est designanda: in Parte comestaria Christum ambulante super terram, & est pars deposita cum dextera manu: in parte altera, quae reserabatur, ad finem inaudi in sepulcris membra Christi quiescentia. Hac ille. Docent denique aperte, a summo Hostie praecidendam eam esse Crassus lib. 2. cap. 4. & Petrus Ruiz in suo Ceremoniali.

Sed ex Ordine Romano praecidi debet de imo Hostie. Qui, Pontifex, de ipsa Sancta (in duas partes diuisa) quam morderat (sumendo superiori partem) ponit in Calicem: idest, partem inferiorem Hostie: faciens Crucem ter, dicendo: Fiat commixtio est. Hec ibi & est in usu communiori.

z Ter a labio. De trina Cruce, & cum verbis, Pax Domini, mentio expressa habetur apud Microlog. c. 17.

a Pax Domini, &c. Pacis annuntiatio indicatur a Dionys. cap. 3. Ecclesiast. Hierarch. & a Sancto Clemente lib. 8 Constitut. Apostol. cap. 18. cui omnis populus respondebat: & cum spiritu tuo. Ambrosio tribuit Hugo Victorinus. de officiis Eccles. libro 2. cap. 11. Innocentio Primo. Gemma lib. 1. cap. 90. Rabanus autem lib. 1. in additione, tradit, cum particula tangi quatuor latera Calicis; sed usus obtinuit, quod a labio ad labium sicut Cruces sine tactu.

b Hec commixtio. Habetur in Ordine Ro-

De Orat. Dom. & alijs vsq; ad fact. &c. 129

Rōmano, & Microl. cap. 18. & 23.
c Agnus Dei. Dicitur, In Liturgia
Santi Petri citat. eamdemque in Missa
post defunctorum memoriam p̄æcata-
tionem haurit Durand. libro 2. cap. 53. ex
Concil. Niceno. fortasse statuit Sergius,
quem omnes faciunt Auctorem; ut sicuti
in Liturgia Sancti Petri: semel diceba-
tur, ita deinde ter diceretur; vel, ut à Cle-
ro & populo c̄ataretur, ut ait Baron. An.
701. putat Iuo Carnot. sermone de conueni-.

nou, & veteris sacrificij, propter trinam
portionem Hostiæ ter dici.

In fine dicebatur ter: miserere nobis, vt
hodie quoque in Ecclesia S. Ioannis La-
teranen. Romæ, ex Albert. de Offic. Mis-
sa, & Durandus testatur cap. 52. postea
vero, ex Innocent. III. lib. 6. cap. 4. irruen-
tibus varijs persecutionibus cœpit vbique
ferè dici tertio: dona nobis pacem, quod
tamen Ang. Rocca libro 1. de Campan. ca.
18. tribuit lo. XXII.

3 Tunc manibus iunctis super Altare positis, oculisque ad Sacramentum intentis,
inclinatus dicit secreto, d Domine Iesu Christe, &c. Qua Oratione finita, si est e
daturus pacem, osculatur Altare in medio, & instrumentum pacis ei porrectum à
Ministro iuxta ipsum ad dextram, hoc est, in cornu Epistole genuflexo, & dicit, f
Pax tecum. Minister respondet, Et cum spiritu tuo. Si non adgit qui huiusmodi in-
strumento pacem recipiat à Celebrante, pax non datur, etiam si illius datio Missæ
conueniat: nec osculatur Altare, sed dicta præmissa Oratione, statim subiungit
alias Orationes, ut in Ordine Missæ.

d Domine Iesu Christe. Hæc oratio pro
pace, non est apud antiquos. Durand. eā
obiter indicat cap. 53. sed habetur in Mis-
sali M.S. Vaticano vel. 4743. cum duabus
sequentibus.

e Daturus pacem osculatur, &c. refert
Durand. ibidem, de quibusdam, alijs o-
sculantibus Hostiam, alijs Calicem, alijs
Altare; quasi à Christo pacem alijs dandā
accipiant prius, & per pacem fiat p̄ap-
ratio ad communionem, & susceptionem
Sacramenti vniuersitatis, & pacis, ex Sancto
Tho. tertia p. q. 83. art. 4. in corp. quod in-
dicat etiam Dionys. cap. 3. Ecclesiast. Hie-
rarch.

Tabellam vero facram ad osculum pa-
cis afferit ita dictam. & inductam in usum
Baron. An. 45. nu. 26. tanquam cautelam
contra fraudes, quæ arte diaboli inter se
inuicem osculantibus irreperat, per oscu-
lum autem datur pax ex instituto Apo-
stolico, vnde Paul. Rom. 16. 1. Corinth.
16. Salutate vos inuicem in osculo sancto.
Verum hoc loco dari pacem, quāmis
Berno de offic. Missæ capit. 25. Decreto
Sancti Leonis II. factum esse censeat; ta-
men alij numero plures Innocentio I. id
tribuunt, ex Epistola 1. eiusdem cap. 1. ad
Decimium. de consecr. distinct. 2. Pacem.
Gauant. Rubr. Miss.

nām idem afferunt Amalar. lib. 3. cap. 32.
Vualafid. cap. 22. Microl. cap. 18. & cum
cessasset communio populi quotidiana
in Missa, vice communionis Sacramen-
talis osculum pacis institutum est, ait In-
nocent. III. lib. 6. cap. 5. sumpto exemplo à
Christo, qui Cœna ultima meminit pa-
cis: pacem meam do vobis. Ioan. 14. quod
narrat Vuald. tomo 3. tit. 4. cap. 41. fuisus
de hac pace agit Albaspin. de vet. Ecclesi-
rit. lib. 1. obseruat. 17.

f Pax tecum. tradit Ordo Romanus,
sed ex August. sermone 83. de diuersi. Ba-
ronius haurit Anno 45. num. 25. Minister
autem daturus pacem genuflexit ad dex-
teram Celebrantis, & dicto tertio, Agnus
Dei. Cum prima oratione sequenti, por-
rigit instrumentum osculandum eidem
Celebranti: tum facta genuflexione ac-
cedit ad Prælatum, & alios, quibus idem
instrumentum porrigit, facta tantum
reuerentia post pacem datam vnicuique.
Velum quoque adhibebit colori Missæ
conueniens, quo qualibet vice teget il-
lud, antequam alter osculetur, si plures
sint Prælati; alias non terget, nisi Præla-
ti. neque vero danda est pax hoc loco
et iuncte, sed personæ, seu personis
valde insignibus.

I

6 Si

6 Si vero celebret pro Defunctis non percutit pectus ad, Agnus Dei, quia dicit, g. Dona eis requiem, h. nec dicit primam Orationem, Domine Iesu Christe, qui dixisti Apostoli tuis, &c. et. i. non dat pacem, sed dicit alias duas sequentes Orationes, 1. Domine Iesu Christe fili Dei viui, & m. Perceptio Corporis tui. Quibus Orationibus dicit; genuflectens Sacramentum adorat, & se erigens dicit secreto, n. Panem celestem accipiam, &c. et. quo dito, dextra manu accipit de Patenam reuertens ambas partes Hostie, & collocat inter pollicem & indicem sinistram manus, quibus Patenam inter eumdem indicem & medium digitos supponit, & eadem manu sinistra tenens partes huiusmodi super Patenam inter pectus & Calicem, parum inclinatus, dextra tribus vicibus percutit pectus suum, interim etiam tribus vicibus dicens voce aliquantulum elevata, o. Domine non sum dignus, & secreto prosequitur, ut intres, &c. et. Quibus tertio dictis, ex sinistra accipit ambas partes predictas Hostie inter pollicem & indicem dextra manus, & cum illa p. supra Patenam signat seipsum signo Crucis, ita tamen, ut Hostia non egrediatur limites Patene, dicens q. Corpus Domini nostri Iesu Christi custodiat animam meam in vitam eternam. Amen, & se inclinans, cubitis super Altare positis, reuerenter easdem ambas partes sumit: quibus sumptis deponit Patenam super Corporale, & erigens se iunctis indicibus & pollicibus, ambas quoque manus ante faciem iungit, & aliquantulum quiescit in meditatione sanctissimi Sacramenti. Deinde depositis manibus dicit secreto, s. Quid retribuam Domino pro omnibus, quae retribuit mihi, & interim discooperit Calicem, genuflectit, surgit, accipit Patenam, inspicit Corporale, colligit fragmenta cum Patena, si quae sint in eo, Patenam quoque diligenter cum pollice & indice dextra manus super Calicem extergit, & ipsis digitorum, ne quid fragmentorum in eis remaneat.

g. Dona eis requiem. Habet Hugo Victor. de Spec. Missal. lib. 3. cap. 37. quasi inquit, magis Defunctorum, quam nostri memoris, indulgeri eisdem Deum precamur. Alex. Alens.

h. Nec dicit primam Orationem, ita Durand. lib. 4. c. 52. quia est de pace, quae non datur in Missa Defunctorum.

i. Non dat pacem, scribit Amalar. lib. 3. cap. 44. & ante eum Alcuin. c. de exequiis mortuorum; quia inquit, indicium est luctus, quod non conuenit Missæ Defunctorum. Durand. loco proxime citato adit, quiescere iam defunctos in Domino, neque amplius esse in turbatione hominum, Albaspinus de vet. ritibus libro 1. obseru. 17. probabiliorē afferit causam; quia, ait, mortuorum sacra priuata erant, non solemnia ex can. 4. Conc. V. asen. 2. in solemnibus autem erat communio populi, & ad eam per pacem preparatio, quae cessabant in priuatis.

l. Domine Iesu Christe. Non ex Ord. Roman. sed ex religiosorum traditione dici-

tur, ut scribit Microb. cap. 18. Et haec secunda oratio dicitur semper cum sua conclusione, non enim haec tres orationes comprehenduntur sub lege Collectarum, de qua supra p. 1. tit. 7. nn. 7. ut in antiquis patet Missalibus.

m. Perceptio Corporis tui. Nullum Autorem hucusque inueni, qui hanc Orationem indicet, eam legi in citato Missali Vatic. 4743.

n. Panem celestem accipiam. Habet Durand. cap. 54.

o. Domine non sum dignus, Teste Origin. homil. 5. in diuers. erat commune omnibus communicaturis antiquissimus ergo est ritus.

p. Supra patenam signat se. docet Durand. cap. 54. cupiēs se sanctificari, inquit, sicut & Cruce sanctificata fuit Hostia a Sacerdote. neque in hoc casu moueat patenam, sed Hostiam tantum, ita tamen, ut non egrediatur limites patenæ, ne fragmenta cadant extra illam.

q. Corpus Domini nostri, &c. et. Habetur

in libro 8. Constit. Apost. cap. 13. & libro Sa-
crament. S. Greg.

r Reuerenter sumit. Tenetur Sacerdos
sumere, ex can. 8. Apost. & libro 8. Const.
Apost. cap. 20. quia est sacrificium, ut ait
S. Tho. tercia part. q. 82. artic. 4. lege Du-
ran. libr. 2. cap. 55. & tenetur præcisè hoc
loco sumere, ex Conc. Toletan. 12. capit. 5.
& habetur de conf. d. 2. relatum. cubitos
autem teneat Sacerdos, dum communia-

cat super Altare; sicut etiam in consecra-
tione: ut initio solido respondeat finis sa-
crificij, qui fit in consumptio: ite, ut in-
tra Aram fiat & consecratio & consump-
tio sacrificij; quod plene præstatur eo
cubitorum situ.

f Quid retribuam Domino. Leguntur
hi versus apud Durand. cap. 34. reliqua
sunt necessaria, & valde congrua, ut pa-
tet.

5. Si vero adsunt Hostia consecrata super corporale posita & pro alio tempore conser-
uanda, facta prius genuflexione reponit eas in vas ad hoc ordinatum, & diligen-
ter aduertit, ne aliquod fragmenum quantumcumque minimum remaneat super
Corporale: quod si fuerit, accurate reponit in Calicem. Post extersionem Patenæ,
iunctis pollicibus & indicibus Calicem dextra manu infra nodum cuppe accipit,
sinistra Patenam, dicens. Calicem salutaris, &c. & signans se u signo Crucis
cum Calice, dicit, Sanguis Domini nostri, &c. & manu sinistra supponens Pate-
nam Calici, stans reuerenter sumit totum Sanguinem cum particula posita:
Quibus sumptis dicit secreto, x Quod ore sumpsimus, &c. & super Altare porri-
git Calicem ministro in cornu Epistolæ, quo y vinum fundente, se purificat: deinde z
vino & aqua abluit pollices & indicibus super Calicem, quos abstergit purificatorio,
interim dicens, a Corpus tuum Domine, quod sumps, &c. ablutionem sumit, & ex-
tergit os & Calicem purificatorio: quo facto, purificatorium extendit super Calicem,
& desuper patenam, ac super Patenam paruam pallam, & plicato corporali, quod re-
ponit in bursam, cooperit Calicem velo, & bursam desuper ponit, & collocat in me-
dio Altaris, cur in principio Missæ.

t Pro alio tempore conseruanda. Vetus-
stissima consuetudo est, ut propter infir-
morum communionem, neconon ob alias
causas, Eucharistia asserueretur in arcula,
seu pixide, Clem. lib. 8. Const. Apost. c. 13.
& Leo Papa ad Michalem Imperat. lege
Durand lib. 1. derit. c. 16. quæ tamen erit
mutanda de septimo in septimum die, n.
ut loquar cum Synodo Turon. 4. c. 4. De
sacrificio vero nihil remanere debet, ait
S. Bonavent. 4. distin. 12. art. 1. quæst. 3.

u Signo Crucis cum Calice. Dextera
tantum manu eum moueat, sinistra pate-
nam tenens, quam nō supponit Calici, ni-
si cum eum sumit. De signo Crucis cum
Calice mentio est apud Durandum cap.
54. sed non de verbis, Sanguis, &c. reue-
renter autem sumit totum, ter ori admo-
uens Calicem, ait Durand. ibidem. semel,
ait Cratius cum Castaldo in sua praxi: sed
illud est ystius, & ad consumendam
speciem reuerenter aptius. * ille vero mo-

dus loquendi, accipit infra nodum Cup-
pe, non significat aliud diuersum ab eo,
quod supra alijs verbis dicitur tit. 7. nu. 5.
tenens nodum infra cuppam, quod tit. 8.
n. 7. repetitur. sensus enim est: accipit no-
dum cuppæ, qui est intra. neq; maior est ra-
tio, ut diuersimode capiatur calix in pre-
dictis casibus; ito ad sumendum Calicem
tutius, & commodius tenetur nodus Cali-
cis, minus tutè inter nodum & pedem il-
lius. Burchardus autem varia phrasē selet
dicere; vt in tit. 2. num. 2. & 4. & in tit. 3.
nu. 1. ante infimum gradum altaris post infi-
mum gradum ad infimum gradum: hoc
est, in piano cappellæ. item in genuflexio-
nibus addit aliquando, usque ad terram;
in inclinationibus addit aliquando, profun-
dit; at sensus auctoris est, ut altera alteram
Rubricam explicet ex idetitate actionis,
seu rationis. ne igitur hæreas in verbis.

Quæritur: An Sacerdos sumēs sanguinem
sub altera specie vini plus gratiæ re-
cipiat.

1 2 cipiat.

cipiat. negat *Bellar. lib. 4. de Euchar. ca. 13.* & est communior sententia, concedit tamen *Suar. disput. 63. sect. 45. & 7. cum alijs*, posse recipi maiorem gratiam, si in cotinuanda sumptione plures deuotionis actus eliciatur. quod valeat etiam in sumptione particularum quæ supersunt, & à Celebrante sumuntur, quia ad idem sacrificium spectant. Addit præterea *Henr. cap. 43. num. 3.* cum ijs, qui volunt totum effectum Sacramenti produci per sumptionem primæ speciei, immo etiam primæ partis speciei (per sumptionē autem intellige deglutitionem), *cum Soto distin. 11. questio. 2. artic. 1.* & est communis; tunc enim (manducasti) dato casu, quod sumatur Hostia a sacerdote in peccato mortali, deinde peniteat, & contritus sumat Calicem, ex hac sumptione Calicis, aiunt, quod nihil ille Sacramentalis effectus sit percepturus, docet oppositū *Caiet. 3. p. q. 79. art. 1.* quem sequitur *Suar. loco cit.* qua in re sententiam tuiorem tu sequere; & à peccato caue.

x *Quod ore sumpsimus. Habet Ord. Rom. & Microl. c. 19.*

y *Vinum fundente.* Minister deferet ad Altare in cornu Epistolæ ampullas in peluicula, quas ministrabit cum osculis & reverentijs debitiss. & in fine relatis ijsdem ad locum suum, extinguet Cereum pro eleuatione accensum, vt habetur supra, *tit. 8. nu. 6.*

Vino autem fit purificatio, *ex Innocent. III. de celebrat. Missarum cap. ex parte.* Deceret autem vt vinum pro purificatione Calicis infusum esset eiusdem faltem quantitatis, qua fuerūt prima species sanguinis: alioquin Sacerdos illud faltem intra Calicem circumagat, vt absumentur species; neque extra Altare demittat Calicem, neque digitis labia Calicis, seu oris sui detergat, neque digitos lambat Pius Quintus in epistola ad Archiepisc. Taracconen. data die 8. Ianuarij 1571. & relata à Vicentio Surriano parte 1. monet de prædicta vini ad purificatio-

nem adhibenda quantitatē; & addit p̄t̄ terea, quod sumatur ablutio per eandem partem Calicis, per quam sanguis Christi haustus est. mirare, quæso, Sanctissimi Pontificis etiam in minimis, diligentiam, Purificationem vero de qua hoc loco, vocat Persuptionem *Innoc. III. lib. 6. cap. 8.* in eadem notat *Durandus c. 54.* Calicem esse bis tantum admouendum ori, non ultra, nam verè stomachum astibibus mouet pluries, quam ter sanguinem, & bis purificationem de Calice sugere.

Quid vero, si celebrans voulset, non bibere vinum? poterit tamen hoc loco vino vt quia hic virget Ecclesiæ præceptum. *Azor. lib. 11. c. 10. q. 7.* nec abstemij debent sine vino purificare Calicem, Papa inconsulto, *ex Romana praxi.*

z *Vino & aqua abluit, &c.* Vino digitos perfundi scribit *S. Thom. tertia parte, quest. 83. artic. 5. ad 10.* aqua post vinum efficit etiam, ne purificatorum maculas vini nimium contrahat, & modestiam significat, seu humilitatem, *ex Innocent. III. libro 6. cap. 8.* non tamen sumebatur hæc ablutio, sed in locum mundum proiecietur, *ex Durand. cap. 55. libro 4.* utramque nunc ablutionem sumit Sacerdos, & in medio Altaris. * curet autem, ne dum digitos purificatorio tergit, corpore commaculet, gutta cadente ē digitis, & ideo deponat calicem extra corpore, donec digitos abstererit.

a *Corpus tuum Domine. Meminit Durand. lib. 6. cap. 77.*

b *Plicato Corporali ita Ordo Romanus, & Honor. in Gemma libro 1. cap. 65.* Calicem autem, dum plicat Corporale, collocat Sacerdos versus cornu Epistolæ, vt commodius bursam accipiat, quæ est in cornu Euangeli.

c *Vt in principio Missæ.* Velum ergo velabit Calicem rotum in anteriori parte, sicut initio Missæ: quod non caret mysterio, vt dicimus in expositione mystica *Missar. II.*

6 *Si qui sunt d. communicandi in Missa, Sacerdos post sumptionem Sanguinis, ante quam se purificet, facta genuflexione ponat particulas consecratas in pyxide, vel,*

vel, si pauci sint communicandi, super Patenam, nisi à principio posita fuerint in pyxide, seu alio calice. Interim minister ante eos e extendit linteum, seu velum album, & pro eis facit Confessionem, dicens, f Confiteor Deo, &c. Tum Sacerdos iterum genuflectit, & manibus iunctis vertens se ad populum in cornu Euangeli, dicit, Misereatur vestri, & Indulgentiam, absolutionem, & remissionem peccatorum restorum, &c. & manu dextra facit signum crucis super eos. Postea genuflectens, accipit manu sinistra pyxidem, seu catenam cum Sacramento, dextra vero sumit unam particulam, quam inter pollicem & indicem tenet aliquantum eleuata super pyxidem seu Patenam, & conuersus ad communicandos in medio Altaris dicit: g Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. Deinde dicit, h Domine non sum dignus, ut intres sub tectum meum, sed tantum dic verbo, & sanabitur anima mea. Quibus verbis tertio repetitis, accedit ad eorum dextram, hoc est, ad latus Epistola, & unicuique i porrigit Sacramentum, faciens l cum eo signum crucis super pyxidem, vel Patenam, & m simul dicens: Corpus Domini nostri Iesu Christi custodiat animam tuam in vitam eternam; Amen. Omnibus communicatis reuertitur ad Altare, nihil dicens: & n non dat eis benedictionem, quia illam daturus est in fine Missa. Si particula posita erant super Corporale, extergit dicit secreto, Quod ore sumpusimus Domine, &c. & se purificat, dicens: Corpus tuum Domine quod sumpus, & alia facit ut supra. Minister autem dextera manu o tenet vas cum vino & aqua, sinistra vero mappulam, aliquanto post Sacerdotem eis porrigit purificationem, & mappula ad os abstergendum.

d Communicandi. Regulariter hoc loco facienda est communio. Amal. pref. 2. ad libros de Eccles. Offic. & Vinalfr. cap. 22. sed hodie, quia plurimi exoptant finem Missæ, & eos tædet expectare alios ut communicant, præfertim, si multi sint communicandi, differri solet communio vsq; ad peractam Missam. Tolerandum videtur, si multi communicant; non autem, si pauci: & iſfortasse priuantur fructu Orationum earum, quæ post communionem dicuntur, ut notat Microlog. capit. 19. ante has Orationes, inquit, communicare non negligant, quicunque earundem Orationum benedictione foneri desiderant.

Quilibet autem Sacerdos cōmunicare potest in Missa alios, excepto die Paschatis, quo neque possunt Regulares: & illud placet Nauarro c. 21. num. 5 i. Man. fauet Tridentinum Conc. quod in Missis singulis optata stantum communionem, cuius rei gratia quidam paulo ante communionem pulsant campanulam, sed nulla fit auctoritate maiorem, * celebrans autem post sumptionem sanguinis, Calicem pal- Gauant. Rubr. Miss.

la tegat, antequam alios communicet.

e Extendit linteum In linteis nitidis accipiebant laici Eucharistiam, maxime mulieres ex Augu. serm. 252. de tempore, vbi appellatur linteolum, & linteamen. Dominicale vocabatur hoc linteum, ex Baron. Anno 57. nu. 148. de quo est decretum in Conc. Antisiodor. canon. 42. vocat Ordo Romanus Syndonem mundam.

f Confiteor. Antiquiores nihil de his in hoc loco, sed maxime congruunt desumpta ex confessione ante Missam. * & sicut in Missa, vno tantum præsente dicitur, Misereatur vestri; ita etiam vno tantum communicaturo, dici debet, vestri, vestris: quæ cadūt præterea super alios præsentes communione spirituali cōmunicaturos.

g Ecce Agnus Dei, &c. Sumptum est ex Euangelio Io. cap. 1. & quadrat ad rem, præsertim cum paulo ante fuerit dictum ter, Agnus Dei; sed ritus non est antiquus. * tenet autem celebrans particulam patenā, seu Pixidem, ita tamen ut dextra manus adhaereat patene, seu Pixidi, neque nimū eleuetur particula super Pixidem.

13 h Dō

h Domine non sum dignus. &c. Eodem modo fuit additum, ut supra, ex Origene, exemplo celebrantis: & dicitur à Sacerdote totum integrum clara voce, & semper in genere masculino. * Quare ritus ille apud quasdam Moniales, quae dicunt, tacentे Sacerdote: *Domine non sum dignus:* continet errata duo. alterum, quod à Sacerdote non dicitur, contra hanc Rubricam; alterum, quod mutantur verba à Centurione accepta, & à Rubrica non mutata, contra Bullas Pij V. & Pauli V. qui prohibent mutationem in Missali & Rituali Romano, in quo expresse dici iubetur pro sceminiis quoque: *Domine non sum dignus.*

i Porrigit Sacramentum. Per particulas danda est communio; non autem cuncte de populo danda videntur partes illius Hostie, quae forte referuatur post Orationem quadraginta horarum: quod etiam vetuit Sanctus Carolus in *Synodo Dioces. 11.* quia rudiores rotundam potius volunt particulam, alioquin facile patientur scadulum: imo *ibidem* iussit, à solo Sacerdote prædictam Hostiæ sumi, quod melius esset, post Calicis sumptionem. In *Ordine Romano Subdiaconi*, & his inferiores, ore, non manu, accipiebant à Celebrante communionem, & Conc. Rhotomagen. *can. 2. apud Burchard. libr. 3. c. 76.* iussit, ut Eucharistia non nisi in os cuiuscumque sumentis immittatur à Sacerdote. qui vero communicant, manus in Crucis formam componere debent, ex *Synodo 6. in Trullo can. 102.* In singulis Dominicis, ex *Augustino epist. 118. ad Ianiarium*, vel tertia Dominicæ (quod nota pro Societatibus Sanctissimi Sacramenti) vel summis festiuitatibus, vel ter in anno saltem, ex *decreto Fabiani Papa apud Iouan. part. 2. capit. 27.* communica-

bant. *Gemma libr. 1. cap. 66.* Initio enim laici omnes in singulis Missis communicaabant, *Dionys. cap. 3. Eccles. Hierar.* & optat, ut diximus, sicut quoque nunc temporis Concil. Trid. *fest. 22. cap. 6.*

i Cum eo signum Crucis. Eo modo; quo supra signauit seipsum Sacerdos *S. Thom. opusc. 75. cap. 4.*

m Simul dicens, Corpus &c. Dicuntur hæc verba in distributione Eucharistie, teste *Alcuino de Sabbato Santo.* asserit *Microlog. capit. 18.* dici ex religiosa traditione: sed habentur apud *Ioa. Diac. in vita Sancti Gregorij*, & in *Concilio Rhotomagen. cap. 2.*

n Non dat eis benedictionem. Neque etiam in Missis Defunctorum, contra quasdam qui loquuntur gratis. Sed neque in his Missis distribuenda esset Eucharistia, ut docet *Albasp. de vet. rit. libr. 1. observ. 14.*

** Si in fundo Calicis unitæ vini species adhuc reperiantur, summi poterunt ante vini infusionem in Calicem: & est ritus congruentior.*

o Tenens vasum vino, & aqua. Creditur Christus consecrasse Calicem mixtum vino & aqua, ex *Tridentina sessione 22. cap. 7.* vnde & in Calicem infundimus aquam. Chrysost. autem iussit aquam, aut pastilum degustari post communionem; in Ecclesia Occidentali antiquus erat mos vini aqua mixti, aut aquæ puræ ad purificationem. *lege Baronum Anno 403.* fit autem hæc ablutione oris ad deglutendum facilius particulam, & ad humilitatem significandam, ut de ablutione digitorum supra, ex *Innoc. III. retulimus*, quasi memorēt communicati suam indignitatem. item, ne cum sanguine, aut pituita quicquam Sacramenti excreetur, ex *Palladio in vita Sancti Ioa. Chrysost.*

p Quid in feria quinta. Hoc est, genuflexi stat Sacerdos, quandocumque accedit vel recedit à medio, vel transit ante Sacramentum in vase reservatum, & cum

dicit; *Dominus Vobiscum;* non vertit se ad populum in medio Altaris, sed paulo prope cornu Euangelij, ne terga vertat Sacramento, & in fine ibidem dabit benedictio-

nedictionem, non perficiens circulum, qui neque fit ad, *Orate fratres*, in Paracœue. ergo neque hoc loco eadem de causa. Calix quoque in hoc casu non erit collocandus in medio Altaris, sed à latere Euangelij: neque plicabitur Corporale, nisi deposito Sacramento in locum suum post Missam. Denique, cum dicit Euāgeliū S. Ioannis in fine Missæ, non signabit Altare, sed seipsum tantum, ut Feria quinta in eāna Domini suo loco dicemus.

Quid vero agendum sit à Sacerdote, quando fragmenta supersunt, seu paucæ particulæ, peracta populi communione, dicemus in fia, *cum de defectibus Missæ*, *tit. 7. n. 2. agemus.*

* Accidit etiam, quod purificanda sit

Pixis intra Missam (qua de re nullibi agitur in Ritualibus libris) & eo casu purificabitur illa ante Calicis purificationem collectis nimis in eius fundo fragmētis omnibus diligentissime cum indice dextræ manus; & cum eodem indice sumi poterunt, admoto eodē linguae, vel ad labium pixidis fragmentis deductis, & ore eidem admoto, ita ut nullum remaneat fragmentum. deinde infundi potest paullulum vini quo circumacto intra Pixidem, & tergente indice, tota pars interior abstergatur: quo hausto, exiccabitur pixis interior vndequaq; purificatorio. non debet deinde vacua pixis tegi velo, sed panno lineo. Denique sunt reliqua de more pro Calicis purificatione.

8 In Missa solemni Diaconus stans retro post Celebrantem, cum in Oratione Dominica dicitur. Et dimittit nobis debita nostra, facta ibidem genuflexione, vadit ad dexteram Celebrantis, & Subdiaconus circa finem Orationis Dominicae, facta item genuflexione, reuertitur ad Altare, & stans in cornu Epistole porrigit q Patenam Diacono, qui eam discooperit, & purificatorio abstergens dat Celebrantis, illius manum osculando, & quando opus est, t discooperit, & cooperit Calicem, & cum Celebrante adorat. Subdiaconus reddit Paten, & deposito velo, quod ab humeris eius pendebat, genuflexit, & descendit retro post Celebrantem: & cum dicitur, Pax Domini, iterum genuflectens accedit ad sinistram Celebrantis, & simul l dicunt, Agnus Dei, deinde facta ibidem Sacramento genuflexione, reddit post celebrantem. Diaconus vero à dextris genuflexus expedit pacem, & cum Celebrans osculatur Altare, ipse se erigens simul osculatur illud extra Corporale, & à Celebrante dicente, Pax tecum, complexus t accipit pacem, u sinistris genis sibi inuicem appropinquantibus, & ei respondet, Et cum spiritu tuo. Postea iterum Sacramento in Altari adorato, vertit se ad Subdiaconum retro post Celebrantem, & similiter dat ei pacem. x Subdiaconus accepta pace a Diacono, & facta Altari genuflexione, comitatus ab Acolyto vadit ad Chorum, y & dat pacem primo cuiusque Ordinis, dignioribus prius deinde minus dignis, & reuersus ad Altare, facta genuflexione dat pacem Acolyto, qui ipsum comitauerat, qui & alijs Acolythis circa Altare dat pacem: deinde Subdiaconus vadit ad dexteram Celebrantis, & quando opus est, discooperit Calicem, z accipit ampullam vini, & infundit, quando Celebrans vult purificare. Diaconus post datam pacem Subdiacono vadit ad librum, & dum Celebrans se communicat astant ipse & Subdiaconus profunde inclinati versus Altare.

q Patenam Diacono. Dant patenam per manus in manum Celebrantis. Innocent. III. lib. 6. c. 1. appetit In Ord. Rom. aliquod vestigium huius ritus, sed per plures manus patena trasibat, quām per duas

r Discooperit, & cooperit ita Innoc. III. ibid cap. 2. Diaconi enim est ministerium

circum Calicē sufficiunt autem reuarentiæ cū genuflexione in Rubrica præscriptæ.

s Dicunt Agnus Dei. Percutiunt Ministri sibi pectora cum Celebrante, non tamen sinistra posita cum eo super Altare, sed infra pectus eidem pectori admota.

t Complexus accipit pacem, &c. De complexu ad pacem dandam Chrys. homil. 51. ad popul. Antioch. alter alterum amplectitur, inquit, ut vnum multi siamus.

u Sinistris genis. Habetur in Cærement. Episcop. libro 1. cap. 24. Durandus tradit ad dexteram Celebrantis recipi pacem à Diacono, quod & nos obseruamus, à dextris, inquit hæc Rubrica, genuflexus expectat pacem. non autem dextris genis. Per genas sinistras significatur, dari pacem è corde, quod ad sinistram velit; & quod in aduersis etiam cum proximo pax habeatur.

x Subdiaconus accepta pace, &c. Diaconus dat pacem Subdiacono, & hic alijs eisdem, quos Diaconus incensauit, Hugo Victorin. de spec. Miss. obser. lib. 2. cap. 40. & præterea Acolytho comitanti inclusu.

y Dat pacem primo. Qui dat pacem, nemini inclinat, cui dat pacem, nisi postquam dederit qui accepit, inclinat caput danti, ante, & postquam acceperit, ex Cærement. Episc. supra. Item, qui dat, dicit, Pax tecum; qui recipit respondet: Et cum spiritu tuo. amplectunturque se inuicem, & appropinquant genas sinistras, ut dictu est de Celebrante, & Diacono. in uno quoque deinde Ordine primus dat pacem alteri subsequenti, & ille alteri, & sic deinceps usque ad ultimum eiusdem Ordinis, non præmissis inuitationibus, quæ in incensatione tantum fiunt.

Laicis vero datur per instrumentum, de quo supra num. 3. osculum ab eo, qui pacem à Celebrante immediate accepit, in eodem Cærement. Episc. & vt ibidem dicitur, non nisi stanti pax datur, scilicet, cui per osculum datur.

Ordo vero dandi pacem est idem, qui

9 In Missa Pontificali, Assistens accipit, & defert pacem, ut b in Cærementali habetur. Si in Missa solemni fiat Communio, omnia seruentur ut supra, sed prius communicet Diaconum, & Subdiaconum, deinde alios per ordinem: & Diaconus purificationem eis ministret. Interim à Choro cantatur Antiphona, quæ dicitur d Communio.

Vide Cærement. Episc. lib. 1. cap. 24. sed quid si detur Assistens paratus Celebranti? hic accipiet pacem à Celebrante, & da-

de incensatione dictus est supra: sed per instrumentum datur laicis singulis: per osculum primo cuiusque Ordinis: à Subdiacono illis laicis; quos Diaconus incensauit, ab Acolytho laicis alijs. nunquam vero à Diacono alicui datur, neque Dominu loci, ex Decreto Sacrae Rituum Congregationis 5. Iulij 1614. neque datur unquam cum patena vice Tabellæ, seu instrumenti; quam patenam prohibuit Pius V. in epistola ad Archiepisc. Tarrenconen. supra citata nu 5.

z Ampullam vini & aquæ. Ut pro ablutione digitorum in Missa priuata dictum est, neque omitrat Subdiaconus osculationes, & reverentias debitas in ministris ampullis Celebrantibus.

*a Stant. Si tamen Subdiaconus redierit, quem non debet expectare Celebrans: & eo casu inclinati stant à verbis: Domine non sum dignus: manibus iunctis ante pectus. Acolythorum alter deferet sine genuflexione ampullas ad Altare cum peluicula, quas porrigit sine osculis Subdiacono, & referet ad Credentiam; alter portabat Velum paruum de Credentia ad Altare in cornu Euangeli, ut Subdiaconus eo deinde tegat Calicem, ut infra. * si non redierit Subdiaconus, suppletat Acolythus in ministris ampullis pro Calicis purificatione: quāuis in meditatione Sanctissimi Sacramenti eam poterit celebrans adhibere moram, qua Subdiaconus ministrare queat ampullas.*

Non lauat manus celebrans, nisi sit Episcopus.

Si adiunt ministri cum intortitijs, peracta communione populi, discedant, & ea extinguant.

bit Clero. Diaconus recipiet ante Clerum ab eodem Assistente, & dabit Subdiacono ut ait Crassus lib. 1. c. 50. Sed ego præsente

fente Subdiaconus dabit pacem Diacono post datam pacem in Choro Congreg. Rit. 17. Iunij 1606. & 15. Martij 1608.
b In Cæmoniali. Hoc est, Cæmon. Episc. vt alias notatum est.

c Fiat Communio. Diaconus cooperto Calice cum Palla, eoque posito paulo ultra medium Corporalis, intra Aram tamen versus cornu Euangeli, collocat in medio Corporalis Pixedem. quod si ea extrahenda sit de Tabernaculo, idem ipse extrahat cum genuflexionibus, antequam extrahat, & postquam extraxerit, genuflexo interim Celebrante & alijs circa Altare. Diaconus in cornu Epistolæ stans profundè tamè inclinatus, dicit ad alta voce; Confiteor, manibus iunctis. Celebrans, postquam Diaconus Pixedem discooperuit, stat in medio Altaris facie versa ad Diaconum; Subdiaconus item post Celebrantem habitus, qui, dicto: Confiteor, eodem loco stans dicit, Misereatur, & Indulgentiā, propè medium Altaris, facie item versa ad Diaconum, qui respondebit, Amen. Acolythi interea ante mediū Altaris in superiori gradu extendunt linteum mundum genuflexi, facie sibi in vicem versa: Diacono vero & Subdiacono ante linteum genuflexis, Celebrans cum debitis genuflexionibus eos cōmunicat, præmissis verbis: Ecce Agnus Dei, &c. Domine non sum dignus, cum reliquis cæmonijs, de quibus supra nn. 6. est dictum.

Qui vero gestant intorticia, substituant sibi alios, donec communicent, neque ac-

cedant cum intorticijs ad celebrantem pro communione.

Dum alios Celebrans communicat, Subdiaconus stat à sinistris Celebrantis, Diaconus in cornu Epistolæ purificatiōnem cum Calice ministrat, ijs, scilicet, qui de Clero sunt, non laicis, quibus purificatiōnem dabit alter è Clero cum alio vase, aut vini, aut aquæ. Diaconus autem eo casu ad dexteram Celebrantis accedit. neque ministri patenam teneant sub mento communicantium quod ad Episcopalem attinet maiestatem.

Sacerdotes cū stola de collo pendente communicant, ex Conc. Braccar. 3. can. 3. ante Altare quoque vna cum Leuitis, & Clero, laici vero extra Chorum, ex Conc. Tole. 4. c. 17. à quo semper excluduntur, lib. 2. Apost. Constitu. c. 57. vt ostendatur honos Cleri à laicis distinguitus, & vt Clerus inferuiat diuinis liberius, ait Carol. Novar. Episcopus.

Fatta communione cum debitiss reue- rentijs, Diaconus operit Pixedem, & reponit in locum suum, genuflexo interim Celebrante, & post eum Subdiacono: quibus deinde surgentibus, & reposito Calice in medio Altaris, detectoque, siūt alia pro purificatione Celebrantis, quæ supra sunt dicta.

d Communio. Vide quæ habentur supra p. 1. tit. 13. n. 1. pag. 37.

Quod si remaneat Sacramentum in Altari, Ministri obseruent, & Diaconus præfertim dicturus, Ite Missa est, quæ supra Celebranti sunt præscripta. n. 7.

De Communione, & Orationibus post Communio- nem dicendis. XI.

1 C elebrante purificato, dum Calicem collocat in Altari, e liber Missalis deferatur per ministrum ad cornu Epistolæ, & collocatur, vt in Introitu. Ipse autem minister genuflexit iuxta cornu Euangeli, vt in principio Missæ. Deinde Celebrans stans iunctis manibus legit Antiphonam, quæ dicitur Communio, qua lecta, iunctis item manibus ante pectus vadit ad medium Altaris, & eo osculato, vertit se ad populum à manu sinistra ad dexteram, & dicit, Dominus vobiscum, & per eandem viam redit ad librum. & dicit Orationes post communio- nem, eisdem modo, numero, & ordine, vt supra dicta sunt Collectæ. Quibus finitis, & claudit librum, & in ungens manus ante pectus, reuertitur ad medium Altaris.

Altaris, ubi eo osculato vertit se ad populum, & dicit ut supra, g. Dominus vobiscum, Quo dicto, stans iunctis manibus ante pectus versus populum, dicit, si dicendum est, h. Ite Missa est. & per eandem viam reuertitur ad Altare. Si vero non si dicendum dicto, Dominus vobiscum, reuertitur eodem modo per eandem viam ad medium Altaris, ubi stans versus ad illud, iunctis ante pectus manibus dicit, i. Benedicamus Domino. In Missis autem Defunctorum eodem modo stans versus Altare dicit, l. Requiescant in pace.

e. Liber defensur Missalis, &c. Ibi finitur Missa: ubi nimurum est cepta, ait Amalar, lib. 4. cap. 36. aperte Iuo Carnot. serm. de conuenient. veter. & noui Sacrific. initio, & in fine sermon. Apertius docet hunc ritum Duran, lib. 4. cap. 57. Reliqua patere possunt ex dictis initio Missæ tit. s. huius par. nu. 1. pag. 102. & 103. ex Microl. c. 9. qui meminit Orationum post Communione.

f. Claudit librum.* manu dextra, ita ut pars libri clausa calicem respiciat. Potrò eius est claudere, cuius & aperire, aperuit autem initio librum Missalem idem Sacerdos.

2. In Quadragesima autem à Feria quarta Cinerum usque ad Feriam quartam maioris Hebdomadae, in seriali Officio postquam Celebrans dixit Orationes post communionem cum suis solitis conclusionibus, antequam dicat, Dominus vobiscum, stans in eodem loco ante librum dicit, Oremus, in Humiliate capita vestra Deo, caput inclinans, & extensis manibus subiungit eadem voce n. Orationem super populum ibidem positam: qua finita osculatur Altare, & vertens se ad populum dicit, Dominus vobiscum, & alia ut supra.

m. Humiliate capita vestra Deo. indicat Amalar. libro 3. cap. 37. hæc dici hoc loco.

n. Orationem super populum: appellat Amalar. ibid. quasi alteram benedictionem, & idem habet Microl. cap. 51. distribuebatur enim panis benedictus in fi-

g. Dominus vobiscum. Bis in fine Missæ dicitur, Dominus vobiscum: quia cupit Ecclesia, ne discedentes ab Ecclesia longè fiant à Deo. Lopez, lib. 2. c. 19. §. 1.

g. Ite Missa est. Dicitur versus populu, quia dimititur, ex Microl. c. 46.

i. Benedicamus Domino. Dicitur versus Altare: ex eodem Microl. ibid. quia ibi peculiari modo Dominus adest.

l. Requiescant in pace. Dicitur item versus Altare, quia sermo est de absentibus.

Quando, & cur dicitur, Ite Missa est, & Benedicamus Domino, iam diximus supra tit. 13. p. 1 pag. 37.

ne Missæ: & quia hoc non licebat in Quadragesima ob ieunium, pro pane dicta est alia Oratio super populum, ita Honor. in Gemma lib. 1. c. 61.

Habentur autem in Sacramen. Gregor. hæc Orationes cum titulo: Super populum.

3. In Missa solemni o. Diaconus desert librum Missalis ad cornu Epistolæ, deinde vadit retro post Celebrantem: p. Subdiaconus vero vadit ad cornu Euangeli, ubi Calicem mundat, aptat cum purificatorio, patena & palla cooperit, plicat Corporale, reponit in bursam, & illam ponit super Calicem cooperatum velo, quem collocat in Altari, q. vel super Credentia, ut prius: postea reddit ad locum suum retro post Diaconum: qui cum dicit, Ite, Missa est, cum Celebrante & vertit se ad populum; & in Quadragesima dicto per Celebrantem, Oremus, Diaconus in cornu Epistolæ vertens se ad populum, iunctis manibus dicit ut supra, Humiliate, &c. quo dicto vertit se versus Altare à tergo Celebrantis, & Celebrans dicit Orationem super populum.

o Dia-

o Diaconus defert librum. Cura libri Missalis spectant magis ad Diaconum, quam ad Subdiaconum, qui eiusdem tantum curam habet in ordine ad Euangeliū initio, seu in fine Missæ legendū siue à Celebrante, siue à Diacono. Subminister enim est Euangeliū ad sustinendum librum, inde fit, ut Diaconus solus libro assistat in reliquis, numquam Subdiaconus.

Desert autem cum genuflexione, quādo transit ante medium Altaris, & clavum portat; quem deinde aperit, ubi legenda est, *Communio*.

p Subdiaconus vero vadit, &c. Cum debita genuflexione in medio Altaris, aduertens ut cedat superiore gradū Diacono transeunti. cetera facit, ut in Rubrica.

q *Vel super Credentia*, ut prius. Amo ueri vult tum Corporale, tum Calicem de Altari Durand. c. 54. & magis placet, ex tit. 7. supra numer. 9. immo. vero etiam

magis decet; neque traditur Calix Cæremoniario, à quo neque comitatur in hoc casu Subdiaconus, qui tamen vadit, & reddit per breuiores vias, ut adsit ad Orationem, post Diaconum in loco suo.

Celebrans dicitis Orationibus nō claudit librum, sicut à principio non aperuit; & qui aperit inuenit, aperitum relinquit; quæ siūt per ministros ad maiorem solemniter Celebrantis dignitatem.

r *Vertit se ad populum*. Ob rationem allatam supra num. 1. sed ante quām se vertat Diaconus, genuflectat versus Altare; & postquam dixerit, redeat eodem modo quo Celebrans, & vna simul cum eo. neque Celebrans dicere debet submissa voce: *Ite Missa est*: quod quidam docuere.

s *Dicit ut supra, Humiliate*, &c. Eodem quidem modo, quo dicere solet, & debet. *Ite Missa est*: quia populum alloquitur; sed in cornu Epistola, & sine genuflexione.

De benedictione in fine Missæ, & Euangelio sancti Ioannis. XII.

Dicto, *Ite Missa est*, vel, *Benedicamus Domino*, ut supra, Celebrans ante medium Altaris stans iunctis manibus super eo, & capite inclinato, dicit secreto, *t Placeat tibi sancta Trinitas*, &c. quo dicto, extensis manibus hinc inde super Altare positis, ipsum in medio osculatur: tum erigens se, adhuc stans versus illud, elevat ad calum oculos & manus, quas extendit, & iungit, caputq; Crucis inclinans dicit voce intelligibili, x *Benedicat vos omnipotens Deus*, & iunctis manibus, ac demissis ad terram oculis, vertens se ad populum à sinistro latere ad dextrum, extensa manu dextera, iunctisque digitis, & manu sinistra infrapectus posita, y semel benedicit populo, dicens, *Pater, & Filius, & Spiritus sanctus. B. Amen.* & z circulum perciciens accedit ad cornu Euangeliū ubi dicto, *Dominus vobiscum*. & b. Et cum spiritu tuo, pollice dextro signans primum signo crucis Altare, seu librum in principio Euangeliū, deinde frontem, os, & pectus, dicit, *Initium sancti Euangeliū secundum Ioannem*, vel, *Sequentia sancti Euangeliū*, ut dictum est in Rubricis generalibus, & b. *Gloria tibi Domine, iunctis manibus legit Euangelium*, In principio, vel aliud ut conuenit. Cum dicit, a. *Et Verbum caro factum est*, genuflectit versus cornu Euangeliū, & surgens prosequitur ut prius, quo finito, minister stans à parte Epistola respondet, *Deo gratias*.

t *Placeat tibi Sancta Trinitas*. Hanc Orationem habet Microlog. cap. 22. sed post datam benedictionem populo, qui

ritus à Durando cap. 59. tanquam adhuc usitatus cominhendatur. sed noua Oratione decet prius petere à Deo efficaciam proxima

proximæ futuræ benedictionis; quod nos facimus.

u *Osculatur*. Habet *Microlog. cap. 22.* osculum Altaris; sed ante, *Placeat*. *Durandus* vero *cap. 59.* finito, *Placeat*. Missa enim incipit ab osculo Altaris, & finire debet cum eodem osculo.

Decies igitur in Missa Sacerdos osculatur Altare, si pacem dat astantibus; alioquin nouies. quis non videat in hoc numero mysterium?

Item iugit manus super Altare septies, ut bene numerati patet: & eleuat oculos in celum nouies, inclusa benedictione ad populum, de qua mox dicemus.

x *Benedicat vos omnipotens Deus, &c.* Indicat *Liturgia citata S. Petri*. hanc benedictionem. de eadem *Amalar. cap. 36.* videtur loqui, sed verè de Oratione post communionem loquitur ille, quam collocat ante versum, *Ite Missa est*, & sequenti capite vocat vteriorem ultimam benedictionem eam Orationem, quæ in Quadragesima dicitur super populum humiliatum Deo. *Microlog. autem cap. 22.* aperte de hac benedictione populi enarrat, *citato sancto Hieronymo ad Rusticum Narbonen. Episcopum*, qui de Romana cœsuetudine teitatur, quod Sacerdos benedicat populo. vide *citatos Can. hac de re supra 1. part. tit. 13. num. 2. pag. 37.* docet *Innoc. III. libro 6. cap. 14.* per verbum oris & signum Crucis hanc fieri, tum in nomine Trinitatis. tradit *Isid. lib. 2. de Eccles. offic. capit. 17.* originem habere à Moysi *Numer. 6. sic benedices populum meum, & benedic illos. benedic te Dominus, &c.* vbi trina est à Trinitate periodus benedictionis. eleuatio denique manuum ad benedicendum habetur. *Ecclesiast. 50. ex Iansenio ibidem, & à Christo ascidente. Luc. vlt.*

y *Semel*. Unicum producitur signum Crucis, semelque benedicitur, ad differentiam Episcopi, qui ter benedit. quod si ante se & à tergo circumstatae habeat, puta, clerum in choro, seu Moniales, & populum ante Altare; nihilominus tamen semel tantum benedicere debet, manu conuersa ad eos qui sunt ante Altare, in-

tentione directa ad omnes. idemque fieri infra, quando Prælatus est in medio Capella, ut tantum astantes à latere Euangelij actu benedicat.

Sacerdos igitur, qui invitauit populum ad benedicendum Deo, ijs verbis, *Benedicamus Domino*; vel certè prouocauit astantes ad agendas Deo gratias (que verba semper dicuntur nomine populi) operat & precatur à Deo eidem populo benedici. Communis autem laicorum usus est, ut ad hanc benedictionem manu sibi pingant crucem à fronte ad pectus; quod laudatur à *Durando libro 5. cap. 2.* & placet (quicquid alij dicant) ut initio & in fine Missæ eluceat signum Crucis, quod in omni negotio est opportunum, *ex Cyrillo Hierosolym. Cathech. 4.*

z *Circulum perficiens*. Eo namque modo breuiori via transit ad illud cornu, in quo legitur ultimum Euangelium; quod legitur ijsdem ritibus, quibus primum Euangelium post Epistolam, osculo excepto in fine; tum vero etiam omnes circumstatae integre benedicunt hoc circulo.

a *Et verbum caro factum est, genuflectit*. Tum, ut adoret incarnationis mysterium; tum, ut exemplo Filii Dei humiliet semetipsum. vide supra tit. 12. pag. 38.

Si libro non vtatur Sacerdos, neque folio, in quo scriptum sit Euangelium Sancti Ioannis, signet Altare, quod visitatum fuisse apud eos, qui hoc Euangelium in fine Missæ volebant legere, scribit *Durand. libr. 4. cap. 24.* quod si vtatur libro, aut folio, signet in eo initium Euangelij, & eo casu (praesertim, si Euangelium est aliud à communī) Minister deferat librum eum cussino ad cornu Euangelij, dum Celebrans dicit, *Placeat*, eo plane modo, quo dictum est de primo Euangelio. Dicitur in fine, *Deo gratias*, ut actione gratiarum tanquam sigillo Liturgia sit obsignata, & ad differentiam primi Euangelij, quod prædicationem Christi significat, ultimum autem Apostolorum prædicationem, *ex Rui in suo Cærimoniali*.

Non osculatur Sacerdos Euangelium, sicuti necante petit benedictionem, nec aliam solemnitatem adhibet. vnde etiam in

in Missa solemni secreto legitur. quod adnotauit Petrus Lopez de ritu Missæ, & recte.* si usus est libro, eum claudit manu dextra, ita ut pars aperta libri respiciat cornu Euangeli, non calicem. nullum autem est mysterium in libro clauso; sed attenditur tantum decentior gestus claudentis dextræ, tam in hoc loco, quam in superiori, ante benedictionem.

2. Si Celebrans in Altari vertit faciem ad populum, non vertit se, sed stans ut erat, benedicit populo, ut supra, in medio Altaris: deinde accedit ad cornu Euangeli, & dicit Euangelium sancti Ioannis.

Quando nempe Altare est ad Orientem versus populum. de quo supra tit. 5. numero 3.

3. Si celebravit coram Summo Pontifice, Cardinale, b & Legato Sedis Apostolica, vel Patriarcha, Archiepiscopo, & Episcopo in Provincia, Civitate, vel diœcesi sua existente, Celebrans dicto, Placeat tibi sancta Trinitas, & c. dicit. Benedicat vos omnipotens Deus, & conuertens se ad Summum Pontificem genuflexus, ad Cardinalem vero, & Legatum, vel alium ex supradictis Prælatis, capite inclinato c quasi licentiam benedicendi petens, prosequitur, Pater, & Filius, & + Spiritus Sanctus, benedicens astantes à parte, ubi non adest Pontifex, Cardinalis, Legatus, aut Prælatus predicti. Si autem celebravit coram Patriarcha, Archiepiscopo, & Episcopo extra eorum Provinciam, Civitatem, vel diœcesim constitutis, eis absque alio respectu, ut ceteris, qui intersunt, more consueto benedicit.

b. Et Legato, Et, pro vel; ut in hac eadē Rubrica: Archiepiscopo, & Episcopo, id est, vel Episcopo.

c. Quasi licentiam. Notat Microl. capit. 21. ex Leone, & Gelasio, qui Sacerdoti- interdicunt. vult autem cap. 22. inclinari Sacerdotem cum populo versus Episcopum pro ultima benedictione. Regula ergo sit; Confessio, osculum Euangeli, & benedictio se inuicem consequuntur, respectu Prælatorum.

4. Si autem celebavit pro Defunctis, dicto, Placeat tibi sancta Trinitas, ut supra, & osculato Altari, accedit ad cornu Euangeli, & dicit Euangelium S. Ioannis, d prætermissa benedictione, quæ in Missis defunctorum non datur.

d. Prætermissa benedictione. ita Durand. libro quarto cap. 51. quia solemnitatem habet benedictio.

5. Finito Euangeli in fine Missæ, si celebravit coram Summo Pontifice, Cardinale, & Legato Sedis Apostolica, vel Patriarcha, Archiepiscopo, & Episcopo, conuertit se ad illum coram quo ex predictis celebravit, & e facit reuerentiam conuenientem. Sin non celebravit coram aliquo prædicatorum, huiusmodi reuerentiam prætermittit.

e. Facit reuerentiam, vult Durandus libro 4. cap. 59. ut exutus vestibus Sacerdotalibus a deat Episcopum, & genuflexus manum eius osculetur; sed ratione ve-

stium, quas adhuc habet, soli Pape, & non alijs, genuflectit, neque manum osculatur. Minister quoque debitam facit reuerentiam.

7 *Quibus omnibus absolutis, & extinguuntur per Ministrum candele, interim Sacerdos g. accipit sinistra Calicem, dexteram ponens super bursam, ne aliquid eadat, descendit ante insimum gradum Altaris, & ibi in medio vertens se ad illud, h. caput inclinat, vel si in eo est Tabernaculum Sanctissimi Sacramenti genuflectit, & facta reverentia, accipit birretum a Ministro, caput cooperit, ac precedente eodem Ministro, eodem modo, quo venerat, redit ad Sacrarium, interim dicens Antiphonam, i. Trium puerorum, & Canticum, Benedicite. si vero dimissurus sit paramenta apud Altare ubi celebravit, finito Euangelio praedicto ibide illis se exxit, & dicit, Antiphonam, Trium puerorum cum Canto, & alijs Orationibus, ut suo loco ponuntur.*

Hæc Rubrica habetur in recognito Missali, licet fuerit tantum edita in ultimo Missali Vaticano Anni M. DC. IX. quam ideo retinendam esse omnino decreuit Sac. Rituum Congreg. die 28. Augusti 1627.

4 *Extinguuntur candele. Primo in cornu Euangelij, deinde in cornu Epistole, ut statim Minister possit Missale accipere cum birreto Sacerdotis: sed neque tamen debent extinguiri ante quam finitum fuerit totum ultimum Euangelium.*

g *Accipit sinistra Calicem. Reuoluta super eum decenter anteriore parte Veli. h. Caput inclinat. Hoc, est, apertum, sicuti, initio Missæ, in eodem loco, veneratus est Altare, & Crucem, capite discooperito. eadem enim est ratio; & decet, ut vbi depositus, ibi etiam recipiat birretum. * quod autem hic dicitur, & facta reverentia, non aliam de novo intelligi, quam capitatis inclinationem, seu genuflexionem, de qua proxime dictum fuit. neque enim duplex sit reverentia, quod perperam nonnullus scripsit.*

i *Trium puerorum, & Canticum. Debent dici etiam post Missam Defunctorum, tum Hymnus trium puerorum, tum Psal. Laudate Dominum in Sanctis eius, cum Antiphona, & ea duplicata, quando, ut supra dictum est, Antiphona, Neminiscaris, duplicatur: & Hymnus quidem dicitur ex Conc. Tolet. 4. capit. 13. vbi hoc iubetur sub pena excommunicationis ex Radulph. propos. 23. quæ tamen hodie non ligat; Psalmus autem, ex Microl. cap. 22. qui & addit versus sequentes, Confiteantur, &c. cum unica Oratione, Deus qui tribus, &c. quam puto a Sacerdote reci-*

tari post celebrationem, eadem ratione, qua eadem dicitur in Sabbatis Quatuor Temporum ante Sacerdotum consecrationem, ex Rupert. libr. 3. capit. 10. vt scilicet vincatur ab eis flamma vitiorum, & per fornacem illæsi transeant Sacerdotes memores sui munera, & suæ consecrationis, in Missali M. S. Vaticano Volum. 4743. habetur hæc eadem oratio cum altera, Actiones, Radulph. loc. cit. duas legit.

Tertiam de S. Laurentio ego legi in Miss. M. S. Vaticano Volumine 3808. & 4771. scriptis ante 360. annos. fortasse addita est, quia ille Romæ Patronus est, post SS. Apostolos Petrum & Paulum, Apostolorum suppar, ex Santo Maximo sermone 1. de eodem S. Laurentio; vel quia tanti sacrificij inter Latinos fuit minister egregius, Sancti Sixti Archidiaconus; vel quia concordat cum prima oratione ad impetrandam gratiam contra flammas vitiorum. impressa legitur in Missali edito Venetijs 1499. & deinceps in alijs Missalibus: non tamen tunc temporis vbiique recepta fuit; cum non legatur in Sacerdotali Rom. edito 1567.

l *Illis se exxit. Ordine retrogrado, quo se induit; nimis prius Stolam exuat, quam Manipulum; & quæ a principio osculatus est, nunc eadem exuendo se, osculetur in medio, Stolam, Manipulum, & Amictum.*

Neque omissit in Sacraria debitam reverentiam imagini eodem modo, quo ante Missam est dictum.

Lauer etiam manus, ut de quibusdam cum laude narrat, Durand. libr. 1. cap. 48. non quod quicquam immundum ex ipso con-

contactu Sacramenti contraxerit, sed ut potius suam commemoret in dignitatē, qui se iudicat tantis Sacramentis celebrandis in dignum, iuxta illud *Luc. 17. cū hec omnia feceritis, dicite, servi inutiles sumus.*

Ablutionis autem aqua debet in locum mundum diffundi honeste, ut altitudo Sacramenti reuerentius honoretur, *In ma-*

cent. III. libr. 6. cap. 8. vbi de ablutione manuum Episcopi scribit post sumptu- nē Eucharistiae: quo loco nou possū non laudare Regulares illos, qui in sacri- ficia duo manutergia distincta habere so- lent; alterum ad abstergendas Sacerdo- tum manus ante Missam, alterum post Missam.

7 *In Missa solemni Celebrans eadem voce, & modo, quo in Missis priuatis, semel tantum benedicit populo, nisi su Episcopus: & dicto Euangelio secundum Ioan- nem, vel alio, ut supra in ministrante Subdiacono librum, si opus est, n discedit cum ministris ordine & modo, quo venerat.*

Ad Benedictionem Celebrantis Mini- strorum æqualiter distantes supra secundum gradum, Diaconus à dextris Subdiaconi, genuflexant versus Altare, eadem ratio- ne, qua post Epistolam, & ante Euange- lium genuflexi benedictionem receperūt ab eodem Celebrante, ut supradictum est, nisi sint Canonici: si ita ferri loci consue- tudo, & manu pingant sibi Crucem à frō- te ad pectus, ut solent laici: nam quamuis post Epistolam, & ante Euangelium, ad Sacerdotis benedictionem id non faciat, impediti à libro, quem tunc manibus te- nent: hoc loco tamen se signare possunt ex loci consuetudine ob rationem allata- tam supra num. 1. Cæteri quoque inferio- res ministri genuflexi manent usque ad

finem benedictionis.

in Ministrante Subdiacono librum. Quē defert eo modo, quo dictum est supra, post Epistolam. Diaconus autē stat quasi mediis inter Celebrantem & Subdiaconum, aliquanto post Celebrantem, ne im- pediat à lectione, ad: *Et verbum caro factum est*, vel quid simile, genuflexunt prædicti tres versus librum.

n Discedit cum Ministris, Acolythis præuentibus cum candelabris, procedit cooptero capite Ministri, post debitam reuerentiam Altari factam, ut initio Mis- sae, unus post alium, manibus iunctis. in Sacristia vero, reuerentia facta, imagini ab omnibus, & Celebranti à Ministris, de- ponunt omnes paramenta.

8 *Episcopus autem ter benedicit populo etiam in Missis priuatis, ut in Ceremoniali habetur.*

Auctor Benedictionis Episcopalis in Missa fertur esse Martialis Apostolorum discipulus, ex magisterio Apostolatus, Radulph. proposit. 23. sed dabatur tan- tum ante Communionem. Solus autem Papa finita Missa eam dabat, ex eodem Radulpho ibidem. abrogata vero est illa ante Communionem, & nunc ex Innocent. III. libro 6. cap. 14. datur ab omni- bus vltimo loco: nimis rur per verba, *Sicut nomen Domini, &c. ex Durando cap. 59.* quo teste, *ibidem*, bis dabant aliqui Epi- scopi, benedictionem solemnem, semel ante, *Agnus Dei*, & iterum in fine Mis- sae: quos ille ipse monuit, ne in fine be- nedicerent. Ritus autem, & modus be- nedictionis huius Episcopalis habetur su- se in *Cerem. Episc lib. 1. c. 25.*

De his, quæ omittuntur in Missa pro Defunctis.

XIII.

1 *IN Missa pro Defunctis ante Confessionem o non dicitur Psalmus, Iudica me Deus: sed pronuntiata Antiphona, Introibo ad Altare Dei, & responso à ministro,*

ministro. *Ad Deum qui letificat*, &c. dicitur. *Adiutorium nostrum*, & *Confessio* - *o* *cum reliquis*, ut supra: *Cum celebrans ad Altare incipit Introitum*, p non signat se, *missed manu de cera extensa*, facit signum Crucis super librum, quasi aliquem benedi- *h* *h* *cens*: q *Non dicitur, Gloria Patri*, sed post Psalmum repetitur. *Requiem eternam*, *o* *nec dicitur, Gloria in excelsis*, nec *Alleluia*, nec *Iube Domine benedicere*, nec *Domi- ob* *nus su in corde meo*, r *nec osculatur librum in fine*. *Non dicitur Credo*, non *benedi- h* *citur aqua in Calicem fundenda*, dicitur tamen *Oratio*, *Deus qui humana substan- tie*, &c. *Cum lauat manus*, in *Psalmo*, *Lauabo inter innocentes*, non dicitur, *Gloria Patri*. *Ad Agnus Dei*, non dicitur, *Miserere nobis*, cuius loco dicitur, *dona eis re- quiem*, nec *tertio*, *dona nobis pacem*, cuius loco dicitur, *ſ dona eis requiem sempiternam*, neque *percutitur pectus*. *Non dicitur prima Oratio ante Communionem*, scilicet, *Domine Iesu Christe*, qui *dixisti Apostolis tuis*, &c. t *nec datur pax*. *In fine non dicitur, Itē Missa est*, nec *Benedicamus Domino*, sed *Requiescant in pace*, & u non *datur benedictio*, sed *dictio*, *Placeat*, & *osculato Altari*, dicitur ut supra, *In prin- cipio erat verbum*, &c. *Alia omnia*, ut in alijs Missis.

S. Hieronymus Epist. ad Aletium scribit de visitato, Alleluia, in funere Defunctorum. Alcunius autem cap. de esequijs mortuorum, quem sequitur Amalar. libro 3. cap. 44. excludit a mortuorum Missa omnem lætitia, & suavitatis significationem, docetque fieri ad imitationem Officiorum, quæ aguntur in morte Domini; *Hugo Victor. de spec. Miss. observar. lib. 3. cap. 37*. Cantica lætitiae, ait, de proximi transiit dolentibus non conueniunt. *Durandus addit. libr. 7. cap. 35*. solemnitates & benedictiones quaslibet à Missa Defunctorum subtrahi: ex quibus patent, quæ sequuntur.

*Psalmi cum precibus dici solitis pro præparatione Sacerdotis ante Missam omitti quidem possunt, sicuti prohibentur dici ab Episcopo ante Missam Defunctorum, in *Ceremon. Pap. lib. 2. sect. 2. cap. 26*. & 28. non autem omitti debent oscula Crucis in Amictu, Manipulo, & Stola induendis: qua de re dubitauere quidam, eo quod prohibentur oscula rerum in Missa solemni.*

o Non dicitur, Iudicame Deus. Quia, nec dicitur tempore passionis Domini, ex regula prædicta.

p Non signat se. Facit crucis signum, quasi versus Defunctum, seu Defunctos,

pro quibus celebrat: sinistra vero super librum ponitur.

q Non dicitur, Gloria Patri, &c. Quia nec tempore Passionis: & quia solemnitatem sonant hæc & suavitatem.

r Nec osculatur librum. Oculum Euangelij negat Duran. lib. 4. o. 24. neque dicitur dū erit, Per Euangelica dicta: ut tit. 6. n. 2. pag. 180. in simili casu expresse notatur. Minister non osculatur ampullas, quas Celebranti porrigit, eadem de causa, quæ modo dicta est.

s Dona eis requiem sempiternam. Habet Durand ibid. o. 52. id est, animæ & corporis gloriam, quia animæ solius sine corpore non est quies sempiterna.

t Nec datur pax. Vnde omittitur Ora- tio de pace, Domine Iesu Christe, Dur- and. lib. 7. cap. 35. quia, inquit, omittitur in triduo ante Pascha mortis Christi: vel ideo non datur, quia non sunt in turbatio ne huius mundi. Idem libro 4. cap. 53. Vi- de aliam causam supra titul. 10. numer. 4. pag. 130.

u Non datur benedictio. Vide titulo præcedenti num. 4. quid, si fiat commu- nio populi intra Missam? nulla tamen dari debet benedictio, quæ intra Missam non datur, nisi ab Episcopo, vbi moris est.

2 In Missa solemni, non incensatur Altare ad x Introitum, & Subdiaconus finita Epistola, non osculatur manum Celebrantis, y nec benedicuntur: Diaconus non petit benedictionem, nec osculatur Celebrantis manum: non tenentur lu- minaria

minaria ad Euangelium, nec portatur incensum, sed duo tantum Acolythi sine candelabris stant unus a dextris, & alter a sinistris Subdiaconi tenentis librum Euangeliorum. Non incensatur liber, nec in fine Celebrans: nec desertur liber Euangeliorum osculandus. z Oblata & Altare incensantur ut supra: incensatur solus Celebrans, & non incensantur alijs. Subdiaconus non tenet Patenam post Celebrantem: sed tempore elevationis Sacramenti genuflexus in cornu Epistola & a illud incensat. Ministri cum aliquid porrigitur Celebranti, in hac Missa b non osculantur eius manus, neque rem, quæ porrigitur.

Credentia vel nulla, vel simplex cum linteo breui, & candelis accensis, super eam.

x Non incensatur Altare. tradit Durand. lib.7. cap. 34. quia in veteri lego, inquit, prohibitum fuit oleum, & thus pro peccato offerri. mors autem est pena peccati. parcus igitur in hac Missa thus adhibetur, dum semel tantum incensatur Altare post oblata, & solus celebrans, non alijs.

y Nec benedicitur. &c. Octo hæc manifeste indicant solemnitatem, & lætitiam, quando fiunt in Missa.

z Oblata, &c. Incensantur oblata, & præparentur ad consecrationem, & cum

ijs Altare; quod etiam obseruatur in Paracœ. Subdiaconus ministrat a sinistris Celebranti, & in oblitorum incensatione, & in ablutione manuum cum Diacono ministrat mappam ad tergendas Celebrantis manus.

a Illud incensat. Cum non teneat Subdiaconus patenam, quæ solemnitatis indicium est, debet incensare Sacramentum in eiusdem elevatione, ut à digniore ministro non impedito id fiat, & statim surgit stans in medio, ut alias.

b Nunquam osculantur. &c. Oscula omnia, quæ suavitatem denotant, omitti debent ex prædicta Alcuini Regula.

3 Si distribuenda sunt c Candelæ, distribuantur post Epistolam, & accendantur d ad Euangelium, ad elevationem Sacramenti, & post Missam, dum fit Absolutio. e Si habendus est sermo, habeatur finita Missa ante Absolutionem.

c Candela. Faces in exequijs Defunctorum, in vſu fuere, etiam in exequijs Beatae Virginis Deiparæ, ex Nicephoro libro 2. cap. 22. in funere Cypr. ex Actis Pontij, & circa funus Constantini testatur Euseb. lib. 4. in eius vita cap. 66. ad significandum animas viuere, & defunctos filios lucis esse. lege Durant. lib. primo, de rit. cap. 23. Ex cera communis d. berent esse, ex Cæmon. Episc. libro 2 cap. 11. quæ luctum indicare videtur.

d Ad Euangelium, &c. Rite ardant ad Euangelium, quo geniti sunt Defuncti; item ad elevationem Sacramenti, quo enutriti fuerunt; & ad Absolutionem, qua in cœlos euehi eosdem desideramus.

qui autem ferunt intorticia ad elevationem, non discedant, nisi peracta communione; quia non est eo casu standum ab aliquo, ut supra diximus in Missa festiua: & eodem modo candela clero accensæ ardeant usque ad communionem: arguento à simili sumpto in Purific. Festo B. M. nam variæ Rubricæ se inuicem declarat, & eadem est ratio utробique in venerationem Sacramenti.

e Si habendus est sermo, &c. Orationes habebantur suæbres, ex Theodor. libr. 2. Hist. Eccles. c. 14. & Niceph. libr. 12. c. 11. & alijs apud Durantum loco cit. sed extra Missam, quia non sunt Homiliae Euangelijs post ipsum habenda.

4 Finita Missa, si facienda est f Absolutio, Celebrans retrahit se ad cornu Epistola, ubi exiuntur Casula, & deposito Manipulo, g accipit Pluviale nigrum. Subdiaconus medius inter duos Acolythos h cum candelabris accensis i desertus Crucem, sicut in processionibus, i præcedentibus duobus alijs Acolythis, uno cum Gauant. Rubr. Miss.

K Thu-

*T*huribulo & naucula incensi, alio cum vase aqua benedicta & asperforio: sequitur Celebrans, facta ypnus Altari reverentia, & Diaconus à sinistris eius. Subdiaconus cum Crucis stitu se ad pedes tumuli seu lectica mortuorum contra Altare, medius inter dictos Acolythos tenentes luminaria: in Celebrans vero ex alia parte in capite loci inter Altare & tumulum, n aliquantulum versus oponit Epistola, ita ut Crucem Subdiaconi respiciat: à sinistris eius Diaconus, & prope eum aliis duo Acolythi deferentes Thuribulum, & vas aqua benedicta. Interim cantatur Resp. *Liber a me Domine*, & circa illius finem Celebrans ponit incensum in Thuribulum, benedicens illud more solito, ministrante Diacono nauculam; & finito, *Kyrie eleison*, incipit intelligibili voce, *Pater noster*, & secrete prosequendo reliqua, accipit asperforium de manu Diaconi, & facta Altari reverentia, comitante eodem Diacono a dextris, & tenente fimbriam anteriorem Pluvialis, circuens tumulum aspergit illum aqua benedicta, ter à parte dextera, & ter à sinistra, cum transit ante Crucem, profunde inclinat, Diaconus vero genuflectit; postea de manu eiusdem Diaconi accipit Thuribulum, & eodem modo, quo aspergat, incensat. Et rediens ad pristinum locum, Diacono tenente librum, o iunctis manibus dicit.

f. Absolutio. Orabatur post Missam circa Defuncti cadaver, teste *Sancto Dioris* de *Eccles. Hierarch.* & *Victore Uticensi*. *libr. 2. de persecut. Vandala*, & hæc solemnis Oratio ita dicta à Victore, à nostris dicitur *Absolutio*. *vtraque enim* locum habet post Missam.

g. Accipit Pluviale nigrum. * Ante sermonem accipit, si habendus est. *Ceremon. Episc. lib. 2. cap. 11. Quo deficiente* maneat in Alba & Stola in modum Crucis ante pectus. *part. 1. tit. 19. num. 4. pag. 53.* deponant & Ministri Manipulum, ut in simili casu *Ceremon. Episc. tradit libro 2. cap. 17.*

h. Cum candelabris accensis. Ad honorem Crucifixi afferuntur candelabra cum cereis.

i. Desert Crucem, sicut in Processionibus. A Subdiacono desertur, sicut de Cruce Papali scribit *Anastas. in Leone IV. vbi* significat, ritum esse antiquorem. facies autem Crucifixi versa sit ante Subdiaconum, ita ut terga vertat eidem Subdiacono, ut diximus loco nunc citato numero 3. & salsa allata pag. 52. Imo vero ex hac Rubrica apertissime ritus hic colligitur, nam Celebrans Crucem, & faciem Subdiaconi eam gestantis respicit & consequenter Crucifixi imaginem id est Celebrans conspicit, cui dum transit, inclinat: & imago Crucifixi terga vertit

Subdiacono.

l. Precedentibus duobus alijs Acolythis, &c. Thuriferarij locus est ante Crucem, semper, quasi sternens odore viam Crucifixo sequenti. Hinc etiam collige faciem Crucifixi respicere terga praeventis Thuriferarij.

Alter cum aqua benedicta pariter cum eo procedit, quia in exequijs Defunctorum Thus & Aquæ benedictæ sunt correlative.

Incenso Thure Defunctos honorari debere, probat *Baron. ann. 34 num. 312.* ex *Actis Synodi Calcedonien.* Aqua vero benedicta aspergi docet *Durand. supra cap. 35.* non ad tollenda peccata venialia, sed ut omnis imirundorum spirituum præsentia arceatur: sunt etiam incensationes ad eosdem expellendos, ex *Innocent. III. libro 2. de myst. Missa* cap. 17. & ad pellendum odorem malum Defunctorum, ex *Beletho* cap. 161. & vt ostendatur, quod Defunctus Deo obtulit se in odorem honorum operum; seu, quod Defunctis pro sit oratio, quæ est veluti incensum, *Psalm. 140.* denique tam incensatio, quam aspersio adhibentur insignum societatis & communionis Sacramentorum, quam nobiscum habuerunt Defuncti, dum vixerunt, vnde & *Dionys.* tradit, quod antiquitus viui mortuos oscularabantur in signum unitatis, quam cum ipsis

ipsis habuerunt; vel in ordine ad Deum, per hæc talia Deo in Defunctis reverentiam exhibemus, quorum membra credimus fuisse tempia Spiritus Sancti, Durand. loc. cit.

Dubitatur aliqui: An benedicatur incensum, quo immeidate adolentur Defuncti? nam in antiquotibus Missalibus nihil prescribitur, neque in modernis Ceremoniis Episcoporum, & Rituali Parochorum: at in Missali recognito aperte iubetur hoc loco ijs verbis: *benedicens illud more solito*: quod triplici decreto est fundamento primo, auctoritate Ceremoni. Pap. lib. 1. sectio. 15. cap. 1. vbi expresse iubetur benedici incensum pro adolendis Defunctis, & adduntur verba: *Ab illo benedicaris, &cet.* Deinde ex *Innoc. III. supr. cit.* incensatio hæc fit præcipue ad expellendos Dæmones; quæ ratio connotat benedictionem thuris, & thuribuli, ex *Durant. lib. 1. de rit. c. 9. numer. 9.* Demum non aqua simplici, sed benedicta Defunctos aspergimus: ergo etiam thure benedicto erunt incensandi: libri vero in oppositum citati non negant, sed vel omittunt, vel supponunt tanquam vñstratum.

in *Celebrans ex alia parte.* * Dum descendit, habeat birretum in capite, ex Ceremon. Episc. lib. 2. cap. 1. vbi agitur de Canonieis ad lecticam mortuorum. Deinde capite detecto se sistit, ut in Rubrica, ex Ceremon. Pap. libr. 1. sect. 15. cap. 1. non ad caput lectice imaginarium Defuncti, quod variari contingit in Sacer-

dotibus, & alijs. nam Sacerdotis caput versus Altare esse debet, aliorum vero pedes versus Altare, ut dicitur in *Rituali Romano de Exequijs*; sed Celebrans debet esse semper inter Altare, & tumulum, seu lecticam mortuorum, absente corpore; Subdiaconus contra Altare ad pedes lecticæ, seu tumuli, præsente vero corpore seruatur *Rituale* citatum.

n. *Aliquantum versus cornu Epistola.* Neterga directe vertat Altari, & ut orans Sacerdos vicinior sit Altari.

o. *Iunctis manibus* dicit. Extra Missam dicuntur semper Orationes manibus iunctis: ille namque ritus est Missatum proprius, extendendi scilicet manus, ut supra diximus, initio Missæ. Oratio vero *Absolue*, communiter dicitur; unde & *Absolutio* vocatur, sed potest etiam dici *Oratio Missæ*, ut in *Rituali Romano* præscribitur. quod conuenit præsertim in die Commemor. omnium Defunctorum, & quando sunt exequiæ Prælatorum. *Marcellus* tamen in suo *Ceremo. Papali*, lib. 2. cap. 35. constanter habet in *Absolutione* Prælatorum Orationem, *Absolue*: quod mihi magis placet, addito dignitatis titulo, quam habebat Defunctus, nomini eiusdem.

* Dum fit *Absolutio*, si eleuetur Sacramentum in aliquo altari, neque celebrans, neque Ministri debent genuflectere, ne sacra interrumpatur actio: & rectius fieret, si in ea elevatione pulsatio campanulae omitteretur à ministro.

* *Deinde Celebrans faciens Crucem manu dextera super tumulum dicit, Requiem eternam, &c.*

Et reliqua, ut in Missali. Cantores dicunt: *Requiescant*: licet pro vno fiat Absolue. & præcedente Cruce redditur in Sacristiam.

* De his, quæ addenda sunt in Missa, quæ celebratur ad Altare, in quo expositum est Sanctissimum Sacramentum. XIV.

Desideratur hic titulus in Rubricis loco, ne desideretur amplius in hisce Missalibus a multis; de quo hoc Commentarij, sed in *Cerem. Episc. lib. 1. cap. 12.*

cap. 1. 2 optime monemur ex antiquorum documentis, ut abstineamus à Missa celebranda coram Sacramento, etiam in suo Tabernaculo occluso. quod si ferat necessitas, vel sua deat alia iusta causa, pura, infra octauam Corporis Christi, & Romæ in fine publicæ orationis 40. Horarum: eo casu genuflexiones omnes & actus reverentiales debiti diligenter sunt obseruandi; quos varijs in libris Ritualibus præscriptos, & sparsim, hoc loco colligimus.

1. 2 In primis igitur illud est notandum, quod pro exponendo Sacramento in Altari pro initia 40. Horarum, vel spirituallium exercitationum, cantari debet Missa votiva de Sacramento, quæ habetur circa finem Missalis, non autem festiva Corporis Christi (nisi infra octauam eiusdem Festi casus accideret) & tempore Paschali addendum erit, *Alleluia*, vt fit in alijs Votiviis Missis.

3 Dicitur vna tantum oratio, cum *Gloria*, *Credo*, & Præfatione de Natiuitate, quia solet esse publica causa: non autem priuatis Missis hæc conueniunt.

4 Si vero accidat in Festo primæ, vel secundæ classis, sive in Dominica priuilegiata primæ, vel secundæ classis, tunc in Collegiatis vel duæ cantentur Missæ, altera de Festo, seu Dominica post Tertiā, altera Votiva de Sacramento post Nonam, vel vna cantetur de die cum commemoratione Sanctissimi Sacramenti; quod Romæ fit in Capella Papæ in prima Dominica Adventus, & in alijs diebus Festis solemnibus in Ecclesijs maioribus Vrbis.

5 In ingressu Celebrantis & Ministrorum ad Altare, in quo patet Sacramentum, omnes debent genuflectere in plano capellæ vtroque genu. Facta vero confessione, ascendunt ad Altare, ubi deinceps genuflectunt vnico genu, vt expeditiores sint; & Celebrans dicit: *Oramus te Domine*, vt alias.

6 Incensatio Altaris fit de more, stante Sacerdote, dum benedicit incensum; quod item de more benedicitur; ex *Ceremoni. Episcopo libro 1. cap. 23.* quia Alta-

re, & Celebrans etiam thurificati debent. Pro Cruce quæ adesse non debet, incensatur Sacramentum à celebrante super altiore Altaris gradum cum Ministris genuflexo. neque Diaconus osculari quicquam debet in hac Missa, quod tradi debeat Celebranti; neque manus item Celebrantis in traditione rerum ob apertam præsentiam Sanctissimi Sacramenti: quod expresse dicitur in *Ceremonial. Episcop. libro 2. cap. 33. absque osculo, inquit, cochlearis, & manus: quicquid contra scripsit recentior inclinat autem celebrans genuflexus caput suum profunde; ante & post incensationem Sacramenti.*

7 Cum incensandus est Celebrans, redditio Thuribulo in cornu Epistolæ, vt moris est, descendit, & sistit se apud idem cornu facie versa ad populum, aduertens, ne, dum mouet se, terga vertat Sacramento, & ibi à Diacono è contra stante in plano capellæ incensatur. quod erit quoque obseruandum in altera incensatione ad offertorium, & ibidem lauabit manus. eadem enim est ratio exeundi extra Altare, tam pro incensatione, quam pro ablutione manuum Celebrantis; & vtrumque seruatur in Urbe.

8 Accedens ad medium Altaris, & recedens à medio, vel transiens ante medium toties, quoties, semper genuflectit celebrans vnico genu: quod & Ministri obseruant.

9 Conuertens se ad populum dicturus, *Dominus vobiscum*, seu alia: facta genuflexione post osculum Altaris, sistit se rebus versus ad Euangeliij cornu; tum facta iterum genuflexione in medio redit ad librum, seu Altare.

10 Diaconus, & Subdiaconus non omittunt tamen osculum manus celebrantis in fine Epistolæ, & ante Euangeliū, quod alias fit de more.

11 Si concionandum est à celebrante, fiat ab eo stante in cornu Euangeliij, & aperto capite. ministri ad eius dexteram stabunt extra cornu Euangeliij.

12 In

12 In incensatione oblatorum benedic incensum de more, & sine genuflexione incensat oblata: tum genuflexus super altiore gradum, ut supra, incensat Sacramentum, ut initio Missæ. Diaconus non amouet Calicem de medio, quia nullum est periculum effusionis eius.

13 Dicitur, *Orate fratres, à Celebrante, vbi, Dominus vobiscum*: sed non perficitur circulus, ut habetur in Missali feria 6. *Parasceues*: rursusque genuflectitur, quia reditur ad medium.

14 Reliqua usque ad communionem inclusiue sunt, ut in alijs Missis: à communione ad finem Missæ sunt genuflexiones, & conuersiones ad populum, ut num. 8. & 9. dictum est.

15 In benedictione populo danda, dicto: *Omnipotens Deus*: genuflectit celebrans, & in latere Euangeliū benedicit. non perficit circulum, neque in medio genuflectit, sed in eodem latere conuersus statim ad altare signat librum, seu Tabellam Euangeliū ultimi, non altare, quāuis Sacramentum esset altius Altari; est enim ac si esset in Altari.

16 Recedit cum Ministris ab Altari, cum genuflexione in plano capellæ utroque genu facta: vel, si facienda est Pro-

cessio, pro fine orationis publicæ, facta prope Altare genuflexione in medio, descendit extra cornu Epistola, vbi depositis manipulis à se, & à Ministris, cum casula, induit celebrans pluuiale, & cætera facit quæ ad Processionem spectant, de qua nos *infra parte 4. titul. 12. numero 3. & sequentibus*: quibus illud hoc loco adde, incensandum esse prius Sacramentum, quām deponatur de loco suo super Altare, si imponendus est orationi finis.

17 In Missa priuata, quæ tamen quām parciissime celebranda erit in Altari, in quo sacra Eucharistia est exposita, eadem obseruari debent, quæ supra diximus, demptis ijs quæ sunt propria solemnis Missæ.

18 Neque illud omittatur, quod præscriptissimus de manuum ablutione extra Altare. quidam sumunt ablutionem digitorum, antequam redeant ad medium Altaris, ad maiorem erga Sacramentum reuerentiam: sed non video irreuerentiam in sumenda purificatione Calicis in medio Altaris, erga neque digitorum. quare placet ex communioni vnu ritus communis omnibus Missis.

Ordo Missæ, & partium eiusdem additio iuxta ordinem temporum. XV.

HAec tenus ordinem totius Missæ examinaimus, secundum quem Missa celebratur. Nunc quām breuissime videamus, quo ordine aucta sit eadem Missa ab initio nascentis Ecclesiæ ad hodiernum usque diem, ordine temporum seruato; si de Liturgia S. Petri fortasse dubites, quām Lindanus defendit (quo casu tota esset à Sancto Petro). Successores autem Decretis firmarunt eandem per partes. Præterea eiusdem Missæ Misticam expositionem, ex antiquis Interpretibus hauriamus, eam nimurum, quæ aptius Domini Nostri Iesu Christi vitam, Actiones, & Passiones ordinatæ Gauant. Rubr. Miss.

repræsentat. Postremo Canonis litteralem sensum in quibusdam verbis non ita facilem aperiamus.

1 Ex dictis igitur, initio Ecclesiæ, Missa constabat Consecratione tantum, & Oratione Dominica, ut probauimus ex *Sанcto Gregorio*, pag. 127.

2 Ab Apostolis, & successoribus Apostolorum addita sunt Epistola, & Euangeliū, pag. 26. & 29.

3 Tum principium Canonis à Clemente fuit additum, qui & dici iussit, Dominus vobiscum, pag. 114. & 16.

4 Communicantes: à Lino, vel Siricio, pag. 118.

K 3 s Qui

5 Qui pridie, usque ad verba consecrationis: Vnde & memores &c. aquam item cum vino adhiberi iussit Alexander, pag. 118. 108.

6 Sanctus, Sanctus, Sanctus, à Sexto, pag. 34.

7 Hymnus Angelicus à Telesphoro. Item & Tractus. pag. 18. & 28.

8 Orate Fratres, ante Soterum, Alij Leonii tribuunt. pag. 109.

9 Confessio ante Missam à Pontiano, Alij à Damaso. pag. 90.

10 Symbolum post Euangelium à Sancto Marco; sed, quod hodie legitur, Damasus decreuit legi, qui & Gloria Patri, in Missa addidit. pag. 30. & 18.

11 Pax Domini sit semper, &c. ab Innocent. I. pag. 128.

12 Introitus Missæ ex Psalmis, à Cœlestino. Item Tractus, & Graduale. pag. 16. 26. & 28.

13 Præfationes, Hanc igitur oblationem, &c. In Canone, Sanctum Sacrificium, &c. Ite Missa est, Benedicamus Domino, à Leone I. pag. 34. 118. & 123. & 37.

14 Canonem ordinasse dicitur, Gradualia, & Præfationes addidisse Gelasius, pag. 35. 27. & 34.

15 Kyrie eleison, Orationes, Alleluia, Offertorium, Communio; in Canone, Diesque nostros in tua pace disponas: &c. Præceptis salutaribus, Libernos, &c. & tota Missa melius ordinata fuit à Gregorio Primo.

16 Agnus Dei a Sergio. pag. 128.

17 Sequentia à Nicolao. pag. 27.

Secuti vero sumus in hac re Chronologiam Bellarmini.

Alij Sancti Patres addidere alia ap. probata deinde à Summis Pontificibus, vti par est credere, hoc ordine temporum.

1 Benedictus, qui venit in nomine Domini, à Sancto Ignatio. pag. 34.

2 Domine non sum dignus, &c. tempore Origenis. pag. 130.

3 Finis Hymni Angelici ab Hilario Pictau. pag. 18.

4 Benedictio populi in fine, ætate Sancti Hieronymi. pag. 38.

5 Quod ore sumplimus Domine, &c. ante Ordinem Romanum. pag. 131.

6 Domine IESV Christe, Fili Dei viui, &c. Placeat, &c. ante Microlog. pag. 132. & 140.

Reliqua tandem Pij V. auctoritate sunt communia.

Græcorum autem Missa fuit longior, quam Latina; hæc ipsa tempore Sancti Augustini longior erat, quam hodie; vel quia in Introitu totum Psalterium dicebatur; vel quia Epitola, & Euangelij lectio esset longior; vel quia in Festis cantarentur singulæ; certum est, quod obsequimoniam populorum breuior est facta, vt colligit Baron. Anno 418. ex eodem August. serm. 251. de tempore. Breuior est etiam Romana Missa, quam Ambrosiana; quia Mediolanenses præcis Græcorum vestigijs firmius inhæserunt; quod notat Lindanus ad Liturgiam S. Petri.

Mystica Expositio Missæ, secundum ordinem totius Vitæ Christi, quam repræsentat. XVI.

Exposuerunt quamplurimi mysteria Missæ, & suo quisque iudicio, & arbitratu, ita vt nondum inuenierim auctorem, quem omnino sequar, ab initio Missæ usque ad finem eiusdem, certa, & ordinata serie, vel Passionis, vel totius vitæ Christi. quare a pluribus excerptam, quæ in unum coacta, & ex-

quisite ordinata, ecclesiasticum lectorem fortasse delectabunt: non tamen minutissima quæque persequar, quæ tedium esse possent; neque singula omnia mysticum habent sensum.

1 Procedit igitur, tam in Missa priuata, quam in soleimni, Sacerdos ad Altare de Sacristia. hic admirare Verbum diuinum

diuinum passioni destinatū, quod egreditur de finu Patris. Thuriferarius cum Thuribulo fumigante significat naturam humanam orantem Deum pro redemptione mundi. Duo Acolyti Legem, & Prophetas; Subdiaconus, & Diaconus Sanctos Patres vicinos Natiuitati Christi, qui parant viam Domino. *Hac Hugo Vict. in spec. cap. 7.*

2 Inclinat se ante Altare Sacerdos, & facit *confessionem*, o exinanitio Diuini Verbi, quod formam serui accepit in similitudinem carnis peccati. *Durand. lib. 4. cap. 7.*

3 In *Introitu* cum versu *geminato*, laude Trinitatis, & osculo primo Altaris, audi iterata desideria, & voces Sanctorum Patrum antiquorum: *Osculetur me osculo oris sui: & Veni Domine, &c. ex Sancto Germano in Theoria.* & cum incensatur Altare, memento incensi, hoc est, orationis Christi pro nobis in utero materno. Thuribulum enim Christum denotat, *ex Augustino homil. 6. in Apocal.* & nos supra pag. 93. *diximus cum Innoc. III.*

4 Inculcatur, *Kyrie eleison*, idest, Domine miserere. *ut Isai. 33. Domine, miserere nostri: te enim expectauimus. Innocent. lib. 3. cap. 19.* contra nouem genera peccatorum, *Originale, Mortale, Veniale, Cordis, Oris, Operis; Infirmitatis, Ignorantiae, Malitia;* & ideo dicitur *noues.*

5 *Gloria in excelsis Deo, &c.* Ecce Christus natus, & gaudentes Angeli cantant. *Innocent. capit. 20.* Signum crucis in fine Hymni significare Circumcisio nem Christi, docet Melchior Huelamus. Dominus Vobiscum, hoc loco indicat apparitionem Magis factam, *ex Praxi spirituali Principissæ Parmensis.*

6 In cornu Epistolæ sit initium Missæ, vbi & *Orationes* dicuntur. Cerne Christum primo ad Iudeos missum, quorum reliquæ in fine mundi saluabuntur; unde & Missæ finis ibidem habetur, vbi & initium. *Durand. libro 4. cap. 15.* Oratio significat Præsentatiō nem Christi in

Templo, ex Praxi præfata spirituali. Orat autem Christus, & in precibus est totus ab infantia, *ex Hugone de quibusdam ad Missam spect. libro secundo cap. 16.* usque ad prædicationem Ioannis, quæ significatur in Epistola, ut mox dicetur.

7 *Ad Epistolam cantandam à Subdiacono*, vnu sūm comitatur Acolythus, quia Ioannem pauci sunt sequuti. *Innocentius III. libro 2. cap. 29.* modo legitur de antiquo, modo de testamento nostro; quia Ioannes ad utrumque spectat, *ex Rupert. libro 1. cap. 32.* finita Epistola, osculatur Subdiaconus manum Celebrantis, quia Ioannes ad Christum discipulos tandem destinauit: & sicut Christus laudauit Ioannem, ita Sacerdos benedit Subdiacono, *Innocent. ibidem cap. 30.* clauso libro accedit Subdiaconus, quia in lege, quam prædicabat Ioannes, cludebatur adhuc Christus, quem respicit, dum contra Altare cantat Epistolam, *Durand. cap. 16. & seq.*

8 *Graduale ad pœnitentiæ respicit lamentum*, *Rupert. libro primo capit. 34.* & conuersi ad pœnitentiam à Ioanne prædicatam gemunt. Dicitur à gradibus Graduale, quo significatur ascensio Discipulorum Christi vocatorum per gradus post Ioannis prædicationem. *Alleluia*, consolationis est post luctum pœnitentiæ: gaudebant autem discipuli in noua conuerlatione Christi. *Tractus eiusdem rationis est cum Graduali: & Sequentia, seu iubilatio, est idem cum Alleluia, ut aliæ docuimus. Hac habet Innocentius III. supra cap. 31.*

9 Succedit *Euangelium* in parte Altaris altera, quia Gentibus fit communis Christi doctrina. liber de Altari sumitur, quia de Sion exiuit lex noua, & verbum Christi de Hierusalem, quoniam autem misit Apostolos etiam tunc temporis prædicare regnum Dei, ideo benedictio, missio, & osculum manus præcedunt. Thuriferarius cum thuribulo bonum odorem virtutum Christi

euangelizantis, & Acolyti cum cereis accensis fulgentissimum lumen doctrinæ Christi designant, sive lumina miraculorum eiusdem Christi, sive quia binos mittebat ante faciem suam, quo erat ipse venturus: Subdiaconus ut minister, vel auditor, benè doctus tandem refert librum Euangelij ad Celebrantem, vti ad Christum, cuius est colligere fructus predicationis suæ, cui & in gratiaru actionem thus adoletur à Diacono, quæ omnia fusius *Innocentius*. *Tertius a cap. 35. ad cap. 48. lib. 2.*

10 In *Symbolo fidei* professio manifesta est, & doctrinæ sequela, quæ in discipulis Christi, præsertim ad eiusdem prædicationem effulgit. nam multi crediderunt in eum. *Durand. ca. 25.* & Gentiles per Philippum & Andream dueti sunt ad Christum, appropinquante iam Passione, in *Offertorio*. *Innocent. cap. 52.*

11 *Offertorium* significat votum fidei à Gentilibus oblatum Christo inter prædicationem, & passionem, quod admiratus est in Centurione, & Cananæa. *Innocent. III. cap. 52.* quo cantato, ecce silentium, in quo appropinquante passione significatur latibulum Christi, qui in palam non ambulabat, *Idem cap. 54.* *Vellum* amouetur à Calice, ut Calix videatur à populo, quia nunc manifeste in Missa passio Christi representatur: unde, & finita eiusdem representatione, quæ accidit, vt dicemus, circa Communionem, Velo rursus velatur Calix, ne videatur, vt prius, sed undequeque occultetur. Ministri præparant oblatæ, & circa eadem crucis signa fiunt, quia Concilium fecerunt Hebræi, vt eum morti traderent. *Patena* partim absconditur sub Corporali, seu velatur in manu Subdiaconi; quia patentia corda discipulorum in fide titubant, & deficiunt. *Idem cap. 59.* exprimit *Incensatio oblitorum*, effusionem vnguenti ante sex dies Paschæ, cuius odore repleta est domus; & ideo incensantur omnes. *Idem cap. 57.*

12 *Præfatio* quid aliud designat, nisi triumphum Christi in die Palmatum?

in quo tūm Angeli, tūm Hebræorum pueri cantabant *Osanna*: *Benedictus qui venit*, &cet. *Innocentius libro 2. cap. 61.*

13 *Canon*, inquit *Microlog. de Ecclesi obseru. cap. 16.* Dominicæ Passionis potissimum est commemoratio. & Primo quidem secreto dicitur, ad indicandum, Deum vere esse absconditum in hoc mysterio; tum postremis diebus Christum cum solis discipulis conuersantem. Latibulum Christi à Iudeis hoc loco significari, ait *Innocentius Tertius lib. 3. cap. 1.* Tres cruces, quæ primo fiunt super oblatæ, denotant tres traditiones Christi ad mortem, à Deo Patre, à Iude, & à Iudeis, qui Pilato eum tradiderunt. *Idem cap. 3.* In alijs quinque crucibus post, *Hanc igitur oblationem, &c.* Venditio Christi exprimitur: in primis tribus, Venditionis pretium, quod ter decem denarijs constat: vel tres emptores intellige, Sacerdotes, Scribas, Pharisæos: in alijs duabus Venditorem, & Venditum, *Idem c. 12.* vel in his quinque crucibus latet Historia à die Palmatum ad mortem Christi, per dies quinque. *Tielman. c. 43.*

14 *Consecratio*. repræsentat Cœnam Dominicam, *Innocent. libro quarto cap. 6.* vbi benedictiones Hostiæ & Calicis significant, & repræsentant, non crucifixionem, sed præsignationem passionis Christi factam in ipsa Cœna: *S. Tho. 3. part. quæst. 83. art. 6.* vel quod pro duobus populis fit passiurus, *ex Amalar. lib. 3. capit. 24.* vel quia redimenda sunt anima & corpus nostrum per passionem Christi, *Alexan. Alen. 4. part. quæst. 33.* Ideoque duplex fit signum crucis, semel super Hostiam, semel super Calicem.

15 *Eleuatio* vero Hostiæ; & Calicis anticipatam Crucis, & Christi in ea Crucifixi eleuationem significat, *ex Sancto Germano in Theoria rerum Ecclesiast.* non actionem crucifixionis Christi, de qua infra suo loco, sed memoriam passionis Christi & mortis eiusdem in hoc Sacramento statim esse faciendam. *hac, inquit,*

inquit, quotiescumque feceritis, in mei memoriam facietis: hoc est, mortem Domini annunciatum. quam eleuationem in hoc anticipato sensu (quod bene nota) comitantur ferè statim quinque cruces ad ea verba: *Hostiam puram, &c. ad memora*ndā quinque vulnera Christi in Cruce accepta; Stephan. Eduens. de Sacr. Alt. cap. 17.

16 Cæterum prosequendo Historiam, peracta Cœna, & consecratione Christus procedit in horto ad orandum Patrem: & Sacerdos inclinans dicit, *Supplices te rogamus, &c.* affuit confortans Angelus; & nos addimus, *iube haec perferri per manus S. Angeli, Vualden. tom. 3. tit. 4. c. 29. num. 5.* osculum quod sequitur Altaris hoc loco, opponitur osculo Iudei in horto, tres crucis adduntur, vel ad notandas tres illusiones Christi, à Pontificibus, Herode, Pilato factas, ex Alber. Mag. vel Vincula, Flagella, Coronam spinam, ex Innocen. sup. cap. 5.

17 Dicto, *Nobis quoque peccatoribus, peccatum percutitur.* Dicerem hoc loco. illud designari (per antiphrasim) vt nobis fiat in salutem, quod Hebræi impij insuam perniciem exclamauere: *sanguis eius super nos, & super filios nostros.* Verum Innocentius, & alijs explicant de Latrone, & Centurione confitentibus Christum verum Deum: sed hoc perturbat ordinem historiae, vt patet.

18 In sequentibus tribus crucibus, San-
ctificas, viuificas, &c. iecole crucifixionem Christi, qui hora tertia apud Marcum, linguis Iudeorum Crucis est affixus, *tolle, tolle, &c.* Innoc. lib. 5. cap. 9. in alijs autem tribus, ad ea, *Per ipsum, cum ipso & in ipso,* attende crucifixionem hora sexta, manibus Gentium; & in duabus sequentibus, *est tibi Deo Patri, &c.* et diuisionem animæ à corpore Christi, Innocentius Tertius ibidem, fuit autem hæc duæ crucis extra Calicem, quia hæc separatio facta est, non ex violentia passionis, & Calicis, sed ex potestate propriæ voluntatis Christi; Rub. lib. 2. cap. 75. idem ferè docet Innocen. III. loco citato. Item in primis tribus, *Per ipsum, &c.* memorare trinam

orationem Christi in Cruce. Primam Pater ignosce illis, &c. Alteram, Deus, Deus meus, vt quid dereliquisti me? Tertiam, Pater in manus tuas commendō spiritum meum, quam trinam orationem obseruat S. Thom. vbi supra.

19 His valde consona Titelm. addit c. 48. in primis tribus crucib. notari tres horas, quibus vixit in Cruce: in alijs tribus, Calice detecto, tres alias, quibus mortuus pependit: in duabus extra Calicem emissionem sanguinis & aquæ è latere; & inter hæc crucis Vulum Templi scissum significatur, cum amouetur de Calice palla; & quadrant historico ordini.

20 Eleuatur Calix cum Hostia; & statim deponitur in iis verbis: *Omnis honor, & gloria,* ad denotandam depositionem Christi de Cruce, & eiusdem Sepulcrum Stephan. Eduens. loco citato. & sicuti omnium sententia, Calix hoc loco operitur palla, non vt haec tenus ad cautelam, sed ad mysterium; ita in Palla designatur lapis ad ostium monumenti, Innocen. lib. 5. cap. 10. vel Corpus Christi inuolutum Syndone à Iosepho, vt cōtemplatur Durand. cap. 46. Celebrans enim & Diaconus hic tangunt Calicem simul, innuentes ministerium duorum; Nicodemi quidem Celebrans, Iosephi vero Diaconus; quia Ioseph inuoluit Syndone Corpus, & Diaconus tangens Calicem eundem palla cooperit. Rubeus libro 2. cap. 66.

21 Recedit Diaconus à facie celebrantis, vti à monumento recesserunt Nicodemus, & Ioseph. Dicitur alta voce, *Per omnia facula sacerdotum:* quia clamauit Centurio, & clamor factus est à mulieribus, ex Stephan. Eduen. loco cit. cap. 17. quos clamores continuari dicit usque ad finem Orationis Dominicæ, Titelm. cap. 51. Vel, vt colligamus ultima Christi verba, statim additur *Oratio Dominicæ,* quæ constat septem petitionibus, in honorem septem verborum Christi in Cruce. Durand. c. 35. & 47.

22 Subdiaconus & Diaconus ministrat patenam apertam; & ecce mulieres cordibus patentibus valde mane ad monumen-

numentum pergunt. *Innocent. lib. 6. cap. 1.* Additur sub silentio; *Liber a nos quæsumus*, vt videoas liberatos SS. Patres a Limbo, ad quem secreto descendit anima Christi. *Durand. c. 49.* ubi notat etiam, nominari tres tantum Apostolos, ob triduum mortis indicandum: & sub silentio dicitur. de quo *Luc. 23.* *Sabbato*, inquit, siluerunt. *Innocent. III. lib. 5. c. xlii.*

23 *Osculum patene* significat, quod Christus impleturus erat ferè statim desiderium mulierum. *Idem lib. 6. c. 1.* vnde statim amouetur Palla a Calice, sicuti lapis ab Angelo ab ostio monumenti. ergo resurrexit Dominus inuisibiliter. *Innocent. ibidem cap. 2.*

24 *Frangitur Hostia*; quia in fractione panis cognitus fuit Christus resuscitatus. *Innocent. lib. 6. cap. 2.* & in tribus Hostiæ partibus agnosce cum *S. Tho. 3. p. q. 83. ar. 5.* distinctionem corporis mystici Christi; vel distributionem gratiarum eius post resurrectionem. Corpus enim mysticum Christi tres partes habet Caput, id est, Christum ipsum gloriosum, in dextera Sacerdotis, nec sinistri quicquam amplius habet: Sanctos iam ab ipso beatificatos, qui in altera manu, quæ extra Calicem est, denotantur. *Innocent. ibidem cap. 3.* reliqua membra, passionibus adhuc obnoxia, in Ecclesia militante, adumbrantur in particula in Calicem dimissa. *Steph. Eduens. de Sacram. Alt. c. 18.* Alij multa alia sunt meditati hoc loco: sed hæc ad rem nostram magis.

25 Itaque *immissio particulae* in Calicem cum commixtione significat Resurrectionem Christi, ex *Amalar. libro 3. cap. 31.* vel est confessio Resurrectionis Dominicæ, in qua Corpus & Sanguis & anima vnta sunt. *Microl. cap. 20.* tres cruces cum particula supra Calicem, vel admonent de triduo mortis, *S. Thom. loco cit. art. 6.* vel trium mulierum aduentum indicant ad ostium monumenti qua tertiū Crucifixum, *Innoc. supr. cap. 2.* vel ex eodem, virtutem totius Trinitatis demonstrant in Christi miraculosa Resurrectione. Item cruces sunt ad quatuor labia Calicis, quia ad quatuor mundi partes

pertingit Resurrectio Christi, *S. Germ. vbi supra.*

26 Eleuetur hoc loco vox, & dicatur, *Pax Domini sit semper vobis cum. nam*, Pax vobis, dictum est à Christo resuscitato discipulis suis, *Microl. c. 20.* & bonum significat Resurrectionis nuncium, *Rupert. libro 2. cap. 16.* Hinc fit, vt in Misa etiam de luctu, omnes ad hæc verba surgant, ob mysterium scilicet Resurrectionis Christi, quæ significatur in hoc ritu, & verbis præcisissimis. & est communis expositio.

27 Quid vero, *Agnes Dei*? operto Calice cum palla dicitur ter ad tollēda peccata. & nonne vides: ianuis clausis, ingressum ad Apostolos Christum eisdem dicetem: *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis?* *Innocentius ibid. c. 4.* cum *Durando c. 41.* qui de Calice recto, ianuisque clausis edisserit in hunc sensum.

28 *Fit Communio*, & Cleri, & populi, quia Christus comedens cum Apostolis, sumens reliquias dedit eis, *Microl. supra.* Dicitur Versus, *Communio*, qui lætitiae, vt docuimus, est Symbolum; quia gauis sunt discipuli viro Domino. *Innocent. c. 10.*

29 Postea dicitur *Oratio*, extensis manibus, quæ ab *Amalario* vocatur etiam benedictio, vt supra retulimus; vt hic obserues, Christum eleuatis manibus iam ascendentem ad pro nobis orandum Patrem, & benedicentem nobis; eleuatis manibus, ait *Lucas*, benedixit eis. Cum duplice, *Dominus vobiscum*, & salutatione in discessu, quia Discipulis saepius eo tempore dixit, *Pax vobis*, *Innoc. cap. 11.* vel in ultimo, *Dominus vobiscum*, memento dicentis: *ecce ego vobiscum sum usque, &cet.* *Matt. 28. vi* notat *Vualden. titulo 4. cit. c. 44. num. 5.*

30 *Ite Missa est*, cum, *Deo gratias*, intentem reuocat quæ dixerunt Angeli: *Viri Galilai*, quid statis aspicientes in colum: *Ite*, & reuersi sunt cum gratiarum actione. *Microl. sup.*

31 Orabant Apostoli usque ad Pentecosten secreto, quod ego puto significari in Oratione cum inclinatione Sacerdotis ad

ad Altare, *Placeat tibi, &c.* & orabant ibynanimiter. quod in osculo Altaris designatur.

32 Ultima benedictio missionem Spiritus Sancti in Pentecoste, in nomine Trinitatis, exprimit, *Innocen. cap. 14.*

33 Quid aliud restat, quām ultimum *S. Io. Euangelium?* de hoc mysticē nemo ex antiquioribus, quem legerim. Dicam ergo *cum Principissa Parmensi in eiusdem Praxi citata, Prædicationem Apostolorum* hic demonstrari: tūm Diuinitatis, tūm Incarnationis Christi, qua Gentes magis,

quām Hebræi (vnde in cornu legitur Euangelij) ad Deum deuenerunt post Pentecosten: *ecce conuertimur ad Gentes,* ait Paulus, *Act. 13.*

34 Regressus in Sacristiam est ad necessitatem, non ad mysterium, nisi velis dicere; post prædicationem & opera bona, tandem ad Deum in cælum nos quoque peruenturos, vnde exiuit à principio Dominus I E S V S, qui vixit in mundo Annis circiter 34. & nunc in cælo viuit, & regnat Deus in secula seculorum. Amen.

Canonis Expositio litteralis, eorum nempe Verborum, quæ sunt difficilioris intelligentiæ. XVII.

FVsè, neque confusè post Bielum, & alios *Io. Steph. Durant. lib. 2. de ritib. a cap. 33. usque ad 45.* sacram Canonem explicat, allatis antiquorum interpretationibus, vt nihil certè, nisi breuitas, ab eo desiderari videatur. breuius ego, & a posterioribus omissis, obscuriora propono, & expono.

1 *Te igitur clementissime Pater.* Ad Patrem, docente Christo dirigitur omnis oratio. *Florus in expositione Missæ.*

2 *Sacrificia illibata.* Idest, incontaminata *Alcuin. cap. de celebrat. Miss. sine macula offerentis, Innoc. III. lib. 3. cap. 3. sine labe, Durant. lib. 4. cap. 36.*

3 *Pro Ecclesia tua Santa.* Tua, habet emphatim ad mouendum Deum. *Durant. loco cit.* Orthodoxis, hoc est, rectæ gloriæ hominibus nullo errore depravatis, *Alcuin. Florus, & Biel lett. 24.*

4 *Vel, qui tibi offerunt.* Non modo Sacerdotes, sed etiam, qui votis, & oratione cooperantur, *Innocent. supra;* & qui elemosynam pro Missa dederunt; aut alio modo celebrati curarunt. *Azor. libro 10. cap. 36. quæst. 13.*

5 *Et incolumentis sua.* Pro corporali sanitate precamur. *Alcuin. & Innocent.*

6 *Reddunt vota sua.* Vota sua fidei, & deuotionis, quæ sunt in libertate arbitrii. Cum diuina gratia & ideo sua, *Innocent.*

7 *Communicantes.* In communione Sanctorum valet sacrificium. *Innoc. sed. Microl. cap. 12. ex interpositione verborum, quæ fit in Festis quibusdam, colligit,* non significari hic communionem Sanctorum, qui sunt in cælo, sed communionem Catholicorum fidelium.

8 *Oblationem servitutis nostræ.* Idest, Cleri, & est latræ, quæ soli Deo debetur. *Odo Camer.*

9 *Et cunctæ familiae.* Idest totius assistentia collectæ. *Idem Odo. totius Ecclesiæ. Florus.*

10 *In electorum tuorum in beas gregem numerari.* Ut annumeretur cum electis secundum presentem iustitiam, vt habeat gratiam. nam alioquin certus est electorum numerus. *Biel lett. 33.*

11 *Adscriptam.* In numerum placitorum sibi recepta esse velit Deus. *Alcuin. Adscribat, & numeret inter grata, Azor. supra cap. 37.*

12 *Ratam.* Certam, permanentem, mutata substantia corruptibili in incorruptam. *Odo.*

13 *Rationabilem.* Ut hominem vetum pro hominibus offeramus. *Odo.*

14 *Acceptabilem.* Quæ omnino placet Deo. *Idem.*

15 *Venerabiles manus suas.* Veneratio- nis mentione attentior fit Sacerdos ad opus

opus futurum. *Card. Pucius homil. 5. de sacrificio Corporis Christi.*

16 *Elenatis oculis in Calum.* Omittunt Euangelistæ, sed Apostoli tradiderunt. *S. Thom. 3. part. quest. 8. 3.*

17 *Gratias agens.* Inde Eucharistia dicta, idest, gratiarum actio.

18 *Benedixit.* Ac deinde fregit, deditque discipulis, non enim fregit, & postea dixit, *Hoc est Corpus meum;* hæc enim est sententia communior Theologorum, *S. Thom. 3. part. questione 78. artic. 1. ad 1. Biel. lect. 6.* & ita intelligendi sunt etiā Euangelistæ per postpositionem verborum locuti; & nos consecramus, frangimus, distribuimus, ait *Bessarion Card.*

19 *Ex hoc omnes.* Tradidisse hæc verba Apostolos credimus, quamvis Euangelistæ omiserint, ut omnes unum sint.

20 *Et hunc præclarum Calicem.* Fit allusio ad Psalm. 22. *Calix meus inebrians, quam præclarus est.* *Florus sup.*

21 *Hic est enim Calix sanguinis mei, &cet. omnia verba huius formæ sunt de substantia Sacramenti.* *S. Thom. 3. parte quest. 78. artic. 3.* sed *Magister Sententiarum 4. distinet. 8. cum Bonaventur.* & alijs docet, prima tantum verba, quæ posuimus, esse de substantia formæ. *Idem habet Concil. Floren.*

22 *Noni, & æterni testamenti.* Supplicatione, Confirmatio, quia per mortem Christi, & effusione sanguinis eiusdem nouum confirmatur testamentum; & consequenter fit immutabile, & æternum. *Durand. cap. 42.* testamentum autem hoc loco est idem, ac promissio, *Qui manducat meam carnem, &c.* *Idem ibid.*

23 *Mysterium fidei.* Hoc est, Sacramentum fidei occultum, quod sola cernitur fide. *Odo Camer.* inter eccl. Ecclesia, ut moneat, aliud esse in specie, aliud in fide. *Ino Carnot. c. 26. 4.*

24 *Hæc quotiescumque feceritis.* Id est, sacrificaueritis, facere enim est sacrificare. *Exod. 29. Leu. 23.*

25 *In mei memoriam facietis.* Præcisè Paulus: mortem Domini annunciatibis. *1. Cor. 11.*

26 *Supra quæ propitio, ac sereno vultu.*

Id est, propitio nobis. *Durand. lib. 4. cap. 43.* nam Deus est propitius filio suo, qui est in Hostia, & Calice. Verba hæc ad offerentem referuntur, ut nimirum cum utilitate nostra offeratur. *Alexand. de Ales 4. part. questione 37. de offic. Missæ memb. 3. artic. 2.* Nominantur autem hic Abel puer, à puritate. *Florus sup.* Abram, & Melchisedech, quorum fuerunt sacrificia, & nobiliora, & in hoc præsignando mage propria. *Durand. d. cap. 43.*

27 *Iube hæc perferri per manus Sancti Angelit tui.* Ide est, ministrari non enim petitum, ut Angeli perferant corpus, & sanguinem in cælum; sed fidem, memoriam passionis, vota fidelium, eo modo, quo Angelus dicitur obtulisse orationem Tobitæ, c. 2. Altare in cælo est spirituale; ut in Apoc. dicitur, & ex hoc loco S. Gregor. lib. 4. dialog. cap. 58. colligit, Angelorum Chorus adesse sacrificio.

28 *Nobis quoque peccatoribus.* Planè pro se ipso orat Sacerdos. *Alber. Magn.* debet enim, quemadmodum pro alijs, ita & pro seipso offerre, *Hebr. 5.* numero plurali vtitur, quia sacrificium non est unius personæ, sed militantis Ecclesiæ, gemendo ergo illud dicat, *Amalar. libro 3. cap. 26.*

29 *Partem aliquam, & societatem.* Patrem, quia licet Deus totus detur, non tamen totaliter in Cælo datur beatis. *vnde David: Dominus pars hereditatis mee.* Psalm. 15. & item, quia datur secundum differentiam meritorum, *ex Innocentio III. lib. 5. c. 8.*

30 *Cum tuis Sanctis Apostolis, &c.* Ante consecrationem postulatur Sanctorum suffragium, post consecrationem eorum confortum. *bis nominantur Sancti,* quasi Sacerdos indatus sit super humeralti, in quo erant nomina Patrum Stephan. Eduen. ait, ut orent pro nobis. *cap. 18.*

31 *Non estimator meriti.* Æstimat merita Deus contra Iouianiani errorem: sed præcamur, ut ex sua liberalitate superad dat plura. meritum etiam hoc loco significare potest peccatum.

32 *Sem-*

32 *Semper bona creas.* Vedit Deus quæ
fecerat, & erant valde bona: eadem nunc
semper creat bona. *Alcuin.*

33 *Sanctificas.* Ut quæ erant simplex
creatura, sacra, fiant. *Idem.*

34 *Viunificas.* Ut sint mysteria vita.
Idem.

35 *Benedicis.* Omni benedictione cæle-
sti, *Idem.*

36 *Et prestas nobis.* Ad fruendum, *A-
malar. lib. 3. cap. 26.*

37 *Per ipsum.* Vti per mediatorem.
Florus.

38 *Cum ipso.* Tanquam æquali.
Idem.

39 *In ipso.* Tanquam Consubstantiali.
Florus in exposit. Misse. Et hic finis Cano-
nis esto.

C O M.

COMMENTARIA IN RUBRICAS MISSALIS ROMANI.

PARS TERTIA.

De Defectibus in Celebration Missarum occidentibus. I.

ACERDOS celebraturus, omnem adhibeat diligentiam ne deficit aliquid ex requisitis ad Sacramentum Eucharistie conficiendum. Potest autem deficitus contingere ex parte materie consecrandae: & ex parte forma adhibenda: & ex parte ministri conficientis. Quicquid enim horum deficit, scilicet, materia debita, forma cum intentione, & Ordo Sacerdotalis in conficiente, non conficitur Sacramentum. Et his existentibus, quibuscumque alijs deficientibus, veritas adest Sacramenti. Alijs vero sunt defectus, qui in Missa celebratione occidentes, et si veritatem Sacramenti non impedian, possunt tamen, aut cum peccato, aut cum scandalo contingere.

Prima est diuisio in defectus substantiales, & in accidentales. Substantiales in tribus contingunt, vel in materia, vel in forma, vel in intentione Ministri; quae tria sunt necessaria ad substantiam Sacramenti. Accedit verbum cum intentione ad elementum, & fit Sacramentum. Accidentales multi esse possunt, neque ad certum numerum reduci possunt.

Colleget hos defectus in Missa ex Sacris Theologis, & in Missalem librum, transtulit nescio quis, anno 1557. Venetijs impressum Pij vero Quinti, & Clementis Octauij auctoritate recognitum opus; quis ambigat, non prodijse tandem numeris omnibus absolutum? adiecius nonnulla ex modernis Theologis non contemnda.

De defectibus materiae. II.

Defectus ex parte materiae possunt contingere, si aliquid deficit ex ipsis, quae ad ipsam requirunt. Requiritur enim, ut sit panis triticeus, & vinum de vite: & ut huiusmodi materia consecrandae in actu consecrationis a sit coram Sacerdote.

a. *Sit coram Sacerdote.* Certus terminos huius praesentiae a solo Christo designari potest ex Durando in 4. dist. 11. q. 6. nu. 6. & Palud. quast. 1. artic. 3. a nobis autem

est moraliter dijudicandus, ex humano more, quo dicitur res praesens, & ex usu Ecclesiarum.

De

De defectu panis. III.

1 b **S**i panis non sit triticeus, vel si triticeus, c ad mixtus sit granis alterius generis in tanta quantitate, ut non maneat panis triticeus, vel sit alioqui corruptus, non conficitur Sacramentum.

b *Si panis non sit triticens.* Vult esse triticeum *Conc. Floren.* in decreto *Eugen.* vbi definitur necessaria materia Sacramenti; quicquid dicat *Caiet.* ibi loqui de necessitate præcepti, vide *Suar. disp. 44.* *seçt. 1. part. 3. quæst. 5.* tum quia figuræ veteres sub tritico datæ sunt; tum quia hic est panis communiter ad usum hominū; tum quia ita decet ob excellentiam tanti Sacramenti. vbi vero dubitatur esse triticeus, ne adhibeatur, *ex Alano libro 1. de*

2 *Si sit consecutus de aqua rosacea, vel alterius distillationis, dubium est, an conficitur.*

Negat *S. Tho. artic. 7. ad 3. supra* affirmat *Caiet. ibidem.*

3 *Si cœperit 1 corrumpi, sed non sit corruptus, similiter 2 si non sit azymus, secundum* *modem Ecclesie Latinae, conficitur, sed 3 conficiens grauiter peccat.*

Prima pars propositionis est *S. Thom.* *sup. artic. 3. ad 4.* Altera est *Conc. Floren.* & *communis.* Tertia pars est item communis de celebrat. *Miss. cap. litteris.* An vero detur casus, quod possit Latinus in Ecclesia Græca consecrare in fermentato

licite, vide *Suarez. ubi supra* *seçt. 3.* in fermentato nunquam licet apud Latinos, etiam si urget necessitas alicuius in periculo mortis, *Suar. seçt. 3. in fine: Vnum vero.*

4 *Si Celebrans ante consecrationem aduertit Hostiam esse corruptam, aut non esse triticeam, remota illa Hostia, aliam ponat, & facta oblatione, d saltem mente concepta, prosequatur ab eo loco, vbi desinit.*

d *Saltem mente concepta.* Ex quo non est necesse eam eleuare ante oculos, super patenam, neque facere cum ea, vel super ea signum Crucis, vt fecit in obla-

tione Hostiæ; sed eam simpliciter deponat super Corpore, si id aduenterit inter oblationem Calicis, & consecrationem.

5 *Si id aduenterit post consecrationem, etiam post illius Hostia sumptionem, post alia, faciat e oblationem, ut supra, & f a consecratione incipiat, scilicet ab illis verbis, Qui pridie quam pateretur, & illam priorem si non sumpsit, g sumat post sumptionem Corporis & Sanguinis, vel alij sumendam tradat, vel alicubi reuenerter conseruet. h Si autem sumperat, nihilominus sumat eum, quam consecratus: quia præceptum de perfectione Sacramenti majoris est pondus, quam quod aieunis sumatur.*

e *Oblat.*

e Oblationem, ut supra. Ideo, saltem mente concepta.

f A consecratione incipiat. Est communis sententia.

g Sumat post sumptionem, &c. Ad caute-

6 Quod si hoc contingat post sumptionem Sanguinis, apponi debet rursus nouus panis, & vinum cum aqua, & facta prius oblatione, ut supra, Sacerdos consecrat incipiendo ab illis verbis: Qui pridie, iac statim sumat utrumque, & prosequatur Missam: ne Sacramentum remaneat imperfectum, & ut l. debitus seruetur ordo &c.

i Ac statim sumat utrumque. Sine elevatione, ut ostendat Populo; omisso, quæ sequuntur in Canone usque ad sumptionem inclusiue, ne populus, si fieri potest, cognoscat erratum esse.

l Debitus seruetur ordo, Iuxta Concio Toleto. 7. cap. 1. vel 2 secundum alios, ordo vero est, ut corpus prius præexistat, antequam ex eo fundatur sanguis. in Calice namque repræsentatur effusio sanguini-

la sumat, aut ob reuerentiam conferuet.

h Si autem sumpserat, &c. Ratio addita communis est apud Theologos. lege Suar. 3. part. disp. 75. sect. 6. ex S. Thom. ibidem quest. 83. artic. 6. ad 4.

nis, ergo Hostia, in qua corpus Christi est ex vi verborum, debet consecrari prius.

Suar. tamen loco citato tenet, non esse ita necessarium hunc ordinem, necessitate Sacramenti, sed tantummodo necessitate præcepti. nam consecrata Hostia post Calicem statim repræsentatur sanguis distincte à corpore Christi, quod sufficere videtur ad integratatem sacrificij.

7 Si Hostia consecrata dispereat, vel casu aliquo, ut vento, in aut miraculo, vel ab aliquo animali accepta, & nequeat reperiri, tunc altera consecratur ab eo loco incipiendo, Qui pridie, quam pateretur, facta eius prius oblatione, ut supra.

m Aut Miraculo. Miraculum est à Deo solo, qui videtur tunc acceptare sacrificium eo modo oculis nostris imperfectum; ideo non est in rigore necesse, ut alia Hostia consecretur, ita S. Tho. 3. part. quest. 82. art. 4. ad 3. ubi tamen consulit,

ut iterato consecratur, & hoc habet Rubrica uti tutius, &c. securius. in reliquis casibus huius Rubricæ præceptum est, non cōsūlum, ad integratatem sacrificij. Suar. 3. p. disp. 85. sec. 1. quinto.

De defectu vini. IV.

1 Si Vinum sit factum penitus n acetum, vel penitus putridum, vel o de vniis acerbis, seu non maturis expressum, vel ei admixtum tantum aqua, ut vinum sit corruptum, non conficitur Sacramentum.

n Acetum. Non sit Sacramentum. Sanct. Tho. 3. part. quest. 74. artic. 5. ad 1.

o De Vniis acerbis, &c. Habet S. Tho. ibid. ad 3. vinum ex aqua miraculosum.

est apta materia, Henr. lib. 8. cap. 12. & vinum etiam congelatum Suar. disp. 45. sect. 1.

2 Si vinum cœperit p acescere, vel corrumphi, vel fuerit aliquantum acre, vel q multum de vniis tunc expressum, vel non fuerit r admixta aqua, vel fuerit admixta aqua rosacea, seu alterius distillationis; conficitur Sacramentum, sed conficiens graniter peccat.

p Ace-

p. Aceſcere. Fit Sacramētum, cum peccato tamen, S. Tho. ſupra ad 2.

q. Muſtum de vniſ tunc expreſſum. eſt Iulij Papæ de conſec. diſtin. 2. cap. cum omne crimen, & ex neceſſitate conceditur; ſed abſtinendum eſt omnino ob irreuerentiam, in decentiam, ait Suar. loco citat. diſput. 45. ſect. 1.

r. Admixta aqua. Miſceri aqua vinum, eſt de precepto Eccleſiæ tantum. Tri- denteſiſſione 22. cum quo precepto ſtat

quoque præceptum Chriſti, qui neque voluit aquam de neceſſitate Sacramenti. Suar. loco cit.

t. Aqua rosacea. Conſicitur Sacramen- tum; quia aqua non eſt de neceſſitate Sa- cramenti; ſed peccaret contra præceptum negatiuum, de non miſcendo aliquid in materia Sacramentorum, præter Chriſti inſtitutionem, & conſuetudinem Eccleſiæ, Sanct. Tho. quæſt. 74. artic. 7. ad tertium.

3. Si Celebrians ante conſecrationem Sanguinis, quamuis poſt conſecrationem Corpo- ris, aduertat aut vinum, aut aquam, aut vtrumque non eſſe in Calice, debet ſtatim apponere vinum cum aqua, & facta oblatione ut ſupra, conſecrare, incipiendo ab il- lis verbis, Simili modo, &c.

4. Si poſt verba conſecrationis aduertat vinum non fuſſe poſitum, ſed aquam; deponita aqua in aliquod vas, iterum vinum cum aqua ponat in Calice, & conſecret, reſumen- do a verbis prædictis, Simili modo.

5. Si hoc aduertat poſt ſumptionem Corporis, vel huiusmodi aquæ; apponat aliam Hoftiam iterum conſecrandam, & vinum cum aqua in Calice, offerat vtrumque, & conſecret, & ſumat; quamuis non ſit ieju- nus. Vel ſi Miffa celebretur in loco publico, ubi plures adiunguntur, ad uitandum ſcandalum poſterit apponere vinum cum aqua, & facta oblatione; ut ſupra, conſecrare, ac ſtatim ſumere, & prosequi catēra.

Prima pars Rubricæ posterioris eſt S. Tho. 3. p. quæſt. 83. art. 6. ad 2. altera ve- ro pars eſt Sot. 4. diſtin. 13. quæſt. 2. art. 6. ad 4. cuius eadem ferè ſunt verba Ru- bricæ. item Nauarri cap. 25. nu. 21. & eſt magis præctica.

r. Quamuis non ſit ieju- nus. Ita S. Tho. loco citat. art. 6. ad 2. addit Angelus cum Sylu. ſi facerdos, dum in ore habet po- tum, prius quam deglutiat, ſentiat non eſſe vinum, non debet conſumere, ſed in

Calicem emittere, & poſt ſanguinis ſum- ptioneum illum reſumere: ſed moraliter eſt diſcillimum, & ideo ſine ſcrupulo po- teſt deglutiare primum, & conſecrare, & ſumere ſecundum. ita Suar. loco citato diſput. 85. ſect. 1. ad primam conſirma- tionem. non peccaret tamē mortaliter, quia inopinato caſu turbatus aqua pro vino ſumpta non conſecrat et vinum. Diana- tr. 14. de celeb. Miff. reſol. 70.

6. Si quis percipiat ante conſecrationem, vel poſt conſecrationem, totum vinum eſſe acerum, vel alias corruptum, idem ſeruetur quod ſupra, ac ſi deprehenderet non eſſe poſitum vinum, vel ſolam aquam fuſſe appoſitam in Calice.

Eadem eſt ratio, defiſcentis materiæ ad ſacrificium integrum. ſi tamen Sacer- dos pergaſt in Miffa, & ex ignorantia vel inopinati caſu perturbatione non

obſeruet, non per hoc mortaliter pec- cat, ex Nauar. c. 25. Man. num. 91. & Sa- verbo Miff. nu. 31.

7. Si autem Celebrians ante conſecrationem Calicis aduertat, non fuſſe appoſitam aquam, ſtatim ponat eam, & proferat verba conſecrationis. Si id aduertat Gauant. Rubr. Miff.

L poſt

post consecrationem Calicis, nullo modo apponat, quia non est de necessitate Sacramenti.

Prima pars est manifesta addet tantum, esse benedicendam aquam de more. Secunda pars est *S. Tho. loc. cit. art. 6. ad 4.*

ne, inquit, sequatur corruptio Sacramenti pro aliqua parte, quod docuerat q. 77. art. 8.

8 *Si materia, quæ esset apponenda, ratione defectus vel panis, vel vini, non possetullo modo haberi, si id sit ante consecrationem Corporis, ulterius procedi non debet: si post consecrationem Corporis, aut etiam vini, deprehenditur defectus alterius speciei, altera iam consecrata, tunc u si nullo modo haberi possit, procedendum erit, & Misa absoluenda, ita tamen, ut pretermittantur verba & signa, quæ pertinent ad speciem deficientem. Quod si exceptando aliquandiu haberi possit, expectandum erit, ne sacrificium remaneat imperfectum.*

u *Si nullo modo haberi possit. In modo, si difficillimo modo haberi possit, & notabilis inde oriretur offenditio populi, Missa absoluenda erit absque materia deficienti, siue Hostiæ, siue vini, quia maioris est vinculi ius naturale, evitandi Scandalum proximi, quam diuinum scriptum, aut posituum, absoluendi Missam. Azor. lib. 10. c. 35. q. 6.*

An vero Summus Pont. possit relaxare ius diuinum ad effectum, ut Sacerdos ob ingentem necessitatem in solo pane sine vino sacrificet? *Azor. libro 10. c. 19. quæst. 3. vers. secundum est: putat probabilem affirmatiuam sententiam ob publicam necessitatem, & grauem. Probabiliorum negatiuam docet Suar. disp. 43. sect. 4.*

* *Quæri potest in prædictis casibus de aqua, quæ ob breuissimum tempus ab infusione eiusdem in Calicem usque ad Calicis consecrationem non potest con-*

ueri in vinum, ut alias dicitur: An remaneat aqua mixta speciebus vini: An vero & ipsa statim immediate transubstantietur in sanguinem Christi? sed, quicquid sit de conversione aquæ in vinum, de qua disputant Philosophi, quam tamen affirmanit SS. Patres, & Theologi Scholastici; si ob angustiam temporis non fiat conuersio, non putamus absurdum, quod remaneat aqua substantialiter aqua, cum non sit neque materia, neque commateria immediata Sacramenti; sed ea solum infunditur ad mysterium unionis populi cum Christo, ut suo loco diximus. Neque ideo adoramus aquam, sed Christum sub specie vini aqua permixti: sicut neque si cadat in Calicem musca, eam dicimus adorare, scripserit de hac re fusiis Paulus Aresius Episc. Derthonensis, pro sententia affirmatiua, & in oppositam sententiam Hyacinthus Petronius Magist. Sacri Palatii, nunc Episc.

De defectibus formæ. V.

1 **D**efectus ex parte formæ possunt contingere, si aliquid defit ex ipsis, quæ ad integratatem verborum in ipsa consecratione requiruntur. Verba autem consecrationis, quæ sunt forma huius Sacramenti, sunt hæc: *Hoc est enim corpus meum.* Et, *Hic est enim calix Sanguinis mei, noui & eterni testamenti, mysterium fidei, qui pro vobis & pro multis effundetur in remissionem peccatorum.* Si quis autem aliquid diminueret, vel immutaret de forma consecrationis Corporis & Sanguinis, & in ipsa verborum immutatione, verba idem non significarent, non conficeret Sacramentum. Si vero aliquid adderet, quod significationem non mutaret, conficeret quidem, sed grauissime peccaret.

Notanda

Notanda est hoc loco singularis doctrina *Suar. 3. part. disput. 85. sect. 1. secundo.* quod si contingat defectus essentialis in forma, vel in altera, vel in utraque, nempe cum mutatione sensus verborum consecrationis, iteranda est consecratio, ut perficiatur sacrificium; & si contingat id cognosci post sumptionem corporis, vel speciei non rite consecratæ iteranda est item talis consecratio, apposita materia quæ non fuit consecrata, *iuxta Rubric. sup. tit. 4. num. 5.* & *titulo 3. num. 6.* quia eadem est ratio in eptæ materiae, & materiae sine forma. Immo etiam si id contingat fieri ex malitia ministri mutantis formam, vel non habentis intentionem. nihilominus debet post sumptionem sup-

plerre defectum, penitendo de priori culpa quam commisit, reuerenter suppledio, ut dictum est. quod si defectus accidat in utraque specie, & iam utramque sumpsit, non est, quod suppleat; qui sacrificium nullum fuit, sed totum fidelio casu nullum est præceptum de faciendo vero sacrificio, neque de suppledio, quod non est incæptum, neque ex parte: & obligat tunc aliud præceptum de non sacrificando, fracto ieiunio.

Porro *S. Tho. q. 78. art. 3.* vult, excepto, enim, omnia verba formarum prædictarum esse de essentia Sacramenti. communior autem antiquorum sententia est, ea non esse. Vide *Suar. disp. 60. sect. 1.*

2. *Si celebrans non recordetur se dixisse ea quæ in consecratione communiter dicuntur, non debet propterea turbari. a Si tamen certo ei constet, se omisisse aliquid eorum quæ sunt de necessitate Sacramenti, id est formam consecrationis, seu partem, resumat ipsam formam, & cetera prosequatur per ordinem.* 3. *Si vero valde probabiliter dubitat, se aliquid essentialis omisisse, iteret formam saltem sub tacita conditione.* 4. *Si autem non sunt de necessitate Sacramenti, non resumat, sed procedat ulterius.*

Prima pars est *S. Tho. sup. art. 6. ad 5.* Altera pars est *eiusdem ibidem.* sed cum hic dicatur resumat ipsam formam: quid resumendum erit? Sane verba ea tantum, quæ supra *nu. 1.* huius tituli posita sunt, tanquam essentialia formæ, quicquid dicant *Ang. Palud.* & *Scotus.* ita *Suar. loco citato.* In tertia parte Rub. quæ est communis, eo modo tollitur dubium, & pe-

riculum iterandi consecrationem super materiam consecratam. Quarta pars patet, & confirmat secundam partem huius Rubric. de non resumendo, nisi essentialia formæ.

Cæterum, non est necesse in prolatione formæ, ut sonus verborum attingat Hostiam, vel Calicem. *Suar. disp. 45. sect. 5.*

Dedefectibus Ministri. VI.

Defectus ex parte Ministri, possunt contingere quoad ea quæ in ipso requiruntur. *Hec autem sunt. In primis intentio, deinde Dispositio anima, Dispositio corporalis, Dispositio vestimentorum, Dispositio in ministerio, ipso quoad ea quæ in ipso possunt occurrere.*

Divisio in has quinque species defectuum ea est, ut prima tantum diciles.

debeat essentialis, reliquæ accidentales.

De defectu intentionis. VII.

Si quis non intendit confidere, sed delusorie aliquid agere. 2. Item si aliqua Hostia ex obliuione remaneant in Altari, vel aliqua pars vini, vel aliqua Hostia lateat, cum non intendat consecrare nisi quas videt. 3. Item si quis habeat coram se undecim Hostias, & intendat consecrare solum decem, non determinans

L 2 quas

quas decem intendit: in his casibus non consecrat, quia requiritur intentio. 4. Se-
cuso, si putans quidem esse decem, tamen omnes voluit consecrare quas coram se ha-
bebat: nam tunc omnes erunt consecratae: atque ideo quilibet Sacerdos talem semper in-
tentio habere deberet, scilicet consecrandi eas omnes, quas ante se ad consecran-
dum positas habet.

Prima pars sacrilegium enormissimum
continet, & si fictionis peneat ante
sumptionem, potest resumere formam;
non ex vi præcepti perficiendi sacrifici-
um, quod nondum incepit; sed ex vi
præcepti non fingendi falsum in hoc mi-
nisterio, & consequenter non perseuer-
randi in fictione, nec sumendi potum, &
cibum per modum Sacramenti, quod non
est, nec dandi alijs occasionem adorandi

merum panem & vinum. post sumptionem
vero ficti Sacramenti seruetur, quod
diximus sup. ex Suar. tit. 5. num. 1. Altera
pars nullam habet difficultatem in tertia
Maior dist. 11. q. 1. Durand. q. 7. & com-
muniter concordant: quia non est maior
ratio, cur ista, vel illa sit consecrata. Quar-
ta pars manifeste sequitur; quia materia
est determinata intra terminum intentio-
nis.

2. Si Sacerdos putans se tenere unam Hostiam post consecrationem inuenierit fuisse
duas simul iunctas, in sumptione sumat simul utramque. 2. Quod si deprehendat
post sumptionem Corporis & sanguinis, aut etiam post ablutionem, reliquias reli-
ctas consecratas, eas sumat, siue paruæ sint, siue magna, quia ad idem sacrificium
spectant.

In prima parte, quæ est *Auctorum*
pauli supra citat. ratio ea est, quia am-
bæ sunt consecratae; cum illud, putans,
dicat tantum priuatam deceptionem, quæ
non tollit intentionem debitam, quæ es-
se debet, & moraliter est circa hanc præ-
sentem materiam. *Suar. disp. 43. sect. 6.*
Secunda pars est *Sotii 4. dist. 12. q. 1. artic.*
8. qui tamen distinguit particulas in par-
uas, & magnas: atque has vult, in Pixide
asseruari; contra quem *Azor. libr. 10. c. 30.*
quest. 1. qui cum Rubrica concordat, sub-

lata omni distinctione; ea nimis ratione,
quia eæ omnes reliquæ sunt sacrificij.
Vnde & addit, sumendas esse statim, alio-
quin post notabile temporis interuallum
elapsum, censetur sacrificium absolutum,
& proinde particulae non sumerentur, ut
reliquæ, sed per se, quod facere non licet.

* *Tabienna concedit absolutè V. Missa*
num. 42. eas posse sumi, & sumendas esse,
nulla habita distinctione reliquiarum,
neque temporis, dummodo pertineant
ad eandem Missam.

3. Si vero relicta sit Hostia integra consecrata, eam in tabernaculo cum alijs reponat: si
hoc fieri nequit, sequenti Sacerdoti ibi celebraturo, in Altari supra Corporale decen-
ter opertam, sumendam unam cum altera quam est consecratus, relinquat; vel si
neutrum horum fieri possit in ipso Calice seu Patena decenter conseruet, quousque vel
in tabernaculo reponatur, vel ab altero sumatur: quod si non habeat quomodo honeste
conseruet, potest eam ipsem et sumere.

Est casus euentu difficilis; si tamen ac-
cidat, optime Rubrica docet, sequuta So-
tum de particulis magnis reseruandis, ut
supra.

4. Si intentio non sit actualis in ipsa consecratione propter euagationem mentis, sed
virtualis, cum accedens ad Altare intendat facere quod facit Ecclesia, confici-
tur Sacramentum, et si curare debet Sacerdos, ut etiam actuali intentionem
adhibeat.

Quod

Quod hic dicitur de ordinaria materia consecranda in Missa, intellige etiam, quando plures particulae ponuntur a celebrante super Altare, ut consecrantur, & in actuali consecratione non recordatur illarum Sacerdos, sed eius tantum, quam in manibus habet. tunc enim omnes sunt consecratae, *Angel. in verbo Eu-char. num. 27. Nauar. cap. 25. num. 91.* Debent tamen esse praesentes intra Aram, non extra eam, inquit *Suarez. disput. 43. sect. 6.* alias non aetimaret illas consecratae esse; sicut etiam existimat, id totum in Calice consecratum esse, quod per modum continui in eo continetur. guttae vero, quæ sunt extra Calicem, aut intra, sed separatae a toto, verisimilius putat, quod non sint consecratae, neque intentione.

virtuali intentæ. & eo magis. Sed in casu, quo ponantur particulae non consecratae, vbi aliae sunt consecratae, erunt item eadem consecratae post verba consecrationis, iuxta placitum Posseuin. de offic. Curat. cap. 2. num. 20. erunt consecratae particulae positæ in Pixide, vbi aliae adiungit alias consecratae, iuxta placitum Posseuin. de Officio Curati capit. 2. num. 20. quod tamen prohiberem fieri. certe, si fiat, genuflexiones plures addenda erunt ab Offertorio ad Communione; neque circulus perficiendus erit, ad *Orate fratres*, propter consecratae particulas in illa Pixide.

Item, si Pixis non aperitur, tempore consecrationis, ex obliuione, sit tamen consecratio, ex *Suar. disp. 43. sect. 5.*

De defectibus dispositionis animæ. VI II.

1 *Si quis suspensus, excommunicatus, degradatus, irregularis, vel alias canonice impeditus celebret: conficit quidem Sacramentum, sed gravissime peccat, tam propter Communionem quam indignè sumit, quam propter executionem Ordinum, quæ sibi erat interdicta.*

Nota, quod valor ille Missæ, qui est ex parte precum Ecclesiæ, omnino perditur, ex *S. Thom. q. 82. art. 7. ad 3.* quia Ecclesia non intendit orare nomine suo, ore praecisorum ab ea, per excommunicationem

notoriam. Fusius *Suar. disput. 77. sect. 2.* quod si immineat mortis infamia, aut scandali periculum, poterunt predicti cum contritione celebriare, *Azor. lib. 10. capit. 31. quest. 6.*

2. *Si quis habens copiam Confessoris celebret in peccato mortali, graviter peccat.*
3. *Si quis autem in casu necessitatis non habens copiam Confessoris, in peccato mortali absque contritione celebret, graviter peccat. Secus si conteratur: debet tamen, cum primum poterit, confiteri.*
4. *Si in ipsa celebratione Missæ Sacerdos recordetur se esse in peccato mortali, conteratur cum proposito confitendi, & satisfaciendi.*
5. *Si recordetur se esse excommunicatum, vel suspensum, aut locum esse interdictum: similiter conteratur cum proposito petendi absolutionem. Ante consecrationem autem in supradictis casibus, si non timetur scandalum, debet Missam incuptam deferere.*

Supradicta fundantur in verbis Sancti Pauli 1. Corint. 11. Probet autem seipsum & in Decretis Concil. Trident. disp. 63. sect. 3. nam Concil. Trident. po-

nit duas circumstantias, quæ debent currere, ut liceat celebrare sine Confessione. *Necessitate, inquit, urgente, & mō-*

do dicit copia Confessoris.

Necessitas urgens in his casibus erit

Gauant. Rubr. Miss.

L 3 primo

primo absoluēdi inchoatum iam sacrificium, ut perficiatur. Item necessitas alterius in periculo mortis existentis, pro quo communicando facienda est Missa. Item, si omissendo Missam, scandalum oriretur; dico scandalum, non autem quādā admiratio populi, quā ex *Corduba* q. 142. citante alios, non sufficit. Item, quando tenetur ex officio sacerere sacram, quā in causam præsertim indicat Tridentinum. Necessitas igitur attendatur, non commoditas, ex *Suar.* *ibid.* *sect. 4.*

Inopia vero Confessoris dicitur esse, quando verē non adest, qui absoluere a peccato mortali possit, quo reus est. Sacerdos celebraturus; vel longius adest, quād adī commōdē quēat. Item, quando etiam si adī Confessor, timetur vere de eo quod ob non seruatum sigillum, aut aliam ob causam graue damnum sequeretur celebraturo. ita *Sylva verbo Confessio* 1. §. 2. tamen confiteatur alia peccata, tacito tātum eo, in quo est periculum: ita *Maior.* 4. *dist. 17. quest. 5.* & *Nauar. ca. 7. n. 6.* Sicut etiam idē facere debet, si reseruatum casu habet, neque adire potest Episcopum, neque obtainere absolutionē.

Porro cōtritionem esse necessariam omnes fatentur ex *Tri.* *supra cit. ibi: sibi contritus videatur.*

Quid autem agendum erit ante consecrationem: si ante inchoatam Missam recordetur se esse in peccato, confiteatur, etiā oporteat exū sacris vestibus, *Scot.* d. 9. q. 1. quia sacra actio non est incēpta. citra scandalum intellige, ut etiam in sequentibus. si Missa est inchoata, & facile potest Cōfessor accedere ad Altare, fiat, *Bonaventura* d. 13. *Silvestris V. Euchar.* 2. qu. 6. quia illa pars Missæ est extrinseca sacrificio, & potest intertrumpi, sicut per Concionem, oblationem populi, &c.

At *S. Thom.* *quest. 83. articulo 6. ad secundum* dicit. tūcūs esse relinquere Missam, maxime in casu excommunicatio- nis (quem sequitur Rubrica) vbi tamen indicat, non esse præceptum, sed consilium, deferere incepitam Missam, dum dicit: *tūcūs esse: & Santos Bonaventura* *supra* negat, deferendam esse Missam, negatque teneri Sacerdotem discedere ab Altari, ut confiteatur. Debet autem, cum primum poterit, confiteri, ex *Concilio Tridentino* *loco citato.*

De defectibus dispositionis corporis. IX.

1 *S*i quis non est ieunus post medium noctem, etiam post sumptionem solius aquae, vel alterius potus, aut cibi, per modum etiam medicinae, & in quantumcumque parua quantitate, non potest communicare, nec celebrare. Est Doctrina *S. Thomas* 3. parte *quest. 80. art. 8. ad 4. ex Conc. Africano capit. 8. Carth. 3. cap. 29. & cap. 48.* vbi asseritur, in Concilio Niceno fuisse hanc eandem consuetudinem sumendi Eucharistiam ante omnem cibum confirmata: non aiunt, institutam: quia manat ab Apostolis. *Clemens Epist. 2.* dicit se a S. Petro hoc

accepisse, neque vero etiam vt detur viaticum ægrotō, poterit non ieunus celebrare: contra *Maiorem. Azor. cap. 30.* & *Suar. sect. 5.* lege *Suar. disp. 68. sect. 3.* & 4. De quāuis minima quātitate cibi, aut potus exp̄ressē loquitur *Concilium Toleto* 7. cap. 2. imo & de papyro traiectō, & eiectō docet *idem* *Suar. ibid.*

2 *S*i autem ante medium noctem cibum aut potum sumperit, etiam si postmodum non dormierit, nec sit digestus, non peccat: sed ob perturbationem mentis, ex qua deuotio tollitur, consulitur aliquando abstinendum.

Hac *S. Thom.* *ibidem ad 5.*

3 *S*i reliqua cibi remanentes in ore transglutiantur, non impediunt Communionem, cum non transglutiantur per modum cibi, sed per modum salivæ. *Idem dicendum,*

cendum, si lauando os, deglutiatur stilla aquæ præter intentionem.

Ita S. Thom. ibidem ad 4. qui vult, quātitatem vini vel aquæ esse valde paruam, vt permisceatur sanguis inseparabiliter. unde in Rubrica, stilla aquæ nominatur. notat S. Thos. sect. 4. necessarium esse, vt manducatio præcesserit medium noctem. nam si aduertat Sacerdos post medium noctem habere in ore reliquias cibi, & eas ex certa scientia deglutiatur, violat ieum naturæ necessarium ad communio nem, ex Palud. 4. dist. 8. art. 2. n. 21. expuan tur igitur potius, quam traiiciantur.

Duo tamen non ieuno Sacerdoti conceduntur. Primum, vt possit sumere particulas, siue à se, siue ab alio consecratas, si nequeant conseruari, sine maiori

irreuerentia: quia ieum est ad reue rentiam, sine preiudicio maioris irreuerentia; & præsertim, si timeatur incur sus hostium. Bonac. cum alijs disp. 4. quest. 6. puz. 2. * qui etiam addit, quod licet multo tempore se detinuerit Sacerdos in distribuenda Eucharistia, potest adhuc tam reliquis sumere, & vase purificare, si distribuat coniunctim cum Missa; Alterum est ad supplendum sacrificium; de quo mox dicemus tit. 10. n. 3. * concedit Toletus lib. 2. c. 1. n. 2. celebrationem illi qui omnino immemor cibi sumpti aut potus recordatur deinde post cœserationem, se non esse ieum, ac etiam ante consecrationem, scandalum immineat.

4. Si plures Missas in una die celebret, ut in Nativitate Domini, in unaquaque Missa abluit digitos in aliquo vase mundo, & in ultima tantum percipiat purificationem.

Prohibemur de celebr. Miss. capit. ex parte, ab Innocent. III. in priori Missa iumere Calicis ablutionem; quamvis non sumi soleat ob nutritionem, sed ob reue rentiam Sacramenti. quare, si in prima Missa sumitur ablution, imò aqua per errorem pro vino cœserrata, si angitur ieum, & alia Missa celebrari non potest.

* Nota ea verba. in aliquo vase mundo, non in calice Missæ, ne vinum ablutionis

fit deinde materia consecrationis. Cæterum ipsam ablutione digitorum, si non sumatur a celebrante in tertia Missa, sumi debet ab alio, qui sit ieumus ob reue rentiam fragmentorum, quæ fortasse ibi sunt corrupta; vel in Sacrarium fundenda erit, quod etiam nota pro ablutione digitorum quæ sit in ordinaria communione populi extra Missam.

5. Si præcesserit pollutio nocturna, que causata fuerit ex præcedenti cogitatione, quæ sit peccatum mortale, vel euenerit propter nimiam crapulam, abstinentium est a communione & celebratione nisi aliud Confessario videatur. Si dubium est, an in præcedenti cogitatione fuerit peccatum mortale, consultur abstinentium, extra tamen casum necessitatis. Si autem certum est, non fuisse in illa cogitatione peccatum mortale, vel nullam fuisse cogitationem, sed euenerit ex naturali causa, aut ex diabolica illusione, potest communicare & celebrare, nisi, ex illa corporis commotione tanta euenerit perturbationis mentis, ut abstinentium videatur.

Est Sancti Th. 3. part. quest. 8o. artic. 7. qui feret totum haustum ex S. Gregorio in Epistola ad August. Anglorum Episc.

Sed pollutio etiam voluntaria per cœfessionem purgata non impedit, nisi ob congruentiam.

De defectibus in ministerio ipso occurrentibus. X.

¶ Possunt etiam defectus occurrere in ministerio ipso, si aliquid ex requisitis ad illud desit: ut si celebretur in loco non sacro, vel non deputato ab Episcopo, vel

L 4 in

in Altari non consecrato, vel tribus mappis non cooperato: si non adsint lumina-
ria cerea: si non sit tempus debitum celebrandi, quod est ab aurora usque ad meridi-
diem, communiter: si Celebrans saltem M. atutinum cum Laudibus non dixer-
it: si omittat aliquid ex vestibus sacerdotalibus: si vestes sacerdotales & map-
pe non sint ab Episcopo, vel ab alio hanc habente potestatem benedicta: si
non adgit clericus, vel alius deseruiens in Missa: vel adgit, qui deseruire non
debet, ut mulier: si non adgit Calix cum Patena conueniens, cuius cuppa debet
esse aurea, vel argentea, vel stannea: non area, vel vitrea: si Corporalia non sint
munda, quae debent esse ex lino, nec serico in medio ornata, & ab Episcopo vel ab alio
hanc habente potestatem benedicta, ut etiam superius dictum est: si celebrat capite
coopero sine dispensatione: si non adgit Missale, licet memoriter sciret Missam,
quam intendit dicere.

Numerantur hic quatuordecim casus
grauiores, in quibus ut plurimum accidit
peccatum mortale, si fiat contra regulas
hoc loco significatas; de quibus nos egim-
us supra in prima part. Rubricarum
titu. 20. & secunda part. tit. 1. & 2. nisi
excuset ignorantia, vel obliuio, &c. Azor.
libro 10. cap. 29. quast. 6. & ratio est, quia
Concilium Trident. sess. 22. & Pius V. initio
Missalis hoc tradit, ut secundum ritum
normam, & modum a se traditum
Missam decantent omnes, ac legant. Vnde
non licet mutare hunc ordinem Mis-
sa; non dico mutare Missam, & eam dice-
re alterius diei, quam in Missali praescri-

batur, ut notat Suar. tercia part. disp. 83.
secc. 3. sed mutare omnino aliquid, quod
pertinet ad integrum Missae ritum: inul-
to vero minus addere licet, quicquam
quod expressius cautum est in Trid. &
predicta Bulla P. V. Pro Missali adhibe-
ri potest alius liber, si celebrans scit opti-
me memoriter Missam, Diana tr. 14. de
celeb. Miss. resol. 46.

De rebus autem, an sint benedictae,
necne; non tenetur semper interrogare
Sacerdos. Azor. libro 10. capit. 17. quast.
11. quae vero non sunt usit amplius, com-
burantur, ex Clem. epistola secunda, &
Summis.

2. Si Sacerdote celebrante violetur Ecclesia ante Canonem, dimitatur Missa, si
post Canonem, non dimitatur. Si timeatur incursum hostium, vel allusionis, vel
ruinaloci, ubi celebratur, ante consecrationem dimitatur Missa, post consecra-
tionem vero Sacerdos accelerare poterit sumptionem Sacramenti, omissis omni-
bus aliis.

Ratio est manifesta, quia ante Cano-
nem nondum est incepsum sacrificium;
post Canonem vero est perficiendum,
post inchoatum scilicet Canonem, qui de-

sinit in fine, seu principio Orationis Do-
minicæ, qua de re vide supra part. 2. tit. 10.
num. 1. pag. 135. incipit autem Canon a
Te igitur.

3. Si Sacerdos ante consecrationem grauiter infirmetur, vel in sincopen inciderit,
aut moriatur, prætermittitur Missa: si post consecrationem Corporis tantum,
ante consecrationem Sanguinis, vel utroque consecrato id accidit, Missa per
alium Sacerdotem expleatur ab eo loco, y ubi ille desit, & in casu necessitatis
eritam per non iejunum. Si autem non obierit, sed fuerit infirmus adeo tamen ut
possit communicare, & non adgit alia Hostia consecrata, Sacerdos qui Mis-
sam supplet a diuidat Hostiam, & unam partem præbeat infirmo, aliam ipse
sumat. Si autem semiprolata forma Corporis obiit Sacerdos, quia non est fa-
cta consecratio, non est necesse ut Missa per alium suppleatur. Si vero obierit
semiprolata forma Sanguinis, tunc alter prosequatur Missam, & super eundem

Calicem

Calicem repeatat integrum formam, ab eo loco, Simili modo postquam cœnatum est, vel posset super alium Calicem preparatum integrum formam proferre, & Hostiam primi Sacerdotis, & Sanguinem à se consecratum sumere, ac deinde Calicem relictum b. semiconsecratum.

x Per alium Sacerdotem expleatur, Ita Concil. T. Olet. 7. in capit. nibil 7. quest. 1. & S. Thom. 3. part. quest. 83. artic. 6. ad 1. videtur indicare iuris esse diuini, ut tunc sacrificium expleatur; & est probabilior sententia, quam eorum, qui id tantum concedunt; vbi adest populus. Vide A. zor. lib. 10. cap. 33. quest. 1.

y Vbi ille desy. Si prior inchoauerit tantummodo formam sanguinis, alter eamdem integrum proferet, A. Zor. vbi supra, si vero nesciatur vbi desierit, incipiatur a Simili modo, &c. vel si consecrauit vtrāque speciem, incipiatur ab, Vnde & mores. Si dubitatur de consecratione Hostiæ, incipiatur à Canone; Suar. disp. 85. sect. 1. & sub conditione mente retenta consecret, vel aliam (quod melius est) cōsecret Hostiæ, & priorem sumat post sumptionem sanguinis.

z Etiam per non ieiunum. Ex eodem Concilio T. Oletano; quia inquit, ex vtrāque persona unus minister Christi componitur. Vide Suar. 3. part. disp. 66. sect. 6. cum Soto 4. dist. 13. quest. 2. ad 6. qui concedit ibidem sacrificium expleri posse à

4 Si quis, extra huiusmodi casus necessitatis, integra Sacramenta non sumpserit, gravissime peccat.

Ita Concil. Trid. sess. 21. capit. 1. & clavis sess. 22. fonsius Suar. 3. part. disput. 43. sectione tertia. Integra vero Sacra-

Sacerdote excommunicato, irregularique, si cesseret scandalum; quem sequitur Suar. loco cit.

a Diuidat Hostiam. Ita conuenit, quia partem habuit ille prior in cōsevatione. ergo etiam in sumptione. Suar. 3. part. disp. 85. sect. 1. ex causa rationabili concedit cum Palud. 4. dist. 12. quest. 1. artic. 5. conclus. 2. & Sylvest. Euchar. 2. quest. 10. § 7. posse dari partem Hostiæ ad communicandum laicum; quia & antiqui reservabant tertiam Hostiæ partem pro infirmis c. Triforme de consecrat. d. 2. Sergy. ergo & multo magis intimo hunc Sacerdoti.

b Semiconsecratum. Sumat hunc Calicem ante ablutionem; qui ideo dicitur semiconsecratus; quia de primis verbis consecrationis Calicis, iubum est, an sufficient pro forma. Vnde etiam adorandus erit sub conditione. Scot. 4. dist. 8. quest. 2.

At dato nouo casu, quod ille obierit post sumptionem tantum Hostiæ, tunc alter sumat tantum sanguinem qui remansit, Henriq. libr. 9. capit. 41. & vtrique sit satis.

ta sunt vtrāque species; non autem quæcunque consecrauit Sacerdos, vt patet.

5 Si musca, vel aranea, vel aliquid aliud ceciderit in Calicem ante consecrationem, proieciat vinum in locum decentem, & aliud ponat in Calice, misceat parum aqua, & offerat vt supra, & prosequatur Missam: d. si post consecrationem, ceciderit musca, aut aliquid eiusmodi, & fiat nausea Sacerdoti, extrahat eam, & lanet cum vino: finita Missa comburat, & combustio, ac lotio huiusmodi in sacra- rium proiecatur. Si autem non fuerit ei nausea, nec ullum periculum timeat, sumat cum Sanguine.

c Offerat, vt supra. Idest, mente concepta oblatione.

d Si post consecrationem, &c. Est S. Th. tertia part. q. 83. artic. 6. ad 3.

6 Si

6 Si aliquod venenosum ceciderit in Calicem, vel quod prouocaret vomitum, vinum, consecratum reponendum est in alio Calice, & aliud vinum cum aqua apponendum denuo consecrandum: & 2. finita Missa Sanguis repositus in panno lineo, vel stuppa tandi seruetur, donec species vini fuerint desiccatae, & tunc stuppa comburatur, & combustio in sacrarium projiciatur.

Prima pars est S. Thom. quast. 83. art. 6. ad tertium; ne Calix vita, inquit, sit in mortem. ex quo patet, sufficere, si vinum tunc consecretur ad sumptionem, non autem ad integratatem consecrationis, quæ vere facta sunt in utraque vera specie. Altera pars, usque ad combustio-

nem stuppa, est contra Palud. distinct. 9. quast. 1. & Sylvest. Euch. 2. quast. 9. §. 3. & alios, qui sacrilegium putant, species comburere, quod verum esset, si sub illis Christus esset, sed exiccatis speciebus, definit ibi esse Christus.

7 Si aliquod venenatum contigerit Hostiam consecratam, tunc alteram consecret, & sumat eo modo, quo dictum est, & illa seruetur in tabernaculo loco separato, donec species corrumptantur, & corruptæ deinde mittantur in sacrarium.

Adde hoc loco, quod ea quæ sunt à fulmine tacta, venenata censerunt, ex Germanen in sua praxi Neapol. capit. 49. qui ca-

fus accidit Anno 1601. in Calice à fulmine tacto post consecrationem; & ita fuit à DD. decisum.

8 Si sumendo Sanguinem, particula remanserit in Calice, digito ad labium Calicis eam adducat, & sumat ante purificationem, vel infundat vinum, & sumat.

Duobus ergo modis sumi potest. & primus est Scotti 4. distinct. 8. alter est Sylvestri, verbo Eucharistia 2. quastione 9. & aliorum, & patet in Parasceue, quando

particula sumitur cum vino puro. uterque à Rubrica conceditur; at secundus magis placet.

9 Si Hostia ante consecrationem inueniatur fracta, nisi populo evidenter appareat, talis Hostia consecretur: si autem scandalum populo esse possit, alia accipiatur, & offeratur: quod si illius Hostia iam erat fracta oblatio, eam post ablutionem sumat. Quod si ante oblationem Hostie appareat fracta, accipiatur altera integra, si citra scandalum, aut longam moram fieri poterit.

Continet Rubrica opportuna remedia, quorum ratio est manifestissima.

10 Si propter frigus, vel negligentiam Hostia consecrata dilabatur in Calicem, propterea nihil est reiterandum, sed Sacerdos Missam prosequatur, faciendo ceremonias & signa consueta cum residua parte Hostie, quæ non est madefacta Sanguine, si comimode potest. Si vero tota fuerit madefacta, non extrahat eam, sed omnia dicat omittendo signa, & sumat pariter Corpus & Sanguinem, signans se cum Calice, & dicens: Corpus, & Sanguis Domini nostri, &c.

e Nihil est reiterandum. Docet S. Th. consona sunt casui, ut verba respondeant sup. art. 6. ad 6. reliqua in Rubr. addita actioni.

11 Si in hieme Sanguis congeletur in Calice, inuoluatur Calix pannis calefactis: si id

si id non proficeret, ponatur in ferverenti aqua prope Altare, dummodo in Calicem non intret, donec liquefiat.

Si fingatur casus non posse liquefieri, ticas redigi, vt sumi possit *Suar. disput.*
tunc poterit digitis communui, & in par- 85. sectione 1.

12. *Si per negligentiam aliquid de Sanguine Christi ceciderit, si quidem super terram, seu super tabulam, lingua lambatur, & locus ipse radatur, quantum satis est, & abrasio comburatur cinis vero in sacrarium recondatur. Si vero super lapidem Altaris ceciderit, sorbeat Sacerdos stillam, & locus bene abluitur, & in sacrarium projiciatur. Si super linteum Altaris, & ad aliud linteum stilla peruenierit, si usque ad tertium; linteum a mite abluitur, ubi stilla ceciderit, Calice supposito, & aqua ablutionis in sacrarium projiciatur. Quod si in ipso solum Corporali, aut si in vestibus ipsis sacerdotibus ceciderit, debet similiter ablui, & ablutio in sacrarium projici. Si in substrato pedibus panno, vel tapeto, bene abluitur, ut supra.*

Et Decretum Pii Papæ I. cap. si per negligentiam. de consecrat. dist. 2. & explicatur à Sancto Thomas supra art. 6. ad se- primum. sed adde. Primo, à Sacerdote tantum ea fieri debere, quæ Rubrica hæc iubet, *Suar. disp. 85. sect. 1.* Secundo, multa esse antiquata per hanc Rubricam ex iis quæ Pius hac de re statuerat; cuiusmodi sunt abscissio vestium, & combustio, intra Altare combustorū repositio, sumptio lotionis. Pœnæ quoque non sunt in vnu, & ideo in Missali omituntur, vt notat Suarez ibidem, quæ erunt deinceps

imponendæ arbitrio Superioris: nec viliam tenetur Sacerdos subire, nisi impositam; Deo tamen satisfaciat. Tertio, aliqua adduntur in Rubrica satis similia prædictis, de quibus non meminit Pius, ut quando cadit super vestes Sacerdotis, pannum, & tapete substratum.

Quid si cadat sanguis super barbam? Barth. ab Ang. dialog. 5. §. 713. vult eam ablui, & comburi. sed videtur sufficere, si barba plures lauetur, cui parcendum est magis, quam tapetibus, de quibus supra.

3. *At si contingat totum Sanguinem post consecrationem effundi, si quidem aliquid f vel parum remansit, illud sumatur, & de effuso reliquo Sanguinem fiat, vt dictum est. g Si vero nihil omnino remansit, ponat iterum vinum & aquam, & consecret ab eo loco, Simili modo postquam cœnatum est, facta prius tamen Calicis oblatione, ut supra.*

f. *Vel parum. Sufficit ad integratem sacrificij.*

g. *Si vero nihil. Suppleatur, vt dictum est supra. ex S. Thom. ibid. ad 3.*

14. *Si Sacerdos euomat Euccharistiam, si species integra appareant, reverenter sumantur, nisi nausea fiat: tunc enim species consecratae cause separantur, & in aliquo loco sacro reponantur, donec corruptantur, & postea in sacrarium projectantur. Quod si species non appareant, comburatur vomitus, & cineres in sacrarium mittantur.*

Regula generalis est, si species Sacramentales integrae, vel in aliqua particula haberi possunt, reverenter seruandas esse, vel sumendas, quia sub eis manet Christus,

stus, & similiter fiat; vt in hac Rubrica dicitur, si à mure sumantur, aut ex Euccharistia vermes generentur. ea vero, quæ tales species contigerunt, vel comburenda,

da, vel purificanda sunt iuxta prædicta.
Suar loco cit sect. 1.

Vomitus etiam potest esse, & licite voluntarius, quando monitus est Sacer-

dos de speciebus à se sumptis, quod venientia sunt, ex Tabien. verbo *Missa numero* ; 2. eadem ratione, quæ supra num. 6. allata fuit.

15. *Si Hostia consecrata, vel aliqua eius particula dilabatur in terram, reverenter accipiatur, & locus ubi cecidit, mundetur, & aliquantum abradatur, & puluis seu abrasio huiusmodi in sacrarium immittatur. Si ceciderit extra Corporale in mapam, seu alio quovis modo in aliquid linteum mappa vel linteum huiusmodi diligenter lauetur, & lotio ipsa in sacrarium effundatur.*

Patent ob reverentiam Sacramenti hæc fieri. quod si fragmentum nequeat discerni, pluries linteum lauetur, non autem cōburatur; *Henriq. c. 28. nu. 4 cum Sot. dist. 10. q. 2. art. 8.*

In casu dubio consecratæ Hostiæ quæ reperitur apud veneficum, seu sacrilegum, aut circa Altare, ubi proxime fuit celebratum, aut quādo particula patenæ parti posteriori hæreat ita fixe (quod mihi accidit) ut subeat suspicio, de consecratis in præcedenti Missa particulis eam vnam esse posse; quid erit agendum? In hisce

casibus nulla solemnitas est adhibenda, luminarium, & eiusmodi, sed adoranda erit sub conditione, referuanda in Tabernaculo, seu intra corporale, & sumenda à Sacerdote ante calicis ablutionem in proxima Missa. quod si forte sit deturata, ut naufragium moueat, fiat, ut dictum est supra n. 7.

Quod attinet ad sacrarium, de quo sæpe in his Rubricis, rem & vocabulum, habemus apud S. Clementem epist. 2. de cons. dist. 1. cap. Altare. est autem Piscina sacra, ut loquuntur alii.

16. *Possunt etiam defectus in ministerio ipso occurrere, si Sacerdos ignoret ritus, & ceremonias ipsas in eo seruandas: de quibus omnibus in superioribus Rubricis copiose dictum est.*

Hoc loco distinctione est opus. nam si omittit aliquid de Rubricis primi ordinis, ut *Gloria in Excelsis*, *Credo*, *Commemoratio de Sancto*, & eiusmodi, & recordetur in progressu Missæ, non debet repetere, nec regredi. *Sylvest. Miss. 1. quest. 5. §. 4. & 5. dissonum enim esset, & scandalosum potius. Diana negat peccare mortaliter eum, qui voluntariè omisit, *Gloria*, vel, *Credo*, loco supra citat. resolut. 59. ex leuitate materiae.* commemorationem autem de Sancto debet addere inter orationes secretas, & post communio nem, licet inter Collectas eam omiserit, si opportune recordetur: inter ultimas non dicere, si neque inter secretas dixisse; sed in sacraria post depositas vestes supplerem omissa. si vero loquamur de Ritu, & Cæremonijs, quæ consistunt in actione Missæ, de suo genere mortale est omittere, quia Conc. Trid. sess. 22. &

*Pius V. in Bulla Missalis expressè præcipiant obseruari etiam Ritus secundi ordinis: ex leuitate tamen materiae, vel inaduertentia, vel obliuione, posset esse veniale, si quid omittitur, grauius autem est, si quid committitur, addendo Rubricis, quod item est prohibitum. lege *Suar. dist. 84. sect. 2.**

Non tamē addit ille contra Rubricas, qui Officium recitans aliud, Missam deinde celebrat more Ecclesiæ, in qua celebrat; ubi forte dicitur, *Credo*, vel *Gloria*, quæ non dicuntur extra eam; immo teneatur celebrare ibidem pro ratione Festi, iuxta Regulam; *Cum fueris Roma, &c.* alioquin esset alijs admirationi, si Festo non inseruaret in propria Ecclesia, pro qualitate Festi.

Intellige quæ dicimus, de Missa pro omnibus approbata, nam Missæ certis Regularibus concessæ * tantum puta de Sanctis

Sanctis Ordinis eorum, aut alijs quoniam habentur in Missali Romano, non possunt ab alijs dici, nec etiam in ipsorummet Regularium Ecclesijs, ex Decreto Sacr. Rit. Congregat. 19. Nouemb. 1622. * Neque à cappellanis sæcularibus proprijs in Ecclesijs Monialium, quæ Romano non videntur Breuiario. quo casu consulatur Sacra Congreg. Rituum, de cuius licentia Missam quidem cappellani proprijs recitabant de Sancto, de quo Moniales officium, sed cum Missali Rom. vt in prop. de Sanctis, vel de communi, eadem Sacr. Congreg. Rit. ita decreuit die 20. Nouemb. 1628. si nulla est Missa in Missali Romano, quæ concordet cum officio Monialium, puta de nomine Iesu, de spinea corona, & similibus, eo casu Missam de Circuncisione Domini, seu Missam de Crucifixione vel passione recitare poterunt: vel certe pro debita licentia adeant Sacram eandem Congregationem.

Quod si quis adderet, vel detraheret ex Cæremonijs, etiam deuotionis causa, præsumens, id esse melius; tunc peccaret moraliter; quia in Bulla Pij V. dicitur: ne presumant. ita Anton. Molina in instruct. Sacerdotum tract. 3. cap. 11. §. vlt.

17 At si inchoata Missa veniat Episcopus, aut eo maior, aut Princeps; neque alia Missa celebrari possit, quid agendum ante Consecrationem, & post Epistolam, si illi veniant, poterit repeti Missa a capite. *Nauar. de orat. notab. 16. numer. 55. & Aler. lib. 10. capit. 32. quest. 3.* Addit. Posse in. *de offic. Cur. capit. 2. num. 11. posse*

hoc idem fieri, etiam ultra primam vicem, si maior causa superueniat: sed meo iudicio, tunc esset opus altiori iudicio.

18 Quæritur adhuc: An possit interrumpi, & discontinuari Missa ob aliquam causam? Respondeatur posse, ob concessionem, & publicationes Edictorum, quæ fiunt à Parochis. præterea ad confessionem audiendam moribundi; custodita, si opus est, interim ab alio Eucharistia; vel ad vngendum infirmum, cui nullum aliud Sacramentum ministrari potest; ex *Nauar. de Hor. Canon. capit. 16. num. 69. Henrig. libro 9. capit. 30. numero 4.* Non autem interrumpi debet paulo ante laicorum communionem, vt sacerdos audiat apud Altare, etiam breuem confessionem alicuius; quod perturbat, & merito, astantium animos. *DD. apud Bonac. disput. 4. quest. 6. punct. 1. num. 20.*

19 Accidit denique in Missæ ministerio offerri Sacerdoti particulam pro communicando laico, & oblatione Hostiæ iam facta; poterit ne illa consecrari? *Bonac. de Euchar. disp. 4. quest. ultim. punct. 2. num. 6. videtur negare. sed puto probabilius posse consecrari, oblatione eiusdem mente concepta, vt saepius in defectibus dictum est: non tamen remotius ab oblatione Hostiæ, puta, iam cepta Præfatione. Vei eo casu, si necessitas adfit, arbitrio boni viri dari laico poterit pars Hostiæ consecrata, quæ olim referuabatur pro infirmis, vt paulo supra diximus, num. 3. presentis tituli.*

De Rubricis præceptiuis, & directiuis. XI.

Reliquum est, vt in ordine ad Missam examinemus duo: alterum est circa Rubricas omnes. de quibus hactenus; quæ cum diuidantur communiter à Summiſtis, & Theologis, in præceptiuis, & directiuis, nondum quis veluti digito demonstrauit, quænam ex dictis sint præceptiua: quænam directiua. nam illæ obligant sub mortali; hæ non item, nisi ex contemptu omit-

tantur. Alterum est circa onera Missarum, quæ subire solent Sacerdotes; de quibus Theologi multa sparsim docuerunt, quæ hoc loco collecta breui cōpendio, lector, spero fore, vt valde profint. Nunc de primo. Seclusa igitur obliuione, ignorantia inculpabili, & inaduertentia, quæ culpam diminuunt, vt supra monuimus. * Omissa item ea Recentioris auctoris distinctione in præceptiuis sub mortali, & præ-

& præceptiuas sub veniali , diuersas à Directiuis ; quæ distinc^{tio} nulla est ; aut est quæstio de nomine . nam præceptum importat proprie in sua significatione materiam grauem , & lethalem culpam .

1 Dico primo . Quando in Rubricis habetur hæc vox , *grauiſſime* , seu , *grauiſſer peccat* , certissimum est , significari peccatum mortale . Septies autem habetur , cum de defectibus Missæ agitur .

Si nō in azymo conficiatur sacramen-
tum in Ecclesia Latina . *tit. 3. num. 3.*

Si vinum ceperit acescere , vel corrum-
pi , vel fuerit aliquantum acre , vel mustum
de uis tunc expressum ; vel sine aqua fiat
sacrificium , vel cum aqua non naturali .
tit. 4. num. 2.

Si in forma adderet aliquid Celebrans ,
quod significationem non mutaret . *tit. 5.*
num. 1.

Si celebret suspensus , excommunicatus , degradatus , irregularis , vel canonice impeditus . *tit. 8. num. 1.*

Si celebret in peccato mortali habens copiam Confessoris . *ibid. num. 2.*

Si non habens copiam Confessoris si-
ne contritione in peccato mortali cele-
bret . *ibid. num. 3.*

Si integra Sacra-
menta extra quosdam
casus non sumperit , *tit. 10. num. 4.*

2 Dico secundo . Quando materia Ru-
bricæ pertinet ad integratatem Sacramē-
ti , seu Sacrificij , ea ita grauis censenda est ,
vt omisso sit peccatum mortale . eiusmo-
dis sunt , quæ de pane , vino , aqua , intentio-
ne , forma , sumptione vtriusque speciei
sunt præscripta : quæ omnia sub mortali
sunt iuxta Rubricas obseruanda .

In forma quoquæ illud , *enim* , additum
ab Ecclesia non potest sine peccato mor-
tali voluntarie omitti .

3 Dico tertio . Eas Rubricas esse præ-
ceptiuas , in quibus concordant Doctores ,
eas esse de re graui , & sub mortali obser-
uandas esse . videlicet ;

De loco celebrandi non prohibito . de
ara consecrata . de lumine . de hora cele-
brandi . de dispositione animæ & corpo-
ris , ieunio scilicet à peccato mortali , & à
cibo . de ministro . de Missali libro . de cali-

ce . patena . corporali . & palla . de Canone
integrè , & secretè recitando . de prima
purificatione cum vino de numero , mun-
ditia , integritate , & benedictione vestrum
Sacerdotialium , eo modo quo probauimus
sup. suis locis .

4 Dico quarto . Rubricas aliquas esse
strictioris iuris in Missis Conuentualibus ,
seu principalibus Ecclesiarum Cathedra-
lium , & Collegiarum ; quod cum *Sua-
rez* & alijs docet Bonacini . *disput. 4. de Eu-
char. quæst. vltima punct. 7. § 3. numero 3.*
quia æquiparantur hæ Missæ Horis Ca-
nonicis , quæ dicuntur in Choro . immo
vero sunt Horarum quasi finis , ad quem
diriguntur Horæ , ut egregie probat *Fran-
col. de temp. Horarum Canon. part. 1.*
cap. 16. num. 18. eiusmodi est Rubrica de
concordia Missæ Conuentualis cum Of-
ficio ; quæ expresse præcipitur in *cap. cum
creatura , de celebrat. Miss. per verbum ,
mandamus , Honorij Tertiij.* Docent enim
DD. à Bonacini citati de leg. disp. 1. quæst.
1. punct. 7. §. 4 num. 7. quod verbum , *man-
damus* , importat obligationem ad mor-
tale . Inter Collegiatas autem adhuc esse
disparitate in dico . nam Collegiatæ Re-
gulares* (quæ tamen minus proprie Col-
legiatæ dicuntur , ut paulo infra probabo)
tenantur ad Horas Canonicas & Missam
in Choro , ex vi Regulæ tantum , & con-
suetudinis interpretantis Regulam , sicuti
etiam ad Officium diuinum extra Choro
in consuetudo tantum obligat Regula-
res , ut sic , ex *Caiet. verbo Hora* : at secula-
res Canonici tenantur ex stipendio ad
leges Pontificias in Choro seruandas .

5 Dico quinto . Prope præceptiuas eas
esse Rubricas , de quibus disputant Do-
ctores : & tamen Pius V. & Clem. VIII.
inclinant expresse in alteram partem ,
præcipiendo in Bulla , ut iuxta formam
in nouo Missali traditam celebretur Mis-
sa eiusmodi sunt : de Matutino , & Laudi-
bus ante Missam : de mappis tribus : de lu-
minaribus cereis : quæ licet sint cōtrouer-
sa inter Doctores , iij tamen Pontifices sū-
mi prædicta potius in suis Rubricis ap-
probantur , tanquam tutiora .

6 Dico sexto . Dubias esse reliquas de
princi-

principio auroræ, & fine meridiei: de Cruce in Altari: de pedibus calcaneis: de veste talari: de pileoli vsu, a quo concedatur, extra Canonem: de orationibus ad vestes, & post Missam: de Missa priuata ad arbitrium sine causa: de Missa non approbata, nisi pro quibusdam Ecclesijs: de votiva, vel de Requiem, in Feste Dupli, & diebus prohibitis: de orationibus additis secreto dicendis ex deuotione Celebrantis, in quibus omnibus Doctoribus vtrinque disputantibus, Rubricis tamen magis adhærendum esse censeo.

7 Dico septimo. Inter has dubias Rubricas illa est apud me valde certa, quod sit de re grauissima: quæ habetur part. 1. titul. 3. num. 1. nimirum: *In ferijs Quadragesima, Quatuor Temporum, Rogationum, & Vigiliarum, etiam si Duplex, vel Semiduplex Festum, vel Octaua occurat, in Ecclesijs Cathedralibus & Collegiatis cantantur due Missæ, una de Feste post Tertiam, alia de Feria post Nonam.* Cantari ergo debent, vbi nimirum cantari quotidie Missa confuerit a Canonis: tum quia præcipit Pius V. in virtute sanctæ obedientiæ in Bulla, ut decantetur Missa iuxta normam, ritum, & modum a se præscriptum: hoc est, quandoque duæ: tum quia altera earum sine commemoratione alterius dici debet ex tit. 7. num. 2. & hoc modo, altera non respondet integrè Officio diuino, in quo sit de Feste, & Feria simul (Missa enim Conuentualis debet respondere integrè Horis Canonis) tum quia est ritus Ecclesiæ perantiquus, teste *Microl. cap. 48. & 58.* ut diximus pagina 4. tum quia circumstantia illa temporis (post Tertiam altera, altera post Nonam) indicat esse notabilem ritum: tum quia Clementis VIII. auctoritate Missale recognitum, suis locis. octies ad minus, monet lectorum hac de re, ut obliuioni non tradatur: scilicet, ante Missam de Vigilia Ascens. in Feste S. Marci, in Vigilia Apostol. Petri, & Pauli, in Vigilia Sancti Laurentij, in Feste SS. Cornelij, &c. SS. Ianuarij, &c. In Vigil. S. Matthæi, & in com-

mem. omnium fidelium Defunctorum.

* tum quia S. Carolus cum suis Provinciis Episcopis in Concil. 4. Provinciali. Rome approbato, in hæc verba decreuit: *Quibus diebus ex Missalis Romani Rubricarum præscripto in Ecclesijs Cathedralibus, & Collegiatis duas Missas Conuentuales celebrari oportet, ea amba cantantur, quod si Capitulum præfarc omiserit, neglegcerit, non solum illius diei, in quo huic muneri defuerit, verum etiam alterius diei distributionibus mulctetur.* Hæc ibi.

8 Dices: sufficere (quod recentior scripsit, consuetudini nimirum fauens, quæ potius est abusus) fieri satis, si altera dicatur priuatum, puta, quæ est de Feria, & Choro absente. Addunt alii, eo quia titulo septimo numero secundo. habentur verba, dicuntur duæ. ergo satis est, si dicatur altera priuatum: sed verbum dicuntur, explicandum est, cantantur ne pugnent inuicem duæ Rubricæ: altera enim alteram explicat, & posterior à priore pendet. deinde non est maior ratio, ex vi verbi, dicuntur, vt altera sit priuata, altera solemnis. item, quæ dicitur, Choro absente, non potest respondere Horis Canonis: neque dici potest Conuentualis. Præterea illa Horæ definitio, Tertia, & Nonæ, indicat, debere vtramque celebrari, prout Hora Tertia, & Nonæ dicuntur in Choro; hoc est, cum Cantu, & Choro præsente. Atque hæc est Romana praxis in Patriarchalibus Romæ Ecclesijs; adeoque in ijs existimatæ fuerunt hæc duæ Missæ grauissimæ, vt *Franciscus Samarinus Beneficiatus Ecclesiæ Lateranensis, & Docto, in suo thesauro Sacerdotali tertia part. titulo, Missæ plures, &c.* concedat, posse has duas Missas ab eodem celebrari, si forte unus tantum Sacerdos eo die in Ecclesia Collegiata celebrare queat. quod deinde sublatum est in *Rubricis parte 1. titulo 7. num. 2.* quando scilicet plures quotidie non celebrant Sacerdotes. Denique die 2. Nouembris ait Rubrica: *Missa dicitur principalis pro Defunctis post Nonam.* explicant omnes; cantari debet, Choro

Choro præsente: eademque est ratio de alijs Missis. Aliqui, ex præfato verbo, dicuntur, inferunt, quod ubi plures Sacerdotes celebrant, debent dici duas Missæ prædictæ priuatim: laudo usum; sed nego esse Rubricæ hunc sensum: quod patebit magis infra.

9 Dices adhuc: Verba, cantantur, & dicuntur, non sunt imperatiua. Respondeo in titulo 5. de Missis Defunctorum numero primo habes dicantur duas Missæ, & titulo 15. numero 2. Missa de tempore, quanvis dies sint solemnies, in quibus fit Officium cum Missa de Feste, debet cantari post Nonam. Item in Rubricis enunciatiuum verbum habet vim imperatiui; verbi gratia, in die 2. Nonumbbris in Breuiario: Dicuntur Vesperæ Defunctorum. post Laudes incipit Matutinum Defunctorum. ecce verba enunciatiua tantum, & Doctores tamen ex his verbis volunt teneri nos sub mortali ad recitandas Vespertas, & Matutinum Defunctorum, ut Suarez expresse docet libro 4. de Hor. Canon. cap. 25. numero 8. Item in cap. cum creatura, citato supra, & explicato num. 5. mandat Honorius, cantari Missam respondentem Horis Canonicis, sub mortali; non autem responderet, si altera non cantaretur, ut dictum est, numero 8. & Pius V. ut integrè respondeat Horis Canonicis, duas præscribit. ergo tenentur Collegiatæ ad duas. Valet enim hic Regula illa: paria sunt, non facere, & facere male, contra Rubricas. cap. inter corporalia, de translat. Episcop. capit. veniens, de presbyt. non bapt.

10 Cui nostræ sententiæ subscrivere, aliquando, cum in dubium à nonnullis reuocaretur, doctissimi viri, & notissimi, Paulus Fraxinellus Ordinis Eremitarum Sancti Augustini, Petrus Thomas Saracenus Ordinis Carmelitarum, Ioann. Petrus Moneta, & Homobonus de Bonis, Theologi Ordinis nostri, & primarij, qui omnes præclara multa prælo dederunt.

11 Sacra Rituum Romana Congregatio die 16. Maij 1626. decreuit, non-

posse omitti alteram ex his duabus Missis cantâdis ob celebrationem Capituli Canonorum, & iterum hoc idem die 16. Januarij 1627. afferuit: ne duas Missæ, etiam ex necessaria negotiorum causa, & Capitulari, omittantur. Si est consuetudo immemorabilis, sufficit loco Missæ Conuentualis Missa lecta de die celebrata in aurora, & Votiva cantata post Nonam, exceptis diebus, quibus ex Rubr. 3. Missalis sunt omnino cantanda duæ Missæ conuentuales de festo, & de feria. Congreg. Rit. 23. Mart. 1602. 28. Janu. 1612. Vrbinate. 4. July 1615. Idem, quando cantatur Missa pro Defunctis. sed tandem eadem S. Congreg. abrogavit omnem consuetudinem non cantandi Missam de die, ultra Votivam. 18. July & 28. August. 1628.

12 * Dices: An Regulares comprehendantur in hac Rubrica? negat Rodericus de questio. Regul. gr. tomo 1. quest. 43. articul. 12. quia, inquit, non veniunt Regulares nomine Ecclesiarum Collegiarum in odiosis, quæ ratio mihi non placet. sed quia Ecclesia Regularium appellantur propriæ Conuentuales ab Innocentio IV. in Bulla eiusdem 7. Bullarij, vbi Plauius Cherubinus in Compendio Bullar. schol. 1. nota: eo titulo appellari, ad differentiam Collegiarum, quæ sunt propriæ Canonorum item in Clemen. prima de celebrat. Miss. ex Concil. Vienensis. distinguuntur Ecclesiae Regulares à Cathedralibus & Collegiatis; quibus postremis dumtaxat imponitur onus de duabus his Missis. adde rationem allatam supra n. 4.

13 Dico ultimo. Reliquas Rubricas esse directiua tantum, non tamen esse negligendas. saperet enim contemptum, si qua earum perpetuo omittetur, aut sepius, & ut plurimum. * & multo minus, si timeatur scandalum. contemptum vero seu scandalum iudicabis grauia, vel leuia, ex materia, & intentione Sacerdotis. Unde, quod alij dicunt, quatuor cum litteris celebrandam esse Missam, A. B. C. D. his addo ego litteram quintam E. in honorem quinque vulnerum Christi.

Hoc

Hoc est. Altè. Breuiter. Clarè. Deuotè. Exactè, seu Exquisite.

Altè, vt audiatur. Breuiter, non ultra medium horam, ait *Scortia lib. 2.c. 19. vel paulo ultra*. Clarè, vt omnia verba integrè proferantur. Deuotè, vt attendatur ad ea quæ dicuntur. Exactè, vt siant omnia, quæ præscribuntur in Rubricis.

14. * Vt autem Rubricarum obligatio magis innotescat, præterquam quod in Bulla Pij Quinti pro Missali edita omnis mutatio, additio, & detractio prohibetur, Decreuit Concil. Trident. sessione 7. canone 13. in hæc verba: Si quis dixerit, receptos & approbatos Ecclesiæ Catholicæ ritus, in solemni Sacramentorum

administratione adhiberi consuetos, aut cōtemni, aut sine peccato à ministris pro libito omitti, aut in nouos alios per quæcunque Ecclesiarum Prælatum mutari posse, anathema sit. Hæc ibi. Solemnis certè Sacramenti Eucharistiæ administratio in Missa fit, siue sit solemnis, siue priuata, & titus, qui habentur in Missali Romano sunt Ecclesiæ Catholicæ recepti, & approbati, vt patet. Ex quibus non video, qua ratione doceant moderni Theologi, opinionem esse probabilem, quod sine peccato possint omitti Rubricæ, & sine causa scienter, etiam in materia leui. sed de his satis.

De alijs obligationibus Sacerdotum circa Missam. XII.

1 **A**lterum erat circa onera Sacerdotum in ordine ad Missam, quæ ad capita quinque reuocari possunt: vel ratione *Loci*: vel ratione *Temporis*: vel ratione *Ritus*: vel ratione *Officii*, seu *Beneficii*: vel ratione *Stipendij*: & hoc eodem ordine procedendum erit in hoc titulo.

2 Ratione *Loci*: tenetur Sacerdos sacram facere in certo Altari, non impeditus legitimate, si testator, aut alius locum celebrare Missæ præscriperit; alias peccat moraliter, quia non implet voluntatem testatoris, quam neque hæredes mutare possunt, non tamen tenetur ad restitutionem, si alibi pro eo celebret. citat *Dottores Bonacini. de Euchar. disp. 4. quæst. ultim. punct. 7. §. 4. a num. 2. ad finem.* & ratio patet, quia violat priuatam legem testatoris.

3 Poteſt autem Episcopus aliquando ex iuſta cauſa, si nequeat in eo Altari, cōcedere, vt alibi celebret. *Idem ibid.*

4 Qui tenentur celebrare in Altari priuilegiato pro Defunctis, & alibi celebrat cum nummisinate, verbi gretia, Sancti Caroli, quo anima liberaui potest à Purgatorio, videtur satisfacere: quod innuit *Alfonſ de Leon. de off. & pot. conf. temp. Iubilei p. 3. n. 29. quem sequitur Fraxinell.* Gauant. Rubr. Miss.

de oblig. Sacerd. sett. 4. conclus. 4. §. 9. nu. 2. in 6. edit. qui tamen n. 3. limitat, nisi ille (ait) qui petit Missam, eam velit celebrari in hoc, vel illo Altari priuilegiato. tunc enim alibi non debet celebrari.

5 Qui tenetur alicubi celebrare, absque applicatione sacrificij, ad diuinum cultum tantum, ita debet ibi celebrare, vt nullo modo accipiat stipendum ab alio, vt illi applicet sacrificium sibi liberum, quod expressè vetuit Sacra Concil. Trident. Congregatio in declaratione *Decreti de celebr. Missarum sub SS. D. N. Urbano VIII. emanati*, de quo infra, in responsione ad quartum dubium. Quod etiam notent Canonici, & curati, qui tenentur celebrare Missam Cōuentualem, seu Parochialem in proprijs Ecclesijs ratione Canonicatus, seu Rectoriæ; quia ad eam tenentur ratione beneficii; secus, quando ex mera consuetudine, seu statuto Canonicali ad maiorem Ecclesiæ decorum Missas priuatas in propria Ecclesia collegiata, seu Parochiali celebrant, non ratione beneficii, neque Cappellæ, neque legati, neque salarii: qui soli quatuor Tituli in prædicta responsione prohibentur: & de Parochiis, quod iis diebus, qui non tenentur Missam celebrare, non possent

M ma-

manualem eleemosynam recipere, decreuit *Sacr. Congr. Concil. Trid. die 1. Septemb. 1629.* quid, si teneatur ter in Hebdomada celebrare, ex Decreto Synodali, ut in Provincia Mediolan. ex *Conc. Prou. primo:* Possunt hi recipere, quia S. Congr. Concilij loquitur de festis, in quibus de iure communi tenentur celebrare, & annuos ideo redditus præcipiunt. eadem S. Congr. Conc. 13. Iuli 1620. declarauit adhuc, quod quando in fundatione beneficij, seu capellæ, expressè cautum est (nota verbum *expresse*) non teneri celebrantem ad applicationem sacrificij, eo casu poterit celebrans accipere nouum stipendium, & vñica Missa satisfacere obligationi beneficij, seu capellæ, & item danti nouū stipendiū. Hec illa. Pariq; ratione Capellani Monialium, & alijs, qui incōgruo præsertim stipendio subeunt onus, titulo mercedis, quotidianæ Missæ, ea conditio ne expressa, quod nō teneatur ad applicationem sacrificij, poterunt accipere noua stipendia à Monialibus—particularib. aut alijs pro applicatione sacrificij.

6 Ratione *Temporis:* quia vel nunquā, vel sæpius, vel tardius, vel citius, vel rarius celebrat, quam debetur: nam, qui nunquā celebrat, grauiter peccat: & in anno saltē ter, aut quater quilibet celebrare tenetur, ex *Trid. sess. 23. de refor. cap. 14.* Parochi sæpius, vt audiant populi Missam. lege *Bonac.* q. vlt. punct. 7. n. 1.

7 Qui sæpius in die celebrat, peccat. excipe sequentes casus: alijs vero à Doctribus allati non sunt amplius in vsu. Primo in die Nativitatis. Secundo in casu supplendi sacrificij, de quo supra *titulo 10. nn. 3.* Tertio, quando Sacerdos præst duabus Ecclesijs, in quibus vterque populus solet audire Missam; & non habet Vicarium; qui suppleat in altero loco. *Suar. disputat. 80. sect. 3. cum alijs.* Quarto, quando pauci sunt Sacerdotes, & multi sunt Catholici in locis infidelium, & Hæreticorū, *Nauarr.* & alijs apud *Scortiam lib. 2. c. 16. n. 2.* in his enim casibus postremis licet bis, & ter celebrare, si opus est, ex *Suar. omissa ablutione Calicis,* vt in Nativit. Domini.

8 Contingit *Tardius* celebrare cum peccato mortali, quando notabiliter differtur sacrificium, puta, ad impecrandum aliquid à Deo, & Missa dicitur elapso necessitatis tempore, quo casu tenetur etiā ad restitutionem. *Pet. Nauar. lib. 2. de restit. c. 2. nn. 366.*

9 Et item, quando ita multæ Missæ acceptantur pro Defunctis celebrandæ, vt longissimo tempore sit opus. cui malo prouisum est nuperrime cum *Decreto de celebr. Miss. à Sac. Concil. Trident. Congregatione edito 21. Iunij 1625.* in quo prohibetur singulis, ne eleemosynas manuales, & quotidianas pro Missis accipiant, nisi oneribus antea impositis ita satisficerint, vt noua suscipere valeant.

10 Quia tamen in re eadem Congregatio declarauit. Primo posse noua Missarū onera suscipi, etiam si oneribus iam suscepitis non satisficerint, dummodo infra modicum tempus possint omnibus satisfacere. ita in *declar. citata ad decimum.*

11 Si tamen tribuens eleemosynam prouis oneribus, sciat impedimentum, & consentiat, eo casu poterunt noua suscipi post alia quamprimum persoluenda. *ibid. ad undecimum.*

12 Comprehenduntur etiam in hoc Decreto priuati quique Sacerdotes. *ibid. ad decimumquintum.*

13 Transgressores huius specialis Decreti non tenentur tamen ad penas appositas in prædicto Decreto, quæ relationē tantum habet ad onera perpetua, de quibus in eodē Decreto agitur. & nos paulo infra. *ibid. ad duodecimum.*

14 Cessantque omnia præilegia, quibus indulgetur, vt certaruin Missarum celebrationē, vel anniuersariorum, vel quibusdam Collectis, plurium Missarum oneribus in futurum suscipiēdis satisfiat; ita vt, si tempore huius Decreti superfuerint multæ Missæ celebrandæ, hæ celebrari distincte debeant, vt in *declar. cit. ad sextum.*

15 Qui vero obligatur ad celebrandum in festis de præcepto de voluntate testatoris, non potest differre Missam in sequentem Feriam; quia Feria non est Festum.

stum neque intelligendus est testator de Festis duplicitibus, vel semiduplicibus, quando simpliciter dicit, *in Festis*, sed de Festis de præcepto, aut consuetudine pro seruitio populi, ut censuit *Congreg. Pænitentiaria Mediolanen.* re bene agitata. teste *Bonac.* loco cit. nu. 6.

16 *Citius* quoque celebrando peccatur, anticipata scilicet applicatione sacrificij; nempe incerta, pro eo qui postea eleemosynam dederit, cum suspensione effectus sacrificij, quæ anticipata applicatio prohibita fuit a Paulo V. velut avaritie fomes, die 5. Novembr. 1605. ut scribit *Fraxinell.* sect. 3. prænot. 5. §. 5. nu. 4. & 5. edit. 6. Poteſt tamen capellanus præuenire tempus celebrationis, & anticipate celebrare Missas, antecedente Hebdomada, quas ex obligatione celebraturus erit sequenti pro certa intentione. DD. citati à *Barbos.* de potest. *Episcop.* par. 2. alleg. 24. num. 14.

17 *Rarius* denique celebrando peccatur, quando quotidiano quis obligatur sacrificio, per se, vel per alium faciendo; & vno die per hebdomadam omittit celebrare, neque celebrari per alium curat. secus, si vni tantum impossum est quotidianum onus, ut per seipsum impleat. nā hoc intelligi debet, salua honestate, & decentia, ratione cuius vacare potest à Missa celebranda semel in hebdomada; hoc est, potest semel non celebrare. fuse *Bonac.* loco cit. §. 2. num. 16. non autem potest semel pro alio applicare sacrificium; quæ duo sunt valde diuersa, ut patet.

18 *Qui* vero impeditus infirmitate, non facit quotidianam Missam, ad quam tenetur, excusatur; neque tenetur ad supplementum, nisi ultra mensem ægrotet; & item si reliquo anni tempore, diligens ille fuit in suo munere obeundo; & nisi in fundatione beneficij aliud expresse statuatur. quæ singula omnia sunt rationi consona, ex *Bonac.* ibidem punc. 8. nu. 17. cum alijs citatis. *Petr. Nava.* r. de rest. f. 2. cap. 2. num. 210. & *Nald.* V. *Missa* num. 11. docent non teneri per alium satisfacere, qui ægrotat per duos menses.

Diana tract. de celebr. Miss. resol. 27. per quindecim dies. *Barbos.* de potest. *Episc.* allegat. 24. num. 32. per octo; vel decem dies.

19 Ratione Ritus, accident peccata in oneribus Missarum: quando promisit Sacerdos Missam votiuā, vel de Requiem, & dicit aliam de Officio currenti; quia virtus fidelitatis periret: & multo magis, si cum iuramento per instrumētum promisisset. *Fraxinellus* in opere edito sub hoc titulo: *An Sacerdos teneatur dicere Missam pro Defunctis*, vel eius vice posſit dicere de Sanctis, vel Ferijs occurrentibus. edidit Bononiæ, me vrgente. 1625.

20 Cæterum ibidem, citatis quām plurimis Doctoribus classicis, docet ille idē, posse loco Missæ de Requiem dici Missam de Sancto, vel de Feria currente: quando maiori deuotione afficimur in Missa de Sancto, vel de Fer. priuilegiata. vnde oritur maior valor accidētalis Missæ ex opere operantis, quo compensari potest, etiam cum lucro, Missa de Requiem, breuior, & quæ in multis minuit potius deuotionem. nam alioquin ex opere operato idem est valor in omnibus Missis.

21 Si vero non afficitur Sacerdos maiori deuotione in Missa de Sancto, vel de Feria; tunc dicere deberet de Requiem, excepto Festo Duplici, Dom. & alijs diebus, in quibus prohibetur Missa de Requiem ab Ecclesiast. Rubricis, ut supra p. 1. tit. 5. nu. 2. pag. 9. 10.

22 Sensus etiam Ecclesiæ est, ut Missa concordet cum Officio, quoad eius fieri potest: cui sensu fideles omnes conformari debent. ex quo sequi videtur, non esse verba pœnitentis Missam votiuam, seu de Requiem, ita amarē intelligenda, ut eo modo rigorose celebrare teneatur Sacerdos, sed ciuili modo & morali, cum causa rationabili, ait Ecclesia in Rubricis titulo 5. numero 3. lex etiam Ecclesiæ præualere debet super laicorum legem priuatam, & sapè irrationabilem.

23 Monet idem auctor sapienter S. M. 2. cer-

cerdotes, ut promittant se dicturos Missas eo modo, quo magis prodesse possunt iuxta maiorem sui dispositionem, & deuotionem.

24 Populus etiam qui simul offert cum Sacerdote, potest affici maiori deuotione audiendo Missam de Sancto, quam de Requiem, & consequenter prodesse magis eisdem ijs, pro quibus Missa celebratur. & hæc *Fraxinell.* probat *fusius ibid.*

25 *Azorius lib. 10. c. 32. q. 5.* docet fere prædicta de Missis votiuis, quarum vice potest dici Missa cum Officio concordâs, cum intentione secreta, quam haberet Sacerdos in votiuia.

26 Nec erit necesse dicere in prædictis casibus Collectam de votiuia, seu de Requiem, maximè si per Ecclesiasticos ritus non liceret applicatio namque sacrificij non fit in Collectis, sed potius in *Memento*, seu ut Theol. loquuntur, in oblatione, quæ tacitè fit in ipsa consecratione.

27 Ratione *Officij*, seu *Beneficij*, quod erat quartum caput, contingit in oneribus Missarum peccati. nam Episcopi & Parochi tenentur aliquando applicare sacrificium pro suis ouibus, *ex Conc. Trident. sess. 23. cap. 1. initio*, arbitrio boni viri, nempe in præcipuis solemnitatibus Domini; & Dominicis diebus, aut saltē semel in hebdomada, *ex Bonac. quæstio. ultim. punct. 7. in fin.* qua ratione conciliari possunt Doctores, qui negant, cum Concil. Trident. affirmante *sess. 23.* est enim populorum curator Episcopus, seu Parochus, & ab ijsdem sustentantur.

28 Regularis etiam grauiter peccat applicando sacrificium cōtra rationabilem voluntatem sui Prælati, vel Sacrificiæ ab eodem deputati. *Fraxinell. sect. 7. §. 7.* vbi addit, posse Prælatos irritare intentionem subditorum in Missæ celebrazione, si fecus applicant, ita ut Deus acceptet sacrificium. & valeat illi, cui à Prælato per ministrium insidem applicatur. & licet *Suar. doceat*, pendere effectum sacrificij ab intentione celebrantis, etiam

iniusta; eum tamen explicat *Fraxinell.* loqui de Sacerdote sæculari libero, non de regulari, cuius voluntas à Prælato pendet. alias onera monasteriorum subiacerent periculo & dubitationi, an persolverentur.

29 Quilibet item Sacerdos, ex probabiliori sententia, non potest applicare portionem sacrificij, quam diximus supra, *cum de Canone pagin. 124.* esse propriam Sacerdotis, accepto ob eam stipendio, tanquam pro integra Missa; quia cum sit saltē dubia hæc doctrina, posset lādi iustitia in hoc casu, & proximus qui stipendium pro Missa dedit, suo fructu defraudari, si vero fiat hæc applicatio sacrificij ex mera charitate, est satis probabilis opinio, & nullum damnum inde sequi potest proximo, pro quo celebratur.

30 Conuenit adhuc ratione *Officij*, vt ille, qui supplet inchoatum ab alio sacrificium, conformet secum primo Sacerdote in applicatione eiusdem sacrificij; quia accessorium sequitur naturam principalis: & quia (cum supplementum supponat alteram saltē speciem consecratam esse) probabile est, iam factam esse Deo oblationem pro eo pro quo primus Sacerdos cœpit Missam facere. *Cor. dubia libro 1. quæst. 3. in quæst. principal. op. 5. post conclus. 4. §. 2. & Vafq. disp. 23. 1. nu. 40. & 41.*

31 Denum ratione *Stipendij* multis modis peccatur. qui enim accipit plura stipendia iuxta taxata scilicet vel lege, vel consuetudine, à pluribus, potentibus singulis vnam Missam pro se distincte, & vnam facit Missam pro ijs omnibus, peccat ex communiori sententia. *Fraxinell. sect. 4. concl. 1. fusius.*

32 Qui ab uno accipit plura stipendia, pro pluribus Missis, & vnam tantum celebrat, eodem modo, quo supra, peccat, *ex eodem ibid.*

33 Qui procurat stipendium iusto pinguius pro vna Missa (nisi celebrandum sit in loco distanti, vel incommodo) peccat, *ex Bonac. & alijs, quos citat quæst. ultim. punct. 8. num. 13. & tenetur inuite danti*

danti restituere, *ibidem num. 11.* neque sufficit titulus paupertatis, quia facta est ordinatio in Sacerdotem tit. beneficij, seu patrimonij sufficientis ad victimum, *ibid. num. 14.*

34 Qui stipendium iusto pinguius accipit pro Missa, quam deinde minori stipendio, quam sit iustum, facit ab alio celebrari, peccat: neque item si det illi stipendium iustum, retinens sibi quod est ultra iustum, tutus est in conscientia, nisi sit Dominus, & non merus dispensator, aut curator Missarum celebrandarum. *Fraxinell. sectione 3. pranot. 5. §. 4. numero 1. & congregat. Paenitent. Mediolan. apud Bonac. loco citato num. 18.*

35 Sed eam limitationem, nisi sit Dominus, &c. sustulit Sacra Concil. Trident. Congregatio in Decreto supra citato, in quo absolute prohibetur Sacerdoti, qui Missam accepit celebrandam cum certa eleemosyna, ne eandem Missam alteri, parte eiusdem eleemosyna sibi retenta, celebrandam committat. & intelligi debet, etiam si detur illi stipendium iustum; quia paulo infra in eodem Decreto iubetur dici Missa pro eleemosyna tenui & pingui æquali: *omne, inquit, damnable lucrum ab Ecclesia remouere volens.* ecce causam Decreti. & *Fraxinell. in 6. edit. loco citato num 7.* conformat se Decreto.

36 Imò eadem Sacra Congregatio declarauit; etiam eleemosynam maiorem, solita dari tribuendam esse integrum absolute Sacerdoti celebranti, nec ullam illius partem ab aliquo retineri posse. *in cit. declar. ad nonum. & in response ad septimum,* permittendum non esse ait, vt Ecclesia, ac loca pia, seu illorum administratores, ex eleemosynis Missarum celebrandarum ullam vtcumque minimam portionem retineant, ratione expensarum, quas subeunt in celebratio- ne Missarum: nisi cum Ecclesia, & loca ipsa alios non habent redditus, quos in vsum earundem expensarum erogare li- cete possint; & tunc, quam portionem re- tinebunt, nullatenus debere excedere valorem expensarum, quæ pro ipsomet

tantum Missæ sacrificio sunt necessario subeunde: & nihilominus eo etiam ca- su curandum esse, vt ex pecunijs, quæ su- persunt, expensis vt supra deductis, abso- lute tot Missæ celebrentur, quot præscrip- tæ fuerint ab offerentibus eleemosynas. Hæc ibi. eadem tamen S. Congregatio 7. Septembr. 1630. referente Barbos. *de iure eccl. lib. 2. c. 5. nu. 39.* decreuit, quod, qui habuerit obligationem vnius Missæ in Hebdomada cum stipendio legato, & confirmato de octo in octo annos, potest demandari alteri celebrationem prædictæ Missæ cum eleemosyna consueta iuxta- morem regionis, retenta sibi reliqua par- te dicti stipendiij.

37 Qui vero acceptis duobus stipendijs iustis pro duabus Missis, vnam celebrat, applicando vni sacrificium vt propitiatoriū, alteri vt impetratoriū peccat tam- men: quia vterque totum Missæ fructum prætendit. *Suar. cum alijs apud Bonac. quæst. vlt. punct. 8. num. 15. & Sacra Congregatio Conc. Trident. in Decreto citato* damnat hanc distinctionem.

38 Qui à pluribus stipendia minora iu- sti recipit, vt ex ijs constituto stipendio iusto, vnam Missam celebret, peccat: tuum quia promittens cuique Missam, tenetur dare illi totam: tuum quia in Decreto citato *Sacra Congregationis* tot Missæ dici debent, quot sunt eleemosynæ datæ, etiā incongruæ, & exiguae, siue ab uno, siue à pluribus dentur. quod præcipitur ibi sub obtestatione diuini iudicij, sub peccato mortali, & cum obligatione restitutionis, reuocatis quibuscumque privilegijs.

39 Rector beneficij, qui potest per aliū celebrare Missam, tenetur tribuere Sacerdoti celebranti pro se cōgruam eleemosynam secundum morem Ciuitatis, vel Prouinciae, nisi in fundatione ipsius bene- ficii aliud fuerit eaustum. *eadem Congreg. in cit. declar. ad octauum.*

40 Vbi nullum statutum est stipendium à testatore, vel alio, pro certo numero Missarum, eo casu statuere debet Ordinarius, non autem hæres, aut aliis, & iux- ta morem Ciuitatis. *ibid. in respon. ad se- cuundum, & quintum.*

41 Caveat autem ut natusque ab one-
re perpetuo Missarum suscipiendo sine
licentia Episcopi sui, vel Generalis Vica-
rii, seu Generalis, aut Provincialis, si Re-
gularis est, dada in scriptis, & gratis: alio-
quin secularis ab ingressu Ecclesiae erit
eo ipso interdictus Regularis, autem po-
nam priuationis officij, & perpetuae in-
habilitatis ad officia, vocisque actiua, ac
passiuæ absque alia declaratione incurret.
eadem Congreg. in citato Decreto.

42 Ad hæc, ut ibidem dicitur, amoue-
tur capsulae ab Ecclesijs cum inscriptione:
Eleemos pro Missis: ne fideles hac ratione
frustrarentur: neque exponantur in die
Commemorationis omnium fidelium
Defunctorum pro eorundem Missis soli-
tae apponi, ut in cit. declarat. ad decimū-
tertium, nulla tamen poena est in hoc ca-
su imposta, ex responsione ad duodeci-
mum, quæ in Decreto videbatur apponi.

43 Neque acceptorum multorum one-
rium reduc[t]io, moderatio, & commutatio
ab alio nunc fieri potest, nisi a Sede, Apo-
stolica; & aliter factæ sunt nullæ, ut in cit.
Decreto Sacrae Congreg. Concil. Trident.
Verumtamen, si in ipsa Beneficij erectio-

ne cantum fuerit expresse, ut licet Epis-
copo iniunctum onus reducere ac mo-
derati: declaravit *eadem Sacra Congre-
gatio*, licere adhuc Episcopo id præstare,
in respons. ad primum dubium. Quare
neque in Synodis Diœcesanis, neque in
Capitulis Generalibus fieri possunt amplius
reductiones Missarum olim con-
cessæ à Concil. Trident.

44 Et ne vlo vñquam tempore hæc in
obligationem, seu desuetudinem abeant,
Superiores locales cuiusque Monasterij,
Conuentus, ac Domus Regularis curare
atque efficere tenentur sub poena priua-
tionis Officij, vocisque actiua & passiuæ
ipso facto incurrenda, ut in perpetuum
sesto quoque mense, idest, Feria secunda
post primam Dominicam Aduentus, &
Feria sexta post Octauam Corporis Christi
prædictæ ordinationes in publica mē-
sa perlegantur: quam poenam subiere
iam nonnulli apud eandem Sacram Con-
gregationem Concilij Tridentini ab eo-
rum subditis accusati.

Et hic esto Finis Tertiæ Partis Rubri-
carum Missalis.

C O M-

COMMENTARIA IN RUBRICAS MISSALIS ROMANI.

PARS QVARTA.

Rubricæ Missalis propriæ.

MISSALE diuiditur in partes quinque, Proprium de Tempore, Proprium de Sanctis, Commune Sanctorum, Missas pro Defunctis, & Benedictiones varias, in fine eiusdem Proprias unaqueque pars habet Rubricas a generalibus distinctas; & earum hoc loco tum originem, quoad eius fieri potest, tum alias causas inuestigabimus, Canon autem est censum totius Missalis, in medio idcirco positus (de quo iam diximus) cum Ordine Missa omnibus Missis communis.

In hac igitur quarta parte predicta omnia ad Titulos nouemdecim reuocabimus, dilaturi nonnulla (Missali, & Breuiario in Sanctorum Festis communia) in aliud volumen Commentariorum in Rubricas Breuiarij, quævidetur esse eius loci mage propria.

De Rubricis Missarum de Aduentu. I.

1 Missis ijs quæ in generalibus Rubricis sunt explicata, quæ hic in Missali, & in sequentibus ideo repetuntur, ut in memoriam Sacerdotis loco proprio reuocentur: Dicimus primo, inscribi Dominicæ de Aduentu, quia totus Ordo Ecclesiasticus iuxta cōtemplationem Aduentus Domini hoc tempore dispositus est. *Rupert. lib. 3. c. 1.*

2 Tres aduentus Domini meditantur. Primum, quando venit, ut homo fieret. Secundum, quando venturus est in fine vitæ cuiusque nostrum. Tertium, quando in fine mudi. *Honor. in Gem. lib. 3. c. 1.*

3 A Sancto Petro institutum fuit hoc tempus per tres hebdomadas integras, & quartam non integrum. *Durand. libr. 3. cap. 2.* ut sicut per quatuor elementa rui-
mus per mala opera, ita surgamus ad bo-

na, *Amalar. lib. 3. cap. 40.*

4 Partim latituz est, & *Alleluia*, dicitur, partim mætoris est, & tacetur Hymnus Angelicus, neque adhibentur Dalmaticæ, *Radulph. proposit. 16.* quia spiritus generat primus aduentus, secundus timorem in-
cutit: *Durando loco cit.*

5 Dicuntur Orationes duæ, de B. Vir-
gine, & contra persecutores Ecclesie, vel
pro Papa; ratione allata in *Rubric. gen. in
casu simili 1 p. tit. 9. nu. 3. 6. pag. 21.*

6 Missa intra hebdomadam non habet
Alleluia, ut in Dominicis ob allatam cau-
sam propriam in 1. p. tit. 14. pag. 28.

7 Officia Missarum Aduentus (excepta
Domin. quarta, quæ dicitur vacans à S.
Gregorio) Habentur in libro *Sacramen.
& Antiph. S. Greg. solaq; Oratio Dom. 1.
est Ambrosiana, ex Pamelio in Liturg.*

M 4 De

De Quatuor temporibus Aduentus. II.

1 **A** Callisto statutum est, celebrari Quatuor tempora per annum, quæ tantum ter antea celebrabatur. *Microl. cap. 28.* sed ante ab Apostolis tradita fuisse, *S. Leo docet sermone 8. de ieiunio 10. mensis.* quare Callistus decreto tantum firmauit usum, & quatuor distinxit; cum ea, quæ in Vere habentur, coincidat cum Quadragesima *dist. 76. ieiun. vt. sicuti* quatuor sunt anni partes, ita in eisdem sicut per ieiunium purgatio, Hyeme, Vere, Æstate, Autumno: & sicut tres menses quæque anni pars habet; ita tres dies ieiunii sunt ad ratam trium mensium. *Ordo Romanus*, & *Berno de quibusdam ad Missam spect. cap. 7.* & bene Feria 4. in qua factum est Concilium contra Christum. *Idem ibidem*: vel quia traditus eo die fuit Christus. *Rupert. lib. 3. cap. 5.* Feria vero 6. quia crucifixus; Sabbato deinde propter tristitiam Apostolorum, mortuo Christo, *ex Innocent. in Decreto.* Sed antea docuerat hæc *Sanctus Clemens libr. 5. Conf. cap. 14. & 16.* vbi Sabbatum memorat etiam ob Christi sepulturam.

2 Missa Feriæ quartæ duas habet lectio-nes ante Euangelium. *Ordo Romanus*: vt admoneantur Ordinandi, quod teneant notitiam legis & Prophetarum, quæ notitia in quarta erat mundi maxime vige-bat, *Alcuin.* item habet Orationes duas, quarum altera dicitur sine salutatione cū genuflexione, hoc est, sine *Dominus Vobiscum*, cum, *Flectamus genua*; quia totus est Sacerdos in Deum orando pro Ordinandis, & examinandis. eo namque die fiebat examen Ordinandorum, *ex Durand. lib. 6. cap. 8.* Altera Oratio saluta-tionem habet, non genuflexionem, vt in alijs Missis, *Microl. cap. 28.* hoc est, dicitur, *Dominus vobiscum.* non autem, *Flectamus genua.*

3 In Feria sexta unica est lectio, *Ordo Romanus*, quia lex, & Prophetæ in Eu-an-gelio vniuntur, quando in 6. ætate prædi-catur, *Alcuin.*

4 In Sabbato vero septem sunt lectio-nes cum Euangelio, ratione septem Ordinum, qui eo die conferuntur, *ex Durand. loco citato, cap. 10.* sed propriæ sunt sex, in *Ordine Romano*; quia sicut in Fe-ria quarta duæ, ita tres Feria sexta, & qua-tuor in Sabbato legendæ erant; sed, reli-eta una Feriæ sextæ, translatae sunt aliæ duæ in Sabbatum, in quo ideo sex legun-tur. *Rupert. libro 3. cap. 8.* quarum ultima semper est de tribus pueris in fornacē, quia per fornacem illæsi transire debent Ordinandi, inquit *Alcuin*; cui lectio-ni additur in fine *Hymnus trium puerorū*, *ex Vualaf. c. 22.* Orationes autem in eo-dem Sabbato, sine salutatione cum genu-flexione dicuntur, excepta ultima de ca-mino ignis, *Ordo Romanus*; ad indicandū, quod tres pueri nolunt adorare Sta-tuam Regis, *ex Alcuino.*

5 His in communione de quatuor Tempori-bus prælibatis, ieiunium Hyemale fit in 3. hebdom. Aduentus, secundum Rom. Eccles. *Microl. cap. 27.* & dicitur eiusdem auctor Leo I. 76. *dist. huius*, atque in hoc Sabbato tantum Ordinationes habité sūt à Sancto Petro usque ad Simplicium Pa-pam, qui deinde in Februario ordinavit: vt nimirum cum Christo nascente Ordinandi ab Ecclesia gignerentur, *Amalar. lib. 2. cap. 1.* tum in Sabbato tantum, quia à Deo est sanctificatum, *ex August. ad Ianuarium*, citato ab *Alcuino* in hanc cau-sam, tum nonnisi cum ieiunio & ora-tionibus multis in Missa *ex Actis Apost. 13.* vbi segregati sunt Paulus, & Barna-bas, ministrantibus illis (hoc est, Mis-sam facientibus, vt ex Græco patet) & ie-iunantibus, *ieiunantes*, inquit Lucas, & orantes, imponentesque eis manus, idest, consecrantes, dimiserunt illos, vt Leo I. explicat, scribens ad *Dioscor. Alexand. Episcopum*. Gelasius autem dicitur pri-mus, qui extendit Ordinationes ad alia tempora in eorum Sabbatis. *Microlog. cap. 24.*

6 Dominica post Sabbatum Ordina-tionis

tionis dicebatur Vacans, ex *Microl. cap. 29.* quia putabatur eiusdem Officii eum Sabbato, & inde Euangelium huius Dominicæ quartæ est idem ac præcedentis Sabbati; quod in temporibus etiam quæ accidit in Vere prima hebdomada Quadragesimæ obseruabis. Sabbato enim, & Dominicæ sequenti legitur idem Euangelium Trasfigurationis Domini: in alijs autem Quatuor temporibus, Dominicæ sequentes alia ratione se habent; nam in Pentecoste variatur Euangelium pro-

pter Octauam illius, in Autumno item, ob instabilitatem Quatuor temporum, quæ non habent certam hebdomadam, ut suo loco videbimus.

7 Introitus, Graduale, & communio Dom. 4. Aduentus sumpta sunt de Feria quarta præcedenti; ne scilicet Officium Dominicæ proprium contingat eo anno omitti, quo Vigilia Nativitatis Domini in Dominicæ quarta occurrit, inde Vacas Dominicæ, id est, sine Officio proprio fuit olim appellata.

De Natali Domini, & Festis sequentibus. III.

1 Vigilia Nativitatis habetur in Ordine Romano, non habet Alleluia, nisi in Dominicæ, ob memoriam Resurrectionis, *Gemma lib. 4. cap. 103.* quod si fiat Commemoratio Dominicæ, non tamen eius Euangelium legitur in fine; quia in præcedenti Sabbato fuit lectum, ut dicitur *part. 1. Rub. titulo 13. numero 2. pag. 38.*

* Si Vigilia Nativitatis Domini venerit in Dominicæ, Missa cantada erit post Horam Tertiam, & post aspergionem aquæ benedictæ; quia eo die non ieunatur: & licet aliud videatur præscribi in *Rub. gener. part. 1. tit. 15. num. 2. pag. 40.* ibi quan- uis dies sint solemnes; de ijs tamen inteligitur, in quibus & ieunatur, & duæ cantantur Missæ de Festo, & de Feria; quæ huic Dominicæ non conueniunt. * Dicitur *Credo* in hac Vigilia, si venerit in Dominicæ: quod alias docuimus, ratione Dominicæ.

2 Natalis Domini, de quo *Clemens libr. 5. c. 13. Const.* ita dictus est in Ordine Romano. quia in eo natus est Christus. *Isidor. lib. 1. de divin. Offic. cap. 25.* habet certum diem, non mobilem, ut Pascha; quia ex *Aug. nosse oportet*, diem Natalem Domini non in Sacramento celebrari, ut Pascha; sed tantum ad memoriam, quod natus fit. in Paschate alia sunt mysteria, Azymorum, Feriæ sextæ, Sabbati, &c. Ita *Alcuinus Flaccus*. Natus autem est die Dominicæ, ex *Synod. 6. c. 8.*

3 Tres Missæ celebrantur, ex *Decreto*

Telephori. duas autem tribuit eidem *Ruper. lib. 3. cap. 17.* ob duas generationes Christi, ex Patre, & ex Matre; sed forte *Rup* loquitur eo sensu, quod ille decrevit eas celebrari de nocte, ante Horam tertiam. significat autem, quod Christus natus est in salute eorum, qui ante legem, qui sub lege, & qui in Euangelio extitere, *Gemma lib. 3. cap. 104.*

4 Ante Laudes prima est dicenda, *Microl. cap. 34* qui & ideo addit, quod omittetur tunc, *Ite Missæ est*, ne discederet populus. *Te Deum*, dicitur ante Missam, *Gemma lib. 4. cap. 117.* contra quosdam apud *Durand. lib. 6. cap. 13.* De Præsatione, & Communicantes, diximus supra *prima p. tit. 12. numero 2. & 5. pagina 38. & 40.* De vitimo item Euangelio tertia Missæ, *ibidem tit. 13. numer. 2. pagina 43.* Iubetur autem omitti purificationem in prima & secunda Missa, ex *Innocentio Tertio cap. ex parte, de celebrat. Missarum*. Vide supra 3. part. de defectibus *tit. 9. numero 4.* & adde, neque purificatione terendum esse Calicem, nisi in fine tertia Missæ; * neque omittendas esse eas preces, quæ in purificatione Calicis, & digitorum ablutione recitari solent. memento quoque, ut in vase, non in Calice, fiat purificatione digitorum, ex *ditis tit. 9. nu. 4.*

Verum in prima Missa solemni, hausto diligentius sanguine de Calice, subdiaconus illu defteret sine Purificatorio ad credentiam de more; ubi supposita saltu palla

palla decenter seruabitur usq; ad secundam Missam: vel certe reliquetur cum corporali extenso super altare prope Tabellam secretarum, ne impedit incensationem altaris faciendam in Laudibus: & hoc postremum mihi magis placet.

5 *Francol. de tempor. Hor. Canon. c. 40. m. 2.* moner celebraturum primam Missam in nocte, ut sit ille ieunus per horas circiter sex ex quadam cōgruentia, quod si celebraturus sit ante medianam noctem, ex priuilegio, vel legitima consuetudine, verē non dispensatur in ieunio necessario ad Missam: deo a pridiana media nocte ieunet, neque in Missa Vigiliæ sumat purificationem, & eo casu si in prima Missa noctis sumeret purificationem, immo & cibum ante medianam noctem, posset celebrare secundam, & tertiam Missam Natiuitatis Domini. Fauet communis doctrina Theologorum.

6 Ceterum probabilem sententiam, & securam putat *Suar. 3. parte disp. 80. sect. 4* posse in nocte hac celebrari tres Missas priuatas simul post medianam noctem, quia nullo iure prohibetur: nec abnuo, si causa adsit maioris numeri Sacerdotum, minoresque numeri Altarium. & eiusmodi, si minus omnes celebrare commode possint. oppositum docet *Francol. prima p. cap. 39. num. 20.* vbi multos citat. Doctor. quorum est communior sententia. lege *Bonac. disp. 4. quasit vlt punc. 9 num. 5.* vbi etiam docet *punc. 11. num. 10.* non teneri Parochum ad tres Missas celebrandas, nisi adsit scandalum. certe, qui vnam tatum facit, vel primam, vel teruam sacre debet, & tertiam potius cunis Oratio cum Officio concordat.

7 In Festo Sancti Stephani, quo ille obiit, ex *Baron. in Martyrolog.* contra *Durand lib. 7. ca. 21.* legitur Euangeliu de Abele Protomartyre totius mundi, *Gemma libro. 4. cap. 107.* & quia dicitur, lapidas eos, & relinquetur vobis domus deferta, *Goet.* quod in ore Stephani fuit causa martyrii. *Aet. 6.* meminit *Clemen. in Constit.* huius & sequentium Festorum cum Natali Domini, *lib. 8. cap. 39.* & *Ra-*

man. Ordo; in quibus habuere sermones antiquissimi Patres.

8 Festum S. Ioannis, vti filij Virginis sequēs ventrē, quē his diebus genuit Christum; vel quia de Pathmo hac die rediit; vel quia Ecclesia eius nomine dedicata fuit, *Gemma lib. 3. c. 13.* cum obierit ille, ex *S. Hieron. in Breviario.* & die 13. *Innj.* ait *Gemma auctor ibidem.* Præfatio dicitur de Natiuitate, quia maioris est dignitatis: & ita habetur in antiquioribus Missalibus.

9 Festum Innocentium antiquius est Origine, qui de eodem. *homil. 3. Matth.* non admittit cantica lātitiae; quia descendedunt in limbū, *Microlog. c. 36.* In Dominica vero, & Octaua dicuntur, ob causas allatas supra pag. 28. & 51.

10 Officia Missarum, à Vigilia Natiuitatis ad Domin. infra oct. eiusdem inclusiue, habentur in *Antiphonario.* & *Sacrament. Gregor.* Orationes tamen secundæ & tertiae Missæ Natiuitatis sunt Ambrosianæ, ex *Pamelio.*

11 Dominicæ infra Octauam Natiuitatis reperitur vestigium apud *Microlog. c. 37.* etiam si dies ipsa non sit Dominicæ, & citat Introitum, *Dum medium silentium,* Oratio prima Domin. huius est Ambrosiana ex *Pamelio.*

12 Octauæ Natiuitatis & circuncis, meminit *Maximus Taurin. in Homil. & Ordo Rom. Oratio. Deus, qui salutis eterne,* est apud *Microlog. cap. 39.* *Pamelius* docet Missæ Officium, licet legatur in *Antiphon. S. Gregor.* esse tamen eo posterius. Aliqui faciunt auctorem Festi Circumcisiois Iuonem, qui de eo sermonem habuit.

13 Octauarum etiam Sancti Stephani, & S. Ioannis, *Amalar. lib. 4. cap. 57.* scribit Officia.

14 Vigilia Epiphaniæ habetur in *Ordine Romano,* in qua non ieunatur ex *Councilio Turense. 2. cap. 13.* ob Natiuitatem Domini. Euangeliū legitur anticipate, quod accidit postidie Epiphaniæ, ex *Martyrologio 7. Januarij.* * si venerit in Dominicæ, dicitur, *Credo,* ratione Dominicæ.

15 Epiphania, seu Theophania, idest, Appa.

Apparitio Christi, ex *Ordine Romano*, continet miracula, Stellæ Magorum, Baptismi Christi, aquæ in vinum mutatæ, & quinque milliū tatiatorum, *ibid.* meminit. *Sanctus Clemens libro 5. Conſt. capit. 13.* Post Euangelium publicatur Pascha, ex *Concilio Aurelianen. 4. can. 1.* vt proxime determinatur Dominica Septuagesimæ, quæ est prima dies ex mobilibus. Epiphania Magorum Anno primo Christi contigit, Feria sexta; & off. Missæ habetur in *Antiphon. & Sacram. Gregoriano.*

16 Dominica infra Octauam cum Introitu, In excelso throno meminit *Amalar. lib. 4. cap. 33.* quæ si contingat, vt in Rubricis Breuiarii, in Sabbato precedenti celebrari, duas tatum in Missa. Orationes admittit, more Dominicarum infra Octauas;

De Dominicis post Epiphaniam usque ad Septuag. IV.

1 IN Rubricis Breuiarij proprius locus est quærendi: Cur sex tantum Dominicæ intercurrant ab Epiphania usque ad Septuagesimam. Missa enim sequitur Officium, & ideo de Missa tatum, quæ hoc loco notatu digna sunt, indicemus.

2 Post Epiphaniam variatur Introitus cum suis accessorijs, Graduali, Offertorio, Communione, in primis tantum tribus Dominicis; & hoc triplex officium (ita loquuntur antiqui) Dominicalis Missæ significat tres annos prædicationis Christi, *Gemma lib. 3. cap. 110.* vt recte post Octauam Epiphaniæ, in qua baptismus Christi celebratus fuit, represententur. Officium Missæ harum trium Dominicarū habetur in *Antiphonario. & Sacram. Gregoriano.*

3 Hinc est, quod secundæ Dominicæ Missa dicitur semper ante Septuagesimam, saltem in Sabbato, vel alio die præcedenti, vt congruo tempore legatur Euangelium de aqua in vinum mutata, quod est initium miraculorum Christi, sicut inertia quoque Dom. legitur Euangelium de leproso, qui ex *S. Hier.* fuit primo curatus a Christo. *Durand. lib. 6. cap. 19.* no-

quod idem fit in Dominica infra Octauam. Natiu. in qua fuit tantum cōmemoratio nes de Octauis. Officium Missæ habetur in *Antiphonario. & Sacramentario S. Gregorij;* sed Oratio, est Ambrosiana, ex *Pamelio.*

17 In Octaua celebrati Baptismum Christi in Missa, docuit *Amalar. capit. 34.* Baptizatus autem fuit feria 6. ex *Ciaconio in Vita Christi;* sed *Durand. lib. 6. capit. 28.* feria 3. baptizatum probat. Orationes habetur in *Sacramentario Gregoriano.*

18 De Festis duplicitibus, & alijs, quid agendum sit infra Octauam Epiphaniæ, pender à Rubrica Breuiarii, vbi nos etiam causam reddemus desumptam ex Officio, non ex Missa.

tat in oratione Dominicæ 2. fieri mentionem de pace, & pacem tuam nostris concede temporibus, quia in eadem Dominicæ S. Gregor. conciliavit pacem in Vrbe, & Orbe, est tamen Oratio Ambrosiana, ex *Pamelio.* translata in hunc locum a S. Greg.

4 In ultimis vero tribus Dominicis 4. 5. & 6. post Epiph. Introitus, & accessoria sunt eadem quæ habentur in tertia Dominicæ, vt in *Antiphonario Gregoriano:* & ratio est, quia sepius transferuntur post Pentecosten, quo loco mutuo sumunt Introitum, & accessoria, scilicet Graduale, Offertorium, & Communionem, a Dominicæ 23. post Pentecosten, vt cum ea eiusdem fere rationis tunc esse videantur. quia ergo sunt Dominicæ vagæ, non habent ideo certum Introitum, nec proprium Officium, & exceptis Orationibus, Epistolis, & Euangelijs. Orationes autem Dominicæ tertie, & quartæ sunt Ambros. ex *Pamelio.*

5 Dominicæ sexta post Epiphaniæ desiderata fuit usq; ad Pium V. sed Oratio tamen habetur in *Sacramentario Gregoriano.*

De

De Dominicis à Septuagesima usque ad Fer. 4.
Cinerum. V.

1 **Q**uadragesima ritus antiquior est, quām præcedentium Dominicarū. nam ab Apostolis tradita est, ex *Ignat. epist. 8.* & à S. Petro Romæ instituta fuit, ex *Radulpho prop. 16.* & ideo à Quadragesima ordinatur in hoc titulo, a qua reliqua Dominicæ pendent.

2 **Q**uinquagesima tribuitur Telesphoro, ab eodem *Radul. ibid. dist. 4. c. Statuimus*; cui etiam Quadragesimam tribuit *Ruper. libr. 4. cap. 9.* forte ille decreto firmavit. vt ait *Baron. Anno 136. & 154.* Sexagesima, & Septuagesima erant in vsu tempore *Gelasij I. ex A. Gor. lib. 10. cap. 16.*

3 **Q**uadragesima semper contigua Paschati fuit, non Epiphaniæ, quo die baptizatus Christus secessit in desertum ad ieunium quadraginta dierum: vnde *Terrull. adu. Psychicos cap. 13.* nominat ieunium Paschatis, quod nos Quadragesimale, vt notat *Baron. Anno 57. num. 194.* Tres autem causas afferit *Honor. in Gemma libr. 3. cap. 45.* vt proxima passione Christi compatiamur eidem; vt item verno tempore libido facilius concitata reprimatur; & vt sicuti Hebræi statim ac post quadraginta annos in terram promissionis intrauerunt, & de captiuitate Babylonis reuersi sunt, celebrauerūt Pascha; ita & nos, peracto labore Quadragesimale, cum Christo Pascha celebremus. addit quartam *Durand lib. 6. c. 28.* vt cum lactucis agrestibus ieunij Quadragesimalis comedamus Agnum Paschalem, id est, Eucharistiā in Paschate. quinta fuit *S. Isidori lib. 2. c. 36.* ad significandum, vitam nostram laboriosam egere Christi passione pro tolerantiæ exemplo, & ope; ideo coniunctim utrumque celebrandum est.

4 A numero dierum, vel à numero hebdomadarum sumitur apud Auctores Sacrorum Rituum ratio harum Dominicarum. A numero dierum, *Ordo Roman.* Septuagesimam definit, quasi cursum septuaginta dierum usque ad Sabbatum in

Albis, cuius Missa incipit, *Eduxit Dominus populum, vt recolamus, inquit Alcuin.* septuaginta annos captiuitatis Babylonice, & nostræ, quæ in septennio huius viæ transfigitur, & finitur in Sabbato, id est, requie. vnde infra. *Octauam Paschæ vnū, Alleluia,* cum Graduali usque ad prædictum Sabbatum (Graduale nāq; diximus lamentum significare) adhuc cantatur ante Euangelium, *Gemma libr. 3. cap. 38.* 5 Sexagesima continet dies sexaginta, usq; ad Feriam quartam Paschæ, cuius Missa incipit, *venite benedicti, Ordo Romanus;* vt per sex quasi dies, quibus Deus operatus est in creatione mundi, & nos operemut bonum, ait *Alcuin.* iuxta decem precepta legis, usquequo nobis dicatur, *Venite benedicti.* & præsertim nos monet *Honor. in Gemma. cap. 59.* vt operemur sex opera misericordiæ, de quibus *Matt. 25.* simul cum Decalogo. sex enim decies cōponunt sexaginta.

6 Quinquagesima constat diebus quinquaginta, usque ad diem Paschæ, *Ordo Rom.* vt per quinque sensus, Decalogo obseruato, lūbileum remissionis cōquamur in Paschate. *Quinquagenarius* enī in numerus lūbilei est. *Hæc Alcuinus.*

7 Quadragesima currit usq; ad Cœnam Domini, & Pascha mysticum per quadraginta dies; *Ordo Roman.* vt virtus Decalogi per quatuor Euangelia impleatur, *Alcuin.*

8 Alij, & melius, à numero dierum ieunij sumunt harum Dominicarum rationem. nam Quadragesima habet quadraginta duos dies abstinentiæ à carnibus &c. usque ad Pascha, quasi per quadraginta duas generationes veniamus ad Christum, cum *Matthæo cap. 1.* vt ait *Hieron. citatus à Durando libr. 6. cap. 32.* quod si velis numerare tantū veri & proprii ieunij dies, demptis Dominicis, erūt triginta sex, hoc est, decima anni pars. cōstat enim auncus diebus 365. *Alcuin.* Eodem autem triginta sex dies ante, Pascha

vrieiunarent alij, demptis non modo Dominicis ob Resurrectionem Domini, sed etiam Feris quintis (quæ decreto Melchiadis Epist. ad Epis. Hisp. ca. 3. & habetur de Consecrat distin. 3. ieunium, ob Cœnam Domini, & Ascensionem, Feria quinta celebratas, exceptæ fuerant à ieunio) indixerunt ieunij caput a quinquagesima eosdem etiam vt ieunarent alij; demptis præterea Sabbatis, ex Constantinop. 6. can. 55. in signum futuræ nostræ quietis, anticipauerunt ieunium à Sexagesima.

9 Additi ergo sunt post S. Gregor. quatuor dies ieunij, vt ait Baron. Anno 57. à Fer. 4. Cinerum ad Dominicam, nimirum tempore Caroli Magni, & Steph. Pape, quo editus dicitur Ordo Romanus plenior, quæm antea; quod opinatur Carolus Nouarien. Episc. in Comment. suis Canon. vt non modo decima anni solueretur Deo: sed vt ieunium quadraginta dierū Christi integrè imitaremur. quod secuti alij, qui in Cœna Domini, & Sabato Sancto non ieunabant, à Quinquagesima cœpere ieunium. Alij idem obseruare volentes (demptis, vt diximus, Dominicis, & Feris V.) à Sexagesima ieunio initium dederunt. Alij denique, (sublati à ieunio etiā Sabbatis, vt supra) à Septuagesima ieunij sunt exorsi. Hæc fere omnia ex Epistola Caroli Magni ad Alcuinum: nimirum, vt quadragenarius ieunij numerus à Christo, Moysè, & Elia comprobatus consummationem nostram aptè significet: quæ consistit, tum in denarij perfectione nobis promissi, tum in laboribus huius mundi à quatuor vétis delineati, & in Corporis nostri ex quatuor elementis compositi, per anni quatuor varia tempora, exercitatione, S. Isidor. lib. 2. c. 36.

10 Gratianus de cons. dist. 5. Quadragesima, facit auctorem S. Gregorium additionis quatuor dieum à Fer. 4. Cinerum usque ad Dominicam: qui conciliari forfasse posset cum Baronio negante supra; quod nimirum S. Gregorius nondum addiderat quatuor hos dies, quando Homiliam habuit ad populum, ex qua Baroni negat ab eodem additos eos fuisse:

deinde vero, ante quam obierit, eos addidit ille, vt essent quadraginta ieunij dies, quod affirmat Gratianus, & indicant Microl. cap. 49. & Pamelius, qui volunt Officia quatuor dieum additorum esse Gregoriana, & vere habentur in Antiphonario, & Sacramentario Sancti Gregorii, nisi & hac à posterioribus addita tuisse dicamus.

11 Sed iam Quadragesima nostra constat diebus quadraginta sex; quid ergo habet mysterij? Honor. in Gemma libr. 3. cap. 41. docet, quadraginta sex annis edificatum fuisse templum, Io. 2. idest, Corpus Christi, ibidem; & hoc modo explicat. nam duodecim annorum erat Beata Virgo, quando Christum peperit; vixit autem Christus annis 34. & mortuus surrexit. ergo Corpus Christi, cuius mater fundamentum fuit, edificatum fuit quadraginta sex annis; dirutum fuit in morte, & reædificatum in resurrectione. nos quoque, ait ille; edificemus nosmet ipsos templum Domino quadraginta sex diebus ieunij quadragesimalis. ibidem docet, nomen, Adam, cōstare literis Græcis, quæ faciunt numeum, more Græcorum quadraginta sex; quod Augustini est tract. in Io. lib. 10. reformemus itaque his diebus quadraginta sex veterem hominem in bonis. Hæc ille argutè.

12 Maximè vero omnium mihi placet Ruper. Abbas libr. 4. cap. 2. qui has Dominicæ ordinat ratione hebdomadas usque ad quartam Dominicam Quadragesimæ, quæ dicitur, Latare, & est Paradisi propria quædam imago. Septuagesima, inquit ille, dicenda est, quia per septem hebdomadas ad illam, Latare, peruenitur. Sexagesima, quia per sex. Quinquagesima, quia per quinque. Quadragesima, quia per quatuor. hoc est per septem ætates mundi ad cælestem gloriam, per sex ætates ad gratiam Redemptionis nostræ. Fusius ille. Dominica vero, Latare, est lætitia: vnde eo die coniuivum legitur à Christo celebratum, Io. 6. quod est imago Paradisi; semel, & iterum dicitur; Lætatus sum in his, &c. ad Missam adhibentur Dalmaticæ, quæ sunt lætitiae, 1. part. tit.

tit. 19. num. 6. pag. 55. & præterea (quod tamen ad communem Missam nō spectat) in argumentum lœtitiæ Papa eo die defert in manibus auream Rosam, de qua lege *Duran. lib. 6. c. 53.*

13. Omittuntur à Septuagesima Canticæ lœtitiæ, *Gloria in Excelsis*, & *Alleluia*, dicitur, *Tractus*, idest, luctus. ut docimus in *Rubric. general. pri. par. locis suis*, causa mestitiae, ex *Ord. Rom.* Officia vero trium harum Dominicarum habentur in *Antiphonario*, & *Sacramentario Gregoriano*. quod si Septuagesima venerit ante Purificationem, secunda & tertia Oratio non mutantur, ita ut secunda sit de Beata Virgin, cuius partus adhuc celebratur. Idemque fiat in Sexagesima, & Quinquagesima.

14. In férijs autem omittitur, *Tractus*, quia luctus solemnis est in concursu populi tantum faciendus, ut mox dicemus.

15. In collecta Sexagesimæ occurunt duo præter Regulas ordinarias. Alterum est, quod dicitur Collecta de S. Paulo sine Collecta de S. Petro, qui in Festis eorum & commemoratione per annum nunquam diuiduntur, ut patet. Alterum est, quod, licet in prima Collecta fiat méto de S. Paulo, tamen in Oratione, *A cunctis*, adhuc sit de eodem commemoratione, contra illud, quod habetur supra *pagina*

24. de Missa votiuia Apostolorum, quæ excludit Orationem, *A cunctis*. sed nota nonum titulum Stationis, quæ, ut in Missali dicitur in Sexagesima, est ad S. Paulum: & item nota, quod nominat Ecclesia Sanctum Paulum occultiori nomine, *Dotoris Gentium*. Titulus autem Stationis non est Festum, neque commemoratione, neque quid votiuum; at Regula illa, *de eodem bis non fit in eodem Officio*; vallet in Festis, commemorationibus, & votiis; non in titulo Stationis, & occulto præsertim nomine, vel tacito, verbi gratia, Apostoli cognomine in nostro casu; quæ sicuti in Officio nō excludunt commemorationem communem, ita neque in Missa Orationem, *A cunctis*; quæ, ut alias diximus, correspondet suffragijs communibus Officii diuini. Simile quid habemus in Feria quinta Dominicæ tertiae Quadragesimæ in cuius Collecta nominatur quidem SS. Cosmas, & Damianus (tacito fortasse hac de causa cognomine, *Martyrum*, quia de ijsdem ibi fit mentione titulo tantum Stationis) sed inde neque in Officio, neque in N. Orationis. *A cunctis*, in propria eorum Ecclesia, omitti ideo debet consueta commemoratione eorumdem tamquam Martyrum inter suffragia communia, & tanquam Titularium Ecclesie propriæ.

De Feria quarta Cinerum, usque ad Dominicam de Passione. VI.

1. Feria quarta Cinerum, seu dies Cinerum, ut *Maximus Taurin.* ait in *homil.* non est caput Quadragesimæ; & ideo adhuc Vesperæ non cantantur mane: sed initium pœnitentiae est; vnde & Cineres capitii imponuntur benedicti, ex *Ordine Rom.* ut recordemur originis, & finis nostri, ex *Ruyert. libro 4. cap. 10.* Porro in hac ipsa Feria 4. capitulo Christus ieiunare, qui Feria tercia baptizatus est, ut recte probat *Durand. libro 6. cap. 28.* & die 16. Februarij Feria secunda ieiunium perficit, ut docet *Torniellus noster*, *tomo secundo. Annal. sacrorum Anno 4081. n. 7.* cum sine dubio illud incœperit die septima Ianuarij post baptismum, qui accidit die sexta Ianuarij.

Rubrica Cinerum sunt.

2. Ante Missam benedicuntur Cineres a fætis de ramis Oliuarum, sive aliarum arborum præcedenti anno benedictis, hoc modo. b Finita Nona, Sacerdos induit pluiali violaceo, vel c sine casula cum ministris d similiter induit e procedit

dit ad benedicendum Cineres in vase aliquo, super Altari posito: & primo cantatur à Choro Antiphona, Exaudi, &c.

a Faſti de ramis oliuarum. Ut ſicut Cineres ad humiliationem diſtribuūtur, ita & per humilitatem ſpem habeāimus futuræ gloriæ, quam deſignauit processio Palmarum. Cineres itaque ſunt reliquæ gloriæ Christi, & quaſi ſemen gloriæ noſtræ. debent autem eſſe aridi, non in modum luti, vt declarauit Sacra Rituū Congregatio 23. Maij 1603.

b Finita Nona. Quia Missa in diebus iejuniorum cantanda eſt poſt Nonam. in part. 1. Rubr. tit. 15. num. 2. pag. 40. præparatur Thuribulum. Nauicula, & vas aquæ in angulo Altaris. Ceremon. Epifc. libr. 2. cap. 19.

c Sine caſula. Ut habetur 1. part. tit. 19. num. 4. pag. 55. aſſumit autem Pluuiiale, vt ibid. num. 3. pag. 54.

d Similiter indutus. Et quidem ſine Dalmaticis. in Eccleſijs autem præcipuis

cum Planetis plicatis. in alijs minoribus Alba amicti ministrant, uti pri. part. tit. 19. nu. 6. & 7. pag. 57. ſine manipulis, Cærem. Epifc. libr. 2. cap. 17.

e Procedit ad benedicendum. De Sacrifitia ad Altare; Acolythique tantum præcedunt cum candelabris accensis. Miniftri pares Celebranti procedunt, quia Pluuiiale habet, ex Cærem. Epifc. libr. 1. cap. 15. in fine.

f Super Altari. Hoc eſt, in cornu Epifolæ. Cærem. Epifc. libr. 2. cap. 19. ita, vt ſit vas inter Missale, & cornu. Celebrans, osculato Altari in medio, accedit ad librum vbi ſtas inter vtrumq; Miniftrum, Cærem. Pap. lib. 2. ſet. 1. c. 29. & 41. quia Pluuiiale habet, legit Antiphonam, Exaudi, &c. quæ cum ſequentibus habetur in Antiphonario Gregoriano.

3 Deinde Sacerdos in cornu Epifolæ, non vertens ſe ad populum, dicit, &c.

Adde: manibus iunctis, & dum benedicit manu dextera Cineres, Diaconus eleuat à dextris fimbriam anteriorem.

Pluuiialis; & ideo ſtare debet illi à dextris, non poſt eum, vt diximus.

4 Poſtea Celebrans, g impoſito incenſo in Thuribulo, ter h aspergit Cineres aqua bene- dicta, dicendo Antiphonam, i Asperges, ſine cantu & ſine Psalmo, & i ter adolet in- cenſo. Deinde m dignior Sacerdos ex Clero accedens ad Altare imponit Cinerem. Celebranti n non genuflexo. Si verò non adſit alius Sacerdos, o ipſem et Celebrans genibus flexis coram Altari, ſibi ipſi Cineres imponit in capite, nihil dicens, & can- tatur ſtatiu[m] à Choro Antiphona.

g Impoſito incenſo in Thuribulo. De- more, & cum benedictione, ministranti- bus Diacono, & Thuriferario.

h Aspergit. In medio, à dextris, & à fi- nistris Cinerum, delato vase aquæ ab al- tero ex Acolythis, & aspergillo ſine osculis dato Diacono, qui deinde cū osculis tra- dit Celebranti.

i Asperges. Totum verſum dicit, & ni- hil præterea.

l Ter adolet. Eodem modo, quo asper- fit.

m Dignior Sacerdos. In ſuo habitu, ſine

ſtola cum habitu Chorali, Cærem. Epifc. cit. ſtans imponit Cinerem dicens: Memen- to homo, quia puluis es, &c. Ordo Roman. At, ſi cinis, eit, cur dicitur puluis? Gen. 18. dicebat Abraham, cum ſim puluis, & ci- nis. cinis enim mixtus puluere inutilis eſt, ex Chryſost. homil. 23. Epif. 2. ad Corin. diuifim vero utilia ſunt.

n Non genuflexo. Stanti quidem, facie verſa ad populum, ſed capite inclinato; imponit autem in formam Crucis, Cæ- rem. Pap. lib. 2. cap. 31.

o Ipſem et Celebrans. Non debet Dia- conus

conus imponere Sacerdoti Cineres. Cōuenit autem, vt genibus flexis corā Altari sibi ipsi eo casu imponat, quasi à Christo

illos recipiat, cui flectitur omne genu, & ad exemplum humilitatis.

5 p Sacerdos vero, dum cantatur *Antiphona*, & *Responsorium*, primo imponit Cineres digniori Sacerdori, a quo ipse accepit: deinde ministris paratis, genibus flexis coram Altari dicens.

p Sacerdos, Stans, aperto capite, & Diacono tenete à Dextris eius vas Cinerum, Cær. Epis. vbi supra. Aperto, inquit, capite distribuit Cineres, Candelas, & Ramos, ex Decreto Sac. Rituum Congreg. 18. July 1626.

6 Postea q veniunt alijs: primo Clerus per ordinem, deinde et populus, & genibus flexis ante Altare singulatim recipiunt Cineres à Sacerd. ut dictum est de ministris. Completa cinerum impositione Sacerdos dicit, Dominus vobiscum.

q Veniunt alijs. Cum debitis reuerentijs Altari, & Celebranti, ante & post, & manibus iunctis.

r Populus. Extra gradus Altaris ad Cancellos populus congruentius recepit Cineres: feminis etiam non supra velum, sed supra capillos dantur Cineres, si fieri potest commode; ne benedictus cinis supra velum de perdatur.

In fine distributionis ante Orationem, Concede, tergit digitos Celebrans in angulo Altaris, Cæremon. Episc. loco citato, cum aqua & mica panis. Deinde dicitur Missa, in qualibet sunt propria.

7 Graduale dicitur cum Tractu, Domine, non secundum peccata nostra, &c. non ex Ord. Rom. sed ex nostra deuotio-ne, inquit *Micro. cap. 50* quod repetitur in Ferijs secundis, quartis, & sextis. Idem ibid. cur non in alijs Ferijs? quia in prædictis tantum erat populi concursus ad luctum solemnum, quem significat *Tractus*: & est in *Antiphon. Gregor.* * eadem ratione, qua in ijsdem Ferijs dicuntur Officium Defunctorum, Psalmi Graduale, & Pœnitentiales: quia nimur luctu. Dominica minui debet statim in Feria 2. tum in 4. venditus fuit Christus, & in 6. fuit Crucis affixus. Praefatio Quadragesimalis ex Pelagi Decreto quotidie dicitur *Micro. loco citato* etiam in Dominicis, *Gemma lib. 4. cap. 117.* quamvis non ieiunemus, contra quosdam, quos confutat *Durand. loco citato.*

8 Duplex Oratio in fine Missæ additur, cum humiliatione: *Humiliare capit. &c. ex Amalar. lib. 3. cap. 37.* Vide supra 2. part. *Rubr. tit. 11. num. 2. pag. 138.* sed non in Dominicis, in quibus communio fiebat populi, cuius loco succedit in Ferijs Oratio illa duplex; unde & in ijsdem humiliatio est omittenda. *Micro. cap. 51.* Oratione autem Missæ sunt eadem, quæ in *Sacramentario Gregoriano.*

9 Feriæ quintæ festiæ habitæ sunt à Sancto Silvestro successore S. Melchiadis; & ideo non habuere officia propria à Sancto Gregorio Primo. Gregorius deinde dictus junior, id est II. & Officia propria, & Missas, (quæ addita sunt Antiphonario, & Sacrament. Gregor.) ijsdem distribuit, *Vulnaf. cap. 20.* inimmo ex *Baronio anno 731.* ieiunium ijsdem instituit in Ecclesijs ijs, in quibus adhuc non agebatur; & ideo Euangelia ferè omnia, quintis ferijs assignata, communia sunt alijs diebus extra Quadragesimam.

10 In Sabbato Cinerum idem est Officium Missæ, quod in præcedenti Fer. 6. quia posterius est S. Gregorio, ex *Micro. cap. 49.* cum Oratione tamen diuersa in *Sacramentario S. Gregorij.*

11 In Dominica prima Quadragesimæ nihil occurrit notandum, nisi quod ea contingit aliquando die 16. Februarij, ut in *Tabula IX. Calendarij nostri perpetui*, & ea ipsa dies est, ex *Augustino Torniello in Annal.* qua Christus tentatus

tus fuit, vt in Euangelio Dominicæ.

12 Feriæ Quatuor temporum, ex decreto Gregorij VII. tanquam à maiori bus eo tempore institutæ, habent Officia in Sacrament. S. Gregorij, & Lectionario S. Hieronymi. de quarum ritibus vide quæ diximus supra de Aduentus Quatuor temporibus, vbi cur Euangelium 2. Dom. Quadrages. sit idem, ac Sabbati præced. indicaimus.

13 Dom. 2. habet Missæ Offic. non Gregorianum, ex Microl. c.24. & 29. & ex Pamel. * Dicta est vacans, hoc est, sine offic. proprio. nā Introitus, Grad. Offert. & Communio sumpta sunt de Fer. 4. præced. Reliquarum Feriarum, & Dominicarum sequentium Officia, partim in Antiph. partim in Sacram. Gregor. habentur, paucis Orationibns mutatis in aptiores.

14 In Feria 5. Dom. 3. habetur Collecta de SS. Cosma & Damiano, de qua vide sup. tit. præced. n. 15. pag. 204.

15 Feriæ 4. Dominicæ 4. variatur Missa, cui datae sunt duas lectiones, vt in Feria 4. Temporum putant aliqui, ad indicium

fururarum in Sabbato ordinationum. sed hac die siebat Scrutinium baptizandorum in Paschate, & inter septem Scrutinia hoc erat maximum, Ordo Rom. quod Scrutinium non est in vsu hodie, sed tamen Missa est eadem, in qua Cathecumensis dicitur in Introitu: *Effundam super vos aquam mundam*; & idem repetitur in prima Epistola; tum dicitur: *Lauamini, in secunda*; & in Euangelio cæcus natus nondum lotus Cathecumenum representat, ex Aug. in Homil. illius Feria, à qua Feria usque ad Parasceuen ieunabant quindecim diebus, deinceps Dominicis. ex Ruper. libro 4. capit. 18. Causas autem Scrutinij in hac Fer. 4. vide apud Honor. in Gemmalibro 3. cap. 54.

16 In reliquis diebus nihil noui occurrit declarandum usq; ad Dom. de Passione, exceptis Ordinationibus, quæ in Sabbato, *Sitientes*, ita dicto, quia Introitus Missæ incipit à verbo, *Sitientes*, concessæ sunt, ex Decreto Gelasij I distin. 75. ordinationis presbyterorum. de quibus eadem est ratio cum alijs Sabbatis Quatuor Temporum, vt supra nos diximus.

De Dominicæ de Passione, & Hebdomada maiori. VII.

1 In primis Vesperis Dom. de Passione velamus Cruces, & Imagines, ex Carem. Episc. libr. 2. cap. 20. hoc est, ante Vesperas; velum autem non debet habere secum aliam imaginem; & illud velum, quo teguntur Cruces, sit potius violaceum quam nigrum (album nequaquam) nisi aliud statuatur infra. quo ritu significatur, iam Christum non in palam ambulasse apud Iudeos hoc tempore, & abscondisse se, vt in Euangelio Dom. dicitur.

2 Ruper. libr. 5. cap. 1. probat verisimiliter in vespere Sabbati ante Dominicæ de Passione coactu fuisse Concilium aduersus IESVM; ideoque mesilitia maior conuenit ecclesiasticis Officiis: & hinc in Introitu taceatur, *Gloria Patri*, apud quosdam, inquit ille; sed Ordo Rom. expresse omittit, vt & nos humiliati studentes omittamus excelsa nostra, ait Alcuin.

3 Omittitur etiam, *Judicame Deus*, ita Gauant. Rubr. Miss.

Gemmalib. 4. c. 117. & quia Officia huius Dominicæ sūt media inter dies Quadrages. & sequentes de Passione, ideo forte dicta est ab Ord. Rom. Dominicæ mediana, ut etiæ à Gelasio dist. tit. præced. n. 15. citata.

4 De duabus Orationibus, non tribus, & de Præfatione de Cruce diximus in pri. part. Rub. tit. 9. & 12. pag. 22. & 35. testatur autem Microlodus. capit. 50. Præfationem de Cruce non dici solitam ante Palmas, qui mos durauit usque ad Pium V. à quo statuta est Præfatio de Cruce ab ipsa Dominicæ de Passione.

5 In Sabbato ante Palmas Officium non est Gregorianum, ex Amal. libr. 1. cap. 9. tamen congruum legitur Euangelium, in quo habetur, quod in crastinum turbæ obuiuere Christo. ergo que narratur iunctio, contigerunt hac die. Officium Missæ, hoc est, Introitus, Graduale, Offertorium, & Communio, sunt de Fer. 6. præcedentibus.

N quia

quia olim Sabbatum vacans dicebatur, in quo Papa eleemosynas dabant.

6 Dominica Palmaturum, dicta est in Ord. Rom. Palmaturum, sive Florum, sive Ramorum, Oſanna, Pascha petitum, sive competentium, id est, simul potentium. Symbolum ante baptismum, ex Alcuino, & Capitularium, quia in hac die lauabantur capita vngendorum in Sabbato Sancto, ex Isid. lib. 1. c. 27, item Hebdomada Maior, apud Chrysost hom. 30. in cap. 10. Gen. quo nomine eam vocat etiam Cle. lib. 8. const. 39. vel quia in ea maxima parsimonia, vel quia in ea Officium maius celebratur, Ordo Rom. addit. Microl. cap.

7 Completa Tertia: & facta a sparsione aquae, more solito, Sacerdos indutus pluviali violaceo, vel sine casula, cum a ministris similiter indutis, b procedit ad benedicendum ramos palmarum, & olinarum, sive aliarum arborum, c in medio ante Altare, vel ad cornu Epistola positos, & primo cantatur à Choro Antiphona.

Benedictionis Palmaturum mentio est Anno 877. apud Baronium sub Io. VIII.

Aspersio aquæ, de qua Rubr. fit à Sacerdote statim ac venerit ante Altare. Acolyti ante aspersiōnem aquæ deponant candelabra super Credentia.

a Ministris similiter indutis. Hoc est: simili colore, sed sine Dalmaticis, cum Casulis plicatis, vel in Albis iuxta supra, dicta tit. 19. num. 6. & 7. part. 1. pag. 58. & 59. manipulos autem in hoc casu Ministri portant, quia cantaturi sunt Epistolam, & Euangelium.

b Procedit ad benedicendum. De Sacristia iam venit Celebrans præcedenti-

8 Deinde Sacerdos stans in cornu Epistola non vertens se ad populum, dicit in tono Orationis Missæ Ferialis, Dominus Vobiscum.

Non diducit manus, sed iunctas eas tenet, etiam ad Oremus, & ad Orationes; quia sumus extra Missam; & Ministri pa-

bus Acolythis cum Candelabris, vt ante Missam, sine Thuriferario, & cum Ministris, capite cooperto, hinc inde à latere Celebrantis, vt in simili Casu Cæmon. Episc. libro 1. capit. 15. & libro 2. cap. 30. & 31. quia pluiale habet. quare verbum, procedit hoc loco non significat motum, localem à Sacristia, sed quod, finita aspersione, prosequitur benedictionem Palmaturum, ascendendo ad Altare, quod osculatur in medio, & deinde in cornu Epistola cantando, vt in Missali.

c In medio ante Altare. Ita Ordo Romanus, sed est commodius; quod ad cornu Epistolæ ponantur Palmæ, & rami.

res sint Celebranti, hinc inde, vt quando erit opus, commodiū Diaconus eleuet fimbriam pluialis a dextris.

9 Postea Subiaconus in loco solito cantat sequentem lectionem in tono Epistola, & in fine osculatur manum Sacerdotis.

Eadem proiungit, quæ pro Epistola Missæ; in cuius fine non tamen defert

librum Celebrantis ad cornu Euangelij, quod legit Celebrans, si velit, in cornu Epi-

Epistolæ; & resumit, si ea vtitur, Pla- netam plicatam Subdiaconus.

10 Interim, dum cantatur & Diaconus ponit librum Euangeli super Altare, & Sacerdos, ministrante Diacono nauiculam, ponit incensum in Thuribulo: deinde dicit, Munda cor meum, accipit librum de Altari, petit benedictionem à Sacerdote, postea, Subdiacono librum tenente medio inter duos Acolythos tenentes Candelabra accensa, signat librum, incensat, & cantat Euangelium, ut infra, more consueto, quo finito, Subdiaconus desert librum osculandum Sacerdoti, qui & incensatur à Diacono.

Non discedit Celebrans à cornu Epistolæ omnia fiunt etiam a Thuriferario, prout ad Euangelium Missæ diximus 2. part. tit. 6. nu. 5. pag. 102. hic adde tamen,

quod si Diaconus Casula plicata vtitur, incensato Celebrante, priorem resumit, eo modo, quo diximus pag. 57.

11 Post hæc benedicuntur rami. Sacerdos stans in eodem cornu Epistolæ dicit in tono Orationis Ferialis, Dominus Vobiscum.

Eodem modo cantat Præfationem manibus iunctis, assistantibus hinc inde Ministris cum quibus dicit, Sanctus, &c. cum autem manu benedicturus est ramos, Diaconus eleuat à dextris fimbriam pluuialis anteriorem; Celebrans vero, dum dextra signum crucis facit, ponit, si- nistram super Altare; Rubr. gener. part. 2. tit. 3. num. 5. pag. 89. & tit. 7. num. 5. pagi- na 108. In orationibus nihil est detrahendum, neq; mutandum, licet benedicantur rami arborum, non palmæ, nec oluarum rami: quia iij rami arborum succedunt pal-

marum loco, & à populo eo die vocan- tur palmæ. neq; Romæ, vbi saltem oliuæ benedicuntur, non aliæ inferiores arbo- res, tacentur & verba in quarta oratione: Ceterarumq. arborum, neq; est mendaci- um, sicuti non est mendacium dicere in Parasceue: ecce lignum Crucis: adhibita- tunc cruce argentea.

12 Circa finem quintæ Orationis, Aco- lythorum alter accipit de Credentia vas aquæ benedictæ cum aspersorio, & vna- cum Thuriferario accedit ad Celebran- tem prope Diaconum.

13 Celebrans ponit incensum in thuribulum, deinde ter d aspergit ramos aqua be- nedictæ, dicendo Antiphonam, e Asperges me sine cantu, & sine Psalmo: & ter f adolet incenso.

d Aspergit ramos. Ordo Romanus; accepto nimirum aspersorio de manu Diaconi cum solitis osculis, & reue- rentijs. aspergit autem ter, id est, in me- dio, à dextris ramorum, & à sinistris eo- rum.

e Asperges me. Submissa voce versum illum tantum.

f Adolet incenso. Ordo Romanus; eo mo-

do scilicet, quo aspersit, nihil dicens. Dia- conus autem in aspersione, & incensatio- ne eleuat fimbriam pluuialis. rursus Ce- lebrans in cornu Epistolæ, ut prius, addit quæ sequuntur in Missali.

Benedictio hæc brevior est, quam sit in Ordine Romano; sufficiens tamen, demptis Orationibus, quæ multo plures habentur ibi.

14 Completabenedictione, g dignior ex clero accedit ad Altare, & dat ramum benc- dictum Celebranti, qui non genuflectit, nec osculatur manum dantis. Postea Cele- brans stans ante Altare versus ad populum, distribuit ramos, primum digniori, à quo ipse accepit, deinde Diacono & Subdiacono paratis, & alijs clericis singula- N 2 tim

tim per ordinem, ultimo laicis: omnibus genuflectentibus, & ramum ac manum Celebrantis osculantibus, h exceptis Prelatis, si adsint.

g Dignior ex clero. Dignior, qui dat ramum celebranti, stans in suo habitu, sine stola, eidem stanti dabit, & cum osculo rami ab utroque facto, non manus; deponit autem Celebrans ramum suum in manu Acolyti, & dum alijs aperto capite, ut diximus pag. 205. stans distribuit, Diaconus a sinistra eius ministret eidem ramos, eos tatum osculando, deposito in-

terim suo ramo super Altare. Alter Acolythus ministrabit ramos Diacono sine osculis.

n Exceptis Prelatis. Canonici quoque non osculantur manum Celebrantis Canonici, ex Carem. lib. 2. cap. 17.

Si populus est multus, poterit alius Sacerdos mitti, qui distribuat laicis; sed Ordo Romanus a Celebrante distribui iubet.

15 Postea fit i Processio. Et primo celebrans i imponit incensum in thuribulum: & Diaconus vertens se ad populum dicit: Procedamus in pace. Et Chorus respondet: In nomine Christi. Amen. Praecedit thuriferarius m cum thuribulo fumigante: deinde n Subdiaconus paratus deferens Crucem, medius inter duos Acolythos cum candelabris accensis: sequitur Clerus per Ordinem, o ultimo Celebrans cum Diacono a sinistra, omnes cum ramis in manibus: & cantantur sequentes Antiphona, vel omnes, vel aliquae, quousque durat processio.

i Processio tradit Ordo Rom.

1 Imponit incensum. Ministrante Diacono & Thuriferario cum benedictione, de more.

m Cum Thuribulo fumigante. Ut quasi sternat viam Crucifixo sequenti cum odore incensi: vel quasi Christus trahat post sequentes in odorem vnguentorum suorum.

n Subdiaconus paratus. Eo modo, quo

supra; & ille idem qui supra, non alius defert Crucem inter Acolythos, cuius usum in Processione antiquissimum docet Baron. Anno 398. ut part. prima diximus titulo 19. nu. 3. pag. 54. & praedicti quatuor deponunt alicubi ramos suos, ut commodius gestent alia.

o Ultimo Celebrans. Cooperito capite, & cum ramis in manibus suis, tam Celebrans, quam Diaconus.

16 In reuersione processionis, duo vel quatuor cantores intrant in Ecclesiam, & clauso ostio stantes versa facie ad processionem incipiunt. p Gloria, laus: & decantat duos primos versus. q Sacerdos vero cum alijs extra Ecclesiam repetit eosdem. Deinde qui sunt intus, cantant alios versus sequentes, vel omnes, vel partem, prout videbitur: & qui sunt extra, ad quoslibet duos versus respondent, Gloria, laus, sicut a principio. Postea Subdiaconus hastili Crucis i percutit portam, qua statim aperta, processio intrat Ecclesiam cantando. r.

p Gloria, laus. Duodecim tantum versus habet Ordo Romanus, & auctor eorum dicitur fuisse Aurelianensis Episcopus, de carcere iecirco liberatus. Iege Durand. libro 6. cap. 67. Quam Historiam describit etiam Baron. Anno 835. ex probatis Auctoriibus.

q Sacerdos cum alijs. Sacerdos cooper-

to capite, Subdiaconus prope portam in medio, versa tunc imagine Crucifixi ad Sacerdotem.

r Percutit portam. Semel in ima parte portæ, & cū ima parte hastilis, ex Carem. Pap. lib. 2. c. 39. & Rituali Romano Pauli V. tum ad Altare deponit Crucem prope Credentiam, si Missa sequatur solemnis.

17 r. Ingrediente Domino, &c. Habet Ordo Romanus.

18 Deinde celebratur Missa, & ramis tenentur in manibus, dum cantatur Passio, & Euangelium tantum.

Ad

Ad totam Missam tenebantur rami in Ordine Romano; sed ad Passionem omnino, ut dum ignominia Crucis narratur, eiusdem victoria per ramos ostendatur. Celebrans autem, dum legit in cornu Epistolæ Passionem, palmam teneat sinistra manu. *Cerem. Marcell. libro 2. capit. 41.* Idem & ministri faciant. Missa habetur in Antiphonario, & Sacramentario Gregoriano; unicaque dicitur Oratio, quæ à Sancto Ambrosio accepta est, ex Pamclio, de Feria 6. in Parasceue Ambros.

19 In Missa legitur Passio à S. Matthæo scripta nam Alexand. Papa instituit, Passionem legi hoc tempore à quatuor Euangelistis scriptam, eodemque ordine, quo ipsi scripserunt; *Durand. cap. 68.* refert S. August. serm. 144. de tempore. vno tantum die Passionem legi solitam suisse, & secundum Matthæum; & cum ille voluisset eā legi iuxta quatuor Euangelistas, factum quidem est, sed cum auditorum ob nouitatem perturbatione.

Notæ illæ C. S. non sunt antiquæ, auctorem habent incertum; & puto, eas significare Christum, Chroniam, Synagogam. Alij, Christum, Cantorem, Succentorum. nam Diaconi dicuntur hodie Catores Passionis in Ceremoniali. * Vox autem Succentor, non est noua, aut recens in Ecclesia Latina; quam ego legi inter Dignitates Cathedralis Auersanæ in instrumento celebrato cum Fratribus Minoribus anno 1234. quod habetur apud Lucam Vuædingum in Regesto Pontificio ad calcem Annalium Minorum Anno 1235. Bulla 27. Ad cantandam vero Passionem eadem obseruanda ferè sunt, quæ infra dicemus in Parasceue num. 3. sed stolæ Cantorum erunt violaceæ. vide ibi. Dilatio enim hæc fit in gratiam nostri Ordinis, qui hodiernam non cantat Missam.

20 Non petitur benedictio, quia auctor benedictionis extinctus legitur; eademque de causa neque luminaria deferruntur, neque thus adhibetur, ex Ordine Romano: quia feruor deuotionis in Apostolis tenuerat. Nec dicitur, *Domini* *Gauant. Rubr. Miss.*

nus *Vobiscum*, in detestationem maleficii Iudeæ, neque gloria Christo datur, qui in Passione est; *Durand. ibidem.* de omissione *Gloria tibi Domine*, scribit *Microlog. etiam capit. 52.* omnis autem solemnitas in tanta mestitia tollitur, & in fine tantum, more solito, tanquam ad Euangelium Missæ petitur benedictio, incensatur liber, qui & osculandus datur. Celebranti in initio postremæ partis, cum eiusdem incensatione, *Durand. ibidem.* in fine quoque respondeatur: *Laus tibi Christe.* * quæ item (excepta incensatione libri, & celebrantis) seruanda erunt in Missis priuatis.

21 Ad legendam autem Passionem in Missa priuata non extinguntur lumina in Altari, ut ex professo probat *Paulus Comitulus in respons. moral. libro 1. quæst. 49.*

22 In fine Missæ legitur Euangelium varie, ut dicitur *part. 1. Rubr. titulo 13. num. 2. pag. 37.* nimurum in Missis priuatis Enangelium Palmatum, in solemnitate solitum S. Io.

23 Mysticæ in hac Benedictione, Processione, & Missa, recole decimam fuisse Lunam hac die, in qua ducabantur Agni in domus, immolandi in Paschate, *Exod. 27.* & ecce Christus Agnus Dei portatur ad victimam, *Ierem. 11. ex Amatar. libro 1. cap. 10.* vnde partim lætitia ob palmas, victoria symbolum, partim mæoris est hæc dies, quæ includitur in Hierusalem, ut Agnus ad occisionem, Porta Ecclesiæ clausa, & hastili Crucis aperta designat Hierusalem cælestem per Christi Passionem nobis referatam, vnde dicitur *Re Ingrediente Domino in sanctam Ciuitatem, reliqua per se patent;* ex Historia Euan gelica, & Benedictione ramorum, id est, ex verbis Benedictionis.

24 Sed quid agendum, si processio extra Ecclesiam exire nequeat? Fiat circum Ecclesiam, & quod ante portam præstandum erat, fiat in vestibulo ante ingressum Cappella majoris.

25 Quid item, si Cantores desint ad cantandam Passionem? eo casu Diaconus solus Missa cætet totam; & ea finita, redeat

N 3 ad

ad Altare, ac reliqua facit pro parte postrema; ut supra dictum est, & dicemus Fer. 6.

26 In Feria quarta sequenti * ad Introitum non genuflectitur, duæ lectiones leguntur, ex *Ordine Romano*, vel propter ordinationes futuras in Sabbato Sancto, *Durand. cap. 70.* vel quia in prima lectio-
ne de morte animæ, in altera de morte corporis agitur: Christus autem mor-
tuus est pro redēptione vtriusque, *Amalar. lib. 1. c. 11.* vel quia ea die vendi-
tus est Christus; vnde quasi sit Feria 4.

De Feria quinta in Cœna Domini. VIII.

1 **D**e hac Feria *Ordo Romanus*, Mis-
sa vero festiuum habet Officium,
ob institutionem Sacramenti Sacra-
mentorum; sed, ut ait *Rupert. libro 5. cap. 14.*
sicut in Feria quinta mundi ex aquis or-
tum genus partim reliquit gurgiti Deus,
hoc est, pisces creavit; & partim leuavit
in aera, hoc est, aues: ita in hac Feria quin-
ta deprimuntur in tristitiam, leuamus in
gaudium. Crux, quæ in Altari est, velo
tegatur albo.

2 Missæ Officiū habetur in Antiphon.
& Sacram. Greg. cuius Collecta huc trās-
lata est ex Missali Ambrosiano, ait *Pame-
lius in Liturgicon tomo 1.* Dicitur, *Gloria
in Excelsis*, ex Bonifacij Decreto, *Du-
rand. lib. 6. cap. 75.* & ab Episcopis, de conf.
dist. 1. Porro, qui est *Canon Nicolai Papa.*
Campanæ deinde silent, ut excelsa nostra,
& turri nostrarum taceant in humili-
tate Christi, *Alcuin.* & quia tunc Apo-
stoli prædicatores per Castella nō circui-
bant, & tacebant, *Rupert. loco cit. c. 29.* &
vt silentium indicamus populo, *Idem.* Di-
citur, *Pax vobis*, ab Episcopo, in *Sacram.*
Gregor. Euangeliū quadrat, quia eo die
Christus lauit pedes: & in Epitola suffi-

cienter agitur de Eucharistia.

3 De Symbolo diximus in *Rub. gene-
ral. 1. part. tit. 11.* Communicantes, Hanc
igitur oblat. Qui pridie, quæ sunt propria
huius Missæ, habentur in *Ord. Rom.*

4 Pax non datur, ex eod. *Ord. Rom.* in de-
testationem osculi Iudæ. *Alcuin.* In ter-
tio, *Agnus Dei*, dicitur, *dona nobis pacem*,
contra editionem Venetam in Officijs
paruis Hebdomadæ maioris, in quibus
perperam notatur, quod habet *Duran-
lib. 4. cap. 52.* tertio dici, *miserere nobis*.
nam Missale vult dici de more, quamvis
pax non detur.

5 Reserueretur Hostia cum particulis in
sequentem diem pro Sacerdote, & infir-
mis, ex Decreto Innoc. I. *Durand. c. 75.* &
habetur hæc reseruatio in *Sacram.* *Gre-
gor.* nihil de sanguine, tum quia pericu-
lum est, ne effundatur, *Hugo Viatorin.* de
Spec. Miss. obseru. lib. 3. c. 20. tum quia si-
gnificatur in Calice finis legis antiquæ, &
cum bibisset Christus in Cruce, dixit, *Cō-
summatum est*, id est, testamentum vetus,
Durand. loc. cit.

Verba Rubricarum huius diei sunt.

6 *Hodie Sacerdos consecrat duas Hostias*, quarum unam sumit, alteram reseruat
pro die sequenti, in quo non conficitur Sacramentum: reseruat etiam aliquas par-
ticulas consecratas, si opus fuerit, pro infirmis: sanguinem vero totum sumit,
& ante ablutionem digitorum ponit Hostiam reseruatam in alio Calice, quem Dia-
conus a palla & patena cooperit, & desuper b velum expandit, & in medio Alt-
aris collocat. Deinde c fit Communio, & completur Missa. Sacerdos autem genu-
flectit.

flectit, quandocumque accedit vel recedit à medio Altaris, vel transit ante Sacramentum in Calice reservatum: cum dicere debet, Dominus vobisum, non vertit se ad populum in medio Altaris, ne terga vertat Sacramento, sed à latere Euangeli: & in fine e dat benedictionem.

Calicem alterum de Credentia ad Altare hoc item loco deferat Subdiaconus sine velo longo, sed cum velo tantum. Calicis eiusdem patruo, patena, & palla.

a *Palla, & patena cooperit.* Palla prius, quæ, ut diximus alias, significat lapidē ad ostium monumenti: patena deinde, ad tutelam pallæ, quasi sigillum indicet Pharisaorum, de quo *Matth. 27. signantes lapidem cum Custodibus.* cum enim Sabbato Sancto anticipetur Missa, quæ de nocte dicebatur, congruit etiam accelerari representationem Sepulchri Christi, ut innuit *Duran. loco citato.* à Fer. V. post Missam, quamquam impropriæ Sepulchrum Domini hoc appellatur.

b *Velum expandit.* Velum album ad cautelam & ornatum apponitur.

c *Fit communio.* Omnis populus communicat in ordine suo. ita legitur in *Sacramentario Gregoriano.* De qua communione vide supra part. 2. tit. 10. num. 9. pag. 138.

7 An Cleri quoque, Sacerdotum? Sane *Francolinus 1. part. de tempor. Hor. Can. cap. 30. ex Ordine Romano, & Alcuino* contendit, non licere hodie Sacerdotibus celebrare priuatas Missas, ob receptam consuetudinem faciendi vnum sacrum solemne, in quo, exemplo Apostolorum, omnes Presbyteri cōmunicēt: cui sub-

scribit *Agor. lib. 10 cap. 24. q. 5.* quicquid contra sentiunt *Sotus & Nauarrius*, extatque Canon Soteris de hac Communione generali de cons. distinct. 2. in cena. concedit *Suar. tertia par. disp. 8. section. 2.* Missas plures, secluso scandalo, & in loco secreto sine cōcursu. Sacra vero Rituum Congregatio 27. Septem. 1608. communionem cleri iubet in hac Missa, in memoria quod Christus communicauit Apostolos; & hoc est seruandum. Cōmunicent autē Presbyteri cum Stola de collo pendente, ex *Concil. Braccar. 3. can. 3.* ante Altare quidem Sacerdotes & Leuitæ, extra Chorum populus, ex *Concil. Tolletano 4. c. 17.* si tamen Stola omittatur; non est peccatum mortale, ex *DD. apud Bonac. disp. 4. q. 6. punt. 2. n. 2.*

d *Genuflectit, quandocumque accedit, &c.* Ob reuerentiam Sacramenti, licet in Calice lateat, & sub velo, quod in simili causa alias obserua.

e *Ibidem dat benedictionem.* hoc est, in latere Euangeli, neque perficit circulum, sed reuertitur ad medium, ne terga vertat Sacramento. nam crastina die ob eadem causam idem habes aperiē in Rubrica, ad, *Orate fratres,* eadem obseruent Ministri; & ad ea, quæ maioris sunt reuerentiae his diebus erga Christum à Iudeis derisum, diligentius aduertant.

8 *Legitur Euangelium Sancti Ioannis, in cuius initio Sacerdos non signat Altare, sed seipsum tantum.*

In Altari non fit signum; quia ibi immediate adest auctor benedictionum. Si legit Euangelium in libro, potest signare

librum. Ad ea, *Et verbum caro factum est,* genuflectat Celebriæ cum Ministris paupero versus Sacramentum.

9 *Hodie paretur locus aptus in aliqua Cappella Ecclesiæ, vel Altari, & decenter quoad fieri potest ornetur g cum velis & luminibus, ubi Calix cum Hostia, ut supra, reservata, reponatur. Finita autem Missa accenduntur intortitia, & h fit processio more solito, alio tamen i Subdiacono parato Crucem ferente. I Celebrans indutus pluviali albo stans ante Altare, m imponit incensum in duobus thuribulis absque benedictione, deinde in medio genuflexus, cum altero n in-*

N 4 censat

censat ter Sacramentum: & o accepto Calice cum Sacramento de manu Diaconi stantis, & cooperto extremitatibus veli, quo eius humeri teguntur, procedit medius inter eundem Diaconum a dextris, & Subdiaconum a sinistris p sub baldachino, duobus Acolythis q Sacramentum continue incensantibus usque ad locum preparatum, ubi pro crastino seruandum est. Interea dum fit processio, r cantatur Hymnus; Pange lingua gloriose Corporis. Cum autem ventum fuerit ad locum patrum, Diaconus genuflexus a Sacerdote stante accipit Calicem cum Sacramento, & ponit s illum primo super Altare, ubi a Sacerdote genuflecto incensatur, vt supra: deinde t reponit in capsula.

f Paretur locus. Omnino debet esse distinctus ab Altari, in quo fuit celebratum.

g Cum Veli. Vela sunt cortinæ, ex Glo de consecrat. d. 1 c. Altaris. Imò ex Ambros. ad Marcellinam, vt explicat Baron. Anno 112. sunt Cortinæ Regiæ. Plura idem Baron. An. 329. non igitur adhibeantur pani nigri; tum quia in horto sepultus fuit Christus; tum quia crastina die super Calicem adhuc erit Velum album, cu reportabitur ad Altare maius; tum quia vivit vere Christus, etiam in representatione mortis eiusdem. exemplum habes in Sacello Pontificio Romano, ubi omnia splendent in hoc casu reseruande Hostiæ. abusus à vulgo sepulchrum Christi appellatur, vt supra diximus.

h Fit processio, more solito. Ante Pium V. de hac nulla mentio est in Missalibus. fit autem de more, Acolythis numerum cum Cadelabris Crucem comitantibus. non tamen extra Ecclesiam ex decreto S. Congregat. super negotia Episcoporum, tam in hac, quam in sequenti Feria. die 6. Augusti 1591.

i Subdiacono parato. Idest, cum Tunica alba, sine manipulo: Crux etiam fit adhuc velata, contra quosdam qui oppositum scripserunt gratis: * & melius Romæ velo tegitur violaceo, quā albo, prout requirit Passionis tempus. quod autem à Subdiacono Crux deferatur, diximus supra part. 2. tit. 13. num. 4. pag. 156. Hic autem cum suis Acolythis stabit, genuflexis alijs in loco, ubi reponitur Sacramentum.

l Celebrans indutus pluiali. Ut illud induat, retrahet se extra cornu Epistola, ob præsentiam Sacramenti, ibique

omnes deponant manipulos.

m Imponit incensum absque benedictione. Vide supra quæ diximus in eleuatione Hostiæ ad Missam par. 2. tit. 8. num. 8. pag. 130. & in Cærem. Episc. lib. 1. cap. 23. & lib. 2. c. 33. habetur.

n Incensat ter Sacramentum. Adde facta ante & post profunda capit is simul cū Ministris inclinatione. caueat Diaconus ab osculis coram Sacramento. Cærem. Episc. lib. 1. cap. 23.

o Accepto Calice. Ita vt Celebrans sinistra nodum teneat, & dextram superponat Calici, quam Diaconus tegit extremitatib. veli pendentis ab humeris.

p Sub baldachino. Vocatur Mappula ab Innocen. III lib. 2. Myst. Miss. cap. 7. &c in distributione hastarum eiusdem, nobiliorib. dantur eæ, quæ sunt in facie Celebrantis, posteriores minus nobilibus. Cærem. Pap. lib. 2. cap. 14. & Cærem. Episc. lib. 1. cap. 14. * nobilioribus item inter hastas pares dentur eæ, quæ sunt à dextris Celebrantis, dum procedit. conuenit tamen, vt hodie, & sequenti die ab Ecclesiasticis cum pluialiibus deferantur hastæ; quod si defint pluiali; non ideo induant stolas, cottis tantum induit, ex Cærem. Episcop. lib. 2. c. 25. & 26.

q Sacramentum continue incensantibus. Duobus modis fieri potest. primo, si Acolythi alternatim incensent, ductis Thuribulis, vt fit in incensatione personarum. Secundo, si hinc inde ante procedant mouentes manibus dextris Thuribula de iisdem pendentia, & affirmantia, ait Rituale Romanum de Processione Sænsissimi Sacramenti. quasi sternendo viam Sacramento cum odore incensi; qui modus videtur magis visitatus, & maiorem

rem reuerentiam connotat erga Sacra-
mentum, quod nunquam nisi à genufle-
xiis Sacerdotibus incensari solet.

10 *Cantatur Hymnus, Pange.* Celebrans
nunquam cum alijs in processione Sa-
cramenti cantat, sed secreto dicit. Quia
processio non fit extra Ecclesiam, conue-
nit, vt Clerus ad primos duos versus,
Tantum ergo Sacramentum, &c. genu-
flectat conuersus ad Sacramentum: Mi-
nistri tamen non genuflectant. extra Ec-
clesiam vero minimè; & vbi multis est
clerus, posset alioqui, & male, interrum-
pi processio.

11 *Illum primo super Altare.* Adde: &
deinde genuflexione facta descendit, &
rursus imponi curat incensum sine bene-

ditione à Celebrante stante, vt prius;
amoto velo per Subdiaconum ab hume-
ris Celebrantis; quia non est daturus in-
fine benedictionem.

Dum incensatur Sacramentum, canta-
tur, *O salutaris Hostia, vel Tantum ergo
Sacramentum, vt in Cæremon.* Episc. libro
2. cap. 23.

12 *Reponit in Capsula.* Facta iterum ge-
nuflexione, ante & post. Clauem autem
dabit illi, ad quem spectat; non enim vi-
dendus est Calix à populo, & multo mi-
nus Hostia patere populo debet. neque
dari debet clavis laico, quantumvis nobis
ex Decreto S. Rituum Congregat. 30.
Januarii 1610. sed ei potius, qui sequenti
die est celebratus.

10 *Et Sacerdos cum ministris denuo det Altaria, legendo Antiphonam, Diverserunt,
&c. cum toto Psalmo.*

Ordo Romanus. Altaria, inquit Rubr.
non Altare maius tantum. An Altaria de-
nudanda erunt, dum dicuntur Vesperæ?
ex hac Rubrica videtur affirmandum.
Alcuin. post Vesperas vult denudari, quia
vespere, ait, nudatus fuit Christus suis
discipulis. Idem habet Cærem. Episc. lib. 2.
cap. 23. & communior usus Ecclesiarum
Vrbis cum Cæremoniali prædicto expli-
cat Rubricam.

11 Hæc Altariū nuditas significat Chri-
stum amisisse speciem, & decorum, Ru-
pert. lib. 5. cap. 35. & vestimenta illius suis
sæpe diuisa inter milites, vt ex Antiphona
patet, & idem Rupert. colligit nudatum
Christum quasi gloria deitatis: *Deus,*
Deus meus, ut quid dereliquisti me? conté-
platur Duran. cap. 76. loco citato.

12 Procedat autem Celebrans cum
Diacono in Albis, & Stolis tantum vio-
laceis, cum Subdiacono in Albis tantum,
sine manipulis, & Clerus cantare potest
Psalillum totum. Amouenda vero sunt
mappæ tantum cum pallijs, & alijs orna-
mentis, relicta Cruce velata cum Cande-

labris in Altaribus. neque Psalmus ideo
est repetendus, si multa sint Altaria.

* Conopæum Tabernaculi maioris, in
quo asseruatur ordinariè Sacramentum,
ad huc placet esse coloris violacei, vt dixi-
mus pag. 64. quia Regia viuentis Christi
est, ad modicum tempus absentis, quod si
adhibetur coloris nigri ob sequentem
Feriam 6. ea erit ratio, quia vacuum est
Tabernaculum, & conformis erit color
paramentis celebrantis. stādum ergo erit
consuetudini locorum; & Romæ in Ec-
clesia S. Petri amouetur conopæum, quod
etiam magis placet, nisi sint velanda statuæ,
seu imagines prædicti Tabernaculi.

13 Hoc triduo transeuntes ante Cru-
cem, qua est in Altari maior, reueren-
tiam illi faciant cum genuflexione; excep-
to Celebrante parato, (nisi illud infra
notetur) quia fulget Crucis mysterium;
& de die Parasceue hoc decreuisse Sa-
cram Rituum Congregationem testa-
tur Castaldus in sua Praxi Cære-
moniarum.

14 Post denudationem Altarium, hora competenti facto signo u cum tabula, con-
ueniunt Clerici x ad faciendum mandatum. Prælatus, seu Superior, super ami-
ctu & alba induitur stola, & pluiali violaceis, & y in loco ad id deputato, mi-
nistrante

nistrante Diacono, (qui paratus cum Subdiacono, & vt in Missa, paramentis aliis, ei assistit) imponit incensum in thuribulo: deinde Diaconus a librum Euangeliorum ante pedus tenens, genuflexus b ante Superiorem petit benedictionem: qua accepta, astantibus duobus Acolythis cum candelabris accensis, & Subdiacono librunc tenente, signat librum, & incensat, & cantat, vt moris est, Euangelium. Ante diem festum Pascha, vt in Missa. Quo finito, Subdiaconus portat librum apertum oculandum Superiori, & Diaconus eum de more incensat. Postea Superior exiit pluviali, & per Diaconum & Subdiaconum praeingitur linteo, & sic praeinctus, assistantibus sibi iisdem Diacono, & Subdiacono, accedit ad lotionem pedum: & per ordinem dispositis iis qui lauandi sunt, clericis peluim & aquam ministrantibus, Subdiacono singulorum pedem dextrum tenente, genuflexens singulis, illorum pedem lauat, & exterget, & osculatur, Diacono d prabente linteum ad absterendum.

u *Cum tabula.* Sonitus lignei fit mentio in Parasc. in Ordine Roma. sed & hac die adhiberi docent Alcuin. & alij. Humilitatis est indicium, *Amalar. libro 4. cap. 21.* Terrorem significat Iudaorum incussum Apostolis, *Gemma lib. 3. cap. 88.* & lignum Crucis, quo conuocantur omnes, adumbrat, *Rupert. libr. 5. cap. 29.* minus etiam sonat lignum, quam aës; quia mulieres in passione magis loquebantur de Christo, quam Apostoli, *Durand. cap. 76.*

x *Ad faciendum mandatum.* Dicitur *Mandatum*, quia mandauit Christus lauationem pedum; & quia Antiphona incipiunt ab hac *Mandatum nouum*, &c.

y *In loco ad id deputato.* Congruum eset, vt ibi Altare eset cum pallio albo, ad significandam munditiam, cuius gratia lauandi sunt pedes, cum Cruce & Candelabris, poterit etiam parari Credentia à latere sinistro, super quam collocabuntur Missale, linteum Sacerdotis, vasa ad abluendas in fine manus eiusdem, & alia eiusmodi cum floribus, & herbis. Scamna necessaria cum tapetibus habeantur pro lauandis; & tapetia sint ita ampla, vt Celebrans super iisdem genuflexus lauare queat, neque Albam fadet.

15 *Et interim hæc subscripta cantantur.*

In cantandis Psalmis Mandati, unus tantum versus cantatur, *Durand. libr. 6.*

z *Vt in Missa.* Hoc est, eum manipulis, (licet eo careat Celebrans) ob Euangelium cantandum a ministris. si fiat processio à Sacristia ad locum destinatum, Subdiaconus ferat Crucem inter Acolythes medius, more solito, quam deponit prope Altare in cornu Euangelij.

a *Librum Euangeliorum, &c.* Imposito prius de more incenso cum benedictione in Thuribulum à Celebrante. Hoc eodem loco Euangelium restitutum est à Pio V. in 2. edit. *Missalis* ab eodem reformati, ante Clementem Octauum, iuxta ordinem Romanum antiquum.

b *Ante Superiorem.* Adde, stantem in cornu Epistola. Finita incensatione Celebrantis, deponuntur manipuli à ministris, vt ei liberius inseruant.

c *Extergit, & osculatur.* Nullo facto super pedem signo crucis manu Celebrantis.

d *Prabente linteum.* Stabit ideo Diaconus à dextris, colliget linteum ipsum, quo Celebrans est praeinctus, & extendet, quādo opus est vt tergit: non autem Diaconus infundat aquam pedibus, quod aliqui scriperunt nimis aperte contra Rubricam.

cap. 75. quod etiam dicitur in Rubrica *Missalis.*

16 *Post*

16 Post lotionem Superior, vel qui in alijs abluit pedes, lauat manus, & abstergit alio linteo, deinde rediens ad locum, vbi prius fuerat, accipit pluviale, & e stans capite detecto f dicit. &c.

e Stans capite detecto. In medio scilicet ante Altare.

f Dicit. Manibus iunctis, vt alijs notauimus, tenentibus librum Diacono & Subdiacono. Orationes cum versibus additæ sunt à Pio V. ex Ordine Romano.

17 Finitis omnibus, vel exiit ibidem Superior, vel redit in Sacristiam ordine quo venerat.

18 De hoc Mandato cum Euangeliō Missæ huius diei meminit Ordo Romanus. Ablutio vero pedum habetur apud August. epist. 119. & Cyprian. sermones de hac re. fitque ad humilitatem Christi imitandam, & ad munditiam animæ designandam, Ruper. libr. 5. cap. 20. Vnde &

antiquitus reconciliabantur Deo hac die pœnitentes. S. Gregorium firmasse Decreto lotionem hanc, scribit Alph. Villegas in Flore Sanctorum.

19 De oleis sacris nihil Missale, neque nos loquimur. ad Pontificale spectant. interea lege Durand. lib. 6. cap. 74.

20 Hora commodiore, poit Vesperas, deferantur particulæ supra reseruatae pro infirmis cum luminibus, superpelliceo, & stola alba adhibitis. ad locum, vbi reseruata fuit Hostia consecrata; nisi aliud exigat laudabilior consuetudo: & ostiolum tabernaculi, in quo ordinarie asservari solunt, maneat apertum, ne populus ibi adoret; quod non adest amplius.

De Feria sexta in Parasceue. IX.

1 Institutorem Feriæ Parasceue facit Sanctum Paulum Chrysost. homil. 1. de Cruce, & latrone, quæ præparationem significat: Cœna pura dicta est apud Iren.

naum lib. 5. cap. 23. idest, sine azymis, vt explicat Baron. Anno 34. cuius Rubricas cum augmento minutiorum nunc explicabimus.

2 a Finita Nona, Sacerdos & ministri induit paramentis nigri coloris, sine luminariis, & incenso b procedunt ad Altare: & c ante illud prostrati aliquandiu orant. Interim Acolythi unam tantum d' tobalem extendunt super Altare. Sacerdos cum ministris facta oratione ascendit ad Altare, & c osculatur illud in medio: deinde Lector accedit ad legendum Prophetiam in loco vbi legitur Epistola, & incipit eam, f sine titulo: quam etiam Sacerdos legit submissa voce apud Altare in cornu Epistola.

a Finita Nona. Notat hoc Rupert. libr. 6. cap. 4. quia hora nona expirauit Christus, ad cuius quasi funus nos accedimus cum Nicodemo, & alijs, Durand. lib. 6. cap. 77. neque enim hac die Missa dicitur, ex Innocent. I. quia percusso pastore, dispersi sunt Apostoli, & usque ad diem Paschatis in tristitia iejunauerunt, de conf. d. 3. Sabbato. Præterea celebrare non conuenit, cū hac die seipsum obtulerit Christus, Alcuinus. quod si Missam eam appelles, ea est more Apostolorum, ait Amalar. libr. 4. cap. 20. quod tamen non placet, cum hodie nulla sit consecratio, &

Missa sit præ sanctificatorum. Nona vero cum alijs præcedentibus Horis sine lumine dicitur.

b Procedunt ad Altare. Altare erit nudum cum Cruce velata velo nigro, ita vt suo tempore facile queat detegi; & candelabris sex obscuri potius coloris, & candelis ex cera communi, non alba, extintis, gradus eiusdem nudi erunt; sed tamen bene mundis pro Sacerdotis prostratione. Credentia simplex linteo cooperata in superiori tantum parte, cum necessarijs tantum ad Officium, nempe Bursa cum Corporali, & purificatorio, amputatis,

lis vini & aquæ, vase vitro ad ablutionem ditorum, ut infra, Missalibus duobus, & cussino, mappa longa pro Altari, velo longo albo pro Celebrantis humeris ad Sacramentum reportandum, & candelabris Acolythorum cum candelis ex cera communis. Procedunt igitur, præeuntibus Acolythis sine candelabris, cum parametis, ut in 1. part. tit. 19. num. 6. & 7. uno post alium ministro, ut ad Missam.

c *Ante illud prostrati*. Conuenit, ut sub eorum capitibus ponantur cussini coriacei, vel simplices, non tamen de ijs, qui sunt ad usum Missalis in Altari. prostrationis meminit *Ordo Romanus*, neque ideo vestiri debent gradus Altaris panno

3 *Finito Tractu, Sacerdos in cornu Epistole dicit, Oremus. Diaconus, Flectamus genua, & Subdiaconus, Leuare.*

Non dicitur, *Dominus Vobiscum*, hodie; quia moriente summo Sacerdote, cessant Officia Sacerdotis, *Honor. ubi supra cap. 95.* frequentius dicitur, *Flectamus genua*; quod etiam docet *Ordo Romanus*, ad augmentandam humilitatem; *Hugo Victorin. de spec. Miss. obseru. cap. 1.*

4 *Subdiaconus in tono Epistolæ similiter sine titulo cantat sequentem Lectionem.*

Prima Lectio ex Prophetis, secunda ex Pentateucho Moysis: quia lex, & Prophetæ Crucem Christi prænunciarunt, *Rupert. lib. 6. cap. 5.* & duas lectiones innuunt, pro duobus populis obire Christum. *Honor. in Gemma lib. 3. cap. 89.* Lectio Exodi vicinior est Passioni, in qua

5 *Finito Tractu: dicitur Passio g super nudum pulpitum: quam Celebrans submissa vorce legit in cornu Epistole.*

Tractus secundus habetur in *Antiphonario Gregoriano*.

g *Super nudum pulpitum*. Nudato Christo in cruce, omnia nuda sunt, & Scriptura reuelata, *Duran. ibidem. in eodem pulpite*, vel in tribus ad maiorem commoditatem, in cornu Euangeli, in piano Cappellæ, legitur, seu cantatur Passio à tribu, Diaconis induitis Amictu, Alba,

nigro, qui sapit solemnitatem.

d *Tobaleam extendunt*. ita *Ordo Romanus*, quæ Syndonem monumenti significat, *Duran. lib. 6. cap. 77.* & præterea Missale cum cussino super Altare aperatum collocatur.

e *Osculatur illud*. Indicat *Ordo Romanus*, ut initio Missæ fieri solet.

f *Sine titulo*. Titulus est caput lectionis; & sine capite sumus, cum Christus occiditur, hoc est, representative hodie, *Honor. in Gem. libr. 3. cap. 89.* nec in fine lector osculatur manum Celebrantis. Tractus primus habetur in *Antiphonario Gregoriano*: sed *Alcuinus* putat, non perrime tunc fuisse compilatum.

20. Diaconus genuit, ante alios dicens: *Flectamus genua*; Subdiaconus ante alios surgens dicit: *Leuare*. solus stat Celebrans. Ad Orationem Ministri stant, ut in Missa. Oratio vero haec non habetur in *Sacramentario Gregoriano*.

mentio de illa est: *os non comminuetis ex eo*, *Durand. loco citato*. & ideo secundo loco legitur, quamvis sit antiquior lectio ne *Oseæ*.

Subdiaconus in fine non osculatur manum Celebrantis.

Cingulo, Stola Diaconali nigra, cum Manipulo, *ex Caremon. Pap. libr. 2. cap. 39.* qui procedunt de Sacristia hoc ordine, ut, qui Euangelistam resert, librum deferat ante peccatum, & sit primus; quem sequitur ille, qui Turbam: postremo, qui Christum: omnes, manibus iunctis, factis autem debitiss reuerentijs Altari, accedunt ad cantandum, medium locum relin-

relinquentes Euangelistæ, & dexteram ei, qui personam Christi agit. In Capella Papæ unus tatum adhibetur liber, in quo tres cantores singillatim cantant, quæ cantare debent. Alij adhibent tres libros, ut commodius cantent. *Ceremon. Episcop. lib. 2. cap. 21.* meminit vnius tantum libri, & quoad locum non tollit consuetudinem ecclesiarum. Nō probatur illa distinctio, seu distributio Passionis inter celebrantem, Diaconum, & Subdiaconum; ita ut celebrans vicem Christi gerat, & Subdiaconus Turbanum. Si defint Ministri, solus Diaconus cantare debet totam Passionem, & parrem finalem eiusdem, addito deinde ministerio Subdiaconi, & Acolythorum, ut sit ad Euangelium. Pulpiti vero vox a S. Cypriano usurpatur epist. 33. pro loco Euangelij. Vide supra p. 2. tit. 6. num. 5. pag. 102.

h Submissa voce legit. Stans paulo versus Cantores, & altantibus Ministris, ut ad Introitum Missæ; sed cum legit ipse, tradidit spiritum, nondum tamen genuflectit, quia non legit in cornu Euangelij,

8 Quod sequitur, legitur in tono Euangeli: & dicitur, Munda cor meum, sed non per titur benedictio, & non deferuntur luminaria, neque incensum, & Celebrans in fine non osculatur librum.

Diaconus reliqua facit de more, ut ad Euangelium, non tamen signat librum, neque seipsum, Acolythi medium tenent Subdiaconum, qui sustentat librum. fiunt

9 Deinde Sacerdos stans in cornu Epistole, incipit absolute.

Ministri stant post Celebrantem, ut in Missa. Orationes autem pro omnibus fiunt, quia pro omnibus oravit Christus in Cruce, ex Alcuino habentur in Ordine Romano & in Sacramentario Gregoriano; immo Cœlest. I. earundem meminit epist. 1. ad Episcopos Gallie, & habentur in Ambrosiano ritu, ex Pamelio. Celebrans dicit monitionem primam, manibus iunctis; Orationem vero, manibus extensis; neque vñquam genuflectit, ut in 2. p. tit. 5. num. 5. pag. 98. dictum est, & sic deinceps

vt in alijs Missis. Lecta vero, etiam postrema parte in eodem cornu, quæ vicem gerit Euangeli, conuertit se ad Cantores Passionis, ex Ceremon. Papa loco citato cap. 39.

6 Dicitur autem Passionis sine salutatione, & sine incenso. *Ordo Romanus;* Passionis secundum Ioannem est mentio in Sacramentario: & quia ultimus scripsit, & quia interfuit, ideo legitur hodie, ex Rupert. lib. 6. cap. 6.

7 Ad ea verba Cantorum, tradidit spiritum, omnes quidem genuflectunt, sed Celebrans, & alijs versus Altare, Diaconi Cantores versus librum; signumque surgendi post pausam datur a Diacono, qui Euangelistam agit. eo ipso, quod surgit, ut in Ceremon. Episc. lib. 2. cap. 25. pauca erit vnius Pater noster, ut in Cappella Papæ. *Ceremon. Marcell. libr. 2. cap. 39.* quare non placet dari signum a Celebrante, manu cum strepitu super librum deposita. * fit autem prædicta genuflexio ambo bus genibus in terra positis.

enim velut exequiæ defuncto Christo in tristitia, & incertore. *Alcuin.* & communiter alijs.

vsque ad finem Orationum.

10 Ad monitionem pro Iudeis; non respondeatur, *Amen*, quid mysterij quaerunt hoc loco? neque in præcedentibus monitionibus respondeatur, *Amen*. non enim est Oratio, sed monitio ad orandum. omittitur autem, *Oremus*, quia oratur pro ijs ut cumque non saluandis, nisi in fine mundi, *Duran. loco cit. c. 77.* Item non flectuntur genua, ex Sacram. Greg. quia iij genibus flexis illuserunt Christo, *Alcuin.* sequuntur Ordinem Romanum.

11 Com-

11 *Completis Orationibus*, Sacerdos deposita casula accedit ad cornu Epistola, & ibi in posteriori parte anguli Altaris accipit a Diacono Crucem iam in Altari preparatam: quam versa facie ad populum, a summitate parum iiscooperit, incipies solus Antiphonam: *Ecce lignum Crucis*. Ac deinceps in reliquis iuuatur in cantu a ministris usque ad, *Venite adoremus*. Choro autem cantante, *Venite adoremus*, omnes se prosternunt, excepto Celebrante. Deinde procedit ad anteriorem partem anguli eiusdem cornu Epistola: & iiscooperiens brachium dextrum Crucis, eleuansque eam paulisper, altius quam primo incipit, *Ecce lignum Crucis*, alijs cantantibus & adorantibus, ut supra. Deinde Sacerdos procedit ad medium Altaris, & iiscooperiens Crucem totaliter, ac eleuans eam, tertio altius incipit, *Ecce lignum Crucis*, alijs cantantibus, & adorantibus, ut supra.

i *Discooperit*. Velum aufertur a Cruce, vt, quod Iudeis testum erat, nobis reueletur, *Rupert. lib. 6. cap. 20*. Item, quia nudatur Christus in Cruce, *Duran. loco cit.* vbi docet, ter discooperiri Crucem, quia paulatim prædicatus est Christus Crucifixus, primo in angulo Iudeorum, postea palam, deinde ante medium Altaris, id est, in medio Gentium.

i *Eleuans*. * Oftensio ligni Crucis in hac die erat in vsu in Hierusalem tempore S. Paulini Nolani, *ex Franciotto in observat. myster. anni*. Eleuatur etiam Crux ter ad honorem, contra tres illusiones

Christi, in atrio Principis, in Prætorio, in Calvario. fit prostratio non tamen usque ad terram, sed genibus flexis, & capite valde demissio. Salutatur, & adoratur ter, cum genuflexione; & tertia vice prostranimur, vt eam osculemur, vt nimis Christum Crucifixum omni humilitate veneremur, & easdem tres illusiones cōpensemus, *Durand. ibid.* Nota aduerbiū, altius, concordare etiam cum verbo incipit, nedium cum verbo, eleuans, ita vt & vocem & Crucem eleuet altius Sacerdos vna simul.

12 Postea Sacerdos solus portat Crucem ad locum in ante Altare preparatum, & genuflexus ibidem eam locat: mox n depositis calceamentis accedit ad o adorandam Crucem, ter genua flectens ante quam eam de osculetur. Hoc facto reuertitur, & accipit calceamenta, & casulam. Postmodum ministri Altaris, deinde alijs Clerici, & laici, bini & bini, ter genibus flexis, vt dictum est, Crucem adorant. Interim, dum fit adoratio Crucis, p cantantur impropria & alia que sequuntur, vel omnia, vel pars eorum, prout multitudo adorantium, vel paucitas requirit, hoc modo. Duo cantores in medio chori cantant, &c.

m *Ante Altare preparatum*. * Portat celebrans Crucem tine illa inclinatione facta Altari. Acolythi dum denudatur Crux, extendunt tapete pulchrum cum cussino pretioso, & velo longo albo supra gradus Altaris versus planum Capellæ. genuflexus Celebrans ibidem deponit Crucem super velum, & cussinum.

n *Depositis calceamentis*. A latere Epistola prope scannum illi paratum ad sedendum: & Celebrans adorat solus, deinde ministri simul.

o *Adorandam*. Adorationis huius au-

etor S. Gregorius est, *ex S. Antonino part. 2. cap. 3. tit. 12*. Habetur in Ordine Romano, & in Sacrament. Gregor. cum minoribus cæremonijs. conuenit autem, vt uniformis sit omnium actio pro locorum consuetudine, tum in osculo membrorum Crucifixi, tum in æquali paua, qua singula genua flectunt. Ad singulas adorationes dici potest versus, *Adoramus te Christe, & benedicimus tibi, quia per sanctam Crucem tuam redemisti mundum*. Ordo adorationis est, vt quilibet laicus, etiam Princeps, post Clerum adoret;

adoret; Prælati vero, si qui adsunt, post
Celebrantem.

p Cantantur improperia. Ordo Roma-
nus. * eadem legat Sacerdos sedens
cum ministris. Cærem. Pap. lib. 2. seet. 1.
cap. 51.

Improperia continent verba Latina,
& Græca in laudem Christi; nō Hebræa;
quia Iudæi negauere Christum, & repro-

bauere, Rupert. libr. 6. cap. 19. Agios, &
Trisagion hoc Græcè dicitur adhuc, ex
instituto S. Sabbae, Apud Baron. An. 492.
Hymni, Pange lingua gloriosi, auctor est
Venantius Fortun. ex Baron. infra citan-
do.

Si repetitio est facienda ob longiorem
adorationem, fiat ab Hymno, Pange lin-
gua, vt in Missali.

13 Circa finem adorationis Crucis accenduntur q candelæ super Altare: & Dia-
conus accipiens bursam corporalium, extendit corporale more solito, & iuxta illud r-
ponit purificatorum; & finita adoratione, Crucem reverenter accipit, & repre-
sat ad Altare. Postea ordinatur processio ad locum, ubi pridie Sacramentum repo-
sum fuerat: Precedit t Subdiaconus cum Cruce inter duos Acolythos deferentes
candelabra cum cereis accensis, & Clerus per ordinem, ultimus Sacerdos cum mi-
nistris. Cum peruentum fuerit ad locum Sacramenti, accenduntur intorticia, qua
non extinguntur nisi post sumptionem Sacramenti: & Sacerdos genuflexit ante
Sacramentum, orat aliquantulum: Diaconus interim aperit capsulam, in qua re-
conditum est Corpus Domini: postea Sacerdos surgens, absque benedictione imponit
incensum in duobus thuribulis Diacono u nauculam ministrante, & genuflexus &
incensat Sacramentum: tum Diaconus extrahens Calicem cum Sacramento de-
capsula, y dat ad manus Sacerdotis, & tegit extremitatibus veli, quod humeros
illius circumdat: & procedunt ordine, quo venerunt: z defertur baldachinum su-
per Sacramentum: & duo Acolythi cum thuribulis continue Sacramentum incen-
sant: interim cantatur Hymnus, a Vexilla Regis prodeunt. b Cum venerit Sacer-
dos ad Altare, c posito super illud Calice, genuflexus rursum incensat, & acce-
dens d deponit Hostiam ex Calice super patenam, quam Diaconus tenet, & acci-
piens patenam de manu Diaconi, Hostiam sacram ponit super corporale, nihil di-
cens. Sittigerit Sacramentum, digitos abluit in aliquo vase. Interim Diaconus
imponit e vinum in Calicem, & Subdiaconus aquam, quam Sacerdos non benedi-
cit, nec dicit super eam Orationem consuetam, sed accipiens Calicem à Diacono po-
nit super Altare, f nihil dicens: & Diaconus illum cooperit palla: deinde imponit
incensum in thuribulo q, absque benedictione, & incensat oblata, & Altare h more
solito, genuflexens ante & post, & quandoque transit ante Sacramentum. Cum
incensat oblata, dicit, &c. & ipse non incensatur.

q Candelæ super Altare. Et item ex, que
super Credentia habentur pro Acolythis.

r Ponit purificatorum. Ad cornu Episto-
la, loco solito: & tunc etiam transfertur
à Cæremoniario Missale ad cornu Euangeli-
cum cussino.

s Reportat ad Altare. Quo casu nemini
reuerentiam faciat. sed & Celebrans
assurgat transeanti Cruci, ex Cærem. E-
piscop. lib. 2. cap. 26. cui genuflexit simul
cū Subdiacono. * quod hodie faciūt oen-
nes omnino in honorem crucifixi Domini-

ni Nostrí. ex Cærem. Episc. lib. 2. cap. 25. &c
26. amoueantur statim ab Acolythis ta-
pete, & cussinus cum velo. Que delatio
Crucis ad Altare cum processione sequi-
ti a Pio V. statuta fuit; nec in antiquiori-
bus Missalibus habebatur.

Si multus adest populus, poterit col-
locari alia Crux à Sacerdote cum Stola
nigra ante aliud Altare ad quam adoran-
dam accedant, tum mares, tum foeminae,
ne processio nimis differatur, & Offi-
cium sequens.

t Sub-

t *Subdiaconus cum Cruce*. Hoc est, alter paratus, ut Subdiaconus Missæ, non cum Dalmatica, ut scripsit *Alcocer*, excepto tamen manipulo, defert autem Crucem processionalem discooperatam. Duo Thuriferarij præcedunt Subdiaconum sine incenso in Thuribulis, quia non dum est processio facta, sed aditus ad eam; & ideo itur ad locum destinatum per viam breuiores. Ibi omnes genuflexi orant, exceptis Subdiacono, qui gestat Crucem, & Acolythis.

u *Naiculam ministrante*. Omittunt oscula manus & rerum in hac Missa.

x *Incensat Sacramentum*. Ut heri, & statim imponit eius humeris velum album, non nigrum.

y *Dat ad manus Sacerdotis*. Nimirum stans Diaconus.

z *Defertur Baldachinum*. Non nigrum, ut aliqui solent, & male. debet enim esse simile velo quod Calicem tegit, & esse illud idem, quod heri tegebat.

a *Vexillare regis prodeunt*. Cuius auctor ex Baronio Ann. 566. fuit Venantius Fortunatus.

b *Cum venerit Sacerdos ad Altare*. Subdiaconus Crucis, deposita Cruce, ubi minus impediatur, in latere Epistolæ genuflectit. Acolythi deponunt cadelabra super Credentia. Clerus in plano Capellæ circundat Altare, genibus flexis.

c *Positio super illud Calice*. Hoc est: ut pridie, cum ministerio Diaconi, nam Diaconus genuflexus accipit Calicem de manu Celebrantis stantis, & deponit super Altare, genuflectit, descendit, ministrat naiculam stanti Sacerdoti pro impositione incensi, & deposito humerorum velo, Celebrans genuflexus rursus incensat Sacramentum, ut prius. Recedit alter ex Thuriferariis post hanc incensationem.

d *Deponit Hostiam*. Facta prius genuflexione, & amoto a Diacono velo albo patuo a Calice, neque debet sponte tangere Sacerdos Hostiam, neque ideo prius lauare manus: quod aliqui scripsere. si tamen accidat ut tangat, purificet statim digitos, quod in hac Rubrica sub conditione dicitur, non autem iubetur.

e *Vinum cum aqua*. Habet *Ordo Romanus*.

f *Nihil dicens*. Neque signum crucis, ut alias, faciens cum Paternia, aut Calice.

g *Absque benedictione*. De hac incensatione nihil antiqui. De benedictione vero noua Rubrica est in recognitione Missalis addita est enim dubitatum: An benedici hoc loco debeat incensum? & videbatur affirmandum, quia incensandum est præterea Altare, & tunc benedicitur incensum etiam coram sacramento,

in *Ceremon. Episcop. libro primo capit. 23.* ubi, cum excipiatur a benedictione incensum in principio & in fine processionis,

quæ sit in Feria quinta, & sexta maioris Hebdomadæ, nulla mentione facta oblatorum huius diei, dicendum videbatur,

ibidem non excipiatur a benedictione incensum in incensatione hac oblatorum. *Marcellus quoque in Ceremon. Pap. libr. 2. cap. 51.* scribit, ponit incensum a Papa, more consueto; ergo cum benedictione. Urge re quoque videbatur illud, quod dicitur:

Incensum istud a te benedictum. Sed vim faceret, si diceretur, a nobis benedictum:

& hac die verbis vitimur minus proprijs, ut sacrificium, in seq. quid ergo? nihil minus tamen, cum in Missa hodierna

expresæ omnia describantur, quæ dicenda sunt, ita ut quicquid de consueta Missa hoc loco omittitur, omittendum esse prorsus videatur, & cum omissa fuerint in tex- tu omnium Missalium verba benedictionis incensi, & solita diei ante incensationem oblatorum: *Per intercessionem, &c.*

& expresæ posita sint reliqua verba totius incensationis; in eam partem ab ijs, quorum intererat, nè præsente, in recognitio ne Missalis itum est, ut omittatur incensi benedictio. & hac die videtur cōgruum, nihil prorsus debere benedici. *In Cerem. Episcop. loco citato*, benedicitur incensum, quando ali quoque præter Altare, quod Christum significat, incensantur, sed hodie neque ipse Celebrans incensatur. *Marcellus etiam explicatur*, more consueto, id est, iter, cum ministerio Diaconi, &c.

h *More solito*. In recognitione Missalis

lis secundum prædictam sententiam, mo-
re solito, cadere dictum fuit super incen-
sationem oblatorum & Altaris tantum;

non super impositionem incensi, quod
hodie magis declaratum est.

14 Postea aliquantulum extra Altare in cornu Epistola i lauat manus, nihil dicens, de-
inde in medio Altaris inclinatus, iunctis manibus dicit.

i Lanat manus. Facie ad populum, i Iunctis manibus. Id est, super Altare,
versa.

15 Deinde versus ad populum in cornu Euangely dicit more solito: Orate fratres.
Et dum se vertit, caueat, ne vel mini-
mum terga vertat Sacramento, ut mox
dicitur. Videsne, quod, more solito, non
includit omnia de more?

16 Et per eandem viam reuertitur, non perficiens circulum, & consequenter, omis-
sionibus, dicit.
Si omis- alii: ergo non dicitur, Su-
ciat, neque aliud quicquam, quod
hic non sit descriptum.

17 Sacerdos sub silentio, dicto, Amen, eadem voce, qua dixit, Pater noster, absolute, sine
Oremus, in tono Orationis ferialis Missæ dicit, Libera nos.

Ita Ordo Romanus, & Sacramenta-
rium Gregorianum, in quo nihil aliud
præterea de Missa habetur pro eiusdem
fine.

Tria hæc, Præceptis, Pater noster,
Libera nos, triduum Sepulturæ Christi
significant, Honor. in Gemmalib. 3. cap.
96. alta voce dicitur, Libera nos, ut pa-

teat hodie descensus Christi in Limbum
ad liberandos Patres, quod aliis docui-
mus in expositione mystica Missæ, cum
Duran. libr. 4. cap. 49. Diaconus ad Pater
noster, descendit ut aliis, cum Subdiacono
post Celebrantem. Dicit autem ma-
nibus extensis, neque se signat cum pate-
na, ut aliis.

18 Tunc Celebrans, facta reuerentia usque ad terram, supponit patenam Sacra-
mento, quod in dextera accipiens, in eleuat, ut videri possit a populo: & statim supra Ca-
licem dividit in tres partes, quarum ultimam mittit in Calicem, more solito, nihil
dicens. o Pax domini non dicitur, p nec Agnus Dei, q neque pacis osculum datur.
Postmodum prætermis duas primis Orationibus dicit tantum sequentem, Per-
ceperio, &c.

m Eleuat, ut videri possit. A Pio V.
hoc fuit additum. non eleuatur patena,
quam tenet manu posita super Altare; nec
eleuatur planeta, nec incensatur Hostia.
* eleuatur autem altera tantum manu, ad
differentiam elevationis, quæ sit post con-
secrationem, ne hac die videatur de no-
uo consecrata.

n Supra Calicem dividit. Diaconus,
cum debitis reuerentijs discooperit Cali-
cem, & cooperit, ut aliis. Celebrans mit-
tit particulam in Calicem sine aliquo cru-
Gauant. Rubr. Miss.

cis signo, quod firmauit Decreto Sac. Ri-
tuum Congreg. die 28. Augusti 1627. &
licet hic dicatur, more solito, cadit hoc
verbum super totam Hostiæ divisionem,
non præcice super immisionem particu-
læ, Vides hoc etiam loco, quod more so-
lito, non dicit, omnia de more solito fieri.
o Pax Domini non dicitur. ita Ordo
Romanus.

p Nec Agnus Dei. Qui ordinatur ad
pacem dandam, ut in tertio patet, Dona
nobis pacem.

Q q Ne-

q. *Neque pacis osculum datur.* Negat *Ordo Rom.* in oditum osculi Iudee, *Amalar lib. 1. cap. 13.* tum quia publicum erat ieunium populi, *ex Tertull. de Oratione;* tum quia nullum hac die fit sacrificium, *ex Albasino lib. 1. de vet. rit. obseru. 17.* r. *Pratermissis, &c.* Omittuntur duae

Orationes. Prima, quia est de pace. Secunda, quia mentionem facit de sanguine. tercua dicitur & manibus iunctis super Altare, ut alias, in qua solum de corpore Christi agitur. fit communio Sacerdotis, ut in Missali, ad quam Ministri stant capite inclinato, ut alias.

19 *Deinde somissis omnibus, quae dici solent ante sumptionem sanguinis, immediate particulam Hostie cum vino & reuerenter sumit de Calice.* Et more solito ufacta ablutione digitorum, & sumpta purificatione, in medio. Altaris inclinatus, manibus iunctis dicit, *Quod ore, &c.*

l. *Omisis omnibus.* Quia in ijs de sanguine fit mentio. Diaconus Calicem discooperit; & cum Celebrante genuflectit.

r. *Reuerenter sumit de Calice.* Neque signat, ut alias, cum Calice: quod & de-creuit Sacra Rituum Congregat. die 28.

Augusti 1627.

u. *Facta ablutione.* Non Calicis, sed tantum digitorum in Calice, ministrante Subdiacono ampullas. Extinguuntur hoc loco, dum fit ablutione, non prius, cerei à Clero delati.

20 *Non dicitur, x Corpus tuum Domine, datur benedictio; sed facta reuerentia Altari, Sacerdos cum ministris discedit, & dicantur Vespera sine cantu, & a denudatur Altare.*

y. *nec postcommunio, z nec Placeat tibi, nec conus, plicato Corporali, & in bursam reposito, reportat Calicem ad Credentiam; & postremo cum debitiss reuerentij rediunt omnes, vnde, & modo, quo venerant.*

x. *Corpus tuum Domine.* Omittitur, quia sanguis commemorandus esset, qui non extitit in Calice.

y. *Nec postcommunio.* Quia nemo aliis communicat apud Rom. *ex Alcuino cap. de Cena Domini*, vbi testem citat Augustinum ad Iuanuarium; neque consequenter *Communio* dicitur, quae dicebatur tempore communionis populi; & ut diximus in *expositione mystica Missae*, laetitiam significat Apostolorum, quae hac die desideratur.

z. *Nec placeat.* Non ob eam rationem, quia sacrificium in ea nominatur prece, quod non fit hodie; nam supra nominatum est in *Orate fratres*: sed quia hic expresse diceret Sacerdos, se obtulisse sacrificium, quod non est verum. est autem verum in Sacramento Christi esse sacrificium Sacerdotis, & populi, seu victimam sacrificij, late sumpto vocabulo sacrificij, ut in hoc casu docet *Suarez 3. part. disp. 75. s. 4. in fine*, quod in *Orate fratres*, dicitur: & hoc idem voluit *Durand. loco citato*.

21 *Diaconus librum claudit; Subdia-*

conus, plicato Corporali, & in bursam reposito, reportat Calicem ad Credentiam; & postremo cum debitiss reuerentij rediunt omnes, vnde, & modo, quo venerant.

a. *Denudatur Altare.* Ab Acolythis, à quibus & nudatur Credentia, & candelæ extinguntur post Vespertas. si reportanda est Crux, ut eam populus adoret, ad priorem, seu alium locum, supponantur eidem eadem, quae prius, & decet eam portari ab alio Sacerdote post Vespertas.

22 *Habet autem mysterium, ait Durand. loco citato.* quia in fine mundi Hebreæ gens, salutem consequetur, & Crucem adorabit. Sed deceret magis, ut dictum est, aliam Crucem poni pro adoratione populi post adorationem primam.

23 *Pixis, quae remansit cum particulis in loco pro Calice, & Hostia deputato, portatur ad aliud Sacellum, in loco remotori præparatum, cum luminibus. Cærement. Pet. Ruiz, & placet, ne in Ecclesia sint luminaria in Matutinis sequentibus, & Officio Sabbati, ultra præscripta.*

24 *Quæ-*

24 Quæritur: An occurrente Festo Annunciat. Beatae Virginis in Parasceue teneantur fideles interesse Officio prædicto, quod loco Missa celebratur? & an ratione Festi ministrari possit Eucharistia alijs, quām infirmis? Scio, alicubi edicto Episcopi translatum fuisse hoc Festum cum suo præcepto in diem, quo ex Rubricis recitandum erat Officium; & cum hæc mutatio Festi vniuersalis exceedat facultatem Episcopi, de maiorum auctoritate factum esse, tunc credidi; quo casu cessauit prima dubitatio, non autem admiratio, quod Episcopus transferret Festum de præcepto vniuersale, non translatum alibi, neque Romæ à Papa. Immutato igitur Festo, Sacra Rituum Congregatio vetuit Missam fieri hac die de B. Virgine, etiam in Aede Lautetana, etiam ratione concursus populi, seu Festi tituli Ecclesia, die 9. Maij 1606. deinde Anno, quo contigit, censuit die 19. Februario 1622. non teneri fideles interesse prædicto Officio.

25 Ad aliud verò dubium, eadem respondit, eadem die, seruandam esse vni-

uersalis Ecclesiæ præsentem consuetudinem, non ministrandi nisi infirmis hac die Eucharistiam. & quidem, licet *Ordo Roman. cum Sacrament. Gregoriano* concedat communionem Clero, & alijs, tamen antiquius, *Augustino teste*, vt dixi, Romani non communicabant hac die. *Innocent. in cap. Sabb. de conf. distin. 3. Sacra menta penitus non celebrari tradit, & in Rubrica nostra Missalis de infirmis tantum est mentio, vt illis reserueretur prius Sacramentum. Francol. eadem docet i p.c. 30. à nu. 10 de temp. hor. canon. & Albas. de vet. ritibus lib. i. obser. 14. negat, in iejunio rigoroso, & in mœro maximo priscis temporibus Eucharistiam distributam esse.*

26 * Abrogatus fuit abusus deferendi nocte in hac Fer. 6. Sanctissimum Sacramentum à S. Congreg. Card. super negotia Episcoporum die 22. Martij 1596. vt alienus à ritu, & legitimo sensu S.R.E. quæ occultat his diebus Eucharistiam, & in aliud tempus ideo distulit processiōnem; & Festum Corporis Christi.

De Sabbato Sancto. X.

1 **S**abbatum hoc antonomastice appellatur Sanctum, quia ad suscipiendam sancti luminis claritatem noua Ecclesia sacro baptisimi fonte sanctificatur, *Rupert. lib 6. cap. 25.* vel quia Sanctus Sæctorum quieuit in Sepulchro, *Alcuin.* nullum habet Officium proprium. nam Officium noctis erat sequentis, vt patet ex

benedictione Cerei: *Hæc nox est, &c.* & ex Collecta Missæ, *Durand. lib. 6. c. 78.* iejunium autem omnino seruandum est, ex lib. 6. confit. *Apost. c. 24.*

Videamus Rubricas eiusdem, & de more nostro, minutioribus additis, eas expliceamus.

2 *Horæ competenti a cooperiuntur Altaria, & dicuntur Horæ, candelis Altaris extintis, usque ad principium Missæ. Interim brexitur ignis de lapide, foris Ecclesiam, & ex eo accenduntur carbones. c Dicta Nona, Sacerdos indutus amictu, alba, cingulo, stola, & pluiali violaceo, vel sine casula, & astantibus sibi ministris cum Cruce, aqua benedicta, & incenso, e ante portam Ecclesie, si commode potest, vel in ipso aditu Ecclesie, benedic nouum ignem & dicens, &c.*

a *Cooperiuntur Altaria. Habet Duran. libro 6. cap. 8.* quia Christus in resurrectione stolam gloria induit. Sed conuenit duplice pallio vestiri Altare, maius, violaceo nimisrum super album,

ita, vt remoueri cito queat violaceum, circa finem Litaniarum, Cærement. Episcop. libro 2. cap. 27. super Altare candelæ erunt ex cera alba. Cereus etiambenedicendus collocabitur cum suo candelabro

bro in latere Euangeli, Cærem. Epis. vbi supra: ante Cereum legile vestitum veste alba, & super illud Missale non apertum.

b *Excutitur ignis de lapide.* Ignis de Christo, qui lapis est in caput anguli: *Honor. in Gemma lib. 3. cap. 100.* & antiquus ignis extinguedus est, vt lex finem habeat. Ante Zacharia Papæ tempora Romæ nouus ignis ex lampadibus seruatis in Feria quinta sumebatur, vt scribit *Baronius Anno 751. ex litteris Zacharia eodem anno datis.* Ritus ergo noster post eundem annum.

c *Dicta Nona.* Non ante Horam Nonam, Vrbani II. decreto apud Baron. Anno 1095.

d *Astantibus sibi ministris.* Ministri debent esse in violaceis, manipulusque datur Subdiacono ante: *Lumen Christi: in*

3 *Deinde benedicit quinque grana incensi ponenda in Cereo dicens absolute, hanc Orationem.*

Quidam addunt aliam incensi quantitatem vna cum quinque granis benedicendam; sed ad quid? An, vt ea deinde in nauiculam immittatur denuo benedicenda à Celebrante, vt adoleat ignem, & grana superfluit hæc duplex incensi benedictio, & præter Rubricam. De hisce

4 *Dum benedicit grana incensi, Acolythus assumens de carbonibus benedictis ponit in thuribulo, & finita Oratione supradicta, & Sacerdos de nauicula ponit incensum in thuribulo, benedicens illud more solito: deinde prædicta grana incensi & ignem hter aspergit aqua benedicta dicens: Asperges me, siue cantu, & fine Psalmo, & i ter adoleat incenso. Interim omnia luminaria Ecclesia extinguuntur, ut de igne benedicto postmodum accendantur.*

g *Sacerdos de Nauicula. Supple, à Diacono de more ministrata; qui & ministrat cum osculis aspersorium & Thuribulum Celebranti.*

5 *Tum Diaconus linditus Dalmatica albi coloris accipit in arundinem cum tribus candelis in summitate illius triangulo distinctis. n. Præcedit thuriferarius o cum Acolyto deferente in vase quinque grana incensi, p sequitur Subdiaconum cum Crucem, & Clerus per ordinem: deinde q Diaconus cum arundine: post eum celebrans: cum r Diaconus ingressus est Ecclesiam, inclinat arundinem, & Acolythus deferens candelam accensam de nouo igne, accendit unam ex illis tribus candelis defuper positis, & Diaconus eleuans arundinem genuflectit, similiiter & omnes alij cum eo, præter Subdiaconum Crucem ferentem, & cantat solus: Lumen*

Cærem. Epis. libr. 2. c. 28. Crucem gestare debet Subdiaconus, quem præcedunt Acolyti tres, cum aqua benedicta, thuribulo sine igne cum nauicula, & peluicula cum quinque granis incensi: & hoc eodem ordine procedunt ad portam.

e *Ante portam Ecclesia.* Extra portam passus est Christus, exeamus ad eum, inquit Paulus, vt eum explicat de hoc rito loquens *Durand. cap. 80.* Crux cum Subdiacono sit in porta ante faciem Celebrantis: ignis autem in foculo super aliquod sciamnum coram Celebrante; vbi etiam forcipes ferrei & candelæ cum lignis sulphuratis parati debent.

f *Dicens.* Manibus iunctis. & Diaconus eleuet fimbriam pluialis, quando est benedictus manu ignem, & grana incensi.

granis aperte meminit *Rupert. loco citato cap. 31.* & significari docet aromata & mulieribus empta, vt vnguent IESVM.

Celebrans non dicit, *Oremus,* quasi coniungens nouam benedictionem incensi cum præcedenti benedictione ignis.

h *Ter aspergit.* In medio, à dextris rerum benedictarum, & à sinistris eaurundem.

i *Ter adoleat.* Nimirum, vt aspersit.

Lumen Christi. 8. Deo gratias. Et procedens ad medium Ecclesie, ibi accenditur alia candela, & iterum genuflexus, ut supra, altius cantat, Lumen Christi. 8. Deo gratias. Tertio procedit ante Altare, ubi accenditur tertia candela, & rursus genuflexus, ut prius, adhuc altius dicit, Lumen Christi. 8. Deo gratias. Deinde celebrans ascendit ad Altare in cornu Epistola, & Diaconus dat arundinem vni Acolyto, & accipiens librum, petit a Celebrante benedictionem, ut fit ad Euangelium, Sacerdote dicente, &c.

A consecratione luminis incipit Pascalis solemnitas, quia eternae lucis contulit claritatem, Raban. lib. 2 cap. 38. Idem innuit Concil. Tolet. 4. can. 8.

1 *Indutus Dalmatica. Ex Ord. Roman. Cur autem ad Diaconum spectat proxima Cerei benedictio, etiam presente Sacerdote? Rup. lib. 6. c. 30. inferioris, ait, ministri est annunciare Christi resurrectionem, sicut inferior mulierum sexus Apostolis ipsis eandem nunciauit; vel quia Angelum significat, qui mouebat Hebrais Columnam nubis, & ignis, quā indicat Cereus, ut dicemus, Gemma loco cit. cap. 102. Dalmatica festiva est, & ideo congruit benedictioni Cerei; Exultet iā, &c. accipit etiam manipulum Diaconus ex Cerei Episc. lib. 2. cap. 28.*

2 *Arundinem cum tribus Candelis. Dearundine cum Cereo in eadem satis aperta est mentio in Ord. Rom. non tamen de tribus candelis; neque interpres Ord. Rom. quicquam indicant de arundine ipsa, candelæ in calce vnu quid esse deberent, & deinde distingui in tres, ad designandum mysterium Vnitatis, & Trinitatis Dei fortasse significat arundo*

humilitatem passionis Christi, ex qua in fine patuit maior gloria Vnitatis, & Trinitatis Dei. Patuit autem veluti lumen Christi, qui in Trinitate est Deus, vel, ex Athanas. de passione, sicut arundo serpentes necat: ita passio Christi diabolum vicit: solet ornari floribus; sed ita ornatur, ut appareat ex parte arundo, non baculus, seu quid aliud.

3 *Præcedit Thuriferarius. Posito prius incenso a Celebrante in Thuribulum, more solito.*

4 *Cum Acolyto deferente, &c. Nempe à dextris Thuriferarii.*

5 *Sequitur Subdiaconus. Et hic etiam cum manipulo, ex Carem. Episco. loco cit. coloris autem violacei.*

6 *Diaconus cum arundine. ad cuius sinistram eat Acolythus cum candela accensa de nouo igne, & si opus est, intra laternam, ne à vento extinguatur in processione.*

7 *Diaconus ingressus. Et cum ingressus est etiam Celebrans post eum (non ante) inclinet arundinem; ut Celebrans quoque genuflectat in Ecclesia.*

8 *Postea vadit ad pulpitum, & ponit super eo librum, & incensat. A dextris Diaconi stent Subdiaconus cum Cruci, & thuriferarius: à sinistris duo Acolyti, ille qui tenet arundinem, & alius tenens in vase quinque grana incensi benedicta signata in Cereo. Tunc surgentibus omnibus, & stantibus ut fit ad Euangelium, Diaconus cantat.*

9 *Diaconus cantat. Non signat librum, neque seipsum, nōque imponit incensum de nouo in thuribulo; quod notasset aliquis Ritualis liber, si de nouo imponendū esset; & verē sufficit impositio incensi facta seipso, & proximè in ordine ad, Lumen Christi, & cereum, ministri vero hinc inde itantes respiciunt librum, ut Diaconus, rectam quasi efformantes li-*

neam cum Diacono medio, ita tamen, ut latera, non terga, vertant altari.

10 *Quod attinet ad benedictionem Cerei magni, Ord. Rom. habet Exultet iam, &c. dicitur esse S. Ambrosij ab Honor. in Gemma libro 3. capit. 102. sed excepto proemio, discordat nostra ab Ambrosiana, ut videre est in Missali Amb. tributur S. Aug. in Missali Goticho T a 6. Bibl. P.P.*

O 3 Ce-

Gauant. Rubr. Miss.

Cereus autem benedicitur, ex decreto Zosimi Papæ, *Alcuin.* sed Prudentius ante Zosimum cecinit Hymnum de hoc Cereo. *Martinus Polonus* auctorem facit Theodorum I. Anno 643. *Baron. Ann. 418.* docet, concessisse Zosimum, vt etiā in Parochijs benedici posset, nedum in Ecclesijs principalibus.

8 Significat autem Cereus Christum, resurgentem; & quidem cera corpus, elychnium animam, lumē deitatem designat, ex *Durand. loco cit. cap. 80.* antequā vero illuminetur, repræsentat Columnā nubis; illuminatus autem Columnā ignis, quæ præcedit Cathecumenos hodie transeuntes per mare Baptismi, *Idem Duran. ibidem.* Crucis figura in Cereo solet inscribi, vt Christum demonstret Crucifixum, *Rupert. lib. 6. c. 29.* sed grana quinque incensi in formam Crucis in eo confixa idem sonant, & apertè plagas eius quinque, ex *eodem Duran.*

9 Ordō figendi grana est, vt primum in superiori parte, alterum in media, tertium in inferiori, quartum in dextera Cerei, quintum in sinistra.

10 Habet etiam mysterium, quod Diaconus accedit Cereum, non cum candelula, vt aliqui scripsere, sed *immediate* (ait Rubrica) *cum una ex tribus candelis in arundine positis.* Dicerem ego, tacentibus alijs, sicut tres illæ candelæ inclinā-

tur versus Cereum, & cum una tantum ex ijs accenditur; ita Resurrectio Christi est effectus quidem totius Trinitatis, sed potissimum Verbi, quod animam carni rursus vniuit, & immortalitatis gloria luce vestiuit, quam rationem afferebam Recognitoribus Missalis, sub Clem. VIII. quando hic ritus fuit stabilitus; & fuit approbatus etiam in *Cerem. Episc. l. 2. c. 27.*

11 Accendūtur deinde lampades. sumpto lumine a Cereo ipso; vel à candelis arundinis, vt sicuti, ex *Alcuino.* Cereus significat nouam gratiam. & doctrinam Christi; ita ab eodem oriri demonstratur, tūm gratia, tūm doctrina Apostolorum, qui sunt lux mundi; & Christus ipse resuscitatus statim accedit in Apostolis ignem Spiritus Sancti, quando insufflavit, & dixit; *Accipite Spiritum Sanctum, in ipso die Resurrectionis.* *Rupert. lib. 6. cap. 29.*

12 In fine benedictionis Cerei, excepto Papa. Episcopo, & Imperatore, cui additur Elec̄ti titulus, si nondum est coronatus, nemo alijs nominari debet, in consulta Sede Apostolica; quicquid scripsere alijs; qui tamen hāc additione in priuilegio prohibent; at, quæ maior est ratio, cum Pius V. in sua Bulla additiones omnes prohibuerit? Sede Rom. vel Episcopali vacante, tacetur nomen Papæ, vel Episcopi.

13 Completa benedictione Cerei, Diaconus, depositis albis, sumit violacea paramenta, & vadit ad Celebrantem: qui exuitur pluiali, & sumit manipulum & casulam violacei coloris. Postea u leguntur Prophetiae x sine titulo: & Celebrans legit eas submissa voce ad Altare in cornu Epistole. In fine Prophetiarum dicuntur Orationes modo subscripto. Ante, vel interim dum Prophetiae leguntur, Presbyteri y cæbcent cathecumenos baptizandos, & præparent ad baptismum.

t *Violacea paramenta.* Iuxta titulum 19.

2 part. *Rubr. num. 6. & 7. pagin. 56. & 57.* Crux deponatur in loco decenti: Arundo stabiliatur pede marmoreo præparato, non procul à Cereo.

u *Leguntur Prophetiae:* In medio Chori, ait *Carem. Episcop. lib. 2. cap. 27.* vbi scilicet ab omnibus audiri queat Lector, vnde non male illi, qui in ambone, vel an-

te Altare prophetias legunt.

x *Sine titulo.* Tradit *Ordo Romanus:* quia adhuc sine capite Christo, nondum viso ab Apostolis, videtur esse Ecclesia, *Rupert. libro 7. cap 9.* vel tacentur tituli, ait *Hugo Victorin. de spec. Miss. obser. lib. 3. c. 24.* ne Cathecumenis de Gentilitate venientibus, Hebræorum auctorum nominibus auditis, lectiones vilescant,

scant, vel ad repræsentandum cætitatem Cathecumenorum, qui nesciunt doctrinæ nostræ originem, *Alcuin.* leguntur autem ad instructionem Cathecumenorum. *Idem.*

Porro quatuor tantum legebantur in *Oratione Romano*, cum tribus Canticis. Primus, qui meminit harum duodecim Lectionum, est *Microl. capit. 53.* & significant duodecim Apostolorum doctrinam, qua erudiuntur Cathecumeni, *Honor. in Gemma libr. 3. capit. 108.* Habetur in *Sacramentario Gregoriano* è nostris prima, 3.9.4.5. 8. 10. & hoc eodem ordine. Lectores autem non osculantur in fine manum Celebrantis, neque recedunt nisi dicto: *Leuate: à Subdiacono.*

15 Cantica tria, siue Tractus, sunt eadem, quæ in *Antiphonario Gregoriano*, *Ordine Rom.* & apud *Amalar. lib. 1. cap. 22.* tamen apud nos post 4. 8. & 11. lectioem; & sunt indicia exultatiū Cathecumenorum de proximo baptismo, sed non sine timore; vnde & Tractus, idest luctus vocantur, *Ruper. lib. 7. c. 9.*

16 Orationes indicant expectationem & desideria Sanctorum Patrum circa redemptionem per Christi Resurrectionem, *Raban. libr. 2. cap. 28.* easque Celebrans dicit, vt in Missa, manibus extensis, & secundum aliquos sunt pars Missæ, vt dicemus.

20 His expletis, si Ecclesia habuerit fontem Baptismalem, Sacerdos benedicturus fontem, accipit pluviale violaceum, & præcedente Cruce cum candelabris, & Cereo benedicto accenso, descendit cum Clero, & ministris paratis ad fontem: & interim cantatur sequens a Tractus; Sicut ceruus, &c.

Baptismus significat mortem, sepulturam, & resurrectionem Christi, *Rom. 6.* & ideo potissimum hac die celebratur, *Ruper. lib. 6. cap. 34.*

z Cereo benedicto. Portabitur Cereus ante Crucem, *Cærem. Episc. libr. 2. cap. 27.*

21 Postea procedit ad benedictionem fontis, dicens, manibus iunctis.

De Fontis vsu antiquo, *Dion. de Eccles. Hierar.* quem matrem adoptionis vocat. De consecratione eiusdem *Clem. libr. 7.*

y Catechizent Cathecumenos. Catechizent, idest, instruant: Cathecumenos, idest, auditores, *Raban. lib. 1. cap. 26.* de ritu vero Cathechizandi pro baptismo, vide *Rituale Romanum Pauli V.*

17 A Ministris illud obseruandum, vt dum Celebrans Prophetias legit, assistat, sicut ad Introitum Missæ, quas & appellat Introitum Missæ huius diei. *Hugo Victor. vbi supra capit. 28.* Dum ille Orationes dicit, stant post Celebrantem, unus post alium: Diaconus dicit genuflectens ante alios, *Flebatamus genua:* Subdiaconus surgens ante alios, *Leuate;* excepta vltima Oratione, quia tres pueri, de quibus in vltima Prophetia, noluerūt genua flectere statu Nabuchodonosor, vt alias diximus in *Sabbato Quatuor temporum Aduentus pag. 184.* Celebrans autem nunquam genuflectit, vt dictum est in *Rubr. gener.*

18 Si sedere voluerit, Celebrans post lectam in Altari prophetiam, sedeat ad scannum consuetum, sed nudum, in latere Epistolæ eat autem per viam breuiorum cum ministris, & redeat per longiorum cum debitiss reuerentijs ante mediū Altaris. nullo modo sedeat ad Altare, quod Episcopo tantum concedi debet.

19 Ordo legendi Prophetias hic erit, vt primas legant minores, postremas maiores, nisi aliud necessitas suadeat.

a Tractus, Sicut Ceruus, &c. Est in *Ordine Romano*, cum quo concordat Oratio sequens, vt manifeste patet, & in *Gregoriano legitur Sacramentario.* * imo & huius ritus meminit *S. August.* in *Psal. 41.*

Cōf. cap. 43. & *Sidon. Apollin. li. 4 epist. 15.* plura vide apud *Baron. Anno 132.* & *Durantum de ritibus lib. 1. cap. 19.*

O 4 22 Por.

22 Porrò sex facit Sacerdos in hac benedictione Fontis; orat, manu tāgit aquā, & format crucis: mutat vocem, sufflat, demittit, & eleuat Cereum in aquam; infundit oleum, & Chrisma, & commiscet.

23 *Orat Deum*, vt sit præsens tantis mysteriis, mouetque in Præfatione astantes in Deum, ad eundem finem, vt Deus audiat.

24 *Manu tangit aquam*, ter. Primo diuidens in formam crucis, à qua pendet effectus Baptismi. Secundo tangit simili citer, quia in manu Sacerdotali opus est; etiam in baptismo, ad fugandos dæmones. Tertio proiiciens, & effundens aquam versus quatuor mundi partes; quia baptismus omnes homines attingit, non circuncisio. Facit etiam manu varias cruces super aquam, vt benedicatur à Trinitate per virtutem sanctæ crucis.

25 *Mutat vocem* ter. primo per modum Orationis. secundo per modum Præfationis. tertio per modum Lectionis, vt in Trinitate omnia fiant, & modo humilius, modo audentius Deus oreatur.

26 *Halat* ter in modum crucis, & sufflat ter in modum \ddagger vt cum cruce Trinitatem coniugat, a quibus habet vim baptismus, maiorem autem à Trinitate. Valet etiam insuffratio ad expellendos

30 *Vbi vero non est fons Baptismalis*, finita ultima Prophetia cum sua Oratione, Celebrans casulam deponit, & b cum ministris ante Altare procumbit: & alijs omnibus genuflexis, & cantantur Litaniae in medio Chori à duobus cantoribus, viroque Choro idem simul respondentem. Cum autem peruentum fuerit d ad ψ . Peccatores, te rogamus. Sacerdos & ministri surgunt, & accedentes ad Sacrarium, induuntur paramentis albi coloris pro Missa solemniter celebranda: & interime accenduntur lumenaria in Altari. f In fine Litaniarum cantatur solemniter, Kyrie eleison, & repetuntur, vt in Missa moris est.

b *Cum Ministris*. Et hi quoque in Al bis procumbunt ex communiori visu Ecclesiarum Romæ. * deponunt tamen planetas plicatas paulo ante: Peccatores: Cærem. Episc. libro 2. cap. 27. quod etiam in hi magis placet, cussini coriacei dari possunt sub eorum capitibus, & Celebrantis.

c *Cantantur Litaniae*. ita Ordo Romanus. Litanie, idest, deprecations, Ama-

Dæmones cum ignominia, qui leui flatu expelli queunt à Sacerdote.

27 *Demittit Cereum* in aquam, & eleuatur, profundè, profundius, profundissimè, vt Spiritus Sanctus sua plenitudine fontem impleat, sicuti quando descendit in specie Columbae in baptismo Christi, adumbrati in hoc Cereo demerso in aquam: eleuatio autem eiusdem Cerei significat effectum baptismi, qui confert gratiam eleuatem à peccato ad gloriam.

28 *Infundit oleum*, & Chrisma, & commiscet, de quo etiam Dion. vbi supra cap.

29. part. 2. vt indicetur coniunctio Christi per baptismum cum populis Ecclesiae, aquæ multæ, populi multi, & Christi nomen, idest, vñcti, ab oleo & Chrismate deducitur. Cæterum ritus hic totus habetur in Ordine Romano. expositio vero sumpta est partim ab Amalar. lib. 1. cap. 25. partim ab Honor. in Gemma libr. 3. cap. 3. partim à Durand. lib. 6. cap. 81.

29 *In eodem Ordine Romano* iubetur, vt in Rubrica nostra, aspersio populi cum aqua fontis ante infusionem olei; & eiusdem aquæ referatio, ad aspergendum in dominibus, & alijs locis, ad munditiam Baptizatorum. de qua etiam Gregor. Tur. lib. 1. de glor. mar. cap. 24.

lar. lib. 1. cap. 28. quibus significatur consortium Sanctorum cum nuper baptizatis, Raban. libro 2. capit. 28. Hæ vero non inchoantur apud Fontem, sed apud Altare, Cærem. Episcop. libro 2. capit. 28. Aliqui scripsere geminandum illud: *Per sanctam resurrectionem tuam*; sed nullo antiquo auctore: imo contra Bullam Pij V. quæ additiones prohibet.

d Ad

d *Ad peccatores.* Discendunt in Sacrifitiam, ut dicitur etiam in *Missali Vatic.* volum. 4743. si vicina est; alioquin in locum vicinorem, & decentem post Altare. omnino ante Altare nemo Episcopo inferior est vestiendus, licet sit loci superior. non enim est illi communicanda Episcopalis prærogatiua, nisi Mitra vtratur.

e *Accedunt luminaria.* *Sacramentarium Gregorianum,* & *Ordo Romanus*, ad

Agnus Dei, accendi iubent; quia per Agnum Dei Christum lumen fidei communicatum est, *Amalar. libro primo capite 30.* sed & pallium violaceum remouetur ab Altari, ornatur Credentia suis necessariis ad Missam solemnem, ut supra dictum est.

f *In fine Litanarium cantantur.* &cet. Monet *Ordo Romanus*, quod cantari debent ita tardè, ut Sacerdos, & ministri queant procedere ad Altare.

31 *Interim Sacerdos cum Ministris in paramentis albis accedit ad Altare,* & dicit *Psalmi 136. Iudica me Deus cum, Gloria Patri,* facit Confessionem, ut moris est, in loco consueto. deinde ascendens osculatur Altare, incensat more solito; & finitis à Choro, *Kyrie eleison*, incipit solemniter, g *Gloria in Excelsis*, h pulsantur *Campanæ*.

g *Gloria in Excelsis.* Habet *Ordo Romanus* & *Sacramentarium Gregor.* * Dicat autem prius de more celebrans cum Ministris, submissa voce, *Kyrie eleison*, nouies. *Ceremon. Pap. l. 2. selt. 1. capit. 57.* & 60.

h *Pulsantur Campanæ.* iubet *Ordo Romanus* pulsari ad Litanias; forte, ut populus vocaretur ad initium Missæ. *Durandus cap. 85.* ad *Hymnum Angelicum*. & conuenit, sicuti cessauere in *Hymno eodem Fer. quinta.*

Sed aduerte, ne maiores campanæ pulsentur, antequam signum datum fuerit in Cathedrali, seu Matrice Ecclesia, ex decreto Concilij Lateran. *sessione 11. sub*

Leone X. sub pena Regularibus centum dicatorum; & Sacra Rituum Congregat. die 21. Martij 1609. & ea tantum e casu pulsabuntur, quæ sunt intra parietes Ecclesiæ: dato deinde signo à Cathedræ, seu Matrice, dabitur etiam (licet detur longè post, *Gloria in Excelsis*,) solemne signum ab omnibus alijs Ecclesijs, cum campanis maioribus. Per Matricem intellige quoque Parochialē in Diocesis; & si plures sint Parochiales, eam, quæ alijs maior est dignitate: nam ante Matricem hanc non sunt pulsanda à Confratribus campanæ, ex Decreto S. Rituum congregat. die 9. Februarij 1608.

32 *Postea Sacerdos dicit, Dominus Vobiscum.*

Quid Episcopus? dicat: *Pax Vobis*: ita *Ordo Romanus*, contra *Durand. capit. 85.*

33 *Finita Epistola, Celebrans incipit, Alleluia,* & totum decantat ter, elcuando vocem gradatim: & *Chorus post quamlibet vicem in eodem tono repetit illud idem.* Postea *Chorus prosequitur, v. Confitemini, &c.*

34 *Alleluia* cantatur in cornu Epistole, osculata prius manu à Subdiacono. * & dum cantatur, stant omnes, *Cerem. Pap. loco cit cap. 57.*

Præcedit, *Alleluia*, *Tractum.* *Ordo Romanus* & *Sacramentum Gregor.* & ecce gaudium Paschale, sed non plenum; quia

Tractus luctum significat, ut alias docuimus. Versus tamen, *Confitemini*, est de *Psal. 117.* cuius titulus est, *Alleluia*, *Rup. lib. 6. cap. 11.* est ergo lætitia in fine proxima *Hugo Vitorin. vbi supralib. 3. cap. 29.* Versus, & Tractus habentur in *Antiphonario Gregoriano.*

35 *Ad*

35 *Ad Euangelium non portantur luminaria, sed tantum incensum, petitur benedictio, & alia sunt de more.*

Tradit *Ordo Rom.* & significantur aromata mulierum ad monumentum, fine lumine fidei; quia putabat Christum hominem mortuum, *Alcuin.* Deuotio ade-

rat, fides obscura erat, *Dur. loc. cit.* Euangeliū legitur à Celebrante in cornu Euangeliū, ut alias, post cantatum à se tertio, *Alleluia.*

36 *Non dicitur, in Credo, sed finito Euangilio, Sacerdos dicit, Dominus vobiscum. Et cum spiritu tuo, & postea. Oremus, non dicitur, Offertorium.*

Hæc Ordo Romanus.
i *Credo.* Quia nondum Apostoli credebant Resurrectionem Christi.

i *Non dicitur Offertorium.* Quia mulieres sub silentio ibant cum aromatibus ad Sepulchrum, *Alcuin.* neque habetur in *Sacram.* *Gregor.* Subdiaconus defert

ad Altare vna cum Calice Bursam Corporalium. Ad, *Lauabo*, dicitur, *Gloria Patri.*

37 *De, Communicantes, & Hæc igitur oblat.* vietiā de Præfat. propria, vide supra in *Rubr. gen.*

38 *Dicitur, Pax Domini sit semper vobiscum. sed in pacis osculum non datur. n. Agnus Dei, non dicitur, nec in Postcommunio: dicuntur tamen tres consuetæ Orationes ante Communionem.*

m *Pacis osculum non datur. Ord. Romanus.* quia nondum dixerat Christus Apostolis, Pax vobis.

n *Agnus Dei. Ordo Romanus & Sacram.* *Gregor.* inquit *Alcuin.* ob silentium mulierum, nondum credebatur Christus Redemptor animarum ad tollenda peccata mundi. *Durand. c. 85.*

o *Postcommunio.* Hæc omittitur, quia in hac Missa non communicabant, tem-

pore nimirum Durandi, introducta etiā tunc noua consuetudine celebrandi hæc Missam mane; sed in die sequenti communicabant tum Cathecumeni, tum alij, quod nota (contra quosdam, qui gratis oppositum scripserunt) ne communicet alius à Celebrante in hac Missa noctis, vel Vesperæ sunt vice *Postcommunio*, & *Postcommunio*, ut scribit *Durand. loc. cit.*

39 *Post sumptionem Sacramenti, p. pro Vesperis in Choro cantatur Antiphona, Alleluia, alleluia, & Psalmus, Laudate Dominum omnes gentes, cum Gloria Patri, in fine, & post repetitur eadem Antiphona, Capitulum, Hymnus, & Versus non dicuntur, sed statim Celebrans in cantu incipit Antiphonam ad Magnificat.*

Non deponitur à Celebrante Casula, vt assumat Pluuiale, quod aliquando fecere perperam nonnulli; quia nondum est finita Missa.

p *Pro Vesperis.* Hoc Sabbatum propriè non habet Officium, ex *Augustin.* & *Alcuin.* & quæcunque hic habetur pro Vesperis, eadem sunt in Ordine Romano. si

habet Officiū, hoc terminatur in Vespera, nō in Missa, vt sine fine laudetur Christus, qui morte sua nos redemit, *Durand. ibidem.* Sed verius finitur Officium in Missa, cum, *Ite, Missa est*, quæstio est de nomine. Porro Antiphona, *Alleluia*, conuenit, vt inchoetur à digniori, qui est in Choro.

40 *Deinde cantatur, Magnificat, cum Gloria Patri, in fine, & fit incensatio, q. ut alias in Vesperis. Repetita Antiphona, Celebrans dicit: Dominus vobiscum.*
Mini-

Ministri cū Celebrante dicuntur Psalmum, & *Magnificat*, in cornu Epistolæ, vt stant ad Introitum Missæ.

q. *Vt alias*: incensatio item fit eodem modo, quo initio Missæ, sed præterea incensantur alij in Choro.

41 Extra Chorum dicuntur Vesperæ, vt in Breuiario adnotatum est: & nos in commentarijs Rubr. Breuiarij opportunius de his dicemus.

42 Ad Orationem ultimam vsque ad finem, omnino seruantur omnia, quæ in fin. Missæ alias prescripta sunt.

43 Peracta Missa, quæritur: An aliæ Missæ celebrari queant; *Microlog. cap. 53.* concedit; si necesse fuerit, & à Litanie incipere docet, omisso Lectionibus, inquit, auditis. Negant *Nauarr. cap. 25. n. 88* & *Francolin. tractatu de tempor. Hor. Canon cap. 30. num. 2. & 9.* quia vñu receptum est, vt vñum tantum sacrificium fiat solemne. nullusque est introitus, vt in Sabbato Pentecostes; nisi dicas cum *Hugone supra*. Lectiones omnes habere vicem Introitus. Vnde & Sacerdos habet Casulam tunc, & iubetur eas legere submissa voce ad Altare. *Sotus in 4. distin. 13. quæst. 2. articulo 2.* concedit hac lege, vt celebretur Superioris concessu, & auctoritate. sed *Azor qui lib. 10. cap. 24. q. 4.* omnino negat *ex cap. Sabbato distin. 3. de conf.* vbi dicitur biduo hoc Sacramenta penitus non celebrari, concedit à Superiori dari posse licentiam tantum, quando iusta ad sit causa, puta, quia multi sunt, qui commodè eo die sacrificio publico interesse non possunt; quod accidere potest, quando Festum Annunciationis incidit in Sabbatum Sanctum, & tunc de licentia Superioris celebrari posset, aliæ non, & nonnisi post inchoatum saltem solemne sacrificium, depositoque luctu, & moerore Ecclesiæ.

44 Quo casu fortè sufficit incipere a Confessione, qua finita, dicat Sacerdos, *Kyrie eleison*, de more, & reliqua cum Vesperis vsque ad finem Missæ nam *Gemma lib. 2. cap. 118.* ait Officium huius Missæ per, *Kyrie eleison*, inchoari: nisi pro, *Kyrie eleison*, intelligat cum *Micrologo Lita-*

niam. * Volunt aliqui non dici Vespertas in hac priuata Missa, & pro vñ. communio, dici Antiphonam tantum ad *Magnificat*, hoc est: *Vespera autem Sabbati*, &c. & statim orationem: sed fugiendus est hic casus, non decidendus.

45 Tutiorem autem arbitrio sententiam *Nauarr. & Francolin.* eamq; conformiorē cap. *Sabbato*, vt non celebretur, nisi vñica Missa, qua noctis est, & sub initio noctis dicebatur tempore Sancti Thom. in 4. *distinct. 13. quæst. 1.* Festi vero, cuius Officium transfertur, nulla prorsus, quod ad Missam attinet, haberi debet ratio: & multo minus votiva Missa dici debet, etiam pro re graui.

46 Idem diceret de communione Cleri, seu laicorum, in Festo Annunciationis in Sabbato Sancto; quod non debent alij communicare in Missa, quæ noctis est: & ideo non dicitur, *Communio*, vt supra adnotauit.

47 De Cereo accendendo in tempore Paschali nihil inuenio apud antiquos, nisi quod *ex Ordine Romano & Microlog. cap. 53.* in Octauis Paschæ distribui solitus fuit Cereus hodie benedictus ergo non ultra Octaua Paschæ ardebat. In *Annal. Minorum Lucae Vuandigni* decretū fuit Anno 1263, quod in Ordine Minorum cereus Paschalis remanceret vsque ad Ascensionem Domini; & accenderetur in Missis, saltem diebus festiuis. Sacra Rituū Congregatio 19. Maij 1607. censuit, regulariter accendi debere ad Missas, & Vesperas solemnes in triduo Paschatis, in Sabbato in Albis, & Dominicis vsque ad Ascensionem in alijs seruandam esse consuetudinem locorum.

48 Romæ varia est consuetudo, à peritioribus hæc laudatur, vt à latere Euangelij ille ardeat à Sabbato Sancto vsque ad Dominicam in Albis inclusuè, quia est vnicum Resurrectionis Festum, *ex Ordine Romano*, ad Missam, & ad omnes Horas. Præterea diebus Dominicis à primis Vesperis vsque ad secundas, & completorum inclusuè, ad Missam, & Horas: quia Dominicæ est repetitio Festi Resurrectionis Christi, etiam per annum, ne- dum

dum Paschali tempore. quem rituim tradit *Samarius in thes. Sacerdotali. titul. de Cereo Pasch.* nimirum ad vtrasque Vespertas, & Missam Dominicæ, & in Ascensione ad Omnes Horas vsque ad Euangeliū Missa. quod si dicatur Missa Parochialis, seu Conuentualis non solemnis, ad eam item die Dominicō accendi potest.

49 Postremo à primis Vesperis Ascensionis Domini, vsque ad finem Euangeliū Missæ solemnis, seu Parochialis, seu Conuentualis non solemnis: in alijs diebus nunquam.

* 50 Candelæ tres, de quibus supra in arundine positæ non ultra Vespertas Sabbati Sancti ardere debent: alioquin gratis ardebunt, & sine causa.

De die Sancto Paschæ, vsque ad Festum Trinitatis. XI.

NObilitas anni, mensis decus, alma dierum, splendor horarum, est Pascha, ex *Rupert. libro 6. cap. 26.* Pascha, idest, trāitus, ex vi nominis Hebræi *apud Isid. libr. 1. c. 31.* vel *Passio*, à Græco verbo *πάσχειν apud Innocent. III. in serm.* vel est compositum ex Hebræo & Græco per diuinam dispositionem; quia in passione Christi cum ipso & nos transiuiimus de morte ad vitam. ita *August. cit. à Durando lib. 6. cap. 86.* celebratur etiam semper in Dominicā ex auctoritate Sancti Petri. *apud Baron. Anno 58. n. 82.* & meminit *Clemens. libr. 5. Constat. cap. 18.* Itē ex decreto Pij de conf. distinſt. 3. nosſe. postdecimum quartum diem Lunationis primi mensis, & ex decreto Victoris de conf. 3. cap. celebritatem; tum vt à Iudæis Pascha nostrum distingueretur, tum quia Christus resurrexit die Dominicō post 14. Lunam, hoc est, ex *Isid. sup. in 3. hebdomadæ Luna ob numerum mysticum Trinitatis*, sicut etiam triduo mortuus resurrexit tertia die, qui vixerat triginta tribus annis; in quibus numeris resplendet ternarius numerus: in quo intellige, non modo gloriam Trinitatis; sed salutem omnium qui ante legem, qui sub lege, qui sub gratia excitere. *Hæc ex Isid. citato à Rupert. lib. 7. c. 14.*

2 Habet Octauam ex institutione Apostolorum, ait *Baron. Anno Domini 58 n. cit.* Intra quam si fiat commemoratione de Simplici, non tamen dicitur tertia Oratione.

3 Missa vero habet hæc notatu digna. Sequentia auctorem habent hactenus in cognitum, de qua *Durand. libro 6. capit. 87.* neq; priores illo meminere, nisi sub obscurissime *Honor. in Gemma. libro 3. capit. 135.* Graduale adhuc dicitur ex *Sacramentario Gregoriano*, quod, vt alias docuimus, canticum est laborantium, & dicitur propter recens baptizatos, qui gradiuntur ad gloriam, quam resurrectio Christi promittit cum labore. additur, *Alleluia*, duplex, ob spem binæ stolæ, animæ & corporis, & vt gradiendo latentur cum laude Dei. *Hæc partim ex Rupert. libro 8. cap. 1. partim ex Hugone Vitorin. de spec. Miss. obseruat. libro 3. cap. 32.* notat *Ordo Romanus*, sumi Graduale ex *Psalms. 117.* ab hac die vsq; ad Sabb. in Albis, vnde nimirum sumitur & ille versus frequentior, *Hæc dies, &c* cui *Psalmo* titulus est, *Alleluia*, vt supra diximus, ex *Rupert. libro 7. cap. 11.* Reliqua quæ habentur in Missa huius Festi, & in Octaua propria patent ex dictis in *Rubric. generali*.

Ite, Missa est, dicitur cum duplice, *Alleluia* vsq; ad Sabbatum in Albis inclusuè, in Missis nimirum de Octaua Paschatis, non in ijs, quæ cum paramentis violaceis forte debent catar. pita, Litaniarum majorum, seu pro publica necessitate: quia duplex *Alleluia* est proprius ritus Missæ Paschalis, & summa laetitia; & meo iudicio, neq; in Missa quacumque votiva solemní pro re graui debet dici.

4 *Euan-*

4 Euangelium legitur secundum Mar-
cum, sicuti pridie secundum Mattheum,
& postridie secundum Lucam, ordine
congruo, quem indicat *Augustin. serm.*
144. *de temp.* & Euangelia cum Epistolis
per totam hanc octauam habetur in Co-
mite S. Hieronymi; sicut etiam Orationes
in *Sacramentario Gregoriano*, & Officia
Missarum in *Antiphonario eiusdem Sancti
Gregorij*, usque ad *Dominicam in Albis*.
sed Orationes feriaæ tertiae, quintæ, sextæ,
& Sabbati sunt Ambrosianæ, ex *Pamelio*.

5 In Sabbato in Albis, qui titulus est, vel
ab Angelis, qui vissi sunt in Stola candida,
ex *Durand. cap. 80.* vel quia hodie Bapti-
zati deponebant albas vestes, ex *Alcuino*,
ut intelligent fore illis requiem æternam
Sabbati cœlestis, si deposituerint corpora
immaculata, vti vestes albas in morte.
Vna est varietas post Epistolam; quia qua-
tuor, *Alleluia*, & duo versus deinceps
dicuntur, qua de re vide quæ diximus in
1.p. *Rubr. tit. 10. pag. 27.* abundant autem,
Alleluia, & merito, in lætitia Paschali, ex
August. epist. 19. ad Ian. c. 17.

6 De Dominicis sequentibus nulla est
Rubrica specialis. habentur earundem
Missarum Officia in *Antiphonario Grego-
rian.* Orationes autem non sunt eadem
in *Sacramentario*; tamen habentur *ibid.*
sub alijs titulis. Dom. in Albis meminit
Clem. lib. 5. Const. cap. 20. cuius Oratio est
Ambr. ex *Pamelio*. Tempus est Paschale,
quod vocatur, Remissionis, à *Concil. Car-
thag. 4. can. 82.*

7 Occurrunt in hoc tempore Paschali
Litaniæ Maiores, & Minores, seu Rogationes;
& Maiores quidem in festo Sancti Marci, etiam si Festum cum eiusdem
Missa cōtingat transferri, quas instituit S.
Gregor. Papa non simpliciter, sed ad Sæ-
ctum Petru, ut ait *Baronius in not. Marti-
tyrol. 25. Aprilis.* erant enim annua ante
Gregor. ut idem ipse ait *initio lib. 2. Epist.*
& in Comite S. Hier. habentur Epistola
& Euangelium assignata Missæ de Rogationibus.
Septiformem ille Litaniam in-
stituit, propter imminentem cœlestis iræ
mucronem, ait *Ordo Rom.* hoc est, pestis
inguinariam, quia obibant multi, etiam

oscitando, & sternutando, morte repeti-
na. Vnde & oscitantes digitæ super os for-
mabant signum Crucis, & sternutantibus
dicebatur: *Deus te iuuet*, qui mores ad
nos usque deuenerunt, *Duran. libr. 6. cap.*
102. sed *Baron.* haurit à *Plinio lib. 28. hist.*
natur. ritu salutandi prædicto modo ster-
nutantes.

8 Dictæ vero sunt hæ Litaniæ, Proces-
siones nigræ; quia in signum macroris, &
pœnitentia homines vestibus nigris in-
duti procedebant; Cruces, & Altaria ni-
gris coloribus velabantur. Item dicta est
Processio septiformis; quia S. Gregorius
eam distr. buit in septem ordines ad certas
Ecclesiæ, Clericorum, Religiosorum,
Monialium, Puerorum, Adolescentium,
Viduarum, Continentium, & Coniuga-
torum, *Idem ibi.* fit in priuis ad conser-
uandas fruges, *Ordo Roman.*

9 Si terminatur processio Litaniarum
maiorum ad Ecclesiæ S. Marci, cantatur
ibi Missa de S. Marco, ex Decreto Sacr.
Rituum Congreg. 23. Maij 1603. quia
titulus est Ecclesiæ, & lætitie locus eo die.
nam alioquin cantantur duæ Missæ, de
Festo, & de Litania; ex *Microl. cap. 58.* In
Missis autem de S. Marco non fit commemo-
ratio Litaniarum.

10 Si occurant in die Paschatis, trans-
feruntur in Feriam tertiam sequentem ex
Decreto Sacr. Rituum Congreg. die 25.
Septemb. 1627. & in Missa de Rogationi-
bus, quæ dici debet sine commemora-
tione octauæ Paschatis, dicitur quidem Præ-
fatio Paschalis. sed ea, quæ cum suo cantu
dicitur in diebus ferialibus: quia est Mis-
sa ferialis: & consequenter neque in fine
Missa adduntur, *Ite Misæ est*, duo *Alle-
luia*, certum autem est, quod festiva Præ-
fatio Paschalis dici non debet, sicuti non
dicitur ex Rubricis huius Misæ in Lita-
nijs maioribus, *Credo*, neque Præfatio
de Apostolis, licet sit festum S. Marci, ut
probauimus supra p. 1. tit. 11. n. 2. pag. 32.
Communicantes, dicitur, ea ratione, quam
attulimus, p. 1. tit. 12 pag. 33.

11 Litaniæ Minores, id est, Rogationes
Latine, seu deprecationes, fiunt triduo
ante Ascensionem; de quibus *Augu. ser.*

173. de

173. *de tempore*, & *in Concilio Aurelianensi cap. 29. de consecr. dist. 3. cap. Rogationes*, vnde restituta potius *ex Baron. in notis Martyr. supra*, quam dici debent instituta à S. Maimerto, seu Mamerco ex Sydon. *Apoll. lib. 7. epist. 1. Viennen. Episc. in Gallijs ob incursionem luporum, in damnum grauissimum populorum: quæ ideo appellatae sunt Minores*, quia à minori Episcopo; si ille auctor est, vel restitutor, & in minori loco respectu S. Greg. & Vrbis Romæ, *Durand. vbi supra*; quæ ratione eæ forent quoad restitucionem, etiam antiquiores Maioribus, ceterum saltem ante annos, *ex Rupert. libro 9. cap. 5. nam Anno 452. ex Baronio loco cit. Mamertus erat in humanis, & eo anno Litanias celebrauit.* * In postrema tandem Martyrologij Romani recognitione, re penitus indagata, institutor S. Mamertus Litaniarum minorum, non restitutor est appellatus. Vide locum 1. Maij.

12 Fiunt autem ob peccata, pacem, pestem, conseruationem frugum, & cæteras necessitates, *Ord. Roman. cibisque Quadragesimalibus* vtendum esse iussit Concil. Aurelianen. *supra. certè dies abstinentiæ sunt, non lætitiae, Ord. Romanus. Amalar. autem lib. 1. cap. 3. 2. negat esse ieunandum, & probat ex SS. Patribus, in Ecclesijs autem Occidentalibus fieri ieuniū docet Raban lib. 2. cap. 40. quod Ambrosiani obseruant, translati Rogationibus post Ascensionem, ne præsente sponso Christo ieunent, iuxta illud Matth. 9 auferetur ab eis sponsus, & tunc ieunabunt. sed & congue sub Dominica præcedenti celebrantur, in qua inuitamur ad orandum: Petite, & accipietis.* * Missa Procesionum, tres habet orationes, sine Gloria, sine Credo, & sine commemoratione Festi occurrentis cuiuscumque. de quo, si nouum lectionum est, cantatur alia Missa. Vnicum, *Alleluia*, quia temporanda est lætitia Paschalis. Oratio Missæ in *Sacramentario Gregoriano* habetur, & Officium Missæ in *Antiphonario Gregoriano*. Præfatio semper est Paschalis, etiam in Litanijis Maioribus, vt dicitur in proprio loco Missalis, quoque die occurant.

13 * In Feria 3. Rogationum in Missis priuatis, si fiat de Sancto 9. lectionum, in illius Missa fit commemor. Rogationum. si fiat officium de simplici Festo, potest dici Missa de eo, cum comm. Rogationum, vel Missa Rogationum cū comm. Festi, vt dicitur in *Rubrica propria*. si Festum non occurrat, dicitur Missa Rogationum, vt in Missali; necq; in ea fit commem. de officio feriali: quod est peculiare in hac die, licet Rubrica sit obtinctor in modo loquendi. Altarium paramenta erunt officio conformia; Altaris autem maioris, & celebratiū ad quodcunque Altare conformia Missæ Rogationum, vt diximus part. titul. 18. in fin. Hymnus Angelicus non dicitur, neque Credo, in Missa Rogationum Maiorum, & Minorum, vt dicitur in *propria Rubrica*, quoque die occurrant.

14 In Vigil. Ascensionis, de qua S. Hieron. in *Lectionario*, dicitur Missa propria, cuius meminere *Microl. cap. 40. & Ordo Rom.* si in ea occurrat Festum 9. lect. dicuntur tres Missæ in Collegiatis, de Festo, de Vig. & de Rogationibus post Tertiā, Sextam, & Nonam Horam; & in unaquaque harum, secunda Oratio, si dicenda est, erit de B. Virg. tertia Eccles. vel pro Papa. * In priuatis si eo die occurrat Festum simplex, erit de eo secunda oratio, tercia de Rogat. quæ in officio nullam habent comm. quia, vt diximus n. præcedenti, Festum simplex præcedit supra ultimas Rogationum Ferias, etiam in Missa, si occurrat Festum 9. Lectionum, Missa erit de Festo, cum commemor. Vigilie, & Rogationum. ita in *propria Rubrica*.

15 In Ascensione Domini, de qua Clem. libro 5. *Conſt. cap. 20.* extinguitur Cereus Paschalis post Euangeliū ad repræsentandum Christi discessum ab Apostolis. Missa habetur in *Antiphon. & Sacramen. Gregor.* De Cereo extingendo nihil in Missalibus habetur usque ad Pium V. neque apud antiquiores Auctores.

16 Habet octauam, de qua *Radul. prop. 19* & Missa Dominicæ infra octauam habetur in *Sacramentario Gregoriano*, sed oratio sub alio titulo Festi.

17 Vig.

17 Vig. Pentecostes, de qua *Hier. in Lectionario*, iejunium habet, *Ordo Romanus*. non habebat quidem tempore Ambrosij, ex *Amalar. lib. 4. cap. 46.* & licet oppositū tribuatur Ambrosio *distin.* 76. *cap. nosse ex serm. 60.* eiusdem tamen non est ille sermo S. Ambrosij, qui *serm. 61. cap. scire, eadem distinct.* negat hoc iejunium, cum quo concordat S. Hieron. *epist. ad Lucinum, cap. Utinam, eadem distinct.* Verisimile autem est ritum mutantum fuisse post tempora etiam Sancti Isidori, *ut ex cap. post Pascha dist. cit.* dicitur, nimurum ex eiusdem *capit. 42. libro 1. de officijs Eccles.* * Nunc vero temporis huius iejunij præceptum est de consuetudine, aiunt Summiste, & asserunt Rubrica Breviarij *titulo 6. num. 5.* & Missalis de color. parament. *titulo 18. num. 5.*

18 Benedictionem fontis habet, & baptismum, *vt in Sabbato Sancto, Idem Ordo.* & dicta Nona, quia eadem hora Cornelius à Sancto Petro baptizatus fuit, *Amalar. libr. 4. capit. 28.* & quia eadem hora Christus expirauit. baptismus enim significat mortem Christi, & sepulturam eiusdem, *Rom. 6. vnde & in Sabbato Sancto, & in hodierno baptismus solemnis habetur.* Hæc idem *Amalar. ibidem capit. 29.* vide supra Sabbato Sancto. Adde, aduentum Spiritus Sancti vocari à Christo baptismum, *baptizabimini, ait, Spiritu Sancto non post multos hos dies. Act. 1.* & baptizati à Spiritu Sancto Apostoli baptizauerunt aqua ter mille in die Pentecostes quare merito sub Pentecoste Baptismus solemniter celebratur, *Ruper. libr. 10. c. 2.* Postremo duo Sabbathata tatum Paschatis, & Pentecostes baptisnate coluntur solemnii, ex *Leone epist. 4. cap. 5.* & habetur *distinct.* 4. de consecr. duo tempora. Imò ex *Siricio eadem distinct.* non ratione; nimurum, *vt primum sit Filii, alterum Spiritus Sancti;* ne videatur differentia inter Filium & Spiritum Sanctum, quorum est aquæ mundare animas à peccato, ait *Raban. libr. 2. cap. 41.*

19 Ritus autem in ijs tantum est diuersus à ritu Sabbathi Sancti; quia in Vigilia Pentecoste ad instructionem Cathecumene-

norum sex tantum leguntur lectiones, quorum antiqui, usque ad *Durandum* inclusi, quatuor tantum meminerunt. in *Sacramentario Gregoriano* alia legebantur, & quatuor tantum quare Ritus noster est posterior; alia item Orationes, excepta, quinta dicebantur. Tractus, *Sicut cernuus*, cum Oratione sequenti, est in *Sacramentario eodem.* Item non dicitur, *Flectamus genua*, quia sumus in tempore Paschali. color albus usque ad Nonam, violaceus usque ad Missam, rubeus deinceps adhibetur, * qui & in priuatis Missis huius diei, quoad vestes celebrantium, licet celebrat ante Nonam.

20 Cæterum Missa est cū Tractu post vnum, *Alleluia.* pro Cathecumenis, quorum laetitia lucet adhuc miscetur, ut alias diximus. luminaria non deferuntur ad Euangelium, quia eorundem fides subobscura & recens; quia de causa neque, *Credo*, dicitur post Euangelium. De *Præfatione, Communicantes, & Hanc igitur*, vide in *Rubric. gener.* Officium vero huius Missæ totum, excepta *Secreta*, est in *Antiph. & Sacram. Gregor.* De simplici non fit commemoration in hac Missa, licet in officio facta sit, ut habetur supra part. 1. tit. 7. n. 1. pag. 34.

21 Introitus pro Missis priuatis additus fuit à Pio V. vñitatus tamē antea in Missis votiis de Spiritu Sancto. Reliqua ex prædictis patent.

22 Pentecostes, de qua *S. Clemens libr. 5. Confit. cap. 21.* hoc est, quinq; decem, ex vi Græcanicæ vocis, ait *Durand. Libro 6. cap. 107.* Dies quinquagesimus, *Honor. in Gemma libr. 3. capit. 147.* ideo figura quietis, ex *August. epist. ad Ianuar.* qui numeratur ab ipso die Paschatis, nimurū cum Hebræis à Prima Sabbathi Paschæ Azymorum, quæ nobis Dominica fuit resurrectionis, ut egregie notat *Rupert. libr. 10. cap. 12.* non tamen explicat, quomodo eo anno resurrectionis Christi accidere potuit Pentecostes in Dominica. explicat autem acutissime *Bellar. libr. 3. de cultu SS. cap. 13.* quia nimurum numerus dierum Pentecostes sumitur a die 2. Azymorum, in qua meti poterat fasculus,

culus spicarum offerēdus eadem die Domīno, *Deuteron. 16. versic. 9.* quæ secundā dies eo anno fuit Sabbatum, in quo meti nō poterat, sequenti ergo die messuerunt, & obtulerunt, in quo præcīse Christus resurrexit, quæ fuit Dominica dies, inde ergo, numeratis quinquaginta diebus, eodem die, quo Pentecosten celebrabant Hebræi, descendit in Apostolos Spiritus Sanctus, immo super 120. discipulos, aetati Moysis, qui 120. annos vixit, congruentes, vt ait *Raban. libro 2. capit. 41.* & sicut quinquagesimus annus Iubileus erat apud Iudeos, ita quinquagesimus hic dies fuit Iubileus Christi discipulis, & iubilationis dies, celebrandus cum præcedentibus *49.* & seqq. 7. cum omni lætitia; nempe Paschali, *Ordo Romanus*, in Iubileō namque dabatur omnibus libertas; & *ubi Spiritus Domini, ibi libertas*, ait Sanctus Paulus.

23 Septem vero hebdomadæ, quæ præcedunt, & septem dies, qui sequuntur, septiformem Sancti Spiritus designant gratiam, *ex Honor. in Gemm. libr. 3. cap. 147.* quod à *Beda in Homil. de septem hebdom.* fuerat adnotatum, & ab *Alcuino de septem diebus.*

24 Missa habetur in *Antiphon. & Sacrament. Gregor.* sicut etiam Feriarum sequentium, præter quintam; *Epistolæ, & Euangelia*, vt in *Lectionario S. Hieron.* Auctorem Sequentiæ, vide in *Rubric. gener. 1. part. tit. 10. numer. 3. pag. 28.* Octauam habet hoc festum ex institutione Apostolorum, *Beron. Anno Domini 58.* & licet tempore Sancti Isidori, *libro 1. cap. 37.* quinquaginta diebus Paschale tempus cōcluderetur, nobis tamē tota hæc Octaua vna dies est, ex *Regula Radulphi prop. 23.* & eandē ob causam dicitur per Octauam totam, *Gloria in excelsis*, cum Symbolo, vt in Festis.

25 Ieiunium autem Quatuor temporū fit ad imitationem Apostolorum, qui absente iam sponso Christo, ieiunio se derunt, & Spiritus Sancti aduentu carnis delicias ablegauerunt, *Isid. libr. 1. cap. 37.*

& *Amal. libr. 2. cap. 1.* Festuum tamen, ieiunium est, cum in eo non dicatur, *Flectamus genua*, ratione temporis adhuc Paschalis, *ex Ordine Romano.* quod si fiat de Simplici commemoratione, non tamen dicitur tertia Oratio in Missa.

26 Feria quinta habet in Missa quamplura, quæ desumpta sunt à Dominica Pentecosten. *Ordo Romanus* desumit omnia: *Honor. in Gemm. libr. 4. cap. 38.* subobscure indicat Epistolam, & Euangeliū diuersa à Dominica Pentecosten; & ea causa esse potest, *ex Durand. libr. 6. cap. 111.* quia septem sunt Officia Spiritus Sancti, septiformis munere, à Sabbato ad Sabbatum; vel quia sicut Dominus ascendit Feria quinta, & per Spiritum Sanctum descendit die Dominica, ita voluit Ecclesia in utroque die communem Missæ Introitum, cum suis accessorijs, post Epistolam Versibus, Offertorio, & Communione. Docet etiam *Durand. libr. 4. cap. 6. num. 21.* solitam dici diem Iouis cognatam Dominicæ, & in utroq; die prohibitum fuisse quandoque ieiunium.

27 An vero dies Octaua Pentecosten dici debeat Sabbatum sequens, vel Dominica, disputat *Berno de quibusdam ad Missam spect. cap. 3.* & concludit cum Catholica Ecclesia Octauam diei Dominicam sequentem, quam nos Festum Trinitatis: sed tamē tempus Paschale terminatur in Nona Sabbati, *ex Ordine Romano, Beda, & Alcuino locis citatis.* cuius Sabbati Missa est plenissima, quia omnia quæ dici possunt in Missa, in ea vna continentur, Hymnus Angelicus, Prophetiæ, Sequentia, Symbolum, Praefatio, Communicantes. Hanc igitur.

28 * Cur in hoc Sabbato 4. temporum omittitur canticum trium puerorum post quintam lectionem? arbitror ego, quia dicitur statim Hymnus Angelicus nobilior Hymno trium puerorum: quod deinde adnotatum legi ab Auctore antiquit. Liturgiarum. addde, ne duo Hymni immediate cantentur à choro.

De

De Festo Trinitatis, Corporis Christi, & Dom. post Pentecosten. XII.

1 IN Octaua Pentecost. fieri Festum Sanctissima Trinitatis docet *Microlog. cap. 6.* ab aliquibus, quos reprehendit, quia propria auctoritate celebrabant, Missamque de eadem Trinitate ab *Alcuino* compositam asserit, sicut & officium à *Stephano Leodiensi*: Praefationem tamē a *Pelagio* approbatam & ipse recipit. *Berno* meminit Festi libro de quibusdam ad *Missam spect. capit. 6.* deinde *Rupert.* libro 11. *cap. 1.* tradit, & laudat idem Festum, eo quod post aduentū Spiritus Sancti cepit statim prædicari & credi mystrium Sanctissimæ Trinitatis, in cuius nomine dabatur baptismus. Tandem testatur *Radulph. propos. 16.* à Sancta Romana Ecclesia indicatum fuisse tale Festum, & communiter celebratum. congruentem addit causam *Duran. libr. 7. cap. 14.* quia Natalis Domini fuit Festum Patris, cui natus est Filius: Pascha fuit Festum Filii: Pentecostes Spiritus Sancti. celebratur ergo statim trium simul personarum Festum Sanctissimæ Trinitatis. Dicitur auctor Festi Trinitatis *Gregor. IV. ab Auctore Ligni Vita libr. 5.* *Pisanella* facit auctor *Ioan. XXII. Ver. Feria §. 3.* & *Missæ* Orationes omnes cum praefatione propria. habentur in *Sacramentario Gregoriano in nocte Dominica Pentecostes*.

2 Feria quinta proxime sequenti occurrit Festum Corporis Christi cum Octaua, ex instituto *Vrbani Quarti* 1262. ab *Eugenio IV.* 1433. confirmatum, ob causam, quam reddit *S. Thom. in Officio eiusdem Festi*, cuius Officij & ipse fuit auctor, ut in eiusdem *Opusculo* 57. *Leodienses* primo celebrarunt hoc Festum *Bzoni* Anno 1230. num. 16.

3 Fit processio solemnissima in paramentis albis, & in Cathedralibus quidem Ecclesijs seruentur ea, quæ in Cæmon. Episc. lib. 2. cap. 33. habentur; in minoribus autem Ecclesijs ea item, quæ in Rituale Rom. *Pauli V.* In Missa vero cantanda ne omittantur genuflexiones, quæ su-

Gauant. Rubr. Miss.

pra sunt præscriptæ pag. 148. & in *Feria quinta in Cæna Domini*. pag. 200. Finita Missa, deponuntur Manipuli, induit Celebrans Pluuiale extra cornu Epistolæ, imponit stans incensum fine benedictione, & genuflexus ter incensat Sacramentum in Tabernaculo ostensorio positum, ea ratione proorsus, qua diximus in *Feria quinta in Cæna Domini*. Poteſt cantari interim dum incensatur, *O sacram coniuicium, vel, Tantum ergo Sacramentum, ut in Inſtructione Roma edita pro Oratione quadrangula horarum dicitur.*

4 Non deferatur Tabernaculum Sanctissimæ Eucharistiae Sacerdotum humeris, sed manibus tantum Celebrantis, non obſtante quavis contraria consuetudine, quam abusum esse declarauit Sacra Rituum Congregatio die 2. Iunij 1618. Imago vero quæ est in Hostia, debet tergavertere Celebranti, ut de imagine Crucifixi alias docuimus; & ita accedit, dum ab altari Diaconus Tabernaculum accipit, & stans genuflexo Celebranti immedia- te tradit.

5 In Processione Clerus immediate præcedat Celebrantem cum cereis accensis; cæteri, siue Confratres, siue Regulares ante Clerum procedant; cereosque omnes ea manu, quæ extima cuique est, altera pectori admora, Hymni decantentur alternatim, qui à Celebrante cum ministris dici poterunt submissa voce. qui Crucem defert, congruit, ut veste Subdiaconali fit indutus, & procedat medius inter Acolythos cum Candelabris, & cereis accensis, ut alias dictum est, in honorem Crucis, & Crucifixi; sicuti fit in Altari.

6 De baldachino, & hastarum distributione diximus in *Feria quinta Cæna Domini* pag 201. De circulo, & via procedendi, standum erit locorum consuetudini. rectius latere Euangelij, proceditur ad latus Epistolæ.

7 In fine processionis Subdiaconus de-

P ponit

ponit Crucem in loco decenti, Cerofarij candelabra in Credentia, & cum Clero genuflectunt. deposito Sacramento super Altari cum ministerio Diaconi, vt in Cœna Domini, imponitur a stante. Celebrante sine benedictione incensum in thuribulo; fit incensatio tria de more, cantante, interim Clero genuflexo, ante & circum Altare, vltimos duodecim versus Hymni, *Pange lingua gloriosi: Tantum ergo, &c.* quibus dictis, cantatur Versus à duobus Clericis: *Panem de celo, &c.* & à celebrante stante, ministrisq; genuflexis, & librum sustinentibus hinc inde, dicitur *Dominus vobiscum*, cum Oratione: *Deus qui nobis, &c.* nihilque aliud addens, ascendit ad Altare, genuflectit, & ipsemet nullo Diaconi ministerio accipit velatis manibus, vt prius, Tabernaculum, benedicit cum eo populum facie Hostiæ ad eundem versa in modum crucis semel, nihil dicens, & gyrum perficiens reuerenter reponit. Hæc ferè omnia *ex Rit. Rom.*

8 Tum genuflexione facta descendit ad gradus, vt prius, & amoto velo à Subdiacono, Diaconus ascendit, genuflectit, & reponit vel in locum altiore, vt eo die colatur à populo pro locorum consuetudine, vel contextum velo in locum suum. Corporale, seu Palla Tabernaculo semper sit substrata; & velum longum eidem Tabernaculo, quod hinc inde apte cadat versus altaris latera, & à posteriori parte Tabernaculi; seu vinbellula super addatur emineat quoque locus supra locum Reliquiarum; quod alias monuimus. * scripsere quidam, & gratias, quod præter corporale supponi debet Tabernaculo Ara lapidea cum tribus: sed hæc necessaria sunt ad conficiendam eucharistiam, non autem ad eam collocandam, seu exponendam: alioquin & in Turri lignea, & cum ad ægrotos defertur, eadem forent adhibenda.

9 Parietes viarum, per quas est transendum, ornari debent, *ex predicto Rituale, tapetibus, & aulaeis, & sacris imaginibus, non profanis: actus autem scenici, vel ludici, vel indecori prohibentur in Cœrem. Episc. loco cit.*

10 Ardebunt candelæ usque ad datam benedictionem inclusive: & Diaconus nihil osculabitur coram Sacramento.

11 Si cantantur Vesperæ coram Sacramento in Altari exposito, in die hac, & per Octauam, conueniret, vt omnes starent aperto capite, nunquā federent. quod si sedeant, caput tamen non tegant: quod etiam obseruandum erit in discessu, ne intra cancellos cooperiatur caput.

12 Officium Dominicæ infra Octauam quadrat Octauæ cum Euangeliō de Cœna magna; quod legebatur etiam antiquitus in *Comite S. Hiero. & ex Ruper. libro 22. cap. 2.* Oratio Dominicæ est Ambros. *ex Pamel.*

13 In sequentibus Dominicis post Pentecosten aliqua est varietas Euangeliorum respectu antiquorum; non modo quod ordinem, quia in primis Dominicis mutatus est ordo Euangeliorum; verum etiam quoad sedem Dominicalem, quia Euangeliū, quod legebatur Dominicana, quinta post Pentecost. de captura pisciū miraculosa, hodie legitur Dominicana quarta; quod alias Dominicana sexta, nunc Dominicana quinta: & sic deinceps usque ad Dominicam primam ultra vigesimam.

14 Numerus autem Dominicarum post Pentecosten non erat antiquitus ultra viginti tres, & sequens spectabat ad Aduentum, quod in idem recidit.

15 Circa vero Missas, Orationes, & Euangelia per Dominicas distributa à Sanctis Hieronymo, & Gregorio, quos vt plurimum sequutus est Pius V. vt in *Letionario S. Hieron. Antiphonario, & Sacramentario S. Gregorij* videntur; cur potius hanc vel illam, hoc vel illud, huic vel illi Dominicæ assignauerint, difficile est causam inuenire. nam in Aduentu, & Festis Domini aliqua semper est proportio inter Orationes, Euangelia, & Festa. in Quadragesima vero Dominicis 4. 5. & 6. post Epiphaniam; & in secunda, tertia, quarta & quinta post Pascha, & in reliquis Dominicis post Pentecosten, sufficere debet auctoritas tantorum Patrum. quibus (nec puto sine ratione) ita visum est opportunius fore, & utilius.

16 Vpius

16 Vnius Euangelii, quod nos legimus Dom. 9. post Pentecosten de Ierosolymorum destructione causam reddit Honor. in Gemma lib. 4. c. 64. quia, inquit, in eo mense, quo legi solet, accidit ipsam de destructione facta a Romanis.

17 Ceterum, posito Euangelio, quod ex Rupert. lib. 1. cap. 37. est in Missa quasi caput omnium post Canonem, reliquæ partes non discordant; & olim concordabant omnes cum Euangelio, quod videre est apud Rupert. toto libr. 12. de Dominicis post Pentecost. & apud Honor. in Gemma lib. 4. toto, & apud Durand. toto libr. 6. arbitriis tamen coiecturis, & ad eorum libitum rationabilibus, nobis hodi paru vtilibus, post mutationem seu potius restitucionem a Pio V. factam, quam paulo ante memorau, Euangeliorum.

18 Quod si non omnia consonant, audi Augustinum citatum in hanc rem à Bernone, libello de quibusdam ad Missam spect. c. 6. Non sanc omnia, quæ gesta narrantur, aliquid etiam significare putanda sunt; sed propter illa, quæ aliquid significant, adduntur. solo enim vomere terra proscinditur, sed vt hoc fieri possit, etiam cetera a rati membra sunt necessaria & soli nerui in cytharis aptantur ad cantum, sed vt aptari possint, insunt & cetera incompagibus organorum, quæ non percutiuntur à canentibus, sed ea, quæ percussa resonat, his connectuntur. Hæc ille.

19 Quando vero plures Dominicæ occurrit post Pentec. vltra viginti quatuor, eo casu differtur vigesima quarta in ultimum locum, cuius Euangelium est de fine mundi, legendum circa in fine anni Ecclesiastici, qui incipit ab Aduentu, & definit ante Aduentum.

20 Post vigesimam tertiam ponuntur Missæ Dominicatum, quæ superfuerunt post Epiphaniam, dato eiusdem Introitu cum suis accessorijs, & mutuatis à Dominicis 23. & 24. vt eiusdem rationis tunc esse videantur. lege quæ diximus supra de Dominicis post Epiphaniam. Cur autem plures quoq; numero variari eas continet, attinet hoc ad Rubricas Breuiarij, vbi & nos opportuna dicemus.

21 Hoc loco libet indicare, quanti facete antiqui diem Dominicum, quem appellauere Apostoli Dominicanum diem, id est, Domini. Apocal. 1. Reginam, & Principem omnium dierum, Ignat. Epist. ad Magnesianos. Diem panis, & Diem lucis, Chrysostom. de resurrectione homil. 5. Primam Feriam antiquiores. Sylvestro apud Baron. Anno 58. n. 87. Diem remissionis, Concil. Carth. 4. can. 82. Diem foliis, S. Max homil. 3. Pentecost. ex communiori, ait vsu loquendi. Diem Sanctum, Alcuin. c. de die Sancto: nimurum, ex Synodo 6. cap. 8. quia eo die, primo mundi, creati sunt Angeli, & elementa mundi, Alcuin. loco cit. Manna primum pluit, Christus est natus (si natus, ergo & circumcisus) eiusdem Stella Magis apparuit, baptizatus est, satiauit quinque millia quinque panibus, resurrexit à mortuis. Hæc Synodus. Denique Spiritus Sanctus eadem die descendit lege August. serm. 251. de tempore, & S. Leon. epist. 81. c. 1.

22 Inde est, quod Missæ Dominicarum per annum nunquam omittuntur, quin faltem aut de iisdem commemoratione fiat aut precedenti die non impedita celebratur, aut à tempore ad tempus transferantur, putat, ab Epiphania ad extremum tempus Pentecostes.

23 Inter has Dominicas à Pentecoste dictas occurrit autumnale ieunium Quatuor temporum, quod Leo decreuit in mense septimo fieri debere, Microl. cap. 26. qui & tradit, nulli certæ hebdomadæ fuisse assignatum, vt reliqua ieunia: sed tamen ecclesiastica consuetudine factum esse, vt in tertio Sabbato Septembribus ieunetur. est autem Urbani II. Decretum distinct. 76. statuimus, ex Concil. Placentin. cap. 15.

24 Ex quo intelliges: Cur in Missali huius ieunij Missæ sub titulo Septembribus posite fuerint post missam Dominicam 17. post Pentecost. non quod hæc illi sedes certa sit, sed quasi sedes media inter Dominicam 14. antequam tale ieunium non accidit, & Dominicam 19. vltra quam illud idem non occurrit.

25 Citius autem, vel tardius inter vtræque

que dictam Dom. celebratur, prout ci-
tius, vel tardius celebratur Pentecostes:
sed semper post eam Dominicam, quæ in
Breuiario vocatur terria Septembbris; à
quo iccirco titulum portant hæ Missæ in
Missali. Vide quæ diximus in Quatuor
temporibus Aduentus, tum circa nume-
rum Lectionum, tum circa alios Quatuor
temporum ritus.

26 Si contingat Festum in his tempori-
bus Septembbris, tamen erit ieunandum,
Ordo Romanus. Officia vero Missarum
horum temporum sunt ferè eadem, quæ
in *Antiphonario*, & *Sacram. Gregoriano*.

27 Atque in his Quatuor temporibus
Stationum finis est, quarum initium in
prima Dominica Aduentus constituit S.
Gregorius earumdem institutor, ex *Ru-
pert. libro*, cap. 4. saltem magna ex parte;
ut ait *Platina*. * seu, ut verius loquamur,
nonnullarum institutor, & omnium or-
dinator. nam, teste *Sixto V. const. 23. edi-
ta die 13. Februar. 1586.* vetus admodum
est ab Apostolicis usque temporibus du-
cta sacrarum stationum consuetudo, in
quibus fidelium multitudo ad Apostolo-
rum sepulchra, & fortissimorum Marty-
rum memorias conueniens, hymnis, &
canticis spiritualibus Deum in sanctis suis
mirabilis laudabat, & salutaribus im-
maculatae Hostiæ sacrificijs placabat, &
aduersus multiplices antiqui hostis oppug-
nationes, tanquam in castris Dei, statione
tutissima consistebat. Hoc ille.

28 Ex quibus patet primo; Nomen sta-
tionis Ecclesiasticæ translatum esse à ca-
stris, & statione militari, quæ locus erat
militibus assignatus. Quæ etymologia so-
lidior est, quam aliæ, ex diebus statutis,
quod docuit S. *Isidorus*; vel ex eo, quia
stabant fideles cum Papa, & aliquando to-
ta die in Ecclesia stationali. Vide alias mi-
nus probabiles apud *Pompeium Vgonium*,
de Historia Stationum Rome.

29 Deinde patet origo Apostolica: cui-
ius etiam meminit *Tertullianus in pluri-
bus locis*, ut mox dicemus.

30 Tertio patet ritus stationis, qui ni-
mirum erat potissimum in Missis celebri-
ans. unde & singulis Missis stationibus

præfigitur in Missali locus stationis. addi-
batur & Missæ concio, vt videre est in
Hoinilijs SS. Leonis I. & Greg. Magni.

31 Ieiunium quoque cum statione co-
iungebatur, ex *Tertulliano semel* & iterū
contra *Psychicos*, & in lib. 2. ad *uxorem*.
quod & nos retinemus in plerisque sta-
tionibus, hoc est, in Quadragesima, &
quatuor temporibus.

32 Processionis item mentio est apud
Tertull. loco citat. ad uxorem; & à vici-
niori Ecclesia, vel non admodum remo-
ta, ibat Papa cum Clero ad Ecclesiam
stationalem. atque hinc fortasse *Belethus*
c. 6. & cum eo *Dur.* definire stationem,
hoc est, processionem: sed erat terminus
processionis.

33 Significat *Sixtus V.* in prædictis ver-
bis, diuersa fuisse loca stationalia, & hodie
sunt quinque supra quadraginta, licet sta-
tionales dies quadragesimales sint quin-
quaginta quatuor, & alij per annum 31.
omnes 85. quia ad eundem locum sæpius
itur; non tamen scire possumus, quæ anti-
quiora, quæ sint posteriora. ea vero om-
nia ordinavit S. Gregorius, ut aperte scri-
bit *Ioann. Diaconus in eius vita* libr. 2. cap.
6. Idemque concedit Indulgentias statio-
narias, quod hisce ijsdem verbis refert
*Bonifacius VIII. in Bulla 13. Aprilis anno
3. Pontificatus*, in qua confirmat Indulg-
entias a Prædecessoribus concessas, & præ-
terea concedit & ipse contritis & confes-
sis visitantibus Ecclesiæ stationales annu-
vnum, & dies 40. de vera Indulgentia:
sed immensæ in unaquaque coniunctur
esse Indulgentiæ.

34 Post obitum S. Gregorii nonnullæ
stationales Ecclesiæ fuerunt mutatae; qua
de re lege *Pompeium Vgonium loco citato*. Illud ergo obseruo, de titulis Ecclesiæ
stationum Vrbis fieri officium, seu comæmorationem in Breuiario Ro-
mano, exceptis S. *Balbina*, & S. *Quirico*: & in illius quidem Ecclesia fuisse sta-
tionem credimus tempore sancti Grego-
rii; in huius autem instituta, fuit, seu trans-
lata aliunde a *Sixto IV.* excipe quoque
titulum S. *Onuphrij*, & lege *Vgonium su-
pra*.

Et

Et hæc de stationibus, quæ habentur in Romano Missali, ne quid illius præter-

mittamus in hisce Commentarijs.

De Rubricis Proprijs Missarum de Sanctis. XII.

1. **A** Vigilia Sancti Andreæ sumunt exordium, quæ est Aduentus Domini proxima, à quo fit initium ut diximus Proprijs de tempore.

2. Illud autem est certum, tria de Sanctis fieri solita, Vigiliæ, Festa, & Octauas. Vigiliæ à Pastoribus cæperunt, qui vigiliæ, nascente Christo, custodierunt, & tota nocte ante quædam Festa vigilabatur à populis nostris, sed ob scandalum noctu contingentia, iejunio, & Vigiliæ nomine retentis. Vigiliæ fuerunt interdictæ, ait *Honor. in Gemma* libr. 3. c. 6.

3. A S. Ambrofio vulgo dicuntur interdictæ; sed *Baron. in Notis Martyrologij* ad 5. diem Januarij, probat fuisse potius auctas Vigiliæ tempore S. Ambrosij; neque tunc scandalum fuisse, de quibus cum opinione vulgi loquitur *Honorius*; neque vñquam fuisse verum, S. Ambrosium interdixisse Vigiliarum vñsum.

4. Indictæ vero sunt Vigiliæ Sanctorum, tum, ut Festum præueniendo sit solemnis, ex *Radulph. prop. 19.* tum, ut temporalie eorum angustiæ compatiamur, & per pridianam purificati abstinentiam dignius celebremus sequentis Festi lætitiam, *Alcuin. de Parasceue.*

5. Festa Sanctorum Natalitia dicuntur à *Tertull. libr. 6. de coron. milit.* quia cælo hinc emigrantes, nascuntur, *Alcuin. de diuin. Offic.* Festa, quia ius in eis fatur, hoc est, dicitur, *Raban. libro 2. capit. 46.* Festiuitates, quasi fasti diuinitates, quia annuatim illis diebus ius diuinitatis persoluitur, *Honor. in Gemma* libro 3. cap. 7. Celebritates, quasi Cælibum, idest, castorū titus, quia in illis ritus celestii tantquam à castis agitur, *Idem ibid. Solemnitates*, quia fieri solent in anno, *Beleth. c. 3.*

6. Porro ex Apostolica traditione manant, ex *Baron. Ann. 58. num. 93.* qui citat *Clem. libro 8. Constit. capit. 39.* & probat, primum Festum Sancto Stephano dicatum fuisse; neque Martyrum solum, sed

Gauant. Rubr. Miss.

etiam Pastorum, & Doctorum Festa celebrata docet, ex *Gregor. Niseno orat. in laudem Basilij.* & ex *Nazian. orat. in laudem Athan.* Festa tamen Confessorum in Cœcil. Maguntiaco statuta sunt, ait *Bellar. libro 2. de Missa* cap. 20. Anno 813. ad excitandam, inquit *August. lib. 20. contra Faustum* capit. 21. imitationem Sanctorum, vel ut meritis eorum consociemur, & orationibus adiuuemur. alias affert causas *Ioan. Dam. lib. 4. cap. 7.* quæ in easdem fere recidunt.

7. De Festis autem Sanctorum illud posset hoc loco quæri: quando in Missali habuere locum singula Festa, & apud quos, seu à quibus paulatim ad generalem consuetudinem transiere; sed hac de re fuisse, & comodius in Commentarijs ad *Rubricas Breuiarij Romani*, vbi etiam de Auctoribus Officiorū cuiusque Missæ agemus.

8. Octauæ Sanctorum fiunt ad proroganda eorundem Festa, ut celebriora sint, tum ad compensanda ea, quæ in Festis negliguntur, ut ait *Radulph. propos. 19.* & quorundam fiunt, ut Octauarum mysteria pateant, non autem omnium Festorū, ne vilescant, *Durand. lib. 7. cap. 1.*

9. Mysteria vero sunt; nimur, quia per Octauas Sanctorum consummatio doctrinæ, ex *Sancto Hilario in Psalm. 118.* solida eorum virtutis forma, ex *Clem. Alex. Strom. 6.* æterna animarum & corporum glorificatio, ex *Ambr. enarrat. 2. ad Horontianum*; & *August. libro 2. serm. in monte* cap. 3. significatur, quæ fusiū expli- cavit in *Præfatione nostra ad Octauarium Romanum*, editum & approba- tum à *Sacra Rituum Congreg. die 19. Febr. 1622.* à Moysè, Salomone, Aposto- lis, & eorū successoribus eas deduximus; Ritum etiam *ibidem*, significauimus, qui partim à Moysè est, ut dies Octaua & que ac prima colenda sit, *Leu. 23.* partim ex consuetudine antiqua Ecclesiæ, quæ inter-

P 3 medios

medius dies celebrat, ac si essent temporis Paschalis, id est, cum letitia, ait Radulph. loco cit.

10 Duo supersunt: alterum ad Benedi-

ctionem candelarum spectat, & Processionem in Feste Purificationis B. Virg. Alterum, quando plures Missæ in diebus Sanctorum Festis sint cantandæ.

De Benedictione candelarum & Processione in Feste Purificationis B. Virg. XI V.

1 **P**urificatione Beatae Virginis dicta est Festa Simeonis, & Annae, Præsentationis, Occursus, à Græcis, Hypante, seu Hypapante, hoc est, Obuiatio, Occursus; & coepit est colli Constantinopoli sub Iustiniano Imperatore, ex Niceph. libr. 17. capit. 28. Romana Ecclesia recepit Anno 542. ex Sigeberto. at sub Gelasio, ait Baron. qui abstulit Luperca- lia circa An. 496, immo etiam ante: nam habetur in Comite S. Hieron. lege Baron. Anno 554. certe ante Sanctum Gregoriū, in cuius quoque Sacramentario legitur, Sergius Papa addidit Litanias, seu processione in cunctis cereis benedictis, ex Ord. Roman. sed ante Sergium S. Eligio tribuit hunc cereorum ritum Baron. in Marty-

rolog. qui obiit circa Annum 665. ex Sigeberto; habuitque de his cereis benedictis sermonem. Beda in libro de tempor. affert causam: vice, ait lustrationis, quæ in secundo mense Plutoni fiebat; accenduntur cerei, quasi lucentes honorum operum lampades, ut obuiam Christo cum Virginibus eamus. aliam habet Rupert. libr. 2. cap. 25. ut cum Simeone gestemus Christum velut in vlnis, quem cereus designat genitus ex ape, opere virginali, vna cum melle diuinitatis.

2 Nunc Rubricas huius Festi proprias explanemus. Primo, vesiendum erit Altare pallio violaceo super album, ita, ut facile quoque ante Missam dimoueri queat.

3 *Si hoc Festa a venerit in Dominicis Septuagesima, Sexagesima, vel Quinquagesima, fit tantum candelarum benedictio, distributio, & processio, & dicitur Missa de Dominicis.* b *Missa vero Festi transfertur in sequentem diem.* c *Finita Tertia, Sacerdos induitus pluviali violaceo, vel sine casula, cum ministris similiter induitis, procedit ad benedicendum candelas in medio ante Altare, vel d ad cornu Epistola, positas, & ipse ibidem stans versus Altare, & dicit in tono Orationis Missa Ferialis, Dominus vobiscum.*

a *Venerit in Dominicis.* Fit aspersio aquæ ratione Dominicæ ante benedictionem candelarum, nempe, ante quæ ascendaatur ad Altare.

b *Missa vero Festi.* Fit benedictio cum processione, dilato officio de Feste in sequentem diem, ex decreto Clementis VI. nisi Ecclesia dicata sit in honorem B. V. de qua eo casu erit Missa. Cær. Episc. libr. 2. cap. 16. cantata altera de Dominicæ, quæ respondet officio. sed ego censeo, sensum Cæremonialis esse de Ecclesia sub titulo Purificationis B. V. qua ratione, sicuti dicitur officium de ea ibidem, ita dici debet & Missa. quod si virgeas, de qua cù-

que Ecclesia B. V. intelligit extum illum, duæ Missæ erunt cantadæ iuxta Rubr. de Translatione Festorum supra part. 1. tit. 6. pagina 12.

c *Finita Tertia.* Orationem allatam in prima parte Rubr. tit. 15. nu. 2. pag. 39.

d *Ad cornu Epistola.* Est aptior locus ad ritum, in Cærem. Episc. libr. 2. cap. 17. ibidem etiam paretur vas aquæ benedictæ. & Thuribulum cù naunicula; in ipso vero cornu Altaris collocetur Missale apertum.

e *Et ipse.* Osculato prius Altari in medio, ex Ord. Rom. Ministri vero stabant hinc inde. si quid omittimus hoc loco, repete ea quæ diximus in Dominicæ Palmarum,

com-

communia huic benedictioni, & processioni.
f Dicit. Manibus iunctis. Benedicturo

Celebranti candelas manu, Diaconus eleuet fimbriam pluialis anteriorem, vt alias diximus.

4 *Finitis Orationibus*, Celebrans ponit incensum in thuribulum, deinde ter aspergit candelas aqua benedicta, dicendo *Antiphonam*, *Afferves me, sine cantu, & sine Psalmo*, & ter adoleat incenso, tum dignior ex Clero accedit ad Altare, & ab eo Celebrans & accipit candelam, non genuflexus, nec osculans manum illius. Postea Celebrans stans in medio ante Altare versus ad populum distribuit candelas, primum digniori, a quo ipse accepérat, deinde Diacono & Subdiacono paratis, & alijs Clericis singulatim per ordinem, ultimo laicis, omnibus genuflexentibus, candelam & manum Celebrantis osculantibus, exceptis Pralatis, si adjint; & cum incéperit distribuere candelas, a Choro cantatur *Antiphona*.

De incenso imponendo, aspersione aquæ, incensatione, & distributione, *Ord. Roman.* quo autem ritu, vide supra in benedictione Cinerum, & Palmarum. est enim eadem ratio.

5 *Accipit Candelam: Ordo Rom* accendi iubet, & distribui, toleratur tamen alibi, vt accendantur tantum initio processionis, ob longiorem distributionem, vel tenuitatem candelarum: & ne ob cōcursum accidat macula ex fluenti cera su-

pra veste Celebrantis.

Quo habitu dignior ex Clero accedat, diximus in benedictione Cinerum, & Palmarum; eodemque modo, quo palma traditur, tradatur & cedula Ministris, vt ibidem, ministrantibus, tum Pralatis, & Canonicis, qui manum Canonici celebrantis non osculantur. *Antiphona*, & *Canticum* repeti possunt usque ad finem distributionis.

5 *His expletis, cantatur Antiphona, Exurge Domine, & repetitur, Exurge Domine, Deinde Sacerdos dicit, Oremus: & Diaconus, Fletamus genua. & Lenate, si tamen h post Septuagesimam venerit, & i non in die Dominica.*

6 *Post Septuagesimam. Habet Ordo Rom. Non die Dominica. Quæ Resurrectionem Christi designat, & tempus Pascha-*

les, in quo non genufleximus. Celebrans autem nunquam genuflexit, ut in prima p. Rubr. tit. 17. num. 3. pag. 43.

6 *Deinde fit processio, & primo Celebrans imponit incensum in thuribulum. Postea Diaconus vertens se ad populum dicit, Procedamus in pace, & Chorus respondet. In nomine Christi, Amen. Præcedit Thuriferarius cum thuribulo fumigante, Deinde Subdiaconus paratus deferens Crucem, medius inter duos Acolybos cum candelabris accensis, sequitur Clerus per ordinem, ultimo Celebrans cum Diacono à sinistris, omnes cum candelis accensis in manibus, & cantantur 1 Antiphona sequentes.*

Eadem omnino sunt obseruanda, quæ notauimus in Procesione Palmarum, neque duo Subdiaconi adesse debent, quod aliqui scripere.

Ord. Roman. sicut, & quinque Orationes pro benedictione. Prima quoque Antiphona cum initio sequentis habetur in *Sacramentum Gregoriano*.

1 *Antiphona sequentes. Habentur in*

7 *Finita processione, Celebrans & ministri, depositis violaceis, accipiunt paramenta, albapro Missa, & candelæ tenentur in manibus accense, dum legitur Euangelium, & iterum ad elevationem Sacramenti usque ad Communionem.*

Causæ deduci possunt eadem, quæ supra part. 2 titul. 1. num. 3. pag. 145. sed à Ministris candelæ non tenentur in Missa; à Celebrante ad Euāgeliū tantum: ab alijs ad elevationem quoque; standum tamen erit, etiam cum cadelis, post elevationem, non genuflectendum.

8 Si ob pluuiam non itur extra Ecclesiam; fiat idem, quod in simili casu diximus in processione Palmarum.

9 Amouetur pallium violaceum; si Missa dicenda sit de Festo Beatæ Virginis, in qua Præfatio erit de Natiuitate Domini, ex Decreto Gelasij, teste Pamelio tom. 2. Liturgicon. à qua Natiuitate dies hęc 40. est, & terminus quidam legalis, vnde & Collecta est de Christo presentato principaliter, de Purificatione accessorię: purificatis (ait Ecclesia) mentibus presentari.

10 An vero in Missa de Dom. Septuages. sint tenendæ candelæ accensæ ad Euāgeliū, &c.? ex verbis Rubricæ: fit

tantum benedictio, & distributio candelarum, & processio, & Missa dicitur de Dominica. & infra, accipiunt paramenta alba pro Missa: & candelæ tenentur in manibus accensæ, dum legitur Euāgeliū, &c. videtur inferri, candelas accensas teneri in honorem Beatæ Virg. & consequenter in eiusdem tantum Missa. Marcellus in Cærem. Papæ lib. 2. ca. 28. meminit earundem trium, functionum, vt fiant; Missa autem, inquit, fit de Dominica in qua, vt in Diariis Cæremiarum Cappella legitur, non ardebant candelæ benedictæ, neque Romæ in Ecclesijs Patriarchalibus Sancti Petri, Sancti Ioannis, Sanctæ Mariæ Maioris accenduntur in prædicta Missa. Nota, quod in Cappella Papæ nunc semper accenduntur; quia hodie semper ibi Missa fit de Beata Virg. cuius nomine dicata est Cappella, ex Decreto Clementis VIII. licet occurrat in Sepiuagesima.

De Festis, in quibus cantandæ sunt duę Missę in Ecclesijs Cathedralibus, & Collegiatis. XV.

1 **D**e obligatione cantandi duas Missas in Festis, quæ occurunt in Febris Maioribus, extat aperta Rubrica in prima part. tit. 3. nu. 1. pag. 4. & fusius hæc de re nos egimus in 3. part. tit. 11. à num. 7. ad 12.

2 Hoc igitur loco enumerabimus sigillatim Festia, in quibus ex cantari debent, ordine Mensum seruato alijs additis opportunis notis.

3 Et in Decembri quidem præter festū S. Thomæ Apostoli occurrit in Quatuor Temporibus, non occurrit casus in Ecclesia vniuersali, neq; in mense Ianuario. In sequenti vero Februario contingere potest casus (si in eundem mensem incidat initium Quadragesimæ) in festis S. Agathæ, & S. Romualdi, in Antiochenæ Cathedra Sancti Petri, & in Festo Sancti Matthiæ Apostoli. & item, si in eiusdem Vigilia occurrat Antiochenæ cathedra,

extra quadragesimam.

4 In Martio accidit sæpius: in Festis S. Casimiri, Thomæ Aquinatis, & in Missa solemni, de his Festis fiet commemoratio S. Luci, & SS. Perpetua, & Felicitatis, Quadragesima Martyrum, Gregorij Papæ, Iosephi, Joachim, Benedicti, & Annunciationis Beatæ Virginis. * In Missa vero de Festo semiduplici secunda oratio, & tertia erunt eadem, quæ in Missa de Feria.

5 Quod si Festum Annunciationis B. V. in eos dies incidat, qui occurrit à Dominica Palmarum usque ad Feriam 3. Paschatis inclusuē quamquam in antiquis Rubricis generalibus part. 1. de Translat. Festorum titul. 6. pag. 12. ratione tituli Ecclesiæ, vel concursus populi cōcedebatur, posse cantari aliam Missam de Festo, ultra Missam correspondentem Officio; tamen ex noua Rubrica ibidem posita, non potest

potest cantari Missa de B. V. In alijs autem diebus Quadragesimæ poterit cantari, vt diximus, & in eius fine dicetur Euangelium S. Ioannis: quod semper obserua in Missa de Festo distincta à Missa de Feria maior, quando ambæ cantantur eodem die, vt alias docuimus.

6 In Aprili, si intra Quadragesimam, venerint Festi S. Francisci de Paula; & S. Leonis Papæ, duæ cantantur Missæ, si vero alicubi accidat Festum Semidupl. a. Dominica Passionis ad Dominicam Palmarum, in Missa de Festo dicuntur duæ tantum Orationes, nempe 2. Ecclesiæ, vel pro Papa: sicut etiam in Missa de Fe-
tis.

7 In Festo Sancti Marci Missa Litaniarum Maiorum cantatur sine Gloria, Credo, & cum Præfatione Paschali, cum Orationibus tribus, vt in Litanijs Minoribus; nisi terminetur processio ad Ecclesiam Sancti Marci, quia cantabitur de Festo, ex Decreto Sacrae Rituum Congreg. 23. Maij 1603, si vero incidat in diem Paschæ, vide quæ diximus p. 4. hac tit. 11. nu.
10 pag. 221.

8 In Minoribus Litanijs, si occurrat Festum Semiduplex, aut Duplex, cantantur duæ Missæ, de Festo, & de Rogationibus.

9 In Vigilia Ascensionis Domini cantantur duæ, de Vigilia, & Rogationibus; illa post Sextam, hæc post Nonam. quod si occurrat Festum nouem Lectionum, cantari debent tres, Missa de Festo post Tertiam, reliquæ, vt dictum est. vide, quæ diximus tit. 11. num. 13. pag. cit. & Vigiliæ Missa post Sextam dicitur contra Alco-
cer, quia non ieiunatur hæc Vig. & indi-
catur hic ritus par. 1. tit. 15. nu. 2. pag. 40. vbi Hora Nona tribuitur Missæ de Vigilia, quæ ieiunatur, ergo non illi, quæ non ieiunatur: præsertim in concurfu duarum Missarum, inter quas aliqua debet media-
re Hora, ex Francol. quod alias diximus. & hic est sensus Rubricæ Missalis, quæ aliqui est obscurior.

10 Mense Iunio accidere potest Vigilia S. Io. & SS. Apost. infra Octauam, & die Corporis Christi: & tunc duæ cantan-

tur Missæ, in Missa vero Vigilia Præfa-
tio communis dicitur, vt supra pag. 35. In
festo item S. Leonis nisi transferatur, can-
tantur duæ, de Festo, & de Vigilia Apo-
stolorum. in illa fit commem. de Octaua
S. Io. & tercia Oratio est de B. Virg. in-
hac vero de B. Virg. & Ecclesiæ, vel pro Pa-
pa, quia Festum, & dies infra Octauam
sunt similia: congruit illis color albus, &
Hymnus Angelicus. In Ecclesia tamen
S. Ioann. Baptista non dicitur, Credo, in
Missa huius Vigiliae; sicuti neque dicitur
in Missa Rogationum maiorum, vt do-
cuimus supra n. 7. in Festo S. Marci. ea-
dem enim est ratio.

11 Mense Iulio occurrit casus cantandi
duas Missas, quando anticipatur Vigilia
S. Iacobi in Sabbato; vel transfertur Festum
S. Apollinaris in Feriam secundam, & in
his casibus Missæ duæ cantantur, de Festo,
& de Vigilia.

12 Mense Augusto, si Vigilia S. Laur-
tij fiat in Sabb. anticipata in festo SS. Cy-
riaci, &c. vel Festum SS. Cyriaci, &c. trans-
feratur in Fer. 2. duæ Missæ cantantur.

13 In Vigilia Assumptionis B. V. Missa
de Vigilia non admittit Gloria, neque
Credo etiam in Ecclesia S. Laurentij; ea-
dem ratione, quam attulimus paulo supra
num. 10.

14 Extra Romanam contingere potest
Vigilia S. Bartholomæi in die Octaua Af-
sumptionis B. V. occurrente in Sabbato;
& eodem modo cantabuntur Missæ, de
Octaua die, & de Vigilia, in qua neque
Gloria, neque Credo, neque Præfatio de
B. V. pari ratione, qua decreuit Sacra Ri-
tuum Congregatio in casu, de quo nu-
mero sequenti.

15 Mense Septembri occurtere potest
Feria Quatuor Temporum quarta in die
Octaua Nativitatis B. Virg. & in Missa de
Feria non dicitur, Gloria, neque Credo:
neque etiam Præfatio de B. Virg. sed co-
munis dicitur, ex simili Rubrica, de qua
supra n. 7. quæ habetur in Missali in Missa
Rogationum: & ita decreuit S. Rituum
Congr. die 12. Decemb. 1616. me petente:
& anno 1627. casus occurrit.

16 In Festis SS. Cornelij, & Cypri-
ni,

ni, Stigmatum S. Francisci, SS. Januarij, &c. SS. Eustachij, &c. & S. Lini, occurre-re possunt Quatuor tempora Septembbris, &c. tunc duæ cantantur Missæ.

17 Vigil S. Matthæi semper habet duas Missas, alteram de SS. Eustachio, & so-cijs, alteram de Vigilia, si accedit in Ferijs Quatuor temporum, in altera Missa de Feria Quatuor temporum fit commemo-ratio de Vigilia, & tertia Oratio erit A cū-ctis. In Missa vero de Sanctis secunda Oratio. A cūctis, tertia ad libitum. sed Euangelium Vigilia non legitur in fine, quia non sicut lectum in Officio.

18 Mense Octobri non accedit casus. In Nouembri duæ Missæ cantantur in die Commem. omnium s. delium Defunctorum ex nova Rubr. Missalis addita, altera de die infra Oct. post Tertiam, altera de Requiem post Nonam, seu post Vigilias Mortuorum; quia in Missa de Requiem fieri non potest Commemo-ratio illius, de quo fit Officium. Hoc lo-co monentur Sacerdotes, sacrificium Missæ Defunct. hac die applicandū esse omnibus Defunctis ex intentione Ecclesiae: neque ideo fit iniuria iis, pro quibus quotidiana forte extat obligatio Missæ, præualet enim lex tacita rationabilis Ecclesiae priuatae legi testatorum: quod & deinde legi apud Fraxinellum de obligat. Sacerd. ad Miss. sect. 4. conclus. 4. §. 22. in edit. 6. vbi multa docte congerit in hanc sententiā, quæ fauet omnibus Defunctis.

19 In Absolutione solemni Defunctoru-m hac eadem die, quia solent multi cir-cuire sepulchra, illud obseruare debent, quod ultima Absolutio facienda erit ad lecticam mortuorum, cum & Libera me, longiori, & Oratione, Absolue, in numero plurali: quæ habentur inter Psalmo-s Graduale-s. eadem autem hic militat ra-tio, qua Burchar. sup. pag. 11. nos, monuit, ultimo semper loco recitandum esse in Missa orationem, Fidelium, quæ est Ge-

neralis pro Defunctis, post Collectas speciales, vt hæc ultima cæteras colligat. Ad alia vero sepulchra possunt distribui Responsoria nocturnorum, addendo sin-gulis v. Requiem, vt fit in tertio, & sex-to, fiat aspersio & incensatio ter, in me-dio, à dextris, & à sinistris, cum Oratio-nibus, vt in Missali, de pluribus, omissis Secretis. post Orationem non diciur Requiem, &c. nisi post ultimam Absolu-tionem, quæ fit in medio Ecclesiaz; cui additur per Cantores: Requiescant in pa-ce. Amen.

20 Vbi fiunt aliæ solemnes Missæ pro Episcopis, Canonici-s, & alijs, ne tamen omittatur Missa de die infra Octauam omnium Sanctorum: argumen. à fortio-sumpto ab ijs, quæ diximus numer. 18. etenim Missa hæc de Requiem vicem gerit Anniversarij, quod non excludit Mis-sam concordantem cum Officio. Vide pag. 8. initio.

21 Addam hoc loco, quod initio Apri-lis, & in fine Maij, seu initio lunij, aliqua Sanctorum Festa mutant ritum à tem-pore non Paschali ad Paschale, & è con-uerso, Missæque Officia, si propria de-finunt, sumenda erunt de communi, sed Missa S. Barnabæ dicitur vt in festo Sancti Marci, præter orationes, Epistolam, & Euangelium.

22 Denique, vbi celebratur Festu-s Sanctissimi Rosarij ex decreto Gregor. XIII. de quo dicemus in Commentarijs Breuianijs, ne tamen dicatur ea Missa, quæ no-mine Rosarij circumferitur, concessa tan-tum Ordini Prædicatorum a Sacra Ri-tuum Congregatione die 25. Junij 1622. & prohibita fuit alijs eodem die, & rur-sus die 8. April. 1628. sed fiat Missa, vt in Festo S. Marie ad Nives, quod obserua-tur in Aede Lauretana, ex Synodo Diece-sana 1626. vel vt in Nativitate, mutato nomine, in Festinitatis, quod fit Bononiae, sed illud prius magis placet.

De Rubricis Missarum communis Sanctorum. XVI.

1 Communes Missæ inferuiunt, tum celebrandis Sanctorum aliquorū

Festis, quæ habentur in Calendario, & nihil habent proprium vel non habent omnia,

omnia, vt videre est in Proprio Sanctorum; tum celebrandis eorum Festiuitatibus, qui extra Calendarium occurunt in pluribus locis, præsertim verò Patronis locorum, & Titularibus Ecclesiarum, qui omnino nihil habent proprium in Missali.

2 Est autem liberum cuicunque recitare Missam quam maluerit, ex eodem Communi, vbi sunt plures Missæ, & multo magis Epistolam, & Euangeliū, ex ibidem assignatis, vt habetur in *Rubricis ante Commune unius Mart. non Pontificis*, & ante *Missam de pluribus Martyribus tempore Paschali*: maxime verò decet illud Euágelium legere, quod in Officio habet homiliam in Breuiario approbatam, vt concordet Missa cum Officio; quamquam in Octauario nostro homilia nunc habetur de quo quis Euang. quod in Missali legitur.

3 Et quidem de Festo Patroni loci, seu Titularis Ecclesiae meminit *Microl. cap. 43.* & ex generali fieri consuetudine, docet *Radulph. proposit. 17.* ad quod Festum, feliciter Patroni loci, tenentur etiam Regulatæ eiusdem loci, nō autem ad Octauam celebrandam, ex decreto S. Rituum Cong. ad populorum excitandam pietatem erga Sanctos eorumdem Patronos locorum.

4 Porro Missæ Communes de Sanctis num. 24. ad sex titulos reducuntur Apostolorum, Martyrum, Confessorum, Virginum, Mulierum Sanctorum, & Dedicationis Ecclesiae. Apostolorum autem Missa de Vigilia tantum est communis. Martyrum Missæ sunt, vel plurimum, vel Pontificis & Martyris, vel non Pontificis.

Commune Martyrum tempore Paschali regulariter locum habet à Dominica in Albis usque ad Pentecostes.

Dempta est à nouo Missali hæc Rubrica, vti superuacanea: quia infra Octauam Paschatis, & à Vigilia Pentecostes usque ad Trinitatem, neque etiam de Patrono fit Officium sine priuilegio. quod si ijs diebus cantanda sit Missa ob concursum populi, quod conceditur in prima part.

cis, vel extra tempus Paschale, vel tempore Paschali, quo tempore, vt ait *S. Ambr. ser. 74.* d. gnum & congruum est, vt post laetitiam Paschæ, quam in Ecclesia celebramus, gaudia nostra cum SS. Martyribus conferamus, qui consortes fuerunt Dominicæ passionis: & ideo de his Missæ Paschales habentur, non de alijs; in quorum Missis communibus additio fit solummodo cantici Paschalis, *Alleluia*, vt dicitur in *Rubrica ante Commune plurimorum Martyrum extratempus Paschale*.

5 Confessores autem: quam vocem non accipimus, vt apud antiquos, pro ijs, qui Christi fidem interpellati corā fidei hostibus confessi sunt, vel experti aliquod tormentum non tamen occubuerunt: legge *Cyprian. epist. 7.* & 9. cum *Schol. Pa. mely*: Sed accipimus ex hodierno usu, pro ijs, qui sancte vixerunt, qui vel sunt Pontifices, vel Doctores, vel non Pontifices, vel Abbates.

6 Virgines item vel vna, vel plures, vel Martyres etiam, vel non Martyres. Mulieres denique Sanctæ, vel sunt Martyres non Virgines; vel neque Virgines, neque Martyres.

7 De quibus Missis, Euangelijs, & Epistolis mentio est apud *Durand. libr. 7.* à *cap. 43.* ad *47.* Ante S. Gregorium nulla est mentio Missarum de Communi Sanctorum: in cuius *Sacramentario* ad sunt Missæ de Communi Martyris, & plurimum; vnius Confessoris, & plurimum; Virginum, & Martyrum. *Pamelius in tertio libro Sacrament.* facit earum auctorum maiori ex parte Alcuinum.

8 Rubrica illa: videlicet:

Rubr. tit. 6. absque dubio Missa erit vt in tempore Paschali; quia tempus Paschale terminatur in Sabbato ante Trinitatem, vt supra docuimus. quod etiam nota pro votiis solemnibus pro re graui, de aliquo Sancto, aut pluribus per eos dies celebrandis, quæ non prohibentur in *Rubricis*

bricis generalibus.

9 Dedicatio Ecclesiæ Anniversaria celebratur; cuius nomina sunt multa, & variæ, nam Ecclesia vox Græca est, & concionem significat, *Act. 19.* seu conuocationem, ex *Cyrillo Cathech. 18.* dicta etiam est, Cœnaculum à Cœna Domini, apud *Baron. An. 57.* & 59. Domus Dei, Orationis; Dominicum, quasi Dei locus; Tēplum; quasi tectum amplum; Basilica Regis regum: Martyrium, Confessio, & Oratorium, lege *Durant. libro 1. de ritibus capit. 1.* iure igitur Dedicatio celebratur: ex auctoritate Apostolica, inquit *Radulph. propos. 17.* Constantinus edixit, ex *Eusebio libro 4. Athan.* docuit *Apolog. 2. S. August.* habuit in eadem sermonem 252. de tempore; & alios extant *Canones Felicis IV.* & *Gregorij I. de consecrat. dist. 1. cap. 17. Solemnitates*, vbi assertur exemplum Christi concurrentis ad Encœnia, id est, dedicationem Templi Hierosolymitani, *Ioannis 10.* dedicantur autem, ait *Alcuinus de Cœna Domini*, ut in eis inuitetur aduentus Angelorum, & homines in eas intrantes etiam ab exili cogitatione se contineant: *Solue calceamentū de pedibus tuis: locus enim in quo stas, terra sancta est. hæc ille. S. Thom. tertia part. quas. 85. artic. 4. ad quartum*, ideo, ait, consecratur Ecclesia, quia sancta est Ecclesia sponsa Christi, & cum Octaua, celebratur, de consecr. distinet. prædicta, ad denotandam gloriosam Resurrectionem futuram eiusdem. Hæc ibi.

10 Nota parenthesim in Oratione Secreta huius Missæ. ea enim verba, quæ parenthesi clauduntur, omitti debent, cū dicitur Missa de Dedicatione alicuius Ecclesiæ, quæ non est eadem ipsa, in qua celebratur; vt in Dedicatione Basilicarum.

11 *In ipsa die dedicationis Ecclesia Missa dicitur, vt supra.*

Ordo Roman. in dedicatione Eccles. Non est huius loci explicare ritum con-

secrationis Ecclesiæ, lege interim *Tobit nostrum part. 1. cap. 27. 28. 29.*

Saluatoris, & Apostolorū Petri & Pauli, quæ ab vniuersis celebrantur, extra easdem Ecclesiæ; & in Dedicationibus Cathedralium Ecclesiæ, quæ iubentur celebrari ab omnibus diœcesanis. me præsente, adhuc finem facta est parenthesis, quam ferè omnes ad hanc forte diem ignorauere. Collecta, & Secreta habentur in *Sacramentari. Gregor.*

In Dedicatione Ecclesiæ Cathedralis, quæ (vt innuimus, & in secundo Tomo docemus) celebrati debet à clero Ciuitatis, & Diœcesis, dicitur, *Credo*, etiam extra propriam Ecclesiæ; sicuti fit in Dedicationibus Basilicarum Saluatoris, & Apostolorum Petri & Pauli, etiam extra eorum Basilicas, ob rationem allatam, cum de Symbolo ageremus, pag. 29. quia & eodem modo, quo totus orbis veneratur Basilicas, cathedralem alteram Vrbis, hoc est, Saluatoris; alteram quasi cathedralem, nempe SS. Apostolorum, debet vnaquæque Ciuitas, & Diœcesis, magis, minusue, suam venerari Cathedralem; & extra eamdem, in eiusdem gratiam, recipere Symbolum in Missa. Ratio vero eorum, qui dicunt, ideo recitari Symbolum in Dedicatione Cathedralis Ecclesiæ, quia etiam extra eamdem est prima classis, nō sufficit; quia festum S. Io. Baptiste est prima classis vbiique, & tamen extra propriam Ecclesiæ non dicitur *Credo*. Neque item alia ratio satisfacit integrè, quod nimurum cathedralis Ecclesia est propria eiusque, & potest dici Dedicatione propriæ Ecclesiæ, de qua in *Rubr. de Symbolo*: quia vere non est ita propria eo sensu, quo loquuntur Rubricæ Missalis, & Breuiarij de Dedicatione propriæ Ecclesiæ.

secrationis Ecclesiæ, lege interim *Tobit nostrum part. 1. cap. 27. 28. 29.*

Missæ, vt supra.

nam vnicuique Altari consecrato assistere Angelum Dei, probant exempla in *Prato*

Prato spir. Sophronij cap. 4. & 10.

13 Plura quoque Altaria consecrari in Ecclesia docet S. Gregor. lib. 5. Epist. 50. vbi agit de tredecim Altaribus dedicandis, quicquid garriant Hæretici.

14 Demùm consecratur Altare, ad indicandam sanctitatem Christi, S. Thom. 3. part. quæst. 83. artic. 3. ad 4. Plura lege de Altaribus apud Tobiam nostrum part. 1. cap. 7.

De Rubricis Missarum Votuarum in fine Missalis.

X V I I.

1 **S**equentes Missæ Votiuæ, licet pro Sacerdotis deuotione quacunque die dici possint per hebdomadam, quando Festum duplex non occurrit, hoc tamen passim, nisi rationabili de causa fieri non debet: sed quoad fieri potest, Missa cum Officio conueniat. Cuique autem diei propria Missa potest assignari, ut Feria secunda, nisi dicatur pro defunctis, Missa de Sancta Trinitate, Feria terria de Angelis, Feria quarta de Apostolis, Feria quinta de Spiritu Sancto, vel de Sanctissimo Eucharistia Sacramento, Feria sexta de Cruce, vel de Passione Domini, Sabbato de Sancta Maria, in ipsis non dicitur, Gloria in Excelsis, nec Credo, nisi pro publica Ecclesia causa. In Missa autem Beatae Mariae in Sabbato, & in Missa Angelorum, dicitur tantum, Gloria in excelsis.

2 Tempore Paschali in fine Introitus dicuntur duo, Alleluia, & in fine Offertorij, & Communionis additur, Alleluia, vbi non habetur.

Missarum Votuarum de Trinitate, de Angelis, de Spiritu Sancto, de Cruce, & de Sancta Maria, auctorem aliquo modo dicimus supra, in Rubric. gener. 1. parte, titulo 4. num. 3. pag. 7. fuisse Alcuinum, docuimus etiam ibidem: Cur Feriæ secundæ tributa fuerit Missa de Trinitate, Feriæ tertiae de Angelis, Feriæ quintæ de Spiritu Sancto, & de Sanctissimo Sacramento, quæ in recognitione Missalis, Clementis Octaui auctioritate, fuit hoc loco collocata, pro solemni quadraginta horarum, quam vocant, Oratione, & pro quolibet die per annum, & alijs de causis extra eiusdem Festum & Octauam occurrentibus; cui nihil addi debet, neque Sequentia, inconsulta Sede Apostolica. Item Feriæ sextæ de Cruce, cui addita Missa de Passione similem habet causam. Denique, cur Sabbato Missa de Beata Virgine assignata sit; vbi docuimus etiam, non posse dici votiuas Missas ijs diebus, in quibus prohibetur fieri de Festo dupli.

4 Missa de Angelis: Benedicite, &c.

citatur in Concilio Constantiensi sessione 9.

5 Feria quarta dicitur Missa de Apostolis, quæ non ante Pium V. eisdem fuit assignata; vel quia successit Missæ votiuæ de Charitate, quam eidem Feriæ Alcuin. inter votiuas assignauerat; vel quia hac die creati fuere Sol & Luna; Petrus autem fuit Sol Hebræis, Paulus Luna Gentibus, prima Ecclesiæ luminaria; vel quia occupatis alijs Ferijs, ex causis supra allatis, hec Apostolis debebatur, tanquam Patronis totius Ecclesiæ. vel quia die Mercurij obierunt, ex Ciaconio in vita S. Petri. aliam causam vide loco citato numer. 3. Collectæ vero de Apostolis auctore est, vel Leo II. ex Durand. libro 7. capit. 15. vel Leo I V. ex Ligno Vita libr. quinto Arnoldi Vuiou.

6 * Quæstum est: An in Votiuia conversionis S. Pauli facienda sit Commemoratio S. Petri, qui numquam separatur à Sancto Paulo? Respondeo; nisi vice illius dicitur Votiuia communis utriusque Apostolo cum intentione ad venerandam

randam cōuersionem Sancti Pauli, quod mihi arridet; omnino nunquam separandi erunt i, quos Ecclesia coniunxit: & licet in Sexagesima videatur eosdem separare in Collecta solius Sancti Pauli, latenter id facit ob stationem in Ecclesia Sancti Pauli, quem, tacito nomine proprio, Doctorem Gentium appellat.

7 In Sabbato de Beata Virgine quinq; Missæ positæ sunt, pro diueritate temporum accommodata, ut consideranti satis aperitè patet. Oratio, *Concede*. cum duabus sequentibus habetur in *Sacramento Gregoriano*, ubi etiam Orationes de Cruce Paschalis, & non Paschalis.

8 Sed quid agendum, quando Missæ votiuæ exigitur de Assumptione Beatæ Virg. de Natiuitate eiusdem, & eiusmodi dici potest Missa de Beata Virgine ex his quinque votiuis, cum intentione ad honorem Assumptionis Beatæ Virginis, &c. aliæ enim dedecet, vel dicere, *Gaudemus omnes in Domino diem Festum.* &c. vel immutare tunc verba *diem Festū*, in *commemorationem*; tum alia sequentur incongrua; neque laicorum causa violentæ sunt Rubricæ.

9 Missa *Sanctissimi Rosarii* non conceditur omnibus, vt dictum est supra, à *Sacra Rituum Congregat.* pagin. 234. quod si quis habeat onus celebrandi Missam de Rosario, consulat sacram Rituum Congregationem, quæ aliquando pro ea concessit Missam votiuam, vt in Missali, die 6. Maij 1623. 7. Aug. & 30. Septembr. 1628. De Missa S. Mariæ de Carmelo die 8. Aprilis 1628. decreuit eadem Congregatio, vt non sit communis omnibus, sed tantum Carmelitis.

10 De Apostolis alijs, quando votiuæ occurrit dicenda, si quid ratione temporis desit, puta, *Tractus*, seu *Versus*, cum *Alleluia*, tempore Paschali: *Tractus*, quidem desumti poterit ex Missa votiuæ Sanctorum Petri & Pauli; *Versus* autem cum *Alleluia*, tempore Paschali, imò vero etiam, *Introitus* cum *accessorijs*, ex *Festo S. Marci*, vt in simili casu iubetur in fine Missæ votiuæ Apostolorum Petri, & Pauli, est enim eadem ratio.

11 Dubitatum est. An in Ferijs Aduentus, in quibus post *Graduale* omittitur, *Alleluia*, si Missæ dicantur votiuæ, & præsertim pro peccatis, & de passione Domini, omittendus sit *Versus* cum suo *Alleluia*; sed veræ non sunt Missæ de tempore, vt Feriæ Aduentus, Quatuor temporum, & Vigiliarum, quæ ieunantur, in quibus *Graduale* tantum dicitur; & sicut votiuæ participant de Festis, quorum sunt votiuæ, ita decet post *Graduale*, id est, lamentum, audiri, *Alleluia*, extra Septuagesimam, ad aliquam laetitiam exprimendam, vt in Rubricis gener. enarrauimus. * Vide Missam Votiuam de B. Virgin. ab Aduentu ad Natiuit. Domini, in qua reperies, *Alleluia*, vt in Festis. omnes autem votiuæ instituta sunt in eodem gradu, licet aliqua minus solemnitatis visa sit habere, quam alia, vt de passione, pro peccatis, infirmis, & eiusmodi; optima igitur Missalis Rubrica.

12 Observandum vero est infra Octau. Paschæ, si votiuæ cantetur pro re graui, in ea non dici *Graduale*; quod conuenit illi Octauæ, non votiuæ Paschali. ita Ruiz in suo Cærem. & benè, neque in fine dicere duo, *Alleluia*, ad, *Ite Missæ est*.

13 In alijs votiuis Sanctorum, vel dicitur Missa propria Sancti, si habet, mutato in Collecta verbo. *Natalitia*, *Festa*, & eiusmodi, in *Commemorationem*: desumptis item vel *Tractu*, vel *Versibus* cū, *Alleluia*, vel etiam *Graduali*, si opus est, ex Missa de communi; vel certe tota Mis- sa dicatur de communi, prout ratio temporis, siue Paschalis, siue non Paschalis requirit. Paschale vero tempus durat, vt diximus, usque ad Sabbatum post Pentecosten inclusiue.

14 Missa de quindecim Auxiliatoribus, quæ impressa est Venetijs, reiecta est à *Sacra Rituum Congregatione* die 16. Januar. 1617. * ita vt neque retineri possit in calce Missalis, sub pœnis librorum prohibitorum. eodemque modo reiecta est Missa de Patre aeterno Madriti edita, & Missa de S. Gregorio pro Viuis Venetijs impressa. extant Decreta prælo data die 8. April. 1628.

15 In

15 In votiis pro gratiarum actione additur Oratio propria, quæ habetur post votuam de Sancta Trinitate, eo modo, quo diximus supra part. 1. tit. 7. num. 7. & tit. 9. num. 14.

16 In Missa ad postulandam gratiam Spiritus Sancti, quæ est eadem, & de Spiritu Sancto, mutantur orationes, & dicuntur eæ, quæ habentur in fine eiusdem Missæ votiæ de Spiritu Sancto: & leguntur in *Sacramentarii Gregoriano*.

17 Aliæ Missæ Votiæ pro diuersis rebus dici possunt quacumque die, nisi fuerit Dominica, vel Officium duplex, sed tamen passim non dicantur, nisi videnti de causa, ut supra dictum est de alijs Missis votiis.

18 Additæ sunt enim tredecim aliæ Missæ votiæ prædictis, pro alijs necessitatibus, de quibus aliqua notatu digna nunc enarrabimus. & quidem, quæ ad Summum Pontificem Creandum, Creatum, Coronatum, attinent, qui est caput Ecclesiæ, nemo eas vocabit in dubium; cum pro eodem in Canone semper ordinum sit distincte; in Collectis etiam Oratio pro Papa est satis frequens, & in solemnioribus anni temporibus. Paret adhuc multo magis ex ritu mox laudando circa Episcopos locorum proprios. S. Leo in sua assumptionis anniversario sermones habuit; imò Romam conueniebant eo die alij Episcopi, ut videre est in Epistola Hilary Pape ad Ascanium. Prima ergo vice poterit hæc Missa dici etiam in Dominica, seu Festo duplice, id est, Missa, ut in Cathedra S. Petri; tam in Creatione Papæ, quam in Coronatione, mutata Collecta, cum, *Credo*, ut in Missali dicitur. In Anniversario eadem dici debet.

19 De Anniversario Electionis, seu Consecrationis Episcopi extat Canon *Felicis de cons. dist. 1. Solemnitates*. dicebatur autem Natalis dies Episcopi, ex Sancto Ambro. libro 8. epist. 60. ad Felicem, edit. Rom. Paulin. epist. 16. ad Delphinum, & ex Hilario prædicta epistola ad Ascanium. Nota in Rubrica particula, seu, * nam sonat (&) ut patet aperte in Rubrica de Symbolo circa finem; &

in Rubrica de coloribus parament. numer. 1. circa finem. quare vitaque celebrari potest. Apud Græcos in Menologijs notantur dies Ordinationum Sancti Basilij, Sancti Ioann. Chrysoft. & aliorum. Apud Romanos vide, quæ scribit S. Ambrosius de Felice Comensi Episcopo libro 8. Epistola 60. cit. Sanctus August. de Aurelio Carthag. serm. 32. de verb. Domini, & de suamet Ordinatione anniversaria hom. 24. & 25. * ex quibus patet, si altera tantum celebretur, consecratio potius, quam elecio celebranda erit.

20 Si igitur venerit in die Festiuo, Missa erit de Festo, cum commemoratione pro Episcopo, *Ceremon. Episcop. libro 2. cap. 35.* In Oratione autem nominatur Episcopus, & Ciuitas; quia, Ecclesia, sine additamento, significat vniuersalem Ecclesiæ. * si vero in die non Festiuo, Missa dicitur, ut in Missali, & emendato *Ceremoniali*, cum vniua Oratione, *Gloria*, *Credo*, & Praefatione communis, siue de tempore, vel habente rationem temporis; quia sorte infra Octauam occurrat.

21 In sequentibus Missis nulla est difficultas. Ante Pium V. erant in vsu: & in *Sacramentario Gregoriano* leguntur Orationes, pro iter agentibus, pro quacumque necessitate, remissione peccatorum, tempore belli, pace, vitanda mortalitate (cuius Missæ dicitur auctor Clemens VI. in *Ligno vita libro 5.*) & pro infirmis. sed & Missæ pro infirmis meminit Chrysoft. homil. 77. in Ioann. Missam pro moribundo innuit Ioan. Diac. libr. 4. de vita S. Greg. cap. 86.

22 Missa pro sponso, & sponsa dicenda est extra diem Festum de præcepto, ex propria ante eamdem Missam Rubrica, quæ Missam Dominicæ, seu Festi celebrari iubet cum commemoratione benedictionis. si vidua sponsa est, non benedicitur cum hac Missa, etiamsi vir nunquam nupserit; si vero nusperit vir, & virginem ducat, vbi ea viget consuetudo, poterunt nuptiæ benedici cum hac Missa ut habetur expresse in *Rituagli Roman. Pauli V.* cæterum Missæ sacrificium offerri solitum in nuptijs docet aperte

Ter-

Tertull. ad uxorem libr. 2. in fine. unde sufficiam, inquit, ad enarrandam felicitatem eius matrimonij, quod Ecclesia con-

ciliat, & confirmat oblatio? oblationis autem nomine intelligit Missa Baron. Anno 57. nu. 49. Videamus Rubricas.

23 *Dicto, Pater noster, Sacerdos, antequam dicat, Libera nos quæsumus Domine, stans in cornu Epistolæ, versus sponsum & sponsam ante Altare genuflexos, dicit super eos sequentes Orationes.*

Tenente librum ministro ante eum; & dum recedit à medio, seu accedit ad medium, genuflexat semper Sacramento. verum congruè post septem petitiones Orationis Dominicalis, petit confessio Sacerdos, quæ sunt utilia sponsis coram eodē Sacramento, ut efficacius obtineat,

& iterum reuertitur ad preces Ecclesiæ pro ijsdem etiam sponsis dicens: *Liber nos, &c.* Orationes autem pro sponsis sūt Ordinis Romani. Poterit suo loco dari Pax cum instrumento osculato à Sacerdote per ministrum sponso, & sponsa.

24 *Post quam sumpserit sanguinem, communicet sponsos.*

Ex Tertulliano de Monogamia capit. 11. illi (Sacerdotes) sic dabunt viros, & uxores, quomodo bucellas; quas supra-

docuimus esse particulas cum Baron. supra citato numer. 49. licet Albaspin. aliud ibi intelligat.

25 *Sacerdos, antequam populo benedicat, conuersus ad sponsum, & sponsam, dicit, &c.*

Hoc est, in cornu Epistolæ, ut supra, & ut de vicino libro commode legat.

Benedictio specialis danda est ante generalem, quasi ante partem aliorum.

26 *Aspersio sponorum, quæ fit cum aqua benedicta in fine, fiat cum aspergillo & aqua, & cum signo crucis super eos, eo modo, quo dicitur in Rituali Romano, in benedictione mulieris post partum, & aliarum personarum.* Benedictio vero hæc sponorum firmata fuit Euaristi decreto epist. 1. ad Episc. Africanos.

27 *Vltimo loco ponuntur Orationes diversæ, ad libitum dicendæ, quando non est F. stum duplex. circa quas hæc occurunt notanda, & Primo: Regulam illam; de eodem non fit in Missa bis, per modum principialis, sive fit Festum, sive fit Votum, & per modum simul Commemorationis: veram esse, & habere locum in sensu formalí Commemorationis, quæ dicit ordinem ad Officium; quod accidit in Collectis ordinarie non ultra tertiam in Missa: non autem locum habet illa Regula in Collectis pure accessorijs, re-*

motioribus à prima; nec in ijs, quæ addi possunt usque ad quinque, seu septem, ut supra dictum est in 1. part. Rubr. tit. 9. de Orationibus num. 12. pag. 23. Prima pars probatur, ex eodem tit. 9. numer. 15. vbi ideo in Missis de B. Maria dicitur Oratio de Spiritu Sancto, & in votu de Apostolis, pro, *Acunctis*, dicitur, *Concede*, de B. Virgine, ut ibidem adnotauimus. Altera pars manifeste paret; quia alioquin sequeretur, quod, (quando plures dici possunt Orationes) inter quas certum est, fieri semper mentionem de Beata Virgine in Oratione, *Acunctis*, vel, *Concede*, nunquam in Missa posset dici Oratio ad poscenda suffragia Sanctorum, *Concede quæsumus*, &c. neque alia, pro Congregatione, & familia in quibus fit expressa mentione de Beata Virgine; & essent frustra in Missali, quod non debet dici. Item in Missa de Spiritu Sancto votu cum quinque Orationibus non posset unquam dici Oratio ad postulandam continentiam: *Vt in igne Sancti Spiritus*; neque, pro Deuotis amicis, in qua etiam nominatur Spiritus

ritus

ritus Sanctus. Item in votiu de Apostolis, & in alijs Missis, in quibus dicitur, *A cunctis*, & tercia est ad libitum, non posse vñquam dici Oratio pro constituto in carcere, in qua nominatur Beatus Petrus. ergo vñtra viciniorem accessoriam, quæ Commemorationem sapit, & debet esse diuersa à prima Collecta, nihil refert, an in alijs pure accessorij, & remotioribus à prima, mentio de nouo fiat eorum, qui in prima, vel altera Collecta fuere nominati: qua concessa distinctione, certè nihil erit frustra positū in Missali Romano.

28 Prima tamen Oratio ex his votiis, nimirum, *ad poscenda suffragia Sanctorum*, non debet dici, quando dicitur, *A cunctis*, quia exdem sunt, vt ex titulo earumdem patet: poterit autem illa prima, *Concede*, dici in ea Missa, quæ habet secundam, *Concede*, de Beata Virgine, & admittit quinque, vel septem Orationes, suo loco congruo post Orationem tertiam, si propria sit assignata: vel poterit & à maioriis quandoque iuberi, vt dicatur, etiam in Duplicibus, pro re graui, & publica causa, sicut alia, *Deus refugium nostrum*, *& virtus*, &c. & his modis non erit superflua in Missali, qua de re acute dubitauere nonnulli. Auctor eiusdem primæ orationis nescitur; sed meminit Abbas Grimoldus in libro *Sacramentorum apud Pamelium* in Tomo 2. *Liturgicon Eccles. Latine*.

29 Orationis, *A cunctis*, iam dedimus auctorem, & declarauimus N. quod in ea habetur, pag. 21. addimus hoc loco, pro dignitate Patroni nominandi in illo N.

Ante Apostolos quandoque nominacionem fieri, vt S. Michaelis, vel S. Ioan. Baptiste, ex Decreto Sac. Rituum Congregationis die 22. Augusti 1620. & ex Rub. Missalis sub Vrb. VIII. recogniti tit. de commemorationibus VII. n. 5. in fine.

30 Oratio pro seipso Sacerdote (quod supra docuimus pag. 21.) dici non debet in Missa, cui intereat proprius Episcopus, vel eo maior, vel Princeps magnus, ex Burchard. in Ord. celebrat. Missa: potius orandum est pro Prælato, seu Principe præsente, quod fit ob reuerentiam eorum maiorum. Habetur autem Collecta hæc in libro *Sacramentorum Abb. Grimoldi* cit.

31 Idem Abbas Grimoldus meminit ibidem Orationum, pro navigantibus, & ad humilitatem postulandam. reliquæ. pro Papa, Imperatore, Rege, Prælatis, contra persecutores Ecclesie, contra male agentes, ad pluuiam, serenitatem, repellendas tempestates, pro peste animalium, petitione lacrymarum, tentatis & tribulatis, ad malas cogitationes repellendas, ad continentiam postulandam, pro deuotis amicis, pro salute viuorum, habentur in *Sacramentario Gregoriano*. * At in oratione pro Imperatore, adde, electo, si nondum est coronatus, vt dictum est in Benedictione cerei Paschalis. est enim eadem utroque ratio.

32 Ultima pro viuis & defunctis cum duabus sequentibus tribuitur Augustino tamquam auctori à Durand. lib. 4. cap. 15. & idem affirmatur in *Sacramentario Gregoriano*.

De Rubricis Missarum pro Defunctis. XVIII.

1 Missæ mortuorum imitatur triduua nam Christi sepulturam. sicut enim in illo triduo, ita & in his Missis omnia laudis cantica subtiliterunt, & solemnitates omnes subtrahuntur, Durand. lib. 7. capit. 35. & nos iam multa diximus supra in Rubric. gener. parte prima, titulo 5. toto pagina 8. & parte 2. titulo 13. toto pagina 144.

2 Introitus constat duobus Versibus, Gauant. Rubr. Miss.

quod alias non fit, nimirum, *Te decet*, & *Exaudi Orationem*: vel quia secundus succedit in locum, *Gloria Patri*, vel quia opemus Defunctis stolam binam animæ & corporis, Durand. lib. 6. cap. 52.

3 Offertorium habet Versum ad modum Responsorij; eiusmodi erat antiqua omnia Offertoria, ex Durand. lib. 4. c. 27. in quo &c. explica illud verbum, *inferni*, id est, Purgatori, qui est locus inferior, Q & non

& non differt ignis vtriusque loci, nisi in duratione, cætera conueniunt, & significant, ne Deus obliuiscatur animarum.

4. *Communio* etiam est vñica in toto Missali cum repetitione, & v. *Requiem*, vt in *Responsorijs*, ad instar antiqui ritus Ordinis Romani in quo, communicante populo, versus, *Communio*, cantabatur cum additione vers. *Gloria Patri*, & ceteris. *Microl. c. 18.*

5. *Quis auctor Sequentiae?* ex Auctore ligni Vitæ lib. 1. c. 70. S. Gregorius est; ex Stephano Proysthino lib. 1. de 4. nouiss. c. 5. S. Bernar. cuius initium, inquit ille.

Cum recordor moriturus,
Quid post mortem sim futurus,
Terror terret me venturus,
Quem exspecto non securus.
Terret dies me terroris,
Dies iræ, ac furoris,
Dies luctus, ac mœroris,
Dies vltrix peccatoris.
Dies iræ, dies illa, &c.

At hi quaterni sunt versus; reliqui terni; sed Bzouius Ann. 1294. num. 37. & 38. ex *Leandro Alberto*, eam tribuit Latin. Cardin. Vrsinio, seu Frangipanio, & idem est. Alij tribuunt alijs. Augustino de Biella Ord. Eremit. S. Augustini, qui erat in humanis Anno 1491. *Ioseph Pamphilus* in *Chronicis Augusti*, ex fama tamen: qui etiam se legisse ait, in *Annal. Prædicorum*, F. Humbertum quintum Generalē Magistrum auctorem dici, qui obiit Ann. 1274. *Angelus Ellius in speculo spirituali*, facit auctorem in nominatum ex ordine S. Fracisci: nominatus autem Thomas de Celano (qui viuebat An. 1250.) à Barthol. Pisano, in *conformatitatibus D. Franc.* lib. 1. fructu 11. cui ergo credam, nescio. mentio Sybillæ in 3. versu indicat recentiorem esse hanc Profam S. Gregorio, qui in suo *Sacramentorum libro* nihil prorsus Gentilitatis habet.

6. In die depositionis, & anniversario Summi Pontificis dicitur prima Missa. quia, quæ raro adhibentur, pretiosa reputantur, neque quotidiana vilesunt consuetudine, *Amalar. lib. 3. c. 40.* & ideo Missa semel in anno constituta in commemo-

ratione omnium Defunct. dici iubetur in exequijs Summi Pontificis, & Episcop.

7. Pro Defuncto Cardinali eadem prima Missa dicenda est, mutatis Orationib. Rubrica quidem nō præscribit; sed vñs ita declarauit Rubricā; quia sunt Episcopis maiores. pro Diacono tamen Cardinali Oratione, *Inclina*, vt in Missali: additis verbis: Diaconis Cardinalis.

8. Quid pro Sacerdote Defuncto? licet de eo Rubrica meminerit inter Defunctū Episcopū, & Cardinalem; non tamen ijsdem equalē eum facit, & rationabilis consuetudo est in plerisque Ecclesijs majoribus Vrbis, vt dicatur Missa secunda, mutata Oratione, ratione cuius videtur in Rūbrica prius de Sacerdote, quam de Cardinali, mentio facta fuisse: si tamen, dicatur Missa prima, sauet Rubrica in fine Missarum pro Defunctis, quæ concedit Epistolas, & Euangelia vnius Missæ dici posse in alia quacumque Missa pro Def.

9. *Oratio in tertio*, vel *septimo* dicenda, ex *Amal. lib. 3. c. 44.* dicitur ad celebritatē quandam in proprijs diebus, 3. 7. 30. vnde non debet dici in ijs diebus, qui occurrit inter tertium, & septimum, neque post septimum usq; ad trigesimum, in quibus dicitur Missa, vt in quotidianis: alijs esset mendaciū in Collecta, qui dies, sicut etiā anniversarius, numerari debent à die obitū, seu depositionis, vt patet ex collectis, in quibus fit mentio *Depositionis*. nā S. Ambr. ser. 70. accepit depositionis vocabulum, tam pro sepultura, quam pro obitu, licet Ecclesia videatur distingue inter obitū, & depositionem, in titulo 2. *Missa defunct.* si contendas distingui, numerabis hos dies à die sepulturæ, qua posteriori iure subiaceat Defunctus ecclesiasticæ curæ; vel sequere locorum consuetudinem, nisi testatoris verba aliud sonant. Fiunt vbiique anniversaria pro Defunctis extra diem præcīsum annum, & non incongrue cum propria Missa.

10. *Missa in die nono* non est amplius in vñs; & *August. in Genes.* nouemdale pro Defunctis redarguit. *Quadragenarium* diem coluit S. Ambros. in obitu Theodafii, orat. de eodem. Alij alias dies, quos non pro-

probante Rōm. Ecclesia nō obseruamus amplius, exceptis exequijs Papalibus.

11 Sed pro prædictis Ecclesiasticis in tertio, septimo, trigesimo, & anniversario, quæ Missa quæ Oratio dicenda erit in his diebus repetenda est Missa, quæ dicta est in die depositionis, sicuti fit pro laicis in ijsdē diebus 3. 7. & 30. ex propria Rubrica. Oratio vero semper erit propria Episcopi, vel Sacerdotis, neque referit in eam fieri mentionem de 3. 7. & 30. & anniversario, nam eadem Oratio pro Papa dicitur in obitu, & in anniversario, nulla facta in ea anniversarij mentione.

12 Missa quoque est eadem in obitu, & anniversario Papæ, cur non etiam erit Episcopi? Cardinales autem eodem priuilegio mortis gaudent, quo Episcopi, & in huiusmodi functionibus post mortem sunt æquales extra prædictos dies, Missæ dicuntur, vt in quotidianis Defunctorum, cum proprijs Orationibus.

13 In titulo *Pro Patre, & Matre*, addita est vox, *Sacerdotis*, nam alias de Patre cuiusque non conuenit Oratio in ore Sacerdotis, vt patet audienti.

14 Missæ, quæ circumferuntur *S. Gregory pro viuis, & defunctis*; neque sunt

sancti Gregorij, neque sunt approbatæ à Sancta Sede Apostolica, imo relectæ, ita vt neque in calce Missali retineri possint, ex Decreto Sac. Rituum Congregat. die 8. Aprilis 1628.

15 Pro eo, qui proximè obiit, longè ramen a nobis, prima vice potest dici Missa, vt in die tertio, omisso verbo tertium.

16 N. exigit nomen Defuncti, si tamen est nobilis, vel consuetudo sit nominandi omnes in Collecta, & Orationibus.

17 Habentur in *Sacramentari*. *Gregor.* & *Oratione, Fidelium Deus*, cum *Secreta*, & *Postcommunione*, in anniversario. Pro Episcopo, *Deus omnium fidelium*. pro Sacerdote, *Præsta pro Defuncto, Inclina, & Absolue*. Pro fratribus, *Secreta*, pro ijs, qui in cœmeterio tres consuetæ, pro pluribus defunctis, *Deus, cui preprin, & Animabus*, cum duabus seqq. reliquæ sunt recentiores. ex quibus illæ dua, quæ pro Episcopo, vel Sacerdote additæ sunt, post eam utriusque communem: *Deus qui inter Apostolicos, &c. conuenientius dicitur in ijs Missis*, in quibus per modum commemorationis dici debet Oratio pro prædictis ijsdem: vel certæ positæ sunt ad varietatem.

De Rubricis Benedictionum. XIX.

1 **B**enedictio hic sumitur pro prece, qua Ecclesiastico more rebus ipsis specialis sanctitas impertitur, ita ut in usus profanos illæ deinde transferri non possint. & aliæ quidem sunt constitutuæ benedictiones: aliæ inuocatiæ, ex Caiet. 2.2. quest. 88. artic. 11. illæ quidem, per quas siue res, siue personæ diuino cultui destinantur, hæ vero sunt, per quas à Deo vel rebus, vel personis imploratur auxiliu diuinum. Primi generis sunt benedictiones aquæ, vestium Sacerdotialium, mapparum Altaris, Corporalium, & Vasculi pro sacra sancta Eucharistia, de quibus in Missali agitur, quia communes esse possunt simplici Sacerdoti priuilegiato, seu delegato, nedium Episcopo, seu Abbat. secundi generis aliæ sunt, *Agni in Pa-*

schate, ouorum, panis, nouorum fructuum, cuiuscumque comestibilis, candelarum, loci, domus nouæ, thalami, & nouenauis, quæ in Missali descriptæ sunt citra præiudicium aliarum, quæ in Rituall Rōm. habentur, quia hæ à quocunq. Sacerdote fieri possunt, & fieri sæpius contingunt; neque Rituall Rōm. sicuti Missale, cuicunque facile suppetere solet.

2 *Origo harum benedictionum, quæ fit per verba sacerdotis, addito signo crucis, absque ullo dubio ab Apostolis est: neque desunt, qui in hanc causam illud Apostoli Pauli explicant. 1 Timoth. 4. Formam habe sanctorum verborum, quæ a me didicisti: sanctorum, hoc est, quæ sanare possunt creaturas, siue insensibiles, siue sensibiles.*

Q 2 3 Ha-

3 Habitus benedicturi Sacerdotis erit superpelliceum, & stola regulariter alba; aliquando violacea, vt infra. nam color albus designat puritatem communicandā rebus benedicendis; violaceus autem adhibetur congrue in benedictione coniuncta cum exorcismis ad effigandos demones, vnde ad aquam benedicēdam eo colore utimur. potest tamen adhiberi stola coloris temporis conuenientis, vt dicitur in Rubricis Ritualis Romani.

4 Stando semper benedicat Sacerdos,

6 a Die Dominica in sacrificia preparato sale & aqua benedicenda, b Sacerdos celebraturus Missam, vel alius ad id deputatus, alba, vel superpelliceo indutus cum stola circa collum, primo dicit, v. Ad intorium.

a Die Dominica. Nunquam omittitur in Dominicis aspersio aquæ benedictæ, *Microlog. 41.* in memoriam baptisini, qui in Domin. Pasch. solemniter celebratur, *Rup. lib. 7. cap. 20.*

b Sacerdos celebraturus Missam. Sa-

7 Deinde absolute incipit exorcismum c salis. c Salis. Misceda est aqua benedicta cum sale, ex Clemente lib. 8. *Constit. cap. 29.* vbi meminit benedictionis aquæ, & virtutis eius, ad morbos pellendos, & demones fugandos. delentur etiam venalia, ex Sancto Thoma tertia parte *quest. 65. artic. 1. ad sextum.* Quod an hat ex opere operantis, vt asserunt cum S. Thoma Alensis, & Abulensis, citati a *Suar. 3. part. disp. 12. sectione 2.* an vero ex opere operato, quod significant *Victoria, Sotus, & Ledesma apud Gregor. de Valent. 10. 4. aifsp. 7. quest. 4.* non est, quod hoc loco minus utiliter disputemus. Valet etiā aqua benedicta ad pellendos corporis morbos, vt *Tobias noster part. 1. capit. 72.* fuisus probat, vbi multa de hoc effectu affert exempla non communia. lege *Baroniū Tomo secundo Anno 152. Tomo quarto 262. & 389. Tomo Octavo 598. & Tomo decimo 944.* Illud est præcipuum in hoc ritu; quod sicut in ingressu Ecclesiæ aspergimur statim aqua benedicta; ita mundoari a Deo tacite petimus, vt maiori cū puritate, vel sacrificemus, vel oremus;

& aperto capite; manuque formet crucis signum versus rem, vbi est nota & item ipsam aspergat in fine ter, hoc est, in medio, à dextris, & à sinistris rei.

5 Super Altare quidem benedicenda res collocari poterunt; non autē esclusa, quæ omnino super mensam ponenda erunt, non in Altari.

De aqua benedicta hæ sunt Rubrica in Missali.

cerdotis est hæc benedictio, ex Concilio Nametensi. si celebraturus est Missam, induat super Albam Stolam Missæ conuenientem: si alius est, adhibeat super cotanæ stolam violaceam, vt in *Rituali Romano Pauli V.*

& præsertim Clerus hoc intendere debet, iuxta illud *Isaia 52. Mundamini*, qui fertis vase Domini.

8 Prius autem, quam à Clemente, nimirum à Sanctis Apostolis, & præsertim à Sancto Matthæo, qui, ex *Marsilio Columna* fuit auctor benedictionis aquæ, hunc ritum effluxisse certum est desumpto ritu ab *Elisæo Propheta 4. Regum 2.* qui sale fugauit sterilitatem aquæ. vnde *Raban lib. 2. cap. 55.* Aqua à sordibus mundat, Sal putredinem fugat; Aqua nitorem præbet, Sal sinceritatem adhibet; Aqua potum sapientiæ significat, & Sal gustuum prudentiæ indicat.

9 Sed quare Sal ante aquā benedicatur? quia benedicenda est aqua cum eius mixtione. Per salem intellige amaritudinem, pœnitentia, per aquam baptismum. quia ergo præcedere debet cordis compunctionis, ideo sal prius benedicatur, *Duran. libro 4. cap. 4.* Alexander Papa ritum hunc confirmauit *Decreto, de conf. can. aquam dist. 3. Vinalafra. cap. 19.* testatur cum *Microlog. cap. 41. 46. & alijs*

ii Ter

10 *Ter mittit Sal in aquam in modum crucis, dicendo semel.*

Ordo Romanus. vt in virtute Trinitatis fiat benedictio & mixtio Christi cum populo, aqua multa, populi multi; quia Christus sal est, à quo Apostoli sal terræ dicti sunt. miscēda quoque est amaritudo cum

pœnitentia, & baptismo, ex Durand. loco citato, ad sanctificationem, quam Cyprianus Papa, idest, Episcopus, citatus à Duran. ibidem docet esse proprium effectum aquæ benedictæ.

11 *Finita benedictione Sacerdos celebraturus induitus d pluviali coloris officio conuenientis accedit ad Altare, & e ibi ad gradus cum Ministris genuflexus, accipit à Diacono aspersorium, & primo fter aspergit Altare, deinde se, & & erexit ministros, h incipiens Antiphonam: Asperges me, & Chorus prosequitur, Domine hyssopo, &c. vt infra: interim Celebrans i aspergit Clerum, deinde populum, dicens submissa voce i cum Ministris in Psalmum, Misere.*

12 *Ante Tertiam, Rupert. ait libro 9. capit. 10. sed post Tertiam Ordo Roman. in die sancto Pascha, & indicat Cærem. Episcop. libro 2. cap. 31. vbi præscribitur, quod in fine aspersionis capit planetam, & facit Sacerdos confessionem. ergo, dicta Tertia, fit aspersio; sed & ante benedictionem palmarum, seu candelarum; si hæc occurrat in Dominica, fit aspersio, vt supra in proprijs locis dictum est.*

d Pluviali. Hoc est, post Amictum, Albam, Cingulum, & Stolam, vt in prædicto Cæremiali: neque procedit postremus, vt aliqui scripsero; sed medius inter Ministros paratos: ibidem: nempe, si cum ijsdem cantanda sit Missa.

*e Ibi ad gradus. Hoc est, in infimo eius gradu, Cærem. ibid. & ibidem, ait Rubr. genuflexus. ergo etiam genuflectit tempore Paschali, cui Dominica æquiparatur. * aspergit autem genuflexus altare ob maiorem reverentiam, & se ipsum item ad indicandam humilitatem; sicuti genuflexus etiam sibi ipsi cineres imponit, vt suo loco diximus.*

f Ter aspergit altare. In medio, versus cornu Euangeli, tum Epistolæ. Altare verò aspergitur ob reverentiam Sacramenti in eo conficiendi, vt inde arceantur hostes, Durand. vbi supra; & ob memoriam baptismi Christi, à quo vim habet baptismus noster.

g Quod si in Altari sit exposita Santissima Eucaristia, abstinentum est ab Gauant. Rubr. Miss.

aspersione Altaris, ea ratione, qua non signatur Altare, ad In principio, vt dictum est in Feria quinta in Cæna Domini. & hoc expresse habetur in Ambrosiano Missali proxime edito anno 1618. Diaconus quoque tunc similiter debet abstinere ab osculis aspersorij, & manuum.

g Et erexit Ministros. Idest, adhuc genuflexos, primo Diaconum, deinde Subdiaconum.

*h Incipiens Antiphonam. Debet ex prædicto Cærem. incipere Antiphonam ante aspersionem Altaris; eodemque modo intellige Rubricā Missalis, quamvis postponere videatur Antiphonam. conuenit enim, vt dicatur, Asperges, futuri temporis, ante aspersionem actualem. * neque nouum videri debet, quod inchoatur Antiphona genibus flexis. nam idem præscribitur Episcopo in principio Synodi in Pontificali Romano, & in qualibet sessione, est autem hæc Antiphona de fide baptistri prophetia; nam hyssopus significat humilitatem, & passionem Christi, à qua pendet baptismi virtus. Rupert. lib. 7. cap. 20.*

*i Aspergit Clerum. Aspergens non inclinat caput: at Clerum stare decet detecto rapite, & aspergenti reverenter caput inclinare; Cærem. Episc. lib. 2. cap 31. neque tamen aspersio singulorum fieri debet, sed plurium simul, tam Cleri, quam populi, & iuxta locorum consuetudinem fiat aspersio laicorum. * Cæmer. nonici*

Q 3

nonici singillatim aspergi poterunt ad maiorem eorundem venerationem, imò & debent, ex Decreto Sac. Rituum Congregat. 20. Decemb. 1601. quibus & celebrans aliquam honoris significationem adhibebit ante & post totam eorū aspersionem, quod ne fiat incongruè à maiori celebrante, statuit Greg. XIII. 30. Decem. 1573. teste Genuensi in Praxi Archiepisc. capit. 65. Romæ edita 1616. ne in Ecclesijs Hispaniarum Antistes, vel alia persona principalis asperget clerum in Do-

minicis ante Missam; sed eius loco simplex Sacerdos cum superpelliceo, & stola, & cum Acolythis tantum.

1. Cum Ministris. Comitantur eum Ministri, Diaconusque eleuat à dextris fimbriam pluialis. quòd si in prædicto Ceremon. procedit solus Celebrans, hoc ibi iubetur ob reuerentiam Episcopi præsentis, ut coram eo cum minori pompa Celebrans procedat.

2. In Psalmum. Idest, totum Psalmum, alternatim cum Ministris.

14. Hæc Antiphona prædicto modo dicitur ad aspersionem aquæ benedictæ in Dominicis per totum annum, excepta Dominica de Passione, & Dominica Palmarum, in quibus non dicitur in Gloria Patri: sed post Psalmum, Miserere, repetitur immediate Antiphona, Asperges me: excepto etiam tempore Paschali, scilicet à Dominica Pascha usque ad Pentecosten, quo tempore cantatur Antiphona, O Vidi aquam. Dominicavero Trinitatis refutatur, Asperges.

3. In Gloria Patri. Omittitur ijs diebus, quibus in Missa dici prohibetur. hæc enim aspersio est quasi initium Missæ.

4. O Vidi aquam. Habet Ordo Romanus in die Pascha Antiphonam, Vidi aquam, ubi etiam habes eosdem exorcismos salis & aquæ cù Orationibus prædictis; quando nimis agitur de consec. Eccles. ha-

bentur etiam in Sacramentario Sancti Gregor. Verum hæc Antiphona desumpta est ab Ezechiele 47. & significat fontem sacri baptismatis de templo corporis Christi, de cuius latere quidem lævo humanitatis, dextro autem diuinitatis, exiuit sanguis & aqua baptismalis. Rupertus loco citato.

15. In die sancto Pasche & Pentecostes, ubi est fons baptismalis, fit aspersio cum aqua pridie benedicta in fonte baptismi, & ante infusionem olei & chrismatis accepta.

Hæc eadem Ordo Remanus, & in cap. Sabb. de conf. distinet. 4.

16. Finita Antiphona supradicto modo, Sacerdos, qui aspergit aquam, p reuersus ad Altare, stans ante gradus Altaris iunctis manibus dicat, v. Ostende, &c. Tempore Paschali, additur, Alleluia.

Nota, quod in Oratione ultima petitur, mitti Angelum de cœlis, nonnisi post purificationem per aspersionem aquæ benedictæ.

5. Reuersus ad Altare. Hoc est, ad infinitum eiusdem gradum. Ceremon. Episc. loco citato.

17. Tenent autem Ministri librum ante Celebrantem ibidem, dum dicit Verus, & Orationem post Orationem, Exaudi, deponitur Pluiale, assumitur Mani-

pulus, cum Casula pro Missa. Ceremon. ibidem.

18. Reliquæ Orationes, quæ sequuntur pro benedictione Agni, Ouorum, Panis, nouorum fructuum, rerum comestibilium, candelarum, loci, domus nouæ, thalami, nouæ nautis, Sacerdotalium indumentorum, mapparum, Corporalium, Vasculi Sacramenti, quæ sine vñctione fiunt, habentur partim in Ordine Romano, partim in Pontif. partim in Ritual. antiquis.

19. Be-

19 Benedictio Agni ad communem mensam fit ex vsu Romano, *Microl. cap. 54.* Panis, à Sancto Petro ex *Abdialibro secundo histor. Apostol.* & Oratio est in *Sacramentario Gregoriano*, vbi etiam habetur Oratio *rurum comedibilium*. *Frugum* vero habet originem à Sancto Clem. *Constit. libr. 8. cap. 4.* seu ex *Baronio An. 283.* à decreto Eutychiani Papæ.

20 Quæ traditur hoc loco *candatarum benedictio*, ea est, quæ fieri contingit extra diem Purificationis Beatæ Virg. quod expresse notatur in *Rituali Rom. Pauli V.* Item ea loci est, quæ fit extra diem Sabbati sancti, in quo maiori ritu domorum fit benedictio, & à Parocho, cuius proprius habetur ritus in *prædicto Rituali*. nam, ut diximus, in Missali positæ sunt tātum ea benedictiones, quæ citra præiudicium iurium Parochialium à quocumque Sacerdote & quandocumque fieri possunt.

21 Pro benedictione *Vestium Sacerdotalium* Orationes habentur in *Sacramentario Gregoriano*. reprehendit *Posseimus de officio Curati* capit. 2. num. 30. eos, & merito, qui afflunt vestem Sacerdotalem non benedictam vesti Sacerdotali benedictæ, & eam dissunt post Missam, putantes, hoc sufficere vice benedictionis propriæ; quod nullatenus est permittendum. Docet *Diana tract. 14. de celebr. Miss. resol. 69.* quod paramenta bona fide adhibita ante benedictionem eorumdem, non egent amplius benedictione, ex vsu eorum sacro: quod est probabile.

22 Quæritur autem: quis benedicere potest has vestes præter Episcopum? Abbes, & alij Regularium Superiorum ex priuilegio benedicere possunt; non tamen benedicere paramenta Ecclesiarum non sibi subditarum, neque Abbes, ex decreto Sac. Rituum Congregat. die 24.

Augusti 1609. * & renouato in fauorem Episcopi Spoletani die 30. Septem. 1628. Neque obstat consuetudo allegata à *Tazburino de iure Abb.* tom. 1. disput. 22. quæst. 2. num. 2. quam abrogauit, & non obstat re declarauit eadem *S. Congreg.* 18. *August. 1629.* nullo modo Sacerdotes simplices benedicere possunt proprias vestes. ex *Nauar. conf. 2. de consecr. Eccles.* * Neque Protonotarij, ex Decreto Sac. Rit. *Congreg. 17. July 1627.*

23 Quæritur postremo: An Episcopi hæc facultatem possint alijs Sacerdotibus delegare? *Tabien. verbo Abbas* num. 12. *Vgolin. de Episcop. cap. 32. num. 5.* negant: & in praxi Sacra Rituum Congregatio sæpius requisita fuit ab Episcopis insignioribus; & S.R.E Cardinalibus, eiusdemque Sacra Rituum Congregationis Praefectis, iustis de causis apud Ecclesiæ proprias non residentibus, pro facultate delegandi, & eam pluribus concessit, aliquando limitando personas in dignitate constitutas 14. *Nouemb. 1715.* aliquando tempus ad sex menses 14. *Marty 1616.* & sèpius tandem sine limitatione 2. *Mai 1619.* & deinceps alijs eodem modo. * Ratio est, quia de potestate ordinis est hæc benedictio: ea vero non potest ab Episcopo delegari, sicuti potestas iurisdictionis, quæ delegati potest.

24 Hactenus de Benedictionibus. In calce Missalis additas inuenies Orationes dicendas in Consecratione Episcopi, & in Collatione Ordinum, excerptas a Pontificali: at, inquies, cur in Missali positæ sunt? Respondeo, ad maiorem commoditatem consecrantis & consecratorum, ut quisque eas dicere possit statim in suo Missali, in Missa Consecrationis. Prima vero harū Orationum legitur in *Sacramentario Sancti Gregorii*, nimirum ea, quæ pro Episcopi consecratione dicitur. Et hic finis totius Missalis.

APPENDICES

ADRUBRICAS

MISSALIS ROMANI.

PARS QVINTA.

D pleniorum Rubricarum tractationem, quatuor adhuc videntur desiderari posse in hisce Commentarijs: & Primo, circa illam Rubricam de hora celebrandi ab Aurora, usque ad Meridiem, dari debent Tabulæ ad Auroram dignoscendam, & Meridiem. Deinde circa aliam, ut iejunus à media nocte Sacerdos celebret; qua item hora Mediæ noctis limes constituatur. Tertio, exoptant multi breuem aliquam & probatam methodum formandæ ritè totius sacræ supellectilis ad Missam necessariæ, seu congruentis: quibus aliquid suppeditandum quoque erit de nitore, & munditia eiusdem sacræ supellectilis, & quidem primis duobus sufficiunt ex Tabulæ quam breuissimæ, quas olim edidit in Mathematicis peritissimus Theodosius Rubeus Priuernas; & ut Clero præsto sint, statim eas subiicieimus, additis quibusdam locorum nominibus, vbi Nostris degunt, in quorum gratiam hæc Commentaria præcipue scripsimus. Pro reliquis duobus insudauit Sanctus Carolus Borromæus, ex cuius Actis necessaria decerpemus, & utilia ad rem nostram ordine faciliore describemus.

TA-

TABVLÆ LOCORVM PROVS

Tabellarum sequentium.

Loca Italiæ sunt in triplici differentia, inquit Theodosius noster; quædam sub eleuato Polo per gradus 39. alia per gradus 42. alia per gradus 45. Ea vero, quæ extra hos gradus dicuntur esse, reduci possunt ad vnam ex his Classibus, ad quam nimirum proprius accedunt. Itaque

P E R G R A D V S 39.

B arium.	Cosentia.	Sardinia.
Brundusium.	Istria.	Sicilia.
Corcyrae.	Regium Calabriæ.	Tarentum. & eiusmodi.

P E R G R A D V S 42.

A ncona.	Lautretum.	Regium Estenium.
Aquila.c	Lucæ.	Roma. GN
Arpinum.p	Macerata. L	Septempeda. R
Corsica.	Neapolis. a	Spoletum. V
Florentia. r	Perusia. X	Viterbium.
Forosempronium.n	Pisæ. M.	Vrbinum.
Fulginia.d	Piscia. o	Zagarolum L. & alia.
Imola.	Rauenna.	

P E R G R A D V S 45.

Annetium.f	Genua.g	Placentia.f
Aquæ. T	Mantua.q	Pompeia laus. Y
Aquileia.	Mediolanum. AH	Sauona.
Asta.S	Modoetia.D	Taurinum. Z
Bononia. OP	Mons acutus. I	Tononum. i
Brizia.	Nouaria.Q	Tridentum.
Casale S. Euafij. E	Orta.m	Venetia.
Casale maius. e	Papia.B	Vercellæ. F
Comum.	Parma.	Verona.
Cremona.C	Parauium.	Vigleuanum.b & alia.
Derthona.h		

Litteræ Alphabeti indicant ordinem, quo Collegia nostra in Italia fundata fuerunt, sumpto initio à Littera A.S. Barnabæ Mediolani, quod fuit primum.

TA-

Tabellæ Auroræ, Meridiei, & Mediæ noctis,
per singulos Menses.

T A B E L L A I. P E R G R A D V S 39.

Principium Crepusculi Matut. Meridies. Medium noctis.

M E N S E I A N V A R I O.			M E N S E F E B R V A R I O.			M E N S E M A R T I O.		
Dies	Hora	Min.	Hora	Min.	Hora	Min.	Hora	Min.
3	12	59.	19	20.	7	20.		
9	12	54.	19	17.	7	17.		
15	12	49.	19	14.	7	14.		
21	12	40.	19	9.	7	9.		
26	12	31.	19	4.	7	4.		

M E N S E F E B R V A R I O.			M E N S E M A R T I O.		
1	12	20.	18	58.	6
7	12	9.	18	52.	6
13	11	56.	18	45.	6
19	11	42.	18	38.	6
25	11	29.	18	31.	6

M E N S E M A R T I O.			M E N S E A P R I L I.		
3	11	13.	18	23.	6
9	10	57.	18	15.	6
15	10	43.	18	8.	6
21	10	26.	18	0.	6
27	10	9.	17	52.	5

M E N S E A P R I L I.			M E N S E M A I O.		
2	9	54.	17	45.	5
9	9	37.	17	37.	5
15	9	19.	17	29.	5
21	9	3.	17	26.	5
27	8	46.	17	15.	5

M E N S E M A I O.			M E N S E I V N I O.		
3	8	29.	17	8.	5
9	8	15.	17	2.	5
15	8	0.	16	56.	4
21	7	47.	16	51.	4
28	7	34.	16	46.	4

M E N S E I V N I O.			Ta-		
3	7	26.	16	43.	4
9	7	17.	16	49.	4
16	7	12.	16	38.	4
22	7	12.	16	38.	4
28	7	12.	16	38.	4

Tabellæ Auroræ, Meridiei, & Mediæ noctis,
per singulos Menses.

T A B E L L A I. P E R G R A D V S ; 2.

Principium Crepusculi Matut. 15 M. Meridies. Medium noctis.

Dies.	Hora	M E N S E I V L I O . M.		Hora	Min.	Hora	Min.
		Min.	Min.				
5.	7.	17.	16.	16	40.	4.	40.
11.	7.	26.	16.	16	43.	4.	43.
17.	7.	34.	16.	16	46.	4.	46.
24.	7.	47.	16.	16	51.	4.	51.
30.	8.	0.	16.	16	56.	4.	56.
M E N S E A V G V S T O .							
5.	8.	15.	17.	17	2.	5.	2.
11.	8.	29.	17.	17	8.	5.	8.
18.	8.	46.	17.	17	15.	5.	15.
24.	9.	3.	17.	17	26.	5.	26.
30.	9.	19.	17.	17	29.	5.	29.
M E N S E S E P T E M B R I .							
5.	9.	37.	17.	17	37.	5.	37.
11.	9.	54.	17.	17	45.	5.	45.
18.	10.	9.	17.	17	52.	5.	52.
24.	10.	26.	18.	18	0.	6.	0.
30.	10.	43.	18.	18	8.	6.	8.
M E N S E O C T O B R I .							
6.	10.	57.	18.	18	15.	6.	15.
12.	11.	13.	18.	18	23.	6.	23.
18.	11.	20.	8.	8	31.	6.	31.
24.	11.	42.	18.	18	38.	6.	38.
30.	11.	56.	18.	18	45.	6.	45.
M E N S E N O V E M B R I .							
5.	12.	9.	18.	18	52.	6.	52.
11.	12.	20.	18.	18	58.	6.	58.
17.	12.	31.	19.	19	4.	7.	4.
24.	12.	40.	19.	19	9.	7.	9.
29.	12.	49.	19.	19	14.	7.	14.
M E N S E D E C E M B R I .							
5.	12.	54.	19.	19	17.	7.	17.
11.	12.	59.	19.	19	20.	7.	20.
17.	13.	3.	19.	19	22.	7.	22.
22.	13.	30.	19.	19	22.	7.	22.
28.	13.	3.	19.	19	22.	7.	22.

Ta-

Tabellæ Auroræ, Meridiei, & Mediæ noctis,
per singulos Menses.

T A B E L L A II. P E R I G R A D V S 42.

Principium Crepusculi Matut. M

Meridies.

Medium noctis.

M E N S E V I A N V M A R I O.							
Dies	Hora H	Min.	MO	Hora	Min.	Hora H	Min.
3	13	14.	di	19	30.	7	30.
9	13	9.	di	19	27.	7	27.
15	13	2.	di	19	23.	7	23.
21	12	51.	di	19	17.	7	17.
26	12	42.	di	19	11.	7	11.

M E N S E F E B R U A R I O.							
Dies	Hora H	Min.	MO	Hora	Min.	Hora H	Min.
1	12	29.	vi	19	51.	7	4.
7	12	16.	vi	18	58.	6	58.
13	12	1.	vi	18	50.	6	50.
19	11	46.	vi	18	42.	6	42.
25	11	30.	vi	18	34.	6	34.

M E N S E M A R T I O.							
Dies	Hora H	Min.	MO	Hora	Min.	Hora H	Min.
3	10	15.	vi	18	26.	6	26.
9	10	57.	vi	18	17.	6	17.
15	10	40.	vi	18	9.	6	9.
21	10	22.	vi	18	0.	6	0.
27	10	2.	vi	17	51.	5	51.

M E N S E A P R I L I M.							
Dies	Hora H	Min.	MO	Hora	Min.	Hora H	Min.
2	9	45.	vi	17	43.	5	43.
9	9	25.	vi	17	34.	5	34.
15	9	7.	vi	17	26.	5	26.
21	8	49.	vi	17	18.	5	18.
27	8	30.	vi	17	10.	5	10.

M E N S E M A I O.							
Dies	Hora H	Min.	MO	Hora	Min.	Hora H	Min.
3	8	10.	vi	17	2.	5	2.
9	7	55.	vi	16	55.	4	55.
15	7	34.	vi	16	49.	4	49.
21	7	20.	vi	16	43.	4	43.
28	7	4.	vi	16	37.	4	37.

M E N S E I U N I O.							
Dies	Hora H	Min.	MO	Hora	Min.	Hora H	Min.
3	6	53.	vi	16	33.	4	34.
9	6	44.	vi	16	30.	4	30.
16	6	38.	vi	16	28.	4	28.
22	6	38.	vi	16	28.	4	28.
28	6	38.	vi	16	28.	4	28.

Ta-

Tabellæ Auroræ, Meridiei, & Mediæ noctis,
per singulos Menses.

T A B E L L A II. P E R I G R A D V S 42.

Principium Crepusculi Matut.

Meridies.

Medium noctis.

Dies	Hora	M E N S E		I V L I O :		Hora	Min.
		Min.		Min.			
5	6	44.		16	30.	4	30.
11	6	53.		16	33.	4	33.
17	7	4.		16	37.	4	37.
24	7	20.		16	43.	4	43.
30	7	54.		16	49.	4	49.

M E N S E A V G V S T O.

5	7	53.		16	55.	4	55.
11	8	10.		17	2.	5	2.
18	8	30.		17	10.	5	10.
24	8	49.		17	18.	5	18.
30	9	7.		17	26.	5	26.

M E N S E S E P T E M B R I.

5	9	25.		17	34.	5	34.
11	9	45.		17	43.	5	43.
18	10	2.		17	51.	5	51.
24	10	22.		18	5.	6	0.
30	10	40.		18	9.	6	9.

M E N S E O C T O B R I.

6	10	57.		18	17.	6	18.
12	11	15.		18	26.	6	26.
18	11	30.		18	34.	6	34.
24	11	46.		18	42.	6	42.
30	12	1.		18	50.	6	50.

M E N S E N O V E M B R I.

5	12	16.		18	58.	6	58.
11	12	29.		19	5.	7	5.
17	12	42.		19	11.	7	11.
23	12	51.		19	17.	7	17.
29	13	2.		19	25.	7	25.

M E N S E D E C E M B R I.

5	13	9.		19	27.	7	27.
11	13	14.		19	30.	7	30.
17	13	18.		19	32.	7	32.
22	13	18.		19	32.	7	32.
28	13	18.		19	32.	7	32.

Ta-

Tabellæ Auroræ, Meridiei, & Mediæ noctis,
per singulos Menses.

T A B E L L A III. P E R G R A D V S 45.

Principium Crepusculi Matut. Meridies. Militesque Medium noctis.

Dies	Hora	M E N S E I A N V A R I O.		Hora	Min.	Meridies.	Medium noctis.
		Min.	Min.				
3	13	28.	19	40.	7	40.	
9	13	23.	19	37.	7	37.	
15	13	14.	19	32.	7	32.	
21	13	3.	19	26.	7	26.	
26	12	52.	19	20.	7	20.	
M E N S E F E B R V A R I O.							
1	12	38.	19	12.	7	12.	
7	12	23.	19	4.	7	4.	
13	12	8.	18	56.	6	56.	
19	11	51.	18	47.	6	47.	
25	11	33.	18	38.	6	38.	
M E N S E M A R T I O.							
3	11	16.	18	29.	6	29.	
9	10	56.	18	19.	6	19.	
15	10	37.	18	10.	6	10.	
21	10	16.	18	0.	6	0.	
27	9	55.	17	50.	5	50.	
M E N S E A P R I L I.							
2	9	35.	17	41.	5	41.	
9	9	13.	17	31.	5	31.	
15	8	52.	17	22.	5	22.	
21	8	31.	17	13.	5	13.	
27	8	9.	17	4.	5	4.	
M E N S E M A I O.							
3	7	49.	16	56.	4	56.	
9	7	28.	16	48.	4	48.	
15	7	6.	16	40.	4	40.	
21	6	49.	16	34.	4	34.	
28	6	31.	16	28.	4	28.	
M E N S E I V N I O.							
3	6	15.	16	23.	4	23.	
9	6	5.	16	20.	4	20.	
16	5	38.	16	18.	4	18.	
22	5	55.	16	17.	4	17.	
28	5	58.	16	18.	4	18.	

Ta-

Tabellæ Auroræ, Meridiei, & Mediæ noctis,
per singulos Menses.

T A B E L L A III. P E R G R A D V S 45.

Principium Crepusculi Matut. Meridies. Medium noctis.

M E N S E I V L I O.						
Dies	Hora	Min.	Hora	Min.	Hora	Min.
5	6	5.	16	20.	4	20.
11	6	15.	16	23.	4	23.
17	6	31.	16	28.	4	28.
24	6	49.	16	34.	4	34.
30	7	6.	16	40.	4	40.

M E N S E A V G V S T O.

5	7	28.	16	48.	4	48.
11	7	49.	16	56.	4	56.
18	8	9.	17	4.	5	4.
24	8	31.	17	13.	5	13.
30	8	52.	17	22.	5	22.

M E N S E S E P T E M B R I.

5	9	13.	17	31.	5	31.
11	9	35.	17	41.	5	41.
18	9	55.	17	50.	5	50.
24	10	16.	18	0.	6	0.
30	10	37.	18	10.	6	10.

M E N S E O C T O B R I.

6	10	56.	18	19.	6	19.
12	11	16.	18	29.	6	29.
18	11	33.	18	38.	6	38.
24	11	51.	18	47.	6	47.
30	12	8.	18	56.	6	56.

M E N S E N O V E M B R I.

5	12	23.	19	4.	7	4.
11	12	38.	19	12.	7	12.
17	12	52.	19	20.	7	20.
23	13	3.	19	26.	7	26.
29	13	14.	19	32.	7	32.

M E N S E D E C E M B R I.

5	12	23.	19	37.	7	37.
11	13	28.	19	40.	7	40.
17	13	32.	19	42.	7	42.
22	13	33.	19	43.	7	43.
28	13	32.	19	42.	7	42.

Mo-

Monet idem Theodosius, quod Horologia Italæ sonat Horas tardius, quām indicent Horologia Solaria: quandoque per quadrantem Horæ, quandoque per

dimidiā Horam; & ideo detrahenda erit illa quantitas Horæ. Hora vero constat minutis 60.

De mensuris proprijs sacrae supellectilis ad Missam congruentioribus.

Damus hoc loco formas, & modulos efformādæ cuiusque sacrae supellectilis in ordine ad Missam, siue solemnem, siue priuatam, ex *Altis Mediolan. Ecclesiæ, præsertim ex libro primo, & secundo Instrucl. Fabricæ, & supellectilis Ecclesiasticae probatarum in Concilio Provinciali Mediolan. tertio, à Sancta Sede Apostolica confirmato, & laudato.* In quibus singillatim tradendis ordo placuit Alphabeticus, ut cuiusque rei formā statim inuenias.

Abacus, seu *Credentia* sit è tabulis populeis, abiegnisue, longe patens circa cubitos tres, præ Ecclesiæ magnitudine. *Choriue*, seu presbyterij ratione; late cubitis duobus; alteque item extruatur, ut non ultra duos cubitos, & vncias duodecim eleuetur à terra.

Acerra, siue *Naucula incensi*, ex argento, vel aurichalco, cum cochleari eiusdem materiae, fieri debet, ita capax, ut capiat quantitatem thuris ultra quām sit *nescearium* in Missa.

Alba ètela linea sit, longe producet a cubitos quatuor, late sexdecim, ac paulo amplius circuque pateat. manicas habent longitudine sesquicubitali, hoc est cubito cum dimidio, latitudine ab humeris penè cubitali, quæ usque ad manus secundum angustius ducantur. in summa veste; & in extremis manicis aliquid dumtaxat sit ac paululum ac tenuiter elaboratum. nimius enim labor in his ornandis vanitatem sapit, & leuitatem.

Altare maius eo loco constitui debet, ut ab ipsis Altaris gradu infimo (tres autem gradus esse debent) usque ad cancellos spatium saltem intersit cubitorum octo, vel ad minimum quatuor in Ecclesiæ.

sijs non Collegiatis. sit autem à scabelli solo altitudine cubitorum duorum, & vnciarum octo, & ad summum decem; longitudine cubitorum quinque, ac plurium pro Ecclesiæ magnitudine; altitudine vero cubitorum saltem duorum, & vnciarum duodecim. tres autem inter gradus bradella lignea numeretur, quæ à fronte Altaris cubitos duos producta, vncias sexdecim late pareat, altitudo vero singulorum graduum sit vncijs octo.

Altare minus eleuetur cubitis duobus, & vncijs octo. longe pateat cubitis quatuor, & dimidio; nec minus quatuor saltem cubitis. latum sit cubitis duobus. scabellum è tabulis ligneis, latitudine cubitorum duorum, altitudine vnciarum octo. sed & longius pateat, quām Altare, non cubito longius, sed vncijs circiter sexdecim. Nullum foramen. neque fenestella ibi sit, ubi quicquam asseruari, recondiue possit.

Amictus è tenui tela sit, longitudine cubitorum circiter duorum, latitudine aitem sesquicubitali. in duobus eius angulis anterioribus assuatur funiculi coramode lōgi, ut reuocari ante pettus queat, & cum ijs fieri nodus possit. in medio Crux acu pingatur, vnciarum duarum, longe ab extremitate digitis duobus in parte superiori, extremitates illius, præterquam ex ea parte, quæ collum ambit, aliquo modesto opere ornari possunt.

Ara ex lapide longe patet vncias vi- ginti, late sexdecim, præter capsæ dimensionem, cui in ferta est. quæ capsæ è nucea omnino tabula sit, crassitudine vnciarum circiter duarum, aut plurium pro lapidis crassitudine. non distet, à fronte Altaris spatio longius vnciarum octo. ita vero in ferta

sera sit, ut è mensa Altaris superficie paululum extet, quo Sacerdotis celebrantis tactu dignosci possit. tela denique cerata tegatur, claviculis prædictæ capsæ confixa.

Burſa Corporalium à fronte sit Crux, vel alia sacra imagine in medio intexta; à tergo etiam ex eadem materia, & colore; intrinsecus autem subserico. aut tela candida circumuestiatur. late vero vndique pateat circiter dimidio cubito, vel paulo amplius, & forma quadrata.

Calix ita efforinetur, ut cuppa aliquātulum in fundo sit angusta, sensim usque ad summum labrum latior fiat. labrum nullo modo reflectatur. nodus ita ornatus, ut, dum *Calix* capitur, non incommodè capiatur, præsertim, quando indicies & pollices disiungi non possunt. minor ne sit totus *Calix*, amplitudine in orbem ducta, vnciarum quatuordecim, altitudine duodecim.

Candelabra basim habeant vel rotundam, vel potius triangularem, & Crucis basi conformem, quæ ab Acolythis portantur, minora sint, quam ea, quæ in Altari collocantur.

Cingulum ex candido lino, vel canna-bi tenui conficiatur, longitudine cubitorum circiter septem. capita eiusdem globulis eiusdem materiæ inferantur, filamentorum manipulis appensis, quos floccos dicunt. * Non prohibetur serico iuxta varios colores paramentorum, more moderno; sed illud est antiquioris usus, & mysticæ causæ congruentius, de qua supra pag. 79. 80.

* Non placet ea forma cinguli (ut pro veritate loquar) quæ cingulo ipsi, ut hinc inde pendeant floccii a lateribus Sacerdotis, duas addit lineas, quibus reipsa cingitur Alba. est enim eiusdem omnino formæ cum Succinctorio Papali, quod adhibetur (addito manipulo) ad cingendum Albam Papæ, & nonnisi in eiusdem Missa Papali. ergo non debet esse communis hæc forma cuicunque celebranti.

Gauant. Rubr. Miss.

Conopam Tabernaculi maioris sanctissimæ Eucharistie, è materia nobilio-ri, vel alba semper, vel iuxta colore- varium Festorum. à summa parte crispa- tum in fimbrijs non anguste, sed longe latius respondeat, & toum Tabernacu- lum tegat. in extremis oris habeat de more ornatum laciniarum decorè con- textarum.

Corporale è tela linea, & candida sit, ac simplex item ab oris autem, acus opere simplici, punctim, solum retortum fit. longè autem vncias triginta ad minus pateat, latè totidem; ita vero complicatum, ut nulla eius extremitas appareat, crux acu pingi potest in anteriori parte.

Crux in Altari collocanda imaginem Crucifixi habeat, & præ alta emineat candelabris, ut supra dictum est, prima part. tit. 20. pag. 60.

Dalmatica non recisis manicis, sed ad manum usque protensis, ijsdemque late patentibus conficiatur. longa esse potest cubitis duobus, & vncijs sexdecim; lata vero ab humeris cubito uno, & vncijs circiter quatuor, ab extremis oris vndiq; patens cubitis circiter quinque.

* *Gradus* in Altari maiori ne siant, nisi duobus cubitis tantum, minusue à pariete posteriori illud distet: tuncq; eiusmodi gradus unus, pluresue decenter adhiberi poterunt; ita tamen, ut circuitus Altaris non impediatur, neque candelabra super ijs posita extra Altare videantur esse, quod esset contra Rubricā de Altari incensatione. in Altari minori unus sit, isque ligneus; ea longitudine, quæ Altare æquet, latitudine vnciarum octo, altitudine totidem, in quo candelabra cum Cruce locanda erunt.

Hamula, non ex argento, stamno, aurichalco, alioue metalli genere, sed è vitro, seu crystallo pellucido, cum operculo decenti.

Manipulus tres Cruces habere debet, & corduias ad ligandum solidiores. reliqua vide in Stola.

R

Manu-

Manutergium pro Missa ex lino tenui contextum longitudine bicubitali, latitudine sesquicubitali constet. ornentur capita lacinijs & filamentis eiusdem materie.

Mappa Altaris superiores è lino seu cannabi, ea sint longitudine, ut ab utroque Altaris latere profundius circiter tribus digitis, quam planum bradellæ, demissæ sint. nullæ ab illa parte bambacio cærulei, alteriusque coloris elaboratae sint. latitudine vero totam Altaris mensam contegant. inferiores mappæ totam saltem mensam cooperiant.

Mappa pro communione adhibenda, non supra scamna, seu cancellos (horum enim longitudine in æquabunt) longe pateant cubitos tres, late circiter duos, capita earum exornari poterunt.

Missale nihil profani habeatur; sed Crucis in signe, aliaue Sancti Titularis imago in corio depicta appareat, signaculum eiusdem constare conuenit funiculis sericis duodenis, longe ita ductis, ut Missalis longitudinem vix quinque vincijs excedant. Eiusdem integumentum ita longe deductum sit, ut ab ima parte octo vincijs supereret coriaceum Missalis operimentum; à summa vero nihil omnino extet. lineæ sericæ circumdant extremitates, laciniæ imam partem exornent. subuestiatur tela eiusdem coloris, quo est integumentum.

Pallium, quod ante Altare tenditur, paulo longius, quam Altare, patere debet; eoque altius, ut ab ima parte paululum sub coronice scabelli, seu bradellæ eiusdem Altaris occultetur. A superiori parte palmum à summo distante lacinijs, quas frangias vocant, ornentur pro qualitate pallij. in exteriori, parte Crucis, aut imago Sancti, cuius nomine dicatum est Altare, aut alia sacra effigie in medio asluitur, nam Zacharias Pont. pallam auro intextam Nativitatis Domini Nostri Iesu Christi imagine ornata, beati Petri Apostoli Altari obtulit. Si fieri potest, telari ligneo affigatur extente,

sed illa cautio adhibeatur in telaris asserculo superiore, ut eius angulus inferior, cui pallium adhæret, omnino recidatur, & deprimatur, ut nullo modo possit acumine ledere pallium. Velamentum quoque (si pallium preciosum est) in superiori parte obtendi ci concinne poterit, Missarum tempore tantum, ne Sacerdos impediatur, vel adhærendo ledat paramenta neque tamen ultra frangiam demittatur velamentum.

Patena inaurata vndeque esse debet, vel si argentea sit, saltem in interiori parte. labrum extreum circulare ita tenui admodum, ut adiumentum inde sit ad sacræ Hostiæ fragmenta facile colligenda illam medianam concavitatem habeat, quæ amplitudinem labri Calicis fere adæquet. minor patena pateat ampliè in orbem vncias triginta duas.

Peluicula hamularum piæ speciem exprimat: fundo intrinsecus constet latto & plano, neque ita elaborato, ut minus firmè hamulæ impositæ hærent.

Pixis, quæ ad Sanctissimam Eucharistiam custodiendam adhibetur, ex argento puro saltem, eoque inaurato fieri debet, in interiori parte, cuius pes, ut manus facile firmiterque capi queat, altitudine sit sex vnciarum. nodus in medio sit eiusmodi, quo monuimus de Calicis nodo, in fundo medio paululum aliquid habeat, quod in orbem tenuiter emineat, ad facilius capiendas ultimas particulas. operculum respondeat *Pixid* forme, quod in medio instar fere pyramidis extet; ab uno & altero item latere paruulos, tenuesque vncinos habeat, quibus in circulo apte includatur, & fiat immobile, in summo Crux paruula emineat.

Planeta more Romano (nam Ambrosiano eam describunt Acta Mediolan. Ecclesie) late pateat cubitos circiter duos, longe tres. Fascia, quæ vel aslui sollet, vel distingui in ipsam planeta, ut Columnæ speciem à tergo & Crucis ante pectus effingat, lata erit vncijs octo ad

ad minimum. funiculi addantur, seu lineæ sericeæ in ea parte, qua pectus tegitur, ita oblongè, ut reduci possint ante pectus, ad firmandam planetam, ne desluat à tergo.

Pluiale ad imos usque talos protendit, longitudine cubitorum trium, & vnciarum circiter sex constans, & pro semicirculi ratione latè patens. à parte anteriori à summo ad extremum, hinc & inde, auriphrygio decoratur. à posteriori parte caputum, ornatum auriphrygiato, qui anteriori respondeat, habet laciniæ vero, hoc est, frangie, Romano ritu, latores esse debent circum caputum, breuiores in oris *Pluialis* extremis fibula anteriori connecti debet *Pluiale*, additis binis, seu ternis vncinis maioribus. globuli laciniati pendentes à capitulo non sunt amplius in usu Romani Cleri secularis.

Pluinalar pro Missali plenum sit non pluma, neque lana concisa; sed lana folla, pilisue ceruinis, longe pateat cubito, & paulo amplius: late vncijs circiter decem & octo. ornentur in quatuor angulis laciniatis flocculis, & opere simplici consuatur.

Purificatorium è tela, neque tenui, neque crassa nimis: & simplici sit acus opere confectum: latitudine vnciarum circiter octodecim ad minimum; longitudine totidem, nec vero minus. In medio *Crux* paruula acu pingatur.

Stola cum Planeta colore congruat, & materia, longe cubitis circiter sex, ut infra genua producatur: late autem vncijs sex pateat lacinia, seu frangie vnciarum trium sint; & præterea *Cruces* tres de more annexantur eidem, in medio, & in extremis partibus. unaqueque *Crux* sit formæ quadrata, quæ ab omni parte vncijs circiter tribus constet. *Stola* Sacerdotali nihil appendatur: Diaconali vero ab utraque media eius parte duo funiculi cum flocculis laciniatis ad illius recte connectendæ sum.

Superpelliceum è tela potius tenui, ma-

nicis ita oblongis, ut crissatae usque ad digitos summos pertingant, quæ esse possunt cubitis circiter duobus, vel circ. late autem patentibus in orbem circiter cubitis quatuor, in ipso ore potius forma sit rotunda, quam quadrata. à pectori nullo modo scissum, aut dissectum. longe ducatur infra genua, fere ad media crura. *vide supra* pagina 69. late pateat ab extremis oris in ambitum cubitis circiter tredecim, ab humeris circiter octo. à nulla parte neque nimis affectata artificiosi operis elegantia elaboratum, ab humeris præsertim non specioso artificij ornatur.

Tabella Pacis gestatoria aliquo pite calatura ornata sit insignis, puta, imagine Pietatis expressa; latitudineque constet vnciarum octo, longitudine duodecim circiter; à tergo manubrium habeat ciudem materie.

Tabella Secretarum non querenda, non nucea, neque è ligno suboscuro, sic sed ex abiete, aliaue id generis arbore, albianti, ne pagina agglutinata obscuraret. late aliquanto amplius pateat. quam longè, coronicibus decorè ornata. pro Festis solemnioribus speciosior esse debet, cum coronicibus auratis, & pagina maiusculis impressa litteris, auroque splendentibus.

Tabernaculum sanctissime Eucharistie polite elaboratum, pīs mysteriorum passionis Christi imaginibus excutum esse debet: intrinsecus tabulis populeis circumactum, quibus ab humiditate sanctissima Eucharistia defendatur. forma vel octangula, seu sexangula, vel quadrata, vel rotunda. in summo ad sit imago Christi resurgentis, vel sacra vulnera exhibentis. tum bene clave sit munitum, quæ etiam auro liniri deberet. à fronte Altaris summa procul collocatum extet, non minus cubito, vñō & vncijs sexdecim, ita ut Corporale late expandi, & Pixis, si casus accidat, commode in Altari poni possit. neque sub eo sit ullum armariolum, neque asseruandis

R 2 qui-

quidem libris, supellectiliue Ecclesiae sit locus. Panno serico albi coloris intus ab omni parte vestiatur, ostiolum habeat ab anteriori parte ornatum sacra imagine Christi Domini Crucifixi, aut resurgentis, aut vulneratum pectus exhibentis, aut alia pia effigie.

Tela stragula Altaris ad illud operiendum, finitis Missis, longitudine, ac latitudine ut, quæ totam illius mensam contegat vndiq; & paulo amplius item: lacinis breuioribus ab omni parte decore cincta, colore sit viridi.

Thuribulum cum quadruplici catenula, & operculo: catenularum attem longitudine sit cubitorum duorum, & vnciam circiter duodecim.

Tintinnabulum pro elevatione Sacramenti, si appendatur, parieti laterali affixum hæreat, & appenso funicolo tam longo, ut minister genuflexus in cornu Epistolæ commode illud pulsare possit.

Tunicella Subdiaconalis similis sit Dalmatice Diaconali, de qua supra; excepto quod angustiores debet habere manicas, & longiores. *Cerem. Episc. lib. 1. cap. 10.*

Vas Hostiarum rotundum sit, & late pateat vncias quatuor, pluresue, ut Hostia inde promi commode possint. vtile quoque erit laminam plumbeam rotundam serico vestiram Hostiis ipsis superimponere, ut earum curuatura tollatur.

Vas pro abstergendis Calicibus, & lauandis Corporalibus, aeneum paretur, instar peluis, binis manubrijs constans, atque ab uno labro ad aliud cubito uno, & vnciis octo, pluribusue pro ratione supellectilis lauandæ; oreque eminenti, per quod quasi per canalem aqua lotionis inde paulatim in sacrarium effundi possit. quod vas huic usui tantum sit reseruatum.

Velum Calicis ab omni parte cubito, & vnciis duodecim late pateat: ab oris vndique opere serico, auro, argentoque tenuiter ornatum.

Velum pixidis sit pretiosum, & quale saltem dedimus Calici.

Velum pro portanda Sanctissima Eucharistia in Procesionibus eiusdem sit longum sex cubitis; latum. ut veli tela.

Velum Subdiaconale longum item cubitis sex, latum sit, quanta est veli propriæ latitudo.

Vmbella, quæ super Altare ponitur, vndique late pateat ita, ut Altare ipsum, & Sacerdos ibi celebrans omnino contegantur: qua ille, & Altare à puluere, omnique labenti forde defendantur. ab Altari tamen decore elata, ut facile quoque purgari queat.

Vmbella alia, quæ defertur super Sanctissimam Eucharistiam in Procesionibus, vndique habere debet ornatum duplichum fasciarum, quæ duodecim circiter vnciis longe pendeant, ijsque fascijs consultæ sint ab omni parte fimbriæ cum filamentis satis prolixis. hastile inseratur inter vtramque fasciam, quod recte extendat latera Vmbellæ. hastilia item picta paribus inter se spatijs disposita, quibus illa tolli, & gestari possit, quatuor, pluraue pro eiusdem Vmbellæ magnitudine supponantur: color autem Albus conuenit huic Vmbellæ. & hæc de supellectili Sacra, seu ministeriali ad communem Missam.

Q Via vero supra meminimus Episcopaliū indumentorum, occasione data in Missali; non erit abs re, si hoc loco addamus eorundem indumentorum formam, & mensuram, ordinem seruato, quo eadem induit Episcopus.

Caligæ ita longæ debent esse, ut usque ad genua protensa ligulis in ea parte adstringantur.

Sandalia, seu *Calcei* ē solea integræ subtus constent, à parte autem superiori ornata, & ex serico panno, leuiori, quo & *Caligæ*.

Tunicella, & *Dalmatica* amplioribus manicis, quam Diaconalis, & ex eadem materia, qua *Caligæ* constent, longæ, & latæ.

latæ sint, ut de Dalmatica Diaconali diximus.

Chirotheca debent esse contextæ, & circulo aureo insigniter in extrema parte ornatæ.

Subirretum mitrale formæ rotundæ sit, non quadratae.

Mira pretiosior è serico auro intexto, gemmis & Margaritis, acusque opere ornata. Altera* auriphrygiata sine gemmis, sine laminis aureis, vel argenteis; sed vel aliquibus paruis margaritis composta, vel ex albo serico auro intermixto, vel ex tela aurea simplici sine laminis, & margaritis. Tertia sine auro ex simplici serico Damasceno, vel alio, aut etiam linea, ex tela alba confecta, rubeis lacinijs, seu strangis, & virtis pendentibus. in Prouincia Mediol. adhibetur simplex è tela lini purissimi, coloris albi; circulo aureo, quem esse notat *Innoc. 3. lib. 1. Miss. Misæ cap. 59.* circumamicta à parte, qua induitur caput; cornua item duo à summo preferens; duas etiam lineas in humeris pendulas ha-

beat, quarum extremitates lacinijs constent.

Annulus ex auro purò solide confatus, palam habeat cum gemma, in qua nihil sculpti esse debet.

Gremiale longè constet cubitis circiter duobus, late cubito uno tantum, & vncijs item circiter duodecim, vndique cinctum laciniarum auro, argentoue intextarum ornatu.

Baculus Pastorialis à parte ima acutus, à media totus rectus, à summa retortus esse debet. Oratio, aut Sudario non ornatur, si Episcopalis est. longitudine recta est cubitorum trium, & vnciarum duodecim: pars vero retorta totidem vncijs, aut paulo altius eminet. à summa rectitudinis parte est crassitudine orbiculari vnciarum circiter septem, quæ prope ad imam partem descendens pauplatim diminutam vncijs quinque constat. connectitur autem cum illa parte, recta aliquo opere cælati argenti, quod sex anguli formam exhibens facris ornatur imaginibus.

Gauant.Rubr.Miss.

R 3 De

De nitore, & munditia prædictæ sacræ supellectilis.

Dicitur Eprompsimus hēc ex *Actis Ecclesie Mediolanen*. Auctore, de quo supra *pagina 73.* omissis ijs, quæ mouere nos debēt ad procurandam omnem munditiām in ministerio missæ, de quibus præclare scripsit *Tobias noster par. 1. cap. 76.*

Igitur Altaria bis singulis annis, cum sudum est, a fātis missis ad vesperum spoliata sint, & suppedanea item amota, ut siccī aeris sentiant beneficium, quo tempore tū Altaria ipsa vnde quaque mundentur, tū suppedaneorū pars quē subter est.

Cū mappæ mutantur, & pallia, Altaria quoque ipsa mundentur, arundinea scopula, tēla etiā certata, quæ sacro lapidi hæret, leviter purgata; siue lapis sit insertus, siue totū Altare capiens. quod si aliquo casu accideret, ita tectum non esse, ob reuentiam sacri christmatis ne purgetur, tangaturue.

Icones cum ornamētis suis, Sanctissimæ Eucharistia Tabernaculū, & quæcunque huiusmodi picta, vel inaurata adiūcta sunt Altaribus; item Umbelle superimpendentes singulis mensib. mundentur, caudis vulpis, aut arundinea scopula.

Suppedaneum Altaris quotidie mundetur arundinea scopula, si in eo sit facienda missa.

Arcula ad spuum excipiēdum, de qua supra, circumfriceatur, & purgetur octauo saltem quoq; die, item senectelle vrecolorum eodem tempore bene purgentur.

Candelabra, Crux, Thuribula, & reliqua supellex argentea, quantu[m] fieri possit, manibus nudis ne contrectetur; sed adhibito panno, aut vero parte, quæ argentea non sit, capiatur, antequam recordatur, excutiatur, si quid pulueris, cæri, aut maculæ accesserit; & extergatur leniter, adhibito lineo, & molli panno. condita autem sit vnaquæque res techæ sua, ne quid sordium accipiat cum aliquid tamen purgatione egere vsum fuerit, palea combusta adhibita, panno lineo leviter praestabilitur. quod si quid valde sit denigratum, puta thuribulum ignis causa, aut etiam mūta cera adhæserit; in lixiuia, cui sal sit admixtum, ebulliente, detergendum erit, adhibito penicillo ex fetis suillis concocto caueatur tamen, ne si quæ pars inaurata sit, aurum vi salis deteratur; & consulantur periti.

Calices bini, & Patene binæ, saltem vbi duodecim Sacerdotes in ssā faciunt, quinto decimo quoque dīc, leui manu aqua tēpida lauentur. sexto quoque mēse, sapone molliori, tuncque post quartam horę pattem, quæ maneat in sole, calida lixiuia bene abluantur, adhibendo penicillum aliquem ad saponem bene amouendum, præsertim vbi fuerit cælatura, poterit etiam id fieri furfure cocto, & iunc statim aqua munda bis, aut ter abluendi essent præstet vero ab eo, qui in scris sit, & in vase, ei vsui, & lauandis Corporalibus, de quo supra, tantum destinato, quod ex ablutione superfuerit in sacrarium fundatur. Vbi vero minor sit numerus Sacerdotum, rarius id fieri poterit ex proportione numeri Sacerdotum, & dictum.

Supellex inaurata, aut inargentata, eadem cautione tractetur quæ argentea, si semper est exposita, octauo quoque die panno lineo tergatur molliiter: si recordenda sit, tergatur tunc. poterunt etiam inaurata sapone, aut furfure purgari, ut dictum est de Calicibus.

Can-

Cubiti, qui ex Vnijs 24. constat, tertia pars vniuersitatis delineata hæc est.

Candelabra, & cetera ex aurichalco tractentur adhibito panno; vel ferrea summitate capiantur: si perpetuo vsu adhibeantur, terno quoque d.e à puluere, & cera, si forte defluxerit, mundentur; si reponenda sint, tunc etiam id fiat. Præterea quarto quoque mense, nisi nunquam fuerit exposita, abstergantur diligenter puluere puluiceo, aut eo, quem dicunt, tripoli (quem astiq; nusce fugunt) adhibito corio bubalino; aut si virumque desit latere in tenuissimum puluere redacto, & loco corij panno asperiore, quem dicunt, saia, nullo vero modo hac ratione adhibenda erit aqua. nitidiora fiunt (sed non diu durat nitor) si fricentur malo medico, seu massilico (vulgò, arancio, ò limone) & marmore trito, seu vice malorum vuis agrestibus, vel herba acida, deinde aqua bene abluantur; tum siccentur, & soli exponantur. acero nunquam abstergantur. recondita vero huiusmodi, tubulis, crassioris chartæ, aut fassis lineis amicta habeantur, qui puluere arceant, vt nitida, & lucida temper habeantur.

Lampades vires, que sunt quotidiani vsus, quintodecimo quoq; die fursure & aqua calida abstergantur.

Vrceoli, præter id quod quotidie fit, singulis mensibus diligenter purgentur, adhibito ouorum cortice bene contrito, cum ligneolo aliquo instrumento ad sordiculas bene eleuandas: aut vero alia ratione, si quæ aptior inueniatur. opercula vrcolorum quotidie cum reponuntur bene siccentur, si madeant.

Peluicula eorundem quotidie abstergantur, siccenturque, si stanneæ fuerint, terno quoque mense lixiuia feruentia lauentur, & arena, vel farre vestito, seu ouorum cortice bene contrito fricentur, post iterum aqua lotæ in sole siccentur, & panno lineo mundo abstergantur.

Aenea vasa pro ablutione Calicum, &c. antequam adhibeantur, & post bene abluantur. bis vero singulis annis abstergantur accurate, si opus est, latere contri-

to, vel arena, & aqua, si stanno sint illita, adhibeantur fursur; & aqua.

Instrumentum ad Hostias conficiendas, cum eo vsus fuerit Sacrista, seu alias, oleo perfundat, & utrunque partem charta interposita simul jungat, quæ in exteriori parte fuligo hæserit, abradat; postea eandem partem crassiore panno terget, & in loco decenti reponat.

Linea omnia, Albæ, Amictus, Superpellicea, mappæ, panni, & si quid aliud est, diuini cultus gratia paratum, separatim ab indumentis domesticis cuiuscunque lauentur. quæ tamen habentur ad manus, faciemque lauandam; & ad nares purgandas, hoc numero ne censeantur.

Terme Altarium mappæ: superior quidem singulis mensibus; inferiores vero quater in anno mundæ apponantur.

Bina Corporalia tertia quaque hebdomada: binæ Albæ decimoquinto quoque die: Cinguli alternis mensibus; manuergia Altarium, bini Amictus, oculo dierum spatio mutentur; & hæc saltem, vbi duodecim Sacerdotes Missam faciant. Vbi autem pauciores sint Sacerdotes, ex defectione numeri Sacerdotum poterit augeri, pro rata parte numerus dierum; & è contra, vbi plurimi Sacerdotes, minuendus quoque erit numerus dierum.

Purificatoria Singulorum Sacerdotum (conuenit enim cuique suum) spatio octo dierum, vel ad suminum quindecim, superpellicea, quæ sui vario Sacerdotalium, aut Clericalium ministeriorum destinata sunt ad eandem fererationem.

In suppedaneo armarij, seu mensæ, vbi Sacerdos consistit sacra indumenta sumens, perpetuo stratus sit crassior pannus, ne qua parte Alba sedetur.

Linteæ Sacristie ad manus extergendas singula hebdomada munda ponantur. tum valde humido calo quotidie siccentur admota igni.

Mappæ ad sanctæ communionis usum,

R 4 con-

contractiores quidem alternis hebdomadis; maiores vero alternis mensibus mutantur.

Quod autem hæc mutationum interalla præsiniantur, non ideo tamen extraordinariè quoque fieri non poterunt, si oporteat: puta, si ex labe, quæ forte aspersa sit, aut alia de causa.

Præcipuis solemnitatibus munda omnia adhibeantur, & pulchriora,

Mappæ Altarium Missis finitis con tegantur stragulis suis. prius vero leuiter purissima scopula eius generis, quod vestimentis domesticis adhibetur, proprie tamen ad eum vsum destinata, purgen tur; ipsa stragula singula hebdomada diligenter agitatione à puluere mundetur, præter id, quod etiam quotidie mane eadem leuius excuti debent. tum aeri tertio quoque mense exponantur.

Corporalia, & *purificatoria*, cum remouentur, ut alia adhibeantur, ponantur in arcula, seu canistro ad eum tantum vsum destinato: & antequam dentur foras ad lauandum, ab eo, qui sit in sacris, lauentur in proprio vase, de quo supra, lixiaria, & sapone adhibito, & mos bis aqua sola abluantur. quod ex lauatione superest, in sacrarium fundatur.

Albae, & superpellicea lauata, crispanda dentur. quoties reponuntur, apte saltem contorqueantur, si non crispentur,

Corporalia item dentur personis peti tis, ut amylo inducto ea durescere faciant & complicent præscripta ratione. tempus huic operi aptum erit à mense Maio ad Octobrem.

Recondantur autem hæc linea omnia bene siccæ, & complicata separatim locis suis, ut sint in promptu; apponantur que rosæ siccæ, & lauandula, aut similia, tum ad maiorem munditiam, & eleganti am; tum ut à tineis libera sint.

Nullus acerdo, ad Missam facien dam accedat scedis calceis, aut crepidis. ideo semper habendæ essent in sacristia crepidæ ad hunc vsum.

Habeatur coram in Sacristia scopula

qua Sacerdotes, & Clerici vtrantur ad vestimenta communia mundanda, antequam vestiant sacra.

Omnia indumenta distinctis proprijs scrinijs habeantur, & secundum coloris, pretijque varietatem linea quoque pro genere, & pretio sint distincta, appositis schedulis.

Casula recondantur duilibus capsis, quæ in armaria inferuntur; atque posita crassiore charta, quæ fundum capsæ con tegat, appositisque siccis rosarum folijs, & lauandula, aut similibus. ponatur Casula cum Stola & Manipulo suo; mox aliæ eiusdem generis pro altitudine capsæ. addantur bursæ Corporalium, & inregumenta, si ad sint, Missaliū. recondantur vero Casulae bene extenta sine ruga, aut plicatura: eodem modo *Dalmatice*, & *Tunicelle* supra omnia autem alia charta sit, ut res mundiores seruen tur. quæ sunt ex aureo, vel argenteo panno, aut ornamenta habent auro, vel argento asperiora, habeant pannum inter vitramque superficiem, ne conficitur corrodantur.

Pluinalia, maxime si aurea, vel argentea sint, vel recondantur in ampio armario; vel plicata recondantur, ita tamen ut nullo modo infleatur, quæ pars pen silis à tergo est (vulgo caputum) & interponatur pannus, ut dictum est.

Quandocunque extrahuntur hæc indumenta, substernatur eis mappa munda, immo & stragulum supersternatur, si aliquo spatio relinquenda sint.

Quæ raro adhibentur, quandoque in sereno cælo explicata exponantur; ne forte muescant, vel male oleant, sed non in sole, poterit id fieri mense Maio, & Septembri, & semel in hyeme pro opportunitate temporis.

Pallia Altarium semper habeantur, si fieri possit, suis telaribus extente affixa, ut supra diximus, poteruntque vni assertorū structuræ duo affigi dñe, si coloris, ut pro diei conditione necesse non sit, nisi vertere telaris faciem. ita in am-

plo

culo armario erecta habeantur dempta linea filamentorum (quam vocant frangiam) quæ assuta non sit. interponatur autem pannus, siue inter duas palliorum facies in armario; siue inter palij, & Altaris faciem, ad vitandam eam, quam supra diximus, confricationem, commodum vero erit, pannum adeo esse latum, ut viramque telaris faciem, & sic pallia ab utraque parte atfixa cōtregat: & ita in media sui parte affixus telari, nunc quidem hiuc inde extendatur, & ab omni latere ligaculis connectatur; nunc vero ad unam partem tantum, prout duas facies telaris: aut unam contegere oportuerit. quod si plicanda fuerint, ita fiat, ut, si quæ Crucis species, aut imago afficta est, non inflectatur, caurioque adhibeatur, si oportet, interpositi panni.

Tapetia, crassiioresque panni ad soli internandi usum, cum recondenda sunt, prius purgantur cera, & si quid aliud solidum inhæserit, aeri post exponantur, & diligenter exagitentur, ad excutiendū puluerem; scopula bene mundentur; & ita complicata suis locis recondantur.

Sacristiæ fenestræ saepe pateant, sereno siccoque celo; tum capsulæ ductiles paulum educantur, ut etiam, quæ intus sunt, sentiant aeris beneficium.

Cæterum ea debet esse reverentia erga sacram supellectilem, tanquam diuino seruitio mancipatam, immo tanquam sanctimoniae participem, quæ nimurum est sanctitatis instrumentum; unde & sancta ea vocatur saepe in scriptu-

ris sacris, Pontificijs legibus, Patrumque monumentis, ut nihil eiusdem non modo negligatur; verum etiam exquisita cura, & diligentia colatur. non enim. ut ait *Sanctus Hieronymus epistola ad Theophil. Alexander* inania ea sunt, & quæ quasi sensu carentia sanctimoniam non habere dicuntur, sed ex confortio corporis & sanguinis Domini sublimi maiestate sunt veneranda. lege, quæso, quæ *Tobias noster in hanc causam* collegit capit. 77. de *sacris templis parte prima*, ubi docet, ideo prohiberi plurima circa eandem: videlicet.

Primo, non omnem supellectilem, tangi posse à quocunque.

Secundo, neque à quocunque quamcunque ablui posse, aquamque lotionis in sacrarium projiciendam esse.

Tertio, quæ usui amplius esse non possunt, ea nequaquam in profanos usus detorquenda esse; sed ea cōburenda esse, & *Cineres* in sacrarium inferendū, quenos etiā suis locis indicauimus supra.

Quarto, nec alienari posse, vendi, oppigneratue, exceptis quibusdam casibus, de quibus *Sanctus Ambrosius libro primo offic. cap 41.* & habentur in *Breviario quarta die infra olla uam Sancti Laurenij*. Vide ibi.

Addit ille exempla multa priorum hominum, & è conuerso indignationis Omnipotentis Dei contra sacrilegos, impios, & desides in hoc genere, ad quem lectorem remittimus, ne instituti nostri metas transeamus.

Prosodia Verborum in Missali Romano.

Abstinui in prima editione à notanda Prosodia verborum eorum, quæ dubiam in Missali habere possunt pronunciationem; tum quia solent imprimi Missalia additis accentibus; tum quia eadem sere verba, quæ in Missali leguntur, communia sunt etiā Breviario, cumus prosodiam difficultorem in eiusdem Commentiorum calce adnotaueram. Verum, quia Typographorum incuria male positi sunt accentus, & aliquando omissis, me impulerunt insignes, Episcopi, ut in gratiam minus peritorum Sacerdotum ea quoque separatum colligent, quæ Missalis sunt propria, ne contigat ullus error in legenda Misla.

Habent

Habent igitur penultimam longam. Habent penultimam breuem.

Accersito.	Allidit.	Abscide.	Birsabas.
Aduenit. in introi- tu Epiphaniae.	Areopagi.	Abutere.	Beneplacens.
Appare.	Barabbas.	Achillei.	Bysino.
Appetitor.	Brauium.	Aduocans.	Caligas.
	Cæsaræam.	Alleua.	Circumdabat.
		Amodo.	

Longam habent penultimam.

Breuem eamdem habent.

Candelabrum.	Indicens.	Circumdabunt.	Lecytho.
Circumfodit.	Innotesceris.	Circumdatuſ.	Manahen.
Comedi.	Inſtitoris.	Circumdediſ.	Multimodis.
Commiscere.	Intuere.	Circumuoleſ.	Nerei.
Concidet.	Libamen.	Coccinum.	Obluisceris. in pre- ſenti tempore. in Sexagesima.
Condolere.	Lorica.	Commori.	Occidat Sol.
Confige.	Melotis.	Computat.	Paraclitus.
Consentitis.	Mendicans.	Concuti.	Peragat.
Contorquere.	Munimen.	Condolens.	Perfodi.
Couenit multitudo.	Myricæ.	Congeres.	Pollicens.
Decoris regnum.	Parasceue.	Damatis.	Præcanens.
Delibor.	Perimus.	Decidet.	Præueni nos.
Demolitur.	Peripsema.	Didymus.	Proſelyti.
Depromat.	Perſeuſeret.	Discolis.	Proſequere.
Eadem. casus abla- tini.	Posticum.	Eadem. casus nomi- nati, vel accu- ſati.	Quandiu.
Elamitæ.	Prædico, ſicut præ- dixi.	Eloqui.	Reditum.
Eleazar.	Præſumit.	Ephpheta.	Refoue.
Elide.	Præuenimus.	Eſurit.	Renoua.
Eruditur.	Profugit nudus.	Excolens.	Repetitis.
Eſuritis.	Recenſita.	Fodere.	Sabbaætani.
Exemit.	Redundabunt.	Galea.	Sedulis.
Exite.	Salubris.	Genesareth.	Serotinus.
Expetita.	Subiacere.	Haceldama.	Smigmata.
Fulciri.	Subiacete.	Iacerent in eum.	Subſequi.
Fulgoris.	Subrepat.	Inito.	Suppetunt.
Grabatum.	Succide.	Innoua.	Sycomorum.
Hostili.	Sunamitis.	Inuenit, abſcondit, & vadit.	Syntychen.
Hyslopo.	Tiaris.	Inuidet.	Tibicines.
Idola.	Tritera.	Lapidas.	Timotheo.
Immura.			
Impertire.			

Longam.

Breuem.

Tuere.	cum.	Triftega.	Venimus adorare.
Venimus & nos te-	Vouete.	Venundari.	Vitaque crescere.

Videris tu. de Iuda.

RESO-

RESOLVATIO DVBITATIONIS DE MISSIS PRO DEFUNCTIS.

An Sacerdos, qui tenetur Missam dicere pro Defunctis,
possit celebrare de Sanctis, aut de Ferijs
occurentibus.

A. R. P. Magistri F. Pauli Fraxinelli Ordinis Eremitarum S. Augustini, publici in
Patria Bononiensi Vniuersitate Sac. Theolog. Profess. &
S. Officij Consultoris.

DECISO.

*Sacerdos ad dicendam Missam pro Defunctis obligatus, potest celebrare de
Sancto, aut de Feria occurrente: præcipue quando Festum
Sancti est Duplex.*

§. I.

 *Acrosanctum Sacrificium
Missa duobus modis
considerari potest: vel
ex parte Sacrificij, vel
ex parte Sacerdotis.*

1 Ex parte Sacrificij, id est, consecrationis, oblationis, & sumptionis, seu ex parte representationis Sacrificij Christi in Cruce, quod appellatur Valor essentialis Missæ ex parte operis operari: omnes Missæ, siue de Sancto, siue de Dominica, aut de Feria, aut de Requiem, sunt æqualis valoris: cum in qualibet earum idem sit Sacrificium, & Sacramentum. Quamobrem à Sacerdote, ad celebrandum pro Defunctis obligato, & quæ satis fieri potest, si dicat Missam de Sancto, vel de Domi-

nica, vel de Feria, ac si Missam dicere Requiem.

2 Ex parte autem Sacerdotis celebrantis, & verba, ac Orationes in Missa recitantis; quod appellatur Valor Missæ accidentalis ex parte operis operantis; valor Missæ potest esse æqualis pro Defunctis in Missa de Sancto, aut de Feria, sicut in Missa de Requie.

3 Nam deuotione Sacerdotis; qui vt plurimum libenter, & inde maiori attentione, & affectu Missam de Sancto, aut de Feria celebrat, quam de Requie; Orationes particulares pro Defunctis in Missa de Requie compensari posunt.

4 Præterea, memoria Sancti, eiusque virtutum, ac meritorum consideratio, Sacerdotis deuotionem in Missa excitat, & adauget.

5 Amplius Missa de Requie brevior est

est s^epe numero, quām Missa de Sancto, aut de Feria, idcirco Orationes, etiam Missæ breuioris temporis sunt, & fructus minoris.

6 Ad h^{ac}, Missa de Requiem, cūm à Sacerdotibus dicitur frequentius, maiori celeritate, ac minori etiam attentione, & deuotione, quam alia Missæ, quandoque celebratur.

7 Ex aduerso autem, nouitas Officij in Missa de Sancto, aut de Feria, promouet attentionem, & auget Sacerdotis deuotionem, à qua augmentum valoris accidentalis Missæ ex parte operis operantis depender.

8 Intercessio etiam Sancti, de quo dicitur Missa, prodest animæ in Purgatorio existenti, pro qua celebratur, loco particularium Orationum, quæ in Missa de Requiem reperiuntur.

9 Et magna profecto quidem, & in opportuna animi, ac deuotionis perturbatione evenit Sacerdoti, si postquam Officium de Sancto occurrente recitauit; atque affectu, & meditatione ad Missam de eodem Sancto celebrandam se dispositus: maximè si Sanctus magnæ solemnitatis sit in Ecclesia, aut in eum Sacerdos particulari deuotione feratur (quamvis à populo solemniter non celebretur, ut frequenter accidere consuevit) cūm iamiam est celebraturas, & interdum etiam cūm indumentis Sacerdotalibus debiti coloris induitus est; superueniat aliquis, qui Missam de Requiem pro aliquo Defuncto eleemosyna exquirat; & ipse Sacerdos priores sacras vestes deponere, & paramenta nigra induere, & Missam de Defunctis dicere cogatur. Licet enim Sacerdos ex caritate, vel obligatione, si subditus est, iunc Missam dicat de Requie, non mediocri iamen molestia, ac minori attentione, & deuotione Sacrificium efficit, quām si Missam de Sancto pro eodem Defuncto dixisset. Et ita & Sacerdos, & Defunctus aliquam partem fructus Missæ, eam videlicet, quæ ex maiori attentione, & deuotione Sacerdotis, &

ex Sancti intercessione habetur, inaniter amittit; cum Defuncto prodefere possit tam Missa de Sancto, quam de Requie, ut dictum est.

§. I I.

V Idetur etiam sensus esse S. Ecclesiæ, ut Missa respondens Officio occurrem, possit pro Defunctis celebrari.

1 Quoniam ritus, & ordo est S. Ecclesiæ, ut Missæ votiuæ, aut particulates dici possint, quando Officium nō est Duplex: & tunc etiam (quando scilicet Officium non est Duplex) Missa, quantum fieri potest, Officio respondeat. Dicitur enim in Missali Romano in principio Rubricarum generalium: *Missæ quotidie dicuntur secundum Ordinem officij.* Et in eisdem Rubricis generalibus titulo; *De Missis votiuis, numero 3.* habetur: *Quæ tamen Missæ, & omnes alia votiuæ in Missis priuatis dici possunt pro arbitrio Sacerdotum, quocumque die Officium non est Duplex, &c.* Et clarius in titulo de Missis Defunctorum, num. 2. statuitur: *Missæ autem priuatae pro Defunctis quocumque die dici possunt, præterquam in Festis Duplicitibus, & Dominicis diebus.* Et in Rubrica de Missis votiuis, quæ legitur ante Missam votiuam de S. Trinitate, similiter dicitur: *Sequentes Missæ votiuæ, licet pro Sacerdotis deuotione, quacumque die dici possint per hebdomadam, quando Festum Duplex non occurrit, hoc tamen passim, nisi rationabili de causa fieri non debet: sed quoad fieri potest, Missa cum Officio conueniat.* Non est autem existimandum, quod Ecclesia, quæ piissima mater est, Missam pro Defunctis celebrari prohibeat, in Festis Duplicitibus, quæ quidem frequenter occurunt: quare sensus videtur Ecclesiæ, quod Missa respondens Officio, præcipue Dupli, pro Defunctis dici possit.

Et ideo licet qui stipendium exhibet pro Missa, petat Missam Defunctorum, eius verba nō sunt ita amarè intelligēda,

vt

ut sic omnino Sacerdos celebrare teneatur; sed ciuili modo, & morali. Neque enim præualere debet voluntas Missam petentis ordini, ac ritui Ecclesiastico: sed mentem suam institutioni Ecclesiae debet aptare, ut eius petitio, ac deuotio sit rationabilis, atque conueniens.

§. III.

VIdetur insuper, de mente esse Summorum Pontificum; quod Sacerdos pro Defunctis Missam respondentem Officio dicere valeat. Nam Gregorius XIII. sanctæ memorie, dum priuilegium vniuersale, ac perpetuum pro Defunctis clargitur Altari Capelle S. Augustini in Ecclesia S. Iacobi Bononiæ Patrum Ordinis S. Augustini, concedit, ut quoties quicunque Sacerdos sive sacerularis, sive regularis, Missam ad dictum Altare pro liberatione vnius animæ in Purgatorio existentis, suo, vel alieno arbitrio celebrauerit, ipsa anima per huiusmodi celebrationem easdem Indulgentias, & peccatum remissiones cōsequatur, & ad ipsius liberationem, pro qua celebrabitur, dicta Missa operetur, quas consequeretur, & operaretur, si prædictus Sacerdos hac de causa Missam ad Altare suum in Ecclesia Sancti Gregorij de Urbe, ad id deputatum, celebraret. Et fortasse Priuilegia aliorū quoque Altarium pro Defunctis, eiusdem sunt tenoris. At in eiusmodi Priuilegio non præcipitur, ut Missa de Defunctis, sive de Requiem pro anima in Purgatorio existente celebretur; sed absolute indulgetur, quod dicatur Missa: ideo sensus Summorum Pontificum esse videtur, ut tantum valere possit pro Defunctis Missa de Sancto, de Dominica, aut de Feria, quantum ipsa Missa de Requiem.

§. IV.

Accedit, quod populus communiter Missam libenter audit respo-

dentē Officio, maximē de Sanctis, quam de Requiem, in qua benedictio populi præsentis prætermititur. Quare ad alli-ciendum magis populum ad Missam audiendam; siue ad eum promouendum, ut maiori voluptate, ac deuotione Sacrificio assistat, pro Defunctis, Missa dici potest de Sancto, aut de Feria.

§. V.

Quando autem Missa de Sancto, aut de Feria celebratur pro Defunctis, necesse non est, Collectam dicere pro mortuis.

1. Nam applicatio Missæ non sit in Collectis; sed in *Memento*; vbi Sacerdos valorem Missæ illi applicat, pro quo Sacrificium offerre tenetur: idcirco necesse non est Collectas pro Defunctis adiungere.

2. Præterea, Pius V. sanctis. memorie, in Bulla confirmationis Missalis Romanæ præcipit in virtute sancte obedientiæ (& Concilium Tridentinum sess. 25. decreto de obseruandis, & vitandis in celebratione Missarum idem statuerat) ut Sacerdotes, iuxta formam, ritum, & modum eiusdem Missalis celebrent; & nullo modo alijs cæremonijs, & precibus, quam illis, quæ in eo præscribuntur, vni præsumant. At sæpe in Missali Collecta arbitrio Sacerdotis non permittuntur, præcipue diebus Festis: sed particulares præsignantur; aut una tantum dicenda est, ut in Duplicibus: ideo tunc non erit dicenda Collecta pro Defuncto, pro quæ Missa dicitur.

3. Quod quidem præceptum Pij V. non Prelatis tantum imponitur, ut aliqui vellent; sed omnibus Sacerdotibus. Tum quia Concilium Tridentinum loco citato (cui S. Pontifex inhærente videtur, eisdem verbis vtiens) expresse præcipit Episcopis, ut edicto, & poenis propositis caueat, ne Sacerdotes, quicunque illi sint, ritus alios, aut alias cæremonias, & preces in Missarum celebratione adhibeant, præter.

ter eas, quae ab Ecclesia probatae fuerint. Tum quia non super sit ratio, quare sub formali precepto obligante sub pena peccati mortalis, praecipiatur Praelatis, etiam S.R.E. Cardinalibus, ut Missam ad prescriptum Missalis noui decantent, & legant: ceteris autem Sacerdotibus non Praelatis libera relinquatur facultas alijs rationibus, & ritibus ad cuiusque libitum celebrandi.

§. VI.

Verum, qui Missam pro suis Defunctis stipendio petit, nisi viderit Sacerdotem indumentis nigris induitum, & Missam de Requiem, aut saltem Collectam de mortuis non audierit, fortasse non credet, aut dubitabit, Missam pro suis mortuis sibi celebrari.

1. Responderetur, eum in hoc falso iudicio grauiter errare: non enim presumendum est, Sacerdotem in actu celebracionis nolle promissum suum implere; & viuum, ac mortuos fructu Missae, quae ex stipendio accepto, & promissione data celebrare debet, velle priuare; & exinde grauissimum peccatum committere, & oneri restitutionis subiacere.

2. Praterquam quod si Sacerdos Missam ei, cui promisit, nollet applicare, ipse quidem dicens Missam de Requiem cum Collecta pro uno, aut pro pluribus Defunctis, iuxta petitionem Missam stipendio exquirentis, posse nihilominus valorem essentiali Missae sibi ipsi, aut alteri viuo, aut defuncto in Purgatorio existenti applicare: applicatio enim Sacrificij, ut superius dictum est §. 5. num. 1. non sit in Orationibus Missae de Requie; sed in *Memento*. Quapropter si Missam petens Sacerdoti non credit, aut si Sacerdos velit eum decipere (cuius fides in suspicionem adduci non debet) parum quidem proderit, si Sacerdotem sacris vestibus nigri coloris induitum viderit, aut Missam de Requiem ab eo audierit.

§. VII.

Verum tamen est, quod si Sacerdos maiori deuotione non assicitur in dicenda Missa de Sancto, aut de Feria, quam de Requiem, dicere debet Missam de Requiem pro Defunctis, quibus obligatur; dummodo Festum non sit Duplex, aut dies Dominicus, cum excipiatur in Rubrica Missalis, superius posita §. 2. numero 1.

1. Quoniam Orationes Ecclesiae, quae ordinantur in Missa de Requiem, magis directe petunt, & obtinere possunt desideratum effectum liberationis animarum ex Purgatorio: ideo tunc ceteris paribus utilior est Missa de Requiem.

2. Et praeterea Orationes, & alia, quae in Missa Defunctorum dicuntur, misericordias animarum in Purgatorio existentium clarius demonstrant: & circumstantes ad orandum etiam pro Defunctis magis excitare possunt.

3. Hinc in die obitus, maxime presente corpore Defuncti; aut in die tertio, vel septimo, vel trigesimo, aut in Anniversario solemni utilior poterit esse Missa de Requiem, quam alia.

4. Quamvis eiusmodi utilitates facile compensari possint in Missa occurrente de Feria, aut de Sancto, ex maiori Sacerdotis deuotione, aut ex intercessione Sancti, de quo celebratur: ut dictum est §. 1. numero 3. & seq.

§. VIII.

Siverò Sacerdos, stipendio accepto, expressè Missam de Requiem promisit, eam quidem dicere debet.

1. Nam tenetur implere promissum, ne virtus fidelitatis violetur: alioquin grauissime peccaret; præcipue si promissum iuramento esset obfirmatum, ut euenit in legatis, aut alijs obligationibus Missarum in forma stipulationis acceptis.

2. At Sacerdos promittere deberet, se dicturum Missam pro Defunctis eo modo,

do, quo magis potest eis prodeste, aut Missa de Requiem, aut Missa de Feria, aut de Sancto, iuxta maiorem suam dispositionem, ac deuotionem.

3. Et populus pariter pro suis Defunctis à Sacerdotibus eas Missas exquirere debet, quæ maiori beneficio illis esse possunt, siue de Sancto, siue de Requiem; ut multi iam piè quidè consueverunt. Maxime autè utilissimum eslet, pro Defuncto Missam de illo Sancto occurrente procurare, quem ipse Defunctus, dum viuere, Patronum sibi delegerat; vel cui animo erat propensior: & eò amplius si ille, qui Missam petit, euadet Sanctum sibi Aduocatum selegit: sic enim, præter valorem Sacrificij, qui essentialiter in omnibus Missis æqualis est, valor ejusdem Missæ accidentalis ex parte operis operantis, ex deuotione Sacerdotis, & Missam procurantis, & ex intercessione Sancti, cui Defunctus inter viuos propensiùs obsequebatur, augeri potest.

4. Et hac de re passim admonendi, & instruendi sunt populi, ne scandalo afficiantur, dum petentes Missam pro mortuis, non audiunt Missam de Requiem; & ne Sacerdotibus nimium molesti sint in exquirendis quotidie Missis de Defunctis.

§. IX.

VNIERSAM hanc doctrinam sustinent, ac docent omnes Doctores, & grauissimi quidem, qui nunc citantur: quos diligenter, & singillatim in fonte videre, & animaduertere libuit.

1. *D. Thomas Aquinas* 4. *dispt. 45. questio 2. art. 3. questiunc. 1. ad 5.* & in *ad- dit. 3. par. quest. 71. art. 9. ad 5.* *S. Anton.* *par. 1. iit. 10. cap. 2. §. 3.* *Hostiensis lib. 3. de conser. Eccles. vel Altar.* *num. 15.* *Summa Angelica* *verbo Missa* *num. 33. & 34.* *Rosella* *§. 21.* *Pisanella* *num. 14.* *Armilla* *num. 32.* *Tabienna* *num. 49.* *Siluestrina* *Missa 1. §. 4.* & *melius* *verbo Suffragium* *§. 5.* *Corona* *par. 3. de sacrif. Miss. iit.* *Sequitur Ca-*

non Missa *num. 18.* *Dominicus Sot. 4. dispt. 45. quest. 2. art. 3. conc. 1. ad finem.* *Antonius Honcalia* *opusc. de valore Missa* *art. 17. proposit. 2.* *S. Carolus Borromeus* *Act. Eccles. Mediol. par. 1. Concil. prouinc. 6. tit. Quæ ad Missam* *pertinent.* *Martinus Nauarrus* *tom. 2. consil. lib. 5. de pœnit.* & *remiss. cons. 37. num. 2.* *Franciscus Victoria de Euchar.* *num. 95.* *Beia* *part. 1. resp. casu 23.* *Graffius* *decis. aur. par. 2. lib. 3. cap. 15. num. 41.* & *tom. 1. consil. lib. 3. de celebr. Miss. cons. 3.* *Henriquez* *lib. 9. de Missa* *cap. 23. num. 6.* *Rodericus* *tom. 1. quest. regular. quest. 43. ar. 8.* & *10.* & *Sum. part. 1. cap. 147. num. 9.* & *par. 4. cap. 51. num. 1.* *Miranda* *manuall.* *prælat. tom. 1. quest. 41. art. 21. concl. 1.* & *2.* *Azorius* *insti. moral. par. 1. lib. 10. cap. 32.* *quest. 5.* *Emanuel* *S à aphoris.* *verbo Missa* *num. 48.* *Suarez* *tom. 3. in 3. par. disp. 83. secl. 3. versu.* *In quo est magna*, *Bernardus Par-* *rentinus* *in Lilio Missæ* *§ de collat. gloriæ,* *pro mortuis* *quest. 9.* *Bartholomæus ab An-* *gelis* *dial. 5. de Missa* *§ 740.* & *806.* *Timo-* *theus de sacrif. Miss. tract. 3. quest. 43.* *Ben-* *Zonus* *spec. Episcop.* & *Curat. lib. 1. disput. 2.* *quest. 2.* *versu.* *Mitigantur.* *Simon M aior-* *lus* *de irregul.* *lib. 3. cap. 24. in fine.* *Consa-* *luus* *Durantus* *in not. ad lib. 4. cap. 9. reue-* *lat.* *S. Birgit.* *Iulius Calinus Synax.* *lib. 3.* *quest. 36. num. 7.* *Sebastianus Catancus sum-* *mul.* *verbo Missa, versu,* *Obligatus.* *Al-* *phonsus M adrigal.* *tract. de Sacerd. consi- vlt.* *Marcus Antonius Genuensis manual.* *past. cap. 72 num. 6.* *Fuscus* *de regim. Eccles.* *libr. 1. cap. 20. num. 36.* *Antonius Literatus* *sum. compend. par. 5. cap. 2 num. 6.* *Antonius Manchettus flor.* *aur. pag. 43.* *Posseninus* *de offic. curat. cap. 14. nn. 13.* *Angelus Hal-* *lenis* *rosar.* *Sacerd. de suffrag. num. 98.* *Pe-* *trus Ledejma* *sum. part. 1. de sacram. Eu-* *char. cap. 1. conc. 7.* *Hieronym.* *Gratianus* *de suffrag. anim.* *Purg. cap. 4.* *Reginaldus* *lib. 22. num. 208.* *Bonacina de Sacramentis* *disp. 4. quest. vlt. punc. 7. §. 3. num. 4.* *Anto-* *ninus Naldus* *sum. tom. 1. tract. 3. cap. 15. num. 26.* *Filiarius* *moral.* *quest. tom. 1. tract. 5. cap. 5. num. 154.* *Homobonus* *de exam.* *Eccles.*

Eccles. par. I. tract. 4. c. 14. quest. 126. Martinus Roa de statu animar. in Purgat. cap. 11. Barbosa de offic. & potest Episc. part. 2. allegat. 24. num. 32. Ioannes de la Cruz direct. consciens de sacrif. Miss. quest. 4. dub. 2. concl. 1. & 2. Alphonsus Vega sum. part. 2. cap. 8. de Missis casu 14. Henricus Villalobus sum. Theol. mor. & canou. tom. 1. tract. 8. difficult. 31. num. 6.

2 Doctoribus his, eorumque sententiae, & doctrinae sauent facri Canones. c. Et hoc de consecr. dist. 1. & c. Quidam, & cap. Cum creatura, de celebr. Missar.

3 Et pro doctrina §. 7. sunt Angelica

verbo Missa num. 34. Toletus instruc. Sacerd. lib. 2. cap. 8. num. 2. Philiarchus de offic. Sacerd. tom. 1. lib. 2. cap. 11. Iean. Baptista Scortia de sacrif. Miss. lib. 2. cap. 17. num. 3. & 4. Antonius Fernandes exam. Theol. mor. par. 3. cap. 5. §. 3. numero 5. & etiam Henriquez loco supra citato.

4 Et pro doctrina §. 8. num. 1. sunt Angelica rbi sup. Ricard. 4. dist. 38. princip. 3. quest. 3. Valenitia tom. 3. in summa. D. Tho. disp. 6. quest. 6. Petrus Aragon. de iust. & iur. quest. 88. de vot. art. 3. de oblig. simpl. promiss. Scortia loco cit. num. 4.

Deo Optimo Maximo, & Beatae Virg.
laus omnis, & gloria.

THESES

Th
2175